SIXTINI

DE

Regalibus

INFINI

DE

...ibus

Aduerte

li ꝛ dicēdū ꝙ appella-
ri nō pōt siue agat interdi[illegible] recuperande siue adi
piscēde ut satis pbat i l. vna. C. e. i glo. ꝛ hoc [illegible]
ibi glo. ꝛ Bar. ꝛ archi. ij. q. vj. §. sunt quorū. ver. de
possessore. qđ limitat notāter Bar. in l. ij. [illegible] de appel.
nō recs. qñ p sentētiā latā ī possessorio ñ generaſ piu
diciū tale qđ ñ possit alio ꝛmedio repari aſs poterat
appellari. ut puta si nō erat cōsultū possessori nisi p
retētionē. i. g exceptionē. ff. de cōdi. inde. ꝛ vide i. d. l.
ij. bonas limitatiões ad d. l. vnicā. Et iter cetera dic
singulr attētari posse ut semp possit appellari sed p
appellationē nō ipediſ executio sentētie. ꝛ hoc vide
tur velle tex. in. d. l. [illegible] simil i appellatiē [illegible] iter-
pōitur ab executiōe. l. ab executiōe. C. quorū ap. nō
reci. ꝛ placꝫ mihi iste [illegible]llect ut minus ꝙ fieri possit
recedaſ a dispositōe iuris canōici. ꝛ sic alias ꝯsului d
facto. Idē ualꝫ oīa appellatio ꝟꝫ Bar. qñ ille q agit
possessorie succubuit q: forte ñ habuit alid ꝛmediū
ad recuperādā possessionē. ꝛ sic tractaſ de suo gra-
ui p̄iudicio. Aut q̄ris de iure canonico. ꝛ archi. in lo
co ātedicto tꝫ ꝙ idē moueſ q: illa l. vnica ē canoni
zata i loco p̄alle. ergo hꝫ vi legis. Itē q: vtī debem⁹
lege ciuili ubi nō repiſ cōtrariū de iure canonico. ſꝫ
nullibi repitur scđm eū ꝙ possit appellari a sñia lata

dici in cōsimilib⁹
[illegible] diffinitiuā. iuxta no[illegible] sup e
pōt appellari: q: ab[illegible]antū. s. d[illegible] a missio
uā debꝫ limitari qñ scđm [illegible]erius ptis nec pōt
tantē qđ nūqꝫ fieri pō[illegible]cretū iterposit
de dā. infec. ꝛ p Inn[illegible] dil[illegible]
[illegible] ille tūc tanꝙ verus c[illegible]
de ap. cū sit romana. [illegible] romā[illegible]li v
lus. ff. de ap. dictū ꝙ si p[illegible] missionē ne
ciā ꝛ iudex eā assereret tūc poterit interp
der ad quē illā recipiet ꝛ cognoscet an [illegible]
uel nō. iuxta no in. d. c. romana. iudex ti[illegible]
nō recipiet si sibi cōstet de uera cōtumaci
ꝛ videt ꝙ p̄sumenduꝫ sit p [illegible]ia: q: iudex
ex multis in[illegible]mare. [illegible] in p̄ntia. d el
vltima format q[illegible]riū se[illegible] nō soluit. Vn
fuerūt exhibita nec fuerūt alia allegata [illegible]
qđ inueniſ scriptū allegat simile. j. de re[illegible]
clarius ꝙ vbi sententia nō trāsiuit in rē iud
appellatio non presumitur pro sentētia ne
nec respectu ordinis iudiciarij. sed oporte
ficetur ex prioribus et antiq[illegible] actis uel ex n
ne no. p doc. et maxime per cal. in. c. qñ ꝯt
de et in. d. c. in p̄ntia de renū. et vide qđ dic.

ormalia libelli qd satis elici pot ex verbis
it in platiõe snie q nõ erat hic locus inter
epe. qd magis obstat ꝛ fortiter viget pot
raliter [illegible] uocũqȝ foro. inter quoscũqȝ g
peccati. [illegible] satis videt innuere ista lr̃a sȝ. c.
it spãliter in reb⁹ ecclesiasticis seu clerico
. cal. ꝛ sentit hic [illegible] ꝛ Jo. ð lig. lȝ do. an. di
[illegible] ic restringendi illud. c. cum generalr
[illegible] gendi peccatũ. id ẽm eũ effȝ il
oro ciui[illegible]. p hoc qd no. gl. in regula pos
m eũ q [illegible] quat illud. c. in epis nõ tñ ad il
ũ eadẽ rõ sit in alijs. nec sit illud ius corre
inductiuũ. ꝛ hoc idẽ uoluit Bar. i. l. si co
. li. xi. allegat Inno. ꝛ io. an. hic sed debȝ
. c. ubi hoc sentiũt. sed hoc dictũ mihi idi
q: illud. c. tũc fortiter obstaret sepe indu
ffat rõ sua ubi ageret ɔtra bona fide pos
effat peccatũ. Nec ob. pncipiũ illius. c. rei
pio faciat tñ mentionẽ de spoliatis ꝛ eie
dio loqtur de pdentibus possessionẽ q̃
iniusta. ar. in. l. q filiabus. ff. de le. i. ¶ Sȝ
ꝛ cõmunem intellectũ restat dubium an
s. c. reintegrãda incũbat onus pbandi in
an sufficiat pbare se antiqtus possedisse
beat pbare iniustã cãm amissionis: q: illõ
Sem su ĩ sup iniusticia ergo agens ex eo dȝ
tẽ que videt cã sue intẽtiõis. ar. c. pisanis

sessionẽ lȝ nõ pbet cãm amissiois puta dolũ metum
uel aliã iniustã cãm. ꝛ hec sufficiãt quo ad istũ articu
lũ. ¶ Oppo. ꝛ aliter ɔ tex. ex quo. n. familia isti⁹ epi
violẽtiã fecit ꝛ res circa quã illata fuit violẽtia pueit
ad dñm familie. s. epm p̃sumẽdũ erat de voluntate
dñi fuisse factũ ar. i. q. iiij. q: p̃sulat⁹. ꝛ de testi. c. con
stitutis. cũ si. Rñdet h gl. q hoc nõ ẽ p̃sumendũ qa
põt eẽ q dñs possessionẽ vacuã iuenit quã intrãdo
nullã violẽtiã intulit. ꝛ sic ñ tenebat iterdicto vñ vi.
nec dñs tenet de facto familie nisi ꝛc̃. ut i glo. De h
an ꝛ qñ dñs teneat ex facto familie. vide qd plene di
xi i. c. j. s̃. e. sȝ quãtũ ad ppositũ nostrũ Inn. do. an.
ꝛ Jo an. multũ istãt ãpliãdo materiã ultra q̃ expedi
at. sȝ breuiter eliciẽdo itellect⁹. c. dicẽdũ q isti succu
buerũt uel pter ineptã intẽtionẽ uel pter inepti
tudineȝ ĩ substãtia actõis: uel pter ineptitudine in
q̃litate actiõis. Propter ineptã intẽtionẽ potuit cõ
tigere multis mõis. Prio q: isti nõ probauerũt pos
sessionẽ nec diectionẽ. lȝ. n. vis fuisset illata circa cru
ces nõ tñ p hoc iferẽ q possiderẽt ꝛ q diecti fuerũt.
Scdo p̃supposito q p hoc pbaret possessio ꝛ deie
ctio pp vicinitatẽ ad possessionẽ nõ tñ hoc fuit pba
tũ sȝ videbat pbatũ ut h dic̃ tex. ꝛ mlta videt q ñ st.
Tertio p̃supposito q fuisset pbata possessio ꝛ de
iectio nõ tñ fuit probatũ q eps mãdasset uel ratum
habuisset vel q spoliasset. Nec ob. si dicat q ex quo
sua familia fecit p̃sumẽdũ ẽ q mãdato suo fecerit ex

nuo. vj. tertio
libro ubi dicit
q Jo. de imo.
hic dicit q in
pratica suare
tur opi. an. de
bu. ꝛ do. alex.
dicit q illa ob
seruat ꝛ q ean
dem opi. tenet
roma. i. l. rem
q. ff. ð aq. pos.
ꝛ eandem opi.
tenet alex. in
multis suis cõ
silijs ut p te vi
dere poteris ꝛ
vide ang. ean
dem opi. tene
te ɔsilio. clvij.
queȝ etiã alle.
do. alex. alle.
ɔsilio licet nõ
co. numero

REGNERI SIXTINI IC.
TRACTATVS
De
REGALIBVS,

AB AVCTORE RECOGNITVS, DEnuo amplissimè auctus & politus, ac in duos libros distinctus, ita vt nouus haud absimilis esse videatur.

IN QVORVM PRIMO GENERALITER de Regalibus agitur, altero vero singularis & amplissimus commentarius ad constitutionem Friderici I. in cap. unic. Quæ sint regal. *extantem de omnibus ibi enumeratis & multis affinibus alijsque maioribus & minoribus Regalibus continetur*

Cum Elencho & Indice rerum ac verborum locupletissimo.

Cum gratia & priuilegio ad decennium.

FRANCOFVRTI

Typis EGENOLPHI EMMELII, Impensis PETRI KOPFII.

M. DC. XVII.

ILLVSTRISSIMO ET POTENTISSIMO PRINCIPI AC DOMINO MAVRITIO, HASSIÆ LANDGRAvio, Comiti in Catzenelnbogen, Dietz, Ziegenhain & Nidda &c. Domino ſuo clementiſſimo.

QVemadmodum non pauci literati, Illuſtriſsime Princeps, Domine Clemētiſsime, de iis, quæ aliquando publice in Academiis docuerunt, conqueſti ſunt, abſque vllo ſuo conſenſu, & quidem etiam ſe omnino inſciis, ea in lucem emiſſa eſſe, etiamſi non ſolum vitioſiſsime id fieret, ſed & ipſimet vel omnino non, vel poſt longam demum moram & accuratam recognitionem publica facere voluiſſent, ſic & ego merito iuſtam de ea re conquerendi cauſam habeo. Etenim cum ante annos multos in Illuſtri Celſitudinis Tuæ Academia poſt Nouellarum Juſtiniani interpretationem in gratiam & ad petitionem Studioſorum Juris nobiliſsimam conſtitutionem Friderici Primi quæ in cap. vnic. Quæ ſint regal. extat, publice explicandam ſumpſiſſem, ita id feci, vt animum & propoſitum aliquod in lucem edendi, quæ docueram,

cueram, non habuerim, nec iis etiam, qui, vt id fieret, rogarint, gratificari voluerim. Et licet ex multorum relatu postea intellexissem aliis ea adeo placuisse, vt à quamplurimis describerentur, & inde in aliis etiam Academiis theses conficerentur, publiceque disputarentur, tamen mihi persuadere non potui, fore, vt ab aliquo sub suo vel etiam meo nomine ea, tanquam tractatus de Regalibus publici iuris fierent, cum præsertim, vt ex iis satis liquere potuit, eo, quo proposui, ordine ob impedimenta operam meam interrumpentia, & me ad aliam avocantia, non fuerint ad finem perducta, nec capita, quæ vlterius adiici debuerunt, inter ea reperta, eoq; magis alius ab eorum editione omnino deterreri, & eam mihi, vt auctori & à quo recognosci, absolui, & auctior reddi potuisset, liberā relinquere debuisset. Præter omnem opinionem meam tandem quidā temerario ausu, me omnino inscio, ea excudenda curauit, atq; hoc ita fecit, vt ea editio non solū mutila & imperfecta esset, sed & infinitis mendis scateret, idque non tantum in verbis, sed & ex parte in rebus ipsis commissum esset. Quare cum quod factū est, infectum fieri non posset, & tum res ipsa flagitaret, meaque ob tam vitiosam & insulsam editionem interesset, tum à permultis etiam rogarer, vt liber ille à mendis repurgaretur, & auctior redderetur, suspensâ manu sub incudem eum reuocaui,

& non

&c non ſolum menda ſuſtuli, &c, quæ mutila erant, ſuppleui, ſed etiam in prioribus capitibus, & per aliquot noua capita multo ampliorem feci, idq; prius præſtitiſſem, niſi præter rei difficultatem variæ & multiplices occupationes ab hac materia omninò alienæ, aliæque cauſæ obſtitiſſent. Vt autem quæ tractantur, eò magis illuſtrentur, & ſimul appareat, quæ affinitas, & quales differentiæ ſint inter regalia jura & eas res, quæ regalem dignitatem annexam habent, & cùm in feudum recognoſcuntur (vt plerunque fit) regalia feuda appellari ſolent, (cuiusmodi ſunt non ſolum regna, ſed & alij Principatus, nec non Comitatus & Baronatus) non pauca de eiusmodi etiam rebus diuerſis locis adieci, operamque dedi, vt ea, quæ traderentur, ad vſum & hodiernum Reipubl. ſtatum accommodarentur. Cæterum cum moris ſit, & hactenus à plerisque omnibus, qui rem literariam publicis lucubrationibus promouere ſtuduerunt, obſeruatum, vt Principem aliquem, vel alium auctoritate præditum adſciſcant, ſub cuius auſpicio tutelaque ea in lucem prodeant, & contra illorum hominum, qui ad carpendum procliues ſunt, nihilque, niſi quod ipſi fecerint, rectè factum putant, cauillationes & calumnias defendantur, eundem morem & ego meritò ſequor, nec tamen in dubium vllo modo vocare vel deliberare volui, cuius patrocinium per

dedicationem huius operæ meæ implorarem, ſed ſtatim, atque de hac editione aliquid certi ſtatui, de nullo prorſus alio patrono, quàm de Celſitudine tua abſque vlla hæſitatione ac dubitatione cogitaui, vel cogitare me debere putaui. Nam vt primum de rei, quæ tractatur, præſtantia dicam, ea talis eſt, vt nullo Principe magis quam Celſitudine tua digna ſit. Quanta enim & quam varia habeat regalia, non ſolum ipſe Principatus arguit, ſed & inueſtituræ Cæſareæ, per quas vnà cum reliquis Illuſtriſſimis Haſſiæ Principibus agnatis ſuis inueſtita eſt, ſpecialiter & generaliter eorum regalium mentionem facientes, locupletes ſunt teſtes. Et ſane ob Principatum de eiusmodi regalibus eo minus ambigēdum eſt, quod ampliſſimus ſit, bonaq; etiam ac territoria ampliſſima, adeoq; aliquot integri Comitatus in feudum ab ea per alios recognoſcantur. Illud in C. T. ſingulare omninò eſt, nec cum alijs Principibus æquè cōmune, quod de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, ac de regalibus etiam juribus eò rectius judicare poſſis, quod præter cognitionem rerum vſu abs te comparatam literatiſſimus ſis, adeo vt non ſolum Haſſi ſed & extra Haſſiam alij viri docti te in lucubrationibus ſuis literatorum potentiſſimum & potentiſſimorum literatiſſimum appellare non dubitarint. Etſi vero hæc dedicationis cauſa eiusmodi eſt, vt vel ſola ſufficiat,

tamen

tamen & aliæ sunt, ex quibus est, quod hęc opera in C. T. Academia sit inchoata, ac in hac vrbe, vbi aulam habere solet, aucta, & quemadmodum C. T. Illustrissimus Parens magnus ille Guilhelmus laudatissimæ memoriæ me Juris in ea Academia Professorem primarium agentem simul etiam sibi à consilijs esse voluit, sic post eius mortem C. T. placuerit, vt in hanc vrbem vocatus inter suos Consiliarios, & quidem cum peculiari libertate, idem munus continuarem. Ne quid interim de alijs beneficijs in me collatis dicam, quæ meritò magna grati animi submissione & memori mente semper recolo. Quare submisśè etiam atque etiam C. T. rogo vt hoc quicquid quantumque est, lucrabrationis in suam tutelam, & patrocinium benignè & sereno animo suscipiat. Deus optimus Maxim. C. T. cum tota Illustrissima familia Ecclesiæ & Reipubl. quam diutissimè florentem & incolumem conseruet. Cassellis è Musæo meo 26. Martij anno salutis humanæ 1617.

Illustriss. Celsitudinis Tuæ

Obsequentissimus

Regnerus Sixtinus IC.

ELEN-

ELENCHVS LIBRORVM ET CAPITVM, IN TRACTATVM D. REGNERI Sixtini IC. de Regalibus.

LIBER I.

LIBER II.

REGNE-

REGNERI SIXTINI IVRISCONSVLTI

De Regalibus

Liber I.

SVMMARIA.

1. *Regalium materia ut augustissima & intricata, sic & necessaria ac frequens est, experientia teste.*

2. *Imperatorem Germania habet præsentem, & nullibi illustriores & nobiliores familiæ reperiuntur quam in ea.*

3. *Regales dignitates nonnullas esse in Germania, quæ non sunt in alijs regionibus & regnis.*

4. *Regalia non solum seculares, sed & omnes Archiepiscopi ac Episcopi aliæque non paucæ Ecclesiasticæ personæ in Germania habent.*

5. *De regalibus nulla lex vel constitutio illustrior & plura hanc materiam concernentia complectens extat, quam constitutio Friderici I. in* c. vn. Quæ sint regal.

6. *Regalia olim in Italia longo tempore perierant & imperatori denegata fuerant, ideoque Friderici Constitutio eo magis fuit necessaria.*

7. c. vnic. Quæ sint regal. *author non est Fridericus Tertius, vt quidam volunt, sed Primus.*

8. c. vnic. Quæ sint regal. *Constitutio quando sit edita.*

9. *Regalia omnia Imperatori Friderico I. fuerunt communi omnium Iurisperitorum, vt & Principum tum Ecclesiasticorum tum secularium concordi sententia in Italia adjudicata.*

10. *Fridericus I. quibus leges ac Constitutiones de regalibus per Italiam promulgandas commiserit.*

11. *Iurispe-*

11. *Iurisperiti ex quibus Imperator Fridericus I. quid iuris in ciuitatibus Italiæ haberet, quæsiuit, quinam fuerint.*

12. *Friderico I. regalia iure iam olim à Carolo Magno tradito sunt adjudicata.*

13 *Ottho I. multo ante Friderici I. tempora habuit eiusmodi regalia, qualia Friderico adjudicata sunt.*

14. c. vnic Quæ sint regal. *constitutio, quare sit promulgata.*

15. In d. c. vn. *ex ipsa Constitutione Friderici rectius & multo plura in specie enumerantur regalia, quam à Frisingensi Radeuico, Mutio, Gunthero & Sigonio.*

16. *Regalia* in d. c. vn. *expressa non sunt numero 25. vt Afflictus putat, sed tantum 21.*

17. *Regalia* in d. c. vn. *non recensentur omnia.*

18 *Vsu ac consuetudine induci potest, vt quæ olim regalia non fuerunt pro regalibus habeantur.*

19. *Reperiuntur nonnulla, quæ ex vsu de regalibus sunt, & inter eiusmodi iura sæpe tanquam regalia Cæsareis Inuestituris adduntur.*

20. *Interpretes nonnulli nimis multa congerunt & enumerant tanquam supremi Principis regalia & reseruata, inter quæ etiam sunt, quæ pro eiusmodi reseruatis non sunt habenda.*

21. *Pro regalibus & reseruatis Imperatoris non omnia sunt habenda quæ ipse potest.*

22. *Author tantum vult secundum suum institutum de regalibus in Constitutione Friderici enumeratis & ijs affinibus tractare, & infra* c. 2. *ex reliquis præcipua ad maiora pertinentia enumerare.*

23. *Constitutionem Friderici Primi* in d. c. vn. *non esse ius mere locale Italiæ contra Petr. Iacobum Aurelianensem defenditur.*

24. *Quanti ea Constitutio passim fiat, testatum faciunt non solum Italiæ sed plurium aliarum regionum scripta publica.*

25. *In Camera Imperiali eadem tanquam commune Imperij ius obseruatur & attenditur.*

26. *De regalibus admodum frequentes sunt in Camera lites & inter ipsos qui regalia habent atque etiam ex parte cum fiscali.*

27. *Quo ordine & methodo author in hoc tractatu vsurus sit.*

Proœ-

Procemium.

Regalivm † materia vt est augustissima & intricata, sic & necessaria adeo vt respublica sine ijs consistere nequeat & salus eius ex his dependeat, est etiam ea materia admodum frequens, idque max me in Germania ita se habere ipsa experientia rerum magistra abunde testatum facit. Atque † hoc eo verius est, quod ea Imperatorem, qui inter superiorem non recognoscentes & regalia sine vlla sibi facta concessione habentes præcipuus est, præsentem habeat, & quantum ad eos attinet, quibus ex concessione generali vel speciali vel etiam ex legitima præscriptione aut consuetudine, regalia competunt, nullibi illustriores & nobiliores familiæ sint *afferente* Iacobo Wimpheling. *in epitome rerum German. cap. 70.* & agnoscente Ænea Syluio *in descriptione Germaniæ, c. 30.* & † non tantum Comitatus, Baronatus & nobiles solum Imperatorem superiorem agnoscentes, sed & Archiducatus, Comitatus Palatini, Ducatus, Landgrauiatus, Marchionatus, Burggrauiatus, Principales Comitatus, Gefürstete Graffschafften/ & eiusmodi etiam regales dignitates, quæ, *vt infra cap. 4.* pluribus dicetur, simpliciter Principatus dicuntur, in ea reperiantur, ex ijsque digni at bus regalibus nonnullæ non sint in alijs regionibus & regnis, & † præter seculares Principes & alios, Archiepiscopi etiam ac Episcopi omnes, aliæque plures Ecclesiasticæ personæ, & inter has etiam multi Abbates & Abbatissæ regalia habeant. Inter † eas vero leges & Constitutiones, quæ ad regalia pertinent, nulla est illustrior & plura hanc materiam concernentia continens, quam quæ ab Imperatore Friderico Primo promulgata est, & in ius feudale per peculiarem titulum: *Quæ sint regalia, & c. vnicum* eo comprehensum relata. Nam hæc Constitutio Fridericiana illa, de quibus agit, diserte regalia appellat, & quam plurima ex ijs enumerat ac quasi in tabella ob oculos ponit. Fuitque † hæc Constitutio eo magis necessaria, quod regalia in ea enumerata longo tempore in Italia perijssent, & Imperatori essent denegata, vt Historici testantur. Sunt † qui hanc Constitutionem

1 2 3 4 5 6 7

nem tribuant Friderico Tertio, sed verius esse existimauerim
8 Fridericum I. esse eius authorem, cum † sit edita anno quinquagesimo quinto supra millesimum centesimum, & quam plurimi Imperatores Fridericum I. secuti sunt antequam Fridericus III. rerum potiretur, id quod factum est anno quadragesimo supra annum millesimum quadringentesimum. Confirmatur hæc sententia per ea, quæ ab ijs memoriæ prodita sunt, qui res gestas Friderici I. descripserunt, inter quos præter alios sunt Radeuicus Guntherus quorum hic *lib. 8.* ille *lib. 2. cap. 5.* ita de ijs regalibus, quæ ad prædictam Constitutionem pertinent, loquitur, vt inde satis appareat, eam esse Friderici I. Atque his accedit quod Otto Frisingensis eiusdem iuris meminerit, & eodem tempore quo Fridericus I. vixerit, vt ait Mutius *Chronic lib. 18.* vbi de hoc Friderici Primi iure ex Frisingensi ita loquitur: Scribitur à Frisingensi (qui eo tempore vixit, & quem præsentem in Italia apud Fridericum fuisse est probabile) Imperatorem magna diligentia à Iurisperitis quæsiuisse, quid iuris in ciuitates Italiæ haberet Imperator. Nam contra ius & æquum nihil voluit prudens sciensque facere, persuasus nihil iniustum durabile esse posse. Omnes
9 † Iurisperiti & Principes Ecclesiastici secularesque, qui aderant vna concordi sententia adiudicarunt Imperatori omnia regalia, quæ sunt Monetæ, Telonia, Vectigalia, Nauigia, officiorum dignitatumque confirmationes, iudicum, consulum omniumque magistratuum creationes, exactiones, portoria, quocunque tempore, & quotiescunque necessaria sunt ad Imperium de-
10 fendendum tuendum aut augendum. Has † leges & Constitutiones per Italiam promulgandas commisit Imperator Cancellario & Otthoni Palatino & quibusdam alijs, qui comitati forti militum manu hæc per ciuitates singulas ordine denunciant &
11 seruanda imperant. Hæc Mutius. Iurisperitos † quorum meminit, Bulgarum, Martinum, Iacobum & Hugonem fuisse scribit Carol. Sigonius *de regno Italiæ lib. 12.* & Radeuicus *d. c. 5.* qui subdit viros fuisse disertos, religiosos, & in lege doctissimos, legumque in ciuitate Bononiensi Dd. & multorum auditorum præceptores.

Obser-

Obseruandum † vero est, iudicatum fuisse Imperatori iure iam olim à Carolo Magno tradito regalia deberi vt ait Sigon. *d.lib.12.* qui † etiam *lib.7.de Regno Italiæ* scribit, multo ante Friderici I. tempora, Otthonem Primum, quem multi Imperatores ante eum secuti sunt, habuisse eiusmodi regalia, qualia ei adiudicata esse diximus. Vt † autem eo maior in posterum de ijs regalibus, quæ perierant, extaret certitudo quænam Imperatori competerent, Fridericus hac de re prædictam constitutionem promulgare voluit, quæ † ex parte rectius de ijs loquitur & multo plura in specie enumerat, quam à Frisingensi, Radeuico, Mutio, Gunthero & Sigonio *supra citatis locis* recensentur, licet † non tantus sit numerus eorum, quæ à Friderico nominantur, quantum Matth. de Afflict. *in d.c. vnic. in princ. Quæ sint Regalia* esse dicit, dum 25. esse asserit. Sunt enim tantum vnum & viginti *in d.c. vnic.* nominatim expressa. Neque † tamen hæc omnia, quæ ita speciatim à Friderico recensentur, sunt quæ Regalium materia continentur, sed plura in iure reperiuntur alia regalia Cuiac. *in d.c. vnic.* Vult. *de feud. c.5. nu 7.* Rosenth. *de feud c.5. conclus. 94. nu.1.* Heig. *quæst.15. nu.45. part.1.* addens valde infirmum ideo esse argumentum quod ab enumeratione eorum quæ *in d.c. vn.* referuntur, *ducitur, quasi reliqua ibi non connumerata non sint de regalibus.* Atque inter ea quidem alia quæ ita extra *d.c. vn.* in iure reperiuntur sunt tam minora quam maiora. Vsu † etiam ac Cõsuetudine induci potest, vt iura quæ olim regalia non fuerunt, pro regalibus hodie habeantur Rosenth. *d. loc.* nonnullaque † sunt, quæ hodie ex tali vsu de regalibus esse censentur, & ex parte inter alia huiusmodi iura tanquam regalia Inuestituris Cæsareis sæpe adduntur. Sunt † autem quidam ex Dd. qui nimis sunt effusi in cumulandis ijs, quæ supremo Principi tanquam reseruata & regalia competunt, inter quos præter Castaldum *in tractat. de Imperator. quæst. 110. num. 1.* Chassanæum *de glor. mund. part. 5. considerat. 24.* Lucam Parmensem *in tractat. de fisco.* & plures alios allegatos à Knichen *de sublim. & regio iure territ. c. 1. nu. 341.* eximis est Petra *de iur. quæsit. non tollend. cap. 21. vers. vltimi possunt,* qui 413. regalia in specie adducit. Neque † enim omnia, quæ

12 13 14 15 16 17 18 19 20 21

Princeps poteſt inter ipſa regalia & reſeruata eius referenda ſunt Knich. *dict. loco*, Valaſc. *de iur. emphyteut. quæſt. 8. num. 34.* vbi etiam inconcinnum eſſe cenſet conglomerare omnia, quæ Princeps poteſt, quaſi regalia ſint, nec immerito cum Bodino *lib. 1. de republ. cap. 10* Lucam Parmenſem quaſi nimis multa regalia in dicto *tractatu de fiſco* enumerantem reprehendente dici poteſt, eiuſmodi inueſtigationem & enumerationem nimis curioſa ſubtilitate fieri & vnum regale in decem diſtrahi. De † ſingulis vero etiam ijs, quæ reuera regalia & reſeruata Imperatoris vel alterius Principis ſuperiorem non recognoſcentis eſſe dici poſſet, in ſpecie tractare infinitum quodammodo eſſet, nec eſt noſtri inſtituti extra limites regalium in prædicta Conſtitutione Friderici I. expreſſe enumeratorum & eorum, quæ ijs affinia ſunt, euagari, niſi quod *infra cap. 2.* occaſione diuiſionis, qua omnia regalia in maiora & minora diſtribuuntur, præcipua ex prædictis alijs regalibus ad maiora pertinentia adducturi & de ijs ex minoribus Regalibus etiam locis dicturi ſimus.

Etſi † vero Petrus Iacobus Aurelian *in ſua Practic. Rubr. 12. num. 93. verſ. item in titulo,* quaſi per contemptum aſſerat, nobiliſſimam illam Friderici conſtitutionem eſſe ius locale, quaſi ad certum ſpecialem locum adſtricta ſit, & multa in ea contineri, de quibus truffatorium ſit dicere, quod de iure pertineant ad aliquem Regem, niſi in illo regno de quo loquitur, tamen res ſe longe aliter habet. Nam licet ea occaſione hæc conſtitutio promulgata ſit, quod regalia deperijſſent in Italia, & hæc ei ibidem reſtituta fuerint, tamen ea non per hanc conſtitutionem recuperauit, ſed ei, vt ſupra dictum eſt, adiudicata fuerunt, & vt eo certius conſtaret quæ eſſent regalia Imperatoris, idque non ſolum Italiæ, ſed & toti imperio notum redderetur, conſtitutionem hanc ita, vt in pluribus alijs eius & aliorum Imperatorum Conſtitutionibus factum eſt, publice extare & promulgari voluit, & quanti ea ideo, quod generalis eſſet & eius vſus ad eos etiam Principes, qui extra Imperium regalia haberent, accommodari poſſet paſſim facta ſit, ſatis teſtatum faciunt variorum Iuriſperitorum non ſolum Italiæ ſed & Germaniæ & plurium

aliarum

aliarum regionum scripta publica. Cumprimis † vero in Camera Imperiali tanquam supremo totius Imperij tribunali hæc Cõstitutio tanquam commune Imperij ius obseruatur & attenditur, idque ex varijs controuersijs regalia concernentibus, quæ eo deuoluuntur, & earum decisionibus liquet, & † eo frequentiores sunt eiusmodi lites, quod præter Imperatorem alij etiam tum seculares tum Ecclesiastici per totum Imperium regalia ex concessione vel præscriptione consuetudineve ita habeant, vt de ijs & inter ipsos & cum fiscali sæpissime lites sint, & quidem non solum ad ordinarium sed & extraordinarium & summarium processum pertinentes, ideoque non immerito Rulant. *in tractat. de Commissar. part. 4. lib. 2. cap. 2. num. 3. & 5.* ait totam Cameram Imperialem, eiusque acta iudiciaria scatere materia regali, & quia Germania plurimis ac diuersis inuicem vicinis regalia habentibus abundat, ad nullos alios magis quam ad Germanos spectare tractatum regalium. Constitui † igitur hanc constitutionem explicare, idque in omnibus ac in singulis ita fiet, vt occasione eorum præter ea quæ hoc *libr. 1.* dicturi sumus simul de ijs tractetur, quæ his affinia sunt & de quibus ex parte à Dd. in dubium vocatur, an pro regalibus haberi debeant, quorum omnium tam multa & varia sunt *vt infra lib. 2. cap. 1.* occasione ad idem caput pertinentis & *in d. Constitut.* initio expresse nominati Iuris Regalis simul de quinque alijs quæ ei affinia sunt acturi simus, Vt autem res tota eo magis perspicua sit, & eo plenius † de hac regalium moteria agatur, operæ precium esse duxi, priusquam ad specialem explicationem singulorum hac constitutione comprehensorum & affinium regalium deueniatur, præmittere generalia aliquot capita, nimirum de definitione nominis & rei, de diuisione regalium, de differentijs inter regalia & ea bona, quæ regalem dignitatem annexam habere dicuntur, & cum in feudum recognoscuntur, feuda regalia appellantur, de personis Regalia habentibus, de modis acquirendi vt & amittendi regalia, de actionibus & remedijs eorum, & deniq; de eorum iudice competẽti & processu iudiciario. His capitibus generalibus subijciẽtur de singulis prædictis regalibus eo ordine quo *in*

24 25 26 27

quo *in d. c. vn.* enumerantur singula capita, & distinguetur hic tractatus in duos libros, quorum prior generalia, posterior specialia capita continebit, eritq; hic posterior liber specialis commentarius in prædictam Constitutionem Friderici I. quæ extat *in d. c. vn.*

CAPVT I.

Vnde regalia dicantur & quid sint?

SVMMARIA.

1. Regalium appellatio à voce Regis descendit.

2. Imperatoris nomen licet nonnunquam in libris feudorum vsurpetur, sæpe tamen etiam eæ appellationes, quæ Regibus competunt, Imperatori tribuuntur.

3. Imperatorum tanquam Regum nonnunquam etiam in iure communi fit mentio.

4. Imperatores ante coronationem papalem non Imperatores sed Reges Romanorum plerumque appellati sunt.

5. Regalium appellatio in toto iure ciuili, quod ius feudale antecessit, non reperitur.

6. Regalia ab eodem, à quo regalia feuda nomen habent.

7. In regalibus feudis id amplius est quam in regalibus, quod in ijs regalis dignitas spectetur, & regalia feuda non sint nec appellari possint nisi & regalem dignitatem annexam habeant.

8. Feuda etiam talia ab Imperatore conferuntur, quæ pro regalibus feudis non habentur.

9. Franciscus Hotoman. refutatur quod affirmet ea, quæ iura regalia sunt, passim præcise pro feuda regalia dici.

10. Friderici Constitutio de pac. Constant. in qua etiam regalium fit mentio, est à libris feudorum separata & post eos posita.

11. Per Ducatus, Marchias & Comitatus in Imperatoris persona nihil aliud, quam ius faciendi Ducem, Marchionem & Comitem vel concedendi in feudum eiusmodi regales dignitates intelligendum esse ex historicis scriptoribus ostenditur.

12. Feuda regalia qui accipiunt quomodo appellentur.

13. Regalibus annumeratur non ipse Ducatus sed jus concedendi Ducatum aliaque feuda regalia.

14. Regalia quid sint?

15. In regalium definitione an genus in voce Res constituendum sit, & quales res regalia sint.

16. Sigonius reprehenditur.

17. Regalia non possunt regales dignitates dici vel pro ijs haberi.

18. Regalia & jus superioritatis hodie sæpe permiscentur & confunduntur, revera tamen & proprie differunt, separataque sunt, & licet quis superioritatis jus non habeat, tamen regalia ex concessione vel præscriptione consuetudineve habere potest.

19. Regalia an hodie in Germania per verbum Herrligkeit *designentur, & hoc idem quod verbum* regalia *importet?*

20. In definitione regalium, quare nō solius Imperatoris sed generaliter superiorem non recognoscentium mentio facta sit.

21. In definitione regalium feudorum etiam non stricte solius Imperatoris sed & aliorum superiorem non agnoscentium à Dd. mentio fieri solet.

22. In regalium definitione, quare adiecta sint hæc verba: vel cui concessione per eum facta aut præscriptione consuetudineve acquisita sunt.

23. Quare in eandem adjecta sint verba: Ad salutem & decus reipubl. tuendum?

24. Juramentum quod Imperatores hodie præstant, ad hoc postremum membrum definitionis pertinet.

25. Regalia ad salutem & dignitatem Imperij pertinere Constitutionibus etiam Imperij ostenditur.

26. Imperatoribus qualia epitheta olim fuerint attributa.

27. Regalia sunt constituta, ut Princeps justitiam subditis administret.

28. Inter regalia ipsa & patrimonium Principis, cui ea debentur, magna est differentia.

29. Patrimonium Imperator ideo habet, ut statum Reipubl. tueatur, sed illud ex bonis ipsius profectum & propria ejus substantia vocatur.

30. Patrimonium Imperatoris, quomodo in jure appelletur.

31. Imperatoris res licet respectu personæ & dignitatis eiusdem patrimonium sacrum appellentur, sunt tamen proprium & priuatum eius patrimonium.

32. Comes rerum priuatarum quis olim dictus fuerit? Patrimonium Imperatoris in dubio præsumitur potius ad publicum, quam ad priuatum pertinere, & quæ in specie sint res ad illud pertinentes. ibid.

33. Regalia à patrimonio Imperatoris separantur, & vocantur etiam patrimonium populi, res in patrimonio fisci existentes patrimonium Principatus & quasi stipendia laboris concessa Principi, patrimonium fiscale, Imperij bona, Publicum patrimonium, res statum Imperij vel superioritatem concernentes, domanialia.

34. Res Imperatoris priuatæ pro libitu alienari possunt, & ad haredes etiam in principatu non succedentes transferuntur.

35. Regalia post mortem Imperatoris penes Imperium manent, eique duntaxat qui in Imperio succedit, debentur, & regulariter alienando in alium transferri non possunt, exceptis nonnullis casibus, quorum duo hic adduntur.

36. Res fiscales & res Imperatoris priuatæ quomodo differant; remissiuè.

37. L.2.§ interdum. ff ne quid in loc. publ. *declaratur.*

38. Regalia quo sensu Principi deberi & propria eius esse dicantur.

VT autem primo loco dispiciamus, vnde regalia nomen habeant, & deinceps ad definitionem rei transeamus, sciendum est appellationem † regalium à voce Regis descendere, ideoque Guntherus *lib. 8.* ea regia iura nuncupat, & Ferrarius Montanus *in tractat. de feud. lib. 5. tit. 7.* βασιλικὰ Græcis dici ait. Nec mirum regalia potius quam Imperialia vel Imperatoria nominari. Nam † licet nonnunquam in libris feudorum Imperatoris nomen vsurpetur *c. 1. de feud. Marcb c. 1. in princ. Apud quem vel quos controuers. feud. c. 1. in princ. de pac. tenend.* & idem princeps etiam dicatur *in cap. 1. in princ. de natur. feud. & in c. 1. Quis dicat. Dux.* tamen sæpe ex appellationes, quæ Regibus competunt, Imperatoribus etiam tribuuntur *c. 1. in princ. & § notandum. Qui feud. dar. poss. cap. 1. §. quibus. de consuetud. recti feud. cap. 1. de lege*

Contra-

Conradi & d. c. 1. de pac. tenenda. vbi Fridericus I. initio quidem se Imperatorem vocat, sed in illis, quæ subijciuntur & quibus ipsum ius ab eodem ibi constitutum exprimitur, suum solium nuncupat Regiæ maiestatis solium, suum imperium nominat Regnum & regiam ditionem, authoritatem etiam & ius suum vocat regium & *in § si vero temerarius* diserte se appellat Regem. Sic idem Fridericus *in cap. vnic. Quæ sint regal.* & sic in eadem illa constitutione, quam de regalibus edidit, imperiale numen vocat regale numen, & ea iura, quæ sibi tanquam Imperatori deberi putauit & in Italia recuperauit, regalia dici voluit, eamque appellationem ibi & rubrica & textus habet. Eadem appellatione vtuntur historici, dum de ijsdem iuribus Friderico restitutis loquuntur. Nec † est à reliquo iure alienum vt Imperatorum 3 tanquam Regum fiat mentio. Sic enim Iustinianus *in l. fin. C. de legib.* censum Imperialem vocat Regalem censum. Sic *in l. vnic. Cod. de Adsessorib. & in l. bene à Zenone. Cod. de quadrien. præscript.* culmen Imperiale nominat Regale culmen. Sic à pontifice *in c. inter dilectos. § tertio quia falsum. de fid instrument.* sceptrum Cæsaris appellatur sceptrum Regiæ maiestatis & *in c. solitæ. § præterea nosse debueras. de maiorit. & obedient.* Imperialis potestas dicitur Regalis potestas. Eo † vero facilius factum est vt imperialia iura 4 sint regalia dicta, quod posterioribus temporibus eo res deuenerit, vt Imperatores ante coronationem papalem plerumque Reges Romanorum appellati sint. Cæterum † licet hæc iura in 5 libris iuris feudalis ita regalia dicantur, tamen in reliquo toto iure ciuili quod ius feudale antecessit, ea appellatio non reperitur, in pontificio autem iure non minus quam feudali illud vocabulum vsurpatur.

Atque † hæc quidem cum ita se habeant, perspicuum inde 6 fit ea, quæ simpliciter regalia dicuntur, nomen suum ab eodem habere, à quo & regalia feuda appellationem sortiuntur. Eoque de feudis spectat text. *in c. 1. de feud. March. vel Ducat. & in d. c. 1. Quis dicat. Dux.* quibus locis proditum est hæc & similia feuda maiora ab Imperatore alijs concedi, & tamen non Imperiales aut Imperatoriæ, sed Regales dignitates nominantur *in d. cap 1. de feud.*

de feud. March. vel Ducat. Eademque ratione & beneficium regale vocantur *in c. 1. de lege Conrad.* & passim ab interpretibus vno ore feuda regalia appellantur, communisque est eorum sententia, hæc regalia iura, quæ simpliciter regalia dicuntur, inde nomen habe e, quod Imperator etiam Rex in libris feudorum appellari soleat.

7 In † feudis regalibus tamen id amplius est, quod in ijs etiam regalis dignitas spectetur, & regalia feuda esse non censeantur nec appellari possint, nisi & regalem dignitatem annexam habeant. Paris de put. *de feudor. redintegrat. cap. 1. nu. 2.* Guerrin. Piso *in prælud. feudor. quæst. 3. in verb. à qualitate. vers. Secundo in prædicamento qualitatis.* Schneiduu *de feud. part. 1 nu. 30.* Rebuff. in *declarat. feud. nu. 4.* Iul. Clar *in § Feudum quæst 10.* Duaren. *de feud. cap. 4. nu. 7.* & tam multi alij vt hæc sententia communis dicatur à Julio Claro *jam citato loco.* Eoque facit textus *in d c 1. Quis dicat.*

8 *Dux.* cum † & alia sint feuda quæ pro feudis regalibus non habentur, & tamen ab imperatore in feudum conferuntur *d c. 1. Quis dicat. Dux.* Alvarot. & Dd. *in d. c. 1. Qui feud. dar. poss.* Præpos. *in prælud. feudor. nu 3.* Rebuff. *in declarat. feud nu. 84.* Schneiduu. *d. part. 1 nu. 31.*

9 Etsi † vero Franciscus Hotoman. *in suo Comment. de feud. cap. 6.* affirmet passim ea, quæ iura regalia sunt præcisè dici pro *feuda regalia*, tamen tantum abest vt id verum sit, vt in locis ex feudalibus libris ab eo citatis nulla omnino regalium simpliciter fiat mentio, nec vllus alius locus, qui præcisè regal um meminerit, in toto iure feudorum reperiatur excepto *d. c. vnic. Quæ sint regal.* vbi simul & ipse contextus & in eo facta enumeratio re-
10 galium abunde ostendit, regalia non dici pro *feuda regalia.* Fit † quidem etiam regalium mentio in Friderici primi Constitutione *de pace constantiæ. §. Nos Romanorum. §. Vasalli nostri. § sententiæ quoque* & *§. Nobis autem*, sed ea constitutio est separata à jure feudali & post libros feudales posita, nec etiam ibi innuitur regalia
11 pro feudis regalibus esse accipienda. pro inde † Radevicus *lib. 2. cap. 5*, Guntherus *lib. 8.* & post eum Sigonius *lib. 12. de regno Italiæ*

de his

de his ipsis regalibus à Friderico I. in Italia restitutis ita loquuntur, vt non solum Ducatuum, Marchiarum & Comitatuum, sed & monetarum, teloniorum ac vectigalium & id genus aliorum regalium, quæ non sunt ipsa feuda Regalia, nominatim meminerint, atque ideo quemadmodum per monetas, vectigalia & similia ius cudendi monetam, item ius vectigalia instituendi & id genus alia faciendi denotatur: sic per Ducatus, Marchias & Comitatus in Imperatoris persona nihil aliud intelligendum est, quam ius faciendi Ducem, Marchionem & Comitem, vel concedendi in feudum eiusmodi & similes regales dignitates.

Atque † hinc qui eiusmodi feuda accipiunt Capitanei Regni dicuntur *c.1.in princ. Qui feud. dar poss. c.1. Quis dicat. Dux* item Duces, Marchiones, Comites appellãtur, aliove regali dignitati convenienti nomine insigniuntur. *d. c. 1. Qui feud dar. poss. d.c.1. Quis dicat Dux d c.1. de feud. March. vel ducat.* Ab ipso autem imperatore, quatenus supremus Princeps & Imperator est, eiusmodi appellationes sunt alienæ, sed is est supremum caput & Princeps Imperij sui, quo fit † vt recte Borcholten *in c vn. quæ sint regal. nu. 4.* non ipsum Ducatum, sed concessionem siue ius concedendi eiusmodi feuda, regalibus annumeret. 12 13

Ut autem † ad ipsam definitionem regalium accedamus, eam constitui posse existimo, vt dicamus regalia esse iura ei, qui superiorem non recognoscit, vel cui concessione aut præscriptione consuetudineve quæsita sunt, competentia ad salutem & decus Reipublicæ tuendum, Minus † recte nonnulli generali appellatione regalia ita dicunt esse res, quasi inde genus sit constituendum in definitione. Nam regalia ad eas res spectant, quæ incorporales sunt & iura nuncupantur, ideoque *iura* proximum genus sunt, & sic inde merito genus in definitione desumitur. Atque † hinc fallitur etiam Sigonius, dum *lib. 7. De regno Italiæ* vectigalia, telonia, monetas & similia à Ducatu, Marchionatu, & Comitatu tanquam dignitatib. separans, regalia appellat prædia. Non † possunt quoque regalia dici dignitates regales vel pro ijs haberi, licet hoc quidam velint, ex quibus sunt 14 15 16

Cont'us *in tract. de feud. cap. 3. vers. Tertia diuisio* & Bartolus *cons. 72. nu. 3 lib.* 1. De hac *re* plu ib. agetur infra *cap. 3. in quarta differētia regalium & bonorum regalem dignitatem annexam habentium* Etsi † vero regal a & ius superioritatis hodie sæpe permisceantur & confundantur, tamen revera & proprie differunt separataque sunt, & licet ius superioritatis, quæ in Principib. inferioribus in Recessu Imper *de anno* 1584 §. Wiewol auch Landfürstliche Obrigkeit appellatur, quis non habeat; tamen regalia ex concessione vel præscriptione consuetudineve habere potest Cravett *cons. 673. incip. Intentio nu. 15. vers. Tertio respondetur* Thom. Michael *in disputat. De iurisdict. cōclus. 46 sub lit. a.* Borcholt. *in d. c. vnic. nu. 20.* experientiaq; testatum facit hodie non paucos esse qui regalia habent, etiamsi superioritate sive vniversali iurisdictione destituantur. Designari † vero hodie regalia in Germania per verbum Herrligkeit / & hoc idem importare quod verbum *regalia* scribit Schraderus inter consilia Borcholt. *part. 2. cons. 18 vers. Similiter quoque*, vbi id pluribus confirmat, & omni dubio carere addit.

Dixi † autem hæc jura competere ei qui superiorem non agnoscit. Qua in re fateor posse vel potius debere hoc ipsum ad solum Imperatorem coarctari si strictè ad solum Imperium respiciatur, & ejus tantum intuitu regalia definiēda essent. Sed cū Imperatori vt Principi superiorem non recognoscenti & Imperij capiti regalia sua competant alijque hodie reperiantur, & p multa secula reperti sint, & quidem inter eos potentissimi, qui nec Imperatori nec vlli alij sint subiecti, ac in suo Principatu ac Republ. non minus quam Imperator in Imperio suo caput sint nec vlla Imperatoris vel alterius generali vel speciali concessione, sed jure supremæ potestatis, dignitatis & præeminentiæ regalia habeant, volui non tantum Imperatorem, sed & illos generaliter definitione comprehendere, cum præsertim Imperij fines vt Afflictus *ad rubr. Quæ sint regal. in verb. Regalia nu. 5.* ait hodie angusti sint, & non solum vsu, sed & communi sententia Dd. Italiæ, Regni Neapolitani, Siciliæ, Galliæ, Germaniæ & aliarum regionum receptum sit, quod de illis alijs superiorem non recognos-

gnos-

gnoscentibus dixi. Et in ipsa definitione regalium hoc comprobant & non solius imperatoris sed generaliter nullum superiorem recognoscentium meminerunt Bossius *De regalibus num. 2.* Pruckman. *ad rubr. Quæ sint regal. c. 2. nu. 1.* Schneidvvin. *in Epit. feud part. 2 nu. 94.* Rosenthal. *De feud. c. 5. conclus. 1. nu. 2. in verb. Seu supremo Principi.* eoque pertinet, quod idem *conclus. 2. nu. 2.* in descriptione maiorum regalium per Imperatorem dicit omnem superiorem non recognoscentem intelligi oportere. Accedit † his quod & in definitione feudorum regalium, quæ ab eodem Principe, à quo & iura regalia nomen sortiuntur, vt supra dictum est, non solum ad Imperatorem, sed & ad alios superiorem non recognoscentes respiciatur, nec speciatim solius Imperatoris fiat mentio. Schrader. *de feud part 2. nu. 5.* Rebuff. *in declar. feud. nu. 3.* Mozzius *tit. de feud. diuis. nu. 42.* Rosenth. *de feud. c. 2. conclus. 1. nu. 3.* Curt. *part. 1. cap. 9. nu. 4.* Vulteius *de feud. cap. 8. nu. 10.* Duaren. *cap. 4. nu. 7.* Goedd. *disputat. feud. 2. thes. 5.* Nicol. Intrigriol. *quæst. 32. num. 1.* Obrecht. *in feud. disputat. 2 thes. 49.* Quia † vero reperiuntur etiam Principes, Comites, Barones, ciuitates & plures alij qui superiorem recognoscunt, Jureque supremæ potestatis, dignitatis & præeminentiæ non vtuntur, & tamen ex concessione per privilegium aut Investituram facta, vel præscriptione consuetudineve regalia habēt, vt infra *c. 5.* ostēdetur, definitioni adiicere volui & hæc verba: *Vel cui concessione per eum facta aut præscriptione consuetudineve acquisita sunt.* Cuiusmodi similiaque verba definitioni addunt etiam Pruck. *d. c. 2. nu. 1.* Vulteius *de feud. c. 5. nu. 7.* & post eum Gœddæus *in disput. feud. 5. thes. 9. lit. b.* & licet Borcholten *in d. cap. vn. nu. 2.* & Rosenthal. *d. cap. 5. nu. 2.* talium verborum adiectionem in definitione omittant, tamen rem ipsam quod, nimirum etiam ex concessione vel præscriptione consuetudineve regalia competant, alijs locis tradunt.

21

22

Addita † vero definitioni sunt & hæc verba: *Ad salutem & decus Reipublicæ tuendum.* Quia quemadmodum omne Regnū est possessio Reipubl. & non Respublica possessio Regni est, vt graviter & eleganter ait Suidas ac post eum Renatus Choppin. *De do-*

23

De doman regn. Franc lib. 1. tit. 9. nu 5. sic & ad gubernacula Reipublicæ sedentes ac Imperantes regalia ita habent, vt eorundem possessio sit apud Rempublicam, & illi his iuribus ad Reipublicæ tum dignitatem & potestatem, tum etiam salutem vti debeant. Atque ita vtrumque decus nimirum & salutem simul hîc attendendum esse ac requiri Fridericus I. satis aperte asserit in ea graui oratione, quam habuit ad Episcopos & Proceres Imperij de regalibus suis, quæ sibi in Italia reddi voluit. Quoniam Deo, inquit, placitũ est, nos Imperij gubernacula administrare ob eam rem, quia ad dignitatem & salutem eius pertinere vidẽtur, curare ac moliri omnia singulari studio ac vigilantia congruit. Quæ & alia verba quibus respectu regalium vsus est, adducuntur à Sigonio *lib. 12 de regn. Ital.* Atque † huc pertinet iuramentum quod hodie Imperatores præstant, vt manifestum fit ex Capitulatione inter Carolum V. Imperatorem & Electores facta & à Successoribus eius repetita de qua Sleidan. *in Commẽtar. l.* 1. Et sane dum Deus *Samuel lib. 1. c. 8.* Samueli, quem populus spreverat, *Non te*, inquit, *sed me ipsum spreverunt*, satis innuit, quanta sit potestas & dignitas eorum, qui superiorem non recognoscunt. Accedit † his quod de iure vectigalium tanquam Regali in constitutione Imperij anno 76. promulgata. §. Dardurch dann &c. constituitur in verbis: zu noch höherm auffschlag/ werth vnd theurung/ auch leichtlich vrsach zur vngedult vnd sonderlich zu empörung geben möge/ & in verbis Zu vnserer Keyserlicher sonderer Hoheit vnd *reuersaten &c.* & de iure Monetæ in constitutione de anno 1579. §. Alßdann auch &c. vbi sancitur, vt ij qui ius monetæ habent, eo ad salutem & decus Imperij vtantur, nec ad quæstum aliquem per pacta prohibita aliave ratione eo abutantur, simulq; de seipso etiam ab Imperatore additur, quod hoc regali ad salutem & decus Imperij vti teneatur. Sane † ad salutẽ & honorem Reip. Principibus regalia competere adeo verum est, vt hinc pastores populi appellentur, & hinc Imperatores olim dicti bono Reip. nati, & ampliatores ciuium, assertores libertatis publ., locupletatores orbis terrarum nominati sint. De quib. & si-

24

25

26

& similibus epithetis videre licet præter alios cumprimis & Hubert. Go'z. *in suo thesaur. rei antiquar. c. 5.* Atque † huc etiam 27 referendnm est, quod tradunt Mol n *in Consu tud Parisiens tit. 1.* §. *1. glo. 64.* Gail. *obs. 64. n. 3. lib. 2.* Mynsing. *obs 70. n 9 cent. 5.* Matth. de Afflict. *ad Rubr. Quæ sint Regalia n. 7.* vbi ait Regalia constituta esse, vt Princeps iustitiam faciat subditis suis, & principem operam suam subditis videri add xisse. Idem tradit P. æpos. *ibidem nu. 1.* & Ferrar. Montanus *in tract. de feud. lib 7. cap. 7.* vbi simul de Principibus conqueritur, quam male hoc obseruent & expendant cur regalia habeant. Et sane quemadmodum salus populi suprema lex esse dicitur & ad eam legitima Iustitiæ administratio pertinet, sic regna sublata Iustitia nihil aliud esse censentur quam magna latrocinia vt ait ex Augustin. *de Ciu. Dei lib. 4. c. 4.* Arius Pinell. *in rubr. C. de resc. vendit. p. 1. c. 2. nu. 25.* & Alciat. *in l. bona ciuitatis nu 7. ff. de verb. signif.* Atque † hæc quidem quæ hactenus dicta sunt, cum ita se habeant, ex hoc postremo membro 28 definitionis, quod de tuenda salute & dignitate Reipubl. adieci, facile colligere licet quanta sit differentia inter eius, cui regalia debentur, proprium patrimonium & ipsa regalia. Nam † patrimonium non ideo habet, vt statum Reipubl. tueatur, sed est hoc 29 proprium eius patrimonium ex ipsius bonis profectum, & propria eius substantia vocatur *in l 3. §. 1. C. de quadr. præscript.* Molin. *ad Consuetud. Parisiens. titulo 1. de feud. §. 30. numer. 170.* Peregr. *de iur. fisc. lib. 1. tit. 1. numer. 6. & 7.* Choppin. *de Doman. regn. Franc. lib. 1. tit. 1. in princ.* Gail. *obs 21. nu. 17. lib. 1.* Mynsing. *respons. 4. nu. 8. decad. 12.* & Iustin. *§. vlt. Instit. de vsucap.* ex domo eius accipi ait. Atque hæc sunt illa bona Imperatoris, quæ in formam patrimonij redacta dicuntur ab Vlpiano *in l. cum seruus. §. vlt. de legat. 1.* appellantur † etiam res Dominicæ *in l. super creandis C. de iur. fisc.* 30 *lib. 10 l. penult. & vlt. C. de commod. rei priuat. lib. 11.* priuatum patrimonium *in l. 2. C. de offi. Comit. rer. priuat. l. vlt. C. de agric. & mancip. dom. lib. 11.* item res priuatæ *l. 1. C. de offic. Comit. rer. priuat. l. 2. 3. & 4. C. de fund rei priuat. l. 1. & 2 C. de agric. & municip. dom. eod. lib.* res patrimoniales *in l. 2. & tot. tit. C. de fund patrim lib. eod.* pertinentque *eodem t t. de municip. & col patr. & tit. de fugit. col. patr. eod. lib.*

& prædia Cæsaris *l. apud Iulianum.* §. *constat. ff. de legat.* 1. Eoque pertinet etiam quod ab Vlpian. ratio Cæsaris opponatur rationi fisci *in l. fiscus. 6. in fin. ff. de iure fisc.* his verbis: *Quodcunque priuilegij fisco competit hoc idem & Cæsaris & Augustæ ratio habere solet*: Quatenus etiam *in l. 3. §. penult. ff. de iure fisc.* in Cæsaris possessione repertus thesaurus pro parte dimidia ad fiscum pertinere dicitur, per fiscum intelligitur non publicum sed priuatum Cęsaris ęrarium.

31 Etsi † vero hæ res sacrum patrimonium etiam nuncupentur *in l. vlt. de vectig. & commiss. & in l. 1. C. de indict. lib.* 11. tamen hoc fit tantum respectu personæ & dignitatis Principis, ideoque illud non obstat, quo minus censeantur eius proprium & priuatum esse patrimonium, cum res etiam priuatæ ad Imperatores pertinentes sacræ vocentur & sic sacræ domus, sacræ largitiones, sacra scrinia, sacrum stabulum, sacer Comitatus in Imperatorum Constitutionibus appellantur Brisson. *in suo lexico lib. 17. in verb. sacras etiam.*

32 Et † qui patrimonium & res priuatas Cæsaris curabat Comes rerum priuatarum vocatur *l. 1. Cod. de aduocat. diuers. iudic. l. vlt. C. de Assessor. l. si quis. C. vbi causa Fiscal. l. 3. C. de bonis vacantibus cum similibus.* In dubio vero præsumuntur omnia potius ad patrimonium publicum quam ad priuatum pertinere. Vasq. *illustr. quæst. cap. 105. num. 28.* Alexand. *cons. 6. nu. 5. lib. 4.* Schrader. *cons. 3. nu. 392. lib. 1.* Pruckman. *cons. 13. n. 159. l. 1.* Et pertinent ad huiusmodi patrimonium omnes fructus omnesq; reditus Imperij, nec non omnia ratione fructuum & redituum eorum percepta siue in pecunia numerata siue in nominibus debitorum siue in alijs mobilibus ac allodialibus consistant Franc. Lucan. *in tract. de fisc. p. 1. num. 6.* Corset. *in singul. in verb. Fiscus.* Barth. *ad rubric. num. 13.* & Iohan. de Plat. *num. 8. Cod. de iur. fisci lib. 10.* Bald. *ad rubr. & ibid.* Salycet. *num. 1. Cod. de priuileg. fisc.* Pruckman. *consil. 13. numer. 157. lib. 1.* Schrader. *consil. 3. numer. 389.* & quidem etiam ea quæ aliunde contemplatione & intuitu Imperij ad Cæsarem deuoluuntur ad Fiscum siue publicum patrimonium Cæsaris spectant. Vasq. *illustr. quæst. cap. 105. numer. 28.* Phil. Franc. *ad rubr. numer. 62. de testament. in 6.* Pruckman. *d. consil. 13. numer. 158.* Schrader. *dict. consil. 3. numer. 390. & sequent.* Atque hinc apparet

propriè

proprie pro re & patrimonio Cæsaris priuato habenda esse pecuniam & ea bona mobilia allodialia & nomina debitorum quæ à parentibus vel sanguine iunctis titulo hæreditario vel etiam ab alijs titulo vniuersali vel singulari non Imperij siue dignitatis contemplatione sed intuitu personæ tantum acquisiuit Iaf. *in l. Procurator. numer. 1. Cod. de edend. & in l. 1. numer. 1 Digest. de offic. Procurator. Cæsaris.* Chassan. *in consuetud. Burgund. in rubric. 2. in princip. numer. 8. & 9.* Molin. *in consuetud. Paris. tit. 1. §. 30. num. 170.* Vasq *de success. process. lib. 3. §. 26. de testam. in 6.* Schrader. *d. consil. 3. num. 399.*

Ab eiusmodi vero patrimonio & rebus omnino priuatis separantur non solum ea quæ supra ad patrimonium publicum pertinere dixi, sed & cumprimis regalia, vt quæ ideo imperanti competunt, vt statum Reipubl. defendat, siue decus & dignitas siue salus eius spectetur, & † vocantur à Neratio in text. *l. quod in* 33 *littore 14. in princ. ff. de acquir. rer. domin.* Patrimonium populi à Papiniano in text. *l. pacta conuenta in fin ff. de contrahend. empt. & l. 2. §. hoc interdictum, 2. Digest. ne quid in loc. publ. vel itin.* fiat res in patrimonio fisci existentes Peregrino *dict. tit. 1. numer. 8.* Patrimonium Principatus, & quasi stipendia laboris concessa Principi, à Molineo *d. numer. 170.* patrimonium fiscale, à Schradero *de feud. part. 4. cap. 1. numer. 7.* Imperij bona, à Mynsingero *dict. respons. 4. numer. 6.* publicum patrimonium, à Gailio *d. obseru. 21. numer. 16.* res statum Imperij vel superioritatem concernentes, à Choppino *de doman. regn. Franc. lib. 1. tit. 2. n. 2.* Bruno *inter consil. feud. consil. 12. num. 84.* Rolando à Valle *cons. 1. num. 126. lib. 2.* & à multis alijs domanialia. Atque ad has res pertinent etiam Tit. *de iure fisci.* Tit. *vbi caus. fiscal.* & Tit. *de Aduocat. fisc.* Quare † li- 34 cet priuatæ res Imperatoris pro libitu alienari possint *l. apud Iulianum. §. constat. Digest. de legat. 1. l. 2. Cod. de quadr. praescript.* & ad hæredes transmittantur, vtcunque in Principatu non succedant. *l. quod Principi. Digest. de legat. 2.* tamen † rega- 35 lia manent post mortem Imperatoris penes imperium, & ei duntaxat debentur, qui in imperio succedit, & regulariter alieganda in alium transferri non possunt *cap. ad apostolica. de donat.*

cap. monemus 12. q. 2. l. multi. & ibi Dd. *C. de nau. non excus. lib. 11.* Mynsing. *d. respons. 4. num. 8.* Roland. à Vall. *cons. 1. num. 124. 125. 169. lib. 2.* Burſat. *cons. 160. num. 18.* Lucas de Penna *in l. quicunque 7. num. 2. & 7. C. de omn. agr. desert. lib. 11.* Iaſ. *in præalud. feud. num. 80.* Felin. *in cap. 1. num. 5. vers. quarto declara.* & *ibid.* Dec. *num. 32. vers. sic etiamsi contractus. de probat.* Anto. Rub. *cons. 50. nu. 7.* Cacheran. *cons. 3. num. 12.* dixi Regulariter eo quod certis casibus regalium alienatio permiſſa ſit è quibus præter alios eſt, ſi ea non vergat in aliquod graue Imperij præiudicium, ſed tantum modica inde ſequatur Imperij læſio Andr. de Iſern. *ad rubr. quæ sint Regal. num 3. vers. sed quomodo potest.* Affl. *ead. ad eand. rubric. num. 60. & 61.* Cephal. *cons. 155. num. 28. & 34.* Mandel. *cons. 67. num. 5.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 1. tit. 3. num. 74.* Pruckm. *ad rubr. quæ sint Regal. cap. 5. num. 5.* Item ſi non principaliter & propter ſe, ſed in conſequentiam alienentur Cephal. *d. cons. 115. num. 32. vers. vltimo potest.* Pruckman *d. c 5. num. 7.*

36 Quemadmodum † igitur inter res fiſcales & res priuatas noſtro iure magnum paſſim conſtituitur diſcrimen, vt videre eſt in *l. fiscus. ff de iure fisc. l. vlt. qui pot. in pignor. l. exceptis. & l. vlt C. de vectig. l. 3. §. 1. C. de quadr. præs. & multis alijs locis,* ſic & hoc ipſum diſcrimen pertinet etiam ad regalia & priuatas res Principis. Et 37 † quemadmodum *in l. 2. §. interdum. ff. ne quid in loc. public.* res fiſcales non ſimpliciter, ſed addito verbo *quasi* dicuntur propriæ 38 & priuatæ ipſius Cæſaris, ſic † & regalia dici poſſunt ita Principi deberi, vt reuera ad priuatum eius patrimonium non pertineant, nec propriæ eius ſint, ſed quaſi priuatæ & propriæ res eius exiſtant. Eoque ſenſu accipiendum eſt, quod regalia dici ſoleant competere Principi, item propria eius eſſe habito videlicet reſpectu ad ipſum Principatum ſiue Rempublicam. Peregrin. *d. tit. 1. cap. 8.*

CAPVT

CAPVT II.

De diuisione regalium.

SVMMARIA.

1. REgalia alia sunt maiora, alia minora.

2. *Regalia maiora sunt in quibus potissimum suprema potestas & dignitas Principis relucet.*

3. *Appellantur etiam à nonnullis Dd. potentiora, merè regalia, personæ Principis cohærentia, coronæ annexa, personalissima, extra commercium existentia, sacra sacrorum.*

4. *Sæpe etiam à Dd.* κατ' ἐξοχὴν *reseruata Principis nuncupantur, licet aliâs & minora regalia appellatione reseruatorum Principis comprehendantur & designentur.*

5. *A Ioanne Bodino maiora vocantur iura maiestatis propria.*

6. *Error eorum qui maiora regalia scribunt priuilegia appellari.*

7. *Ex regalibus maioribus varia & præcipua in specie enumerantur, ex quibus sunt sequentia ad* nu 38.

8. *Vti clausula plenitudinis potestatis & ex ea aliquid statuere.*

9. *Leges generales condere & easdem interpretari, Armandias habere, Iure muniendi ciuitates & erigendi fortilitia eaque custodiendi vti.*

10. *Bella indicere & belli indicendi licentiam alij dare.*

11. *Pacem à bello recedendi cum hoste inire, fœdera & ligas contrahere, & confirmare.*

12. *Repræsalias concedere.*

13. *Principem Imperij à iurisdictione Cameræ Imperialis eximere.*

14. *Vti iure extremæ prouocationis siue pronunciare ita vt à sententia appellari non possit.*

15. *Causam cum clausula* appellatione remota *delegare, vel alia ratione appellationem tollere.* n. 16.

17. *Veniam ac gratiam criminis vel damnationis capitalis alicui dare, vel extendere.*

18. *De crimine læsæ maiestatis cognoscere, vel bona ob hoc crimẽ damnatorũ sibi arrogare, Bannum Imperij irrogare & ab eo absoluere, ibid.*

Saluum conductum & saluogardiam plenum concedere.

19. In adoptione quæ fit per arrogationem authoritatem interponere. Infantem vel absentem emancipare.

20. Legitimare eos per rescriptum, qui extra legitimum thorum nati sunt.

21. Fama, honoribus & natalibus restituere. absoluere Iuramento.

22. Veniam ætatis dar, ius ciuitatis tribuere, collectas generales indicere.

23. Creare Duces, Marchiones, Comites, aliasue regales dignitates conferre.

24. Idque ad regna & regum creationem etiam pertinere, item ad Baronatum n.25.

26. Erigere & priuilegijs munire Academias.

27. Creare doctorem, cujusmodi creatio ab Imperatore etiam vnico verbo fieri posse dicitur. n.28.

29. Insignire gradu Licentiæ & magisterij liberalium artium n.32.

30. Laurea poetica aliquem donare. Quod adeo est de maioribus regalibus vt in Academijs etiam, quæ ex concessione Imperatoria erectæ sunt, Poetæ creari non possint, sed creatio plerumque ab ipso imperatore fiat, vel à Comitibus Palatinis, qui abusiue ita appellantur, quando specialiter ijs de ea re facultas data est n.31.

33. Comites Palatinos prædictos creare.

34. Magistratus constituere.

35. Tabelliones siue Notarios creare.

36. Conferre in aliquem insignia nobilitatis, de cuius priuilegijs & prærogatiuis remissiue.

37. Nundinas siue mercatum publicum instituere.

38. Monetam cudere, vel eandem reprobare ac tollere. n 39.

40. Vectigalia noua instituere & ea tollere, immunitatem que siue exemptionem largiri. n.41.

42. Vectigalia antea instituta augere.

43. In vectigalibus nouis instituendis vel institutis augendis, Electorum etiam consensus hodie requiritur, & tamen id ius de Imperatoris reseruatis esse non desinit. n.44.

45. Re-

45. Regalia minora sunt, quæ potius ad fiscale jus & prouentus, quam ad ipsam supremam authoritatem, dignitatem siue potestatem spectant.

46. Regalia minora à nonnullis appellantur etiam regalia communia, item facile & communiter concedi solita.

47. Regalia in c. vn. Quæ sint regal. *enumerata omnia sunt minora, sed quædam etiam maiora, & quænam illa.*

48. Ad regalia maiora minus rectè referuntur mineræ seu fodinæ à Zasio, confiscationes bonorum à Paride de Puteo n. *49. & thesauri ab eodem* n. *50.*

51. Ad regalia minora minus rectè etiam refertur jus cudendi monetam à VVesenbecio.

52. Regale vnum idemque nonunquā diverso respectu & majus & minus dici potest.

53. Regalia quædam in iure nostro expressè nominantur, quædam non, & inter hæc sunt multo plura, quæ maiora dici possunt, quam inter illa, item horum sparsim in jure mentio fit, illorum non æque.

54. Regale etiam apud Gallos appellatur illud jus, quo Rex Galliæ vacante sede beneficiorum Ecclesiasticorum fructus percipit & ea conferendi potestatem habet.

55. Idem regale etiam regi Angliæ in Ecclesiis Cathedralibus regni sui competit.

56. Imperator quoque hoc jus habet vt in qualibet Germaniæ Ecclesia vnum recipi iubeat, appellanturque collationes illæ primariæ preces.

57. Ius quod rex Galliæ & Angliæ sede vacante in Ecclesiis regni sui habent, antiquius est iure Pontificio & maius quam Imperatoris.

58. Regale regi Galliæ & Angliæ sede vacante in Ecclesiis competens librorum feudalium authores non agnoscunt & à reliquo etiam iure civili alienum est licet diversi authores hic enumerati de eo integros tractatus conscripserint.

Ex posita definitione proximum est, vt ad divisionem accedamus. Sunt, a. regalia † alia maiora alia minora. Hæc di- 1 uisio, vt ex illis, quæ textibus iuris nostri prodita sunt, & hanc regalium materiam spectant, elici haud difficulter poteſt, sic & à plerisque Interpretibus comprobatur, ex quibus sunt Claud. Seysell. *in suo spec. feud. ad tit. Qui feud. dar. poss. vers. Nam quædam sunt*

sunt Ferrar. Montan. *de feud libr. 5. c. 7. vers. Regalia. & lib. 2. c. 1. vers. Quandocunque*. Camerar. *in c. 1. de prohib feud. alien. per Frider.* mihi *pag 641. vers. Septima conclusio* Borcholt. *ad d. c. vnic. num. 3.* Peregrin. *de iur. fisc. lib 1. tit 1. nu 9.* Vult. *de feud. lib. 1. cap. 5. num. 7.* Sonsbec. *in comment feudal part.* 8 *nu. 19.* Rosenth. *de feud. c. 5. conclus. 2. nu. 1.*

2 Maiora † regalia sunt in quibus potissimum suprema pote-3 stas & dignitas Principis relucet, ideoque † appellantur à nonnullis Dd. etiam potentiora Mozzius *de feud. tit. de naturalib. feud nu. 15. vers. Quarto si illustri.* mere regalia Paris de Puteo *in suo tract de Syndicat in verb. de excess. Baron. erga subdit. cap. 1. nu. 12.* Tapia *in L. fin. ff. De constit. Princip. cap. 2. nu 59.* Zas. *cons. 16. nu 46. lib. 2.* Personæ Principis adhærentia Paris de Puteo. *d. c. 1. num. 13.* Pruckm. *ad rubric. Quæ sint regal. c. 5. nu. 98* Ossibus Principis cohærentia Camerar. *d. vers. Septima conclusio pag 641.* Wesenbec. *cons. 61. nu. 31.* Hieron. de Cævallozin *spec. cõm opin quæst. 46. nu. 7.* ipsi coronæ annexa Molin. *ad consuetudi. Paris. tit. §. 1 in verb. Le fief. nu* 54. personalissima Molin. *in d. verb fief. nu 53.* Bellug. *in spec. Principum. Rubr. 9. num. 31.* Menoch. *cons. 604. nu. 15.* extra commercium existentia Molin. *iam citato loco* per text *in L. Apud Iulianum §. Constat. ff. De leg 1. & l. fin. ff Vt in possess legat.* sacra sacrorum Nicol. Euerh. *in loc. legal. à plenitud. potestat. nu. 9.* post Bald. *in c. Intellecto. De iureiur.* Felin. *in c. Audientiam col. 2. de præscript.* Lancellot. *in Templo iudic. lib. 1. cap. 1. §. 4. in verb. Dignitatis iura non alienat.*

4 *nu. 5.* Et † licet omnia regalia, vt quæ proprie soli supremo Principi competunt, de eius reseruatis esse censeantur, tamen hæc maiora sæpe à Dd. κατ' ἐξοχὴν simpliciter etiam principis reseruata nominantur. Schneiduu. *de feud part. 2. nu. 108.* Pruckm. *ad rubr. Quæ sint regal. cap. 3. nu 2. & c. 5. n. 98.* Schrader. inter cõsilia Io. Borcholt *cons. 18. pag. 116. vers. Quinimo.* Roland. à Vall. *cons. 42. nu. 32. & 34. lib 2.* Surd. *cõs. 23 nu 18. & 20. cõs. 152. nu. 34. & cõs. 210 nu. 59.* Peregrin. *De iur. fisc. lib. 1. tit. 2. nu. 98. & 100.* Cacheran. *decis. 29. nu. 5.*

5 Molin. *ad consuetud Paris. tit. 1. §. 1. gloss. 5. verb. Le fief. nu. 55.* Atque † hæc etiam illa sunt regalia, quæ iura maiestatis propria nuncupantur

pantur à Ioanne Bodino *de repub. lib. 1. cap. 10.* Non † desunt, qui 6 hæc maiora regalia etiam priuilegia dici scribunt, verum per alios Dd. passim & communi sententia priuilegia à regalibus separantur, & reuera longe aliud sunt regalia, aliud priuilegia, cum regalia, & quidem non solum maiora sed & minora per priuilegia, nec per ea sola, sed & per inuestituram concedantur, & per præscriptionem vel consuetudinem etiam acquirantur (vt infra *cap. 5.* ostendetur) neque etiam priuilegia tantum de regalibus sed & de alijs iuribus dari soleant, vt vsus testatur.

Vt autem † eo magis perspicuum euadat quæ regalia huc 7 pertineant, nominatim libet hic ex ijs varia & quidem præcipua pro illustratione huius membri primi supra positæ diuisionis adducere: idque eo magis ex re fuerit, quod in iure nostro de his vel illis Regalibus expresse non asseratur, quæ sint maiora vel minora & sæpe res ita ferat, vt scire intersit, vtrumq; aliquod regale ex maioribus vel minoribus sit.

Maiora † igitur Regalia sunt: vti clausula plenitudinis po- 8 testatis & ex ea aliquid statuere, Zas. *cons. 16. nu. 12. lib. 2.* Restaur. Castald. *in tract. de Imperat. quæst. 110. n. 7.* Matth. de Afflict. ad hoc *c. vnic. quæ sint Regal. in verb. Regalia. num. 78.* Iacob. de S. Georg. *de feud. in verb. Princeps pedemontium. vers. sed an Princeps. nu. 13.* Leges † generaliter condere & eas omnibus ac singulis dare *l. fin. C. de* 9 *de legib.* Camerar. supra *citato loco.* Bodin. *d. c. 10.* Matth. de Afflict. *in d. verb. Regalia. nu. 103.* Castald. *d. quæst. 110. nu. 1.* Per. Gregor. *de republ. lib. 9. c. 1. nu. 39.* Vult. *de feud. c. 5. num. 7.* Rosenth. *de feud. c. 5. concl. 2. nu. 4.* Molin. *d. gloss. 5. in verb. le fief. num. 56.* easdemque interpretari, *l. & ideo. ff. de legib. l. 1. l. sacratissima. & l. vlt. C. eod.* Armandias habere, hoc *c. vnic. quæ sint Regalia.* Clapmar. *l. 1. c. 20. de arcan. Rerumpublic.* Iure muniendi ciuitates & erigendi fortilitia eaque custodiendi vti Clapmar. *eod. lib. c. 21. in verb. Item iura muniendi.* Kirchner. *disput. polit. 211 th 2. lit. C.* Boer. *de custod. clau. port. nu. 56.* per text. *in l. sacra. §. pen. ff. de rer. diuis. & arg. l. si quando & l. nemo iudicum. C. de operib. public. l. officium. § fin. de re milit.* Constit. Frider. I. *vers. nos Imperat. in verb. in munitionibus & §. ciuitates de pace Constant.* Bellum † indicere vel licentiam mouendi belli alij 10

dare *l.3. ff. ad l. Iul. Maiest. l. vnic. C. vt arm. sine iuss. Princip. lib. 11. c. quid culpatur. 23. q. 1.* Castald. *d. q. 110. nu. 112.* Choppin. *de doman. regni Franc. lib. 3. c. 26. n. 19.* Bodin. *d. c. 10.* Ferald. *de priuileg. Regis Galliæ priuileg. 19.* Matth. de Afflict. *in d. verb. Regal. nu. 101.* Pacem † à bello recedendi cum hoste inire Bodin. & Choppin. *d. locis.* Fœdera, & ligas contrahere & confirmare Franc. Marc. *dec. 364. n. 3. & 4. p. 1.* allegans Innoc. Panor. Bart. & Bald. Ruland. *de commissa. p. 4. lib. 2. c. 3. n. 1.* Choppin. *d. c. 26. nu. 19.* Warem. de Ehrenberg *de Fœder. c. 12. n. 28.* Delectum militum habere & arma ijs imponere *l. lex 12. Tabul. § eadem. ff. ad l. Iul. Maiest.* Choppin. *de doman. regni Franc. lib. 3. tit. 26. n. 19* Knichen. *de territor. iur. c. 3. nu. 352.* Item sequela Knichen. *de Saxon. non prouocand. iur. in verb. Ducum Saxon. c. 15. n. 310. & de territor. iur. d. n. 352.* Ruland. *de commissar. p. 4. l. 2. c. 4. n. 4. & c. 3. n. 9.* Repressalias † concedere Wesemb. *cons. 46. n. 7.* Coler. *de processib. execut. p. 1. c. 2. n. 269. vers. conceduntur & nu. 280.* Knichen. *de Saxon. non prouoc. iur. in verb. Ducum Saxon. c. 5. n. 448. & 449.* affirmantes, ne quidem Electoribus Repressalias concedendi facultatem competere Gail. *de pign. c. 1. n. 5. & c. 2. n. 2. & 3.* Heig. *q. 12. n. 5. part. 1.* Choppin. *de doman. Reg. Franc. lib. 4. tit. 25. n. 5. vers. vtut sit, cum speciem belli referant,* Gail. *obs. 28. n. 9. lib. 1. & d. c. 2. n. 2.* Heig. *d. q. 12. n. 25. & seqq.* Knichen. *ad d. c. 5. n. 451.* Ex mere † Principem Imperij à Iurisdictione Cameræ Imperialis Gylman. *rer. iudicat. Camer. Imper. lib. 2. decis. 54.* vbi id votando adducitur *in causa* Wirtenbergk *contra* Oesterreich. Vti iure extremæ prouocationis siue pronunciare, ita † vt à sententia appellari non possit *l. 1. in princ. ff. à quib. appellat. non licet.* Borcholt. *ad d. c. vnic. quæ sint Regal. n. 20.* Roland. à Vall. *cons. 1. n. 134. lib. 2.* Gylman. *d. decis. 54. n. 32.* Bodin. *d. c. 10.* Castald. *d. q. 10. nu. 67.* Committere † siue delegare causam cum clausula *appellatione remota* & *l. 1. in fin. ff. à quibus appellari non licet* Matth. de Afflict. *in d. verb. Regalia, nu 87.* Vel alia ratione appellationem tollere Castald. *in d. tract. de Imperat. q. 103. cas. 5. per d. l. 1. § interdum. ff. à quibus appellari nō licet.* & post Castal. Gilman. *d. decis. 54. n. 32. in prædicta causa* Wirtenbergk *contra* Oesterreich. Mynsing. *1. obs. 3. n. 4.* Veniam † ac gratiam criminis vel damnationis capitalis dare *l. relegati in fin. l. moris. § sed enim l. ad bestias ff.*

(Marginal numbers: 11, 12, 13, 14, 15, 16)

*ftias.ff.de pœn.l.1.§.fin.ff de quæft.*Cacheran. *decif.101.num.1.2.& 3.*
Bodin. *d.c.10.* Choppin. *de legib. And. lib.1.c. 48. num.15.* Cephal.
conf.484.nu.37.lib.4. Clar.*§.fin.quæft.59.num.2.* Molin.*in d.verb.le.*
fief.nu.55. Extendere pœnam † vltra iurisdictionem iudicis, qui 17
reum in custodia habet *l.Diuus. de Falf.l.Diuus.poft princ.ff.de offic.*
*præfid.*Iason.*in §.ex maleficio 3.col.3.in princ.Inftit.de action.*Cogno-
fcere † de crimine læfæ Maieftatis vel bona ob hoc crimen da- 18
mnatorum fibi arrogare Paris de Puteo *in tr. de fyndic. in verb. de*
*exceff.Baron.erga fubd.c.1.num.10.& nu.13.*Camerar.ad *d.c.Imperia-*
lem p.641.verf.feptima conclufio. Bannum Imperij irrogare & ab eo
abfoluere Ord. Camer.*pag.2.tit. 8.§.* So auch *in fin.*Gail.*lib.2. de*
pac.publ.c.18. Saluogardiam fiue faluum conductum & fecurita-
tem plenam & abfolutam concedere poft Ioh. à Plat. Chaffan.
Iaf.Cagn.& Neuizan. Menoch.*conf.29. num.23. & lib.2.de arbitr.*
iudic. quæft. caf.336. num. 23. verf. cum folus Princeps. Franc. Marc.
decif.Delphin.68.num.6.par.1. Francif.Hercul *in tr.de non offenden-*
do cap.37. Rubr.de falno conduct.num.18. Bald.*in cap.1. §. Sacramenta*
de pace iuramen.firmand. In adoptione † quæ fit per arrogationem 19
authoritatem interponere, Roman *in l.1.C.de iur.aur.annul. & in*
l.refcripta. C. de prec. Imperat. offerend. & poft eum Baldumque &
Albericum de Rofat.à fe allegatos Aldobrandin. *ad princ. Inftit.*
de adopt.nu.14. & Angel. Aretin. ad *§.adoptio.nu.4.eod.tit.* Infan-
tem vel abfentem emancipare *l.iubemus.C.de emancip.liber.* Legi-
timare † per refcriptum eos, qui extra legitimum thorum nati 20
funt, *Nouel.89. quibus mod. natur. effic. fui. §. illud tamen* Ferrar.
Montan. *de Feud. lib. 2.c.1. verf. quandocunque & lib.5.cap.7. verf.*
Regalia Zaf. *d. conf.16. num. 64. lib. 2.* Borcholt. *ad d.c. . num. 4.*
Matth. de Afflict. *d. loc. num.1.* Iohan. Schneid. *de feud. in 2.part.*
*num.102.*Iacob.de S.Georg.*fupr.citat.loc.num.6.* Caftald. *d.quæft.*
110.num.14. Famæ † & honoribus reftituere *l.1. §.de qua re.ff.de* 21
poftul.l.1. C.de fentent.paff. Borch. ad *d.c.1.nu.4.* Matth. de Afflict.
iam citat.loc.num.2.& 3. Iacob.de S. Georg.*in d. verf.fed an Prin-*
ceps num.63. Vult.*d.c.5.num.7.*& Rofenth.*de Feud.c.5.concl.2.nu.4.*
Abfoluere à iuramento Borch. *ad tit.56. de Regal.nu.4. lib.2.feud.*
Rofenth.*fynopf.iur.feud.c.5.concl.3.* Vult. *de feud.lib.1.c.5.num.7.*

 l.vlt.

l. vlt. in princ. ff. ad municip. l. adigere. §. vlt. ff. de iur. patron. Ord.
22 Camer. *tit. 24. p. 2.* Veniam † ætatis dare *l. 1. & 2. C. de his qui ven. ætat.* Castald. *d. quæst. 100.* Matth. de Afflict. *in d. c. 1. verb. Regalia num. 10.* Iacob. de S. Georg. *in d. vers. sed an princeps num. 6.* Vult. *d. c. 5. num. 7.* Rosenth *d. c. 5. concl. 2. num. 3.* Ius ciuitatis tribuere *arg. l. 1. C. de Metropol. Bergt. lib. 11.* Valasc. *in l. Imperium de iurisdict. num. 73.* Innocent. *in c. Ecclesiarum num. 1. de offic. ordin.* Natt. *cons. 636. num. 100.* Clapmar. *de arcan. Rerumpubl. l. 1. c. 21. in fin.* Alciat. *in l. pupillus. §. vrbi num. 43. ff. de verb. signif.* Lancellot. *in templ. omn. iudic. l. 1. c. 1. §. 1. verb. ciuitat.* concedit Collectas generales indicere, *l. 1.* & ibi Rebuff. *C. de superind. lib. 10.* Schneidewin. *de feud. p. 5. num. 119.* Kopp. *decis. 37. num. 8.* Gail. *2. obseru. 53.* Immunitates ab ijs dare *l. 1. & tot. tit. D. de censib. tot. tit. Cod. de immunit. nemin. concedend. l. vnic. Cod. de his qui à princ. vacat. accip. l. immunitates.* vbi Dd. *C. de agric. & censit.* Lancellot. *in templ. omn. Iudic. lib. 1. c. 1. §. 4. verb. immunitates.* Carol. Tap. *ad rubr. ff. de Constitut. Princip. c. 4. num. 30.* Ferd. Vasq. *de success. creat. §. 26. num. 21.* Priuilegia concedere *l. 1. §. vlt. l. 3. ff. de Constitut. Princip. §. sed & quod principi vers. plane Instit. de iur. nat. gent. & ciuil.* Lancellot. *in templ. omn. Iud. l. 1. c. 1. §. 4. verb. priuilegium potest concedere.* Raph. Cuman. *cons. 167.* Barbat. *in c. per translationem. de offic. delegati.* Zas. *de feud. p. 1. nu. 4.* Scheidewin. *de feud. tit. qui feudum dare possit p. 4.* Sonsbec. *de*
23 *feud. p. 8. nu. 109.* Creare † Duces, Marchiones, Comites aliasque Regales dignitates conferre Borcholt. *supra citat. loco & in tract. de feud. c. 4. num. 12.* Iacob. de S. Georg. *in d. vers. Sed an Princeps. num. 6.* Vult. *d. cap. 5. num. 7.* Rosenth. *d. cap. 5. conclus. 2. num. 3.* Eoque pertinet, quod de quaternatis feudis tradit Matthæus de Afflictis *ibid. in verb. Regalia num. 110.* Etsi vero libri feudorum de dignitatibus regalibus, quæ in feudum conceduntur, ita loquantur, vt nominatim duntaxat Ducatus, Marchiæ & Comitatus meminerint: tamen quemadmodum id trahendum est ad quaslibet alias regales dignitates ob verba generalia, quæ adduntur *in cap. 1. de feud. March.* & ob plura alia, de quibus capite se-
24 quenti dicetur, sic † & ad regnum porrigi debet, idque eo verius est, quod regalis dignitas à dictione regis vel regni nomen habeat,

beat, ideoque nulla dignitas magis proprie regalis appelletur quam regnum. Atque ita olim Daniæ regnum fuit Imperij feudum Heluod. *in Histor Slauoniæ c 50.* Otto Frising. *Chronic. lib 7. c. 19* regnumque Bohemiæ vt est Imperij Electoratus sic & eiusdem feudum est *Trithem. c. o* Abbas Vrspe *g. in vita Friderici primi* & alia etiam regna reperiri, quæ & olim feuda extiterint, & ex parte hodie adhuc feuda manent ex historiis liquet, de qua re præter alios videre licet. Bodinum *de r. publ. lib. 1. cap. 9.* & Hotoman. *de feud. cap. 9.* ex Cranzio, Ammonio, Sigeberto & aliis id probantes. Quamvis † vero Baronum etiam in libris feudorum nominatim non fiat mentio, cum de regalibus dignitatibus loquuntur, tamen & horum creationem de regalibus esse dicendum est, si præsertim ad vsum etiam optimum legum interpretem in Imperio respiciamus, quo Barones hodie in Imperio Comitibus æquiparari solent, de qua æquiparatione, & quod Baronatus inter regales dignitates etiam referendus sit, plenius contra eos, qui contrarium sentiunt, infra *cap. 4.* dicetur. 25

Sed † vt ad alia maiora regalia progrediamur, ad hanc classem referendum etiam est ius erigendi & priuilegiis muniendi eiusmodi scholam, quæ hodie Vniuersitas vel Academia appellatur Ferrar. Montan. *de feud. lib. 2. cap. 1. vers. Quandocunque. & lib. 5. cap. 7. vers. Regalia adhuc* Zas. *in epit. feud. par. 5. nu. 14.* Claud. Sevsell *in suo spec feud tit. Qui feud. dar poss. pag. 114.* Castald *d quæst. 110. cas. 180.* Vult. *d. c. 5. nu. 7.* Pruck *ad rubric. Quæ sint regal. cap. 3. nu. 2.* Mozz. *de feud. tit. de natur feud num. 24. vers Quarto , si illustri.* Schneiduuin. *de feud part. 2 nu. 98.* idque vsus passim & maxime in Germania abunde testatur. Ad † hæc regalia pertinet etiam creare Doctores Ferrar. Montan. *cap. 7. vers. Regalia adhuc* Castald. *d quæst. 100 cas. 179.* Peregrin. *de iure fisc. lib. 1. tit. 1. nu. 27.* Lancellot. *in templo omnium iudic. lib. 1. §. 4. in verb. dignitates confert. nu. 1.* vbi post Laudensem *in tract. de princip. quæst. 207.* ait id † in Imperatore adeo verum esse, vt vno etiam verbo Doctorem creare possit, vt & Afflictus ait *in d. c. vn. in verb. Regalia.* Huiusmodi † regale etiam est ius insigniendi aliquem gradu Licentiæ & creandi 26 27 28 29

30 di magiſtros liberalium artium, quod † ita de magiſtris Ferrarius Montanus *d. cap. 7.* non addit, ſed quoad artes liberales ſpeciatim de Laurea Poëtica loquitur, & ſic dubitantem relinquit lectorem, an idem ad quoslibet magiſtros liberalium artium per-
31 tineat, cum peculiare quiddam ſit in Laurea Poetica adeo † vt ipſe vſus teſtatum faciat, hanc in Academijs non dari, ſed plerumq; ab ipſo Imperatore vel Comitibus Palatinis, qui abuſiue ſic appellantur, ſic ſpeciatim de ea re facultas ijs conceſſa ſit, e-
32 juſmodi Lauream conferri. Sed † hoc non obſtat, quo minus dicamus in vniuerſum creationem magiſtrorum liberalium artium ſpectare ad regalia majora, quia nulla ſchola præter Academias authoritate & conceſſione ſummi & Principis inſtitutas, habet facultatem aliquem inſigniendi titulo magiſterij, & ſic par eſt in eo cum Dd & Licentiatis ratio, q; Dd. ſunt in Theologia, Iurisprudentia & Medicina, hoc ſint magiſtri in Philoſophia, cujus ſupremus gradus eſt Magiſterium.

33 Quia † vero prædicti Comites Palatini facultatem habent ſæpe id dandi, quod ad regalia & quidem etiam majora ſpectat (vt infra *cap. 4.* pluribus explicabitur) dicendum eſt ipſam etiam creationem Comitum Palatinorum (cujuſmodi fuit Bartolus authoritate Caroli Quarti, & hodie multi ſunt) pertinere ad majora regalia Ferrar. Montan. *d. cap. 1. & cap 7.* Iac. de S. Georg *in d verſ. Sed an Principes n. 11.* Vult *de feud. c. 5. n 7* Roſenth. *de feud. c. 5. concluſ 2. n. 4.* Peregrin. *d. tit. 1. nu. 27.* idq; ita ſe habet, licet nulla dignitate regali ſint decorati, vt ait Chaſſanæus *De gloria*
34 *mũdi part. 5. cõſid. 50.* Accedit † his creatio magiſtratuum Bodin. *d. cap. 10.* Sõsbec. *d. part. 8. nu. 19.* Caſtald *d quæſt 110. caſ. 71.* Zaſ *in epitom feud part. 5. n. 14.* Ferrar. Montan. *d. cap. 1. & d c. 7. verſ. Regalia adhuc* Roſenth. *d. cap. 5. concluſ. 3. nu. 2.* Vult. *d. c. 5 nu 7* Mozzius *tit.*
35 *de natural. feudor. nu. 25. verſ. Quarto ſi Illuſtri.* Item † creatio Tabellonium ſiue Notariorum Paris de Puteo *in tract. de Syndic. in verb de exceſſ. Baronum erga ſubditos c. 1. nu. 9. & 13.* Camerar. *ad cap. Imperialem de prohib. feud alienat. per Frideric. pag. 641. verſ. Septima concluſio.* Borcholdt. *ad d. c. 1. nu* 4. Zaſ. *d. part. 5. num. 14. & conſ. 16. nu. 64.*

nu.64.lib.2 Ferrar.Montan.*in d c.1. & d.c.7.* Pruckman. *ad rubric. Quæ sint regal.c.3 nu.2.* Mozzius *d.nu.25.verſ. Quarto ſi Illuſtri.* Atque † hæc cum ita ſe habeant, merito his maioribus regalibus annumeratur etiam jus dandi inſignia nobilitatis ſiue nobiles creandi. Ferrar.Mont *in d.c.1.& d.c 7.* Vult.*d c.5.nu.7.* Caſtald.*d. quæſt.1 0 pag.23* Roſenth.*d concluſ.2 nu.4.* Nobilitas enim magna eſt dignitas,& varia præclaraque ſunt ejus priuilegia & prærogatiuæ,vt prolixe oſtendit Tiraquellus *in tract. de Nobilitate, cap. 20.* 36

Ex † horum maiorum regalium numero etiam eſt ius nũdinarum ſiue mercatus publici tribuendi Bodin. *De repub. lib.1.c.10.* Gail. *obſerv.69.nu.24.&25.lib.2.* Hotoman.in hoc *c vn.in verb. Palatia* Theſſaur. *dec.264 n.2.* Menoch.*conſ.302.n 31.* Clapmar. *de arcan. Rerũpubl lib.1 c.2.* Knich.*de Saxon non prouocand iure in verb. Ducum Saxoniæ c.5 num 437* Raudenſ.*reſponſ.23.nume. 10 lib. 2.* per text. *in l. 1.ff. De nundin. & l. vnic C. Eod.* & monetæ † cudendæ Zaſ.*in d.part.5 nu.14.* Bodin.*d.c.10.* Seyſell.*in ſuo ſpecul. feud. ad tit. Qui feud. dar poſſ.verſ.Nam quædam.* Par.de Put.*de Syndicat.in verb. De exceſſu Baron.c.1.num. 10. & 13.* Camerar *ad d. c. Imperialem pag. 641.verſ.Septima concluſio.* Sonsbec.*d.part.5.num.19.* Matth. de Afflict.*in d c.vn ad verb.regalia nu.131.* Iacob.de S. Gegor.*in d. verſ. Sed an Princeps nu.19.* Roſenth.*d.c.5.concluſ 3.n.7.* Mozz.*tit.de natur. feud.d. nu.25. verſ Quarto ſi Illuſtri.* reprobandique † & tollendi eam Zaſ.*conſ.16 nu.25.lib. 2.* Weſenbec.*conſ.10. nu 31.* Alexand.*in L. Eleganter §.Reprobos ff.de pignor act.* (cum contrariorum eadem ſit diſciplina) Item † ius noua vectigalia inſtituendi *L 3.Cod.Nou. vect.inſt.non poſſ c.Innovamus. De cenſib.* Roland.à Vall.*conſ.1.num. 147.lib.1.& conſ.42.nume.33.eod lib.* Renat. Choppin. *De doman. Franc.lib.3.cap.9 nu.6.* Seyſell.*ad d.tit. Qui feud.dar.poſſ. verſ. Nam quædam.* Bod *in d.c.10.* Matth.*de* Afflict. *in d. c. vnic. verb. Regalia. nu.82.* Conſtitut.Imper.de anno 1576.§.Weiter ſeind.§.Dardurch dann.& §.Derhalben damit.etc.& † ea tollendi immunitatemq; ſiue exemptionem largiendi *tot.tit.C.de immunit. nemin. conceden. lib.10. L.vn. C. De his qui à princip.vacat.acceper,* Bodin, *De republ. lib.1.* 37 38 39 40 41

lib 1. *cap* 10. Sichard. *in rubric C Noua vectig. instit. non poss.* Peregrin *De iur. fisc lib.* 6. *tit.* 5. *num.* 2. Tapia *in rubr. ff. De constit Princip.*
41 *cap* 4 *num.* 30 Apparet † autem simul ex d. §. Weiter seind. §. Dardurch dann/ & §. Derhalben damit. huc etiam spectare ius iam instituta vectigalia augendi, eodemque tacit textus *in L. vectigalia ff.*
43 *De publican.* ac † quemadmodum in capitulatione Cæsarea & Electorum in instituendis nouis vectigalibus consensus etiam Electorum requiritur, sic idem dictæ constitutioni est consentaneum, & in ea illud amplius statuitur, quod in augendis etiam veteribus vectigalibus consensus Electorum intervenire debeat, ita tamen vt licet ibidem de vtroque illo genere vectigalium reputationis Electorum æque ac Imperatoris fiat mentio *in d.* §. Dardurch dann/ *in verb. Reputation.* tamen præeminentia, & reseruata siue regalia ad quæ istud ius vectigalium spectat, soli Imperatori non autem etiam Electoribus tribuantur, & videlicet in singularis præeminentiæ & reseruatorum eius contemptum & diminutionem fieri dicatur, si priuata aliaqua authoritate ab aliquo noua vectigalia instituantur vel vetera augeantur, vt apparet ex *d.* § Dardurch dann. *in verbis.* Zu vnser Keyserlichen sonder
44 rer Hoheit vnd reservaten veracht/schmelerung vnd abbruch/ atque † ideo eo minus dubitandum est, ius vectigalium, præsertim de nouo instituendorum & veterum augendorum hodie etiam ad præeminentiam & supremam potestatem regaliaque eius spectare, idque ea constitutione confirmari.
45 Atque † hæc quidem de quibus hactenus dixi, sunt præcipua maiora regalia, ex quibus & similibus tanto facilius colligere licet, quænam sint minora, vt quæ potius ad fiscale ius & prouentus, quam ad ipsam supremam authoritatem, dignitatem & potestatem spectant, Luc. de Penn. *in L. Quæcunque C. De omn. agr. desert. lib.* 11. *& L. in Prouincijs C. de numerar. & actuar. lib.* 12. Peregrin. *de iur fisc. lib.* 1 *tit. nu.* 9. *&* 28. Borcholt. *in d. c. vnic. nu.* 7.
46 Atque † hæc á nonnullis appellantur etiam regalia communia Zas *in d. part.* 5. *nu.* 13. & Mozz. *tit. de natural. feud. d. num.* 25. *vers Quarto si illustri.* & facile communiterque concedi solita

Scysell.

Seyssell. *de feud rubr. qui feud. dar poss. vers. Nã quadam.* Wesenbec. *consf. 45. nu. 40. lib. 1.* Mozz. *d. nu. 25. vers. quarto si illustri.* Schneidw. *de feud. part. 2. num. 97.* Huiusmodi regalia recensentur in specie quam plurima *in d. c. vnic. Quæ sint regal.*

Nec † desunt doctissimi viri, qui existimant omnia eo loco 47 enumerata esse minora regalia, nec vlla ex ijs ad maiora referri posse. Cui sententiæ accedere non possum, cum nonnulla ex ijs regalibus sint maiora. Huiusmodi regalia sunt, cognoscere de crimine læsæ maiestatis vel bona ob hoc crimen damnatorum sibi arrogare, magistratum constituere, vectigalia noua instituere, vel iam instituta augere, eaue tollere & exemptionem ab ijs concedere, monetam cudere vel reprobare, vt supra, vbi ea in maiorum regalium classem retulimus, dictum est, ijsque addi potest ea collatio extraordinaria, quæ *in d. c. vnic. Quæ sint regal.* ad felicissimam regalis numinis expeditionem fieri dicitur Rosenth. *de feud. l b. 1. c. 5. conclus. 3. nu. 2.*

Etsi vero non omnia *in d. c. vnic.* enumerata regalia sint minora, tamen certum est pleraque ex illis eiusmodi esse regalia, vt ad posterius diuisionis positæ membrum referri & minora dici possint, nec † recte ad maiora referuntur mineræ siue fodinæ 48 à Zasio *consf. 16. nu. 64. lib. 2.* & † confiscationes bonorum (quæ *in* 49 *d. c. vnic.* vocantur bona damnatorum & proscriptorum) à Paride de Put. *De Syndicatu in verb. de excessib. Baron. erg. subdit. num. 8.* ac † thesauri (quorum etiam mentio fit in eo *c. vnic.*) ab eodem *ibidem num. 13.* Econtra † vero non recte ad minora refertur ius 50 cudendi monetam à Wesenbecio *consf. 45. num. 39.* idque ipse sibi contrarius fatetur *consf. 60. num. 31.* dum dicit, ex auro & argento monetam cudere eiusmodi esse regale, quod ossibus Principis cohæret, quod de maioribus regalibus supra dictum est. Obseruandum † etiam est idem regale nonnunquam & maius & mi- 51 nus regale diuerso respectu dici posse. Sic ius vectigalia habendi, si noua instituantur, vel vetera augeantur, maius regale est, vt supra est ostensum. Quando vero vectigalia antea instituta fuerunt, illud ius vectigalium ad minora regalia pertinet Zas. *in epit. feudal. part. 5. num. 13.* Seyssell. *ad tit. qui feud. dar. poss. vers. quadam*

 vero.

vero. Mozz.*tit.de natur.feud.n.25.verſ.Quartoſi illuſtri.*Schrader. inter conſilia Borcholten.*conſ.18.pag.116.ver.Quinimo.*Roſenth. *d.c.5.concl.uſ.3.nu.1.*Schneidw.*de feud part.2.num.97.* nec aliud dicendum eſt velle Zaſium *conſ.16.nu.64.lib.2.* dum ſimpliciter vectigalia annumerat minoribus regalibus.

Cæterum quemadmodum regalia alia ſunt minora, alia maiora, ſic † & ita diuiſio regalium conſtitui poteſt, vt dicamus, alia in iure noſtro expreſſe regalia nominari, alia non, atque hæc eſſe eiuſmodi, vt tamen facile ex textibus & rationibus iuris colligi poſſit, ea etiam eſſe regalia, atque horum maior eſt numerus, quam illorum, inter hæc ſunt multo plura quæ maiora dici poſſunt, quam inter illa, horum denique ſparſim in iure noſtro fit mentio, illorum non æque, ſed de illis agitur peculiariter in conſtitutione Friderici I. quæ extat *in d.c.vnic.* vbi in ſpecie enumerantur, & in ipſo limine diſerte regalia nuncupantur, vt & in Rubrica fit.

53

Apud † Gallos regale etiam vocatur illud ius, quo Rex Galliç vacante ſede beneficiorum Eccleſiaſticorum fructus percipit, & ea conferendi facultatem habet. Molin. *ad conſuetud. Pariſ.de feud.tit.1.§.27.num.10.11.*Petr.Gregor.*in ſuo Syntag.iur.lib. 17.part.2.cap.7.& 8.* Ferrald.*de priuil.Reg. Gall nu.18.& 21* Dd *in cap.generaliter.de elect. in 6. & c.præterea 2. de iur.patron.* Choppin. *de doman.Franciæ lib.2.tit.9.num.10.* Coſtal.*in l.de quibus.ff.de legib.* Boer.*deciſion.32. num.8.* vbi *num.9.* dicit hoc ius expreſſe ius regaliæ vocari à Pontifice *in d.cap.generaliter.& d.c.præterea.* In concilio Baſilienſi etiam ſic appellari planum fit ex his eius concilij verbis: *Exceptis beneficijs, quorum ius patronatus, præſentatio, collatio, inſtitutio vel prouiſio ad regem iure regaliæ vel alias pertinet.* Quemadmodum † autem Rex Galliæ hoc regale habet, ſic & Regi Angliæ in Eccleſijs cathedralibus regni ſui idem competere ait Ioann.Andr.ad Spec.*tit.de præbend.§.reſtat.verſ.Item nota.*Boer. *in d.deciſ.32.nu.8.* & Petr.Gregor.*d part.2.c.7.nu.19.*

54

55

56

Imperator † quoque hoc ius habet, vt in qualibet Germaniæ Eccleſia iubeat, vnum recipi, appellanturque collationes illæ primariæ preces, Specul.*d.tit.de præbend.§.reſtat. nu.7.* Boer. *d. deciſ.32.*

decis 32. num. 8. Petr. Gregor. *d. cap. 7. num. 21.* Bursat. *cons. 126. cum nihil sit aptius. num. 39. & 40.* Gail. *obseru. 155. num. 7. lib. 2.* Sed † ius 57 quod diximus regibus Galliæ & Angliæ competere maius est, quam illud ius Imperatoris, cum illi non solum conferant beneficia Ecclesiastica, sed etiam omnes fructus sede vacante percipiant, atq; hoc ius antiquius esse iure Pontificio ostendit Molin. *ad consuetud. Paris. d. tit. 1. § 27. num. 11.* Verum † authores libro- 58 rum feudalium illud regale non agnoscunt, & est hoc similiter à reliquo iure ciuili alienum. Reperiuntur autem diuersi authores, qui de eo regali integros tractatus scripserunt. Hi sunt *Arnoldus Ruseus, AEgidius magister equit. Philippus Probus.*

CAPVT III.

De differentijs inter regalia eaque bona, quæ regalem dignitatem annexam habent, &, cum in feudum recognoscuntur, regalia feuda appellari solent.

SVMMARIA.

1. *Quanta sit affinitas inter regalia & bona regalem dignitatem annexam habentia.*
2. *Varia & notabiles etiam sunt inter ea differentiæ.*
3. *Quibus locis in libris feudorum agatur de bonis regalem dignitatem annexam habentibus?*
4. *De regalibus in libris feudorum tantum agitur sub titulo:* Quæ sint regalia.
5. *Regalia multo plura specialim in iure feudali enumerantur, quam eiusmodi res, quæ dignitatem regalem annexam habent, &, cum in feudum data sunt, regalia feuda plerumque appellari solent.*
6. *Regalia siue allodialia sint, siue per infeudationem in aliquem collata, simpliciter & nulla voce addita sic vocantur.*
7. *Feuda regalia quam varijs appellationibus designentur?* nu. 11.
8. *Regalia iura & feuda regalia licet ab eadem voce* Regis *videlicet, nomen habeant, hæc tamen simul etiam nomen & appellationem sortiuntur ab ipsa dignitate regia.*

9. Regalia sunt mera iura, bona autem regalem dignitatem annexam habentia non sunt iura, sed res corporales, quibus dignitas adhæret.

10. Regalia non esse dignitates, nec habere annexam dignitatem regalem, contra Contium & Bartolum defenditur.

12. Ex regalibus quis, siue vnum siue plura regalia habeat, regalis dignitatis vel aliud peculiare nomen non sortitur, secus vero in bonis regalem dignitatem annexam habentibus, idque non solum in Ducatu, Marchionatu & Comitatu, sed & in alijs regalibus dignitatibus locum habet, num. 13.

14. Ratio eadem vbi militat, ibi idem ius statuendum est.

15. Verba qualibet in dubio ita accipienda sunt, ne effectu careant, sed vt aliquid operentur.

16. Bona regalem dignitatem annexam habentia possidere desinentes retinent dignitatem & nomen quod inde habuerunt, licet ab alio detineantur.

17. Filij etiam licet pater adhuc nihil ex bonis regalem dignitatem annexam habentibus possideat, tamen nomen illius dignitatis consequuntur.

18. Bona regalem dignitatem annexam habentia possidentes, etiamsi non sint Reges, tamen voce nos Dei gratia vti solent, atque Illustrissimi & etiam in Italia & nonnunquam in Germania & diuersis alijs locis Serenissimi vocantur, si Principes sint; Illustres vero & Generosi, si Comites vel Barones: Secus se res habet in ijs, qui regali dignitate carentes, sola regalia iura habent. Filij vero Principum, Comitum & Baronum, Imperij etiam status Imperij, tam viuo, quam defuncto patre vocantur & sunt.

19. De feudis regalibus in quæstionem vocatur an & quatenus, si vnum ex ijs in feudum conferatur, regalia etiam concessa censeantur, sed non æque econtra quæri solet, an concessione regalium simul Ducatus vel aliud ex ijs bonis, quæ regalem dignitatem annexam habent, sub ea comprehendatur?

20. Regalia non conferuntur in feudum per solennem inuestituram vexillo interueniente, sed hoc tantum fit in feudis regalibus, vnde feuda vexilli *siue* Fahnlehen *vocantur.*

21. Clau-

21. *Clausula* motus proprii *vel* ex certa scientia *requ'ritur in investitura de regalibus facta.*

22. *Clausula ea non requiritur, in investitura bonorum regalem dignitatem annexam habentium, nec etiam in investitura jurium regalium, si non separatim in feudum concedantur, sed bonis illis cohaerant & annexa sint.*

23. *Per investituram abusivam nulla possessio rerum corporalium, & sic etiam bonorum regalem dignitatem annexam habentium, transfertur.*

24. *Iuregalibus tamen & alijs juribus incorporalibus per talem investituram quasi possessio acquiritur.*

25. *Primogenitus in feudis regalibus iure feudali succedit: In regalibus vero se res secus habet.*

26. *Iura sunt indiuidua, atque ea quae indiuidua sunt, insolidum heredibus debentur, ideoque in regalibus, quatenus iura sunt idem dicendum est.*

27. *Iurisdictio per se est indiuidua, & ad plures successores insolidum transit.*

28. *Indiuidua licet res sit, non tamen sequitur in ea solum primogenitum succedere, cum pro indiuiso à pluribus recte possideatur.*

29. *In bonis allodialibus succeditur in collaterali linea tantum vsque ad decimum gradum, idque etiam de regalibus iuribus, quae allodialia sunt, dicendum videtur.*

30. *In bonis tamen allodialibus regalem dignitatem annexam habentibus in infinitum per eos, qui de sanguine defuncti sunt, succeditur ex communi Dd. sententia.*

31. *In bonis huiusmodi etiam cum feuda sunt illud locum habere, & inter ea aliaque feuda (quibus regalia etiam in feudum concessa comprehenduntur) hac in re differentiam esse nonnulli Dd. tenent, sed verius est indistincte in omnibus feudis idem dicendum esse, si feudum initio semel ad descendentes transierit, & non ex pacto aliaue etiam ex causa ad collaterales peruenerit.* nu. *32.*

33. *Eaque sententia communior, consuetudineque Germaniae, & in Camera recepta est.*

34. *Legitimatus generaliter ad feuda per rescriptum Principis suc-*

 cedit

cedit in iis, nec est necesse vt ea feuda expresse nominentur, ad quæ talis legitimatio fit, non tamen succedit in feudis regalibus, nec ad ea huiusmodi generalis legitimatio extendenda est n. 35.

36. Legitimatus generaliter ad feuda an censeatur legitimatus ad regalia in feudum concessa?

37. Confessoria & negatoria competunt de regalibus & aliis iuribus incorporalibus, non autem de bonis regalem dignitatem annexam habentibus.

38. Innocentius & Afflictus, tradentes officium iudicis non autem rei vendicationem ratione bonorum regalem dignitatem annexam habentium competere, refelluntur.

39. Confessoria & negatoria dantur etiam possidenti.

40. Rei vindicatio de rebus corporalibus possidenti non datur, sed necesse est vt aduersarius possideat.

41. Imperator solus de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, & à se in feudum datis iudex est, nec Camera de iis cognoscere potest, si totaliter & definitiue de tali feudo pronunciandum sit.

42. Camera Imperialis cognoscere potest de regalibus ab Imperatore in feudum concessis.

43. c. 1. §. fin. vers. Si autem dixerit. Quo tempor. miles &c. *declaratur.*

DIuisioni regalium & iis, quę pro eius explicatione & illustratione adducta sunt, operę pretium fuerit, priusquam ad alia capita transeatur, subiicere differentias inter hæc regalia & ea bona, quæ regalem dignitatem annexam habent, &, cum per infeudationem concessa sunt, regalia feuda nominantur. 1 Nam † præter alia, in quibus inter ea magna est affinitas, in vtrisque quidem, quoad appellationem eorum, *Regis* nomen consideratur (vt *cap.* 1. expositum est) maiestasque & dignitas Imperij relucet, & quemadmodum bona dignitatem regalem annexam habentia per inuestituram & concessionem in feudū haberi possunt, *c. 1. de feud. March. c. 1. Quis dicat. Dux cum simil.* & sine infeudatione etiam per solum priuilegiū effici potest, vt quis Dux aut alius Princeps vel etiam Comes Barone creetur, eaque

ratione

ratione bona ejus allodialia, quorum respectu ita euehitur, regalem dignitatem annexam habeant (de qua re etiam cap. seq. dicetur) sic & regalia vtroq; modo, nim rum per inuestituram siue infeudationem & per solum priuilegium acquiri possunt, vt infra c. 5. explicabitur. Variæ † tamen & quidem notabiles sunt inter ea differentię, quarum discussione regalium materia tanto illustrior & magis perspicua redditur. 2

Primum † igitur tenendum est, in libris feudorum de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, & vasallis ea in feudum recognoscentibus, agi sub multis diuersis titulis & locis, cuiusmodi sunt *c. in princ. Qui feud. dar. poss. c. fin. de feud. alienat. c. 1. de feud. March. & c. 1. constitut. feudal. Domini Lothar. c. 1. Quis dicat. Dux c. 1 de leg. Conrad. c. 1 in fin. de alienat. feud. & c. 1 § Præterea Ducatus de probibit. feud. alienat. per Fideric.* Ad † regalia vero pertinet solus titulus *Quæ sint regalia.* 3 4

Deinde licet multo pluribus titulis in iure feudali agatur de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, vt feudis regalibus, quam de regalibus iuribus, tamen † econtra in eodem iure multo plura in specie enumerantur regalia, quam ex res, quæ regalem dignitatem annexam habent, &, cum in feudum data sunt, feuda regalia plerunq; appellantur. Nam *in c. vn. Quæ sint regal.* recensentur vnum & vig nti regal a, & sunt præterea multa alia, quæ inter regalia referri possunt, & tamen ibi non attinguntur, vt superiori capite ostensum est. Regalia vero feuda tantum tria sunt, quorum expresse in iure feuda i mentio fit. Hæc sunt Ducatus, Marchionatus & Comitatus vt videre est *in d. c. 1. in princ. qui feud. dar. poss. c. 1. de feud. March. cap. 1. quis dicat. Dux c. 1. § præterea Ducatus. de probibit. feud. alienat. per Fideric.* Et licet præter ea plura etiam alia sint regalem dignitatem annexam habentia, vt infra in septima differentia explicabitur, tamē hæc admodum pauca sunt comparatione eorum iurium, quæ simpliciter regalia appellantur. 5

Tertio † regalia, siue allodialia sint, siue per infeudationem in aliquē collata, simpliciter & nulla alia voce addita sic vocā- 6

tur

tur vt apparet ex *c.vn.& Rubr Quæ sint regal & ibidem aliisque locis* ita à Dd.appellantur. Ea † vero bona, quæ regalem dignitatem annexam habent, si in feudum concessa sint non simpliciter sed ita regalia nominantur, vt aliud verbum addatur, eiusmodi est verbum *Feudum* & *in c.* 1.*De lege Conrad.* additur verbum *Beneficium*, & à Dd.alijs etiam nominibus designantur, cuiusmodi est, quod appellentur feuda nominata Iacobin. de S.Georg. *De feud. in verb. Dux. vers. Quid si Rex num.* 10. feuda titulata Afflict. *in d.c. vnic.nu.6 & decis.265.nu* 12. 18. 20. Camerar. *in c.1.§ Præterea Ducatus in princ. De prohib. feud. alienat per Frideric.* Capyc. *decis.32. nu.11.* Fieccias *De feud. lib.2. tit. De different. inter feud. titulat.* feuda maiora Goden *cons.20. nu.* 3. 4. 8. 17. & 18. Gail. *obseru.15. nu.1. lib 2.* Cravett. *cons.135. nu.1.* Schneiduu. *in §. Quædam actiones cap. De act. famil. ercisc. nu.37. instit. De action.* & feuda vexilli siue Fhanlehn Schneiduu. *in epit feudal. part.* 1. *nu.* 20. Schrader. *De feud part.* 2. *cap.3.nu.6.* Rosenth. *d.cap* 2. *conclus.* 1. *nu.* 4. Capyc. *decis.27.in fin.* Crauett. *cons.855.nu.2.vers. Qua ratione.* Vult. *de feud.cap.8.num.10. vers. Rectius feudum regale lib.1.* Molin. *cons.22. nu* 12. & 20. Eaque appellatio extat etiam in Caroli Quarti aurea Bulla §. *Quoties insuper.* & in Constitutione Imperij de anno 1521. §. Vnd behalten &c. & in Speculo Saxonico *lib.* 3. *artic.* 60. Quibus accedunt aliæ plures appellationes, de quibus infra in sexta differentia dicetur.

8 Quarto † licet regalia & ea bona, quæ, si infeudatio interveniat, regalia feuda appellantur, ab eadem voce, *Regis* videlicet, nomen habeant, vt supra *cap.1.* ostensum est, tamen feuda regalia simul etiam nomen & appellationem sortiuntur ab ipsa dignitate regia *c.1. Quis dicat. Dux.* Paris de Put. *De feud. redintegrat. cap.1. nu* 2. Schneiduu. *De feud part.1.nu.30.* & plures alij supra *c.1.* allegati, vbi & communem hanc esse sententiam dictum est. Hoc vero in regalibus ita se non habet, vt contra eos, qui contrarium sentiunt, pluribus in sexta differentia explicabitur.

9 Quinto † regalia sunt mera iura, atque inde genus in definitione sumendum est iuxta ea, quæ supra *cap.* 1. de hac re dicta

sunt:

sunt: Bona vero regalem dignitatem annexam habentia non sunt iura sed res corporales quibus dignitas adhæret, ideoque Dd. de definitione regalium feudorum agentes ita eam constituere solent, vt iuris siue rei incorporalis nulla in ea fiat mentio Rebuff *in declarat. feudor. nu. 4.* Paris de Put. *de feudor. redintegrat. cap. 1. num. 2.* Pison. *in prælud. feudor. quæst. 3. vers. Secundo in prædicamento qualitatis.* Duaren. *de feud. cap. 4. num. 3.* Borch. *de feud. cap. 4. num. 12.* Vult. *d. cap. 8. num. 10.* Rosenth *d. conclus. 1. num. 3.* Sonsbec. *de feud. part. 3. num. 7.* Intrigliol. *eod. tractat. quæst. 32. num. 1. & plures alij.*

Sexto † licet Contius *in suo tract. de feud. cap. 3. vers. Tertia diuisio* monetam cudere, iudicem dare & similia, regales dignitates esse tradat, & Bartolus *cons. 72. nu. 3. lib. 1.* doceat castra, in quibus exercentur regalia, absque collatione regalis dignitatis perinde haberi ac si esset regalis dignitas in feudum data, verius tamen est quod, vt regalia à regali dignitate nomen non sortiuntur, sic etiam talem dignitatem annexam non habeant, nec regalibus dignitatibus annumerari possint, etiamsi ab Imperatore vel rege aliove superiorem non recognoscente concedantur. Schneidwin. *de feud. part. 2. num. 95.* Curt. sen. *cons. 68. Dominus Ioannes num. 5. vers. Nec est bona consequentia*, simul nominatim prædictam Bartoli sententiam reprehendens. Wesenbec. *cons. 27. num. 27.* Pacian. *de probat. cap. 36. nu. 115. lib. 2.* Rosenth. *de feud. cap. 2. conclus. 1. num. 3. sub lit. b. & cap. 5. in princ.* qui sub *d. lit. b.* addit ita sentire Interpretes *ibidem sub lit. e. & f.* allegatos. Feuda vero regalia annexam dignitatem habere, & sine ea non posse regalia feuda dici, ex ijs liquet, quæ supra *cap. 1. num. 7. & hoc cap. in quarta differentia* dicta sunt. Atque † huc spectat, quod hæc feuda vocentur etiam feuda dignitatis *in c. 1. in fin. de alienat feud.* item illustris dignitatis in Spec. Saxon. *lib. 3. art. 60.* & absolutæ prærogatæque nobilitatis à Zas. *de feud. part. 5. nu. 25.* & à Molin. *in consuetud. Paris. tit. 1. §. 9. gloss. 3. tem. noblement. num. 2.*

10

11

Septimo † illi, qui regalia habent, vel regalis dignitatis, vel aliud peculiare nomen ab hoc vel illo regali, vel etiam à multis simul non sortiuntur. Secus vero est in ijs bonis quæ regalem di-

12

gnita-

gnitatem annexam habent, cum hi nomen inde acquirant, & sic à Ducatu Duces, à Marchionatu Marchiones, à Comitatu Comites vocentur *cap.1. §.Dux Marchio. qui feud.dar.poss. c.vnic.* 13 *quis dicat. Dux.* atque idem † in alijs dignitatem regalem annexam habentibus locum habet Iacobin. de S. Georg. *citato loco.* Schrader *de feud.part.2.cap.3.num.3.* Zas.*in sua epit.feudal.part.2. n.1.* Idque non solum vsu comprobatur, verum etiam eo confir- 14 matur, quod † ob eandem iuris rationem in his alijs etiam feudis regalibus militantem idem ius statuendum esse dicendum sit *l illud.ff.ad l.Aquil.& l.Aurel.Titio.ff. de verb.obligat.* & quod in textu *d.c 1 in princ. de feud. March. vel Ducat.* adijciantur hæc verba: *Vel aliqua regali dignitate.* quæ nihil operarentur, nisi præter Ducatum, Marchiam & Comitatum aliæ etiam dicerentur esse 15 dignitates regales, ob quas feudum fiat regale. In † dubio vero verba quælibet ita accipienda sunt, ne effectu careant, sed vt aliquid operentur *l.1. §.1.ff quod quisque iur. l.si quando.ff.de leg.1.cap. Si Papa.de priuileg.in 6.* Accedit textus *in d cap.1. de feud.alienat.* vbi Ducatus, Marchionatus & Comitatus ita fit mentio, vt subijciantur hæc verba: *Vel aliarum dignitatum* In aurea Bulla etiam Caroli Quarti §.*quoties insuper* dum generaliter de feudis regalibus agitur, non solum Ducatus, Marchionatus & Comitatus, sed & alia bona dignitatem regalem annexam habentia ad feu- 16 da regalia pertinere innuitur. Adeo † vero certum est eos, qui bona regalem dignitatem annexam habentia consecuti sunt & possident, peculiare ab ea dignitate nomen adipisci, vt licet quis talia bona possidere desierit, & ea ab alio detineantur, tamen dignitatem ijs annexam & nomen inde acquisitum retineant, quemadmodum post Baldum, Cardinalem & Alexandum tradit Chassanæus *De gloria mundi part.5. considerat.49.* vbi pro eadem sententia textus adducit. Idem Iacobinus de S. Georgio *de feud.in verb.Comes de villaris,num.2.* extantque de ea re varia illustria exempla, qualia adducit etiam Afflict.*in c.1.in princ.nu.12. de feud. March.* vbi eandem sententiam amplectens addit esse ta- 17 lem esse Comitem Pollicastri & Comitem Bulcanici. Imo † & filij nihil adhuc ex bonis regalem dignitatem annexam habentibus pos-

bus possidentes viuo etiam patre à Ducatu vel alio Principatu, Comitatu & Baronatu nomen sortiuntur Marin. Frecc. *de feud. lib. 2. in different. 3.* vbi simul Andream de Isern. *in c. 1. Quis dicat. Dux* in Baronis filio id negantem reprehendit, & de eo idem quod in Principum & Comitum filijs dicendum esse addit, idque Germaniæ consuetudine obseruatur.

Octauo † bona regalem dignitatem annexam habentia 18 possidentes, etiamsi non sint Reges, voce, *Nos Dei gratia*, vti solent atq; *Illustrissimi* & etiam Italia & nonnunquam in Germania & diuersis alijs locis *Serenissimi* vocantur, si Principes sint, Illustres vero & Generosi appellari solent, si sint Comites vel Barones, & licet non desint qui hoc in Baronibus negent, tamen vsu id in Germania comprobatur, & verum esse tradunt Schraderus *cons. 13. nu. 172. vers. Tum quia Barones.* Baldus *in c. 1. in princ. nu. 6. de feud. March.* Decius *in l. certum. nu. 9. & ibid.* Ioan. Bolognet. *n. 40. C. Vnde legit.* Iason. *cons. 114.* incip. *Ad obiecta nu. 2. vol. 1.* Gozadinus *cons. 8.* incip. *In causa Illustrissimi nu. 3.* de quo mirum est quod *cons. 26. num. 28.* Barones ita euehat, vt eos *Illustrissimos* appellet, quod pugnat cum eo, quod ex alijs de Principibus modo dictum est, & ipse sibi in eo est contrarius. Etsi vero hæc in Principibus, Regibus inferioribus, Comitibus & Baronibus ita se habeant, tamen qui dignitate regali carentes sola regalia iura per infeudationem vel priuilegium vel etiam præscriptionem habent, ob id non solum voce *Nos Dei gratia* vtuntur sed & nec *Serenissimi*, nec *Illustrissimi*, nec etiam *Illustres* aut *Generosi* nominantur, idque vsus de his quoque testatur. Ad filij vero Principum, Comitum & Baronum etiam status Imperij non minus viuo patre quam & defuncto sunt & nominantur. Et sane paritas conditionis & Titulorum concordiam inter fratres parit & auertit inuidiam & odium quod ex inæqualitate bonorum proficisci posset.

Nono † de feudis regalibus in quæstionem vocatur & dis- 19 putatur à Dd. an & quatenus si vnum ex ijs in feudum conferatur, regalia etiam concessa censeantur? De qua re infra *cap. 5.* agetur, sed non æque ecõtra quæri solet, an regalibus concessis simul Ducatus vel alia bona regalem dignitatem annexã habentia

ſub ea conceſſione comprehendantur. Illud vero quæritur, an & quatenus conceſſio vnius vel plurium regalium per inueſtituram vel priuilegium facta ad alia regalia extendenda ſit, vel etiam, an & quatenus in præſcriptione conſuetudineve eiuſmodi extenſio fieri poſſit? de qua re infra *cap. 5.* diſpiciemus.

20 Decimo † regalia non conferuntur in feudum per ſolennem inueſtituram vexillo interueniente, ſed hoc tantum fit in feudis regalibus, ideoque feuda vexilli ſiue Fahnlehn vocantur, vt ſupra dictum eſt, atque ea ſolennitas tanta eſt, vt ſi quis plures, quam vnam dignitatem regalem in feudum habeat, plura etiam vexilla, & quidem totidem, quot ſunt eiuſmodi dignitates, adhibeantur, ſiue ſint Ducatus, ſiue Marchionatus, ſiue alij Principatus, ſiue Comitatus. Eiuſque rei illuſtre & memorabile exemplum eſt inprimis illud, quod in Mauritij & eius fratris Auguſti Electorum Saxoniæ inueſtitura noſtra ætate debita ſolennitate obſeruatum fuit. Nam vt refert Sleidanus *de ſtatu relig. & Reipubl. lib. 20.* in foro tabernaculum erat extructum, in quod per gradus aſcendebatur, eo Cæſar venit comitatus Electoribus, poſt illinc in vicinam domum tranſijt & veſtem ſolennem induit, tum ipſe, tum Electores, atque inde rurſus prodiens in ſolio conſedit, idem Electores faciebant, ſuo quiſque loco. Ibi primum agmen Mauritij procedebat & incitatis equis tabernaculum petijt, vt fieri conſueuerat, interim Mauritius comitatus turba Procerum cum altero agmine conſiſtebat è regione. Eius nomine tres Imperij Principes Cæſarem adierunt ac inueſtituram petierunt, Cæſar cum Electoribus re communicata per Archiepiſcopum Moguntinum reſpondit, ſibi placere, modo ipſe Mauritius veniret & idem peteret, id quod factum eſt, atque ita quidem vt Mauritio præferrentur vexilla decem cum totidem inſignibus ditionum, vt feudorum regalium, quibus inueſtiendus erat. Vbi conſcendiſſet, in genua procubuit & idem rogauit. Ad eam petitionē Cæſar interuenientibus prædictis vexillis & præſtatione iuramēti fidelitatis, ita eum inueſtiuit, vt enſem ei etiam traderet. Quibus peractis illa vexilla, cum ea Mauritius à Cæſare accepiſſet, deiecta ſunt ex tabernaculo in promiſcuam multitu-

dinem, vti fieri consueuit: De Augusto vero Schard. *in Histor. rer. sub Maximil. II. gestarum* narrat eum anno 1566. simili solennitate sub aperto dio inuestitum, idque ita factum esse vt præter supradicta decem vexilla ditionum duo accesserint, atque ita duodecim adhibita fuerint. Illustrius exemplum est in Ferdinando à fratre Carol. V. Imperatore inuestito de Archiducatu Austriæ cuius inuestituræ solennitatem descriptam vid. apud Goldtast. in Reichshandlung sub anno 1530. *p.* 126. Nam non solum ipsemet iam erat Rex Vngariæ & Bohemiæ sed etiam tanquam Archidux præ aliis Ducatibus & Principatibus inferioribus eminente, & adhibitis multo pluribus & quidem viginti vexillis qui in ea descriptione Lehenfahnen vocantur inuestitus est. Hæc vero solennitas, vt sub dio & in publico consessu adhibitisque vexillis inuestitura fiat hodie stricte non obseruatur, asseritque Knichen *in Comment. ad Saxonic. Ius. & priuileg. lit. prouoc. nescium c.* 4. *pag.* 119. eam per paucos annos in desuetudinem abiisse, de qua re, vt alia exempla omittãtur, extãt duo apud Goltast. In Reichshandtlungen sub anno 1559. *p.* 190. nimirum in electore Palatino Ottone Heinrico & eius successore Frider. III. quorum ille anno 1559. hic anno 1559. sine tanta solennitate & quidem in ipso palatio Cæsaris inuestitus est.

Vndecimo † quando de Regalibus inuestitura fit, requiritur clausula motus proprij vel certæ scientiæ. Laudens. *in cap. 1. in princ. n. 32. qui feud. dar. poss.* Ias. *in prælud. feudor. nu.* 8. *vers. circa hac Regalia.* Iacob. de S. Georg. *de feud. in verb. in feud. n.* 3. Lancellot. *in templ. omn. Iud. l. 1. c. 3. §. 4. n. 14.* Henning. Goden. *cons. 2. nu. 5. & 6.* Schrader. *de feud. part. 4. c. 1. num.* 27. Secus † vero est in bonis regalem dignitatem annexam habentibus si in feudum recognoscuntur, adeo vt nec in regalibus quidem iuribus eiusmodi clausulæ adiectio sit necessaria, si regalia non separatim in feudum concedantur, sed bonis illis cohæreant & annexa sint, iuxta ea quæ addit Schrader. *d. loco*, vbi allegat etiam Baldum *in d. c. 1. nu. 4. Quæ sint regal.* Præpositum *in c. 1. in princ. col. fin. De Capitan. qui curiam vendid.* Bartolum & Dd. *in l. 1. ff. de*

21

22

 iurisdict.

iurifd. omn. iud. Et quod in regalium feudorum inueſtitura non requirantur eiuſmodi cauſulæ, eo etiam confirmatur, quod Dd. ita paſſim de iis feudis loqui ſoleant, vt non faciant mentionem earum clauſularum, & multi ſint, qui, licet eodem loco ſimul de feudis regalibus & iuribus regalibus agant, tamen quatenus de his clauſulis loquuntur, & earum expreſſam adiectionem in inueſtitura faciant, vt videre eſt apud Laudenſem *d. loco n. 30. & 32.* Iaſonem *d. loc. n. 76. 77. 78. 79. & 80. verſ. circa hæc regalia.* Iacobinum de S. Georg. *in d. verb. in feudum nu. 3. 4. & 5.* Claudium de Seyſſel. *de feud. tit. qui feud. dar. poſſ. verſ. Item quod dixi.* Schne dvv. *de feud. part. 2. n 95. 96. & 97.* Intrigliol. *de feud q. 32. n. 1. 2. 3. & 4.* inter quos Laudenſes ita etiam de illis clauſulis loquitur, vt dicat hoc, quod neceſſaria ſit earum adiectio, tanquam ſingulare in regalibus notandum eſſe, & ſimiliter Iaſon. *d. num. 80. verſ. circa hæc regalia.* hoc ipſum notandum eſſe dicit, & addit Laudenſem illud multum exclamare.

23 Duodecimo † licet per abuſiuam inueſtituram dominium vel poſſeſſio, rerum corporalium, & ſic etiam bonorum regalem dignitatem annexam habentium non transferatur Afflict. *in c. 1. n. 5. & ſeqq. Qui ſucceſſor. teneant* Aluarot. *in c. fin. n. 2. de nou. form. fidelit.* Iaſ. *in l. traditionib. nu. 4 C. de tranſactionib* Zaſ. *de fe d. part 6. nu. 5. & 12.* Gail *obſeru. 152. n. 14 & ſeqq lib. 2.* Mynſing. *obſeru 61. nu. 2. cent. 4.* Weſenb. *de feud. cap. 8. n. 18.* communem eſſe dicens, ta-

24 men † in regalibus & aliis iuribus incorporalibus ſe res ſecus habet, cum in iis abuſiua inueſtitura loco traditioni ſit, ideoque per eam dominium & poſſeſſio acquirantur Afflict *in d c. 1. num. 17. verſ. an autem habeat locum. qui ſucceſſor. teneant.* Bald. *in l. voluntas nu. 8. C. de fideicommiſſ.* Andr. Iſern. *in c. 1. in princ. nu. 2. verſ. Ideo dictum eſt rei corporalis.* & ibidem Matth. de Afflict. *num. 4. verſ. fallit in iuribus incorporalibus. quid ſit inueſtit.* Schrader. *de feud. part. 5. cap. 2. nu. 15. in fin.*

25 Decimotertio † in feudis regalibus iure feudali ſolus primogenitus ſuccedit, nec vllus alius in minima etiã parte admittitur

c. 1. §.

c.1 *§.praeterea ducatus.* & ibi communiter Dd. *si de feud. cōtrou. fuerit inter dom. & agn. vasall.* Valasc. *in l. Imperium nu* 274. & 278. Angel. *cons.287.n.8.vers. quinimo* Castrens. *cons.179.nu.3.lib.1.* late Tiraq. *de iur primog. in praef n.35* & Schrader. *cons.13 n.166.* in regalibus iuribus vero id non reperitur iure feudali ca[u]tum, vel à Dd. traditum. Neque † obstat quod iura sint ind[i]uidua, & sic regalia pro indiuiduis haberi debeant, atque ea quae indiuidua sunt, in solidum heredibus debeantur *l. cum fundus ff. de condit. & demonstrat. l.2.§. ex his ff de verbor. obligat.* ideoque in specie † etiam de iurisdictione iuri consonum sit, quod per se sit indiuidua, & ad plures successores in solidum transeat Afflict. *in c 1. num. 23. vers. Item est indiuisibile. Quid sit inuestit.* Hieron. à Mont. *in tract. finium regund. cap 11. nu.13.* Hartm. Hartmanni *tit.1 obseru.15.nu.1.* Pacian. *de probat. lib 2 cap 36 num.*38. & 39. Wesenbec. *in paratit. ff. de iurisd. n.4. & cons.32.n.1.* Nam † ex eo, quod aliquid diuidi non possit, non recte infertur, quod primogenitus solus in tali re indiuidua succedat, cum ea pro ind[i]uiso à pluribus recte possideatur *l. seruus communis 5. C de stipul. seruor.* 26 27 28

Decimoquarto † in bonis al[l]odial[i]bus regali dignitate carētibus succeditur in collaterali linea tantum vsq; ad decimū gradum *§ fin. Inst. de success. cogn.* Ias. & reliqui Dd. cōmuniter *in l. certum C. vnde legit.* late Tiraq. *de vtroq retr. part.1. §.1 gloss 9. nu.23. &* Forster. *de success. ab intest. lib.4.c.22.n.41.* Gail *de eo non ambigi affirmans obseruat.150.num.1.lib.2* Peregr. *de iure fisc tit.3. num. 8.* Gloss. & Dd. communiter *in §. fin. Institut. de serul. cognat.* Baptist. à Villalob. *in comm. opin. lit. C num. 163.* nec eade re aliquid singulare in regalibus iure expresse cautum est, vel etiam à Dd. quos ego viderim, trad[i]tum reperitur. In bonis vero regalem dignitatem annexam habentibus non solum vsq; ad decimum gradum, sed & in infin[i]tum succedi per eos, qui de sanguine defuncti sunt, tradunt Decius *cons.85.n.3 v In quo aduertendū est.* Gozadinus *cons.8.n.4.v. Et loquuntur isti Dd.* Schrader. *cons.3. n.108. & cons.13.nu.182* Couarruuias *variar. resol. lib.3.c.5 n 4. vers. Hinc examinari poterit,* atq; eam sententiam communē esse asserit Schraderus 29 30

31 derus *d. conf. 3. n. 108. verf. namque Dd. communiter.* Neque † desunt qui putant idem in eiusmodi bonis, si feuda sint, ita locum habere, vt in iis etiam id speciale sit, & ea ab aliis bonis feudalibus hac in re differant Ioan. Bolognet. *in d. l. certum n. 40. verf. 2. restringitur C. vnde legit.* Curt. iun. *de feud part. 3 num. 49.* Schneidevvin. *de feud part. 6 titul. de succeff. collateral. numer. 14. in fine.*
32 Schrader. *de feudis par. 7. numer. 8. in fine.* Sed † verius est in omnibus feudis idem indistincte, siue nimirum regalem dignitatem annexam habeant siue non, dicendum esse, si feudum ab initio semel ad descendentes transierit, & non ex pacto vel alia ex causa initio ad collaterales peruenerit. Afflict. *in c. 1. §. Hoc quoque nu. 13. verf. sexto & vltimo. de succeff feud.* Schenck. *in c. 1. §. Hoc quoque nu. 1. & 2. De his qui feud. dar. poff.* Intrigliol. *de feud qu. 46. num. 53.* addens se semper reiecisse prædictam differentiam. Henning. Goden *conf. 16. nu. 13.* eamque sententiam magis communem & in Germania receptam esse testatur Gail. *d. obferu. 150. n. 4. & 5.* addens Cameram Imperialem eam secutam esse, & similiter Mynsingerus *obferu 95 num 4. cent. 2.* eam consuetudine Germaniæ & in Camera Imperiali receptam esse refert. Inter ragalia igitur etiam & bona regalem dignitatem annexam habentia, si in feudum recognoscantur, nulla est in re differentia, sed tam in illis quam in his in infinitum succeditur, si initio feudum ad descendente. transitum fecerit, & non ad collaterales
33 peruenerit.

Decimoquinto † si quis per rescriptum generaliter legitimatus sit ad feuda, huiusmodi generalis legitimatio sufficit, vt in feudo succedatur, nec est necesse, vt ea feuda expresse nominentur, ad quæ talis legitimatio fit. Schneid. *de feud. part. 6. de succeff. descendent. numer. 9.* Mozz. *de naturalib. feudor. numer. 91.* Vulteius *de feudis capit. 9. numer. 93. verfic. dictum est in rescripto lib. 1.* Sonsbec. *de feud part. 9. numer. 70.* vbi communem hanc sententiam esse testatur, idemque de ea affirmant Curtius Iunior *de feud. part. principal. 3. mem. 1. in 2. par. n. 39. & conf. 157. n. 15.* Parisius *conf. 1. num 76 lib. 2.* Ruinus *conf. 36. num. 18. lib. 1.* Vulteius

d. loco

d.loco Rosenth. *de feud. cap.7.conclus.19. num.11.gloss.11.* Non † habet tamen hoc locum in feudis regalibus, nec ad ea huiusmodi legitimatio generalis extendenda est. Bald. *in l.eam quam nu. 42. C.de fidei commiss* Præposit. *in cap.1.§.Naturales num.2.in fin.& ibid.* Laudens. *n.8. si content.fuer.inter domin. & agnat. vasall.* Intrigliol. *de feud.qu.46.nu.67.* Anchoran. *cons.308.n.7.* Molin. *in consuetudin. Paris.tit.1.§.8.gloss.1.nu.38.vers.Aduerte tamen.* Forster. *de success. ab intest. lib.6.cap.39.nu.17.* Hartm. Pistor. *qu.40.nu.8.lib.2.* Rosenth. *d.conclus.19.num.12.* vbi plures alios pro hac sententia allegat. [34]

Atque † hinc omnino sequi videtur, regalia etiam generali illa legitimatione comprehendi. Neque ij Dd. qui exceptionem in feudis dignitatum constituunt, regalium meminerunt, quasi & in illis talis restrictio locum habeat, ideoque inter ea & feuda regalia hac in re differentia constituenda sit. Ego tamen existimo regalia etiam prædicta legitimatione non contineri, cum generali concessione & oratione non comprehendantur, vt infra *c.5.* ostendetur. Verius igitur est nullum in ea legitimatione generali discrimen esse inter regalia feuda & regalia iura, idq; eo etiam confirmatur, quod iidem Dd. qui negant regalia feuda ea legitimatione comprehendi, hac ipsa ratione vtantur, quod tales dignitates generali oratione non contineantur. [35]

Decimosexto † quoad actiones etiam & remedia, quæ de regalibus & bonis regalem dignitatem annexam habentibus competere possunt, magnum inter ea discrimen est. Confessoria & negatoria competunt (vt infra *cap. 7.* ostenditur) de regalibus & aliis iuribus incorporabilibus, non autem de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, vt rebus corporalibus, siue allodialia sint siue feuda, nec † recte sentit Innocentius *in c. Cum venerabilis nu.2.vers.si autem quis petat.de religios.domib* & cum secutus Afflictus *decis.256.nu.21.* officium iudicis non autem rei vindicationem, de illis bonis competere, cum non solum ex iure ciuili id non probetur, sed & ius feudale *in cap.1.§.Rei autem de inuestitur. de re alien.fact.* indistincte quoad quasi siue vtilem rei vindicationem de rebus corporalibus loquatur, nec vllo mo- [36] [37]

do innuat in feudis regalibus speciale aliquid obtinere, neque etiam Dd. *in d.* §. *Rei autem.* officij iudicis meminerint, vel in feudis regalibus rei vindicationem locum habere negent.

Decimoseptimo ex iam dicta differentia & illa sequitur, quod de regalibus etiam possidens actionem intentare possit, licet de bonis regalem dignitatem annexam habentibus, tanquam rebus corporalibus, possidenti talis actio non detur, sed tantum

38 contra possidentem locum habeat. Nam † confessoria & negatoria actio possidenti etiam datur §. *Æque* & ibi Dd. *Instit. de act. l. Simili* §. *Aristo. ff. si seru. vindicet. l. vti frui* §. *fin. ff. si vsusfruct. pet.* De

39 rebus † vero corporalibus rei vindicatio possidenti non competit, sed necesse est, vt aduersarius possideat *d.* §. *Æque. vers. quod genus actionis l. Officium l. Is qui destinauit ff. de rei vindicat. l. vn. C. de alienat. iud. mutand. caus. fact.*

40 Decimooctauo de bonis regalem dignitatem annexam habentibus & ab Imperatore in feudum datis ipse Imperator solus est iudex & cognoscit, nec Camera Imperialis de iis cognoscere potest, vel aliquam concurrentem iurisdictionē cum Imperatore in iis habet, si totaliter & definitiue de tali aliquo feudo pronunciandum sit. Const. Imper. *de anno 1521.* §. Ob auch sachen

41 ꝛc. Ordinat. Camer. *part. 2. tit. 7.* De † regalibus vero etiamsi ab Imperatore in feudum concessa sint, aliud dicendum est, quod videlicet Camera Imperialis etiam de iis cognoscere & iudex esse possit, nec hæc cognitio stricte ad solum Imperatorem pertineat Schrader. *de feud. part. 1. sect. 2. num. 70.* & Græuæus *conclus. 29. num. 11.* De qua re vt & de feudis regalibus, quoad hanc differentiam, pluribus agemus infra *c.* 8.

42 Decimonono † licet nonnulli velint illud, quod de sex septimanis appellationi Iure feudali præfinitis *in cap. 1.* §. *fin. vers. Si autem dixerit, Quo tempore miles.* cautum est, generaliter de quibuslibet feudis accipiendum esse, tamen in solis feudis regalib. non etiam in aliis rebus feudalibus, quibus & iura regalia comprehenduntur, id locum habere, tradunt *in d.* §. *fin.* Andreas de Isernia *num. 4. vers. Hoc ergo speciale* Schenck. *num. 4.* Iacobinus de S. Geor-

S. Georgio *de feud. in verb. Et dicti vasalli numer. 38. vers. Non obstat textus.* Curtius iunior *de feud. part. 7. num. 33. vers. Item dispositio illius textus.* Freccias *de subfeudat. Baron. lib. 2. different. 8. num. 1.* Mozzius *de natural. feud. num. 127. vers. Amplia vt ordo.* Schonerus *disputat. feudal. 3. thes. 124. lib. 2.* addens hanc sententiam veram esse. Accipiendum vero hoc est de eo casu, quoad Imperatorem appellatur à sententia inferioris, quando hic de feudo regali iudex esse poterit, cuiusmodi est, si Imperator alij causam feudi regalis delegauit, vel feudum regale per subinfeudationem alij datum fuit, & infeudans siue immediatus dominus iudex est, de qua re dicemus infra *cap. 8.*

CAPVT IV.

Quibus regalia competant.

SVMMARIA.

1. *DE ordine qui in hoc capite seruabitur.*

2. *Imperatorem inter seculares quibus regalia competunt, primum locum sibi vendicat, nec in vllo, quantumuis alium superiorem non recognoscente, magis regalia locum habent aut splendidius relucent.*

3. *Fons omnis iurisdictionis appellatur, omnesq́ dignitates ab eo tanquam à fonte profluunt & ad eundem refluunt* n. 4.

5. *Dignitatum thesauri in eo reconditi esse dicuntur.*

6. *Imperator dicitur esse terrestre numen, ac stella matutina in medio nebulæ.*

7. *Idem magis quam alij Reges & Principes epithetis decoratur, atq́ inter ea cum primis est & illud quod dominus mundi, quoad protectionem & iurisdictionem, vocetur.*

8. *Bodinus, de maiestate & potestate Imperatoris & regalibus maioribus & minoribus ei competentibus nimis contumeliose & audacter loquens, & ratione Cameræ etiam nihil omnino præcipui ei tribuens, late refellitur.*

9. *Regi Romanorum non minus quam Imperatori maiestatis iura ac regalia competunt.*

10. *Rex Romanorum, coronatione etiam Papali needũ facta, in omnib.*

se tanquam Imperatorem gerit, & regalia aliaque iura ac priuilegia, omniaque per eum concessa, & qualibet alia ab eo gesta perinde valent, ac si ab Imperatore concessa ac gesta essent, & licet quidam nu. 11. *relati contra sentiant; tamen prior sententia est crebrioribus Dd. calculis recepta & vsu approbata num.* 12. *& Aureæ Bullæ Caroli Quarti, Constitutioni Ludouici Bauari consentanea nu.* 13.

14. *Coronationis Papalis solennitatem aliquot Imperatores hic in specie nominati superuacaneam esse duxerunt. Idque etiam decreto Ludouici Bauari ac Electorum aliorumque Imperij statuum decreto sancitum est.*

15. *Regibus etiam regalia competunt.*

16. *Rex monarcha in suo regno esse dicitur.*

17. *Rex quatenus dicatur plus posse in suo regno, quam Imperator in Imperio?*

18. *Regibus etiam subditis ac superiorem recognoscentibus competunt regalia.*

19. *Regalia an competant etiam Regibus infidelibus & à religione Christiana alienis?*

20. *Regna, & sic etiam regalia iis annexa, sunt de iure gentium.*

21. *Duces aliique Principes, Regibus inferiores, habent regalia, licet superiorem recognoscant. Duces Germaniæ pro Regibus haberi minus recte asserit Ruckerus.*

22. *Comites, qui principali dignitate & gradu decorati sunt & Gefürstete Grauen appellantur, similiter regalia habent.*

23. *Principis nomen proprie Imperatori competit, isq; ea appellatione in legibus Romanis denotari solet.*

24. *Principes appellantur etiam Duces, Marchiones & alij similem regalem dignitatem habentes.*

25. *Ex iis quidam Ducis, Marchionis, Landgrauij vel alterius specialis dignitatis regalis nomen non habent, sed tantum Principes hodie nuncupantur, & huiusmodi Principis vel Principatus titulo multi etiam inter Ducatus & aliarum dignitatum titulos vtuntur.* nu. 26.

27. *Principes qui simpliciter ita appellantur de consuetudine nonnullis*

nullis locis praecedunt Duces & alios inferiores Principes.

28. *Inter Principes Imperij cumprimis etiam Electoribus regalia competunt.*

29. *Hi supremam in Imperio post Imperatorem & Regem Romanorum dignitatem, & prae alijs Imperij Principibus quamplurimas insignes praerogatiuas habent, & quaenam sint illae partim remissiue, partim speciali enumeratione ostenditur:*

30. *Archiduces etiam Austriae prae alijs Principibus Imperij nonnullas, & quidem ex parte tantas praerogatiuas habent, quanta Electoribus non competunt.*

31. *Nullo loco sunt Duces vel alij Principes, qui Archiduces appellantur, neque, ante Austriae Duces tales fuerunt, nec etiam postea, qui eam dignitatem ambiuerunt, eam apud Imperatorem impetrare potuerunt.*

32. *De Archiducibus male Mozzium, Marinum Frecc. & Chassanaum dicere, quod in Germania de consuetudine aliorum etiam quam Austriae Ducum primogeniti filij Archiduces appellentur.*

33. *Archiduces Austriae ex priuilegio Caesareo habent etiam ius regale vectigalia noua instituendi.*

34. *Item ius non solum nobiles sed etiam Comites & Barones creandi & plures alias praerogatiuas in regalibus habent* nu. 35.

36. *Comites etiam ac Barones, quorum inter Status Imperij & regalem dignitatem habentes magnus numerus est, regalia habent.*

37. *Principis appellatione larga hi etiam comprehenduntur.*

38. *Comitatus, non autem Baronatus, in iure feudali expresse inter feuda regalem dignitatem annexam habentia refertur.*

39. *Barones tamen non minus, quam Comites status Imperij sunt & dignitatem regalem habent, & illis in matricula Imperij priuilegioque & iure Austregarum* nu. 40. *in dignitate munereque iudicis ac praesidium Camerae Imperialis & alijs aequiparantur* nu. 41.

42. *Barones licet quidam Dd.* nu. 49. *relati Comitibus non aequiparandos, nec Baronatum inter feuda regalia numerandum esse contendant, tamen hic &* nu. 43. 44. 45. 46. 47. *&* 48. *refutantur, & simul contrariam sententiam non solum crebrioribus Dd. calculis approbatam, sed & consuetudine Germaniae receptam esse* nu. 50. *ostenditur.*

51. *Baronatum esse maximam dignitatem & generali Baronum ap-*

 pellatio-

pellatione Duces, Marchiones & Comites comprehendi, non recte generaliter à Schradero traditur.

52. *Comitem in Germania praecedere Marchionem male à Luca de Penna, Martino, Freccia & Chassanaeo asseritur, & iure etiam feudali id non est consentaneum* nu 53.

54. *Comitum olim in Orientali & Occidentali Imperio tanta fuit praerogatiua, vt Ducibus praeponerentur, & hi illis disciplina militari adiungerentur.*

55. *Ducum potestas & dignitas circa Caroli Magni tempora ita creuit, vt proprie Duces dicerentur, quibus duodecim Comites suberant, à quo tamen postea per sequentem aetatem recessum est.*

56. *Comitatus & Baronatus quidam reperiuntur, qui ab inferiori aliquo Principe conferuntur, & tamen regales dignitates sunt.*

57. *Comites vel Barones, si per subinfeudationem ab inferiore Principe inuestiantur, etiamsi non immediate, tamen mediate ab ipso supremo Principe eiusmodi regale feudum cum eidem annexis regalibus consequuntur.*

58. *Comitatum vel Baronatum in feudum non raro etiam ipsi Principes ab alijs Principibus inferioribus recognoscunt, simulque dignitatem regalem & iura regalia Comitatui vel Baronatui annexa consequuntur.*

59. *Comes vel Baro si Comitatum vel Baronatum proprium & allodialem ab alio in feudum recognoscat, priorem dignitatem & statum vna cum regalibus, quae antea habuit, retinet.*

60. *Comitatus ac Baronatus in Imperio multi olim extiterunt & adhuc ex parte reperiuntur, qui libera ac allodialia bona Imperioque immediate quidem subiecta, sed tamen non feuda Imperij fuerunt, licet Imperator dignitatis author esset.*

61. *Comitatus ac Baronatus etiam tales reperiuntur, & quibus dignitas regalis & cum ea etiam regalia per solam praescriptionem acquisita sunt.*

62. *Allodialis, non vero feudalis, res in dubio esse praesumitur.*

63. *Haec praesumptio etiam in quibuslibet bonis regalem dignitatem annexam habentibus, etiamsi Ducatus, Marchionatus vel alius Principatus sit, locum habet.*

64. Comes

64. Comes vel Baro ex singulari priuilegio supremi Principis etiam per inferiorem eo Principe tale priuilegium habentem creari & Comitatu vel Baronatu sine subinfeudatione inuestiri potest.

65. Comitis vel Baronis creatio ab inferiori ex singulari priuilegio sibi à supremo Principe concesso facta, perinde quoad dignitatem habenda est, ac si ab ipso supremo Principe profecta sit.

66. Dignitatem regalem inferior propria authoritate alicui dare non potest, sed priuileg o peculiari ad eam rem opus habet.

67. Comites vel Barones Imperij libertatem, qua immediate Imperio subiecti sunt per infeudationes aut subinfeudationes non amittunt, nec domini feudalis iurisdictioni subijciuntur.

68. Comites vel Barones, vt maxime velint, tamen non possunt per recognitionem feudalem personam suam & bona immediate Imperio subiecta, domino feudali subijcere & ab immediata Imperij iurisdictione eximere, & si contra fiat, procurator fiscalis contra eos & ipsos etiam eximentes in Camera Imperiali summarie procedere solet.

69. Ex Comitibus & Baronibus nonnulli reperiuntur, qui mediate Imperio subiecti sunt, idque vel ob præscriptionem, vel quod, cum Comites vel Barones ab Imperatore crearentur, alicui Principi fuerint ipsi cum bonis suis subiecti.

70. Possunt tamen ex concessione vel præscriptione regalia habere & retinent ea quæ antea habuerunt, idque fit etiam in nomine, quod à libertate habent, & nihilominus Freyen *ac* Freyherrn *appellantur*, num. 71. *licet ciuitates liberæ, quæ* freye Reichsstädte *vocantur, illique liberi nobiles, qui* Freye vom Adel *nominantur, libertatis nomen amittant, si alicuius inferioris Principis subditi fiant* nu. 72

73. Ciuitatibus omnino liberis & superiorem non recognoscentibus regalia competunt.

74. De ciuitatibus nonnullis, quæ à Dd. Italis pro liberis habentur, in dubium à quibusdam Dd. & Scriptoribus vocatur & disputatur, an omnino liberæ sint.

75. Ciuitates Imperiales liberæ habentur etiamsi Imperatorem superiorem agnoscant.

76. Ciuitates illæ Imperiales, quæ, cum sub iugo aliorum Principum ac Statuum Imperij essent, per exemptionem ab eo iugo in libertatẽ pristinam redie-

nam redierunt, simpliciter liberæ dictæ sunt.

77. *Eiusmodi ciuitates ex aquila in insignijs nihil, reliquæ Imperiales ciuitates totam aquilam vel partem eius habent.*

78. *Vtraq; in Imperij Constitutionibus Catalogoque Statuum ijs annexo & matricula Imperij per copulam ET coniunguntur, ac* Frey vnd Reichsstädte *vocantur.*

79. *Statibus etiam Imperij annumerantur nec nudum consilium dandi sed suffragij etiam ius in Comitijs Imperij habent, ac in prædicto catalogo distinctis titulis in duo subsellia* die Reinische vnd Schwäbische Banck *diuiduntur.*

80. *Nonnunquam in diplomatis & priuilegijs Cæsareis nobilia Imperij membra appellantur.*

81. *Quatuor præ reliquis primariæ olim habitæ sunt, & quænam sint illæ?*

82. *Nec hæ quatuor solum, sed & reliquæ etiam iura Principis ac regalia habent, libertatem earum negans, & eas eximere volens, exemptionem probare tenetur.*

83. *Easdem in sua republica tantum posse, quantum Imperator in Imperio Gailius asserit, idque declaratur & restringitur.*

84. *Ciuitates aliquot reperiuntur, quæ immediate quidem Imperio subiectæ non sunt, olim tamen tales fuerunt, nec hodie aliter quam certis pactis & conditionibus inferioribus Principibus subiectæ sunt, multaque ex priuilegijs & regalibus, quæ olim tanquam Imperiales ciuitates Statusque Imperij, aut ex peculiari priuilegio Cæsareo vel etiam præscriptione habuerunt, adhuc retinent.*

85. *Subijcere alijs se, quoad quadam, quilibet potest, ita vt in reliquis liber maneat.*

86. *Ciuitates, quæ certis pactis & conditionibus alicui subiectæ sunt, tantum quoad illa pacta & expressas conditiones subditæ censentur, in reliquis vero liberæ manent.*

87. *Ciuitates Lombardiæ regalia ex constitutione Friderici I. habent, per quam tamen non omnia regalia sunt nactæ, nec ab Imperij superioritate exemptæ.*

88. *Ciuitates omnes, quantumuis amplissimæ, iure Romano priuatorum loco habentur, excepta Roma.*

89. *Publica tantum illa iure Romano dicuntur, quæ sunt populi Romani.*

90. *Ciuitates omnino liberæ nullumque superiorem recognoscentes, vt & Imperiales, priuatorum loco non habentur.*

91. *Certis pactis & conditionibus Principibus inferioribus subiectæ, an & quatenus priuatorum loco haberi possint?*

92. *Nobiles an & quatenus regalia habeant?* & nu. 93. 97. 98. 99.

94. *Nobiles etiam immediate Imperio subiecti inter Status Imperij non referuntur, licet non desint, qui eos Statibus annumerant. Coniunctim tamen considerati status dici possunt.*

95. *Quanam prærogatiua hi præ alijs nobilibus gaudeant?* & nu. 96.

100. *Priuatas personas regalia vel regales dignitates, bonave, quibus eiusmodi dignitas annexa est, habere, indignum esse censetur.*

101. *Eiusmodi tamen etiam personæ legitimis modis regalia acquirere possunt, & sunt, qui habent etiam nonnunquam ex sola locatione aliquod ius in regalibus, vt emolumenta inde percipiant,* nu. 102. *Vbi etiam additur, quinam præter eos, qui ex vtroque parente nobili nati sunt pro nobilibus habeantur.*

103. *Priuatæ etiam personæ, quæ Comites Palatini vocantur, ex singulari concessione siue delegatione sibi facta, donec viuunt, eiusmodi ius, quod ad regalia & quidem maiora etiam pertinet, habent, qualia nonnulla etiam in specie recensentur* nu. 104.

105. *Ex his Comitibus nonnulli, & à Cæsare & à Pontifice eandem potestatem habent.*

106. *Palatini nonnunquam plures quam vnus ad actum legitimationis vel similem ad regalia pertinentem pro maiori cautela & confirmatione actis adhibentur.*

107. *Camera Imperialis potestatem legitimandi & confirmandi legitimationem non habet, ideoque confirmationem legitimationis quantumuis à duobus Comitibus Palatinis factæ, aliquando denegauit.*

108. *Comites hi dicuntur abusiui & improprij.*

109. *Delegatus summi Principis subdelegare potest, secus tamen est in Comite Palatino nec eius potestas in hæredes transit, nisi id speciatim in diplomate concessum sit* nu. 110.

111. *Comitibus Palatinis de potestate sua asserentibus citra exhibitionem*

nem concessionis siue priuilegij credendum non est, adeo vt ne quidem Notario in suo instrumento se tale priuilegium seu diploma vidisse asserenti credatur.

112. Authoritas & potestas eorum tanta non est vt clausula derogatoria, Non obstantibus, *&c. vti possint.*

113. Legitimare ad feuda non possunt, nisi specialis ad ea legitimandi facultas ipsis concessa sit.

114. Legitimandi potestas in ijs non extenditur etiam vltra nobiles, ideoq; Principum, Comitum, & Baronum liberi ea nõ comprehenduntur, neque etiam legitimatio sine causa cognitione fieri potest.

115. Potestate sua in ijs quæ de regalibus sunt sæpe abutuntur, idq; maxime fit in Notariorum creatione.

116. Transitur à secularibus ad Ecclesiasticas personas, quibus regalia competunt, inter quas Pontifex Romanus primas tenet.

117. Idem non solum Ducatus aliosque inferiores Principatus cum annexis regalibus, sed & integra regna, iisq; annexa regalia in feudũ confert.

118. In regalibus dignitatibus & ijs annexis iuribus regalibus conferendis nonnunquam cum ipso Imperatore alijsq; superiorem recognoscentibus respectu eiusdem vasalli concurrere, & quæ præterea habeat vel nõ.

119. Ecclesiasticæ personæ territorium propriè non habent.

120. Episcopatum dici amplissimam & excelsam dignitatem & quomodo hoc accipiendum sit.

121. Ecclesiastici, vt alia temporalia sic & regalia habere possunt.

122. Idem homo diuersis respectibus, diuerso iure & diuersis qualitatibus censeri & sic duplicem personam repræsentare potest.

123. Episcopus tanquam Principes Statusq; Imperij regalia habere.

124. Episcopis regalia congruere negantem Arnoldum quendam Brixianum hæreseos incusatum & ob eam causam in Lateranensi Concilio mille Antistibus præsentibus condemnatum esse.

125. Episcopos in numerum Principum Imperij à Ludouico Pio Imperatore esse cooptatos, postque eorum mortem totum ius Episcopale cum omnibus regalibus ad capitulum deuolui, & ab eo, donec alius Episcopus eligatur, retineri, seculari tamen Principe vel alio immediate Imperio subiecto mortuo in suis territorijs ius Episcopale quod ex constit. de pace relig. habet ad successorem transit.

126. Ijdem

126. Iidem non solum expresse de regalibus inuestiri solent, sed & eorum Episcopatus nonnunquam in inuestituris Principatus vocatur.

127. Episcoporum quidam prater regalia, qua iis occasione Episcopatus tanquam Principibus competunt, peculiares titulos seculares Principatuum & Comitatuum habent, & in specie nominantur, dignitasque Episcopalis secularium Principum dignitatem antecellit & hac illi in titulis Episcoporum, & quidem etiam secularium ad Episcopatum euectorum Archiducati dignitate excepta postponitur. ibid. Solentque Episcopi Academiarum esse Cancellarij.

128. Horum dignitas & potestas in iis, qua regalia iura regalesq; dignitates & alia temporalia concernunt, ita pedetentim creuit, vt non solum nobiles sed & Comites ac Barones ab iis feuda habeant, & à nonnullis eorum etiam Principes de integris Comitatibus ac Baronatibus inuestiti sint.

129. Episcopos illos qui cum quatuor secularibus Principibus in Electorali dignitate concurrunt, inter omnes Episcopos dignitate & regalibus excellunt, singulariaque iura, priuilegia & prarogatiuas habere, & qua Moguntinus inter hos pracipua & singularia habeat.

130. Magistrum Ordinis Theutonici & magistrum Ioannitarum inter Ecclesiasticos ac Status Imperij numerari, bonaque ordinis iis subiecti passim per totum Imperium sita esse.

131. Ordo Theutonicus & magister Ioannitarum an & vbi regalia habeat?

132. Magistrum Theutonici ordinis multi pinguiores fortunas & reditus habere, quam alij multi Principes Imperij.

133. Idem duplo potentior est & duplo plus in collectis Imperij contribuit, quam magister Ioannitarum.

134. Abbates etiam & Prapositos Principali dignitate decoratos regalia habere, & quinam sint illi?

135. Principum secularium numerus, quemadmodum initio minor fuit, postea vero creuit, ita etiam quidam Abbates & Prapositi, qui olim inter Pralatos referebantur & inferioris conditionis quam Principes erant, postea Principibus in Comitiis Imperialibus adscripti & singuli ius suffragiorum nacti sunt, licet alij aliis serius numero. 137.

136. Pralati omnes tanquam vnius Principis vicem sustinentes vnum tantum suffragium in Comitijs Imperij habent.

138. Abbates & Prapositos pradictos non solum inter Principes referri, sed & inter eos esse, qui Comites & Barones atq; adeo etiam Principes vasallos habent, & integros etiam Comitatus cum annexis regalibus in feudum recognoscunt nu. 139.

140. Abbatissa in administratione rerum secularium Abbatibus aquiparantur.

141. Abbatissarum quasdam dignitatem & titulum Principalem habere licet non solum in matricula Imperij, sed & in catalogo Statuum constitutionibus Imperij adiuncto à Principibus separentur & inter Pralatos collocentur.

142. De his Abbatissis ob principalem dignitatem eo magis dici posse, quod regalia habeant, cum & alia Ecclesiastica persona, qua proprie Pralati sunt & inter Status referuntur, regalia habeant nu. 143.

144. Abbates & Abbatissas inter hos Pralatos esse, qui non solum nobiles, sed & Comites Baronesque vasallos habent, & à quibus Principes etiam amplissima bona cum annexis regalibus in feudum recognoscant.

145. Status Imperij omnes enumerare volens Gailius pralatorum etiam mentionem inter eos facere debuit.

EOrum quibus regalia competunt, alij sunt seculares alij Ecclesiastici. Quia † vero hæc materia non Ecclesiastica & spiritualis, sed mere secularis est, eum ordinem hoc capite tenebimus, vt primum de secularibus, deinde de Ecclesiasticis, tractetur. Inter † seculares primus occurrit Imperator, qui nobilissimæ illius constitutionis, quæ *in cap. vnic. Quæ sint regal.* extat, & de solis regalibus edita fuit, author est. Atque in nullo quantumuis alium superiorem non recognoscente magis regalia locum habere & splendidius relucere, vel inde liquet, quod † fons omnis iurisdictionis appelletur Bald. Rauenn. & alij *in c. 1. §. iudices. de pac. iuram. firmand.* Marant. *de ord. iudicior. part. 4. dist. 5. nu. 3.* Vasq. *de success. creat. lib. 2. §. 17. num. 88. in fin.* Heig. *quæst. 9. num. 18. part. 1.* omnesq; dignitates dicantur ab eo tanquam à fonte profluere *l. Sacrilegij C. de diuers. rescript.* Bald *in cap. 1. in princ. numer. 1. vers.*

verſ. Nota omnes dignitates. quis dicat. Dux Marchio &c. Dec. *conſ. 408 num. 17.* Roland. à vall. *conſ. 19. num 4. lib. 4.* Decian. *reſponſ. 19. nu. 185. lib. 3.* Henning. Goden. *conſ. 3. num. 23. & 24.* Gail. *obſeruat. 30. num. 21. lib. 1.* Schneid. *de feud. part. 2. num. 98.* & † ad eundem re- 4 fluere, Bald. *in c. 1. §. ad hæc. de pac. iuram. firmand.* Curt. Sen. *conſ. 68. num. 6.* Henning. God *d. conſ. 3. num. 23.* Iacobin. de S. Georgio *de feud. in verb. Perpetuusq́; vicarius numer. 6.* Roſenthal. *de feud. cap. 5. concluſ. 85 num. 3.* atque ſanctiſſimus nuncupetur *l. Titius. 87. de leg. 2.* ac † theſauri dignitatem in eo reconditi eſſe cenſeantur, Bald. 5 *in d. cap. 1. num. 1. verſ. Ita in Principe Romano* Curt. Sen. *d conſ. 68. nu. 6. verſ. ſic in Principe Romano* Curt. Iun *conſ. 1. num. 17.* Socin. *conſ. 68. num. 3.* & poſt eum Borcholdt. *de feud. cap. 4. num. 12.* ter. eſtreque † numen ac ſtella matutina in medio nebulæ eſſe dicatur, Bald. 6 & Laudenſ. *in cap. 1. § fin. de prohibit. feud. alienat.* Cotta *in memorabil. in verb. Imperator.* Borch. *d cap. 24 num. 3.* Schneid. *de feud part. 3 num. 51.* Petr. de Rauenn. *in orat. anno 1503. ad Duces Saxoniæ habita*, & † magis quam alij Reges ac Principes elogiis & epithetis 7 decoretur Lancellot. Conrad. *in templo iudic. lib. 1. cap. 2. § 33. nu. 5.* eodemque pertinent etiam quæ de eiuſmodi epithetis prodita ſunt ab Huberto Gotzio *in theſauro rer. antiquar. cap. 5.* atque inter hæc epitheta cumprimis eſt & illud, quod in iure Romano expreſſe dominus mundi vocetur *l. deprecatio ff. ad l. Rhod. de iact.* plurimique ex veteribus & recentioribus, & quidem non ſolum Germanis ſed & aliarum nationum Dd. eo elegio eum inſigniant, ita tamen vt hoc ad protectionem & iuriſdictionem reſtringatur, nec ad priuatarum rerum dominium extendatur, idque communiter Dd. tenere teſtatur, Gail. *de pac. public. lib. 1. cap 11. nu. 4.* neque huiuſmodi elogium vllis Regibus quantumuis potentiſſimis vel in iure communi, vel à Dd. tribuitur. Mirum † vero 8 Ioannem Bodinum Virum alioqui doctiſſimum & plurimæ lectionis non eſſe veritum *in methodo hiſtor. cap. 6. & de republic. lib. 2. cap. 6. & lib. 4. cap. 1.* in contemptum & ſummam extenuationem maieſtatis ac poteſtatis Imperatoriæ, regaliumque inde dependentium, varia notorie falſa congerere, ex quib. præter alia eſt,

 quod

quod iura maiestatis Imperij, quæ & regalia appellantur, & Imperatori competere diximus, sint penes Imperij Principes inferiores & ciuitatum legatos, iique non solum singulis Principibus ac ciuitatibus, sed & ipsi Imperatori leges ferendi, de pace & bello decernendi, ac iudices Imperialis Curiæ, qui de capite, fama, ac fortunis omnibus Imperatoris, Principum ac ciuitatum statuere possint, constituendi ius habeant, & à reliquis tanquam summam potestatem habentibus, Principes, Duces, Marchiones creentur, Imperator vero à Ducibus & Principib. creari solet, & huic prouincias obeunti Principes, pro sua quisque dignitate, quasi peregrino Principi occurrant, item quod optimatibus ac populo parere, eorumque Imperio ac iussibus acquiescere debeat, nec magistratus creet, neque etiam in Camera aliquid præcipui habeat, & sit quidem penes eum dignitas & aliquid ex vectigalibus & portoriis, præterea nihil, Duciq; Venetorum vix par dici possit, licet de eodem Duce non solum, ex Sabellico & Contareno, aliisque Scriptoribus constet, quam exigua eius sit potestas sed & ipse Bodinus *d. lib. 2. cap. 1.* his vtatur verbis, quod solus sit ex omnibus magistratibus, qui Imperio vacat, nec vocare quenquam ad se, nec prehendere, nec iure rogare, nec plus in vnoquoque collegio, siue maximo siue minimo potest, quam collegarum vnus, præterquam quod postremus suffragium ferre consueuit, ac ne Principis quidem vllius aut populi literas reserare, aut legatos admittere, aut dimittere, nisi pro collegio Septem virorum, aut Decemvirorum, ac ne vrbe quidem iniussus exire potest, quibus idem Bodinus ibidem addit, eum ne vxorem qui peregrinam ducendi facultatem habere, adeo vt Decemviri Falerium Ducem eo nomine, quod peregrinam vxorem sibi desponderat, in crucem egerint.

Sunt autem ea, quæ tam audacter à Bodino in despectum Imperatoris, & ei competentium regalium maiorum & minorum scribuntur, eo magis à veritate aliena, quod, vt alia ad Imperatoris maiestatem summamque potestatem iisque annexa regalia pertinentia emittantur, omnibus Regibus alijsque Principibus

quan-

quantumuis ſuperiorem nõ recognoſcentibus, hodie etiam dignitate præfulgeat, & non ſolum nobiles, Barones & Comites, ſed & Duces, Marchiones, Landgrauios & alios Principes, imo etiam Reges creandi, & regalibus feud s inueſtiendi, iura regalia per priu egium vel inueſtituram concedendi, per priuationem ex iuſta cauſa ea adimendi, priuil gia varia dandi, & à prædeceſſorib. data confi mandi, clauſu'a plenitudinis poteſtatis, proprij motus & certæ ſcientię vtendi facultatẽ habeat, mortuo eo nemo Principũ Imperij, ac ne quidem Elector Palatinus aut Saxo (qui interregni tempore Imperij vicarij ſunt) aliquẽ de regalib. feudis inueſtire poſſint, ſed ea facultas ſuſpendatur, ac ipſi futuro Imperatori reſeruetur, ex Aurea Bulla Car. IV. *c.5.* & cõſtitutione Imperij *de anno 1521.* §. Vnd behalten vns/ꝛc. omnes Status Imperij, & inter eos etiam principes, Imperatorem verum magiſtratum agnoſcant, iuramentoq; ei obſtricti ſint, in ſubſcriptionibus ſuarum literarum & ſupplicationum, quæ ei exhibẽtur, ſe ſubiectiſſimos nominent, crimen læſæ maieſtatis ex cauſis, iure de eiuſmodi crimine expreſſis, contra eum committant, in bannum etiam ex iuſta cauſa ab eo declarari poſſint, reuiſionique contra ſententias ab eo latas non ſit locus, &, quantum ad Cameram attinet, in qua etiam Imperatorem, vt ſupra dictum eſt, nihil præcipui habere, Bodinus ſcribit, hæc Keyſerlich Cammergericht vocetur, in eaque Imperator non ſolum Aſſeſſores habeat, ſed etiam ipſum caput ac iudicem, quem Principem, Comitem vel Baronem eſſe oportet, & præſides, qui vel Comites vel Barones ſint, ſolus conſtituat, Ordinat. Camer *part.1.tit.1* § 1 fiſci procurationem creet, eique aduocatum fiſci adiungat, *d. part.1.tit.15.§.1.& §.2.* & hi iuramentum iudici Camerę vice eius præſtent, *d.par.1.tit.60.& 61.* quicquid procurator fiſcalis ex mulctis a'ijſq; fiſci reditib. conſequitur, & non in cauſas & proceſſus fiſcales, vel alia ratione neceſſario erogat, ei reſeruetur, *d.part.1. tit.16.§.fin.* eius nomine ac ſigillo omnia mandata pœnalia & alij proceſſus expediantur, Ord. *par.3.tit.12.§.* Vnd ſolche præfectus Cãcellariæ in eius ſolius, vel vice eius Collegij Cameralis verba

iuret,

iur. t, *d. part. 1. t.* 58. idque etiam ab aliis Officialibus Cancellariæ in eius, vel vice eius iudicis Cameræ verba fiat, *d. part. 1. tit. 59. & 79.* Commissiones ad totam causam non à Camera, sed ab eo solo ad petitionem partium decernantur, d. Ordinat. *part. 2. tit. 3 & tit. 4.* § Zum vierdten. *& t. 5. §. 1.* si executionem Banni, in quod à Camera declaratio facta est, Circulus vnus vel plures detrectent, ad eius prouisionem res tota pertineat, eiq; talis prouisio deferenda sit, *d part. 3. §. 49* §. Vnd wo sich de Ducatibus aliisque feudis regalibus, vt & de validitate & interpretatione, menteq; à se vel prædecessoribus datorum priuilegiorum ipse solus cognoscat, *vt infra c. 8. ostendetur*, & Camera non possit absque eius consensu & mandato de causis fiscalibus Ducatus, Comitatus, territoria, oppida, arces & similia concernentibus iudicare, *d. t. 16.* § Darzu ob sich rc. nec in fractæ pacis causis maioris momenti & periculi ad banni absolutoriam sententiam procedere Ord. Cam. *d part. 2. tit. 18. § fin.* vel Principem in bannum declarare Heig. *part. 1. q. 9. n. 24. & seq.* (vbi inter cætera vsum & constitutionem Alberti Imperatoris *in speculo Saxonico* extantē de hac re allegat) vel contra extraneos Imperioque non subiectos processus decernere. Ord. *part. 3. t 48. §. fin. in fin.* vel etiam ob pestē belliue metum in alium locum transferri, Const. Imperij *de anno 1570.* §. Wann vnd wohin. Quibus accedit, q. ea famæ & honorib. restituere, ætatis veniā dare, spurios legitimare, priuilegia dare, vel ab Imperatore data confirmare, constitutiones & leges ferre, & pleraq; alia eiusmodi regalia vsurpare non possit, sed Imperatori ea reseruata sint, Thom. Michaël *in disp. de iurisdict. conclus. 11. 31. 32. & 33.* Gylmannus *rerum in eadem Camer iudicatarum lib. 2. decis. 54. numer. 78.* Ideoque errat Menochius dum in Camera obseruari, vt in legitimationibus naturalium semper adiiciatur clausula: *Sine præiudicio eorum, qui successuri sunt*, refert *cons. 799. numer. 30* allegans, Gail. *obseru 142. num. 15. lib. 2* qui hoc non dicit, sed nulla facta mentione Cameræ, vt quæ ius legitimandi non habet, ait communiter legitimationibus naturalium adiici solere clausulam: *Saluo iure agnatorum vel tertij.* Et licet Friderus

De Ca-

De Camer processf. lib.1.cap.12.num.3. putet legtimationem eiusmodi in Camera locum habere, tamen adducit ipse præiudicium, quo anno 1591. supplicanti pro confirmatione legi imationis petitio simpliciter denegata fuit, licet legitimatio à duob. Comitibus Palatinis, tam à Pontifice quam Cæsare priuilegium ad legitimandum habentibus, esset facta. Competunt tamen etiã Cameræ nonnulla, quæ sunt de regalibus, ita tamen, vt ad iustitiæ administrationem spectẽt. Nam tale est generalis banni ius, quo omnes per totum Imperium ex iusta causa in bannum condemnare potest, Gail *de pac. publ. lib.2. cap.1. nu.27. & de arrest. Imper. cap.10. n.18.* exceptis tamen Principibus, in quibus consensus Imperatoris requiritur, vt supra dictum est. Eiusmodi ẽt est ius absoluendi à iuramento ad effectum agendi, Ordinat. Camer. *part.2. tit.24.* & extremæ prouocationis, cum vndequaque ad eam appelletur, sed ab ea ad ipsum Cæsarem solum, vel etiam simul ad Status Imperij appellari non possit. Ordinat. Camer. *d. part.2. tit.51.* Alia vero pleraque omnia, quæ ad regalia spectant, exercendi facultatem non habet, nec in iis concurrentem cum Imperatore potestatem sibi arrogare potest, sed hæc, vt supra dictũ est, Imperatori reseruata sunt, & quoad ea de Cameræ iudicio dici potest, quod de Parlamentis & supremis iudiciis Galliæ scribit Boërius Præses Parlamenti Burdegalensis, *in tractat. de auctoritat. magni consilij nu.* 173. quod nimirum manus ad reseruata siue regalia Regis apponere non possit. Est enim Camera ideo maxime instituta, vt administrationi iustitiæ contentiosæ, litiumque decisioni præesset & vacaret. Gylman *in causa* Augspurg. *& Augustanæ confeßionis consortum contra eiusdem ciuitatis senatum Pontificiæ religionis symphorem. tom.1. part.1. tit.3. vot.9. n.10.* eaque administratio iustitiæ contentiosæ talis est, vt per eam de ipsis etiam regalibus, superioritatibus & constitutionibus Imperij cognoscere, & ex iure communi iudicare possit, Idem Gylman. *Rer. iudicatar. Camer. Imper. lib.1. decis.54. nu.7.* vbi id in *voto Camerali in causa* Wirtenberg *contra* Osterreich additur. De iis vero q̃ de potestate & authoritate Imperatoris, regalibusq; iis annexis

supra adducta sunt, in specie plenius ex parte aliis locis dicetur, quemadmodum & illud suis locis ostendetur, quomodo in nonnullis Imperatoris potestas coarctata & restricta sit.

9 Proximus † vero ab Imperatore est Rex Romanorum, cui etiam non minus quam Imperatori Maiestatis iura ac regalia cō-

10 petere, eo minus dubium est, quod † post electionem tantum, etiamsi approbatio, & coronatio Papalis necdum facta sit, Rex Romanorum appelletur, ac alioqui in omnibus se tanquam Imperatorem gerat, regalia etiam, aliaque iura ac priuilegia per eū concessa, & quælibet alia ab eo gesta, perinde valeant, ac si ab ipso Imperatore concessa ac gesta essent, gloss. *in Clement. 1. §. Porro. in verb. Reges. de iureiur.* Cyn. Ang. Bald. & Alber. *in l. Bene à Zenone. C. de quadrien. præscript.* Bart. *in Extrauag. Ad reprimendum. vers. Reges.* Dec. *cons. 194. nu. 1. & in c. Eam quæ nu. 19. de rescript.* Ca-

11 gnol. post alios à se allegatos *in proœm ff. in pr. n 40.* & † licet contra sentiant gloss. *in d. l Bene à Zenone. in verb. Insulas C. de quadrien. præscr.* Oldradus *cons. 180. incip. Quæstio est vtrum Imperator.* & alij allegati à Decio *d. cons. 194. n. 1.* & Molinæo in addit. ad Dec. *in d. c.*

12 *Eam quæ nu. 19. sub lit. f.* tamen † hæc sententia crebrioribus Dd. calculis recepta est, & communem appellant. Imola *in d. clemen. 1. in 3. quæst.* Cagnolus *d. num. 40.* Decius *d. cons. 194. nu. 1. & 2.* Syluester Aldobrandin. in addit. ad Dec. *in d. c. Eam quæ num. 18 lit. e.* Pacianus *de probat. lib. 2. c. 35. n. 35.* Mandellus *cons. 62. n. 31.* Curtius iun. *cons. 1. nu. 27.* & Parisius *cons. 1. nu. 4. vol. 2.* vbi addit Hostiensē etiam dicere ita seruari, & ita iudicatum fuisse per Principes Alemanniæ. Eaq; sententia vsu comprobatur, cum Cæsareis confirmationibus tam ea, quæ à Regibus Romanorum, tam quæ ab Imperatoribus antea per priuilegium vel inuestituram data & concessa aliaue ratione acta sunt, comprobari & confirmari soleant, de qua consuetudine testantur, Abbas *in c. Venerabilem. circa fin. de elect.* Decius, Cagnolus & Pacianus *iam citatis locis*, confir-

13 matur † etiam ea sententia satis aperte per auream Bullam *c. 2. de electione Regis Romanorum* eamque de eadem re antecessit Constitutio Ludouici Bauari, cuius Auentinus *lib. 8. fol. 400.* Nauclerus

Generat. 45.*fol.*1601. Albericus de Rosat. n *Dictionario, in verb. Electores.* & plures alij meminerunt. Proinde cum in conuentu legatorum Caroli V. Imperatoris & Galliæ Regis Francisci Primi *an.*1521. Caleti habito, Regis legati præcedere vellent, & Carolũ Quintum electum quidem, sed nondum confirmatum tunc temporis fuisse obtenderent, merito huius legati primas sibi deberi contenderũt, quod ex electione, perinde ac si confirmatus esset, plenam ac liberam haberet potestatem, nec confirmatione opus esset. Et † licet idem Carolus aliquot annis post papali coronatione vsus sit, tamen varij alij Imperatores eam solẽnitatẽ superuacaneã duxerunt, & ea neglecta Imperium feliciter administrarũt. Ex quorũ numero fuerunt Rudolphus I. Albertus, Maximilianus I. Ferdinandus, Maximil. II. Rudolphus II. & pr̃sens Imperator Matthias, atq; inter hos Maximilianus I. ille est, qui præter alia à se præclare gesta Augustissimum Imperij tribunal quod Camera Imperialis vocatur, anno 1495. instituit. Eo vero minus mirum videri debet, tot Impp. Pontificia Coronatione vti noluisse, quod iis notum fuerit decretum Ludowici Bauari ac Electorum aliorumque statuum Imperij, in quo multis rationibus, cur Pontificia Coronatione opus non sit præmissis constituitur Electum Romanum Regem ex ipsa Electione pro vero Imperatore habendum esse, nec alterius alicuius approbatione, confirmatione, authoritate vel consensu opus habere, & simul adduntur pœnæ, contrafacientes feudis priuandos, & incurrere crimen læsæ Maiestatis. Decreti huius meminit Henric. Rebdorff *in Annalibus* sub 1339. apud Freher. *p.*1 *Scriptor. rer. Germanicar.* Abb. Vrsperg. & Cuspinian. *in Ludovvico Bauaro,* Spangenb. *in Chron. Mansfeld. c.* 282. & totum extat apud Hieron. Balb. Episcopum Gurzens. *de Coron. Car. V. Imper. p.* 65. & Alberic. de Rosat. eximium ICtum & in foro exercitatissimum (vti eum Iason appellat, Forst. *in tract. iur. ciu. Roman. c.*.. *num.*18.) *in l.*3. *nu* 16. *Cod. de quadrienn. præscript.* vbi decretum hoc domini Ludowici legem appellat, & simul vtitur his verbis: *se tum*

14

temporis in Romana curia existentem audiuisse magnos Prælatos & etiam laicos in vtroque iure peritos in hanc opinionem inclinasse, tanquam veriorem, literæ etiam ab omnibus Electoribus tam Ecclesiast. quam secularibus ad Pontificem datæ sunt, quibus prædictum Decretum repetunt & de nouo comprobant & confirmant.

Post † Romanorum vero Regem merito inter seculares Principes primas tenent reliqui Reges, quibus etiam regalia competunt *c. Super quibusdam §. Præterea. de verb. signif.* vbi expresse non solum Imperatorum, sed & Regum fit mentio, & tam his quam illis tribuitur regalia concedendi facultas, & tradūt illud etiam Lancellottus Conrad. *in templo omn. iud lib. 1. c. 2. §. 3. num 1.* Claudius Seyssel *de feud. tit. qui feud. dar. poss. par 1. ampliat. 2.* Pereg. *de iur. fisc. lib. 1. tit. 2. nu. 76.* Isernia, Baldus, Petrus Rauennas, Præpositus, Laudensis *in c. vn. quæ sint regalia.* Boss. *tit. de regalib. num. 1. 2. & 4.* Chassanæus *de glor. mundi part. 5. considerat. 164.* post Baldum & Iacobinum de S. Georgio asserens totum mundum hoc seruare. Afflict. *in c. 1. nu. 8. de nou. form. fidelit.* vbi † dicit Regem esse monarcham in suo regno, idque asserunt etiam Chassanæus *in proœm. consuetud. Burgund. verb. Duc. num. 3.* Bertachinus *de gabell. part. 1. n. 3.* Claudius Seyssel. *d. ampliat. 2.* Ioannes Redin. *in tractat. de maiest. Princip. nu. 8.* Schneidvv. *de feud. part. 3. n. 64.* diciturque † eo nomine, quod non vt Imperator eligatur, sed per successionem Imperium consequatur, plus posse in suo regno, quam Imperator in Imperio Claud. Seyssel. *d. ampl. 2.* Lancel. Conr. *d. §. 3. n. 2.* Ioan. Redin. *in d. tract. de maiest. princ. n. 9.* Schneid. *d. part. 3. nu. 66.* Quod tamen in omnibus Regibus non habet locum, cum in nonnullis regnis per electionem creentur Reges.

Non solum † autem superiorem non recognoscentibus, sed & subditis Regibus competunt regalia Bald. Andr. de Isern. Cardinal. Laudens. *in d. cap. vnic. Quæ sint regal.* dum partim in genere de quolibet Rege, partim in specie de Rege subdito loquuntur. Idem tradit in specie de Rege subdito Rosenthal. *de feudis cap. 5. conclus. num. 4. in gloss. post f.* & Claudius Seyssel. *d. tit.*

Qui

Qui feud. dar. poss. part. 1. limit. 1. vbi post Bald. & Cardin. *dictis locis* adducit etiam exempla de Regibus subditis. Accedit his præter alios Bossius *d. tit. de regalib. num. 2.* dum generaliter de quolibet Rege loquitur, & generalem rationem addit, quod scilicet eo ipso, quod quis creatur Rex, regalia ei acquirantur.

19 Atque † hæc quidem omnia etiam in Regibus infidelibus & à Religione Christiana alienis locum sibi vindicant. Nam licet nonnulli Dd. hoc negent, ex quibus etiam sunt Afflictus *ad rubr. Quæ sint regalia, nu. 6.* Olrad. *cons. 72. nu. 3.* Panor. *in cap. Quod super nu. 10. de vot.* tamen contraria sententia verior est, vt asserit Couarru. *in c. peccatum part. 2. §. 10. nu. 2. de reg. iur. in 6.* Atque eandem tenent Baldus *in l. cunctos populos. num. 10. C. de summ. trinit.* Innocent. *in d. c. quod super n. 10.* tueturque Vasq. *Illustr. controuers. c. 24. per tot.* Couarru. *d. loco.* & Pruckman. *ad rubr. Quæ sint regalia. cap. 4. n. 23 & seqq.* Confirmatur autem eo, quod † regna & sic etiam regalia ijs annexa, iuris gentium sint *l. ex hoc iure. ff. de iustit. & iur.* Lancellot. Conrad. *in templo omnium iudicum lib. 1. c. 2. §. 1. n. 1.* Dd. *in d. l. ex hoc iure.* Pruckman. *d. loco.* & Christus ipse eo tempore, quo Cæsar Ethnicus & idolorum cultor erat, præceperit, vt Cæsari tanquam supremo Magistratui & regalia habenti, ea quæ Cæsaris essent, sine tergiuersatione darentur Matth. *cap. 22.* Marc. *12.* & Luc. *20.* Obseruandum vero de Regibus est, quod Rex Bohemiæ præ Regibus hoc præcipuum habeat vt Regem quemcunque alium quacunque etiam dignitatis prærogatiua fulgentem in actibus ad Curiam Imperij spectantibus antecedat. ex aur. Bull. Carol. IV. *cap. 6.* decernimus. & Imperatorem proxime sequatur, adeo vt etiam Imperatrici siue Augustæ ea in re præferatur. ex ead. aur. Bull. *c. 22.* ad declarandum. 20

21 Reges † subsequuntur Duces atque alij Principes Regibus inferiores, quibus etiam competunt regalia, etiamsi superiorem recognoscant, Chassanæus *in consuetud. Burgund. in proœmio text. in verb. Duc. num. 4.* Andr. de Isern. *d. rubr. Quæ sint regalia. num. 3.* Aluarottus *in cap. 1. Quis dicat. Dux March. Comes.* Felin. *in c. Quæ in Ecclesiarum. nu. 32. de constit.* Iacobin. de S. Georg *in tract. de feud. in verb. Carolus Dux Sabaudiæ vers. dubitatur etiam, num. 4.* Natta.

 cons. 661.

conf.661.in controuerf.num.18.tom.4. Rolandus à Vall.*conf.4 nu.42. lib.3.* Pruckman.*d.cap.4 num.34.* Boffius *d.tit.de regal.nu.5.* Ferrarius Montan. *de feud.lib.5.cap.7. verf.Igitur.* Vulteius *de feud.l b.1. cap.5.nu.7* Borch.*in d.c.vn. Quæ fint regal.num.7.* Thom.Michael. *in disputat. de Iurisdictione conc.uf.46.* Fridericus Schenck. *in d.c.1. Quis dicat. Dux, Marchio, Comes.* Mirum vero Rucker. *conf 41.q.3. num.4.tom.4.conf.varior. vniuer. German.* ex Baldo *l.fin.in fin.C.de testam. milit.* affirmare Duces Germaniæ pro Regibus haberi, cum non folum hoc notorie erroneum fit, & ne quidem de Archiducibus, cuiufmodi funt Auftriæ Principes, dici poffit, verumetiam Bald. ita non loquatur fed propter eminentiam tantum eos quafi Reges appellet. Ijsque † Principibus ob eandem rationem, quæ idem ius conftituere dicitur, *l.illud.ff.ad l.Aquil.& l.à Titio.ff. de verb.oblig.* annumerandi funt & Comites, qui principali dignitate & gradu funt decorati, & Gefürftete Graven appellantur, Principibufque in Imperio æquiparantur in fuis Comitatibus, cuiufmodi funt Comitatus Habfpurgenfis, Tyrolenfis, Hennebergenfis, Mompelgardicus, Arnbergenfis & nonnulli alij. Atque hi in Ord.Cam.*par.2.tit.2.3.& 4. in rubr.& text. & tit.5.§.1. in fin.* alijsque locis eius ordinationis verbo Fürftmeffige comprehenduntur, & alias quando huius vocis non fit mentio, verbo Fürften / etiam vna cum alijs Principibus in Conftitutionibus ac Receffibus Imperij continentur. Etfi † vero proprie Imperatori Principis nomen competat, atque hic ea appellatione denotari foleat in legibus Romanis, *l.Princeps.ff de legib.l.1.ff. de conftit. Princip.§. Sed & quod Principi. Inftit. de iur.natural.gent.& ciuil.cum fimilib.* & in libris feudorum *c.1.de natural.feud.c.1. Quis dicat. Dux, March. Comes.* tamen † tandem eo deuentum eft, vt Duces etiam, Marchiones & fimilem maiorem regalem dignitatem habentes, generaliter vocentur Principes, idq; fit expreffe à Friderico I. in iure feudali *c.1.in prin.in verb. à Principibus Italicis. de prohibit.feud.alienat.per Fridericum.* & paffim à Carolo IV. *in aurea Bulla.* Atque † hic fimul illud obferuandum eft, nonnullos ex ipfis Ducis, Marchionis, Landgrauij & alterius fpecialis dignitatus regalis nomen non habere, fed tantum Principes hodie nuncupari.

(margin numbers: 22, 23, 24, 25)

cupari. Talis est in Imperio Princeps Anhaldinus, qui nec Comes Palatinus, nec Dux, nec Marchio, nec Landgrauius, nec Burggrauius, sed Germanice Fürst von Anhalt/ & latine Princeps Anhaldinus appellatur. Sic & plures alij in Imperio sunt, qui Principatus siue Fürstenthumbs / titulum habent, eoq; etiam inter Ducatus, aliarumve dignitatum regalium titulos vtuntur, vt apparet ex Caroli V. Ferdinandi & Successorum varijs titulis huiusmodi Principatus & ex titulis Marchionum Brandenburgensium, Ducum Megapolitanorum & Pomeraniæ, Burggrauiorumque Misniæ. Huiusmodi Principem etiam Ducem Sabaudiæ respectu Pedemontanæ regionis, & Principem Pedemontium appellari, dicit Iacobin. de S. Georg. *in tract. de feud. in verb. Princeps Pedemontium*, & post eum Chassan. *de glor. mund. considera. 54*. Sic Ducem Ferrariæ etiam habere titulum Principis Carpi scribit Decia. *respons. 19. nu. 211. l. 3*. Hic † vero Principatus specialiter & simpliciter ita appellatus, tanti nonnullis locis fit, vt eiusmod. Principes de consuetudine talibus locis & præcipue Neapoli præcedant non solum Comites, sed & Duces ac Marchiones, vt testatur Fuluius Pacian. *de probat. lib. 2. c. 37. nu. 10*. vbi simul addit non deesse, qui eos vocauerint Principes abusiuos, & inter eos esse Matth. de Afflict. *in c. 1. n. 9. vers. Quid dicendum de Princip. Quis dicat. Dux*. Cumprimis † vero etiã Imperij Electoribus regalia competere dicendum est, cum † horum suprema in Imperio post Imperatorem & Regem Romanorum sit dignitas. Ideoq; in aurea Bull. Caroli IV. inter alia Epitheta quibus decorantur, palmites etiam Imperiales, columnę & latera solidaq; basceis Imperij corporisq; Cæsar. Maiest. pars vocentur, & prę alijs Imperij Principibus quam plurimas habeant insignes prærogatiuas, vt de regalibus & alijs apparet ex aur. Bull. Carol. IV. & de ijs in specie ostendit Heig *q. 4. part. 1*. vbi quam multas non attigit, ex quibus sunt, quod omnibus ac singulis Electoribus Imper. antequam ad administrationẽ Imperij in vll.s causis vel negotijs admittatur, priuilegia, iura ac dignitates cõfirmare teneatur, ex prædict. aur. Bull. *c. 2. §. Postquam autem*. quod sine horũ consensu nullũ Imperij conuẽtum indicere possit, nec vllum etiam fœdus aut pactum

27

28

29

cum

cum exteris faciendi, vel peregrinum militem in Germaniam adducendi, facultatem habeat, *ex capitulatione inter Electores & Imperatorem* anno 1519. facta & apud Schleidan, *lib. 1. Comment. de stat. Relig.* ac Goldast. in Reichssatzungen, *p. 1. pag. 240.* plene extante & subiungitur quod leges Imperij, inprimis vero auream Bullam non solum confirmare, sed & vbi necesse fuerit horum adhibito consilio augere, & ab hisce interpellatus si ipse vel alius ex eius familia non legitime acquisitum, quod Imperij est, possideat, restituere teneatur ex eadem capitulatione, quod horum consensus requiratur in obtinenda apud Imperatorem nouorum vectigalium concessione. *vt est videre in dicta capitulatione & constitutione Imp. de anno 1576.* §. Weiters seind. §. Dardurch dann. §. Derhalben damit/ & in veteribus augendis *ibidem ex eadem constitutione*, cum qua id quod de vectigalibus in eadem capitulatione est concordat. Item quod commendatitijs literis vectigalia Electorum Rhenensium deteriora facere non possit ex eadem capitulatione & quantum in specie ad pondus & æstimationem aureorum Rhenensium attinet ad eosdem Electores non minus quam ipsum Imperatorem respiciatur ex Recessu anni 1551. §. Weiter so stehen/ etc. & Edicto Maximiliani II. de anno 1571. §. Gleichsfals weil etliche / etc. *in verb.* den Reinischen Churfürsten / Quod ad eosdem & reliquos etiam Electores deliberatio pertineat, quomodo mercatorum monopolia coerceri debeant, ex *d. capitulat.* quod vna cum Commissarijs Cæsareis prospiciant, ne quid in monetarum edictum committatur, idque quatuor Rhenani Electores in nundinis Francofurtensibus, Saxo & Brandenburgicus in suis emporijs faciunt, ex Constitut. de anno 1570. §. vnd auß sondern/ etc. *&* § deßgleichen/ etc. quicquid Elector Palatinus & Saxo interregni tempore egerint, ratum habiturus sit, *ex dicta capitulatione*, quod singuli Electores Cameræ Imperialis Assessorem præsentent, licet reliqui ordines coniunctim nomine circulorum suorum præsentent, in quibus plures sunt Principes & alij Status cum ijs coniuncti, Ordinat. Camer. *part. 1. tit. 1.* quod in liberis Electorum ex aurea Bulla Caroli Quarti *cap. 7.* §. *inter sollicitudines* tutela anno decimo octauo finiatur, quod pro inue-

stitura

ſtitura nihil ab ijs numeretur, quotiescunque feudum ab Imperatore recognoſcunt d. aurea Bulla *cap. 25. §. decernimus.*

Non † deſunt tamen inter alios Imperij Principes, qui in 30 regalibus & alijs iuribus ſuas etiam nonnullas prærogatiuas præ alijs & quidem ex parte tantas habent, quantæ Electoribus non competunt, cuiuſmodi Principes ſunt Archiduces Auſtriæ, qui ex priuilegio de ſuis ditionibus ſibi conceſſo primas poſt Electores tenent, & proximam à dextra eorum ſeſſionem habent, & eſt ſingulariter in his obſeruandum, quod non ſolum Archiducis nomen tantum in Germania vſurpetur, vt ait Chaſſan. *de glor. mund. part. 5. conſid. 44. verſ. Audiui alios.* ſed † etiam nulli alij, 31 quam Auſtriæ Duces, fuerint ita antea appellati, nec etiam poſtea tales extiterint. Et licet non defuerint Duces, qui ſuum Ducatum in Archiducatum euehi, & Archiduces nominari voluerint, tamen hoc apud Imperatorem obtinere non potuerunt. Nec † recte Mozzius *in tractat. de feudis titul. de his qui feud. dar. poſſ. num. 16. verſic. Reperitur etiam in Germania.* affirmat in Germania conſuetudine introductum eſſe, quod aliorum etiam Ducum primogeniti filij Archiduces, reliqui vero tantum Duces appellentur, & ſimiliter ante eum idem male aſſeruerunt Chaſſ. *dicto loco,* & Marinus Freccias *de authoritat. & poteſtat. Baronum erga ſubinfeudatar lib. 2. titul. Quis dicat. Dux nu. 4.* cum contrarium notorie ipſa experientia teſte ſit verum, quod videlicet ſoli Auſtriæ Duces, eorumque filij non ſolum primogeniti, ſed omnes alij ſint & vocentur Archiduces, nec tale nomen vllis aliorum Principum primogenitis filijs tribuatur. Prædictum vero priuilegium extat totum apud Sebaſtianũ Munſterum *in Coſmograph. lib. 3. cap. 406.* Goldaſt in Reichſsatzungen *p. 2. ſub anno 1522. p. 193.* In eo etiam ſunt illæ prærogatiuæ, quibus illi Archiduces partim Electoribus pares ſunt, partim etiam eos ſuperant. Atque † ex hoc poſteriori genere prærogatiuarum quibus videlicet hi 33 Electores antecellunt, eſt quod noua vectigalia in ſuis ditionibus propria auctoritate inſtituere, & † non ſolum nobiles, ſed 34 etiam Comites & Barones creare, ijsque inſignia dare, & † eoſ- 35 dem ijs dignitatibus & inſignibus, ſi abutantur, priuare, ſin abſq;

 hære-

hæredibus moriantur de ditionibus ſuis libere diſponere, & per aliam etiam alienationem eas in quemlibet, non obſtante Imperij contradictione, transferre poſſunt, & omnes Iurisdictiones ſeculares, theſauri, monetæ, venationes, piſcationes, foreſta & ſyluæ in territorio Ducum ſitæ in feudum ab ijs recognoſci debeant, plura etiam videri poſſent in eodem priuilegio, inter quæ & illud eſt, quod Archidux Regiæ coronæ diadema & Cæſares diadematis crucem pileo impoſitum geſtare poſſint. Conatus quidem eſt Maximilianus I. apud Electores obtinere, vt Archiduces præter conceſſa in eo priuilegio, etiam vna cum ijs ius eligendi Imperatorē habere poſſent, ſed fruſtra, referente Hart. Maur. *in hiſtoria de Coronat. Carol. V. p. 868. Tom. 2. hiſtor. rer. German.*

36 Cæterum † vt ad alias ſeculares perſonas, quibus regalia competunt, pergamus, Comites etiam & Barones, quorum inter Status Imperij & regalem dignitatem habentes, magnus eſt numerus, ex ijs eſſe tradunt. Pruckman. *d. cap. 4. nu. 34.* Claudius de Seyſſel. *d. tit. Qui feud. dar. poſſ. limitat. 9. verſ. Quadam vero,* nonnulla regalia ijs competentia in ſpecie enumerans, & addens hæc verba, *& his ſimilia.* Ferrarius Montanus *in tract. de feud. lib. 5. cap. 7. verſ. Alia vero regalia.* Peregrinus *de iur. fiſc lib. 2. tit. 2. num. 76.* dicens, eo ipſo, quod quis creatur Princeps, Dux, Marchio aut Comes, cenſeri translata iura fiſcalia & regalia. Weſenbec. *conſ. 60. nu. 36.* Thomas Michael. *in diſp. de iuriſd. concl. 46. lit. a* generaliter de regalibus dignitatibus dicens regalia ijs quaſi contineri. Dec. *conſ. 403. nu. 6.* Crauetta *conſ. 404. nu. 15. in verb. iureque principum vti & conſ. 411. n. 48 verſ. Imo poſthabita.* Gylman. *in ſymphorem. ſupplicat. tom. 1. part. 2. tit. 6. n. 92.* vbi *in cauſa* Ottingen *contra* Teutſchenmeiſter / in ſpecie Comites Ottingenſes dicuntur Comitatū ſuum ab Imperio à multis ſeculis recognoſcere, & regalia habere. Zaſ. *in epit. feud. part. 5. nu. 12. verſ. Vnde cum Marchiones.* Vult. *de feud. c. 5. nu. 7. lib. 1.* dum Principibus Nobiles addit, eaque ratione Comites & Barones Principum appellatione comprehendit, vt

37 † & larga ſignificatione eorum contineri cenſentur, Iacobin. de S. Georg. *in tract feud. in verb. Princeps Pedemontium num. 1.* Boſſ. *in tract. de Principe n. 1.* Seraphin. *in tract. de iura. priuileg 174.* Pruckm.

conſ. 4.

conſ.4.nu.4. & conſ.36 nu.9 vol.1. Crauett. *d.conſ.404.nu.15.* Pariſ. *conſ.141.nu.29.lib.1.* Schrader. *de feud.part.10.Sect.1.n.28.* Chaſſan. *de glor. mund. part.5. conſiderat.24.nu.164. verſ. Aduerte tamen.* Etſi vero de Baronibus videatur magis quam de Comitibus dubitari poſſe, cum † præſertim in iure feudali *c.1. de feud. March.c.1. Quis dicat.Dux c.1. §. Præterea Ducatus.de prohibit.feud.alienat.per Fridericum, alijsque locis*, & Ordin. Camer. *part.2.tit.7.* Comitatus expreſſe referatur inter feuda regalem dignitatem annexam habentia, & Baronatus nulla omnino fiat mentio, tamẽ Barones hic à Comitibus non ſunt ſeparandi, cum † illi non minus quam hi ſint Status Imperij Gaill. *obſeru.23. nu. lib.1.* illuſtresque appellentur, iuxta ea quæ ſupra *cap.3.num.18.* adducta ſunt, & regalem dignitatem annexam habeant, (vt ſupra dictum eſt *cap.2.nu.25.*) vtrique † etiam æquiparentur in matricula Imperij, in priuilegio & iure Auſtregarum Camer. Ordinat. *part.2.tit.3.4.& 5.* † in dignitate & munere iudicis ac præſidium Cameræ Imperialis, d. Ordinat. *part.1.tit.1.in pr.& §.2.tit.4.in pr.* Receſſ. de anno 1570. §. dieweill dann auch *& ſeq.* in ordinatione politica quæ Policeyordnung vocatur, *tit.* von Graven vnd Herrn / in conſtitutione pacis religionis, & paſſim in alijs Conſtitutionibus Imperij, in quibus etiam nonnunquam verbo Herrſchafften / quando ſimpliciter vſurpatur, ſimul *Comites & Barones* comprehendi ſolent. In Cathalogo etiam ſtatuum Imperij Receſſibus annexo Comites & Barones coniunguntur. Ideoque non eſt in Germania attendendum, quod Fuluius Pacianus *de probat.cap.37.n.1.5.& 6.lib.2.* generaliter ſcribit, Baronem non habere regalem dignitatem, ſed eſſe eum, qui à Principe vel alio, qui eo inferior eſt, inueſtitus eſt de feudo non habente annexam dignitatem regalem.

38

39

40

41

Neque † his omnibus obſtat, quod Comites & Barones nomine differant, illique hos antecedant, & illi de Comitatu, hi vero de Baronatu inueſtiantur. Nam & inter Duces aliosq; Principes inferiores hoc eſt diſcrimen, quod alij Duces, alij Comites Palatini, alij Landgrauij, alij Marchiones appellentur, alijsq; diuerſis appellationibus deſignẽtur, & alij alios antecedãt, nec omnes de eadem regali dignitate ad Principatũ ſpectante inueſtiantur,

42

& tamen omnes tanquam Principes in eo, quod regalem dignitatem habeant, æquiparantur. 43 Non † obstat etiam quod in iure feudali nulla Baronatus fiat mentio. Nam nec Principatuum aliorum, quam Ducatus, & Marchionatus, vt & Comitatus in eo de regalibus feudis & dignitatibus fit mentio, & tamen certum est, præter Ducatum, Marchionatum & Comitatum etiam alia ex iure feudali pro feudis regalibus habenda esse, sicut *superiori capite num. 1. 14. & 15.* ostensum est, ideoque Baronatus etiam ad ea feuda regalia pertinet. 44 Similiter † non refragatur quod in Cameræ Ordinatione *part. 2. tit. 7.* Baronatus nulla fiat mentio. Nam ibi post verba: Fürstenthumb / Hertzogthumb / Graffschafft / subijcitur illa nota, qua designantur verba, *Et cætera.* Idem fit in Constitutione Imperij *de anno 1521.* §. Ob auch sachen / per illa vero verba designantur haud dubie alia feuda regalia, quam quæ nominatim sunt expressa, inter quæ etiam est Baronatus. 45 Non † facit etiam negotium quod in Cameræ Ordinatione *d. part. 2. tit. 4.* §. Zum vierdten / Baronis nulla fiat mentio, sed Comitibus tribuatur, quod peti possit vt à Cęsare Commissarij constituantur, coram quo ab vtraque parte procedatur. Nam id ex peculari causa, ideo ita statuitur, quod Comites plerumque soleant esse potentiores & habere plures, quorum consilio & opera in huiusmodi commissionum causis vti possint. Nihilo magis 46 † aduersatur quod non desint, qui etiam obijciunt duos Comites in Comitijs nomine omnium habere suffragia & sessionem. Nam cum non solum Comites sed & Barones ad Comitia vt Status vocentur, & hi cum illis coniungantur, iusque suffragij simul habeant, isti duo Comites tam Barones, quam Comites repręsentant, & tam illorum quam horum nomine suffragia & sessionem habent, vt & finitis Comitijs illorum nomina coniunctim cum horũ nominibus Recessibus Imperij in Catalogo Statuum his adiuncto subijciuntur. 47 Videtur † quidem & illud prædictæ Comitũ & Baronũ æquiparationi refragari, quod in appellatione Baronum magna sit in Germania variatio, & licet hi Freyen / Freyherrn & Edelherrn vocentur, ac Truccesij vel etiam Limpurgici Westerburgenses & Schaumburgici Barones Semperfrey nomi-

nominentur, tamen generali appellatione Herrn siue *Dominorum* comprehendantur, & sic ēt Herren tantum appellentur, idque de his appellationibus ex prędictis Recessibus catalogoque Statuum ijs addito manifestum est. Verum hæc res non est obstaculo, quo minus omnes Barones dignitate pares esse censeantur, & in ea Comitibus etiam æquiparentur, quocunque nomine appellentur, cum præsertim vox Herrn eiusmodi verbum sit, quod generaliter etiam vsurpatur de omnibus Baronibus, & per quod hi cum Comitibus coniunguntur, idque euidenter constat ex generali titulo Von Grauen vnd Herrn, in d. Ordin. Camer. *tit. 3. in princ. tit. 4. §.* Vnd nach dem *& vlt. & tit. 5. in princ.* in dicta politica Ordinatione siue Policeyordnung/ & in dicto catalogo, & verbum Herrschafft ita in Recessib. Imperij plerumque vsurpatur, vt Comites & Barones simul comprehendat. Et est † nonnunquã Baronum etiam appellatio cum Comitib. ita 48 generalis vt & illi qui speciatim Herrn siue domini vocantur ea appellatione contineantur sicut videre est in d. Ordin. Camer. *p. 2. tit 3. in princ. tit. 4. in rubr. & tit. 5. in Rubr. & nonnullis aliis Imperij constitutionibus.* præterea Truccesij Limburgici, Westerburgenses & Schomburgici Barones non ideo, quod semper liberi siue Semperfrey vocantur, tali prærogatiua gaudent, vt magis quam reliqui Barones regalem dignitatem regaliaque habeant, quẽadmodum nec Imperiale hereditarium officium pincernæ, ꝙ Truccesij & Limpurgici Barones habent, tantam prærogatiuã ijs tribuit, cum præsertim Barones Papenheimenses etiam Mareschalli, Waltpurgenses Dapiferi, & Comites Zollrenses Camerarij hereditarium officium habeant, & tamen ideo præ aliis Comitibus & Baronibus ratione regalis dignitatis vel regalium prærogatiuam sibi arrogare non possint. Porro † autem 49 licet non desint Dd. qui in ea sententia sunt, quod Comites & Barones nõ sint æquiparandi, nec Baronatus inter feuda regalia numerandus Matth. de Afflict *in c. 1. Quis dicat. Dux num. 6.* (dum negat Baronatum esse titulatum feudum, vt sunt Ducatus & alij Principatus ac Comitatus) Fulu. Pacian. *de probat. cap. 37. num. 1. 5. & 6.*

5. & 6. lib. 2. Duarenus *de feud. cap. 6.* Molin. *in consuet. Paris. tit. 1. §. 20 nu. 4.* Schurff. *cons. 37. n. 7. cent. 2.* & Heig. *part. 1. qu. 2. n. 53. & 54.* ta-
50 men † multo plures alij priorē sententiam amplectuntur, quod videlicet Barones Comitibus æquiparentur, & regalem dignitatem habeant Aluarot *in d. c. 1. de feud. March. Ducat. vel Comitat.* Marin. Frecc. *in commentar feudal. lib. 1. tit de orig Baron. num. 14 & lib. 2 t. quis dicat. Com n. 36.* Iacob. de S. Georg. *de feud. in verb. Dux. v. quid si Rex. n. 10.* Clar. *in §. feud. q 90. nu. 5.* Gozad. *cons. 26. n.* 8. Dec. *cons. 85. n. 3.* Crauet. *cons. 135. n. 1. & cons. 895. n. 7.* Frideric. Schenck. *in d. cap. 1. Quis dicat. Dux vel March.* Goden. *cons 2. num. 7.* Mynsinger. *respons. 16. num. 9. decad 2.* Gail. *de arrest. Imper. cap. 6. num. 16.* Vultei. *de feud. lib. 1. cap. 4. numer. 14.* Rosenthal. *de feud. cap. 2. conclus. 1. numer. 4. & 5.* Schrader. *de feud. part. 10 sect. 1. num. 22. & cons. 13. numer. 170. vers. tum quia Baronia* Atque hanc sententiam consuetudine etiam Germaniæ esse receptum testatur Zas. *de feud part. 5. num. 29.* Rosenthal. *d. conclus. 1. num 5. gloss.* c. Schrader. *d. sect. 1. num. 23. & d. cons. 13. num. 171.* Schenck. & Vult. *d. locis*, vocatque Schenck. eam consuetudinem, vetustissimam Germa-
51 norum procerum vsum. Schraderus † vero tantum Baronatui etiam tribuit, vt *d. cons. 13. num.* 159 eum maximam dignitatem appellet, *& ibidem numer. 170 vers. Tum quia Baronum.* affirmet generali appellatione *Baronum* comprehendi Duces, Marchiones & Comites. Sed de maxima illa dignitate neminem, de generali vero appellatione solum Matthæum de Afflictis allegat, qui tamen, vt Regni Neapolitani iurisconsultus, tantum de Baronibus eiusdem Regni & consuetudine eius loquitur. Non
52 † recte enim Luc. de Penn. *ad rubr. C. de comitib. Consistor. lib. 10.* & post eum Marin. Frecc. *in comment. feud. lib. 2. tit. Quis dicat. Com. num. 36.* Comitibus tantum tribuunt, tantoque eius maiores Baronibus esse tradunt, vt in Germania Comitem præcedere Marchionem asserant, & similiter hoc ipsum consuetudine in Germania obtinere male dicit Chassanæus *in tractat. de glor.*
53 *mund. part. 5. consid. 47.* Nam † quemadmodum ibidem Chassan. ait, quod in Italia Marchiones præcedant Comites, sic idem in

Germa-

Germania obſeruatur, idque notorium eſt, & iuri feudali conſentaneum, cum ideo poſt Marchiones Comitum expreſſe fiat mentio *in cap. 1. Qui feud. dar. poſſ. c. 1. de feud. March. cap. 1. quis dicat. Dux c. 1. in princ. & §. Præterea Ducatus. de prohibit. feud alienat. per Frideric.* Olim † vero in Orientali & Occidentali Imperio tanta fuit Comitum prærogatiua, vt Ducibus præponerentur, & hi illis adiungerentur in diſciplina militari *Pancirol. in Commentar. ad notitiam Roman. Imperij.* Atque hinc etiam Comites dignitatis titulo maiori *illuſtres*, Duces vero *ſpectabiles* plerumque appellabantur vt apparet ex *cad. notit. Roman. Imperat.* & Pancirol. *in d. Commentar. ad notit. Oriental. cap. 87. 44. 146. 148. 151. & ad Notit. Occident. cap 35. 47.* Ex quibus & aliis quamplurimis capitibus illud etiam liquet, q; Comites pluribus prouinciis præfuerint quam Duces & Ducum tamen præter eos qui enumerantur *in l. 2. Cod. de offic. præf. prætor.* maiorem fuiſſe numerum, quemadmodum & interdum titulo & dignitate illuſtrium decoratos fuiſſe conuincitur ex *l. pen. Cod. de Appellation.* & trad Petr. Bellon. *de re milit. part. 1. titul. 18. numer. 2.* Et econtra nonnullos Comites extitiſſe, qui non illuſtres ſed ſpectabiles dicti ſunt & cæteris minores fuerunt, nimirum tres in Oriente & ſex in Occidente liquet ex Panciroli tabulis dict. Commentar. præfixa. Circa † Caroli Magni tempora ita Ducum poteſtas & dignitas creuit, vt proprie Duces dicerentur, quibus duodecim Comites ſuberant Pithoeus *aduerſ. lib. 1. cap. 8.* Hotom. *de feud. verb. Duces.* Renat. Choppin. *de doman. Franciæ lib. 1. tit. 5. num. 2. verſ. Duci autem.* Heig. *part. 1. qu. 2. nu. 38.* vbi addit inde etiam poſtea ſequentem ætatem receſſiſſe, idque cumprimis hoc tempore ita ſe habere, quod videlicet nõ ſit neceſſe, vt Duci duodecim Comites ſubſint, experientia notorie teſtatum facit. Atqui hodie Comitatus non minus, quam Ducatus regalis dignitas eſt, & eodem iure feudali, quo Ducatus, inter regales dignitates refertur, Comitatus cum eo ſimpliciter & ſine vlla diſtinctione ratione dignitatis coniungitur

54

55

gi ut *in cap. 1. de feud. March. cap. 1. Quis dicat. Dux. pluribusque a-lijs locis.*

56 Obſeruandum † vero eſt de Comitatu & Baronatu, reperiri eiuſmodi Comitatus & Baronatus, qui ab inferiore aliquo Principe per ſubinfeudationem conferuntur, Borcholt. *de feud cap. 4. num. 12.* Schrader. *de feud part. 10 ſect. 2. num. 69. verſ. hac concluſio.* Roſenth. *de feud c. 2. concluſ. 1. num. 3. in lit. C. & cap. 5. concluſ. 2. num. 4* Pruckman *ad rubr. quae ſint regal cap. 4. num. 34.* Boſſ. *de regal. nu. 10.* idque ex vſu & experientia etiam conſtare, & tamen huiuſmodi quoque Comitatus & Baronatus regales dignitates ſunt. Nam

57 † ſi Comites vel Barones per ſubinfeudationem ab inferiori Principe inueſtiantur (vt hodie in multis fit) etiamſi non immediate, tamen mediate ab ipſo ſupremo Principe eiuſmodi feuda conſequuntur, & dignitatem regalem, quæ antea iis feudis adhæſit, tanquam à ſupremo Principe profectam, cum regalibus iiſdem feudis annexis acquirunt vel potius retinent. Pruckma. *d. cap. 4. num. 34.* Idque eo minus dubium eſt, quod interdum etiam in inueſtituris, quibus ſubinfeudantes à ſupremo Principe inueſtiuntur, huiuſmodi ſubinfeudationis expreſſe mentio fiat, &, quando ab eo extra inueſtituram comprobatio huiuſmodi ſubinfeudationis fit, adiici ſoleat clauſula: Mit vorbehalt der Oberlehensgerechtigkeit / vel hæc Inmaſſen die von vns vnnd vnſern

58 Vorfahren zu Lehn gerühret / vnd noch rühren ſollen / Sane † quod ſubinfeudati regalem dignitatem Comitatui & Baronatui adhærentem, iuraque regalia iis annexa retineant, eo verius eſt, quod non raro ipſi Principes etiam ab aliis Imperij Principibus Comitatum vel Baronatum per infeudationem acquirant, ſimulque dignitatem regalem & iura regalia ei Comitatui vel Baronatui adhærentia ſiue eius acceſſoria conſequantur, cuius

59 rei non pauca in Imperio extant exempla. Quod † ſi vero ita aliquis Comes vel Baro creatus, & regali dignitate inſignitus ſit, vt tamen bona, quorum reſpectu regalis dignitas conceſſa eſt, & q̃ Comitatus vel Baronatus facta ſunt, libera & allodialia mãſerint, poſtea vero huiuſmodi Comes vel Baro, vel vt contra potẽ-

tiores

tiores tutus ac securus esset, vel aliam ob causam ab aliquo Principe inferiori suum Comitatum aut Baronatum in feudum recognouerit, hoc etiam casu prior dignitas retinetur, vt quam à solo supremo Principe nactus est, nec ab illo inferiori Principe habere potuit, nisi illi per peculiare priuilegium eiusmodi dignitatem in aliquem conferendi facultas concessa fuerit. Is † enim est Imperij Status, vt ante hac multi extiterint Comitatus ac Baronatus, qui libera ac allodialia bona extiterunt, & Imperio quidem immediate subiecti, sed non feuda Imperij fuerunt, licet Imperator ipsius dignitatis per priuilegium de ea datum author esset, & bona allodialia Comitum ac Baronum ex huiusmodi sine infeudatione per priuilegium facta concessione eam dignitatem annexam haberent, reperiunturque † adhuc hodie eiusmodi Comitatus ac Baronatus in diuersis partibus Imperij nec desunt, qui dignitatem eiusmodi regalem & cum ea etiam iura regalia ex præscriptione habent, & quorum Comitatus ac Baronatus eo nomine tanto magis pro allodialibus habendi sunt, quemadmodum & tales esse de iure in dubio censentur, cum † quælibet res allodialis esse præsumatur *c.1. §. sed si inter & §.seq. de controuers. inter mascul & fœm. de feud. cap.* 1. §. *Si contentio. de Capitan. qui cur. vend.* Afflict. *in c.1. num.* 68. *ex quib. caus. feud amitt.* Hartm. Pistor. *quæst.* 39. *num.* 2. *lib.* 2. Gail. *obseruat.* 69 *numer.* 4. *lib* 2. Mynſ. *obseru.* 25 *nu.* 1. *Cent.* 5. idque † adeo verum est, vt eiusmodi præsumptio in quibuslibet bonis regalem dignitatem annexam habentibus locum habeat, etiamsi Ducatus, Marchionatus vel alius Principatus sit Menoch. *de præsum. lib.* 3 *præs.* 91 *nu.* 8. *&* 9: *& cons.* 1. *n.* 35. *& cons.* 191. *n* 21. Bald. *in c. Venerabilis. de Except.* & post eum Roland. à Vall. *cons.* 23. *n.* 34. *lib.* 3. Alciat. *de præsumpt. reg.* 2. *præs.* 3. *num* 2. Afflict. *decision.* 267. *num.* 5. Iacobin. de S. Georg. *de feud in verb. de castro. num.* 16. Bellon. *cons.* 10. *num.* 9. Mascard. *de probat. conclus.* 79. *num.* 9. Rosenthal. *de feud. cap.* 12. *conclus.* 14. *num.* 15. Crauet. *cons.* 662. *num.* 11. Præterea † cum ex singulari etiam priuilegio supremi Principis aliquis Comes vel Baro per inferiorem Principem, qui tale priuilegium habet, creari, & Comitatu vel Baro-

60 61 62 63 64

natu ſine ſubinfeudatione inueſtiri poſſit. Claud. Seyſſel. *de feud. tit. Qui feud. dar. poſſ. in 2. ampliat. verſ. Idem etiam videndum*, Purpurat. *in l.1. num. 246. verſ. Et hoc verum intelligit. ff. de offic. eius*. Socin. *conſ. 68. num. 45. verſ. Item quia dicta loca. vol. 1.* & poſt eum Fuluius Pacianus *de probat. lib. 2. cap. 35. num. 79.* eoque ſupra allegatum priuilegium Archiducum Auſtriæ pertineat, hoc
65 † ipſum etiam, quod per talem creationem vel infeudationem fit, perinde quoad dignitatem habendum eſt, ac ſi ab ipſo ſupremo Principe profectum ſit, nec ex propria authoritate & iure dantis ſubſiſtere potuerit Claud. Seyſſel. Purpurat. Socin. &
66 Pacianus *dictis locis*, vbi † eiuſmodi priuilegio agentes addunt, de iure inferiorem Principem dignitatem regalem alicui dare non poſſe. Quemadmodum vero per prædictas infeudationes & ſubinfeudationes non derogatur dignitati regali & iurib. re-
67 galib. Comitum vel Baronum Imperij, ſic † etiam libertatē, qua Imperio immediate ſubiecti, & Status Imperij ſunt, non amittunt, nec domini feudalis iuriſdictioni ſubijciuntur, cum omni-
68 no diuerſa ſint iuriſdictio ordinaria & feudalis, & † vt maxime velint, tamen non poſſunt per eiuſmodi recognitionem feudalem perſonam ſuam & bona Imperio immediate ſubiecta domino feudali ſubijcere, & ab illa iuriſdictione immediata eximere, eaque ratione etiam efficere, ne Imperatori & Imperio prǣſtēt ea, quæ ratione collectarum & alias ab immediatis membris Imperij præſtanda ſunt, atque ideo ſi contra fiat, procurator fiſcalis aduerſus eos, qui ſe ab immediata Imperij iuriſdictione eximi ſinunt, & ipſos etiam eximentes in Camera Imperiali ſummarie procedere licet Gail. *obſeru. 21. num. 1. lib. 1.* vbi quoad huiuſmodi ſummarios exemptionum proceſſus nominatim de Comitib. &
69 Baronibus loquitur. Sunt † tamen etiam nonnulli Comites & Barones, qui mediate Imperio ſubiecti ſunt, idq; vel ob præſcriptionem, vel quod, cum Comites vel Barones ab Imperatore crearentur, alicui Principi fuerint ipſi ac bona eorum ſubiecta, Comitū ac Baronū meminit Conſtitutio Imperij *de anno 1548.* §. Wiewolauch/ꝛc. vbi ſuperioritas Principum, quib. tales Comites & Ba-

& Barones subsunt, confirmatur, & additur eos non aliter etiam ad eas dignitates à Cęsare admissos, quam cum expressa reseruatione iuris Principibus illis competentis, possunt † tamẽ etiam regalia habere ex legitima concessione vel p̃scriptione, de quib. capite sequenti dicemus, retinentque ea regalia & priuilegia, quæ antea habuerunt, cum separata & diuersa sint ipsa superioritas & regalia, vnumque vel plura regalia, legitimo modo acquisita, aliquo loco alicui competere possint, licet alius superioritatis ius habeat Borcholt. *in c. vn. n. 20. Quæ sint regal. cum aliis supra c. 1. n. 18 adductis.* Retinent † etiam Barones mediate Imperio subiecti nomen illud, quod à libertate habent, & nihilominus germanica lingua Freyen & Freyherrn appellantur, licet † liberæ illæ Imperij ciuitates, quæ Freye Reichsstädte vocantur, illique nobiles, qui liberi nobiles in Imperio sunt, & Freye vom Adel nominantur, si alicuius inferioris Principis subditi fiant, eandem appellationem & nomen libertatis non retineant, nec amplius liberæ ciuitates Imperiales Freye Reichsstädte/ neque liberi nobiles Freye vom Adel nuncupentur. 70 71 72

Vt † autem post ea, quæ de Comitibus & Baronibus hactenus dicta sunt, paulo plenius de ciuitatibus etiam & nobilibus nonnulla addamus, idque primum in ciuitatibus fiat, inter has cumprimis illis regalia competunt, qua omnino liberæ sunt, & superiorem non agnoscunt Bart. *in l. 2. num. 2. vers. sed debetis scire. ff. de iur. fisc. & in l. Hostes. sub fin. ff. de captiu. & postlimin. reuers.* Abb. *in cap. Cum te. n. 19. in fin. de re iud.* Pereg. *de iur. fisc. l. 2. n. 44. li. 1* Dec. *cons. 357. n. 2.* Cast. *de Imp. q. 110. circa fin. v. Sciendum tamen est.* Valasc. *in l. Imperiũ n. 93. & ib.* Sebast. Sapia *n. 27. ff. de iurisd. omn. iud.* Decian. *respons. 18. n. 125. Vol. 1.* Rol. à Vall. *cons. 29 n. 20. li. 1 & cons. 91. n. 3. & 4 li. 2.* vbi addit huiusmodi ciuitates etiam Reges dici. Atq; † hoc vt in thesi ac generaliter ab iis Dd. affirmatur, sic & nonnulli eorum in hypothesi ita loquuntur, vt aliquot huiusmodi ciuitatum in Italia sitarum, quas pro liberis ipsi habẽt, nominatim meminerint, de quib. tamen an omnino lierbę sint, nec Imperatorẽ superiorem habeant, à quibusdam Dd. & aliis Scriptoribus 73 74

in dubium vocatur & disputatur, licet Decianus *d.n.123.& n.124.* Baldus, Corneus, Parisius & Decius, ab eo allegati non vereantur dicere, quod de huiusmodi ciuitatum potestate non sit disputandum, & reuangare mundum esset, si quis de ea disputare vellet. Sunt & aliæ ciuitates, quę etiam liberæ esse dicuntur, licet

75 super orē agnoscant. Huiusmodi sunt † oēs ciuitates Imperiales quæ à prouincialib. ciuitatib. separantur, nec vllum inferiotem Principem, vel alium Imperij Statum superiorem agnoscunt, sed soli Imperatori immediate subsunt, & partim semper eam libertatem retinuerunt, partim cum sub inferioris Principis, Comitis vel alterius iugo essent, exemptionem obtinuerunt, libertatemque recuperarunt, sub qua olim in Imperio omnes ciuitates, non minus quam integræ Imperij prouinciæ, fuerunt, quæ nunc titulo feudi regalis ab Impetatore recognoscuntur.

76 Atque huius † posterioris generis ciuitates Imperiales respectu eius libertatis, in quam quasi ex seruitute redierunt, simpliciter liberæ Freystädte, & non Imperiales ciuitates vocatæ sunt. Decis. seu præiud. Cameræ *in verb. ciuitas Imperial.* § Freye Reichsstädte/

77 vbi simul additur Imperiales † vel totam aquilam vel partē eius,

78 reliquas nihil ex ea in insigniis suis habere. In Imperij † vero Cōstitutionibus catalogoque statuum iis adiuncto, ac in matricula Imperij per copulam Et vtræque coniunguntur, ac Freye vnnd Reichsstädte/simul omnes indistincte vocantur, nec in enumeratione etiam earum ibi innuitur, quæ liberę tantum, vel Imperia-

79 les appellentur. Fruuntur † etiam eadem libertate, & Statibus annumerantur, nec nudum dandi consilium, sed suffragij etiam ius in Comitiis Imperij habent, ac in prædicto catalogo omnes distinctis titulis in duo subsellia distinguuntur Renense & Sueuicum, Die Reinische vnnd Schwäbische Banck, appellanturque

80 † nonnunquam in diplomatis & priuilegiis Cæsareis nobilia

81 membra Imperij, cuiusmodi priuilegia ipse vidi. Et † sunt ex his omnibus quatuor, quæ primariæ habitæ sunt, nimirum Augusta vindelicorum, Aquisgranum, Metis (quæ à Rege Galliæ occupata & ei hodie subiecta est) Lubeca. Munster. *in sua Cosmograph. lib.3.*

lib.3.cap.24. Onuphr.*in suo tract.de Comitijs Imperator.tit.de Imperij cæteris Principib. & ciuitatib. liber. Imperial.* vbi eas metropoles appellat. Quemadmodum vero non solum hæ & aliæ, quæ inter potentiores referuntur, sed etiam reliquæ omnes ciuitates Imperiales nulli inferiori Principi, sed Imperio tantum immediate subsunt, & præter hanc libertatem etiam inter Status Imperij referuntur; ita † habere eas etiam iura Principis & regalia tradunt Gaill.*obseru.57.num.7.lib.2.* Pruckman.*d.cap.4.nu.38.* Vult.*de feud.cap.5.n.7.lib.1.* Rulant.*de commissar.part.2.lib.5.cap.4.nu.4.* Scip.Gentil.*de iurisdict.lib.3.cap.22.* Thom. Michael.*in disputat. de iurisdict.conclus.44.sub lit.*g. additque Gail.*d.nu.7.* communem hanc esse Dd. sententiam. Neque obstat, quod non desint Dd. qui simpliciter asserunt, ciuitates superiorem recognoscentes loco priuatorum esse, ideoque regalia non habere. Nam à ciuitatibus Imperialibus omnino alienum est, vt instar hominum mediate Imperio subiectorum, earumq; ciuitatum, quæ vt mere municipales alij subsunt, priuatorum sint loco, sicut ex iam dictis conuincitur & ex ijs, quæ infra dicentur, magis patebit, libertatem vero earum negans & eas eximere volens, exemptionem probare tenetur *cap.cum persona, de priuileg.in 6.l.non est verisimile.ff.de eo quod met.caus.& l.generaliter.§.si petitum in fin.ff.de fideicommiss.libert.*Cephal.*consil.171.num.48.vol.2.*Roland.*cons.49.nu.56.vol.2.*Gaill.*obs.lib.1.obs.21.num.4.* Et licet non desint Principes vicini, qui ratione meri mixtique Imperij vel vectigalium, vel salui conductus, vel similium, in totum, vel tantum ex parte aliquod ius in nonnullis ciuitatibus Imperialibus ex præscriptione vel conuentione, cum ijs inita, aliove modo acquisiuerunt, tamen eæ & liberæ ciuitates, Statusque Imperij nihilominus remanent, & reliqua regalia retinent, multæque aliæ sunt ciuitates Imperiales, in quibus nihil ex regalibus Principibus vicinis competit, ideoque Gailius, etiamsi ex Imperiali ciuitate Coloniensi oriundus esset, & sciret Electori Coloniensi in ea competere exercitium maioris partis meri Imperij, tamen non dubitauit generaliter de omnibus Imperialibus ciuitatibus dicto loco asserere, quod iura Principis habeant. Idem fecit Rulant supra

82

citato loco, licet haud ignoraret, quid iuris Dux Iuliacensis in Imperiali ciuitate Aquisgranensi patria ipsius haberet. Sic & Episcopi Argentinensis, Spirensis & Augustanus, Argentinæ, Spiræ & Augustæ sua peculiaria iura habent, vt & Marchiones Brandenburgenses Norimbergæ Burggrauij sunt & tamen hæ Ciuitates neque in totum neque ex parte ijs subiectæ sunt sed Imperiales remanent. Nec vero etiam ius protectionis quod nonnulli Principes in nonnullis Ciuitatibus alijsque locis habent, efficit vt in ijs Ciuitatibus vel locis libertati, qua Imperio sunt subiectæ, vel etiam iuri territorij, quod alij in ijs habent, derogetur, cum ius protectionis iurisdictionem non tribuat. *c. recepimus. in fin. & cap. ex parte. de Priuileg* Natt. *consil. 636. num. 96.* Wesembec. *consil. 48. p. 1. num. 23.* Gail. *lib. 2. obs. 54. num. 1. 2. 3. 4. & seqq.* dicens communem, Schurff *consil. 23. num 1. 2. & 3. cent.* 3. Idque adeo verum est, vt licet ipse Imperator in clientelam suam recipiat & iure protectionis vtatur, tamen mediatæ iurisdictioni ordinariæ inferioris magistratus non derogetur. Gaill. *d. obs. 54. numer. 7.* post alios à se allegatos. Verum licet hæc ita se habeant, tamen quod de Regalibus ijs Ciuitatibus competentibus ex Gailio & alijs à me supradictum & additum est, ad omnia omnino Regalia & reseruata Principis non est extendendum.

13. Et † similiter licet Gail. *in tractat. de arrest. Imperij cap. 9. nu. 1. & d. obseru. 57. num. 7. lib. 2.* dicat eiusmodi ciuitates tantum in sua Republica posse, quantum Imperator in Imperio, tamen hoc ita se non habet simpliciter & vniuersaliter, cum non solum notorium sit plura esse, quæ Imperator in Imperio potest, quam quæ ab eiusmodi ciuitatibus in sua Repub. fieri possunt, sed & Dd. ab eo allegati de ciuitatibus, quas pro omnino liberis nec alium superiorem agnoscentibus habent, loquantur, & de Principibus etiam superiorem agnoscentibus simpliciter & vniuersaliter dici non possit, eos in suis terrorijs eadem omnino posse quæ Imperator in Imperio, vt cap. seq. ostendetur, pertinentque ea, quæ ibi late adducentur ad confirmationem maiorem eius, quod iam de ciuitatibus dictum est.

Sunt

Sunt † autem præter ciuitates omnino liberas, & eas, quæ 84 solum Imperatorem superiorem agnoscunt, etiam aliæ, quæ hodie immediate quidem Imperio subiectæ non sunt, sed olim tales fuerunt, & in matricula inter membra immediata & Status Imperij extiterunt, nec aliter quam certis pactis & conditionibus alijs inferioribus Principibus subiectæ sunt, multaque ex ijs priuilegijs & regalibus, quæ olim tanquam Imperiales ciuitates Statusque Imperij, aut ex peculiari priuilegio Cęsareo, vel etiam præscriptione habuerunt, adhuc retinent. Atque ex his nonnullæ existunt aduersus quas tanquam immediate adhuc Imperio subiectas & ad solutionem Collectarum Imperij vna cum alijs eius immediatis membris obstrictas Processus à Fiscali in Camera Imperiali institutus est, & adhuc non obstante etiam eorũ qui sibi superioritatem in eas arrogant, continuatur. Et sane † cum quilibet quoad quædam se alij submittere possit, in reli- 85 quis vero liber maneat Bart. *in l. non dubito. numer. 1. de captiu. & postlimin. reuers.* Bald. *in l. etiam. numer 10. Cod. de iur. dot. & in l. executorem. numer. 28. vers. Sed quæro de ciuitatibus confœderatis. Cod. de execut. rei iudic.* Socin. *in l. Si ex toto, in fin. de legat. 1.* prędictæ † et 86 iam ciuitates tantum quoad illa pacta & expressas conditiones subditæ censentur, in reliquis vero liberæ manent *l. 2. ff. de iur. immunit. d. l. non dubito § liber populus. & l. quæsitum. §. idem respond.* vbi gloss. *in verb. non potest. de fund. instruct. legat.* Paris. *consil. 16. numer. 25. lib. 4.* Socin. sen. *consil. 286. numer. 22. lib. 3.* Roland. à Vall. *consil 1. numer. 45. & seq. lib. 2.* Dec. *consil. 360. numer. 7. & seq.* Gail. *obseru. 54. numer. 10. lib. 2.* vbi ait eiusmodi esse in Germania ciuitates, quæ certa lege & conuentione superiorem agnoscunt, & extra pacta conuenta sua placida fruuntur libertate, quarum ita etiam meminit Mynsing. *respons. 13 num. 10. decad. 2.* & Rulant. *in tractat. de commiss. part. 2. lib. 5. cap. 4. numer. 47.* dicens tales esse in Germania quamplurimas, quæ, licet Principibus subesse videantur, maxima tamen ab Imperatoribus habeant regalia. Et sane inter eas non paucæ etiam sunt, quæ amplitudine, opibus & potentia multas ex ciuitatibus Imperialibus longe superant. Quales sunt etiam Anseaticæ aliquot Ciuitates mediate

Imperio

Imperio subiectæ, ideoque in Recessu de anno 1542. §. demnach anschnliche vnd vermögende Städte appellantur & non solum *in d.* §. demnach/ꝛc. Sed & in Recessu de anno 1557. §. Wir wöllen auch/ ꝛc. de anno 1567. §. Auff daß dann auch/ ꝛc. de anno 1595. §. deßgleichen *vers.* zusambt den Hänß: vnnd Seestädten de anno 1576. §. Wir wöllen auch/ꝛc. de omnibus ijs decretum est vt ad contributiones Imperij alliciantur, & cum his etiam de ijs contributionibus agatur. Idque ita tamen per eos Recessus fit, vt clausula adijciatur. *Qua Electoribus alijsque Principibus Imperij suum ius integrum*

87 *reseruatur.* De † ciuitatibus vero Lombardiæ speciatim proditum est, quod regalia habeant ex Constitutione Friderici Primi *de pac. Constant.* Boss *tit. de aquis & flumin. num. 14.* Petr. Bellug. *in Speculo Princip. rubric. 22. §. Et quia quotidiana num. 54.* Iacob. de S. Georg. *de feud. in verb. Et cum flumin. num. 2.* Aym. Parmens. *de alluuionib. lib 1. cap. 15. n. 12.* Ruin. *cons. 39* incip. *Visis & bene intellect. num. 17. vol. 1.* Cæpol. *de seruit. rustic. prædior. cap. 31. num. 4.* Non tamen ea constitutione regalia omnia, nec aliter, quam saluo iure superioritatis, concessa sunt, voluitque Imperator eas subditos Imperij Romani manere, idque ex verbis eiusdem constitutio-

88 nis planum fit. Etsi † vero iure Romano omnes ciuitates, quantumuis amplissimę, excepta Roma, priuatorum loco habeantur,

89 *l. eum qui vectig. ff de verb. sign.* ideoque † ea sola publica dicantur, quæ populi Romani sunt *l. Bona ciuitatis. ff. eod.* & publicani appellentur soli illi, qui vectigal populi Romani conductum habent,

90 *d. l. eum qui vectigal.* tamen † longe alia ratio est ciuitatum omnino liberarum nullumque superiorem recognoscentium, & Imperialium Tiber. Decian. *respons. 18. num. 123. & seq. vol. 1.* Gail. *obs. 57. num. 7. lib. 2. & de arrest. Imper. cap. 9. nu. 1.* Scip. Gentil. *de iurisd. lib. 3. cap. 22.* vbi recte ostendit, alium olim fuisse statum ciuitatum in Imperio, & inter cætera ait, nullas tunc iure Romano, & more illius Imperij, tales fuisse in Imperio ciuitates, quales hodie in Italia & Germania plurimas maximasque videmus, quæ & liberæ ciuitates appellantur, additque se mirari esse doctos viros, qui à prædictis ciuitatibus, quæ olim priuatorum loco habebantur, hodie argumentantur ad ciuitates liberas & Imperiales.

De † ijs

De † ijs etiam ciuitatibus, quas certis pactis & conditionibus inferioribus Principibus subiectas esse, & tamen regalia habere, ac extra ea pacta & conditiones liberas esse supra dictum est, eam restrictionem obseruandam puto, quod, quatenus liberæ sunt & regalia habent, priuatorum loco non sint habendæ. Neq; obstat quod Gail. *d. obseru. 57. nu. 8. & de arrest. Imper. cap. 9. num. 2.* generaliter scribit, eas ciuitates, quæ non sunt Imperiales, sed municipales, loco priuatorum habendas esse, quia accipiendus est de ijs, quæ non certis pactis & conditionibus, sed quæ mere municipales & simpliciter Principi vel alij inferiori subiectæ sunt, idque satis apparet *ex d. obseru. 54. num. 10. lib. 2.* vbi expresse ait, ciuitates certis pactis & conditionibus alij Principi vel ciuitati subiectas, solum subditas censeri quoad illa pacta & conditiones, in reliquis liberas manere, atque hoc per alios etiam Dd. supra allegatos, & textus & rationes ibidem adductas, ostensum est, ideoque dum libertas illas eiusmodi ciuitatibus à Gailio & alijs tribuitur, simul negatur has, quatenus liberę sunt, inter eas referendas esse, quæ simpliciter priuatorum loco habentur. 91

Porro † ijs, qui regalia habent, etiam nobiles annumerant, Wesenbec. *cons. 60. nu. 30.* Pruckman. *d. cap. 4. num. 34.* Vulteius *d. cap. 5. num. 7.* & Rulant. *de Commiss. p. 2. lib. 5. c. 4. nu. 50.* & eiusmodi nobilium, qui regalia habent, meminit in specie Decian. *respons. ... nu. 164. lib. 1.* addens generaliter, nobiles regalia habere posse, & sane quamplurimis priuilegijs & prærogatiuis gaudent, vt late tradit huiusmodi priuilegia in specie enumerando Tiraqu. *tract. de Nobil. c. 20.* Verum † hoc quod Regalia habentibus eos annumerari dictum est, de his respectu regalis alicuius dignitatis, vel eo nomine, quod inter Status Imperij numerentur, dici non potest. Nam dignitas eorum, quam ex nobilitate habent, non est regalis, vt in Principibus, Comitibus ac Baronibus, nec † inter Imperij Status referuntur, idque ita se habet, siue mediate siue immediate Imperio sint subiecti, licet non desint, qui Statibus annumerant immediatos, quod pugnat cum experientia & Recessibus Imperij ijsque annexo Catalogo & ipsa Imperij matricula, in qua etiam inter eos non reperiũtur, nec etiam ad Comitia Im- 92 93 94

tia Imperialia vocantur, multo minus sessionem & ius suffragij in ijs habent, immediatos tamen coniunctim statum dici posse asseritur *in Cameræ decis. in verb. Nobilitas*, idque etiam traditur à
95 Ruland. *d. c. 4. num. 51. lit. P.* Prærogatiua † tamen singulari præ alijs nobilibus gaudent. Quemadmodum enim vocantur liberi nobiles, Freye vom Adel/Freye Ritterschafft/ & in tres classes Franconicam videlicet, Sueuicam & Rhenensem distribuuntur, sic
96 non minus † quam Status Imperij immediate subsunt Imperio, Constitutionibus Imperij de immediate Imperio subiectis loquentibus comprehenduntur, ius & priuilegium Austregarum ex Cameræ ordinat. *part. 2. tit. 3. 4. 5.* habent, in eoque iure ciuitates Imperiales, tanquam eo carentes, ex eadem ordinatione superant, & beneficio etiam Constitutionis de pace religionis gaudent, etiamsi sub territorijs Archiepiscopi Moguntini, Episcopi Wirtzburgensis & alijs, ad prædictas classes, Franconiam scilicet, Rhenensem & Sueuicam pertinentibus, domicilia & alia bona sita habeant. Non minus etiam quam Imperij Status immediate Imperio contribuunt, tantaque eorum ab Imperatore habetur ratio, vt anno 1592. Cameræ Imperiali madarit, vt eos in sua libertate, eiusque possessione vel quasi manuteneret aduersus potentiores, & non facile exceptiones subiectionis ab ijs obiectas attenderet, nec sub prætextu superioritatis contra libertatem eorum pronunciaret, vt refertur *in decision. seu præiudic.*
97 *Cameræ in verb. Nobilitas.* §. Der Fränckischen Etsi † vero multi ex his Nobilibus sint, qui vna cum ea libertatis prærogatiua regalia non habent, tamen eorum quoque non pauci sunt, qui vnum vel plura etiam regalia sibi ex peculiari concessione & ab ipso Imperatore impetrata vel inferiori Principe per infeudationem vel alia ratione facta vel præscriptione acquisiuerunt, & ijs vtuntur, atq; hoc vt in nonnullis alijs regalibus, sic maxime in mixto meroque Imperio, quo plura quam vnum comprehenduntur (vt *lib. 2. cap. 8.* explicabitur,) in vectigalibus iam antea institutis de quibus vt ad Regalia pertinentibus eo *lib. 2. cap. 6.* dicetur, & iure venandi (quod etiam de regalibus hodie est iuxta ea, quæ *eod. libr. cap. 18.* adducentur) partim in minoribus partim tam

in ma-

in maioribus, quam minoribus feris ita se habet, idque eo minus mirum, quod reperiantur inter hos nobiles, qui amplissima bona, amplissimumque territorium habent, & huiusmodi amplitudine nonnullis etiam Comitibus & Baronibus æquiparari possint.

Proinde ad eiusmodi aliosque nobiles immediate Imperio subiectos, & legitimo modo acquisita regalia habentes, non est extendendum, quod in Camera Imperiali mandato sine clausula anno 1580. 10. Ianuarij decreto in causa Cassel contra Wilßheim / die abschaffung der Juden zu Rotersfeel belangend / adiectum est his verbis: Dieweil dann jhr kein Standt deß Reichs seyet / noch als priuati einige priuilegia oder regalia habt / noch erlangen könt. Nam ea verba, præterquam quod ex narratis supplicationis sunt desumpta, non debent etiam, quatenus Camera ijs vtitur, ita accepi, quasi ipso Imperatore volente & concedente, vel per legitimam præscriptionem regalia aliqua à Nobilibus haberi & acquiri non possint, idque inde liquet, quod generaliter iuri sit consentaneum, eiusmodi modis regalia acquiri posse, vt cap. sequenti explicabitur. Atque † in specie quantum ad hoc ipsum ius habendi Iudæos attinet, quod (vt ibidem dicetur) de regalibus est, & cuius in prædictis verbis mandati sine clausula mentio fit, reperiuntur nobiles immediate Imperio subiecti, qui illud habent ex priuilegio Cæsareo vel lapsu temporis immemorialis, *& in d. decis. seu præiudic. in verb. Mandata sine clausula pag. 19.* in iure habendi Iudæos Statibus regalia habentibus æquiparantur ij, qui illud regale ex priuilegio habent, eaque ratione ibidem prædictum mandatum de Iudæis in causa Cassel contra Wilßheim restringitur. 98

Atque † hæc quidem in nobilibus, qui immediata Imperij membra sunt, ita se habere, eo minus mirum videbitur, quod reperiantur etiam nobiles, mediate Imperio subiecti, qui vnum vel plura regalia ex Principis concessione vel legitimi temporis præscriptione habent, de quibus etiam loquuntur Wesenbec. Pruckman. Vulteius & Decian. supra allegatis locis, cum partim generaliter nobilium meminerint, partim nominatim de 99

 mediate

mediate Imperio subiectis lōquantur, cui accedit, quod alias etiam à iure non sit alienum, homines quoque priuatos & in nulla dignitate constitutos regalia legitimis modis acquirere pos-
100 se: Nam † licet omnino indignum esse censeatur, vt tales personæ regalia vel regales dignitates, bonave, quibus eiusmodi dignitas annexa est, habeant, Luc. de Pena. *in l. 2. num. 3. in verb. Econtra. C. de iur. fisc. & in l. 2. num. 2. vers. Et breuiter. C. de fund. limitroph. lib. 11.* Afflict. *in c. 1. § illud. num. 12. de prohibit. feud. alienat. per Frideric.* Collegium Papiense inter consilia Pici *cons. 99. num. 3. vers. Tertio.* Roland. à Vall. *cons. 89. num. 24. vol. 2.* Knich. *de regio territor. iur. cap. 1. nu. 308.* Peregrin. *de iur fisc. lib. 7. tit. 3. num. 20.* di-
101 cens priuatos regalium incapaces esse: tamen † hoc ita coarctandum est, vt dicatur fallere, si ijs modis ea nacti sint, qui ad acquisitionem regalium requiruntur, & iure permissi sunt Peregrin. *in d. tract. de iur. fisc. lib. 1. tit. 1. nu. 9. & 27.* Knich. *d. nu. 308.* Schneidw. *de feud. part 3. num 53. & 68. vers. Et tales omnes.* Heig. *part. 1 quæst. 14. num. 29. 30.* Wesenbec. *cons. 45. num. 26. vers. Quare videmus.* eoque pertinet quod idem Peregrinus *d. tit 3. num. 20.* addit verba: *Sine titulo.* Et Sneidwin. *d. part. 3. num. 13.* id ideo verum esse ostendit, vt ex Castrense *in l. Sacrilegij. C. de diuers. rescript.* dicat Imperatorem posse dignitates alicui nullam habenti ita conferre, vt faciat eum Comitem, militem, nobilem, ac disputantem de hac re, an bene vel male fecerit, incidere in crimen læsæ maiestatis, ideoque si Imperator concederet homini priuato Ducatum vel Comitatum, eum statim Ducem vel Comitem fieri,
102 eiusque rei exempla esse notissima. Habent † etiam priuati nonnunquam ex sola locatione tale aliquod ius in regalibus vt emolumenta inde percipiant, eoq; pertinet quod de eiusmodi locatione scribit Socin. iun. *cons. 8. n. 52. vol. 3.* Nobiles vero eiusmodi de quibus supra dictum est, sunt etiam ij qui sunt nati ex nobile patre & matre plebeia *arg. l. cum legitime.* & ibi Costal. *ff. de stat. homin* fœmin. *l. si filiam & l. si filiam & l. Senatorum. ff. de Senator. l. mulieres. ff de dignit lib. 12.* vel ante nobilitatem à patre adeptam *argument. l. Senatoris filius. l. liberos. ff. de Senator. l. cum aduocatio. C. de offic. diuers. iudic.* Petr. Gregor. *de Republ. l. 7. c. 9. num. 6. 7. 8. & 9.*

conc:-

concilians cum præd cto textu *l. si senator C. de dignitatib. lib. 12. & l. fin. C. de Decurion. lib. 10.* vel à patre nobili adoptati *l. liberos & l. senatoris filios ff. de senator.* vbi non tantum senatoris filij dicuntur qui naturales sunt sed & adoptiui Ioh. Raymund. *de Nobil. p. 4. q. 5 princ.* Arumæ. *exercit. 2. instit. th. 21. arg. l. 11. §. 2. ff. de bonor possess. secundum tab. l. 1. §. 4. ff. vnde cognati,* vel etiam non expresse sed tacite nobilitati *argum. l. de quibus in fin. ff. de legib. & l. recusari ff. de acquirend. heredit.* Bart. *in l. iudices Cod. de dignit. lib. 12.* Angel. *in l. omnium C. de testam.* Guido Pap. *in decis. Grationeq. quæst. 376. vers. sed ipsi domini &c.* Tiraqu. *de Nobil. c. 6. num. 9.* vbi vt & *num. 10. & aliquot seqq.* idem confirmat. Atq; ad hanc tacitam acquisitionem Nobilitatis pertinet etiam præscriptio de qua Tiraq. *in d. tract. c. 4. in fin.* & se referendo ad ea quæ de tempore immemoriali habet in suo tractatu *de retractu*, ostendit tempore immemoriali, vt quod nunquam exclusum esse censetur eam præscribi idque confirmatur per ea quæ *capite sequenti nu. 137. & aliquot seqq.* de præscriptione temporis dicturus sum.

Vt autem † ad quod de personis Regalia habentibus & exercentibus restat pergamus, obseruandum in specie eos etiam, qui Comites Palatini vocantur, & quorum magnus in Imperio est numerus, & officium post illum Comitatum adeptum, dignitas est, Dec. *in l. 1. numer. 17. ff. de offic. eius cui mandat. est iurisdict.* Alciat. *in l. liber homo num. 6. & 7. ff. de verb. obligat.* ex concessione siue delegatione sibi facta donec viuunt, eiusmodi ius, quod ad regalia & quidem etiam maiora spectat, in multis habere. Nam supra *c. num. 19. 20. 21. 22. 27. & 36.* dictum est inter cætera etiam ius creandi Notarios, dandi veniam ætatis, legitimandi extra legitimum matrimonium natos, auctoritatem in adoptione, quæ fit per arrogationem interponendi, infantes & absentes emancipandi, nobiles, Doctores, Licentiatos, liberalium artium Magistros creandi, adeoque laurea poëtica donandi (quam potestatem etiam Academiæ vt supra *c. 2. num. 31. & 32.* ostensum est, nō habent habere) famæ & honoribus restituendi pertinere ad maiora regalia: Et † tamen ius creandi Notarios habent plerique omnes

103

104

omnes Comites Palatini, multi etiam simul habent prædictum ius legitimandi, nonnullis concessum etiam est ius veniam ætatis dandi, & authoritatem in adoptione quæ per arrogantiam fit, interponendi Lancellot. Conrad. *in Templo omn. iudic. libr. 1. cap. 1. §. 4. in verb. Comites Palatinos creat Imperator. num. 3.* item ius creandi Doctores, Licentiatos & liberalium artium magistros Matth. Steph. *de iurisdict. l. 2. part. 1. cap. 6. membr. 1. numer. 73. vers. praeterea videmus*, Chassan. *in consued. Burgund. in princ. in verb. Conte de Flandres numer. 2.* Sunt etiam qui habent ius restituendi famæ & honoribus, ac nobilitandi, pluraque alia, ad Imperatoris potestatem & regalia pertinentia, exercendi, idque vsus testatum facit, & ex eorum diplomatis apparet, quorum tamen ea differentia est vt in nonnullis plura & maiora etiam ad Regalia

105 spectantia comprehendantur quam in aliis. Et † sunt ex iis, qui non solum à Cæsare, sed & à Pontifice suam potestatem & priuilegium habent, perindeque est, ac si ab vtroque factum esset, quod huiusmodi Comites faciunt, siue illud ad regalia, siue alia spectet, quia, quicquid fit ex concessione vel delegatione supremi Principis, ab ipsomet factum esse censetur *cap. Hi qui authoritate. de praebend. in 6. cap. Cum aliquibus. de rescriptis. in 6. l. 2. §. Si quid ex his. Cod. de vet. iure enucl.* Iason. *consil. 129. numer. 2. lib 4.* Afflict. *decis. 366. numer. 5.* Claud. de Seyssel. *de feud. tit. de orig. feudi vers. Et licet.* Gomez. *Variar. resolut lib. 1. cap. 9. numer. 20. vers. secundo.*

Quemadmodum vero in praxi vsitatum est, vt pro maiori cautela & actuum confirmatione vel probatione nonnunquam non vnus tantum, sed plures Notarij actui alicui adhibeantur: sic

106 † idem interdum fit in Comitibus Palatinis, vt quis ad legitimationem extra matrimonium natorum, aliaue ad potestatem eorum pertinentia, & de regalibus existentia, non vno tantum, sed pluribus vtatur, de qua re notabile exemplum refertur à Fridero *de Camer. process. lib 1 cap. 12. num. 3.* vbi scribit anno 1591. in Camera petitam fuisse confirmationem legitimationis à duobus Comitibus Palatinis factæ, & vtrumq; habuisse ad legitimandũ

priui-

priuilegium, atque † addit, tamen in Camera petitionem simpliciter fuisse denegatam, eiusq; rei causam se ignorare. Sed nō est hoc ideo factum, quod legitimatio non subsisteret, vel etiam non satis probata esset, (cum ad eam incontinenti probandam supplicationi pro confirmatione eius duo diuersa instrumenta de ea confecta, adiuncta essent) sed quia Cameræ regalia eiusmodi, ad quæ legitimatio etiam extra legitimum thorum natorum & similia alia pertinent, non competunt, sed Cæsari reseruata sunt, ideoque vt legitimandi, sic & legitimationem confirmandi potestatem non habet, vt supra dictum est. Prædicti † vero Comites respectu Comitum Palatinorum qui Imperij Principes sunt, & quia alio quoque Comitatu, qui regalis dignitas est, vocantur etiam abusiui & improprij Palatini Comites Chassan. post alios Dd. à se allegatos *in tractat. de gloria mundi considerat. 50. & supra citato loco* Bon. de Curtil. *in tractat. de nobilitat. part. 3. num. 211.* Bald. La denf. & plures alij *in capit. 1. quis dicat. Dux. March. Com.* Fulu. Pacian. *de probat. cap. 36. num. 3. & 4. lib. 1.* Iacobin *de feud. in verb. Comes numer. 1. & 2.* vbi addit eos esse Comites sacri Palatij, idque tradunt etiam Bald. *in d. cap. 1. Quis dicat. Dux, March. Comes* Luc. de Penn. *ad rubr. C. de Comitib. Consistorialib. lib 12.* Chassan. *in consuetud Burgund. in princ. in verb. Conte de Flandres n. 2. & in verb. Palatin. n. 1.* Bon. de Curtil. & Fulu. Pacian *dictis locis.*

107

108

Etsi † vero supremi Principis delegatus subdelegare potest *l. A iudice Cod. de iudic. cum similib.* tamen † secus est in huiusmodi Comite Palatino, vt qui potestatem sibi per priuilegium delegatam ac concessam alij delegare nequit Ioan. Crot. *in l. Gallus Et quid si tantum. nu. 145. ff. de liber. & posthum.* Batius *in addit.* ad Matth. de Afflict. *in const. Neapolitan. lib. 1. rubr. 77. num. 6.* lit. a. Lanceloт. Conrad. *in d. §. 4. in verb. Comites Palatinos creat Imperator. numer. 4.* vbi addit, idem tradi ab Alexand. Ias. & alijs Dd. *in l. 1. ff. de offic. eius cui mandat. est iurisdict.* existere tamen inter eos qui talem potestatem à Comitibus Palatinis sibi delegatam vendicare & quasi licita vti conentur apparet ex secessu

109 110

Visit.

Visit.de anno 1560. §. nach dem hin vnd wider zc. vbi sub Palatini vocantur, quemadmodum autem delegatio ab huiusmodi Comite fieri non potest, sic nec eius ius & potestas ad heredes trãsit nisi expresse & speciatim id in diplomate concessum sit vt in celeberrimo & præstantissimo Medico trium Imperatorum Archiatro, Ioanne Cratone ex singulari gratia factum est Matth.

111 Steph. *d.c.6. m. 1. num. 27.* Neque † vero ei de sua potestate asserenti citra exhibitionem concessionis siue priuilegij credendum est sed ea potestas probari debet *l. Fideiussores § Pro Aurelio ff. de fideiuss. & c. porro. de priuileg.* Fulu. Pacian. *de probat. cap. 36. num. 8. lib. 2.* Roland. à Val. *cons. 89. num. 24. vers. & ideo ille. vol. 1.* Curt. sen. *cons. 17. num. 9. vers. Sed circa quintam considerationem* Paris. *cons. 12. num. 132. vers. Qui igitur dicit se facultatem vol. 2.* adeo vt ne quidem Notario credatur in suo Instrumento asserenti se priuilegium seu diploma eius vidisse. Forster. *d.c.35. num. 12.* al'egans de ea re Dd. *in Auth si quid in aliquo C. de edendo c. fin. extra de fid. Instru.*

112 Neque † etiam tanta eius est authoritas & potestas, vt possit vti clausula derogatoria, Non obstantibus Bald. *in l. 2. num. 44. vers. Et licet Imperator C. de seruit. & aq.* Ias. *in d. l. Gallus § Et quid si tantum num. 97. vers. Aduertas tamen diligenter. ff. de liber. & posthum.* Paris. *cons. 2. num. 32. vol. 2.* Ruin. *cons. 109. num. 3. vol 3.* Alexand. *cons. 67. num. 6 in fin. lib. 1.* Valentin. Forster. *de success. ab intest. lib. 6. cap. 35. num. 5. vers. Non etiam potest.* vel † si legitimare aliquem velit, ad

113 feuda ea legitimatio fieri possit, nisi specialis ad ea legitimandi facultas ipsi concessa sit Clar. *in § Feudum quæst. 82. num. 3.* Mynsing. *obseruat. 41. num. 6. cent. 5.* Gail. *obseruat. 42. num 3. in fin. lib. 2.* Schrader. *de feud part. 7. cap 5. num. 16. vers. Circa hoc annotandum est* Hartm. Pistor. *quæst. 40. num. 6. lib. 2.* Rosenthal. *de feud cap. 7. concl. 19. num. 8 vers. Comites tamen Palatini.* eamque sententiam communem esse testantur Clar. & Mynsing *dictis locis.* Molin. *in consuetud. Paris. tit. 1. § 8. gloss. 1. num. 38.* Bursat. *cons. 10. num. 2. volum. 1.*

114 Non † extenditur etiam legitimandi potestas in Comite Palatino vltra nobiles, ideoque Principum, Comitum & Baronum liberos non potest legitimare vt pro Principibus, Comitibus & Baroni-

Baronibus habeantur, Pereg. *conf. 20. n. 4. vol. 1.* cum Principes & aliæ personæ dignitatem regalem habentes, non censeantur generali oratione comprehensæ Marin. Frecc. *de feud. lib. 2. different. 14.* Parif. *conf. 141. num. 2. lib. 4.* Heig. *quæst. 9. num. 48. part. 1.* Schrader. *conf. 1. num. 568.* facit text. *in ca. Ne aliqui de priuileg. lib. 6.* Atque vt eo magis sibi Comites Palatini & Notarij ab iis creati quibus eiusmodi potestatem concesserant caueant ab eiusmodi legitimatione, nominatim etiam ac disertis verbis in concessione facultatis legitimandi excipiuntur Principes, Comites & Barones in Diplomatis, siue priuilegiis germanice conceptis per hæc verba: Allein Fürsten/Grafen vñ Freyherrn außgenommen, licet in eadem illa concessione siue priuilegio non minus in nobilium quam aliorum liberis legitimatio admittatur. Atque huiusmodi quidem restrictionem & exceptionem communiter fieri testatur & asserit Peregrin. *d. conf. 20. num. 5. lib. 1.* Et sane notabile est quod ea in re idem tribuatur Comitibus ac Baronibus quod Principibus, idq; optima ratione subnexum est, quia videlicet, vt supra hoc capite ostensum est, non solum Principatus sed & Comitatus ac Baronatus inter Regales dignitates & feuda referãtur, & Comites Baronesq; etiam status Imperij sint aq; de Nobilib. dici non possint. Generaliter vero etiã de potestate legitimandi Comitib. Palatinis competente tenendũ est, legitimationem sine exploratione & cognitione causæ fieri nõ posse. Ias. *in l. Gallus §. & si quid tantum num. 116 ff. de lib. & postum.* & valent. Forst. post multos alios Dd. à se allegatos *in d. ca. 35. nu. 2.* vbi addit *n. 3.* nec putatiuam causam sufficere, pro qua sententia adducit Curt. & alios Dd. Quibus † omnibus & illud addo, quẽ-admodum magnus est numerus huiusmodi Comitum Palatinorum, sic & eos non raro in iis, quæ de regalibus sunt, sua potestate abuti, nec satis expendere, quam præstantes, quantiq; momenti res sint regalia, præsertim maiora, & quantopere reipublicæ intersit ne ea potestate in ijs abutantur. Hic abusus cũ primis in Notariorum creatione notorie apparet. Nam licet eorũ vsus sit necessarius & frequentissimus, iuramentoq; ad bene &

115

 dili-

diligenter officium suum expediendum sint obstricti ex Constitut. celeberrima Imp. Maximil I. de iis in Imperio promulgata tamen non pauci reperiuntur admodum imperiti & ad ea, quæ officij sui sunt, recte expedienda, inepti. De qua re & plurib. aliis quæ ad eos pertinent, videantur quæ infra *lib. 2. c. 15.* dicentur.

116 Atque † hæc quidem huc vsque de secularibus personis: Reliquum est vt & de Ecclesiasticis despiciamus. Inter has personas Pontifex Romanus primas tenet, eique respectu secularis potestatis & Principatus, quem habet, regalia temporalia competere, tradunt Afflict. Præpos. Cardin. Alexand. & Laudens. *in c. 1. de feudo March.* atque huic sententiæ tot alij Dd. accedunt vt licet Bald. *in d. cap. 1.* dicat Papam hanc potestatem vsurpare quantum potest, idque à pluribus aliis comprobetur, tamen illud Baldi dictum communiter à Dd. reprobari asserat Peregrin. *de iure fisci lib. 1. tit. 2. num. 39.* & hanc contrariam sententiam communiorem esse testentur Afflict. *in c. vn. num. 2. quæ sint regal.* & post eum Rosenthal. *de feud. 5 conclus. 1. sub lit. f. in fin.* & Vultei. *de feud. cap. 5. n. 7.* Idem de ea sententia affirmat Pruckman. *ad rubr. quæ sint regal. c. 4. n. 3. & 11.* vbi tamen recte Baldi sententiam vt veriorem amplectitur & tuetur.

117 Tantam † vero potestatem in bonis regalem dignitatem annexam habentibus & regalibus iuribus Pontifex Romanus olim vsurpauit, & adhuc vsurpat, vt non solum Ducatus aliosque inferiores Principatus cum annexis regalibus, sed & integra regna & iis annexa regalia aliis in feudum conferat, ex quibus regnis est regnum Siciliæ *cap. Ad apostolicæ §. Præter hæc. De reiud. in 6.* Afflict. *in cap. 1 in verb. In glossa prima num. 1. De pac. Iurament firm.* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 2. cap. 1. vers. Imo Pontifex Romanus*, item regnum Apuliæ Grammat *decis. 1. numer. 30. & 31.* Laurent. Syluan. *de recognit. feud. quæst. 91. numer. 4.* & regnum Neapolitanum Bodin *de republ. lib. 1. cap. 9.* pluraque alia regna, vt ostendit idem Bodinus *eodem capite*, vbi etiam de iis regnis loquitur, quæ olim Reges à Pontifice in feudum habuerunt. Atque hinc Imperator Maximilianus II. Cum Pontifex Pius IV. Cosmum Florenti-

rentinorum Ducem Regem creare vellet, ita ei contradixit & factum illud impediuit, vt tamen non in vniuersum negaret, Pontificem habere facultatem Regem creandi, sed in specie de Italia diceret, eam non habere Regem nisi Cæsarem. Postea vero idem Pontifex hunc Cosmũ Magnum Ducẽ Hetruriæ creauit, vt præter alios referunt Sichard *in Histor. de reb. sub Maxim. II. gestis* & August. Thuan. *histor. lib. 46.* vbi addit Pontificem varias huius rei causas diplomate edito adduxisse. Ita † vero etiam 118 Pontifex Romanus Regales dignitates & iis annexa iura Regalia in alios nonnunquam confert, vt in eadẽ persona vasallo existente, concurrat cum ipso Imperatore & aliis superiorem non recognoscentibus tanquam Dominus directus. Exemplũ inter alia est in Duce Ferrariæ, qui dignitatem Ducalem Mantuæ & Regij ab Imperatore, Carnutum à Rege Galliæ, Ferrariæ vero à Pontifice nactus fuit, referente Deciano *resp. 19. n. 211. lib. 3.* Tãti [illegible]iam ea, quæ ab ijs constituta, & in Iuris Canonici libros relata [s]unt, in Imperio à secularibus Principibus & alijs fiant, vt Ius [C]anonicum etiam in vsu sit, & in Camera Imperiali, etiã in qua [v]triusq; Religionis Adsessores sunt, iudicando obseruetur, quẽ[ad]modum & Academiæ siue supremæ scholæ à Pontifice erectæ [&] priuilegijs confirmatæ, ex quibus sunt Heidelbergenses, Erf[ur]dienses & plures aliæ pro veris Academijs cum omnibus suis [pri]uilegijs in Doctoribus vel Licentiatis vel etiam artium Ma[gist]ris & Baccalaureis creandis alijsq; vna cum Academijs ab Im[per]atore conditis & confirmatis habeantur. Constat præterea [ide]o, quod Pontifices olim Impp. legibus & iurisdictioni subie[ct]i fuerint, recessum esse, nec eos non solum ea de quibus supra [dictu]m est, Regalia & dignitates, sed & plura alia vsurpare, ve[rum] tamen, quemadmodum Cosinum Ducem Hetruriæ no[n obst]ante resistente Maxim. II. Pontifex Regem creare non [potui]t, vt modo dictum est, & Rudolphus I. Albertus, Ma[ximil]ianus I. Ferdinandus, Maximilianus II. Rudolphus II. & [moder]ns Imperator Matthias coronationẽ admittere noluerũt, [e]t tanta eorũ in Imperio est authoritas & potestas, vt appel-

lationes ad secularе tribunal pertinẽtes, ab ijs vel eorũ delegatis recipi possint, adeo vt si contra fiat, mandata auocatoria in Camer. Imperiali decerni queant & frequentissime decernantur, vt Thom. Michaël *de iurisd. conc l43. lit D.* testatur. Et constat ex sententiis Cameræ Imper. à Raphaël Seiler. & Christian. Barth. editis eo etiam tempore quo Augustana confessio non fuit in rerũ natura nec aliqua reformatio Religionis Pontificiæ in Imperio facta, omnesq; adsessores Põtificiæ Religionis fuerunt nimirũ anno 1512. 20. die Febr. Maximiliano I. Imperante cõtra Appellationẽ à Camera ad Pontificẽ factã pronunciatũ, idq; ita factũ esse, vt appellãtes in grauissimã pœnã pecuniariã centũ marcarũ auri puri condẽnati, & simul expresse sententiæ additũ sit, huiusmodi appellationẽ factã fuisse in contumeliã & despectũ Cæsareæ Maiestatis, & ad derogationẽ eius, & Imperij supremæ iurisdictionis. Ideóq; appellantẽ iuris & alias pœnas ac mulctas incurrisse, per verbũ **die peen der Rechten vñ anderе mercкliche straff vnd buſſe verwirckt haben**/ac tantũ per moderationẽ prædictã pœnã centũ marcarũ auri irrogatã esse. Præterea, quod de Iure Canonico supra dictũ est, non eo pertinet, quasi illud propter Pontificis authoritatem in vsu sit, & à Principibus approbatum, sed quod propter vim & potestatem consuetudinis & spontaneum principum assensum, ea approbatio facta sit, ideoque eo Iure non vt Pontificio à Papa facto, sed vt nostro vtimur, quod vi & potestate consuetudinis, & Principum approbatione nostrum factum est, quemadmodum post Gœdæ Setzer. Francisc. Roman. & Modestin. Pistor. ostendit Bartholom. Muscul. *de successi. conuent. membr. 2. class. 1. conclus. 5. numer. 165.*

Vt autem ad alias personas Ecclesiasticas regalia habentes transeamus, quemadmodũ inferiores Principes & plures alios seculares regalia habere, supra ostensum est: sic & inter Ecclesiasticos inferiores sunt, qui regalia habent. Nam † territorium 42 quidem tanquam Ecclesiasticæ personæ proprie non habent, *Clement. Ne Romani §. sane. de elect.* Duaren. *de minister. ac benefic. Ecclesia-*

Ecclesiastic.lib.1.cap.4. Petr. Bellug. *in Spec.prin.rubr.22.de iurisdict. & vtroq.Imper.§.Et quia quotidiana. nu.46. vers.Attamen Episcopus.* Knich. *de Saxon. non prouocand. iur. in verb. Ducum Saxoniae cap. 4. num. 69.* iurisdictioque eorum dioecesibus non territorio distinguitur, & † licet Episcopatus amplissima dicatur esse dignitas Seor. *respons.28.num.35.tom.1.lib.6.* Menoch. *cons.202.num.132.* addens à permultis etiam excelsam esse affirmari, tamen hoc ad temporalia non est extendendum, sed ad ecclesiasticam dignitatem & Statum restringendum. Cæterum † quemadmodum ex concessione Principis secularis Ecclesiastici alia temporalia habere possunt Bart. & Dd. *in l. Si quando. C.de appellat.* Canonistæ *in c.Romana.§.debet.eod.in 6.* Bart. *in l.1. §.Si quis in appellatione num. 14. ff. eod.* loquens de Episcopo habente Comitatum à Principe & iudicante vt Comite. Schurff. *cons.72.num.2.cent.1.* Gail. *obseru. 30.nu.4.5. & 6.lib.1.* sic & regalia ijs competere possunt. Aluarot. *in cap.1. in princ.num.11. vers. Secundo possunt dici. Qui feud. dar. poss.* Pruckman. *ad rubr. Quae sint regal. cap. 4. num. 39.* post Innocent. Panormitan. Felin. & alios Dd. à se allegatos. Nam † idem homo diuersis respectibus, diuerso iure & diuersis qualitatibus censeri, & sic duplicem personam repræsentare potest *c. cum capella de priuileg. c. Ex literis de probat. l. fin. ff. de institor. l. apud filiumfamil. ff. de manumiss. vind. l. miles. §. pro parte ff. de legat 2.* Nicol. Euerhard. *in loc. de tanquam siue respectiu.* Tiraq. *de nobilit.cap.28.num.15.* Ias. *in l. sed si hac § si liberta.num.5. ff. de in ius voc.* Gail. *obseru.30.num.2. in fin.lib.1.& in tract.de arrest. Imper.cap.6.num.14. & seqq.* Hinc † dici potest Episcopos etiam tanquam Principes Statusque Imperij & in matricula eius existentes regalia habere Peregrin. *de iur. fisc.lib.1.tit. 2. num. 104. & 105.* Igneus *in repetit. l. non necessarios. §. non alias part.2.nu.128.ff.ad SC. Syllan.* Pruckman. *d.num.39.* Vult. *de feud. cap.5. num 7.* Schurff. *d.cons.72.nu.2.cent.1.* Goden. *cons.30. numer.16.* Collegium Iuridic. Lipsense inter consilia Modestin. Pistor. *cons.49.nu.3. lib.2.* Gail. *obseru.30.nu.1.4.5. & 6.lib.1.* Cuiac. *in lib. 3. de feud. tit. 1.* vbi addit Otthonem Frisingensem & Guntherum scribere, quod nec electus quisquam Episcopus ante consecrari potuerit, quam à Principe regalia per sceptrum accepisset,

120 121 122 123

piſſet, additque Albertum Argentinenſem ſæpe meminiſſe Epiſcoporum & Abbatum ab Imperatore de ſuis regalibus ſolenniter inueſtitorum præſtita etiam fidelitate & hominio. Eiusdem rei teſtes eſſe non ſolum hunc Albertum Argentinenſem, ſed & Sigebertum Turpinum, Gottofredum & Helmoldum ſcribit Choppinus *de doman. Franc. lib. 2. tit. 10. num. 7. verſ. Cui rei accedit.* & † Arnoldus quidam Brixianus anno 1139. ideo, quod Epiſcopis regalia congruere negaret, hæreſeos incuſatus & ob eam in Lateranenſi concilio mille Antiſtitibus præſentibus condemnatus eſt Carol. Sigon. *de regn. Ital. lib.* 11. Pruckman. *d. cap. 4. num. 43.* Cooptatos † vero eſſe Epiſcopos in numerum Principum Imperij à Ludowico Pio Imperatore memoriæ prodidit Helmold. *lib. 1. c. 4.* vbi ait Ludowicum liberalitate maxima erga Dei cultum vſum, in tantum vt Epiſcopos qui propter animarum regimen Principes ſunt cœli ipſe eoſdem nihilominus Principes effecerit Regni. Poſt mortem huiuſmodi Epiſcopus ſucceſſorem non relinquit, ſed totum ius Epiſcopale cum omnibus Regalibus deuoluitur ad capitulum ab eoque retinetur donec Epiſcopus alius eligatur. *c. 2. ne prælat. vic. ſuas. clement. 1. & 2. de hæret.* Iohann. Andr. *in c. ſua. de offic. vicar.* Ioann. Fr. Pauin. *de offic. & potestat. capit. ſede vacante q. 1. nu. 3. & q. 2. nu. 2.* Mortuo ſeculari Principe vel alio Imperio immediate ſubiecto qui ex Conſtitutione de pace Religionis in ſuis territorijs ius Epiſcopale habet, hoc Epiſcopale ius ſtatim ad ſucceſſores tranſit, idque vt dictæ Conſtitutioni conſentaneum eſt, ita & vſu obſeruatur. Adeo † vero certum eſt, & Epiſcopos inter eos numerandos, qui tanquam Principes Regalia habent, vt non ſolum regalibus expreſſe inueſtiri ſoleant, ſed & nonnunquam Epiſcopatus eorum in inueſtitura vocetur Principatus, cuiuſmodi inueſtituras vidi. Et ſunt etiam ex his qui præter regalia, quæ ijs occaſione Epiſcopatus tanquam Principibus competunt, peculiares titulos ſeculares Principatuum & Comitatuum habent. Sic Colonienſis vocatur Dux Weſtphaliæ & Angariæ, Herbipolenſis Dux Franconiæ, Argentinenſis Landgrauius Alſatiæ, Verodunenſis Comes Verodunenſi, Leodienſis Dux Bullionenſis, Cameracenſis Dux

Came-

Cameracensis, idq; de huius, vt & aliorum quorundam Episcoporum prędictis titulis secularibus ex nonnullorum Recessuum Imperij adiuncto catalogo Statuum constat. Tanta vero sit Episcopalis dignitas, vt illa regulariter præ secularium Principatuũ dignitate emineat, & hæc illi in titulis Episcoporum postponantur, idque etiam fit in secularibus Principibus ad Episcopalem dignitatem euectis, nisi sit Archiducalis dignitas, quæ Episcopali in titulis præponi solet, quod si vero Comites vel Barones Episcopi sint, per Episcopalem dignitatem eorum dignitas adeo obscuratur, vt nulla in titulis Comitatus vel Baronatus fiat mentio, atque est hæc singularis differentia inter Principes seculares & Comites Baronesque.

Præterea † ita eorum dignitas & potestas pedetentim creuit in ijs, quæ regalia iura regalesque dignitates & alia temporalia concernunt, vt non solum nobiles, sed & Comites ac Barones ab ijs feuda habeant, & non desunt Principes, qui à nonnullis eorum de integris etiam Comitatibus ac Baronatibus inuestiti sint. Talis est inter alios Episcopus Herbipolensis, qui præter Comites ac Barones aliquot Principes seculares habet vasallos, ex quibus etiam sunt qui Comitatus ac Baronatus ab eo in feudum tenent. Sunt autem inter hos Episcopos Germaniæ septem, Archiepiscopi nimirum Moguntinus, Treuirensis, Coloniensis, Magdenburgensis, Saltzburgensis, Bremensis, & Rigensis. Ex quibus Magdeburgensis tantus est, vt quemadmodum Toletanus in Hispania sic is in Germania. 128

Præ † hoc tamen & alijs omnibus tam Archiepiscopis quam Episcopis dignitate & regalibus excellunt illi, qui in Electorali dignitate cum quatuor secularibus Principibus concurrunt, nimirum Archiepiscopus Moguntinus, Treuerensis & Coloniensis. Hos enim perinde ac illos singularia priuilegia, regalia & prærogatiuas habere, notorium est, & ex Aurea Bulla Caroli Quarti apparet, ad quas prærogatiuas maxima ex parte pertinent, quæ supra generaliter per remissionem ad Heigium *quæst. 4. part. 1.* & in specie per enumerationem plurium aliarum prærogatiuarum ab eo omissarum dicta sunt. Moguntinus vero 129

tanquam

tanquam Archicancellarius per Germaniam præter cætera hoc præcipuum & singulare habet, quod ad Electionem Imperatoris reliquos cōuocet & suffragia colliget, ex aur. Bul. Carol. IV. Cãcellariæ Cameræ Imperialis inspectionem habeat; & ad eam pertinentes tabellionum præfectos, Prothonotarios, Notarios, tabelliones & alios in ea officio fungentes ereet & recipiat ex Ord. eiusd. Cameræ *p.1.tit.26.in princ.* §.1. ad visitationem eius Cameræ reliquos Electores aliosque Status Imperij Spiram conuocet *d.p.1. tit.50. in princ.* reuisionem ad petitionem partis grauatæ Cæsari & eius anni visitatoribus denunciet d. Ordinat. *p.3. tit.53. in princ.* nisi causa ad ipsummet Moguntinum spectet, quo casu Treuirensis in ea re proximus est, & reuisionem denunciet. Recessu de anno 1594. §. Als vns auch / rc. Quemadmodum autem Moguntinus per Germaniam. Sic etiam Treuirensis per Galliam & Coloniensis per Italiam sunt Cancellarij. Et in vniuersum in Episcopis illud singulare est quod soleant esse Academiarum Cancellarij. Matth. Stephan. *de Iurisd. lib.3. p.1. c.14. num.68.* & late *c.14. nu.28. & seqq.* Scipio Gentil. *de Iurisd. lib.3. c.18.* vbi addit hinc etiam in aliquot Synodis sancitum esse, vt Episcopi dent operam vt in Academijs Doctores idonei constituantur *c. de quibusdam distinct.37.* Notorium vero est adhuc hodie in multis diuersis locis etiam reformatæ religionis Episcopos Academiarum

130 Cancellarios esse. Porro Episcopis † addendi sunt Magister Ordinis Theutonici & Magister Ioannitarum, cum & hi inter Ecclesiasticos numerentur, ac Principes Imperij esse notorium sit. Est autem id in his singulare quod bona Ordinis ijs subiecti pas-

131 sim per totum Imperium sita sint, ideoque † in ea causa, quæ de collectis inter Magistrum Ordinis Theutonici & Ottingen in Camera Imperiali agitata & decisa est, obiectum fuit, eum Ordinem in vago regalia habere, vt videre est in eiusdem causæ voto, quod est apud Meichsner. *tom 2. lib.1. decis.6. num.120. vers. Nec secundo*, vbi etiam *num.39.* à Referente additur, ex inuestitura in eadem causa sub *lit. E.* exhibita constare, quod hic Ordo regalia

132 habeat, & † *nu.62.* asseritur notorium esse quod Magister Theutonici Ordinis multo pinguiores fortunas & reditus habeat,

quam

quam alij multi Principes Imperij. Sane † prædicto Magistro 133
Ordinis Ioannitarum duplo potentior est, & duplo plus in collectis Imperij contribuit, vt ex matricula Imperij apparet.

Sunt † autem & aliæ Ecclesiasticæ personæ, quibus regalia 134
competunt, inter quas cumprimis sunt Abbates Principali dignitate decorati Pruckman. *d.cap.4. num.44.* Atque hi in Ordinatione Cameræ *part.2 tit.2.3 & 4. in rubrica & textu, & tit.5. §.1. in fin. alijsque locis eius Ordinationis* verbo Fürstmessige comprehenduntur. Eiusmodi Abbates sunt Fuldensis, Hirsfeldensis, Murbacensis, Prumensis, Campidonensis, Stabulensis, Coruciensis. Tales quoq; sunt duo præpositi nimirum Elwangensis & Berchtesgadensis, ideoque de his etiam dicendum est, quod regalia habeant. Olim hi omnes inter eos, qui Prælati proprie dicuntur, referebantur. Verum † quemadmodum de alijs Principibus cer- 135
tum est initio minorem fuisse eorum numerum Petr. Gregor. *de republ. lib.6. cap.4.* Knich. *de reg. territor. iur. cap.1. num.289.* & postea hunc numerum creuisse: sic etiam Prædicti Abbates & Præpositi postea Principibus in Comitijs adscripti, & singuli ius suffragiorum non minus quam alij Principes nacti sunt, licet † Præ- 136
[...]i omnes tanquam vnius Principis vicem sustinentes tantum [...]um suffragium simul habeant. Atque ea prærogatiua isti Ab[...]es & Præpositi tanquam Principibus pares in Comitijs Impe[...]tuntur, licet † alij alijs serius hoc ius adepti sint vt ex Sta- 137
[...]m Catalogo, Recessibus & Constitutionibus Imperij subiun[...] apparet. Eo † vero magis dicendum est Fuldensem & prædi- 138
[...] reliquos Abbates & duos Præpositos regalia habere, quod [...] solum inter Principes referantur, sed & nonnulli ex ijs non [...]um Nobiles sed & Comites & Barones, atque adeo etiam [...]cipes vasallos habeant, vt experientia testatur, estque † hoc 139
[...] verum vt non desint Principes, qui integros Comitatus [...] regalibus ijs annexis ab ijs per subinfeudationem habent. [...] hos Abbates est cumprimis Fuldensis qui etiam primum [...]n inter eos tenet & potentior cæteris est, & Archicancel[...] Imperatricis est, eoque elogio insignitur, quod sit primas [...]ermaniam & Galliam, & vel ex sola matricula Imperij

constat eum multis etiam Imperij Episcopis, cuiusmodi sunt Constantiensis, Ratisbonensis, Mindensis, Lubecensis & nonnulli alij, esse potentiorem, cum duplo & ex parte etiam triplo plus in collectis Imperij contribuat quam illi.

140 Etsi † vero Abbatissę Abbatibus in administratione rerum secularium & in conferendis etiam feudis æquiparari soleant *c. 1. in princ.* vbi Bald. & Aluarott. *qui f. ud. dar. poss. c. 1. Episcop. Abbat. vel Abbatiss. c. noua quadam de pœnis. & remiss.* Lancellot. *in templ. iudic. lib. 2. cap. 7. num. 85.* Dec. *in l fœmina. ff. de reg. iur.* Zas. *de feud.*

141 *part. 5. num. 49.* Rosenth. *de feud. cap. 4. conclus. 18. num. 1. lit. a.* & † quædam ex Abbatissis dignitatem & titulum Principalem habeant, vt ex parte ex prædicto catalogo posterioribus Imperij Recessibus adiuncto liquet & vsus testatur, nihilominus in eo catalogo Principibus non adscribuntur, sed ab ijs separantur & inter Prælatos post Principes ponuntur, vt ex omnium Imperij Constitutionum annexis catalogis Statuum, in quibus earum

142 Abbatissarum mentio fit, satis apparet. Quia † tamen non solum Status Imperij sunt, sed & Principali dignitate decoratæ, eo

143 magis dicendum est eas regalia habere, quod † & aliæ Ecclesiasticæ personæ, quæ ijs, qui proprie Prælati sunt, in Imperio annumerantur, & inter Status Imperij referuntur, regalia habeant Pruckman. *d. cap. 4. num. 39.* Vbi pro confirmatione eius sententiæ Innocentium, Panormitan. Felin. & alios Dd. allegat. Cui accedit, quod, vt supra dictum est, præter alios Albert. Argentinensis sæpe generaliter meminerit non solum Episcoporum sed & Abbatum ab Imperatore de regalibus inuestitorum. Eoque

144 † minus mirum est hos Prælatos regalia habere, quod inter eos non desint Abbates & Abbatissæ, quæ non solum nobiles, sed etiam Comites ac Barones vasallos habent, & à quibus Principes etiam amplissima bona cum annexis regalibus in feudum recognoscunt, eoque pertinet, quod Gailius generaliter de Abbatibus huiusmodi vasallos habentibus scribit *in tract. de arrest. Imper. 2. cap. 6. nu. 17.* & quod de vi cooptationis in Statum tradit Thom. Michael. *in disputat. de iurisdict. conclus. 44. in fin. & sub lit. g.* Ne-

145 que † obstat quod idem Gail. *obseru. 21 nu. 2 lib. 1.* Omnes Status enume-

enumerare volens Prælatorum nullam omnino faciat mentionem, sed tantum Electorum, aliorumq; Principum secularium & Ecclesiasticorum, item Comitum, Baronum & ciuitatum Imperialium meminerit. Nam reuera Prælatos non solum immediate Imperio, & nulli inferiori Principi subiectos, sed & vna cum Principibus Secularibus & Ecclesiasticis, Comitibus, Baronibus & ciuitatibus Imperialibus Status Imperij esse, ex matricula Imperij, & prædicto catalogo notorie & euidentissime liquet, ipsaque experientia testatum facit, quod ad Comitia Imperialia vocentur, & in his ius suffragij ijs competat, aliaque in ijs locum habeant, quæ Statuum propria sunt.

Caput V.

Quibus modis regalia acquirantur.

Svmmaria.

1. Regalia acquiruntur concessione, consuetudine vel præscriptione.

2. Ea ab Imperatore concedi posse negantem, crimen læsæ maiestatis incurrere, secundum Ripam.

3. Eorum concessio quocunque modo fiat, non tamen ipsius Imperatoris, vel alterius superiorem non recognoscentis, superior potestas ea censetur comprehensa, sed potius maior quam est concessa, illis reseruata & retenta.

4. Non potest etiam huiusmodi supremam potestatem Princeps concedere, nec sibi parem vel talem qui impune rebellare queat, constituere.

5. Nec etiam alias ita concessio regalium fieri potest, nec ita in dubio eius interpretatio facienda est, vt in graue præiudicium ac læsionem Imperij vergat & de nonnullis quæ Imperatori ex capitulatione & iuramento incumbunt.

6. Conceduntur ea per priuilegium vel per Inuestituram.

7. Priuilegium illud duplicis est generis, nimirum lege ipsa, puta aurea Bullæ Caroli Quarti aliisque Constitutionibus Imperij, vel sine lege concessum.

8. Ex aurea Bulla Electores ius fodinarum auri & argenti, aliarumque minerarum in omnibus suis ditionibus, territorijs, eorumque pertinentijs habent, ita quidem, vt nullam inde decimam præstare teneantur.

9. Idem ius Electores & Duces Saxoniæ antea etiam habuerunt ex singulari alio priuilegio.

10. Electores etiam omnes ex aurea Bulla ius cudendæ monetæ aureæ, & extremæ prouocationis habent. nu 11. *licet Electores ad Rhenum hoc posterius remiserint nec eo in subditis suis vti voluerint, sed priuilegium de non appellando vsque ad certam summam peculiariter ab Imperatoribus obtinuerint,* n. 12. *quanta autem & quam diuersa ea appellabilis summa in singulis his Electoribus sit, vide* nu. 13.

14. Prædictum aureæ Bullæ de non appellando priuilegium quando, & à quibus Imperatoribus in Saxoniæ & Brandeburgico Electore fuerit confirmatum?

15. Idem generaliter alijs etiam Ducibus Saxoniæ totiusque domus Austriacæ indultum fuit.

16. Electoribus omnibus ex aurea Bulla competit etiam ius habendi Iudæos, & confiscandorum bonorum, quæ ad damnatos ob crimen læsæ maiestatis aduersus eos commissum pertinent, nu. 17.

18. Ex alijs vero Imperij constitutionibus ciuitates Longobardiæ dicuntur habere regalia.

19. Ex ijsdem est, quod ius habendi Iudæos omnibus regalia habentibus concessum, atque ita hoc ipsum generaliter alijs regalibus additum sit.

20. Idem ius etiam per peculiare priuilegium haberi potest.

21. Iudæos habere vetera priuilegia Cæsarea de commercijs & negociationibus cum Christianis exercendis & quomodo ijs abutantur n. 22.

23. Inter principes, aliosque Imperij Status non deesse, qui, licet regalia habeant, tamen eo iure regali habenai Iudæos vti, eosque in suis territorijs ferre nolunt.

24. Aduersus eum tamen, qui Iudæos in protectionem semel recepit, & postea expellere vult, vel ad tempus eos recepit, & eo finito non admittit, mandata cum clausula ad petitionem illorum in Camera decernuntur, & quid in Imperio, vt eorum fraudi eo magis occurratur, de ijs cautum sit.

25. Ex

25. *Ex constitutionibus Imperij fodinas habentes præter illas 3. vel 4 quæ in singulis circulis admittuntur peculiares habere possunt, & illud etiam tanquam per priuilegium singulariter fodinas auri præstantioris & preciotioris, quam est in aureis Rhenanis, habentibus competit, quod Ducatos cudendi facultatem habeant.*

26. *Ex eisdem Electores ad Rhenum in iure regali monetæ hoc præcipuum habent, vt in aureorum Rhenensium materia, pondere & æstimatione ad eos, non minus quam ad Cæsarem, respiciendum sit.*

27. *Sine lege vel constitutione aliqua per peculiare priuilegium regalia quamplurimi habent, nonnulliq́; ex Dd. de iis ita loquuntur, vt priuilegij solius, non autem inuestituræ vel etiam in genere concessionis mentionem faciant.*

28. *Idem nonnunquam fit etiam in Constitutionibus Imperij.*

29. *Per inuestituram tamen etiam regalia acquiri & in feudum concedi, certum esse.*

30. *Regalia antea per priuilegium obtenta non raro in vestituræ Cæsareæ etiam inseruntur, & sic in feudum recognoscuntur.*

31. *Inuestitura per vexillum in feudis regalem dignitatem annexam habentibus, non autem in iuribus regalibus requiritur.*

32. *In inuestitura secularium quod est vexillum, hoc in Ecclesiasticorum inuestitura est sceptrum. Seculares tactis euangelijs manuq́; iis imposita; Ecclesiastici vero dextra pectori imposita iurant.*

33. *Per abusiuam inuestituram dominium & possessio non transfertur, fallit tamen in regalibus & aliis incorporalibus iuribus.*

34. *Per talem inuestituram etiam de re corporali à Principe factam dominium transferri, licet quidam tradant, contrariam tamen sententiam vt veriorem & receptiorem author tuetur.* n. 35.

36. *Regalia etiamsi alius postea per veram inuestituram à Principe inuestitus fuerit, tamen huic is, qui antea de illis abusiue inuestitus fuit, præfertur.*

37. *Licet res corporalis à Principe gratiose alicui donata, & postea similis donatio alij facta, traditioq́; in eo secuta sit, tamen prior præfertur. Priuatus & regalium incapax siue inuestituræ siue priuilegij titulum alleget ad editionem huiusmodi tituli fisco petenti tenetur.*

 38. *In re-*

38. *In regalium concessione causa iusta & vrgens interuenire debet, siue ea per priuilegium, siue per inuestituram fiat.*

39. *Clausulam* Ex certa scientia, *vel* motu proprio *concessioni regalium, vt ea subsistat, adijci necesse est, ita tamen, vt earum alterutra sufficiat* n. 40.

41. *Vtraque clausula eam vim habet, vt sub & obreptionem tollat, idque cum primis etiam de clausula animo deliberato dici potest.*

42. *Ob clausulam* Ex certa scientia, *iusta causa in concedente præsumitur, vt & ex adiectione clausulæ* Motu proprio, n. 43.

44. *Ob clausulam* Ex certa scientia, *Princeps præsumitur concedendo vsus esse plenitudine potestatis, item ob clausulam* Motu proprio num. 45. *& quid præterea hæ clausulæ operentur vel non.* numer. 46.

47. *In concessione regalium non præsumitur certa scientia sed ea probari debet, nisi concessionem geminatam esse constet* n. 48.

49. *Non præsumitur etiam motu proprio sed potius ad partis postulationem facta, idque procedit etiamsi expresse adiecta fuerit clausula* motus proprij *præcedente tamen partis postulatione* n. 50.

51. *Præsumitur tamen motu proprio facta, si geminata fuerit.*

52. *Item si eam ob benemerita præcedentia factam esse constiterit.*

53. *Regalium concessio, siue proprio motu siue ex certa scientia fiat, non priuatiue sed cumulatiue concessa censentur, nisi concessio eorum per inuestituram facta sit* n. 57.

54. *Superior cum inferiore censetur habere potestatem concurrentem.*

55. *Iurisdictio à superiore non priuatiue, sed cumulatiue censetur concessa, quod tamen eo casu, quo ea in feudum concessa est, non procedit* nu. 56.

57. *Regalium concessio per priuilegium sine inuestitura facta censetur facta priuatiue in iis, quorum vsus per concedentis vsum omnino impediretur.*

59. *Concessio & dispositio omnis ita accipienda est, ne reddatur elusoria & effectis careat. &* n. 83.

60. *Regalia etiam ex priuilegio per modum alicuius contractus concesso*

cesso priuatiue translata censentur.

61. Priuilegium per modum contractus impetratum in contractum transit, & in eo idem quod de contractu statui debet.

62. Regalia conceduntur specialiter vel generaliter, siue per priuilegium siue per inuestituram concessio fiat.

63. Specialiter quomodo regalia concedi soleant?

64 Regalium concessio stricte accipienda est, nec ab vna specie ad aliam fieri debet extensio. & n. 91.

65. Regalia sunt iura specialia & à iure communi exorbitantia, ideoq; eo magis restringenda, minusq; in consequentiam trahenda.

66. In diuersis ac separatis speciebus ab vna ad alteram non infertur.

67. Concessio specialis regalium etiam ita fieri potest, vt vna species diuersimode acquiratur & vsurpetur, idq; exempli gratia in specie ostenditur de iure cudendi monetam n. *68. de iure venandi* n. *69. de iure vectigalium vero* n. *70. & eorum immunitate* n. *71.*

72. Concessio regalium etiam ita per priuilegium specialiter fieri potest, vt simul generalis sit, & videlicet in vno eodemq; territorio vni species aliqua, puta ius vectigalis vel ius cudendæ monetæ, alteri vero generaliter regalia concedantur.

78. Generi per speciem derogatur.

74. Regalium concessione generali, si nullum in specie excipiatur, omnia regalia contineri quidam hic allegati tenent, alij tamen num. *75. adducti rectius & cautius de huiusmodi generali concessione loquentes, negant ea singulariter Principi in signum supremæ potestatis & præeminentiæ reseruata contineri, eorumq; sententia crebrioribus Dd. suffragijs comprobata est.*

76. Sine regalium vlla mentione, si generaliter facta sit concessio, puta si generaliter castrum cum territorio concessum sit, tali concessione ea non comprehenduntur.

77. In concessionem generalem non veniunt ea, quæ magni momenti sunt ac specialiter & nominatim exprimi debent. & quænam sint talia nu. *78.*

79. Pro omissis ac neglectis habentur ea, quæ speciali nota sunt digna, si expresse eorum non fiat mentio.

80. Rega-

80. *Regalia concessione etiam generalissima non continentur.*

81. *Vicus idem dicendum est, si castrum sit concessum additum his generalissimis siue vniuersalibus verbis; cum omni iure, quod princeps ibi habet, nisi probatur eum ibi habere regalia.*

82. *Continentur tamen generali concessione, nulla etiam eorum facta mentione si concedens in loco concesso nihil nisi regalia habeat, idque ita se habet non in maioribus, sed tantum in minoribus & communibus* n 84.

85. *Regalia cum castro, territorio aliaue re concedi solita generali concessione comprehensa censeri & quantum temporis ad hoc, vt quid dicatur concedi solitum requiratur.*

86 *Regalium aliquorum specialis reseruatio si concessioni generali adijciatur, reliqua regalia censentur translata.*

87. *Excepti o firmat regulam in casibus non exceptis.*

88. *Regalia etiam non nominata censentur translata, si nonnullis in concessione enumeratis subijciatur clausula generalis:* De quibuscunq; vel omnibus aliis iuribus, *quo tamen casu non veniunt expressis maiora sed tantum similia vel minora.* n.89.

90. *Genus enumerationem specierum sequens, restringendum est ad pares, aut certe minores.*

92. *Concessione generali cum pertinentiis facta propter has regalia contineri, quidam tradunt, sed contrarium vt verius authori magis probatur* n.93.

94. Pertinentiarum *appellatione regalia non comprehenduntur.*

95. *Regalia concessione generali non comprehenduntur, etiamsi concedens vsus sit his vniuersalibus verbis:* Cum omnimoda iurisdictione vel cum omnibus iuribus & pertinentiis.

96. *Vendita alicui villa cum omnibus pertinentiis non censentur vendita regalia.*

97. *Pertinentiarum appellatione non venire maiora regalia, etiamsi quod minora veniant, dubitari non posset, idque verissimum esse.*

98. *Concessione generali, qua continetur & imponitur tale onus, quod non possit expediri, nisi is cui concessio facta est, regalia haberet, ea etiam concessa censentur, quod tamen ad minora & communia restringitur num.* 100.

99. *Concesso*

99. *Concesso uno ea etiam concessa censentur, sine quibus illud expediri & effectum sortiri non potest.* 100.

101. *L[illegible]um si generali concessioni accedat, an regalia etiam censeantur conc[illegible]?*

102. *Iuramentum generali concessioni adiectum quid operetur?*

103. *Concessione generali an & quatenus veniant etiam regalia, si in ea plenitudinis potestatis mentio fiat.*

104. *Regalia concessione generali an contineantur, si fiat verbis valde pregnantibus & geminatis?*

105. *Continentur etiam concessione si verba Germanica* Mit herrligkeiten *adiecta sint, cum verbo* Herrligkeit *hodie designentur regalia.*

106. *Concessione generali censentur concessa regalia, quando is, cui ea concessio facta est, diu usus est regalibus sciente & patiente concedente.*

107. *Voluntas non solum verbis, sed & factis declaratur.*

108. *Ambiguitas, quæ in præcedentibus verbis vel actibus esse poterat, ex obseruantia secuta declarationem recipit, etiamsi ea obseruantia sit, multo breuioris temporis, quam in præscriptione requiritur. num. 109.*

110. *Scientia & patientia in incorporalibus, cuiusmodi sunt etiam regalia, pro vera traditione à sciente & patiente facta habetur.*

111. *Concessione generali in maxima dignitate constituto facta regalia censentur translata, quod tamen in iis regalibus, quæ singulariter Principi in signum supremæ potestatis reseruata sunt, locum non habet. num. 112.*

113. *Concessio generalis si à Rege fiat filio, nepoti, fratriue suo, censentur etiam concessa regalia, communia videlicet & quæ facile concedi solent. num. 115.*

114. *Qualitas personarum & in concedentibus, & in iis quibus aliquid conceditur, in dubio attendenda, & secundum eam merito concessio amplianda est.*

116. *Regalia omnia ei, qui Rex ab Imperatore creatus est, concessa esse censentur, etiamsi nulla specialis eorum fiat expressio, idq; etiam ad Pontificem concedentem extenditur. nu. 117.*

118. *Regalia concessione generali comprehensa censentur in eo qui Dux creatus vel Ducatu aliquo inuestitus est, idq́, etiam locum habet in Landtgrauiatis, Marchionatu, alioue Principatu* n. 119. *vel etiam Comitatu* n. 120.

121 *An duces aliosq́. Principes inferiores, item Comites ac Barones tantum posse in sua ditione ac territorio, quantum Imperator per totum Imperium, simpliciter & generaliter verum sit? & nu.* 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128.

129. *De principibus in Italia pleniorem aliquam potestatem ac suprema etiam regalia & reseruata supremi Principis sibi arrogantibus & vsurpantibus.*

130. *Transit author ad secundum huius capitis membrum, quod est de consuetudine & praescriptione.*

131. *Consuetudine non minus quam concessione regalia acquiruntur. estq́, ea difficilis probationis, nec per testes singulares probatur, notoria tamen probatione non indiges.*

132. *Consuetudine praesertim immemorialis tanta vis est, vt firmius ac potentius ius esse censeatur, quod per eam acquiritur, quam quod per priuilegium Principis.*

133. *Ad consuetudinem introducendam de iure ciuili sufficit tempus decem annorum.*

134. *In consuetudine diuturnitas appellatur longa consuetudo.*

135. *Longum & diuturnum tempus decem annis concluditur.*

136. *In regalibus contra supremum Principem acquirendis opus est consuetudine immemoriali.*

137. *Praescriptione etiam immemoriali acquiri possunt regalia.*

138. *Tempus immemoriale obtinet vim priuilegij ac specialis concessionis Imperatoriae, tantumq́, potest, quantum Imperator cum causa* n. 139. *habet vim legis* n. 140. *& sic firmius etiam ac potentius ius per praescriptionem immemorialem, quam per priuilegium Principis acquiritur* nu. 141.

142. *Haec praescriptio non censetur exclusa, licet per legem vel statutum etiam generalissimis verbis praescriptio prohibita est.*

143. *Praescriptio etiam 30. annorum per legem vel statutum generaliter praescri-*

præscriptionem prohibentem ex communi Dd. sententia non censetur exclusa.

144. Præscriptio immemorialis non solum in regalibus minoribus sed & maioribus & Principi in signum supremæ potestatis reseruatis, locum habet.

145. Contra superioritatem ipsam & supremam potestatem Principis, vt videlicet præscribens nemini subsit, an vlla præscriptio locum habeat?

146. Possessio in corporalibus sine scientia & patientia aduersarij non acquiritur.

147. Præscriptio nulla sine possessione procedit.

148. In præscriptione etiam immemoriali necessarium esse scientiam & patientiam eius, contra quem præscribitur, multi Dd. tenent; contraria tamen sententia vt veerior nu. 149. *approbatur, eamque magis communiter a Dd. receptam esse* n. 152. *ostenditur.*

150. Præscriptio temporis immemorialis certum titulum parit.

151. Tempus immemoriale habet vim priuilegij ex certa scientia concessi.

153. Testes non solum 70. 80. vel plurium annorum, sed & qui 54. annos nati sunt, ita vt testimonium de 40. annis perhibere possint, sufficiunt & admittendi sunt ad probandum tempus immemoriale.

154. Testes, qui de tempore immemoriali examinantur, etiam de eo, quod in pupillari ætate viderunt, attestari possunt.

155. Testes ad hoc vt tempus immemoriale probent, deponere debent, communem esse opinionem & famam, quod de contrario vsu non extet memoria, item quod semper ita viderint & audiuerint à suis maioribus, nec vnquam contrarium fuerit obseruatum.

156. Articulus peculiaris constituendus est de communi opinione & fama, de qua testes ad probandum tempus immemoriale producti deponere debent, nec sufficit generalis vltimus articulus.

157. Regalium contra alium quam Imperatorem longissimo tempore sine titulo, & decennio cum titulo præscribuntur.

158. In præscriptione eiusmodi scientia & patientia aduersarij requiritur.

159. *Patientia in dubio à sciente præstita fuisse præsumitur.*

160. *Patientiam fuisse præstitam ex eo probari censetur, quod non probatur contradictio.*

161. *Scientia ab allegante, & se in ea fundante, probari debet.*

162. *Scientiam solis coniecturis & præsumptionibus probare sufficit.*

163. *Præsumptiones, quibus scientia probatur, vnde sumantur?*

164. *Ignorantia ab eo, qui scientiam negat, iuramento probari potest.*

165. *Ignorantia iuramento eam allegantis probari nequit, si huiusmodi allegantis præsumptio iuris resistat, nisi constat hanc non esse concludentem, additur etiam de mala fide, quando præscriptionem immemorialem impediat, & quomodo probetur.*

166. *Regalia, in quorum possessione quis solus fuit, & quæ legitime præscripsit, non cumulatiue sed priuatiue per eam præscriptionem sibi acquisiuit.*

167. *Præscriptione an regalia tantum eo casu priuatiue acquirantur, quo præscribens alium vti volentem prohibuit?*

168. *Generaliter & indistinctè prolata, generaliter & indistincte accipi debent.*

169. *Præscriptio contractus vim habet, eiq; æquiparatur, quod maxime in præscriptione immemoriali locum habet.* nu. 170.

171. *Præscriptio, qua vna regalium species acquisita est, non est ad aliam speciem extendenda.*

172. *Præscriptum esse tantum censetur, quantum possessum.*

173. *Præscriptio adeo stricte accipienda est, vt etiam strictissimi iuris esse dicatur.*

174. *Præscriptio censetur esse odiosa, & ad suos terminos ita restringenda est, vt neque de re ad rem, neque de persona ad personam, neque de loco ad locum extendatur.* n. 175.

176. *Contra præscriptionem in dubio pronunciandum.*

1 ACquiruntur † regalia concessione, consuetudine & præscriptione. De his modis hoc capite ita agemus, vt prius de concessione, tanquam primo huius capitis membro, deinde de consuetudine & præscriptione, tanquam membro secundo, dispiciamus. Concessione vero regalia acquiri posse, apparet ex c.

ex c. *Super quibusdam.* §. *Praeterea. de verb. signif.* eoque facit etiam *l. 1. 3. & fin. C. vectigal. non. instit. non poss. & c. Quod translationem. de offic. legat.* estque communissima Dd. sententia, & ipso vsu etiam recepta, adeoque vera, † vt Ripa *respons. 80 num. 1.* dicat eum, qui negauerit Principem regalia posse concedere, incidere in crimen laesae maiestatis per *l. 2 C. de crimin. sacrileg. c. Si quis suadente. §. Committuntur. 17. q. 4.* Neque † tamen quocunque modo regalium concessio fiat, ipsius Imperatoris vel alterius superiorem non recognoscentis superior potestas (quae in Hispania maiora vocatur, teste Couarruuia *lib. singular. quaest. cap. 4. num. 1.* ea concessione censetur comprehensa, sed potius maior, quam est concessa, illis reseruata & retenta *c. dudum. §. hoc igitur. de praebend. in 6. l. inquisitio.* & ibi Dd. *C. de solut.* Afflict. *in c. 1. §. adhuc. num. 15. de pac. iuram. firmand.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 1 tit. vlt. num. 33.* Vasq. *de success. creat. lib. 2 § 17. nu. 18.* Roland. à Vall. *cons. 1. n. 135. l b. 2.* Surd. *cons. 267 nu. 7. & seq. lib. 2.* Alexand. Raudens. *respons. 1. num. 263 & 435. lib. 2.* Knich. *de iur. territor. cap. 1. nu. 315. & seq.* Mynsing. *obseru. 99. nu. 2. cent. 6.* Heig. *quaest. 9. nu. 18. part. 1.* Menoch. *cons. 604 nu. 16.* idque comprobatur voto Assessoris Camerae Imperialis *in causa* Teutschmeisters *contra* Ottingen Gilman. *Symphoremat. supplicat. part. 2. tit. 6. vot. 6. nu. 6. vers. vel expresse.* Et alio voto *in causa* Wirtemberg *contra* Osterreich. Gilman. *rer. iudicat. Camer lib. 2. decis. 54. num. 8.* Atque huc etiam spectat decisio cuius meminit Afflictus *decis. 122. num. 3.* vbi in sacro concilio Neapolitano decisum esse refert de regalibus, quod licet vniuersalibus alienationis verbis adiecta sit clausula. *Nihil sibi reseruando*, tamen ea alienatio non censeri. Neque † vero potest à supremo Principe, licet velit, ita concessio fieri, vt potestas suprema in alium transferatur, vt addunt Didac. Couarru. Roland. à Vall. & plerique alij iam allegati dictis locis, & praeter eos etiam idem tradunt alij, ex quibus sunt Bald. *in l. 1. § initio. num. 9. ff. de offic. praefect. vrb.* Alexand. *in l. Filio quem. nu. 15. ff. de liber. & posthum.* Ias. *in praelud. feudor. nu. 77. & in l. Imperium. nu. 20. ac ibid.* Longouall. *nu. 256. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Natt. *cons. 487. nu. 24. & 30.* Pruckm. *in § soluta potestas. c. 4. membr. 2. effect. 7. num. 56.* Ideoque nec sibi parem vel talem qui impune

2 3 4

rebellare queat eiusmodi Princeps constituere potest. Bald. *in Prælud. Feud. num. 32. & 33.* Præposit. *ibid. nu. 24.* Rosenth *in Synops. feud. c. 5. conclus. 10. num. 5.*

5 Neque † etiam alias, licet ipsa suprema potestas non alienetur nec transferatur, ita regalium concessio fieri potest, nec ea interpretatio eius in dubio facienda est, vt vergat in graue præiudicium & læsionem Imperij Isern. *in cap. vnic. nu. 3. quæ sint Regal.* Afflict. *in c. 1. §. præterea Ducatus. num. 41. de prohib. feud. alien. per Frideric.* Iacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. in feudum. num. 2.* Peregrin. *ad tit. vlt. num. 74.* Lancellot *in templo omn. Iudic. cap. 1. §. 4. verb. dignitatis iura non alienat. num. 6.* Cephal. *consil. 354. num. 10. lib. 2.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 10. num. 2. & 3.* Zas. *in Epitom. feud. part. 5. num. 11 15. & 25.* Decian. *respons. 2. nu. 168 vol. 1.* Capyc. *decis. 121. num. 1. & 5.* idque ita se habet etiamsi iuramentum concessioni accedat *c. intellecto* & ibi communiter Dd. *de iureiur.* Bar. *in l. 1 § plane num. 5. ff. quod vi aut clam.* Felin. *in c. 1. num. 5. de probat.* Cacheran. *decis. 139. num. 7.* Capyc. *d. decis. 121. num. 1.* Roland. à Vall. *d. consil. 1. num. 109. vol. 2.* Atque hæc quidem quæ de prohibita supremæ potestatis alienatione & interpretatione concessionis Regalium iam sunt dicta, hodie eo veriora sunt quod non solum, Imperator ante vllum sibi ratione subiectionis & fidelitatis à Principibus & alijs ordinibus Imperij præstitum Iuramentum de conseruandis & non alienandis Imperij iuribus iuret, sed & ex capitulatione inter ipsum & Electores facta infeudatio etiam bonorum Feudalium Imperio apertorum (quæ alioquin fauorabilior est & facilius admittitur quam alienatio vel etiam infeudatio rerum antea in feudum non concessarum) ei interdicta, eaque bona ad publicum patrimonium Imperij referenda sint, & licet aliquid ab ipsomet vel alio ex eius familia non legitime adquisitum possideatur, tamen Imperio restitui debeat, similiterque si alienam prouinciam vel ditionem auxilijs Ordinum acquisiuerit Imperio coniungere, ac si quid publicum suis copijs ac Marte recuperauerit ad restitutionem eius teneatur. Atqne hinc apparet quantopere verum sit quod Valasc. *de iure Emphyteus. quæst. 8. num. 38.* ait eorum sententiam insanientium

magis

magis quam Iuriſprudentium eſſe, qui aſſerunt Principem contra Ius diſpenſare, & quadrata rotundis mutare poſſe, quemadmodum & Pruckman. *in* §. *ſoluta poteſtas cap. 3. num. 3.* eandem & plures alias Dd. voces diras appellat, quarum in ſpecie *num. 4. & ſeqq.* meminit, inter quas ſunt, Principem candida nigris mutare, eique aliquid de plenitudine poteſtatis facienti, cur ita facis? dici & opponi, non poſſe omniaque eum ſuper omnia eſſe, quæcunque facit vt Deum facere, ſolam voluntatem pro ratione eſſe, ſine cauſa poſſe tollere ea quæ ſunt de iure naturali gentium & ciuili cum clauſula *non obſtante* & *ex certa ſcientia*, etiamſi cum alterius præiudicio fiat.

Fit † autem regalium conceſſio vel per priuilegium, vel per inueſtituram ſiue infeudationem. Priuilegium † rurſus duplicis generis eſt, nimirum lege ipſa, puta aurea Bulla Caroli IV. alijsque Conſtitutionibus, vel ſine lege conceſſum. Ex † aurea Bulla *cap 9.* habent Electores ius fodinarum auri & argenti, aliarumque minerarum in omnibus ſuis ditionibus, territorijs, eorumque pertinentijs, idque ita ſe etiam habet, vt nullam inde decimam præſtare teneantur, ſed totum ius, quod Imperatori in ijs competit, habeant. Gœden *conſil. 3. num. 9.* Schneidwin. *in* §. *conſtituitur. num. 7. Inſtit. de vſufruct.* Weſenbec. *conſil. 45. num. 24.* Idem † ius Electorem Saxoniæ habuiſſe etiam ex ſingulari alio priuilegio eiuſdem Caroli Quarti, teſtatur Simon Piſtoris *conſil. 4. num. 7.* quod extat poſt conſilia Modeſtini Piſtoris *vol. 2.* Quemadmodum † vero illud ius fodinarum in prædicta aurea Bulla Electoribus conceditur, ſic in ea *cap. 10.* talis conceſſio fit in iure cudendæ monetæ aureæ.

Ex † eadem aurea Bulla *cap. 11.* habent omnes Electores etiam ius extremæ prouocationis (quod ſupra *cap. 2. num. 14.* inter maiora regalia relatum eſt) licet † hoc remiſerint, nec eo in ſuis ſubditis vti voluerint Electores ad Rhenum, ſed priuilegium de non appellando vſque ad certam ſummam peculiariter ab Imperatoribus obtinuerint, & in ea re alijs Imperij Principibus & Statibus, eiuſmodi priuilegia etiam habentibus ſimiles eſſe voluerint, *deciſ. & Præiudic. Cameræ in verb. Priuilegium,* §. *Nota Electo-*

6 7 8 9 10 11 12

13 *Electores*. adeo † vt in Electore Palatino quidem ea summa appellabilis sint mille floreni aurei, sed in Electore Treuirensi summa appellabilis florenos aureos quingētos, in Moguntino vero florenos quadringentos non excedat, vt est videre in priuilegiorum Catalogo apud Frider. *de Cameræ process. post librum primum*.
14 Illud † vero priuilegium, quod de non appellando ex aurea Bulla illi vna cum reliquis Electoribus habuerunt, confirmatum fuit in Saxoniæ Electore ab Imperatore Ferdinando anno 1559. in Brandenburgico vero ab Imperatore Rudolpho II. anno
15 1586. idque † ita factum est, vt Saxonicum priuilegium simul etiam Ducibus Saxoniæ indultum sit. Knich. *de Saxo. non prouocan. iur. in verb. ius. cap. 2. nu. 32. 33 34.* Quemadmodum & toti domui Austriacæ huiusmodi peculiare priuilegium datum est, vt apparet ex ijs quæ supra *c. 4.* dicta sunt. Tanti vero fecit hoc Regale extremæ prouocationis Carolus V. Rex Franciæ vt cum Ioanni Duci Biturigum multa Imperij Iura indulsisset extremam prouocationem singulari exceptione sibi reseruarit. Affine huic Regali extremæ prouocationis est ius vtendi clausula appellatione remota vel alia ratione appellationem tollendi, *de quo etiam* supra *c. 2. num. 15.* dixi, vti & hoc ius inter maiora Regalia referendum esse per ibidem allegata comprobatum est. Verum hoc non est vlli Principi & ne quidem Electoribus per auream Bullam vel aliam Constitutionem Imperij concessum, sed in iure communi fundatum, vt *d. nu. 15.* ostensum est.
16 Ex eadem † vero aurea Bulla *d. c. 9.* Electoribus omnibus
17 competit ius habendi Iudæos & † in ea *cap. 4.* constituitur, quod contra eosdem committatur crimen læsæ maiestatis, & sic habent etiam ius confiscandorum bonorum, quæ ad damnatos ex eo crimine pertinent, quod supra *cap. 2. num. 18.* maioribus rega-
18 libus annumeratum est, & dicetur de eo latius *lib. 2. cap. 20.* Ex † alijs vero Constitutionibus Imperij est, quod ciuitates Longobardiæ habere dicantur regalia, eoque pertinet Constitutio Friderici Primi de Pace Constantiæ, de qua *superiori capite num. 87.* dictum est.
19 Ex † ijsdem est, quod in ius habendi Iudęos, ex Ordinatione Po-

ne Politica de anno 1548. *tit.* Von Juden vnd ihrem Wucher / & Recessu deputationis de anno 1577. *tit. 20. in princ.* Omnibus habentibus Regalia concessum, atque ita hoc ipsum generaliter alijs regalibus additum sit, vt cum Electoribus commune sit factum, adijciturque † ijs locis per peculiare priuilegium etiam illud haberi posse, qualia priuilegia in Imperio non pauca sunt, inter quæ vidi in quibus Iudæi vocantur, Der Keyserlichen Majestet Cammerknechte / habentque † hi vetera priuilegia Cæsarea de commercijs & negotiationibus cum Christianis exercendis, vt apparet ex Imperialis ciuitatis Francofordianæ reformatione *part. 2, tit. 12.* vbi varia de Iudæis in specie statuuntur, quæ dignissima sunt, vt extra Rempubl. Francofordianam etiam legantur, & passim alijs locis, in quibus cum Iudæis commercium est, obseruentur. Cum † vero Iudæi huiusmodi priuilegijs contra Ius & Imperij Constitutiones saluberrimas per enormes vsuras, syngraphas vetitas, fideiussiones, pignora, anatocismos menstruos, aliasque fraudes nimis abutantur, singulari studio ijs est resistendum, & officialium cum ijs collusiones sunt arcendæ, cauendumque etiam est, ne potestas aliqua in ijs crescat. Ideoque merito quidam Iudæus, qui se Regierer der gemeinen Judenschaffe scripserat, fiscali in duas marcas auri puri condemnatus fuit. *Decision seu præiudic. Cameræ, in verb. Priuilegium. §. nota Electores.* Non † desunt autem tum ex Principibus, tum ex alijs Imperij Statibus, qui licet regalia habeant, tamen ab hoc iure Regali habendi Iudæos abhorrent, eosque in suis territorijs ferre nolunt, licet † aduersus eum, qui semel eos in protectionem recepit, & postea expellere vult, mandatum cum clausula ad eorum petitionem decernatur, vt & contra eum id fit, qui ad tempus eos recepit, & finito tempore non dimittit. Rulant. *de commissar. part. 3. lib. 7. cap. 3. nu. 5.* vbi præiudicia Cameræ de vtroque casu adducit. Atque vt eo magis fraudi eorum occurratur præter cætera saluberrime de ijs in Imperio cautũ est vt actiones suas contra Christianos ex nulla causa vel prætextu cedere possint, & cessa amittant, Magistratus etiam & Notarij eos conscribentes officio & honoribus priuentur, alijque id facientes carcere & alijs modis

20
21
22
23
24

puniantur ex Constitut. *de anno 1551.* §. Diesem zu begegnen/ *&c. & seq.* & mutuo Christianis datam pecuniam Iudæi sua vel Germanica lingua conscribant addantque quid & quando crediderint quodque & quale pignus acceperint ex Recess. Deputatorum *anno 1577.* §. Vnd damit/ & vt eo magis habitu etiam externo à Christianis distinguantur clauo siue annulo in vestibus flauo & conspicuo vti iubentur ex Constit. *de anno 1530. tit. 22.* Sigismundus Imperator tamen Augustanis per priuilegium concessit q. Iudæos non teneantur retinere in sua ciuitate, sed inde expellere possint Buxdorff *in dissertat. ad auream Bull. Carol. IV. th. 90. lit. c.*

25 Quemadmodum † autem prædicta regalia partim ex aurea Bulla, partim ex alijs Constitutionibus Imperij per priuilegium competunt, sic præter alia & illud in Constitutionibus Imperij peculiariter & per priuilegium cautum est, quod fodinas habentes peculiares officinas habere possint præter solas illas tres vel quatuor quæ in singulis Circulis admittuntur ex Edicto monet. de anno 1570. §. Dieweil auch/ *&c.* Item Constit. anno 1594. §. Wir ordnen wöllen vnd gebieten. *vers.* Es soll keinem/ & quod solis ijs, qui fodinas auri præstantioris & preciosioris, quam est in aureis Rhenanis, habent, Ducatos cudendi facultas compe-

26 tat ex edicto monetali *de anno 1576.* §. Vnd auß sondern/ *&c.* Item † quod Electores ad Rhenum hoc præcipuum habeant, vt in aureorum Rhenensium materia, pondere & æstimatione ad eos, non minus quam ad Cæsarem, respiciendum esse dicatur in Constitutione anni 1551. §. Weiter so setzen/ *&c.* eoque pertinet Edictum Maximiliani II. de anno 1571. §. Gleichsfals weil etliche/ *&c. in verb.* Den Reinischen Churfürstlichen/ *&c.*

27 Sine † lege vero siue constitutione aliqua per priuilegium quamplurimi regalia habent, idque experientia testatur, & nonnulli ex Dd. ita loquuntur, vt eius solius meminerint, nec inuesti-

28 turæ vel etiam in genere concessionis mentionem faciant, & † Constitutiones etiam Imperij ita nonnunquam de regalibus loquuntur, vt tantum priuilegij in ijs fiat mentio, quemadmodum, verbi gratia, de iure monetæ cudendæ videre est in Edict. monetali *de anno 1559.* & in Constitutione Imperij *de anno 1566.*

& de

& de anno 1570. quibus locis nulla omnino fit mentio Inuestituræ, sed tantum priuilegij siue Freyheit. Certum † tamen est, per inuestituram etiam regalia acquiri & in feudu concedi Schneidw. *de feud. part. 2. num. 94.* Schrader. *de feud. part. 2. cap. 1. num. 9.* Zas. *in epit. feudal. part. 5. num. 12.* Vult. *de feud. cap. 5. num. 6.* Gœden. *cons. 8. num. 4.* Wesenbec. *cons. 45. num. 35.* Eoque spectat Inuestitura Iacobin. de S. Georgio, qua varia regalia continentur, atque hoc ipsum vsus etiam comprobat, apparetque ex his, quemadmodum bona regalem dignitatem annexam habentia per inuestituram & concessionem in feudum haberi possunt, sic & regalia feudali titulo recte acquiri. 29

Non † raro vero ea regalia, quæ antea per priuilegium obtenta fuerunt, inuestituræ etiam inseruntur, & sic in feudum recognoscuntur, cui rei multa extant exempla, & vidi ipse talia priuilegia & inuestituras. Fit † autem de regalibus ita inuestitura, vt, quantum ad solennitatem attinet, inter hanc & illam, quæ de feudis dignitatem regalem annexam habentibus fit, discrimen sit, cum in regalibus non sit opus vt inuestitura per vexillum fiat, quæ solennitas tamen in feudis regalibus requiritur, ideoque eiusmodi feuda vocantur feuda vexilli siue Fahnlehen / vt supra *cap. 3. num. 7.* ostensum est. Quod † vero vexillum est in inuestitura secularium personarum, hoc in Ecclesiasticarum inuestitura est sceptrum, vt per quod hæ loco vexilli inuestiuntur. Schneidw. *in epitom. feudal. part. 1. nu. 30.* Hotoman. *de feud. cap. 10. & 23. & in Commentario de verbis feudalib. in verb. Regalia pro iure.* Cuiac. *lib. 3. de feud. tit. 11.* Vult. *de feud. cap. 7. nu. 29. vers. Hastæ Obertus.* eoque pertinet etiam text. *in speculo Sax. lib. 3. artic. 60. & gloss.* in Lehenrecht *cap. 20. in fin.* Idque confirmatur eo quod inuestitura per sceptrum facta *superiori capite. num. 123.* dictum est. In forma etiam iuramenti fidelitatis quod ab inuestiendo præstandum est inter seculares differentia est. Nam seculares tactis Euangelijs & manu ijs imposita iurant. Ecclesiastici manum dextram pectori imponunt, idq; comprobatur per auream Bullam Carol. IV. *c. 2.* vbi statuitur, quod Electores Seculares tactis Euangelijs, Ecclesiastici dextram pectori imponētes iurare debeant. Atq; hoc 30 31 32

quidem in Secularibus de tactis Euangelijs cum veterum Imperatorum Constitutionibus congruit, vt apparet ex *l. de creationibus. C. de episcop. aud. l. rem non nouam. 14. §. patroni. C. de iudic. Nouell. 8.* iusiurandum quod præstatur ab his. In Ecclesiasticis vero in ijs Constitutionibus non requiritur tactus Euangeliorum, vt apparet ex *d. l. de creationibus. 17. Nouell. 123. c. 1.* Eoque minus mirum est, quod in d. aurea Bulla de ijs statuatur, quod non tactis Euangelijs, sed dextra pectori imposita iurare debeant, & sic, vt alia exempla omittantur de Archiepiscopo Coloniensi in publice editis scriptis relatum est, id ab eo obseruatum esse, cum anno 1594. ab Imperatore inuestiretur & iuramentum fidelitatis præstaret.

33 Etsi † vero per inuestituram, si non vera, siue propria, sed abusiua sit, regulariter dominium & possessio in inuestitum non transferatur, tamen hoc fallit in regalibus, & alijs incorporalibus iuribus, cum in ijs eiusmodi inuestitura sit loco traditionis, ideoque per eam dominium & ipsa possessio transferatur, vt supra *cap. 3. nu. 23. & 24.* de hac limitatione & dicta regula ostensum

34 est. Sunt † quidem, qui eandem limitationem de dominij translatione etiam in inuestitura per Principem de re corporali abusiue facta locum habere existimant, Zas. *d. part. 5. nu. 16.* Hieron. Marilian. *in repetit. l. quoties. num. 110. & seqq. C. de rei vendic.* Curt. sen. *cons. 48.* incip. *Memoria recolenda. num. 36.* & plures alij allega-

35 ti ab Hartman. Pistor. *quæst. 29. num. 20. lib. 2.* verum † contraria sententia verior est, cum feudum ex receptissima Dd. sententia contractus sit, & Princeps contrahendo censeatur potius iuris communis regulas sequi, quam ab ijs recedere velle. *l. ex facto. ff. de vulgar. & pupill. substit.* Atque hanc sententiam, quod contractu interueniente Princeps sine traditione non censeatur transtulisse dominium, ideoque etiam ille, qui cum Principe contraxit, non sit præferendus ei, qui postea possessionem nactus est, amplectuntur Ias. *in d. l. quoties. num. 10.* Alciat. *in l. traditionibus. num. 19. & ibid.* Dec. *num 3. vers. Octauo etiam procedit. & seqq. C. de pact.* Andr. de Isern. *in c. 1. nu 3. vers. Hoc non videtur posse stare. Quid sit inuestit.* Iaco. de S. Georg. *de feud. in verb. Princeps Pedemontium.*

§. sed an

§.sed an Princeps.num.17.vers.tandem pro veritate. Didacus Couarr. *Variar.resolut.lib.2 cap.19.num.3.* Andreas Gail.*obseru.55.numer.6. vers.Limita hanc obseruationem.lib.2.* & tam multi alij, vt Alciatus dicto loco testetur id plurimorum authoritate comprobari, & hanc sententiam magis communem esse dicat Hartmannus Pistor.*d quæst.19.num.21.in fin.* addens, non esse difficile ostendere, eam firmioribus etiam rationibus esse subnixam. Et in specie per abusiuam inuestituram à Principe etiam factam non transferri dominium vel etiam possessionem, & secundum vere inuestitum,& sic per eam inuestituram possessionem nactum, præferri primo abusiue inuestito, communem conclusionem esse testatur Matthæus de Afflict.*in c.1.num.7.vers.& licet sit.qui successor.teneant.* facitq; pro ea textus *in c.1. Quid sit inuestit.* quem pro eius confirmatione inducit Iacobinus de S. Georg. *in d verb. Princeps Pedemontium:§.Sed quæro nunquid.n 1 in fin.*

Atque hæc cum ita se habeant, verum manet, singulare esse in regalibus & aliis iuribus incorporalibus,quod in iis etiam per abusiuam inuestituram dominium & possessio transferatur, simulq; † inde consequitur, etiamsi alius postea per veram inuestituram regalia tanquam feudum à Principe nactus fuerit, tamen huic eum, qui antea de illis abusiue inuestitus fuit, præferendum esse, idque † in eo, qui prius priuilegium de vno vel pluribus regalibus consecutus est, tanto magis locum habet,quod etiamsi res corporalis à Principe gratiose donata,& postea similis donatio alij facta, traditioque in eo secuta sit, tamen huic posteriori prior præferatur. Iason. Iacobin. de S. Georg. Didac.Couarruu.Gail.& Hartm. Pistor.*supra citatis locis.* Dec.*in l certi condictio.§.deposui.num.7.ff si cert.petat.& cons.689.*incip.*viso puncto.num.20.& 23.*Bald.*in c.1.§.inuestitura num. 2.de nou. form.fidel.& cons.345.*incip.*ad euidentiam nu.4.& seqq vol.1.* Ias. *in prælud.feudor.num.73.*Alexand *cons.3.*incip.*ex his numer. 8.vers.& dicit Baldus lib.5.*Paris.*cons.11.*incip.*Castrum istud num.58.& 59.lib.1* Siue quis priuatus & Regalium incapax ex inuestitura siue ex priuilegio concessionis Regalium titulum alleget & in eo se

36 37

fundet ad editionem tituli Fisco petenti tenetur Matth. de Afflict. *c.1.n.35.v.quinto fallit. tit. de contr. inuest.* Roland. *conf.88. nu 24. lib.2.* Anton. Peregrin. *conf.2.n.15.lib.1.* Qui pro hac sententia allegat etiam textum *in c.1 de offic. ord. in 6.*

38 Sciendum † etiam est, siue per inuestituram veram vel abusiuam, siue per priuilegium regalia concedantur requiri vt iusta aliqua vrgens causa interueniat. Roland. à Vall. *conf 18. numer. 77. volum.2.* vbi allegat etiam Afflict. *in rubr. Quæ sint regal num. 72.* Idem tradit Rothomagensis Parlamenti Præses Ioannes Igneus *in l. necessarios. §. non alias nu.34 ff. ad Syllan.* per textum *in l. 1. Cod. noua vegal. instit. non poss. & in l.1. C. de excusat. muner.* Claudius de Seyssel *tit qui feud. dar. poss. vers. Hinc referunt Dd.* Et nonnunquam etiam requiritur consensus Electorum in concessione regalium, idq; de vectigalibus nouis instituendis sancitum est in constitutione Imperij *de anno 1576.* §. Dardurch dann :c. ac continetur etiam capitulatione inter Carolum Quintum & Electores multo ante facta.

39 Præterea † vt subsistat concessio regalium per priuilegium vel inuestituram facta necesse est, vt clausula *Ex certa scientia*, vel clausula, *proprio motu* adiiciatur Iacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. in feudum numer. 3.* Ial. *in prælud. feudor. numer. 80.* Mozz. *titul. Qui feud. dar. poss. numer. 13. & tit. de natural. feudor. numer. 25.* Lancellot. *in templo iudic. lib. 1. cap. 1. §. 4. verb. Dignitatum iura non alienat. numer. 14.* Intrigliol. *de feud. quæstion. 32. numer. 4.* Roland. à Vall *d. conf. 18. num. 78.* & inter Germaniæ Iurisconsultos Henning. Gœden *conf. 2. num 5. & 6.* Rosenthal. *de feud. cap. 5. conclus. 10. numer. 6.* Zas. *in epitom. feudal. part. 5. numer. 11.* Schneidvvin. *de feud. part. 2. numer. 97.* Borch. *in cap. vnic. numer. 13. Quæ sint regal.* Schrader. *de feud. part. 4. cap. 1. num. 27.* vbi addit eiusmodi clausulis non esse opus si regalia annexa sint alij rei feudali de qua quis inuestitus est. Atque est ea sententia, qua illarum clausularum adiectionem in regalium concessione requiri dictum est, frequentioribus Dd. calculis approbata, adeo quidem, vt paucissimi reperiantur, qui aliud sentiant. Atque † hic

40

atten-

attendendum est, quod licet non desint, qui ita loquantur, quasi illæ clausulæ simul & coniunctim requirantur, tamen plerosque alios de usu disiunctiua particula vti, & per eam ita loqui, vt alterutram sufficere velint; quemadmodum ex supra allegatis Dd. & pluribus aliis apparet. Reperiuntur etiam qui ita coniunctim clausulas illas vno loco requirunt, vt tamen alio loco huius rei immemores vel seipsos corrigere volentes inde recedant & per particulam disiunctiuam vnam ab altera separent. Sigismundus Imperator loco Clausulæ siue verborum, *ex certa scientia*, his verbis: *non improuide, nec per errorem, sed animo deliberato, vsus est*, in sua aurea Bulla de Iure & successione Electorum Palatinorum anno 1434. promulgata §. *vnde sane*. Quæ † clausula tantæ est efficaciæ vt erroris & ignorantiæ memoriam ad inferos amandet, quemadmodum loquitur Pruckman. *cons. 49. numer. 64. volum. 1.* allegans pro hac sententia Bertazzoll. & Parisium. Atque ideo non immerito ob huiusmodi clausulam dici potest exceptioni sub- & obreptionis non esse locum, quemadmodum & supra vtraq e clausula ex scientia & proprio motu eam vim habet, vt tollat sub- & obreptionem idque tradunt de clausula *ex certa scientia* glossa *in cap. de fil. presbyter.* Gabrielius *commun. cōn: lus. libr. 6. titul. de clausul. conclus. 1. numer. 25.* plures alios allegans Guid. Pap. *cons. 83. numer. 10. in fin. & cons. 205. numer. 21.* Borcholt. *in cap. vnic num. 14. quæ sint regal.* de clausula proprio motu Abbas *in cap. ad aures. numer. 5. de rescript.* Lancellottus *d. §. 4. verb. ius positiuum tollit numer. 37.* Guido. Papæ *cons. 178. numer. 6.* Crotus *cons. 143. numer. 27. & cons. 220. numer. 27.* Corneus *cons. 313. num. 10. vol. 4.* Borcholt. *d. loco.* Gabrielius *d. tit de clausul. conclus. 2. num. 1.* multos alios pro hac sententia adducens, confirmaturq; ea textu *in cap. Si motu proprio. de præbend. in 6. & clement. si Romanus Pontifex. eod. titul.* Iusta † causa etiam præsumitur in concedente non solum ob clausulam *Ex certa scientia* Abb. *in cap. Cum olim numer. 17. de re iudic.* Gabriel. *d. conclus. 1. nu. 15.* sed † etiam ob clausulam: *motu proprio* Roman. *cons.*

41 42 43

conf.436 num.19. Marsil.*sing. 6. num.1. in fin.* Dec. *in d.l.3.nu.5. vers. Similiter clausula ff. Quod quisque iur.* Ias.*in l. si testamentum num.5. v. vltimo lim. C.de test.* Intrigliol.*d.qu.32.n. 26.* Menoch.*de præsumpt. li.2.præsum.13. num.13.* similiter quemadmodum † ob clausulam *Ex certa scientia* Princeps præsumitur concedendo vsus esse plenitudine potestatis Abb.& Felin. *in c. Cum inter.de except.* Dec. *in l.in testamento.num.13.C.de testament. milit.* idem *in c. ad hac num.14. de rescript.& cons.590.num 14.* Crot.*d.cons.220. num.41.& cons.275. num.40.* Gail.*obseru.56.num.14. lib.2.* Euerhard. à Middelb. *in loco legal. A plenitud.potest.num.13.* Ioann.de Anan.*cons.81.nu.4.* Corn. *cons.1.num.10.vol.3.* Crauett.*cons.182.num.18.* Lancellot. *in d.verb. ius positiuum tollit num.32.* Tapia *in rubr.de constit. Princ.c.2. num.11.*

45 Sic † idem dicendum est de clausula *Motu proprio* Intrigliol. *d.q. 32.num.22.* Dec. *in d.l.3. num.5.ff. quod quisque iur.* Anton. de Butr. *in c.constitutus vers.non obstat. quod not.de rescr.* Borcholt. *d.loco.* Gabriel *d.conclus.1.num.83.*

46 Et † eam vim, vt non requiratur clausula derogatoria non solum habet clausula *ex certa scientia*, Bald. *l. fin post princ.post verb.vers. vltimo dic quod tria sunt C.sentent. rescind. non possunt & in c.1.§. Mater si de feud. defuncti content.* Angel. *in l.si constat ff.de Appel.* Felin.*in c.Nonnullis in princ.numer.1. vers. limita secundo de Rescript.* Schrader.*cons.12. num. 86. vers.cum quia* verum etiam clausula *proprio motu* Bald.*in l.omnes vers.saluo Iure Imp. C.de quadrienn.præscript.* Ioann Andr.*c.vnico de excess.prælat in 6.* & post eos à se allegatos Schrad. *d. cons.num.78.* Alios vero plures effectus videre licet apud Petr. Rebuff. *in comment. ad concordat. Reg. Galliar in forma mandati Apost.* Gabrielium *d. concl.1.& 2.* & Ioann. Staphilæum *in tract. de literis gratiæ & iust. part.1. tit. de vi & effect. clausular.* Non operatur autem clausula *ex certa scientia* in iis quæ Princeps præsumitur ignorare, cuiusmodi sunt statuta, pacta, consuetudines, diuturni vsus & alia facta peculiaria, *c.1.de const.in 6.* & post Bald. à se allegat. Mynsinger. *resp.19.num.15.*

47 Et † sane quemadmodum non præsumitur Principem vti voluisse clausula plenitudinis potestatis Bald.*in l.bene à Zenone, C.de quadrien. præscr.* Paris. *cons.51.n.15,* Schrader.*cons.19. n. 46. vol.1.* sic etiam

non

non præſumitur in conceſſione certa ſcientia ſed probari debet. Innoc. Ioan. Andr. Ant. de Butr. Abb. & alij Dd *in c. porrecta. de confirmat. vtil. vel inutil.* Gabriel *d. concluſ. 1. num. 63.* niſi † con- 48 ceſſionem geminatam eſſe conſtet Felin. *in cap. nonnulli in princ. num. 14. de reſcript.* Iaſ. *in l. nec damnoſa num. 6. Cod. de precib. Imperator. offerend.* Roman. *in l. ſi vero §. de viro num. 56. ff. ſolut. matrimon.* Tapia *d. cap. 2 num. 14.* Schrader. *de feud. part. 10 ſect. 20. numer. 132.* Non † præſumitur etiam motu proprio, ſed potius ad partis po- 49 ſtulationem facta conceſſio Bart. *in d. l. 3. in princ. ff. quod quiſque* & ibid. Iaſ. *num. 2.* & Dec. *num. 4. verſ. & in dubio.* Menoch *d. præſumpt. 13. num. 1.* idque votando in quadam cauſa comprobatum fuit in Camera Imperiali, vt eſt videre apud Gilman. *Rer. iudicatar. lib. 2. deciſ. 5. num.* 43. vbi additur omnes Dd. ita tenere. Atque † hæc ſententia adeo vera eſt, vt etiam eo caſu, quo clauſula 50 *motu proprio* adiecta eſt, locum habeat, ſi conceſſionem ad petitionem impetratam eſſe conſtet, vt poſt Pariſium, Marianum Socinum & Gabrielium addit Menochius *d. præſ. 13. nu.* 2. Schrader. *conſ. 14. num. 11. lib. 1.* Cæterum quemadmodum ſcientiam in geminata conceſſione præſumi ſupradictum eſt, ſic † & proprio 51 motu conceſſionem geminatam factam eſſe præſumendum eſt Bald. Fulgos. Iaſ. & alij Dd. communiter *in d. l. nec damnoſa.* Iaſ. *in d. l. 3. in princ. numer. 6. & ibid.* Dec. *numer. 5.* Alexand. *num. 3.* Felin. *in cap. ſi quando num. 14. de diuort.* Pariſ. *conſ. 9. numer. 21. volum. 3.* Schrader. *d. ſect. 20. numer. 135.* Peregrin. *d. titul. vlt. nu. 39.* Idem † præſumitur, ſi ob benemerita præcedentia conceſſionem fa- 52 ctam eſſe conſtiterit Iaſ. *in l. ex hoc iure. verſ. quartus notabilis effectus ff. de iuſtit. & iur.* Felin. *in cap. cauſam quæ column. 4. verſ. vndecimo nota de teſtib.* Menoch. *d. præſumpt. 13. num. 4.* vbi plures alios allegat Gabriel. *d. conſ. 2. numer. 113.* Coniungi vero cum clauſula *ex certa ſcientia & motu proprio* poteſt clauſula *de plenitudine poteſtatis*, quæ vt illæ ſimiliter omnem ſub & obreptionem tollit Schrader. *conſ. 9. numer. 71. lib. 1.* Pariſ. *conſ. 5. numer. 120. lib.* 4. Nicol. de Agaciis inter conſilia feudalia Brun. *conſ. 5. numer. 6. lib. 1.* allegans ſimul gloſſ. *in cap. 2. de filiis Presbyt.* & Dominos de Rota

concluſ. 326. habetque vim clauſulæ derogatoriæ Pariſ. *d. conſ.* 5. *numer.* 93. Schrader. *d conſ.* 19.*num.* 71. Idque adeo verum eſt vt clauſula *de plenitudine poteſtatis* non ſolum ea ſed plures alias clauſulas ſuperare dicatur Felin. *in cap. nonnulli.numer.* 51. *de Reſcript.* Dec. *conſ.* 373.*numero.* 8. Pariſ. *conſ.* 1. *numero.* 68. *lib.* 2. Tib. Decian. *conſ.* 41. *numer.* 21. *volum.* 2. Pruckman. *conſ.* 49. *numer.* 72. *libr.* 1. Schrader. *conſ.* 9. *numer.* 71. *volum.* 1. qui generaliter affirmat, eam omnes alias clauſulas ſuperare. Intelligendam autē eſſe *plenitudinem poteſtatis* ſi princeps ea vtatur de commendabili & Regia non autem tyrannica illaudataque poteſtate ait Bald. *conſ.* 345. *col.* 2. Nec debet ſupremus Princeps ea vti ſine magna cauſa Frider. Scotus *conſ.* 1. *numer.* 194. *tom.* 1. *libr.* 1. Alexand. *conſ.* 2. *numer.* 6. *lib.* 1. Neuizan *ſylu. nupt. libr.* 6. *num.* 57. Iaſ. inter dicta conſilia Brum. *conſ.* 8. *numer.* 50. vbi addit hoc eſſe ſingulare dictum Innocent. & pro valde ſingulari notare Abbat. *in capit. innotuit. de Elect.* & Bald. *in l. bene à Zenone Cod. de quadrienn. præſcr.* Proinde quemadmodum de Pontifice dicitur, quod diſpenſatio ſine iuſta cauſa facta ſit diſſipatio. Ioann. Iac. de Leonard. inter dicta conſilia Bruni *conſ.* 117. *numer.* 312. Iaſ. *conſ.* 8. *numer.* 51. Neuizan. *d. lib.* 6. *numer.* 57. Roſenthal. *de feud. cap.* 7. *concluſ.* 19. *gloſſ. ff.* Et quando clauſula *de plenitudine poteſtatis* ſine iuſta cauſa vtitur, plenitudine tempeſtatis vti cenſeatur Ioan. Iac. de Leonard. *d. conſ.* 117. *numer* 313. Sic & quamplurimi Dd. ſunt, qui de Principibus ſecularibus etiam ſuperiorem non recognoſcentibus aſſerunt, ſi clauſula *de plenitudine poteſtatis* vtantur ſine cauſa, eam eſſe plenitudinem tempeſtatis. Ex his Dd. ſunt præter alios Luc. de penn. *in l. Iubemus col.* 2. *circ. med. C. de prox ſacr. ſcrin. lib.* 12. Crauett. *de antiqu temp par.* 1. *§. non omittō, numer.* 4. Idem *conſ.* 241. *verſ. non obſtat. conſ.* 669. *numer.* 6. *verſ. & quotiens p.* 4. Feder. Scot. *conſ.* 1. *numer.* 194. *Tom.* 1. *libr.* 1. Neuizan. *d. lib.* 6. *numer.* 57. Tib. Decian. *conſ.* 25. *numer.* 29. *volum.* 1. Pinell. *in l.* 2 *p.* 1. *numer.* 25. *Cod. de reſcind. vend.* Vaſq. *illuſtr.*

illustr. controu. capit. 1. *numer.* 20. Pruckman. *in §. soluta potestas, cap.* 3. *numer.* 3. vbi plures allegat & *numer.* 4. addit Zas. *in l.* 2. *in princ. numer.* 99. *ff. de orig. iur.* præclarissime disserere, quod Principis potentia quanto est immensior, tanto magis æquitatem exigere, & Iustitiam cumprimis colere, & colendam præscribere debeat.

Siue † autem proprio motu, siue ex certa scientia concessio fiat, obseruandum est, regulariter non priuatiue, sed cumulatiue regalia censeri concessa, & concedentem non minus quam eum cui concessio facta est, ea exercere posse Signorol. de Homod. *cons.* 108. *In quæstione seu quæstionibus nu.* 13. *vers. item ratione secunda.* Pruckman *ad rubr. quæ sint regal. c.* 5. *num.* 94. Alciat. *cons.* 103. *nunquid homines. nu.* 6. 9. *&* 10. *vol.* 5. Rosenth. plures alios allegans *d. c.* 5. *conclus.* 15. *num.* 1. *in gloss.* a. & comprobatur votando in causa Teutschmeisters contra Öttingen apud Meichsner. *in Cameræ decis.* 6. *numer.* 19. *vers.* Zu deme das ꝛc. *&* *num.* 20. *tom.* 2. *lib.* 1. facitque pro eo, quod in concessione regalium maior semper penes Principem maneat in regalibus potestas, vt supra ostensum est, & † quod alias etiam superior cum inferiore censeatur habere potestatem concurrentem *l. si in aliam.* §. *final. cum* 2. *sequentib. ff. de offic. procons. l fin. Cod. de iurisdict. omn. iudic.* Atque † hoc in specie in iurisdictione etiam ita se habere, & eam similiter regulariter cumulatiue, non priuatiue censeri à superiore esse concessam tradunt Abb. Felin. & alij Dd. *in cap. Pastoralis, de offic. ordinar.* & late idem Abb. *in c. Cum ecclesiarum num.* 11. *eodem titul.* Angel. *in l.* 1. §. *si quis in appellatione ff. de appellat.* Ias. *in l. Rerum.* §. *si quis post. ff. de leg.* 1. Afflict. *in c.* 1 *num.* 1. *Quis dicat Dux, Com. March.* Mynsinger. late *obs.* 99. *per tot. cent.* 6. vbi hoc tanquam regulare ius inculcat & *num.* 1. ait per dominos Camerales pro hac sententia conclusum esse, eamq; communem esse testantur Ioan. Baptista Ferret. *cons.* 142. *punctum difficultatis num.* 15. & Roland. à Vall. *cons.* 80. *quod oppidum num.* 6. *lib.* 2. magisque communem esse asserit Ias. *d. loco* & post eum Mandosius in addit, ad Roman. *cons.* 393. *præsens consultatio n.* 1. *lit.* a.

53

54

55

R 2 Verum

56 Verum quemadmodum † hoc ius regulare in iurisdictione non habet locum, si ea in feudum concessa sit Abb. & Felin. *in c. cæterum de iud.* Brun. *conf.* 47. *num.* 7. Parif. *conf.* 2. *num.* 18. *vol.* 2 Rosenth. *d. c.* 5 *concl.* 5. *num.* 2. Hartm. Pistor. *quæst.* 45. *num.* 15. vbi hoc

57 communiter receptum esse ait: sic † etiam supra de regalibus adductum ius regulare fallit, si concessio eorum per inuestiturã facta est Roland. à Vall. *conf.* 88. *nu.* 26. *vol.* 1. Ias. *conf.* 70. *num.* 1. *vers. confirmo etiam. vol.* 3. Rosenth. *d. cap.* 5. *conclus.* 15. *num.* 4. Schrader. *de feud part.* 10. *sect.* 1. *n.* 131. vbi plures alios allegat, facitq; pro huius sententiæ confirmatione, quod vasallus respectu vsus & vtilitatis rei potius ius, quam dominus feudi propter vtile suum do-

58 minium habeat & illi præferatur. Deinde † & eo casu, quo per priuilegium sine inuestitura concessionem factam esse constat, dicendum est, priuatiue eam factam esse in iis, quorum vsus per concedentis vsum omnino impediretur, puta si aliquo loco cõcessum esset vectigal concedens idem eodem loco colligere nõ

59 posset Rosenth. *d. concl.* 15. *n.* 2 idq; confirmatur eo, quod † omnis concessio & dispositio ita accipienda sit, ne reddatur elusoria & effectu careat, vt supra dictum est.

60 Atq; † hæc quidem cumprimis ita se habent in priuilegio sine inuestitura per modum alterius alicuius contractus concesso Schrader *d. sect.* 1. *nu.* 131. & 133. tradens non solum per inuestituram, sed & per alium contractum regalia priuatiue in alium

61 transferri. Priuilegium † autem per modum contractus impetratum in contractum transit, & in eo idem statui debet, quod de contractu Affl. d. *in rubr. quæ sint regal. numer.* 73. Bart. *in l.* 2. *numer.* 6. *ff. de iur. immunit.* Bald. *in l. qui se patris numer.* 34. *Cod. vnde liberi.* Ruin *conf.* 196. *Primo videndum num.* 8. *volum* 1. Schrader. *d. sect.* 1. *num.* 134. *v. similiter quoq;* Carol. Tap. *in l fin. part.* 2. *c.* 9. *n.* 1. *& seq. ff. de const. Princ.*

62 Porro † autem conceduntur regalia specialiter vel generaliter, siue per priuilegium, siue per inuestituram concessio fiat.

63 Et † quidem specialiter ita concedi solent, vt vel vnum vel duo tantum, vel plura nominatim in concessione exprimantur.

tur. Siue † autem vnum vel duo, siue multo plura in concessione 64 enumerentur, hæc sola censentur concessa, eaque restrictio fieri debet, vt ab vna specie ad aliã non fiat illatio vel extensio Affl. &. *ad constit. regni Neapolitan. lib. 1. rubric. 77. num. 6. vers. Et concesso v. o de regalibus.* Wesenbec. *d. cons. 27. num. 24* Roland. à Vall. *cons. 1. num. 17. vol. 2.* Zas. *cons. 16. num. 64. lib. 2.* Mynsing. *respons. 1. num. 96. decad. 11.* Ioan. Koppen. *quæst. 32. num. 4. & 8.* Schneidw. *d. part. 2. num. 97.* idque asseritur in causa Teutschmeisters contra Donawerda in voto Camerali, ꝙ extat apud Tileman. contra Benign. *Syntagm. 2. decad. 1. vot. 6. num. 42. in fin.* & in causa Ingelheim contra Pfaltz in voto quod est apud Meichsner. *decis. 4. nu. 174. tom. 2. lib. 2.* Ratio † est, quod regalia, vt addit Roland. à Vall. *d. consil. 1. 65 num. 148.* post Lucam de Penn. *in l. 2. C. de iur. reipubl. lib. 11.* sint iura specialia & à iure communi exorbitantia, ideoque restringenda, nec in consequentiam trahenda per *c. ea quæ. de reg. iur. in 6.* & † in diuersis ac separatis speciebus ab vna ad aliam non infera- 66 tur *l. fin.* & ibi Dd. *ff. de calum. l. Papinianus exuli. ff. de minorib. l. naturaliter. §. nihil commune ff. de acquirend. possess. l. permisceri. in princ.* & ibi Imol. *ff. eod.* Atque hæc eo magis in concessione Regalium attendenda sunt, quod Constitutio *de pace Constantiæ* dum de Regalibus agit *§. volumus, &c.* de ijs his vtatur verbis: *ea quæ specialiter ad nostram excellentiam spectant*, cumprimis vero supradicta restrictio locum habet, quando adiectum est verbum taxatiuum restrictiuum vel limitatiuum, quia huiusmodi verba eam in concessionibus & dispositionibus vim habent, vt omnes res personas & causas præter expressas excludant *l. contractus. 23. de Regal. iur. c. cum Ecclesia Sutrina. de caus. poss. & propr. c. contingit de fid. instru.* Bart. Alexand. & Dd. *in l. 1. in princ.* & ibi Ias. *num. 9. & 10. ff. Si quis ius dic. non obtemp.* Paris. *cons. 85. num. 48. lib. 2.* Schrad. *cons. 1. nu. 299. lib. 1.* Euerhard. *in locis legalib. loc. à natura distinct. taxatiuarum nu. 2.*

Fieri † vero etiam ita specialis concessio potest, vt vna spe- 67 cies diuersimode acquiratur & vsurpetur, idque cumprimis videre est & experientia testatur in iure cudendi monetam, venandi & vectigalium. Nam † sunt qui indistincte & in omni mo- 68 netæ genere ius cudendi eam habent, sunt alij, qui tantum vel

argenteam vel auream monetam cudere possunt, sunt etiam qui, licet ius & argenteam & auream monetam cudendi habeāt, tamen Ducatos cudere in Imperio prohibentur, nisi habeant fodinas preciosioris & præstantioris auri, quam est in aureis
69 Rhenanis, vt supra *hoc cap. num. 25.* dictum est. Sic † ius venandi alij totum tam in maioribus quam minoribus, alij tantum in maioribus, alij in solis minoribus feris habent, vt & alijs tantum in proprio fundo, alijs tam in alieno quam proprio illud ius com-
70 petit. Sic † quantum ad vectigalia attinet, sunt qui & in terra & in fluminibus vectigal habent, sunt alij, quibus tantum in terra, vel tantum in fluminibus illud competit, & hi rursus ob pontem aliquem vel ob portum, vel sine ijs illud in fluminibus habent. Præterea alij magnum, alij admodum paruum, alij certo tempore, puta in publico mercatu, alij quolibet tempore de mercibus
71 vectigal habent. Atque † hæc eodem modo ita se habent, quo & immunitatem siue exemptionem à vectigalibus alij minorem, alij maiorem, alij de omnibus mercibus, alijsque mobilibus bonis, exceptis ijs quæ priuilegiata sunt, alij de certo genere eiusmodi rerum, alij per pauciora, alij per plura loca habent, ex *quo* postremo genere priuilegiatorum sunt, exempli gratia, *Aquis*granenses, quibus per totum Imperium immunitas ex peculiari priuilegio data est, item Goslarienses, quibus per antiquissimum priuilegium Cæsareum concessa fuit immunitas per to-
72 tum Imperium, exceptis tribus tantum ciuitatibus. Potest † autem & ita concessio regalium specialiter per priuilegiū fieri, vt simul etiam generalis sit, & videlicet in vno eodemque territorio vni species aliqua, puta ius vectigalis, ius cudendæ monetæ, vel aliud, alteri vero generaliter regalia cōcedantur. Roland. à Vall.
73 *cons. 1. n. 142. lib. 2.* Signorel. de Homod. *d. cons. 108. in quæstione. nu. 13. vers item ratione secundi.* Pruckm. *d. cap. 5. nu. 8.* habetq; † hic locum quod generi per speciem derogetur. *c. generi. de reg. iur. in 6. l. in toto. ff. eod. l. alimenta. §. Basilica. ff. de aliment. & cibar. legat.*

74 Generali † vero concessione regalium, si nullum in specie excipiatur, omnia regalia contineri tenent Isern. *in hoc cap. vnic. num. 3.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 1. tit. 2. num. 100.* Socin. iun. *cons. 75.*

num. 1.

nu.1. & consil.76. nu.20. vol.4. Schrader. inter consilia Borcholten *consil.18 pag.115. vers. à Dd. quoque.* pluresq; alij allegati à Rosenth. *d. conclus.14. num.4.* Alij † tamen quamplurimi rectius & cautius 75 de huiusmodi generali concessione loquuntur, dum negant ea singulariter Principi in signum supremæ potestatis & præeminentiæ reseruata contineri. Ex his sunt Luc. de Penn. *in l.1. C. de priuileg. Scholar. & in l.1. C. de veteran. lib.11.* Boss. *tit. de regal. num. 29 & tit. de Princip. & priuileg. eius. num.87.* Camerar. *in c.1. pag.* (mihi) *641. vers. Septima conclusio. de prohibit feud. alienat. per Frideric.* Molin. *in consuetud. Paris. tit.1. §.1. gloss.5. num.56. & seq.* Wesenb. *consil.45 num.40.* Rosenth. *d. nu.4 gloss.c.* Cacheran. *decis.101. nu.12.* Borch. *in c. vn. nu.9. Quæ sint regal.* Paris. de Put. *in tract. de syndicat. in verb. de excessibus Baron. erga subditos. nu.12. & 13.* eaque sententia crebrioribus Dd. suffragijs comprobata est, & Paris. de Put. *iam citato loco* addit contrariam sententiam in regno Neapolitano de consuetudine non seruari.

Quando † vero sine vlla generali ipsorum regalium mentione alio modo generalis facta est concessio, puta, si generaliter castrum cum territorio concessum est, tali concessione Regalia non comprehenduntur. *c. per translationem de offic. delegat.* Bellug. *in Spec. Princip. rubr.14. vers. Nunc videamus.* Sichard. *in l. quoties. nu. 9. C. famil. hercisc.* Gœden *consil.23. num.8.* Mynsing. *consil.39 nu.6. & 7.* Wesenb. *consil.32. nu.11 & seqq consil.45. nu.37. & seqq. consil.92. nu.13.* Atque est hæc sententia receptissima, eamq; ab omnibus teneri asserit Molin. *in consuetud. Paris. tit.1. gloss.5. nu.55.* testatur Afflict. *decis.122. num.3.* decisione Senatus Neapolitani comprobatam esse, fundaturque hac ratione, quod † in generalem concessionem ea, quæ specialiter & nominatim concedi debent, non veniant. *l. obligationi generali. ff. de pignorib. l. filiusfamilias. ff. de donat. c. cum in generali. de offic. vic. in 6. c. in generali. de reg. iur. in 6.* 76 77

Qualia † sunt ea in quibus concedendis Princeps se solet 78 difficilem reddere Syluan *consil.56. num.24.* Crauett. *consil.172. nu.4.* Schrader. *d. consil.1. nu.319.* Et quæ cum graui præiudicio coniuncta sunt, Alexand. & Iason. *numer.15. & 16. in l. Titius. Digest. de lib. & posthum.* Tiraquell. *in tractat. de legib. connubial. gloss.1.*

gloſſ.:*.num.111.* Schrader.*d.conſ.1.nu.320.* item ea quæ magni momenti eſſe cenſentur (cuiuſmodi cumprimis Regalia eſſe cõſtat) ideoque ſpeciali nota digna *c. fin. de præbend. c. cum Clerici de verb. ſignif.* Crauett. *conſ.895.num.21.* Pro † omiſſis ac neglectis habentur ea, quæ ſpeciali nota ſunt digna, ſi nominatim & expreſſe

79 eorum non fiat mentio *l. item apud Labeonem. §. ait prætor. de iureiu. l. eos. C. de aquæduct. lib.11.* Menoch. *de adipiſc. poſſeſſ. remed.4. num. 834.* Afflict. *deciſ.111.num.9.* Alex. *conſ.104. in fin. lib.1.* Cephal. *conſ.*

80 *332.num.10.* Crau. *conſ.880.num.19.* ideoque † generaliſſima etiam conceſſione regalia non contineri, aſſerit Roland. à Vall. *conſ.1. num.103.vol.2* Boer. *deciſ.50.num.13.* Pruckman. *ad rubric. Quæ ſint reg. cap.5.num.15.* Claud. Seyſſel. *tit. qui feud. dar. poſſ. part.1. v. Vnde verum eſt*, vbi ait regalia non cenſeri conceſſa per quæcunq; verba generalia, niſi hoc exprimatur per textum *in d. c. per translationem de offic. leg.* & addit, id ibidem tradi per Dd. & maxime per Modern. pluresque alios Dd. ſimul pro hac ſententia allegat.

81 Pertinet † huc etiam quod, etiamſi caſtrum concedatur additis his generaliſſimis ſiue vniuerſalibus verbis: CVM OMNI IVRE QVOD PRINCEPS IBI HABET, tamen ius regale non cenſeatur conceſſum niſi probetur quale ius concedens eo loco habuerit & an Regale ſit, Barr. Alexand. Iaſ. & Dd. *in l. ſi ſic. §.1. ff. de legat 1.* Bald. *in l. quod in venditione ff. de hared. & action. vend.* Natt. *conſ.440.numer.2.* Syluan. *conſ.58.num.1.* Crauett. *conſ.293.num.5.* Tiraquel. *repet. l. ſi vnquam verb. donatione largitus. n.87. de reuocand. donat.* Schrader. *d. conſ.1. num 78.* vbi plures alios pro hac ſententia allegat. Alberic. de Roſat. *in l.1.nu.34 ff. de offic. eius cui mandat. eſt iuriſd. & in l. fin. nu.13. in fin. C. de iuriſd. omn. iud.* Caſpar. Valaſc. *in l. Imperium num.50. ff. eod.* Carol. Tapia *in l. fin. part.1. cap.2. nu.33. de conſtit. Princip.* Martin. Laudens. *in tractat. de Princip. quæſt.115.* Cacheran. *conſ.3.num.7.* Surd. *conſil.27.num.9.* Peregrin. *conſil.1. num.10.vol.1.* Natt. *conſ.435.num.26.* Iacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. de caſtro rubei montis n.6. verſ Ego addo.* Molin. *in conſuetud. Pariſ. tit.1. §.1. gloſſ.5. num.53.* Boſſ. *de regalib. nu.25.* Roland. à Vall. *conſ.42. num 8. lib.2. & conſ.4. num.46. lib.3.* Eaque ſententia crebriori Dd. conſenſu comprobata eſt.

Atque

Atque hæc quidem regulariter ita se habent, quod ius regulare varias & quamplurimas habet limitationes. Primum † enim fallit, si concedens in loco concesso nihil habeat, nisi regalia Afflict. *in rubr. quæ sint regal. nu. 70.* Zas. *in Epitom. feudal. part. 5. nu. 11. vers. Secundo si Princeps.* Ioan. Bolognet. *in l. Imperium. num. 42. in fin. ff. de iurisd. omn. iudic.* Mozz. *tit. de naturalib. feudor. num. 25. vers. Secundo limitabis.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 14. num. 5.* Schneidw. *de feud. part. 2. num. 97. vers. Item si Princeps.* Sonsbeck. *de feud. part. 8. nu. 18.* Claud. Seyssel. *d. part. 1. vers. Septimam limitationem* per textum *in l. fundus qui legatus. ff. de fund. instr. leg.* quem textum Zasius etiam elegantem ad hoc esse ait *dicto loco*, & simul addit ex sermonis necessitate regalia eo casu venire, atque idem dicit Schneidwin. *d. loco*, facitque eo, quod † in omni contractu & dispositione ita in dubio interpretatio fieri debeat, vt aliquid operetur, nec superuacaneus sit *l. 3. §. 1. ff. de iure iur. l. si quando. in princ. ff. de legat. 1. l. si ita stipulatus fuero per te. ff. de verb. obligat. l. cum alijs. in fin. C. de curator. furios. cum similibus.* Restringendam † tamen ita esse hanc limitationem, vt habeat locum tantum in minoribus & communibus regalibus, non autem in maioribus, subijcit Zasius *d. part. 5. num. 13.* vbi pro ea restrictione adducit etiam Raphaelem Cuman. *cons. 162.* Andr. Barbat. *in d. c. per translationem. de offic. de leg.* Bald. *in l. 2. C. de seruitut. & aq. & in l. à procuratore. C. mandat.* Eandem restrictionem siue sublimitationem addunt Schneidw. *d. nu. 97.* Sonsbeck. *d. part. 8. nu. 19.* Mozz. *d. nu. 25. vers. Quarto limita.* Rosenth. *d. nu. 25. in gloss. f.*

82 83 84

Secundo † fallit prædictum regulare ius, si regalia solita sint concedi cum castro vel territorio, aliave re Affl. ct. *in constitut. regni, ea quæ ad decus, nu. 26.* Ioann. Bolognet. *d. nu. 42. vers. limitatur primo.* Alciat. *in c. quod sedem. nu. 41. de offic. ordinar.* Pyrr. Alfan. *in l. 1. nu. 70. ff. de offic. eius cuius mandat. est iurisdict.* Roman. *cons. 59. num. 3.* Seyssel. *d. tit. qui feud. dar. poss. vers. Quintam ponit. & vers. Quædam vero.* Gabriel. *commun. opin. lib. 6. tit. de consuetud. conclus. 1. nu. 34.* Roland. à Vall. *cons. 42. nu. 36. vol. 2.* Card. Tap. *in l. fin. part. 1. cap. 2. nu. 37. ff. de constit. Princip.* Rosenth. *d. conclus. 14. num. 18.* qui duos pro hac sententia allegat, nimirum Socin. iun. *cons. 98. n. 18. & seq.*

85

& seq. vol. 3. & Peregrin. *de iur fisc. lib. 1. tit. 2. n. 100 in fin.* Eberhard. *in loc. legal. loc. ab vsitato & solitis,* vbi ab vsitato & solitis vtilissimũ argumẽtum desumi ostendit. Et facit huc quod omnes clausulæ quæ solitę sunt opponi, si sint om ssæ subintelligantur & habeantur pro expressis *c. accepimus, de atat. & qualit. c. causam qua.* & ibi Canonist. *de rescr.* Euerhard. *d. loc. ab vsitato & solitis. num. 4. vers. hinc etiam videmus.* Ioan. Nicol. *in repetit. l. generaliter. num. 84 C. de secund. nupt.* per *l. vlt.* & ibi gloss. & Bald. *C. de fideiussor.* Bald. & Alexand. *in l. huiusmodi. ff. de legat. 1. & in l. 1. circa fin. ff. solut. matrimon.*

Confirmatur etiam illa sententia eo, quod etiam res Ecclesiasticæ, etiamsi alias nisi singulari solennitate & Capituli consensu in feudum dari non possint, tamen si solitæ sint infeudari, & Ecclesiæ per mortem vasalli vel alia ratione aperiantur, recte in feudum alij concedantur sine solennitate *c. 1.* & ibi Bald. *nu. 3.* Aluarot. *nu. 16.* Laudens. *nu. 67.* & alij Dd. *Episc vel Abb.* Curt. iun. *de feud. 1. part. 2. part. principal. quæst. 1. num. 2. & 6.* communem dicens. Clar. *in § feudum. quæst. 13. nu. 6.* similiter post alios à se adductos communem asserens. Abb. *in c. vt super. nu. 11. de reb. eccles. non alien.* Gail. *obseru. 61. num. 1. lib. 2.* & sine consensu etiam Capituli Bald. *in d. c. 1. n. 3. & ib.* Afflict. *nu. 18. & 38.* Aluarot. *n. 16.* Laudens. *num. 17.* Præpos. *num. 13. & 14.* Alciat. *in c. non licet. nu. 22 vers. Tertio limitat. de reb. eccles. non alien.* Borcholt. *de feud. cap. 6. nu. 19. vers. At res solitæ,* communem hanc esse Dd. conclusionem, addens. Zas. *in epitom. feud. part. 5. nu. 47.* dicens de consuetudine id etiam seruari. Obseruandum vero est, solita vel solitum dici non solum si aliquid immemorialis temporis sed etiam si 30. aut 40. annorum spatio obseruandum fuit, Iacob. de S. Georg. *in tract. feud. verb. in feudum. n. 37.* Zas. *in epitom. feud. part. 5. nu. 52.* Claud. de Seyssell. *in spec. feud. tit. qui feud. dar. possunt. p. 2. regal. 1. declar. 7. vers. Tertia opinio. & ver. concludendo præsuppono.* Matth. de Afflict. Pręposit. Laud. Aluarot. Bald. *in c. 1. in prin de his qui feud. dar. poss.* Alex. *cons. 5. n. 11. lib. 5.* Schrader. *cons. 14. nu. 287. vers. illud quoque.* vel minus etiam tempus interuenerit, cum præsertim in consuetudine etiam vt introducatur 10. annorum spatium sufficiat, (vt ostendetur infra

in secun-

in secundo membro huius capitis) & iuris sit, quod eiusmodi longum tempus in obseruantia non requiratur Tib. Decia. *cons. 31. n. 152. vol. 1.* Corn. *cons. 188. num. 10. vol. 4.* Godd. inter consil. Marpurg. *cons. 26. nu. 28. vol. 3.* Castrens. *in l. de quibus. ff. de legib.* qui asserit vt solitum & obseruatum quid dicatur, lapsum temporis non requiri. Idemque post eum tradit Schrader. *cons. 14. num. 287. vers. Quintum ad hoc.* Tertio † fallit, si generali concessioni adiecta est specialis reseruatio aliquorum regalium Felin. *in c. quoniam frequenter. n. 2. vers. Et dicit. Vt lit. non contest.* Alciat. *in d. c. quod sedem. nu. 46. de offic. deleg.* R. pa *in l. 1. nu. 53. ff. de vulg. & pupill subslit.* Petr. à petra *de potestat. Princip. cap. 21. nu. 42.* Roman. *cons. 271. nu. 3.* Ias. *cons. 45. nu. 5. vers. Secundo moueor. lib. 1.* Marc. Mant. *cons. 5. num 3.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 97. nu 37. & 42. cons. 20. nu. 24.* Euerh. *in loc. leg. ab except. ad reg. num. 1. in fin.* Pruckm. *ad rubr. quæ sint regal. cap. 5. nu. 66.* Wesenbec. *cons. 32. n. 34. & 35.* Et † facit huc, quod exceptio firmet regulam in casibus non exceptis L. *Quæsitum. §. denique. ff. de fund. instruct. leg. l. nam quod liquide, in fin. ff. de pen. leg. cum similibus.* quod in specie de regalibus addunt Romanus & Euerard. *dictis locis.* Pruckman. *d. cap. 5. num. 68.* & Wesenb. *d. nu. 35.* vbi simul generaliter ait, hoc ita se habere, licet exceptio fit de ijs, quæ in generalitatem non includuntur, idq; confirmatur exemplis ab eo *ibidem nu. 37. 38. & 39.* adductis, & maxime argumento textus expressi *in c. qui ad agendum. de procur. in 6.* vbi statuitur, si in generali mandato, in quod speciale mandatum requirentia non veniunt, vnus vel plures casus speciale mandatum exigentes excipiantur, censeri alios etiam speciales casus mandato generali comprehensos.

86

87

Quarto † fallit, si nonnullis regalibus in concessione enumeratis subijciatur clausula generalis: De quibuscunque vel omnibus aliis Iuribus Affl &. *in c. 1. in princ. nu. 7. vers. Quid autem si venditur. de capitan. qui cur. domin. vendid.* Alciat. *in d. cap. quod sedem. num. 45. vers. Et idem esset in concessione.* Ioan. Bologner. *d. n. 42. vers. Limitatur primo.* Castrens. *cons. 63. n. 3. vers. Sextum & vltimũ. lib. 1.* Claud. Seyssell. *d. tit. qui feud. dar. poss. vers. Secundo limitatur.* Mozz. *d. tit. de naturalib feud. n. 25. vers. Limitabis*

88

 tamen.

tamen. Zaſ. *d. part. 5. nu.* 11. *verſ. Quam doctrinam.* Caballin. *milleloquior. iur. part. 1. milleloq. 42. n. 13.* Natt. *d. conſ. 435. n. 9.* Roman. *conſ. 271. n. 2.* & ibi Mandoſ. *in addit.* Crauetr. *conſ. 209. n. 7. in fi.* Weſenb. *conſ. 27. n. 22. & conſ. 41. nu. 41.* Pruckm. *d. cap. 5. nu. 38.* Schneidwin. *d. part. 2. nu. 97.* Peregrin. *d. tit. 2. nu. 10. verſ. Item ſi in conceſſione,* idque votando adductum eſt à Correferente in Camera Imperiali *in cauſa* Teutſchmeiſters *contra* Ottingen / vt videre eſt apud Meichſner. *deciſ. Camer. Imperial. tom. 2. lib. 1. deciſ. 6. num. 88. verſ. Quamuis ſi quædam in ſpecie.*

89 Neque † tamen ea clauſula tam efficax eſt, vt propter eam extenſio fieri debeat ad maiora expreſſis, ſed potius reſtringenda eſt ad ſimilia vel minora expreſſis, idque tradunt de ſimilibus Afflictus, Caſtrenſis, Caballinus, Natta, Romanus, Mandoſius, Schneidwin. Peregrinus & Correferens *prædictis locis.* Crauetta *d. conſ. 209 nu. 8.* Weſenb. *d. conſ. 27. nu. 23. & d. conſ. 41. n. 41* Molin. *in conſuet. Pariſ. tit. 1. §. 1. gloſſ. 5 nu 60.* De minoribus vero Caſtrenſis, Caballinus, Natta, Weſenbec. Molin. & Correferens *dictis locis*, & Weſenbecius *d. num. 32.* pro confirmatione huius reſtrictionis ſiue ſublimitationis ſubijcit, quod † genus enumeratio-

90 nem ſpecierum ſequens reſtringendum ſit ad ſpecies expreſſis pares per textum *in l. vlt. §. Cui dulcia. cum ſeq. ff. de vin. trit. & oleo legat.* & poſt alios Dd. à ſe allegatos, aut certe ad minores poſt Felin. *in d. c. Quæ Eccleſiarum. nu. 33. de conſtit.* Idem quoad ſimilia tradunt Sich. *in l. quoties. num. 8 C. famil. erciſc.* Mantic. *de coniectur. vltimar. voluntat. lib. 3. tit. 14. nu. 7.* Mandell. *conſ. 16. nu. 3.* Schrad. *conſ. 1. nu. 338. lib. 1.* vbi pro ea ſententia allegat etiam Bart. *in l. quæſitum. §. ſi quis feudum col. pen. ff. de fund. inſtruct.* & text. *l. cum de laminis. §. cui fund. ff. de fund. inſtruct. l. heres meus §. 1. ff. de legat. 3. l. 11. § idem ſi duæ ſtatuæ. ff. de aur. & arg. legat.* Proinde nonnulli non recte ſentiunt, qui ita loquuntur, quaſi ſi ſimpliciter & ſine prædicta clauſula enumerentur aliqua regalia, hac enumeratione

91 comprehendantur etiam ſimilia. Nam in † Regalibus ab vna ſpecie ad aliam inferri non poteſt Roland. à Vall. *conſil. 1. numer. 17. & 148. vol. 2.* Zaſ. *conſil. 16. num. 64. lib. 2. cum alijs* ſupra de hac re *allegatis.*

Quinto

Quinto † fallere etiam in concessione generali cum pertinentiis facta, & propter has in ea contineri regalia tradunt Menoch.*cons.504.num.49.*Pruckm.*d.c.5.nu.41.&54.* Cui † tamen limitationi non puto fidendum esse, cum, licet lata sit pertinentiarum appellatio, *l.verbum illud pertinere ff.de verb signif.* tamen vt aliquid de pertinentiis esse dicatur in specie id probari debet, Pruckm.*cons.2.n.51.lib.2.* Ægyd.Bass *de Regal.n.40.*allegans simul Iacob.de S.Georg. Alexand.de Immol.& tam excellentes & exorbitantes res sint, vt generalissimis etiam & vniuersalibus verbis non contineantur, si non alia concurrant, vt supra ostensum est. Et † pertinentiarum appellatione ea non comprehendi tenet Afflictus. *in c. vn. verb.Flumina num. 7. quæ sint regal.*dum dicit castro cum pertinentiis concesso non venire flumina Mynsing. *resp.39.num.7.*Knich.*de iur.territor.c.1.num.245.*Rebuff. *in d. l verbum illud pertinere vers. Decimoquarto verba cum pertinentiis in fin.* Author voti Cameralis, quod est apud Gilman.*rer.iudicatar lib.1 decis.13.num.10.& 11.*in verbis: *Sed non ea, quæ superioritatem & regalia respiciunt.*Rosenth.*d conclus.14num.1.*vbi tradit in concessione generali appellatione pertinentiarum non venire regalia, etiamsi concedens vsus sit his vniuersalibus verbis: *Cum omnimoda iurisdictione*, vel, *Cum omnibus iuribus & pertinentiis.*

92 93 94 95

Accedit his, quod tradit Sichardus *in l.quoties num. 9. C.famil.ercisc.*vbi ait, vendita † alicui villa cum omnibus pertinentiis, non censeri alicui vendita regalia, additque generalem rationem, quod ea in generali locutione non contineantur, nisi specialiter sint expressa, ideoq; ob generalem hanc rationem idem dicendum est in concessione, quod in venditione, neque aliter accipiendum est, quod docet Afflict.*in c.1.in princ. num.7. de capitan. qui cur. domin. vend.* dum de venditione domus cum pertinentiis loquitur, idque eo verius est, quod idem Afflict. *in d. ca. vn.in verb.Flumina num 7.* de concessione cum pertinentiis facta ita loquatur, vt neget flumina. quæ de regalibus sunt, ea contineri, eaque ratione collatione huius loci cum eo, quod de venditione *d.c.1.in princ. n 7.* facta apparet, cum nullum constituere

96

discrimen ratione pertinentiarum inter venditionem & con-
97 cessionem. Addit † etiam Pruckm. *c.5.n.44.* de eo, quod tradidit *d.n.*41. se fateri, quod hoc ad maiora regalia extendi non possit, idq; etiamsi de hac quinta limitatione dubitari non posset, tamen verissimum esse ex stimo.

98 Sexto † fallit, si concessione generali contineretur siue imponeretur tale onus, quod non posset expediri, nisi is, cui concessio facta est, haberet Regalia. Raphaël. Cum. *consl.162. numer.3* eamq; sententiam amplexi sunt etiam Zas. *part.5 n.11. vers. Tertio si propter onus.* & post eum Schneid. *d. part.2. n.97.* Pruckman. *d.c.5 nu.69.* Rosenthal. *d conclusion. 14. num. 6.* Mozz. *d. tit. de naturalibus feudor. num.25. vers. Tertio si propter onus.* Claud. Seyssel. *d titul. qui feud. dar. poss. §. octauam ponit.* qui plures alios pro hac sententia adducit, & addit iura à Cumano allegata parum pro ea facere, sed melius facere textum *in l. Proculus. ff. de vsufruct.* & facere etiam *l. sed si sic §.1* & quod ibi notatur. *ff. de leg.3. & l. lex denique §. Interdum. ff. de pecul. legat.*

99 Confirmatur † vero eadem sententia & ex eo, quod concesso vno, ea etiam concessa censeantur, sine quibus illud expediri & effectum sortiri non potest per text. *in l.3. §. fin. de pecul. legat. l. veteres. de itin. actuq. priu. cap. præterea. & cap. Suspicionis. de offic. deleg.* & maxime in *l.2. de iurisdict. omn. iudic.* quam ad hoc tota die allegari asserit *ibid.* Ias. *num.1.* atque est illud adeo verum, vt non solum in iis, quæ principaliter conceduntur, sed & in accessoriis locum habeat, & ea etiam censeantur concessa, sine quibus accessoria expediri nequeunt Abb. *in cap. prudentiam. §. si vero. nu.*
100 *2. de offic. deleg & post eum* Ias. *in d. l.2. num.* 11. Ea † tamen, de qua nunc agimus, limitatio à Zasio *d part.5. nu.13.* Schneid. Mozz. & Rosent. *dictis locis* ita restringitur, vt in minoribus & communibus, non autem maioribus regalibus locum habeat.

101 Septimo † fallere, si iuramentum generali concessioni accedat, tradit Pruckman. *d. cap.5. num.89.* Verum hic expendendum est, iuramenti ad actum aliquem accedentis eam esse naturam, & regalia esse res tanti momenti & tam excellentes, adeoq; difficul-

ficulter ad ea concessionis fieri extensionem, vt nemo sit, quem quidem ego inuenire potuerim, qui eam opinionem teneat, & in regalibus iuramentum vim specialis expressionis habere dicat, quemadmodum nec Pruckman. *d. loco* vllum ex Dd. pro ea sententia allegat. Neque obstat, quod ea interpretatio in dubio fieri debeat, vt effectus aliquis sequatur, *vt in prima limitatione d ctum est*, Innocent. Anton. de Butr. & Dd. *in cap. veniens. de iureiur.* Iaf. *in l. si pecuniam. num. 23. ff. de condict. ob caus.* Roland. à Vall. *consil. 6. num. 32. lib. 1.* quia † iuramentum generali concessioni adiectum non est otiosum, sed id operatur, vt ea tanto sit firmior, & concedens arctius obligetur, minusque inde resilire possit. *c. Cum contingat. verb. firmando. de iureiur. c. quamuis. verb. firmatum. de pact. in 6.* Socin. *in l. si mihi § in legatis n. 12. de leg. 1.* Ruin. *in l. 1. §. si quis ita n. 15. de verb. obl.*

102

Octauo † fallere si in generali concessione, nulla alia regalium mentione facta, plenitudo potestatis concessa sit, docet Claud. Seyssel. *d. tit. qui feud. dar. poss. vers. quartam ponit.* vbi asserit verba hac in parte esse clara, & Cumanum *d. consil. 162. colum. 2.* a iosque pro confirmatione huius sententiæ allegat, & cumprimis id etiam tradit Felin. *in cap. quæ in Ecclesiarum. num. 33. de constitut.* acceditque huic sententiæ Pruckman. *d. cap. 5. numer. 71.* & pro ea adducitur à Felino *dicto loco* exemplum in Ducis Mediolanensis inuestitura, qua ei dicit concessa ea, quæ Romani Reges & Imperatores gerere possunt de plenitudine potestatis. De qua re aliud exemplum in Marchione refert Crauetta *cons. 135. numer. 4.* De Duce vero Subaudiæ scribit Iacobin. de S. Georg. *in tractat. de feud. in verb. Carolus Dux Subaudiæ. vers. Dubitatur etiam.* quod in eius rescripto habeantur hæc verba: *Ita quod præfatus Dux in suo dominio possit ea, quæ possunt Reges Romanorum & Imperatores.* In quibus verbis non fit mentio plenitudinis potestatis.

103

Etsi vero concessio plenitudinis potestatis, de qua in hac limitatione agimus, fieri nequeat, quod in Principes inferiores plenitudo potestatis non cadat, nec eam Princeps supremus saluo

Maie-

Maiestatis suæ iure in alios transferre possit, Peregr. *de iur. fisc. lib. 1 tit. 3. n 71. vers. Item nec plenitudinem*. Heig. *qu. 4 n. 25*. Rauchb. *pa. 2 q. 11. num. 30. & 31*. Herm. Vult. inter consilia Marpurgens. *cons. 19. num. 39. vol. 3*. Dec. *cons. 116. n. 8*. cum aliis, *supra num. 4*. de potestate Principis suprema in alium non transferenda, allegatis, potest tamen Imperator vel alius supremus Princeps potestatem illam alij ita communicare, vt eam non in ipsum omnino transferat, sed eum in partem sollicitudinis assumat Ioan. Baptist. *in d. l. Imperium num. 34. & 35. ff. de iurisd. omn. iud.* Alexand. Raudens. *de analog lib. 1. c. 28. nu. 18. & 19*. Peregrin. *d. tit. 3. num. 72*. Heig. *d. loco*. Natta. *cons. 402. visis actis nu. 20. cons. 636. Multa sunt. nu. 168. 169. 170. 171. & 172. & cons. 640. Maximi ponderis. nu. 12. 41. 42. & 43*. Atque huc pertinet quod in aurea Bulla Electores Imperij in partem sollicitudinis ab Imperatore constituti expresse dicantur *in c. vlt.* idque ita etiam in eadem Bulla fiat, vt inter alia elogia, quibus ibidem exornantur, Imperator eos vocet propinquiora sua membra, partem corporis sui, columnas & latera solidasque bases Imperij, & addat, eos sacrum ædificium circumspectæ prudentiæ solerti pietate sustentare, sub præsidio dexteram Imperialis prudentiæ roborate, suaque prudentia orbi fluctuanti subuenire, vt videre est *in d. c. vlt. & c. 2. 3. & 12.*

104 Nono † fallere, si concessio generalis fiat verbis valde prægnantibus & geminatis tradunt Romanus *d. cons. 271. num. 2*. Cuman. *d. cons. 162. col. 1. vers. Et vt omnis absit dubitatio*. Crauett. *cons. 19. num. 8. & cons. 411. num. 48. vers. verborum etiam*. Schrader. inter consilia Borcholten. *part. 2. cons. 18. pagin. 115. vers. praterea quoque*. Pruckman. *d. c. 5. n. 76*. Rulant. *de commissar. part. 4 lib. 2. cap. 2. nu. 19. vers. si persona*. Laurent. Syluan. *cons. 96. nnmer. 16. lib. 2*. Sed recte Claudius Seyssel. *d. tit. qui feud. dar. poss. vers. Sextum* addit se non putare hoc solum sufficere nisi alia concurrant, & Rosenthal. *d. concl. 14. n. 9.* ait, se de eo dubitare.

105 Decimo † fallit si generali concessioni de castro adiiciantur Germanica verba hæc: **mit Herrligkeitten**. Nam verbo **Herrligkeit** hodie designantur *regalia*, & hoc verbum idem importat

quod

quod verbum *regalia*, vt supra *c.1.n.19.* dictum est, ideoq; si huiusmodi verbum generali concessioni adijciatur perinde est, ac si simul nominatim regalium mentio fiat.

Vndecimo † fallit, quando is, cui concessio generalis est facta, diu rega'ibus vsus est sciente & patiente concedente Ioan. Bolognet. *in d. l. Imperium. numer. 42. vers. limitatur primo.* Cuman. *d. cons. 162. col. 2. vers. Pariq; modo ex patientia.* Roman. *d. cons. 271. numer. 4.* Claud. Seyssel. *d. tit. qui feud. dar. poss. vers. ibidem ponunt.* Peregrin *d tit. 2. num. 99* Pruckman. *d. cap. 5. n. 55.* Rosent. *d. concl. 14. nu. 7.* Schrader. *cons. 1. nu. 288 vers. Et regalia.* idque singulariter eo confirmatur, quod verbis generaliter prolatis factum in specie accedat, & voluntas † non solum verbis, sed etiam factis declaretur *l. si tamen §. & qui ff. de adil edict. l. sed & Iulianus §. proinde ff. Ad Sc. Macedon.* Roman. *cons. 191. nu. 4.* Marsil. *cons. 7 nu. 43.* Dec. *cons. 421. n. 13.* & † ambiguitas, quæ in præcedentibus verbis vel actibus esse poterat ex obseruantia secuta declarationem & interpretationem recipiat *l. si de interpretatione l. minime ff. de legib. l. sed si maritus § fin ff qui & à quibus. l. cum quis. vers. Hoc verisimile Cod. de natural. liber.* Crauet. *cons. 101. n. 3.* Menoch. *cons 104. n. 22.* Mantua *cons. 5. n. 6.* Corn. *cons. 114. n. 11. vol. 2.*

106 107 108

Atque hoc ita se † etiam habet, etiamsi ea obseruantia sit multo breuiori temporis, quam in præscriptione requiritur Laur. Sylu. *cons. 88. n. 28. lib. 2.* Castrens. *cons 348. n. 4. lib 1.* Alexand. *cons. 8. n. 4. lib. 2.* Socin. iun *cõs. 149. n. 10. vol. 2.* Dec. *cons. 156. n. 4. circa fin. v. & ista consuetudo interpretatiua.* Corn. *cons. 188. n. 10. vol. 4.* Craue. *cons. 201. n. 12.* Burs. *cons 190. n. 42. lib. 2.* Dec. *resp. 31. n. 152. lib. 1.*

109

Accedit † quod scientia & patientia in incorporalibus, cuiusmodi sunt etiam regalia, pro vera traditione à sciente & patiente facta habeatur *l. 3. vers dare autem ff. de vsufr. l. vlt.* & ibi Bart. Alberic. & alij Dd. communiter *ff. de seru.* Ripa *in c. cum Ecclesia n. 64. de caus. poss. & propriet.* Castrens. *in l. seruitutes ipso quidem, n. 6 ff. de seruit.* Longouall. *in l. imperium. n. 260. ff. de iurisd omn iud.* Sichard. *in l. 2. n. 7. C. de seruit. & aq.* Gail. *obseru. 66. n. 5 lib. 2.* Modest. Pistor. *cons. 14 n. 3. vol. 1.*

110

T Duode-

Duodecimo † fallit, si concessio fiat ei, qui ipso tempore concessionis in maxima est dignitate Barbat. *in cap. Per translationem col. 4. de offic. deleg.* Ioan. Bolognet. *in d. l. Imperium n. 42. vers. Limitatur primo* Seyssel. *ibid. n. 25. & in d. tit. qui feud. dar. poss. vers. Nonam ponit.* vbi exemplum adducit in Cardinali, & addit facere pro ea sententia text. *in l. forma. Cod. de offic. præfect. Prætor. & l. non ambigitur ff de legib.* simulque † eam restringit, vt non habeat locum in iis regalibus, quæ sunt singulariter reseruata in signum supremæ potestatis.

Decimotertio † fallit, si à Rege filio, nepoti, fratriue suo generalis concessio fiat. Zas. *d. part. .num. 12.* Seyssel. *d. tit. Qui feud. dar. poss. vers. Et ex hoc inferri* Mo .z. *d tit. de natural feudor. num. 25. vers. quarto si illustri.* Pruckman *d. c. 5. num. 73.* Choppin. *De doman. Franc. lib. 2. tit. 9 n. 1. in princ.* idq; eo confirmatur, quod dignitas eius, cui concessio fit, spectanda sit, & cum ea concurrat singularis affectio in concedente, ob quam eò magis præsumendum est concedentem voluisse eiusmodi concessione comprehendi etiam regalia. Certi † enim iuris est, qualitatem personarum & in concedentibus & in iis, quibus aliquid conceditur, in dubio attendendam, & secundum eam merito concessionem ampliandam & extendendam esse *l. plenum. §. equitii. ff. de vsu & habitat. l. sed etsi. §. 1. & 2. ff de vsufruct. l. Cum alimenta in princ. ff. de aliment. leg.* Innocent *in c. Pastoralis num 1 in fin de donat.* Felin *in c. Causam quæ numer. 17. vers. quibus addo, de rescript.* Mantic. *de coniectur. vltimar. voluntat. lib. 6. titul. 11. numer. 1. 2. 3. 17. & seqq.* Pruckman. in terminis *d. cap. 5 numer. 74. & consil. 27. numer. 18.* vbi *numer. 19.* generaliter subiicit, in toto iure qualitatem & disponentium, & in quos dispositio confertur, efficere vt à iuris communis regulis recedamus. Additur † vero à Barbat. Zas. Seyssel. & Mozzio *dictis locis* hanc limitationem ita accipiendam esse, vt restringatur ad regalia communia & quæ facile concedi solent, eodemque pertinet quod habet Choppin. *d. loco* dum tradit huiusmodi concessionem generalem nunquam complecti præcelsa Imperii maximi insignia.

Deci-

Decimoquarto † fallit, si Imperator creet aliquem Regem, cum huic omnia regalia concessa censeantur, etiamsi nulla specialis fiat expressio Ioan Bolognet *in d.l Imperium.n. 42.v. Limitatur primo.* Cepoll. *de seruitut. rusticor. prædior. cap. 8. num. 2. vers. Et quando* Seyssel. *d tit. qui feud. dar poss. vers. quod dupliciter.* Franc. Marc. *decis. 272. n. 3. part. 2.* Boss *tit. de regal. nu. 3.* addens Baldum & Dd. communiter ita tenere *in c vn. quæ sint regal.* Peregrin *de iur. fisc. lib 1. tit. 2. nu. 76.* Rosenth. *d. cap 5. conclus. 1. nu. 4.* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. c. 7. vers. Igitur regalia.* habetq; locum etiam in regibus superiorem recognoscentibus, vt post alios *prædictis locis* addunt Seyssel. Rosenthal & Montan. qui etiam exempla eiusmodi Regum adducunt. Atque hæc sententia est communissima. Et † quod de Imperatore dictum est, ad Pontificem etiam extendendum esse, præter alios tenent Bald. *in d c. vn. n. 8. & ibid.* Martin. Laudens. *n 5 quæ sint regal.* Cepolla & Peregrinus *dictis locis.* Natta *cons. 661. n. 16.* 116 117

Decimoquinto † fallere, si Dux creetur vel Ducatu aliquo inuestiatur scribunt Boss. *d t. de regal. n. 5.* Iacob. de S. Georg *de feud. in verb. Dux, v. Dubitatur etiam n. 4.* Valasc *in d. l. Imperium n. 228. ff. de iurisd omn. iud.* Peregr. *d. loco* Borch *in c. vn. nu. 7. Quæ sint regal.* Knich. *de Saxon. non prouoc. iur in Ducum c. 5. nu. 5.* Thom. Michaël, *in disput. de iurisdict concl. 46.* Pruckm. *d. cap. 5 n. 34.* dicens id communem opinionem habere Rosent. *d. c. 5. concl. 3. nu 2.* Atq; † hoc etiam in Landgrauiatu, Marchionatu, alioue Principatu locum habet, idq; non solum ratio vrget, quod hæ dignitates nō minus sint regales, quam Ducatus *c. 1. qui feud. dar. poss c. 1. de feud. March. c. 1. quis dicat. Dux c. 1. § præterea Ducatus de prohib. feud. alien. per Frideric.* & Ordin. Camer *part. 2 t. 7.* sed & in spec e addunt Peregr. Knich. & Pruckm *d. locis.* Rosenth. *d. concl. 13 n. 2* 118 119

Decimosexto † similiter fallere, si quis Comes creatus ac Comitatu inuestitus fuerit, tradunt Valascus, Peregrinus, Borcholt. Rosent. *dictis locis,* idq; etiam communem opinionem habere addit Pruckm. *d. nu. 34.* Et certum est non solum Ducatum, Marchionatum vel alium similem Principatum, sed & Comi- 120

tatum inter dignitates regales referri text. *in d. cap. 1. de feud. March. & aliis locis, in proxima limitatione allegatis*, & in specie de Baronatu id etiam ex iure & consuetudine Germaniæ superiori capite ostensum est. 121 Multi † sunt qui Ducibus aliisque Principibus inferioribus, de quibus superiori limitatione dictum est, & quidem etiam Comitibus ac Baronibus tantum iuris tribuunt, vt omnino simpliciter ac generaliter tradant, tantum eos in sua ditione ac territorio posse, quantum Imperator in Imperio, vt de Principibus v dere est apud Castrens. *cons. 34. num. 1. & 5. vers. Concluditur, lib. 2.* Natt. *cons. 554. num. 19. vol 3* Mazar. *cons. 26. nu. 36.* Alexand. *cons. 2. num 9 vol. 1.* Riminald. iunior *cons. 370. n. 3.* Decian. *resp 5. n 17. vol. 4.* Crauet. *cons 404. nu 15. & cons. 983. n. 8* Ruin. *cons. 32 nu 5. vol. 1* Henning. Goden. *cons. 1 n. 4 & cons. 2. num. 1.* Schurff. *cons. 18. nu. 2 cent. 3* Zas. *cons. 1 num. 21. lib. 2.* Modestin. Pistor. *cons. 24 nu. 1 vol. 1* Gail. *de pac. publ. lib. 1 cap. 6 nu. 10* Schrader. *de feud. 2 parte 9 partis principal. sect. 10 num. 36. & part. 10 sect. 1 numer. 33.* qui plures alios simpliciter & generatim hoc asserentes allegat. De Comitibus idem præter alios docent Cacheran. *decis. 155. num. 1* Castrens. *d. cons. 34 nu. 5 vers. Reges ergo*, Corn. *cons. 315 vol. 3* Alexand *cons. 1 nu. 30 vol. 5* Crauet. *d. cons. 404. nu. 15* Ruin. *cons. 200 num. 2 & 3 vol. 2 & cons. 134 num. 8 vol. 5* Brun. *cons. 45 num. 18 & 19* Roland. à Vall. *cons. 29. num. 26. vol. 1 & cons. 86. nu. 16 vol. eod.* Obrecht. *de iurisdict. cap. 4. nu. 16.* Gail. & Schrad. *locis supra allegatis*, vbi eodem modo etiam Baronum meminerunt, idque similiter faciunt Castrens. *d. cons. 34. n. 2 in fin.* Paris. *cons. 25 n. 63. lib. 1* Bellon. *cons. 59. n. 10.*

122 Verum † hæc Dd. opinio mihi semper visa fuit periculosa, censuique & adhuc censeo, male ab iis omnino simpliciter & generaliter asseri, & testatur experientia esse, qui sæpe eiusmodi assertione apud Principes, Comites & Barones abutuntur. Et quamplurimi sunt præstantissimi iuris Interpretes, qui cautius loquuntur & aliter sentiunt, ex quibus sunt Dec. *in c. Pastoralis. in princ. nu. 24.* & ibi Carol. Molin. *in addit. de appellat.* Idem Dec. *in c. Quæ in ecclesiarum, num 102. & 106. de constit* Chassan. *de glor. mund.*

part.

part.5. considerat. 24. nu.164. vers. Aduerte tamen. negans Principibus inferioribus competere ea regalia & reseruata supremi Principis quæ in specie late antea enumerauit Bonus de Curtili *de nobilit part.3.num.218.* Panorm.*in c.cum te.num.19.& 20.de re iudic.* Borch.*de feud.cap.5.num.37.* dicens alteram sententiam communem, magno tamen errore introductam, approbatam & receptam esse Ioan.Dauth. *ad tit.ff & C.de testam.p.68. in addit.marginali.* Valent.Forst. *de success. ab intest.lib.6. cap.34. num.32.* asserens hanc sententiam non solum esse iuri magis consentaneam sed & æquiorem, & Imperatorem sibi reseruasse illos actus, qui ad eius splendorem, maiestatem & authoritatem amplificandam pertinent.Rauchbar. *quæst.11. num.28. & seqq. part.2.* Felin.*consil. 31.num.5 & in d.c. Quæ in ecclesiarum.num.32. vers.Sed tamen non est. & nu.33.* vbi tantum in tribus casibus alteram sententiam admittit,& post eum idem approbat. Peregrin.*d.tit.2.num.77.* & Curt. iunior *de feud.part.2.memb.2.quæst.2.num.8.* Anchoran. *cons.331. num.7.vers.Non obstat restauratio.*addens in specie Dominum Veronensem,licet etiam sit generalis vicarius Imperatoris famę restituendi facultatem non habere Fulu.Pacian. *de probat.lib.2.cap. 18.nu. 21.& 22.* post Abbatem à se allegatum asserens,Principes superiorem recognoscentes ideo, quod tantam potestatem in suis territorijs,quantam Imperator in Imperio,non habeant,vigore regalium legitimare non posse. Curt.sen. *cons.16.* incip.*Clarus vir.num.27. vers.Et ad istud.* dicens in specie de Duce Mediolani,eum non habere potestatem legitimandi,& generaliter addens, eam non competere nisi ex speciali priuilegio, idq; omnes tenere *in cap.per venerabilem. Qui fil. sint legit.* Carolus Molin. *in consuetud.Paris.§.1.gloss.5.in verb.le fief.nu.53.* Mynsing.per ea quæ docet *respons.44.nu.9.10.12.13.& 14.* Sichard.*ad rubr. C.qui admitt. ad bonor.possess.* Rosenthal.*d.cap.5.conclus.13.num.4.& seqq.*addens *num.11.& in gloss.a. vers.Sed nec hoc.* ne quidem, si vna cum Principatu vel Comitatu regalia concessa fuerint, verum esse quod Princeps inferior vel Comes possit & habeat omnia in suo statu quæ Imperator.Schrader.sibi contrarius *in consil.14. num.9. lib.1.* plures alios allegans & *in tract. de feud.part.2. cap.3. num.5.* vbi ex-

presse excipit ea, quæ recenset Speculator *tit. de leg. §. nunc ostendendum.* Bald. & Ias. *in l. rescripta. C. de prec. ib. Imper. offerend.* Bald *in l. Imperium. num. 6 & 7. ff. de iurisd. omn. iud.* Afflict. *in c. 1. in prin. quæ sint reg.* qui cumprimis varia singularia adducit, quæ Imperatori in signum supremæ potestatis reseruata sunt, atque ita ipse Schr. per hæc refutat etiam illud, quod *part. 10 sect. 1. num. 26. & 34.* de Ducibus, Marchionibus, Comitibus atque etiam Baronibus dicit, posse nimirum eos nobiles creare & spurios legitimare, quæ duo supra *c. 2. nu 20. & 36.* inter maiora regalia relata sunt. Similiter Gail. *de pac. public. l. 1. c. 6.* quasi sibi contrarius *num. 12. & 13.* subijcit, licet inferiores à summo Principe & ciuitates Imperiales bannum quoque irrogent, tamen eiusmodi bannum extra eorum territoria non extendi, Ideoque proprie non banna, sed proscriptiones, deportationes, relegationes appellandas esse, quæ ab ijs fiunt per text. *ibid.* allegat. Bannum vero Imperij quod à Cæsare vel Camera irrogatur vniuersale esse, Ferrar. Mont. etiam *in tractat. de feud lib. 1. c. 6. vers. Tertio feudum* dicens † Principes inferiores eãdem authoritatem habere in sua ditione, quam Imperator habet in Imperio, statim addit restrictiones, neg ndo eos posse creare Comites Palatinos vel tabelliones, spurios legitimare, generalia priuilegia concedere, & præter eas restrictiones *lib. 5. c. 7. vers. Regalia adhuc bifariam,* plura alia adducit, quę eiusmodi Principibus in suis ditionibus non competunt, inter quæ sunt, Academiam erigere, nobilitatis insignia dare, Doctorem creare, laurea poetica aliquem donare, quibus generaliter addit se prætermittere id genus alia, quæ passim per Principes peculiariter ab Imperatore petuntur. Poetam † vero aliquem creare, siue laurea poetica insignire, tantum abest vt inferiores Principes possint, vt ipsa experientia teste, etiamsi ex concessione siue priuilegio Cæsareo Ius Academiæ condendæ habeant, ideoq; in ea honores Doctoratus, Licentiæ & Magisterij liberalium artium in petentes cõferre possint, tamen facultas donandi auream Poeticam ijs non competat, sed ea per ipsum Cæsarem, vel eius nomine per eos, qui Comites Palatini vulgo appellari solent, concedatur, nisi forte in specie hoc ius alicui Principi inferiori

riori concessum sit. Præterea † confirmatur hæc sententia per 125 ea quæ *superiori cap. n. 8. §. sunt etiam ea* late contra Bodinum de ijs q̃ ad Imperatoris Maiestatem & singularem præeminentiam dicta sunt & cumprimis etiam per auream Bullam Caroli IV. qua quædam de regalibus & reseruatis Imperatoris solis Principibus Electoribus peculiariter conceduntur, quasi alijs non competentia, ex quibus inter alia etiam est ius extremæ prouocationis. Hoc ius tantum abest, vt alij Principes in suis territorijs habeant, vt nō solum ne statuto quidem appellationem prohibere & tollere possint, talesque prohibitiones in Camera Imperiali reijciantur Mynſ. *obſ. 14. cent. 1.* Gail. *obſ. 135. nu. 12. l. b. 1.* sed & peculiare priuilegium de eo iure apud Imperatorem ab ijs impetrari soleat, idq; ea etiam restrictione fiat, vt vsque ad certam summam vel de certo genere causarum petatur & obtineatur. Idq; etiam in Electoribus Rhenanis factum est, dum priuilegium siue ius extremæ prouocationis sibi non minus quam reliquis Electoribus ex dict. aurea Bull. competens remiserunt nec eo in suis subditis vti voluerunt sed priuilegium de non appellando vsque ad certam summam peculiariter ab Imperatoribus petierunt & obtinuerunt vt supra *num. 12. & 13.* ostensum est. Atque † ex eo, 126 quod iam de appellatione dictum est, consequitur & illud, non posse eos Principes decernere commissiones causarum cum clausula: *Appellatione remota*, idque comprobatur textu *l. 1. ff. à quib. appell. non lic.* vbi hoc soli Imperatori, non etiam alijs dicitur competere. Atque hoc ipsum vt extremæ prouocationis ius ad regalia & quidem maiora pertinere supra *c. 2. num. 14. & 15.* dictum est.

Accedit † his, quod Archiduces Austriæ, licet primarij 127 Duces sint, atque inde Archiduces appellentur, tamen ideo, quod de iure communi, vt Principes inferiores, in suo Principatu idem non possint, quod Imperator in Imperio, varia per priuilegium Cæsareum peculiariter obtinuerint, quæ alias non habuissent, & alijs Principibus inferioribus, & quidem ex parte etiam Electoribus, non competunt, cuiusmodi est, quod possint noua vectigalia propria authoritate instituere, famæ restituere,

spurios

spurios legitimare, non solum nobiles, sed etiam Comites, Baronesque creare, ijsque insignia dare, & hos omnes suis dignitatibus, si ijs abutantur, priuare, de quibus videre licet Munsterum *in Cosmograph. lib. 3. cap. 406.* Goldast. in Reichssatzungen *part. 2.* sub 1522. apud quos *totum illud priuilegium verbotenus habetur*) & ex parte etiam apud Gilmannum *rer. in Camer. iudicatar. lib. 2. decis. 54. num. 59.* Neque obscure ex iam enumeratis, & alijs eius priuilegij verbis ac in ijs expresse comprehensis prærogatiuis ac præeminentijs de quibus plenius & specialius superiori capite diximus apparet, etiamsi id admodum amplum & pingue sit, tamen non omnia omnino eo comprehensa & concessa esse, quæ Imperator in Imperio potest, & ei in signum supremæ eminentiæ competunt, idque vel ex eo etiam solo liquet, quod eo priuilegio Archiducibus Austriæ Comites quidem & Barones non minus quam nobiles creandi, non Marchionatus vel alterius Principatus dignitate aliquem ornandi & insigniendi facultas data sit, quam tamen Cæsari competere, & de reseruatis eius esse, adeo certum est, vt Reges etiam creandi ius habeat, eaque facultas sæpe ab eo vsurpata sit, vt dictum est supra *cap. 2. num. 24.* Vectiga-128 lia † autem noua, de quibus in eo priuilegio mentio fit, tantum abest, vt alij Principes inferiores ea instituere, vel etiam vetera augere possint, vt in ea facultate impetranda vna cum Imperatoris authoritate opus ijs sit etiam consensu Electorum, & in Camera Imperiali mandata etiam sine clausula contra eos, qui noua vectigalia instituunt, vel vetera augent, decernantur, idque sępius factum sit, sicut ostendetur *lib. 2. cap. 6.* quibus omnibus addi potest quod læsæ Maiestatis crimen committatur aduersus solum Imperatorem vel alium superiorem non recognoscentem, non vero aduersus inferiores Principes vel alios nec in horum territorijs & subditis locum habeant, pœnæ grauioris huius sceleris, vt tradit Mynsing. *respons. 44. nu. 9. 10. 12. 13. & 14.* & à me *lib. 2. cap. 20.* quod ad Regale bonorum hoc crimen committen-129 tium plenius dicetur. Etsi † vero in Italia Principes sint, qui sibi pleniorem potestatem, ac suprema etiam regalia & reseruata summi Principis arrogant & vsurpant, tamen inde non potest

inferri

inferri ad quoslibet alios Principes inferiores, & multo minus ad Comites & Barones, pertinetque hoc potius ad eos tres peculiares casus, quos Felinus ipsius Italiæ Iureconsultus *in d. c. qua in ecclesiarum. num. 33.* & eum secuti plures eiusdem Italiæ & alij iurisperiti (qui ex parte supra sunt allegati) tradunt, quod videlicet vel in concessione alia grauiora & maiora expressa, vel ei concessioni in specie adiecta sint hæc prægnantissima verba: *Quod possit ea facere in Ducatu, quæ Romani Reges & Imperatores gerere possent de plenitudine potestatis*, vel omnino de facto eiusmodi potestas exerceatur & vsurpetur, quod postremum ob diuturnam Imperatorum absentiam & omissas à subditis querelas alijsque de causis eo facilius in Italia fieri potuit.

Sequitur † nunc secundum huius capitis membrum, quod est de consuetudine & præscriptione. Quemadmodum † autem de concessione, sic & de consuetudine, quod videlicet per hanc etiam regalia acquirantur, est expressus textus *in c. super quibusdam. §. præterea. de verb. signif.* Dicitur autem consuetudo esse difficilis probationis gloss. *in c. fin.* & ibi Roch. Curt. *sect. 8. num. 10 de consuet.* Dec. *cons. 71. num. 20. lib. 1.* Crauett. *cons. 325. nu.* 1. & necesse est vt non in genere sed in specie probatio eius fiat gloss. ad *l. 1. verb. probatis his (quæ sit long. consuet.* Paris. *cons. 31. nu. 14. vol. 2.* Dec. *cons. 550. num. 2.* Rosenth. *in synops. feud. c. 9. conclus. 58. nu. 38.* Olrad. *cons. 237.* Crauet. *cons. 96. num. 4. cons. 624. num. 13. cons. 642. num. 15.* Ioseph. Mascard. *de probat. concl. 423. num. 26.* Pruckman *consil. 4. num. 21 lib. 2.* nec si testes ad eam probandam producantur testibus singularibus creditur, sed requiritur vt illi sint contestes & concordent tam in actibus quam in vsu actus Barr. *in l. de quibus. nu. 24. ff. de legib.* & Anton. de Butr. *c. fin. de consuetud.* Paris. *cons. 27. nu. 39 lib. 1.* Schrad. *cons. 13. nu. 395. vers. ad probandum. lib. 1.* Crauet. *cons. 134. num. 6.* Afflict. *decis. 321. num. 17.* Rulant. *de commissar. p. 4. lib. 5. c. 3. num. 28.* Si vero in notoria consuetudine quis se fundet, probare eam non tenetur Bald. *in l. 1. num. 5. C. ad SCtum Velleian.* Ias. *in l. de quibus. num. 88. ff. de legib.* Bursat. *cons. 410. num. 48.* Coler. *de Process. executor. p. 1. c. 3. num. 50. & seq.* Gail. *obs. 31. num. 17. lib. 2.* Plane † tanta est consuetudinis præsertim immemorialis vis, vt

130 131 132

V firmius

firmius ac potentius ius esse censeatur, quod per eam acquiritur, quam quod per priuilegium Principis Innocent. *in c. ad Apostolicam. num. 4. vers. Sed nos hoc non credimus. de Simon.* Crauett. *de antiquit. tempor. part 1. in princ nu. 43. & cons 349 nu 9.* Curt. Iun. *de feud. part. 2. quaest. 3. num. 5. vers. Adde tu fortius* Knich. *de Saxon. non prouocan. iur. in verb ius. cap. 1. nu. 121.* Schrader. *de feud. part. 10. nu. 238.* vbi plures alios pro eadem sententia allegat.

Videtur quidem in regalibus per consuetudinem acquirendis satis longum esse tempus decem annorum, cum † tale tempus iure ciuili sufficiat in consuetudine introducenda, atque hoc non à paucis Interpretibus iuris, sed à plerisque omnibus & frequentioribus eorum calculis receptum est. Idq; ipse Mynsing. testatur *obseru 41. nu. 9. cent. 6.* & ibi simul eandem sententiam approbat, additque Iasonem *in l. de quibus. num. 47. ff. de legib.* testari hanc communem esse. Atque idem de hac communi sententia asserunt ibidem Alberic *num. 8.* Castrens. *num. 14.* & Bart. *nu. 14.* Rebuff. *in tract. de consuetud. art 2. gloss. 3. num. 17.* Guid. Pap. *consil. 164 num. 3* Duenn. *reg. 139. in princ.* Imol. *in c. fin. nu. 15. de consuetud. & ibid.* Abb. *num. 11.* Aldobrand. *in §. ex non scripto nu. 19 vers. Tertio aduertendum est. Instit. de iur. natural gent. & ciuil.* Kirchou. plures alios id attestantes adducens *comm. opin. cent. 2. conclus. 13.* Rosenth. *de feud. cap. 9. conclus. 39. num. 9. in gloss. c.* Gail. *lib. 2. obseru. 31. nu. 3.* & eidem sententiae omnes Dd. adstipulari *in d. l. de quibus. ff. de legib.* testatur ibidem Costal. *nu. 6.*

133

134 Confirmatur † & eo quod in consuetudine diuturnitas appelletur longa consuetudo *in rubric. ff. de legib. Senatuscons. & longa consuet. & in rubric. C quae sit long consuet.* longumque † ac diuturnum tempus decem annis & concludatur *in princ. Instit. de vsucap. l. diuturna. ff. de legib. tot. tit. C. de praescript. long. tempor.* Bald. Angel. & Fab *in d. §. ex non scripto. Instit. de iur. nat. gent. & ciuil.* idque communiter à Dd. comprobatum esse testatur Abb. *in c. fin. de consuetud.* & post eum Mynsing. *d. obseru. 41. nu. 10.*

135

136 Verum † hic simul per exceptionem obseruandum est, in regalibus contra supremum Principem acquirendis opus esse consuetudine immemoriali, idq; probatur textu *in d. §. praeterea.*

atque

atque eò pertinet etiam *d. l. fin* dum antiquam consuetudinem requirit. Et quod immemorialis requiratur, tradunt Dd. communiter *in c. fin. de consuet.* Ias. *in d. l de quibus numer. 45. de legib.* Alexand. *in l. more. num 13. ff. de acquir. hæredit.* Marian. Socin. *in c. cum contingat. num. 24. vers. Tertio fallit. de foro competent.* Bald. *cons. 242. antiqua quæstio. num. 1. vers Si autem incipias à consuetudine. vol. 2.* Paris. *cons. 25. num. 58. lib. 1.* Crauetr. plures alios adducens *cons. 349. num. 9 & cons 814. num. 5.* idque sententiam prædictam de decennio amplectentes restringendo addunt Rosenthal. *d. cap 5. conclus. 58. num. 22.* Gail. *obseru 31. num. 4. lib. 2.* vbi alios allegat, & in terminis pedagij ex Alexandro *cons. 9. nu. 1. vol. 1.* addit, id magis communiter à Dd. receptum esse. Mynsingerus quoque idem tenet in terminis vectigalium *obseru. 29. num 10. cent. 5.* licet *obseru. 41. num. 9 cent. 6.* sententiam de decennio & ipse teneat, & ex alijs communem dicat.

Quemadmodum † vero consuetudine immemoriali regalia acquiri possunt, sic idem dicendum est de præscriptione immemoriali, idque est de mente *d. § præterea*, quem textum tam de præscriptione, quam de consuetudine, Dd. communiter allegare solent, licet consuetudinis tantum mentionem faciat, & confirmatur hæc sententia optima etiam iuris ratione, quæ in consuetudine & præscriptione est eadem propter tempus immemoriale, quod vtrobique spectatur, & eandem vim habent. Nam † de eo tempore expediti iuris est, quod obtineat vim priuilegij ac specialis concessionis Imperatoriæ Afflict. *in c. 1. § si quis per triginta. numer. 10. si de feud. controu. inter domin. & agnat.* late Gabriel. *commun. conclus. lib. 5. tit. de præscript. conclus. 1. n. 1.* Roland. à Vall. *cons. 66. n. 41. & seq. lib. 2.* Thom. Grammat. *vot 12. n. 9.* Gail. *obseru. 21. n. 15. in fin. lib. 1.* Mynsi. *obseru. 30. cent. 1.* Gozadin. *cons. 8. n. 37.* vbi addit tempus † immemoriale tantum posse, quãtum Imperator cum causa, idq; asserunt etiam Ias. *in l. quo minus. nu. 42. ff. de fluminib.* Balb. *in tract. de præscript. in 2. part. 3. partis principalis q. 1. n. 28. vers. Et dicit Andreas* Laurent. Syluan. *cons. 59. n. 9.* Ruin. *cons. 118. nu. 10. vol. 4.* Roland. à Vall. *d. cons 66. nu. 47.* Priuilegio vero & speciali concessione Imperiali regalia acquiri, supra ostensum

137

138

139

 est, id-

est, idque eumprimis ita se habet, si priuilegium lege concessum est, vt similiter ex ijs apparet, quæ supra de tali etiam priuilegio
140 adducta sunt, tempus † vero immemoriale habet etiam vim legis *l. 1. §. fin. ibi: vetustatem vicem legis obtinere, &c. & l. in summa in princ. ibi*: vetustas quæ semper pro lege habetur. *ff. de aqua, pluu. arcend.* gloss. *in d. §. præterea. in verb. non extat.* Balb. *d. part. 2. 3. partis principal. quæst. 6. nu. 25. vers. Et ratio.* Gozadin. *d cons. 8. nu 37.*
141 Tanta † vero vis est præscriptionis immemorialis, vt quemadmodum supra de consuetudine dictum est, firmius & potentius ius esse, quod per eam acquiritur, quam per priuilegium, sic idem dici possit de præscriptione immemoriali Bald. *in l. Imperium. num. 13. vers. Sed ius quæsitum per præscriptionem. & ibi d.* Ioan. Baptist. Caccialup. de S. Seuerin. *nu 41. & 46.* Caspar. Valasc. *nu. 32. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Prackman. *d. cap. 6. num 15.* Tantique
142 † etiam fit, & tantam vim habet, vt licet per legem vel statutum aliquod præscriptio prohibita sit, tamen hæc nunquam censeatur prohibita & exclusa, etiamsi legis vel statuti verba prohibitoria generalissima sint *l. seruitutes prædiorum 16. ff. de seruitut.* iuncta l. *ex hoc iure. §. ductus aquæ. ff. de aq. quotid. & æstiu.* Felin. *in rubr. de præscript. numer. 18.* Pinell. *in auth. nisi tricennale. num. 20. Cod. de bon. matern.* Ias. *consil. 92. numer. 4. vol. 3.* Ruin. *consil. 13. num. 30. vol. 2.* Grat. *respons. 61. num. 25. vol. 1.* Gail. *obseru. 161. nu. 2. lib. 2.* Mynsing. *respons. 48. num. 12.* eaque communis Dd. doctrina esse dicitur à Balbo *in tract. de præscript. parte 5. partis quintæ principal. quæst. 9. nu. 3.* & à Vasq *Illustr. controuers. cap. 82. numer. 7. vers. Tenendo partem*
143 *affirmatiuam*, atque † adeo vera est, vt non obstante generali præscriptionis per legem vel statutum facta prohibitione triginta etiam vel quadraginta annorum præscriptionem non censeri exclusam, Dd. communis sententia esse dicatur à Iasone *in l. 1. num. 43. C. de seru. fugitiu.* & ab Hieronymo de Cæuallos *in specul. opinion. commun. quæst. 496. in fin.* vbi addit eandem veriorem esse, sæpiusque pro ea iudicatum fuisse, & se in casu sibi contingenti ita obtinuisse.

Quod autem regalia immemoriali tempore præscribantur, non solum per ea, quæ iam dicta sunt, confirmatur, sed etiam

etiam adeo à Dd. est receptum, vt communissima sit hæc sententia eaque variarum curiarum decisionibus & quidem etiam in Camera Imperiali non semel est approbata, atque hanc † immemorialem præscriptionem non solum in regalibus minoribus, sed & maioribus & Principi in signum supremæ potestatis reseruatis, locum habere tenent, Sichard. *ad tit. Cod. Nou. vectig. instit. non poss. num. 5. & 6.* Couarruu. *in c. possessor. part 2. nu 7. vers. tertia species. de reg. iur. in 6.* Salicet. *in l. 2. num. 4. Cod. Nou. vectigal. instit. non poss.* Balb. *in d. tract. de præscript. 2. part. 5. part. principal. quæst. 3. num. 3. vers. nam primo.* Roland. à Vall. *cons. 3. num. 82. vol. 1.* Rosenth. *d. cap 5. conclus. 16. num. 3.* Pruckman. *d. cap. 5. numer. 9* S. Schneidvv. *in §. summa diuisio. num. 66. instit. de interdict.* eamque ab omnibus approbari testatur Balb. *dicto loco,* & communem esse asserit Bursat. *cons. 142. num 19. & 61.* & Couarruu. *in c. possessor. part. 2. §. 2. num. 8. vers. tertia species. De reg. iur. in 6.* magis communem vero Menoch *cons. 2. num. 70. & 71.* Ad ea vero, quæ huic sententiæ obstare videntur, & pro contraria à nonnullis obiiciuntur, in specie respondet Pruckman. *d. cap. 5 numer.* 102. 103. 104 105. Contra † ipsam vero superioritatem & supremam potestatem Principis, vt videlicet præscribens nemini subsit, præscriptionem nullam locum habere communem esse Dd. sententiam scribunt Zas. *cons. 16. num. 12. lib. 2.* Hieron. de Cæuall. *in commun. opinio. contra commun. quæst. 46. num. 6.* & magis communem esse attestantur Socin. *cons. 275. in causa fratrum num. 5. vers. si vero volumus, lib. 2* Zoannet. *in tractat. de Roman. Imper. numer. 136.* Rosenthal. *de feud cap. 5. conclus. 16. num. 1. gloss. a.* Verum contrariam sententiam tanquam veriorem amplectuntur tam multi Dd. vt eam etiam dicant communem Felin. *in c. cum nobis nu. 4. de præscript.* Gabriel. *commun. opinion. lib. 5. tit. de acquirend. rer. dom. concl. 3. nu. 15.* Goedd. *in disp. feud. 5. thes. 10. lit. h.* & eandem magis communem esse asserant Crauett. *de antiquit. tempor. part. 4. §. Materia ista num. 73.* & post eum Vasq. *Illustr. controuersiar. lib. 2. cap. 78 nu. 4. vers. Hactenus in reditibus & c. 82. num. 7. vers. tenendo partem affirmatiuam* (simul asserens eam esse verissimam) Balb. *de præscript. 2.*

144

145

part 5 partis principal.qu.3.n.2. Gabriel. *d.lib.5. tit. de præscript. concl. 1.nu.25.* Couarruu. *in d.c.possessor.part.2.§.2.num 8.vers. Non me latet.* Pruckman. *d.cap.5.num.107.* qui, vt nonnulli alij Interpretes, simul respondet ad *l Competit.Cod.de præscript.30.vel 40.annor. & c. Cum non liceat. de præscript.* qui textus pro altera sententia allegari solent. Atque hanc sententiam communi obseruantia & vsu comprobatam esse testantur nonnulli, ex quibus præter alios sunt Castald. *de Imperator.quæst.54.num. 8.* Peregr. *de iur. fisc. lib. 1. tit.2.num.61 in fin* Felin. *in c cum non liceat.num.10.vers. demum dicit.de præscript.* referens Cardinalem *in c. per venerabilem vers. videbatur in 5.oppos. Qui filij sint legit.* dicere, quicquid de iuris subtilitate sit, sufficere quod ex communi obseruantia sic sit receptũ. Et apud Hispanos eandem sententiam Iure Regio approbatam per aliquot leges esse scribit Vasq. *Illustr.quæst.lib. .c.2.n.14 v. contrarium.* Sed de eodem Iure Regio contrarium asser t H eron. de Cæuall. *d.q 46.n 4.& 6.* & Couarr. *d.n.8. vers. Qua de re extat apud nos.*

Quæstionis vero est de præscriptione immemoriali regalium, an in ea scientia & patientia Principis eiusue officialium ne-146 cessaria sit? Et † quidem certi iuris est, possessionem in corporalibus, cuiusmodi etiam sunt iura regalia, sine scientia ac patientia aduersarij non acquiri *l fin ff. de seruitut. l.1. §.fin. ff. de seruitut. rusticor.prædior. l.si à te emero.ff.si seruit. vindic. l. 2. Cod.de seruitut. & aq.* idque receptissima Dd. sententia comprobatum est, referente Menochio *de arbitrar.iudic.quæst.lib.2.cent. 2.cas.161.numer.4.* 147 sine † possessione vero nullam præscriptionem procedere *c. Si-148 ne possessione de reg. iur. in 6.* ideoq; in † præscriptione etiam immemoriali necessariam esse scientiam & patientiam tenent Aretin. *in l. More.n.4.v. Intellige tamen ff. de acquirend.hered.* Imol. *in l. 1.§.denique numer.5.& 6 ff. de aq. pluu. arcend.* Castrens. *in l.seruitutes prædiorum rusticorum num.11 ff.de seruit.* Bald *in c. vn num 3. Quæ sint regal.* Salicet. *in l.vectigalia num. 5.& 6.C.Nou.vectigal.instit, non poss.* Panorm. *in c.cum Ecclesia Sutrina n.67.de caus. possess. & propriet.* Marian.Socin. *in c.Cum contingat num.13.de for.compet.* Olrad. *cons.*

254.

254. quia tota pars n 4. vers. Non enim simpliciter Alexand. *cons. 16. in causa & liten 19. vol 5.*

Verius † tamen & in iure magis fundatum est, quod eius- 149 modi præscriptio sine scientia & patientia currat & subsistat, cum talis præscriptio habeat vim specialis concessionis ac legis (vt supra ostensum est) ac † titulum certum pariat. *l. hoc iure §.* 150 *Ductus aquæ ff. de aq quotid. & æstiu. cap. 1. de præscript. in 6.* Andr. de Isern. *in cap. 1. § præterea Ducatus numer. 16. de prohibit feud. alien. per Frideric.* Roman. *in l. vectigal vers. Opinionem tamen vltimam. ff. de vectigal.* Abb. *in cap. fin. numer 6 de caus. possess. & propriet.* Crauett. *de antiquit. tempor. part. 4. §. absol tis. numer. 9.* Hieronym. de Cæua l. *in d. specul. commun. opinion. contra commun. quæst. 45. num 1. &* Natt *cons 446. num. 12.* Paris. *cons 26. num. 27. lib. 1. & cons. 1 num. 49. & 214. vol. 4.* Signorol. de Homod. *cons. 21. nu. 2. v. vndecimo probat.* Ioan. Igneus *in l necessarios. §. non alias part. 4. n. 34 ff. ad Sc. Syllan.* vbi in specie de regalibus loquens testatur id communiter à Dd. receptum esse. Quibus † accedit quod tempus im- 151 memoriale habeat vim priuilegii expresse ex certa scientia concessi Ias. *in l de quibus n. 43 ff. de legib.* Bald. *in d c. vn. nu 3 quæ sint regal.* Crauett *d. § absolutis. num. 9.* Gozad. *cons. 8 n. 37.* Bellon *cons 55. n. 5.* vbi addit hanc esse magis communem Dd. opinionem. Non solum † vero hæc sententia, quod scientia & patientia in imme- 152 moriali regalium præscriptione non sit necessaria, sanior est, sed & à permultis Dd. ita approbatur, vt vere magis communis dici possit, idque, vt & quod verior sit, de ea affirmant Alexand. *cons. 6 num. 4. vol. 1.* Dec. *cons. 85. nu. 2. vers. & in tali præscriptione.* Curt. iun *cons. 158. num. 12.* Roland. à Vall. *cons. 91. num. 15. vol. 2.* Gabriel. *d. tit. de præscript. conclus 1. num. 59.* Borcholt *in d. c. vn. num. 16. quæ sint regal.* & communem etiam appellant Ias. *in d. l. Imperium. num. 21. & ibid.* Purpurat. *num. 191. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Balb. *in d. tractat. de præscript. 2. part. 4. part principal. quæst. 1. numer. 14.* Hieronym. de Cæuallos *d quæst. 45. in princ. & num. 5. ac 6.* Anton. Rub. *cons 21. nu. 6.* Paris. *cons. 27. n. 83. vol. 1.* Ruin. *cons. 105. n. 5. v. Nec etiam stante vol. 5.*

Sufficit

Suffic't igitur probare solum, quod tempus immemoriale effluxerit, eaq; probatio legitime fieri debet, estq; difficilior quam minoris temporis, sufficiunt † tamen & admittendi sunt ad hoc tempus probandum testes non solum 70. 80. vel pluriũ annorum, sed & qui saltem sunt 54. annos nati, ita vt possint perhibere testimonium de quadraginta annis præteritis Dominic. *in d.c* 1.*col*.4.*& ibid*. Philipp. Franc.*col.fin. v. sed quærit hic Lapus.de præscript.in 6*. Florian.*in l.seruitutes magna nu.76.ff.de seruitut*. Mynsinger *obseru*.30.*vers. Quomodo autem probanda sit cent*.1. Paris. *cons*. 27.*num*.97 *& cons*.104 *num*.124.*vol*.1. & † possunt testes, qui examinantur de hoc tempore et-am attestari de eo, quod in pupillari ætate viderunt, idque communiter à Dd. tradi & receptum esse testatur Hieronymus de Cæuall.*d.quæst*.45 *num*.3. Requiritur † vero vt huiusmodi testes deponant communem esse opinionem & famam, quod de contrario vsu non extet memoria, item quod testes ita semper viderint & audiuerint à maioribus, nec vnquam contrarium fuerit obseruatum, vt communiter à Dd. receptum est, de qua communi Dd. sententia testatur Cacheran.*decis*.101 *num*.16 Loffred.*cons*.40 *num*.37. Mynsing.*iam citato loco* & Gabriel.*d tit.de præscript.conclus.1.num*.74. Et † de dicta communi fama & opinione constituẽdus est peculiaris & principa'is articulus, nec sufficit generalis vltimus articulus, quo dici solet, de omnibus præd ctis esse publicam vocem & famam Signorol.de Homod.*cons*.70.*In quæstione vertente n*. 19. *v. Nec obstat, si dicatur*, Gabr.*d.concl*.1.*n*.80.

153 154 155 156

Sciendum vero est, etiamsi in regalibus contra Imperatorem, aliumue superiorem non recognoscentem, præscribendis opus sit lapsu temporis immemorialis, vt supra ostensum est, tamen † contra alium sufficere præscriptionem longissimi temporis sine titulo Bald.*in cap.vn. num*.4. *vers. Et nota Quæ sint regal*. Felin.*in cap.Cum nobis. num*.3.*vers. inferior tamen. de præscript*. Crauett.*d.§.absolutis.numer*.13.*vers.vbi vero talia & cons*.54.*nu*.8. Ferrar. Montan.*de feud. lib*.5.*cap*. 7.*vers. igitur regalia. in verb.sin vero contra priuatum*. Pruckman.*d.cap*.5.*num*.112. Schoner.*in feudal.disputat*.

157

*putat.4.thes.15.*Borcholten *in d.c.vn num.19 quæ sint regal.* vel longi temporis cum titulo Bald. & Ferrar. Montan *dictis locis.*Balb. *de præscript.2.part.5.partis principal.quæst.4 num.2.*Rosenth *de feud. cap.5.concl.17.num.1.*Gilken.*in §.feræ.nu.159. Instit. de rer. diuis.* vbi pro hac sententia allegat etiã Castr.*cons.3.n.16. lib.2.* Quod † tamen in immemoriali præscriptione de scientia & patientia diximus, in hac minoris temporis præscriptione non habet locũ, cum in hac omnino opus sit scientia ac patientia per *l.fin.ff.de seruitut.& alios textus* supra de hac scientia & patientia allegatos & ex receptissima sententia *ibidem* adducta, atq; hoc confirmatur eo, quod sola præscriptio immemorialis ea in re priuilegiata sit. *158*

Patientia † autem in dubio à sciente præsumitur præstita fuisse *l.2.& ibi glossa fin.&* Bart.*in princ. C. de acquirend. possess.* Cacheran. *decis.51.nu 2.*Socin.*cons.15.num.7.vol.4.* & † quod fuerit præstita censetur probari ex eo, quod non probatur contradictio *l.qui patitur.ff mandati. l semper qui non prohibet.ff. de reg.iur.* De † ipsa vero scientia, quæ hanc antecedit, certi iuris est, eam ab a'legante & se in ea fundante probari debere Menoch. post Bald. à se allegatum *in tractat de præsumpt lib 6.præsumpt.23.numer.52.* Sufficit † tamen vt ea probatio solis præsumptionibus & coniecturis fiat, Alexand.*in l qui Romæ §.duo fratres. numer.57. de verb. oblig.* Couarruu. *in cap. Filius noster. numer. 1. de testament.* Corn.*cons.85. numer.12.lib.3.*Paris. *cons.100.numer.88. & cons.111. numer.55.vol.1.* Socin.iun.*cons.116.numer.42. lib.1.* eaque sententia communiter recepta est teste Borgnino Caualcano *decis.36.n.36.* Huiusmodi vero † præsumptiones ex eo, quod palam aliquid factum est, ex vicinitate loci, & aliis circumstantiis sumi possunt, de quibus præter alios videre licet Menoch.*in d.præsumpt.23.numer.68. cum seqq.*& Mascard.*in tractat.de probat.conclus.282 879.880.881.1100. & 1293.*Et † licet ignorantia ab eo, qui sc entiam negat, iuramẽto probari possit *cap.nulli de elect.in 6.*Ias.*in l.3.§. iurari.num.3.ff.de iureiur.*Abb.*in c.cognoscentes.num.9.de constit.*Gail.*obs.48.num.23. lib.2.*Menoch. *cons.74 n.17.* tamen † hoc non habet locum, quãdo ignorantiam alleganti resistit aliqua præsumptio iuris. Dec. *159* *160* *161* *162* *163* *164* *165*

X *in d.c.*

in d.c.Cognoscentes nu.18.vers.similiter. Marant.*in l.is potest.num.:47. ff de acquirend.hered.* Cacheran.*decis.71.num.3.* Anchor.*quæst.famil 63.num.3.* Menoch.*de arbitrar.iudic.quæst.cas.186.numer.7.* Roman.*cons.47.nu.10.* Bursat.*cons.119.nu.10.* Nisi constet eiusmodi præsumptionem non esse concludentem Abb.*in c.2.de constitut. & in C.vlt.num.9.Qui matr.accus.poss.* & post eum Mascard.*in conclus.881.nu.9.* Etsi vero ea quæ de immemoriali præscriptione supra adducta sunt, ita se habeant, & inde appareat quam magna eius vis sit, tamen non tanta ea vis est, vt mala fides eam non impediat, nec possidenti noceat. Nam bona fides quidem in dubio præsumitur in possidente *l meritoff.pro soc.* Anton. de Butr. Panormitan, Felin & Paris.*in cap.Si diligenti de præscript.* Philipp. Port.*cons.102.ex facto proponitur numer.36.* Alciat.*in tr.præsumpt. reg.3.præsumpt.5.* Masca.d.*de probat. volum 1.cons.224.* quamplurimos ali s allegans, idque cumprimis post lapsum 30. & 40. annorum & in immemoriali tempore locum habet, & mala fides etiam quando præsumpta est vel ficta præscriptionem non impedit, Castrens.*in l.nunquam in princ.ff.de vsucap.* Menoch. *de recuper.possess.remed 15.numer.418.* Peregrin.*cons.19.numer.14.lib.1.* Surd.*cons.296.numer.7.& numer.35.* Riminald.*cons.248.numer.32.* sed si vera sit mala fides, & de ea satis constet, impedit præscriptionem, & heredibus etiam nocet, etiamsi immemoriale tempus effluxerit *c.si diligenti fin.de præscript.& c.possessor.de reg.iur.in 6.* gloss.& Dd *in c.vigilanti & cap.fin.de præscript.* Peregrin.*cons.28. numer.20.lib.1.* dicens id locum habere etiam in spatio mille annorum elapso. Atque hanc sententiam communem esse asserit Gail.*2.obs.18.num.7.* & Cameræ decisione comprobatam testantur Mynsing.*4.obseru.6.numer.4.* & Gail.*d.numer.7.* addens, *num.8.* ne quidem statuto aliud introduci posse. Idque tradunt etiam glossa & Dd.in *d cap.vigilanti.* Bart.*in l.omnes populi, numer.22.de Iust.& Iur* Ias.*in l.non dubium, numer.36.Cod.de legib.* Gabriel. *de præscript.conclus.3.in princ.* vbi hanc sententiam magis communem esse dicit Balb.*in tr.de præscript.2.p.3.partis, quæst.14.* Probatur

tur vero mala fides in possessore eo solo, quod constet eum habere scientiam rei alienæ. *l. fin. Cod. unde vi. c. si virgo 34. quæst. 2.* Bart. & Dd. *in d. l. fin.* Bart. *in l. illud ff. de petit. hered.* Mascard. *de probat. conclus.* 1002. *num.* 56. *vol.* 2.]Paris. *cons.*]49. *nu.* 30. *vol.* 2. Cephal. *cons.* 161. *n.* 31. *lib.* 2.

Atque hic quidem supersedebo iis, quæ ad hoc caput pertinent, si de duobus prius aliquid adiecero, quorum prius est, vtrum cumulatiue an priuatiue regalia per præscriptionem acquirantur, alterum, an de vna specie ad aliam extensio in præscriptione fieri possit. De † priori existimo dicendum esse, quod 166 is, qui solus in possessione regalium fuit, & legitime ea præscripsit, non cumulatiue sed priuatiue per eam præscriptionem acquisiuerit *l. si quisquam ff. de diuers. & temporal. præscript. cap. Irrefragabili. in princ. vers. Excessus. de offic. ordinar. cap. Auditis. de præscript.* Abb. *in c. Pastoralis. numer.* 7 *vers. Quoad secundum. de offic. ordinar.* dicens optime facere textum *in d. c. Auditis. & c. Cum olim. de præscript.* Idem Abb. *in d. c. Irrefragabili. in princ. vers. Item nota quod in dubio.* arg. illius textus & in *d. c. Auditis, num.* 7. *vers. Aliud etiam singulare.* arg. illius textus. Felin. *in d. c. pastoralis num.* 5. vbi etiam Anchoran. *in c. 1. de præscript. in 6.* & plures alios allegat. Idem tenent Balb. *de præscript. 2. part. 5. partis principalis. quæst. 3. num. 2. vers. & ita plene.* Barbat. *cons.* 40. *numer.* 46. *lib.* 4. Natt. *cons.* 636. *Multa sunt. num* 4. *lib.* 3. Loquuntur vero supra citati textus non tantum de iurisdictione, sed & de aliis iuribus, & licet iam allegati Dd. in terminis iurisdictionis loquantur, tamen secundum eosdem illos textus, in quibus se fundant, intelligendi sunt, quod videlicet idem sit in aliis iuribus, quod in iurisdictione, & Balbus *dicto loco* in specie de ipsis etiam regalibus & Principi reseruatis loquitur.

Neque † hic etiam attendendum est, quod Baldus *cons.* 201 167 *num.* 2. *vers. sed postquam. volum.* 2. & Rolandus à Valle *cons.* 80. *num.* 24. *lib.* 2. eo tantum casu, quo præscribens alium vti volentē prohibuit, priuatiue præscribi velint, nec etiam desint, qui pro eadē opinione ita allegat Felinum, quasi idem tradat supra citato

loco. Nam præterquam quod ea opinio singularis est, & communi sententiæ repugnat, prædicti textus etiam indistincte & simpliciter loquuntur, nec vllam prohibitionis mentionem faciunt, & † certi iuris est, quod generaliter & indistincte prolata, 168 generaliter & indistincte accipi debeāt *l. de precio ff. de publ. in rem act. l. 1. § generaliter. de legat. præstand.* ideoq; reliqui etiam Dd. simpliciter & sine ea distinctione sentiunt priuatiue præscribi. Nec aliter sentire Felinum *d. loco.* inde apparet, quod *ib. vers. Et procedit indubitanter.* subiungat, indubitanter id tunc procedere, quādo is, contra quem præscriptum fuit, prohibitus fuisset à præscribente & prohibitioni acquieuisset.

Eo vero magis simpliciter & indistincte dicendum est, regalia priuatiue præscribi, quod per concessionem etiam regalia priuatiue acquiri, si contractus interuenerit, supra ostensum sit, 169 & præscriptio † contractus vim habeat, eiq; æquiparetur *l. Alienationis.* & ibi Alciat. & Dd. *de verb. signif.* Balb. *in d. tract. de præscr. part. 1. quæst. 6. num. 7.* Bald. *in l. 1 num. 19. Cod. de seruitut. & aq. & cons. 315 ponitur, quod antiquitus. numer. 1. vers item liberatio volum. 3.* 170 Crauett. *cons 10.* Antonia *n. 11. vers Et habet præscriptio,* quod † maxime in præscriptione immemoriali locum habet. Ias. *in l. quo minus. num. 96. ff. de flumin.* Tapia *in d. l fin. part. 2. cap. 9. nu. 23.* Afflict. *in c. 1. § præterea Ducatus. num. 54 & seq. de prohibit. feud. alienat.* Roland. à Vall. *cons. 66. Quoniam veritas. num. 40. vol. 2.* Socin. *cons. 86. col. fin. lib. 1.* Paris. *cons. 112. num. 21. lib. 1.* Cephal. *cons. 342. nu. 55 vers. Quare cum hoc priuilegium.* Schrad. *inter consilia* Borch. *part. 2. cons. 18. v. nono possessio.*

171 Quantum † vero ad prædictam interpretationem præscriptionis attinet, quemadmodum supra de concessione regalium dictum est, in ea de vna specie regalium non esse faciendam extensionem ad aliam, sic idem dicendum est de præscriptione, late Zas. *cons. 16. n. 56. & seqq. lib. 2.* Alexand. *cons. 33. num. 9. vol. 5.* idque magis communiter à Dd. teneri in terminis iurisdictionis dicit Ias. *in l. Imperium num. 23. vers. Et sic vides, quod ma-* 172 *gis communis. ff. de iurisdict. omn. iudic.* facitque † pro ea, quod

quan-

q[illegible] [illegible]essum, tantum & non plus dicatur esse præsc iptum *l. 1. §. si quis interdicto. ff. de itin. actuque priuat. l. denique & l. seq. ex quib caus. maior.* adeoque † stricte præscriptio accipienda 173 sit, vt strictissimi etiam iuris esse dicatur Grauett. *cons. 972. Præcipua quæstionum. nu. 11.* & † odiosa esse censeatur Paris. *cons. 114. nu.* 174 *24. lib. 1.* Decian. *respons. 22. n. 26. vol. 1.* Crauett. *cons. 692. nu. 6. vers. Aliquando odiosam.* Roman. *cons. 368. num. 8.* vbi † addit eam ad sui ter- 175 minos ita restringendam esse, vt neque de re ad rem, neque de persona ad personam, neque de loco ad locum extendatur. In † dubio etiam de præscriptione pronunciandum est, quod ces- 176 set, nec neganti obstet. Neuiz. *cons. 10. num. 21.* Crauett. *cons. 498. num. 15.* Cephal. *cons. 403. num. 23.*

Capvt VI.

Quibus modis regalia amittantur.

Svmmaria.

1. *Causa priuilegij finali cessante, simul deficit eius effectus, & amittuntur regalia per illud concessa.*

2. *Priuilegium non deficit, etiamsi causa eius cesset, si aliqua maneant reliquiæ.*

3. *Regalium concessio, si neque principaliter, neque accessorie per infeudationem, sed per priuilegium facta sit, reuocatione à Principe facta amittuntur, etiamsi Princeps sine causa priuilegium reuocet* nu. 4.

5. *Priuilegium princeps reuocare non debet, nisi aliquid sit, ob quod à leuitate & inconstantia excusetur.*

6. *Priuilegium an reuocari possit, licet pro impetratione eius pecunia data sit?*

7. *Priuilegium, quo regalia concessa sunt, non solum ipse concedens, sed & eius successor absque causa reuocare potest.*

8. *Non subdito concessum reuocari nequit.*

9. *Princeps supremus solus, non autem inferior reuocare priuilegium absque causa potest.*

 10. *Pri-*

10. Priuilegium reuocari nequit, si sit ab Imperatore, adhibito etiam Ordinum Imperij consilio, datum.

11. Vel iuramento firmatum.

12. Iuramentum si accedat actui, à quo alias pœnitendo ac reuocando recedi posset, pœnitentia non est locus.

13 Priuilegium de regalibus per modum contractus concessum reuocari nequit.

14. Fallit, si magnum Imperij diminutionem & praeiudicium contineat priuilegium per contractum concessum, & censetur ea concessio per contractum etiam eo casu facta, quo princeps se illud seruare, nec quicquam contra illud facere velle promittit.

15. Priuilegium de regalibus tacite per lapsum temporis immemorialis acquisitum reuocari non potest.

16. Tacitum, licet regulariter eandem vim habeat, quam expressum, tamen nonnunquam plus operatur. nu.17.

18. Praescriptionem prohibendo impedire ac tollere Princeps potest.

19. Completa tamen per eum tolli, & sic ius inde quaesitum auferri sine causa nequit.

20. Nec in iure per alios titulos iuris ciuilis quaesito id fieri potest.

21. Priuilegia, quae per auream Bullam aliasque Imperij constitutiones Electoribus & alijs Principibus ac Statibus Imperij de regalibus data sunt, censentur irreuocabilia.

22. Constitutio qualibet, quae in contractum transiuit, sine causa non potest reuocari.

23. Priuilegium, quo regalia vel alia concessa sunt, si sit ob merita datum reuocari ne quidem ob ingratitudinem potest, censeturque vim contractus habere.

24. Quod tamen secundum aliquos Dd. ita procedit, si merita rebus eo comprehensis aequipolleant & probentur, quorum sententia improbatur nu.26.

25. Donatio remuneratoria non solum valida est, sed & sine probatione meritorum soli donantis assertioni creditur, etiamsi priuata sit persona, modo libere donare possit.

27. Priuilegij de regalibus concessi reuocatio ijs casibus, quibus concedenti non permittitur, nec à successore fieri potest, siue per electionem, siue iure hereditario successerit.

28. Quod

28. Quod tamen in succedente per solam Electionem ad eum casum, quo nomine dignitatis priuilegium datum est, restringitur.

29. Regalia per priuilegium concessa expressâ renunciatione eiusmodi priuilegij ab eo, cui datum est, facta amittuntur, quæ tamen renunciatio, quoad eius fieri potest, restringenda est, neque vnquam in dubio præsumitur.

30. Sic & amittuntur per non vsum, falli, si occasio vtendi se non obtulerit, num. 32, *quantumuis mille anni effluxerint,* num. 33, *regalibus etiam ius nundinarum esse, & de quibus nundinis hoc intelligendum, item an ea sine Principis consensu aliò transferri & non citatis vicinis ciuitatibus concedi possint.*

34. Regalia per priuilegium concessa amittuntur per abusum illorum.

35. Reipublicæ interest, ne quis re sua male vtatur, & in quibus id potissimum procedat.

36. Angarijs & parangarijs abutens, & per earum exactionem nimium in subditos sæuiens, ijs priuari, & subditi ab eius potestate eximi possunt.

37. Monetæ cudendi iure, ex priuilegio competente, abutens priuationis pœnam incurrit.

38. Regalia priuilegio concessa amittuntur ob enormia delicta contra Principem concedentem commissa.

39. Inter quæ cumprimis est crimen læsæ maiestatis.

40. Amittuntur etiam ob magnam & supinam negligentiam & ignauiam ea habentis.

41. Priuilegij tempore finito finitur ipsum priuilegium, & sic etiam regalia per priuilegium concessa.

42. Tempus alicui rei præfixum, de forma eius esse censetur.

43. Forma rei destructa res ipsa etiam destruitur.

44. Priuilegium ad beneplacitum concedentis concessum vna cum regalibus in eo concessis morte concedentis expirat.

45. Ciuitate destructa & solo æquata omnia iura, quæ ei adhærent, & eidem regalia etiam, quæ habet, amittuntur, idque etiam ad castrum, ecclesiam & collegium extenditur num 47.

46. Principali sublato ipsum etiam accessorium sublatum & extinctum esse censetur.

48. Ciuitas post destructionem reædificata regalia aliaque iura non recuperat, nisi expresse per Principem ad ea restituatur, vel per præscriptionem aut consuetudinem legitimam de nouo ea acquirat.

49. Fallit, etiamsi constet sub spe restaurationis destructionem factam esse.

50. Ciuitas sine delicto & absque superioris authoritate vi hostium deuastata & destructa, regalia aliaque iura non amittit.

51. Res varijs modis, cuiusmodi sunt chasma, incendium terræ motus, inundatio, interire potest.

52. Ciuitas quando eiusmodi modis perijt, regalia non amittit.

53. Regalia ciuitati concessa amittuntur, si ciues omnes vrbe relicta aufugiant.

54. Fallit, quando ciues non disperguntur, vt vagabundi, sed coniunctim manent, atque ita nouam sibi sedem, quam inhabitent figunt.

55. Regalia priuilegio concessa seculares Principes, alijque status Imperij in pœnam banni declarati amittunt.

56. Etiamsi ob solam contumaciam in bannum condemnentur.

57. Ad banni pœnam in Principibus in Camera deueniri non potest, nisi præcedente consensu Imperatoris.

58. Ab huiusmodi pœna etiam à Camera nec Principem, nec etiam alium sine consensu Imperatoris absolui posse, si sit fractæ pacis causa maioris momenti & periculi, & an consensus offensæ etiam partis requiratur.

59. Principes & alij, Imperij status Ecclesiastici non possunt in pœnam banni declarari.

60. Regalibus tamen & priuilegijs omnibus ex eadem causa, qua seculares banni pœnam incurrunt, per sententiam declaratoriam priuantur.

61. Inter Ecclesiasticos & seculares illud etiam est discrimen, quod hi publice sub dio illi vero in ipso consistorio iudice pro tribunali sedente in prædictas pœnas condemnentur.

62. Ecclesiastici tantum ratione regalium & beneficiorum Imperatori, ratione personæ vero & ordinis Ecclesiastici Pontifici sunt subiecti.

63. Regalia amittuntur, si ad requisitionem concedentis denegetur editio titulorum.

64. Nisi

64. *Nisi huiusmodi denegans habeat pro se consuetudinem vel praescriptionem temporis immemorialis.*

65. *Praesumptio specialis derogat generali.*

66. *Praesumptio ex lapsu temporis immemorialis resultans fortissima est, adeo vt dicatur praesumptio iuris & de iure.*

67. *Regalia per infeudationem concessa ijsdem modis, & ex causis amittuntur, quibus feuda.*

68. *Quod procedit siue regalia principaliter & seorsim per inuestituram concedantur, siue accessorie & per consequentiam vna cum regali vel alio feudo conferantur.*

69. *Accessorium sequitur naturam sui principalis, etiamsi illud suo principali sit praestantius ac nobilius nu.70.*

71. *Regalia per inuestituram concessa amittuntur etiam ex quibusdam causis, ex quibus amittuntur regalia per priuilegium concessa, & quaenam sint illae?*

72. *Causa siue modi cum priuilegio non communes sed singulares, ex quibus regalia iure feudali amittuntur, quinam sint? remissiue.*

73. *Regalia per consuetudinem vel praescriptionem acquisita difficilius amittuntur, quam quae priuilegio aut inuestitura acquisita sunt.*

74. *Regalia ex consuetudine vel praescriptione temporis immemorialis acquisita, quibus modis amittantur.*

CVm de modis acquirendi regalia capite superiori pro ratione instituti nostri satis dictum sit, postulat ordo, vt ad modos [a]mittendi regalia transeamus, & quid de eis etiam iuris sit, dispi[ci]amus. Hoc vero ita fiet, vt & causae, ob quas regalia amittuntur, [ad]ducantur, & simul, vbi opus erit, ampliationes & limitationes [iur]is regularis subijciantur. Et quemadmodum superiori capite [dic]tum est, regalia concessione per priuilegium, vel sine eo per [inu]estituram acquiri, vel consuetudine ac praescriptione: sic hic ordine de amissione eorum tractabimus, vt prius de ijs, quae [per] priuilegium, deinde de ijs, quae per inuestituram concessa [sun]t, ac postea de consuetudine ac praescriptione agamus. Pri[mu]m † igitur generaliter tenendum est, quod cessante causa fi- 1 [nal]i priuilegij simul deficiat eius effectus *c. cum cessante, de appellat.*

 l. 1. C. de

l.1. C.de condict. ob caus. §. *hac constitutio. Instit. de eo cui libertat. caus.* ideoque deficiant etiam & amittantur regalia per priuilegium concessa, quando causa finalis cessat & deficit. Atque huc pertinet etiam textus *in l. Geometræ*, ibi: *donec curam gerunt*, & *l. Athletas.* §. *Gentium*, ibi: *quoad in præsidatu sunt. ff. de excusat. tutor. & in l. Titio Sejo.* §. *Vsuras. ff. de legat. 1.* qui textus communiter à Dd. ad hoc allegatur, atque hanc sententiam comprobat Alexand. Ias. & Dd. *in l. filius à patre.* §. *1. ff. de liber. & posthum.* Rip. *in l. ex facto. num. 10. ff. de vulg. & pupill. substit.* Coler. *de processib. execut. u. part. 2. cap. 3. num. 132* Modestin. Pistor. *cons. 52. num. 7. vol. 1.* Atque hinc est quod etiamsi initio non male sed ad bonum finem priuilegia sint concessa, tamen protinus sint abroganda & abolenda, quia incipiunt lędere vel esse nocifera per textum elegantem in *c. suggestum. de Decimis.* Eoque pertinet quod Specul. de modo generalis concilij *p. 1. in tit. de exempt. nu. 60.* scripsit, exemptionum priuilegia esse reuocanda ex quo ansam delinquendi prębent. Hoc

2 † tamen ius fallit, si reliquiæ aliquæ maneant, ob quas priuilegium non deficiat, etiamsi causa eius cesset Angel. *in l. minoribus. nu. 2. vers. Nam nullæ reliquiæ. C. de his quibus vt indign.* Alexand. in addit. ad Bart. *in l. excusantur.* §. *non solum. num 3. ff. de excusat. tutor.* Socin. *in l. sciendum.* §. *vlt.* & ibid. Ias. § *pen. nu. 7. ff. de his qui satisd. cogant.* Alberic. de Rosat. *in l. & ideo. nu 3. ff. rer. amotar.* Zuchard. *in l. fin. nu. 22. C. de edict. diu. Hadrian. tollend.* Socin. *cons. 84. num. 9. vol. 3.* Vdalric. Mordys. inter consilia Modestini Pistoris *lib. 2. cons. 11. num. 26.*

3 Secundo † si concessio regalium neque principaliter, neque accessoriè per infeudationem, sed per priuilegium facta sit, reuocatione à Principe facta amittuntur, cum licet durum sit reuocationem fieri, & Principis proprium non esse dicatur reuocare concessa. And. de Isern. *in c. qui success. feud. ten.* tamen si velit Princeps, huiusmodi priuilegium reuocari possit *c. 1.* §. *1. vers. Aperte. de concess. præbend. in 6. c. Clericis in fin. de immunitat. Eccles. in 6. c. alma mater. de sentent. excommunic. in 6.* Canonistæ *in c. nouit. de iudic.* Bald. *in l. qui se patris. numer. 33. C. vnde liberi.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 1. tit. 3. num. 19.* Grammat. *decis. 46. num. 5. & vot. 28. num. 19.*

Caccia-

Caecialup. *in l. omnes populi. nu. 107. ff. de iustit. & iur.* Dec. *conf. 286. num. 4.* Zaf. *in l. Princeps. num. 2. ff. de leg: b.* Bellon. *conf. 28. nu. 10. latè* Roland. à Vall. *conf. 13. lib. 3.* qui *nu. 3.* addit hanc ſententiam eſſe communem, idque ita de ea etiam affirmatur in cauſa Epiſcopi Spirenſis contra Chriſtophorum Moeſer Fiſcalem Rotweilenſem in voto Camerali, quod eſt apud Tilem. de Benign. *ſyntagm. 3. decad. 1. vot. 7. num 23.*

Procedit † vero hæc ſententia, etiamſi ſine cauſa Princeps priuilegium reuocare velit, Dec. & Bellon. *dictis locis* Roland. *d. conf. 13. num. 3. & 11.* Gabriel. *comm. concluſ. l. b. 3. tit. de iure quæſit. non tollend. concluſ. 7. num. 1.* Crauett. *de antiquit. tempor. part. 1. §. 1. num. 55.* Zaſ. *in d. l. Princeps. nu. 25.* vbi † eleganter addit, debere tamen cum ita ad eiuſmodi reuocationem adduci, vt aliquid ſit, ob quod à leuitate & inconſtantia excuſetur. Habere † etiam prædictam ſententiam locum, licet pro impetratione priuilegij pecunia data ſit, tenet Roman. *ſing. 463. nu. 2.* & poſt eum Cotta *in memoralib. in verb. exemptis.* qui allegat etiam Baldum *in d. l. qui ſe patris. col. penult. verſ. Sed hoc ſcias.* Quod male ab eo fit, cum Baldus contrarium ſentiat, dicens quod precio aliquo interueniente ſit contractus irreuocabilis & non priuilegium. Non recte etiam Roman. & Cotta pro ſua ſententia allegant textum *in l. Titius puerum. ff. de obſequijs à libert.* Quia ibi agitur de eo caſu, quo beneficium libertatis ſeruo ob pecuniam datæ ob grauem cauſam, & nimirum ob ingratitudinem reuocatum fuit. Et quidem verius eſſe, quod priuilegium per pecuniam impetratum reuocari non poſſit, tradit non ſolum Bald. *dicto loco* ſed & Caſtrenſ. *in l. digna vox, num. 6. verſ. In contrarium C. de legib.* Afflict. *deciſ. 128. num. 10.* Dec. *conſ. 689. nu. 5.* Pruckm. *conſ. 39. num. 26.* Natt *conſ. 669. ad euidentiam, num. 11. tom. 4.* Tapia *in l fin. part. 2. cap 9. in princ. & nu. 10. in fin. ff. de conſtit. Princip.* vbi oſtendit id per ea, quæ in præmiſſis ab eo dicta ſunt, confirmari.

Reuocatio † vero, quam ſupra diximus Principi eſſe liberam, non ſolum ab ipſo concedente, ſed & ab eius ſucceſſore fieri poteſt. *c. ſi is cui. de præbend. in 6.* Cyn. & Alberic. *in d. l. digna vox Cod. de legib.* Grammat. *d. voto. 28. numer. 19.* Roland. à Vall.

4 5 6 7

d.consf.13.nu.8. Affl.ct.*d.decis.128.num.11.in fin.* Natt.*conf.657. considerato diligenter themate.nu.13. tom.4.*

Verum hic simul attendendum est, quantopere hoc ius, quo Princeps vel eius successor dicitur priuilegium, quo regalia vel alia concessa sunt, reuocare posse, restringatur, & quam
8 varias habeat limitationes. Ex his † primum illud est, quod non habeat locum in non subdito. Innoc. *in d.c. nouit. num.6. & ibid.* Panorm. *num.23.* Felin. *num.9.* Aretin. *num.22.* Boss. *de Principe. num.15.* Menoch. *de præsumpt. lib 2. præsumpt.10. num.29.* Roman. *conf.252. num.2.* Paris *conf.82. num 46. vol.1.* Purpur. *conf.18. nu.16. & conf.580. num.28.* Natt. *conf 431. num.19. lib. 2.* Gozadin. *conf 5. num.11.* Prosper Paseth *conf.18. num.6.* Gail. *obseru.60. num.17. vers. Altera quod priuilegium. lib.2.* Rulant *de commissar. part. 4. lib.2. cap.*
9 *4. num.120.* Secunda † limitatio est, quod illud ius locum habeat in solo Principe supremo, non autem in inferiore, Ioan. Fab. *in l. ius. C. de Iudæis.* Felin. *in d.c. nouit. num. 11.* Anton. de Butrio & Ioan. de Imol. *in c. quæ in Ecclesiarum. de constit.* Carol. Tap. *in d.l. fin. part. 2. cap.9. num.69. ff. de constitut. Princip.* Lancellot. *in templo iudic. lib.1. cap.1. §.4. verb. priuilegia potest reuocare Imp. nu.5* Gabriel. *d. conclus.7. num.9.* Ruin. *consil.230. num.9. vers. Et idem etiam vol.1.* Ripa *respons.3. numer. 8. de diuers. rescript.* Rosenth. *in tractat. de feud. cap 3. conclus.21. numer. 3.* quibus accedit etiam totum iuridicum Collegium Lipsense inter consilia Modestini Pistoris *lib.*
10 *2. consil. 11. num. 2.* Tertia † est, si priuilegium ab Imperatore datum sit, adhibito etiam ordinum Imperij consilio, Castald. *in tractat. de Imperator quæst 114. num 3.* Carol. Tap. *d. cap.9 numer 16.* vbi ait, quando concessio cum consensu consilij Regij facta est, regnum ipsum videri contrahere. Atque hæc limitatio approbatur etiam in supra allegato Camerali voto Correferentis in causa Episcopi Spirensis contra Christophorum Moeser Fiscalem Rotweilensem, vbi pro ea sententia allegatur quoq; Afflict.
11 *decis 101.* Quarta † est, si iuramento priuilegium fuerit confirmatum, Bald. & Castrens. *in l. humanum C. de legib.* Alciat. *de verb. signif. lib.1. num.87. vers. Idem cum priuilegium.* Rip. *respons.12. num. 9. de diuers. rescript.* Tap. *d. cap.9. numer. 68. & 110.* facitque huc

quod

quod iuramentum concedentem arctius obliget & actum firmiorem reddat, vt superiori capite n. 102. dictum est, & quod pœnitentia † negetur locum habere, quando iuramentum accedit actui, à quo alias pœnitendo ac reuocando recedi posset, 12 Anton. de Petrut. *in l. 1. num. 207. 209. & seq. ff. de iureiur.* Anton. de Butr. & communiter Dd. *in c. 1. de iudic.* Euerhard. *in loc. legal. A iuramenti vi, energ. & efficac. num. 40.* plures alios allegans & addens hoc esse communi opinione receptum perpetuoque mente tenendum quia in practica sit frequentissimum. Quinta † est, si 13 per modum contractus priuilegium concessum sit, Cyn. Bart. Bald. Salicet. & Ioann. Ign. *in l. donationes quas diuus C. de donat. inter vir. & vxor.* Bald. *in c. 1. num. 17. de allod.* Ioann. de Anan. *in cap. Querelam num. 14. ne prælat. vic. suas.* Imol *in c. 1. vers. & per prædicta patet. de Constit.* Crauett. *de antiquit. temp. part. 1. §. 1. nu. 53.* Roman. *cons. 436. num. 18* Alexand. *cons. 216. num. 16. & seq. lib. 2.* Dec. *cons. 404. num. 8.* Natt. *cons. 106. nu. 42.* nisi † constaret huiusmodi pri- 14 uilegium, per modum contractus de regalibus concessum, magnam Imperij diminutionem & præiudicium continere, Luc. de Pen. *in l. quicunque num. 9. & seq. C. de omn. agr. desert. lib. 11.* Andr. de Isern. *in c. 1. num. 18. & ibid.* Affl. *num. 61. de capitan qui cur. vendid.* Felin. *in c. 1. num. 5. & ibid.* Beroius *num. 32.* Dec. *num. 30. de probat.* Boss. *tit. de regal. num. 32.* Laudens. *de principe. quæst. 169.* Molin. *in consuetud. Paris. § 1. gloss. 5. numer. 54.* Socin. iun *cons. 80. num. 45. lib. 3* Roland. à Vall. *cons. 1. num. 114. & 124. vol. 2.* Zas. *in epit. feudal. part. 1. num. 15.* Censetur autem priuilegium per contractum eo etiam casu concessum, quo Princeps promittit, quod priuilegium illud seruare, nec contra illud quicquam facere velit. *Gloss. in l. 1. verb. Figuris circ. fin. ff. de action. & oblig.* & post eam Schrader. *cons. 1. num. 214. vers. eodem modo, lib. 1.* Sexta † est, si præsumptiue ac ta- 15 cite priuilegium de regalibus per lapsum temporis immemorialis acquisitum sit, vt post Afflict. Castrens. & Ias. tradit Cacheran. *decis. 139. num. 12.* Accedunt Cephal. *cons. 342.* incip. *Nundinæ, num. 55. in fi. & nu. seqq.* Carol. Tap. *d. c. 9. nu. 23.* & plures alij ab eo *ibidem* adducti, & facit huc singulariter, quod superiori capite

 osten-

ostensum est, tempus immemoriale habere vim contractus & specialis concessionis, priuilegijq́; Imperatorij, & potius ac fir-
16 mius ius per illud acquiri, quam per priuilegium. Neque † obstat, quod tacitum regulariter non plus possit quam expressum, sed eadem potius vtriusque vis sit *l. de quibus ff. de legib. l. Cum quid. ff. si cert. petat. l. Qui ad certum. ff. locat.* late Euerhard. *in loc. legal.*
17 *Ab express. ad tacit. numer. 1. & aliquot seqq.* Nam † non est rarum nec nouum, ut tacitum plus operetur quam expressum, habetque illud ius suas exceptiones, vt docet Euerhard. *d. loco n. 17.*
18 Non † refragatur etiam quod Princeps præscriptionem prohibendo impedire ac tollere possit Cephal. *cons. 542. num. 75.* Ruin.
19 *cons. 13. n. 5. vol. 4.* Nam † ipsam prescriptionem iam completam, & ius inde quæsitum Princeps sine iusta causa tollere & auferre nequit Cephal. *d. loco.* Paris. *cons. 1. num. 108. volum. 1 & cons. 101. nu. 70. volum. eod.* Crauett. *cons. 172. num. 3. & cons. 492. num. 103.* eamq́;
20 sententiam † tam de præscriptione, quam de aliis iuris ciuilis titulis, quod nimirum ius inde quæsitum à Principe sine iusta causa tolli & adimi non possit, magis communem esse testantur Pa-
21 ris. *d. cons. 101. num. 70.* Crauett. *d. cons. 172. num. 3.* Septima † est in iis priuilegiis, q̃ per aureã Bullã aliasque Imperij Constitutiones Electoribus & aliis Principibus ac Statibus Imperij de regalibus data sunt, de quo genere priuilegiorum in membro primo superioris capitis dictum est. Confirmatur hæc limitatio tum eo, quod priuilegium consilio & authoritate Principum & aliorum ordinum Imperij ab Imperatore concessum reuocari non possit, vt in tertia limitatione ostensum est, tum etiam eo, quod priuilegia, ex aurea Bulla & aliis Constitutionib. competentia, per modum contractus, inter Imperatorem & Status Imperij initi, censeantur obtenta, eoque facit hæc in Constitutionibus Imperij adiecta clausula, Darüber wir vns mit jhnen vnnd sie hinwieder sich mit vns verglichen / Et in ordinatione Cameræ Imperialis eodem pertinet præfatio, cumprimis in verbis Auch dz diese Ordnung derwegen von newem wiederumb also zu publiciren / vns mit jhnen vnd sie hinwiederumb mit vns vereinigt vnd verglichen. Eo

vero

vero firmius est & magis irreuocabile, quod per eam ordinationem placuit & concessum est, quod in prædicta præfatione §. Setzen / Ordnen / rc. clausula non obstante adiecta & per eam expresse cautum sit, quod nulla rescripta, commissiones, auocationes, missiones & mandata, quę illi ordinationi repugnant, obstare debeant, quo minus obseruentur omnia, quæ ea ordinatione continentur, & † de qualibet etiam constitutione, quæ in contractum aliq[uo] modo transiuit, expediti iuris est, quod sine iusta causa reuocari non possit, Ias. *in l. Ciuitas, num. 5. vers. Nisi saluando istud fundamentum. ff. si cert. petat.* Castrens. *in d. l. digna vox nu. 7. C. de legib.* Roman. *cons. 116 visis necessariis in princ. vers. Primo quia constitutio & ibid.* Molin. *in addit. ad verb. Reuocari.* Gozadin. *cons. 5. An in quæstione proposita num. 11. vers. Et dixit Innocentius.* Cephal. *d. cons. 342 Nundinæ per consuetudinem numer. 55, lib. 3.* Octaua † est, si ob merita priuilegium concessum sit. Ias. *in l. ex hoc iure. numer. 54 vers. eodem modo. ff. de iust. & iur.* Felin. *in d. c Nouit. numer. 12. de iudic.* Achill. Personal. *in tractat. de gabell. num. 71.* Gabriel. *d. concl. 7. num. 2.* Anton. Capyc. *decis. 121, num. 16.* Thom. Grammat. *decis. 65 num 25. & cons. 100. nu. 66.* Natt. *cons. 511. num. 8.* Roland. à Vall. *cons. 76. nu. 14. & 18. vol. 2.* eamq; esse communem Dd. sententiam testatur Carolus Tap *d. cap. 9. nu. 6. vers. Quæ opinio.* Eaq; adeo vera est vt nec ob ingratitudinem quidem tolli nec aufferri possit. Ias. *l. ex hoc iure numer. 54. ff. de iustit. & iur.* Barbat. & Felin. *in cap. nouit de iudic.* Tiraquell. *in l. si vnquam verb. Donatione larg. numer. 14. Cod. de reuoc. donat.* Schrader. *cons. 1. num. 212. lib. 1.* Et in contractum transire eiusque vim habere censeatur priuilegium ob bene meritum concessum Ruin. *cons. 217. n. 6.* Gabr *in tr. Reg. li 3. t. de iur. quæs. nõ toll. concl. 6. n. 6.* Tiraq *d. nu. 14.* Restringitur quidem † hoc ius à nonnullis, quasi huiusmodi priuilegium nõ subsistat, nec reuocatio eius impediatur, nisi merita ob quæ illud concessum est, reb. eo comprehẽsis æquipolleãt, & ipsa merita à priuilegiato probentur, ex quib. præter alios sunt Bald. *in d. l. qui se patris n. 34. vers. sed Nicolaus prædictus* & ibid. additionator *ad verb.*

22 23 24

verb lucratus Cod. vnde lib. Socin. *conf. 4. num. 5. & conf. 87. num. 12.*
25 *volum. 3.* Verum † quemadmodum donatio remuneratoria non ſolum valida eſt, ſed & probatione meritorum non indiget, ſolique donantis aſſertioni creditur, etiamſi donans priuata ſit perſona modo talem eum eſſe conſtet, qui libere donare poſſit, Bart. *in l ſi forte numer. 5. ff. de caſtrenſ. pecul.* Salicet. *in l ſi donatione numer. 2. Cod. de collat.* Guid. Pap. *deciſ. 95. numer. 2.* Clar. *in §. donatio. quæſt. 3. numer. 2 verſ. Quem tamen intellige.* Gail. *obſeru. 38. numer. 6. verſ. In aliis perſonis. lib. 2.* qui addit hanc ſententiam eſſe communem, idque teſtantur etiam plures alij, ex quibus ſunt Bellon. *conſ. 74. Domina Barbara numer. 17. verſ. Aut ſit ab eo.* Ripa *lib. 3. reſponſor. cap 9. col. fin.* Curt. iun. *conſ. 142. Habita diligenti conſi-*
26 *deratione. numer. 3. verſ. Accedit ad confirmationem part. 2.* ſic † cumprimis & multo magis fallit in Principe donante, & priuilegio ab eo gratioſe dato, quod videlicet meritorum, quorum in huiuſmodi priuilegio mentio fit, non requiratur probatio à priuilegiato facienda, ſed ſtetur aſſertioni ſolius Principis, Barbat. *in c. Sedes col. 2. de reſcript.* Ioſeph. Ludovic. *deciſ. 16. numer. 360. & ſeq.* Anton. Capyc. *deciſ 65. numer. 64.* Thom. Grammat. *d. conſ. 100. n. 55.* Decian. *reſponſ. 25. n. 79. vol. 1.* vbi addit liberalitatem, quę Principes decet, ſupplere omnia, & maiorem eſſe debere quam priuatorum.

27 De † omnibus autem iis limitationibus, de quibus hactenus eſt dictum, obſeruandum eſt, quod priuilegium de regalibus conceſſum ne quidem ſucceſſori liceat prædictis caſibus reuocare, ſiue per electionem ſiue iure hereditario ſucceſſerit, Bart. *in l. Prohibere num. 5. ff. quod vi aut clam.* Iaſ. *in l. 1. num. 13. & 14. ff. de conſtit. Princip.* Afflict. *deciſ. 128. num. 9. & 10.* Brun. *conſ. 12. num. 29. & 30* Sigiſm. Loffred. *conſ. 38. nu. 27.* Roland. à Vall. *conſ. 1. n. 40. & ſeqq. vol. 2.* Menoch. *conſ. 1. nu. 228.* Modeſtin. Piſtor. *conſ. 12. nu. 50. lib. 1.* Burſat. *conſ. 16. n. 47. lib. 1.* vbi addit hanc ſententiam eſſe cō-
28 muniter à Dd. approbatam. Quod † eo caſu, quo nomine dignitatis datum eſt priuilegium, reſtringitur, Bald. *in l. digna vox n. 4. C. de legib.* Abb. Dec. Franc. & Corn. *in c. 1 de prob.* Capyc. *d. deciſ.*

*c.1.num.5.in fin.& nu.6.*Roland.à Vall.*d.conſ.1.nu.*178.*& 179.vol.* 2.Boër.*deciſ.204.num.*42.Cacheran.*deciſ.*139.*n.*11.Euerhard.*in loc. legal.A plenitud.poteſt.n.9.*Tapia *d.cap.9.nu.*12. vbi *num.*13. *& aliquot ſeqq.*poſt alios à ſe allegatos ſubiicit plures caſus, in quibus ſimiliter illud ius coarctat, idq; tamen ita fit, vt non ſit iis omnibus æque fidendum.

Tertio vt ad reliquos etiam modos, quibus regalia per priuilegium impetrata amittuntur, tranſeamus, quemadum ſupra oſtenſum eſt, regulariter ea per reuocationem eiuſmodi priuilegij ab ipſo Principe concedente factã amitti, ſic & † expreſſa renunciatione eiuſmodi priuilegij ab eo, cui datum eſt, facta regalia amittuntur. *l.1.§.aſſignare ff. de aſſignat.libert.l.ſi quis in conſcribendo Cod. de pact. c. nonnulli de reſcript. c. ex ore §. Quia vero. de his, quæ fiunt à maior. part. cap.* Carol. Tap. *in d.l.fin. part. 2. cap. 6. numer.* 1. Modeſtin. Piſtor. *conſ.* 12. *numer.* 23. *libr. 1.* Rulant *De commiſſar. part. 4. lib. 2. cap. 4. numer.* 142. *verſ. ſi vero is cui conceſſum.* Sic priuilegio, quo in aurea Bulla Caroli Quarti omnibus Electoribus Imperij datum eſt ius extremæ prouocationis, quod de regalibus & quidem maioribus eſt, vt dictum eſt *c.2. n. 14.* renunciarunt tres Electores ad Rhenum, cum non ſol m deferant appellationibus ad Cameram Imperialem factis, ſed & poſthabito ac repudiato ſuo priuilegio, ab ipſo Cæſare non m - nus quam multi alij Principes & Status Imperij priuilegia de non appellando ſuper certis ſummis impetrarint.

De qualibet vero renunciatione priuilegij de Rega'ibus vel aliis rebus conceſſi, tenendum eſt, non facile eam extendendã, ſed potius quoad eius fieri poteſt reſtringendam eſſe *l. emptor §. Lucius ff. de pact. l. ſi ex pluribus in pr ff. de ſolut* Gail.*obſ.77. num.5. lib.* 2.Pariſ.*conſ.12.num.94.vol.2.*Crauett.*conſ.338.n.6.& conſ.877.n.3.* Calderin *conſ.5.tit.de præbend.*Pruckm.*conſ.5 num.35.lib.1* & nunquam in dubio præſumi *c. ſuper hoc & c. veniens de renunciat.* Bald. *in l. generaliter n* 14. *C. de non nu pecunia & in l. notabili* 1. *Cod. de Edict.diu.Hadrian tollend.* Iaſ. *in prælud. feud. numer.* 12. *& in l. ſi fundum per fideicommiſſum numer.*15 *ff. de legat. 1.* Menoch. *de præſumpt.*

lib 3.præſ.8.num.14.& præſumpt.71.num.7. Schrader. *conſ 3.num.25. lib.1.* vbi poſt Cardinalem Florentinum à ſe allegatum ait, hoc adeo verum eſſe vt nec ex actu quidem proximo renunciatio præſumatur.

30 Quarto † per non vſum amittuntur etiam Regalia per priuilegium conceſſa *l. 1. ff. de nundin.* vbi ius nundinarum ſiue publici mercatus ab Imperatore obtentum non vtendo dicitur

31 amitti. Huiuſmodi † vero ius de Regalibus & quidem maioribus eſt. Bodin *de Republ. lib.1 c.10.* Hotom. *in hoc c. vn. in verb. Palat.* Anton. Kandenſ. *reſp 23.n.10.lib.2.* Gail. *obſ.69.num.24.& 25.lib 2.* Knich. *de Sax. non prou. iur. in verb. Ducum Saxoniæ c.5.n.437.* & plures alij ſupra *c.2 num. 37.* allegati idque confirmatur textu *in d.l. 1. ff de nund.& l. vnic. C. eod.* Neque tamen, hoc ius nundinarum ad vulgares & hebdomadarias nundinas eſt extendendum, ſed de maioribus vt ſolennibus eſt intelligendum ſiue ſint annuæ ſiue etiam ſemeſtres cuiuſmodi cumprimis etiam ſunt Imperialis Ciuitatis Francofurtianæ nundinæ, in quibus & illud ſingulariter obſeruatur, vt quamdiu eæ durant, bona & perſonæ debitorum arreſtari poſſint, neque neceſſe ſit, vt huiuſmodi arreſtationes extra eos fiant, licet alias regulariter fieri non poſſint antequam nundinæ finitæ ſint, & de ea re ſignum per ſonitum campanæ datum eſſe conſtet. Coler. *de proceſſ. execut. p. 2. cap.3. numer. 156.* Daniel Molin. *ſemeſtr. libr. 1.cap.12.* & poſt eos Bocerus *de Regal. cap.2. num. 240.* Quod autem iam de arreſtationib. ratione nundinarum Francofurtenſium dictum eſt non ſolum experientia teſtatur, ſed & eo confirmatur quod in reformatione eius ciuitatis *libr. 1.* integer extet titulus *de Arreſtationibus* in eoque generaliter de iis agatur nec vlla diſtinctio in ſpecie addatur inter tempus nundinarum & aliud tempus. Quemadmodum autem hoc nundinarum Ius de maioribus Regalibus eſt, & ſine Principis authoritate & conceſſione haberi non poteſt, ſic etiam ſine conſenſu eius Principis, ſi ex priuilegio ab eo impetrato inſtitutæ ſint, alio transferri nequeunt *c. translato de Conſtitut.* Sichard. *l. vnic. numer. 1. Cod. de nundin.* & poſt eum à ſe allegatum

allegatum Matth. Stephan. *de iurisdict. lib. 2. p. 1. c. 1. membr. 2. numer.* 100. Nec solet etiam Princeps ius nundinarum concedere, nisi ciuitatibus vicinis quibus ob suum interesse eiusmodi concessio præiudicare posset, prius auditis, idque scio aliquando in aula Cæsaris obseruatum esse, per Decretum Cæsareum, quod illud ius ita denegatum fuit vt prius vicina ciuitas audiretur & sic cum causæ cognitione id fieret, eaque ratione effectum est, vt qui illud ius obtinere voluerunt ab vlteriori petitione abstinuerint & faciunt pro hac sententia textus *in l. nec auus Cod. de emancip. liber.* & Dd. Ias. *in l. fin. numer.* 13. *& 20 ff de Constit. Princip.* Afflict. *in c. si quis inuestierit numer.* 19. *de feud. in vic. leg. commiss. dat.* & Gail. *lib. 2. obseru. 69. numer.* 25. qui *numer.* 24. addit multas Ciuitates Imperiales priuilegia ab Imperatoribus obtinuisse, vt nemini liceat inter vnum vel duo milliaria prope ciuitatem nundinas aut mercatum aliquem instituere. Vt autem ad id quod de non vsu huius Regalis nundinarum dictum est, redeamus tenendum est, quod sit similiter in ijs quæ in faciendo consistunt, communis conclusio, quo priuilegium de ijs datum, per non vsum solo decennio (cuius temporis expresse *in d. l.* 1. mentio fit) amittatur. 29.

Fallit † vero hoc ius, si occasio vtendi nō fuerit oblata. Claud. *in d. l. fin. num.* 109. *ff. de constitut. Princip.* Anton. *de Padiglia in l. Falso numer.* 4. *Cod. de diuers. rescr.* Felin. *in cap. Cum accessissent numer.* 25. *de Constit.* Menoch. *de præsumpt. lib.* 6. *præsumpt.* 41. *nu.* 16. *in fin.* Mynsing. *respons.* 76. *numer.* 4. idque † adeo verum est, vt procedat etiamsi quis per mille annos ijs, quæ per priuilegiū concessa sunt, non vtatur Ias. *in d. l fin. numer.* 53. *vers. limito istam conclusionem ff. de constit. Princip.* Gail. *obseruat.* 60. *num.* 2. *vers. limitatur ista conclusio lib.* 2. Bellon. *cons.* 1. *n.* 11. vbi addit hanc esse communem Dd. conclusionem. Si tamen prohibitio aliqua facta sit, & post eam legitimum temporis spatium elabatur, priuilegium per illum non vsum amittitur, Barth. Socin. *cons.* 47. *numer.* 37. *vol.* 4. Cothman. *resp.* 72. *nu.* 57. 32 33

Quinto † amittuntur etiam regalia priuilegio concessa per 34

abusum eorum *c. Priuilegia & c. Tuarum. de priuileg. c. vbi ista 24. dist. & c. Priuilegium* 11. *quaest.* 3. Gail. *de pac. publ. lib.* 1. *cap.* 2. *num.* 22. vbi inter alia tributorum & vectigalium etiam meminit, quibus subditi vltra modum grauantur. Carol. Tapia *in d. l. fin. part.* 2. *cap.* 7. *num.* 1. Fel. n. *in c. Cum accessissent nu.* 28. *de Constit.* Mascard. *de probat conclus.* 944. *num.* 30. Coler. *de processib. executiu. part.* 2. *cap.* 3. *num.* 133. Ruin. *cons.* 230 *Super eo numer.* 7. *vol.* 1. Roland. à Vall. *cons.* 18. *nonnulli nu.* 19 *lib.* 3. Boër. *decis.* 304. *n.* 7. addens pro generali ratione, quod substantia ac dominio male vtens se indignum iis

35 reddat. Et † facit huc quod Reipublicae interesse dicatur, ne quis re sua male vtatur *§. Dominorum Inst. de his qui sunt sui vel alien. iur. l.* 2. *ff. eod.* quod cumprimis locum habet in iis, quę quis ex aliena concessione gratiosa per gratiam & priuilegium habet, si praesertim tam excellentes tantique momenti res sint, cuiusmodi sunt regalia, quae Reipublicae ac Imperij salutem, dignitatem & splendorem concernunt.

36 Quibus † in specie accedit, quod angariis & parangariis, quę inter regalia *in c. vnic. Quae sint regal.* numerantur, abutens, & per earum exactionem nimium in subditos saeuiés, iis priuari dicatur, & subditi eius potestate eximi possint, Roman *cons.* 37. *num.* 1. Bald. *in d. l.* 2. *§. Dominorum num.* 4. *vers. si vero in personas. ff. de his, qui sui vel alien. iur. sunt.* Guid. Pap. *decis.* 62. *numer.* 1. Gail. *obseru.*

37 17. *num.* 2. & 4. *lib.* 1. Mynsing. *obseru.* 8. *num.* 5. *cent.* 5. & † quod Edicto monetali *de anno* 1559. §. Ferner als sie auch & § *seqq.* & in Constitutione *de anno* 1570. §. Damit solch vbermessig etc. & *duobus* §§. *seqq. item* §. Vnd was jetzo etc. & *duobus* §§. *seqq.* de iure cudendae monetae, quod similiter in d. c. vnic. inter regalia refertur, cautum sit, si quis hoc regale per priuilegium habens eo abutatur in priuationis poenam eum incurrere.

38 Sexto † amittuntur regalia priuilegio concessa ob graue & enorme delictum contra Principem concedentem commissum *c. grauem. de excessib. praelator. c. si qui Episcopi c. Ista nos* 25. *q.* 2. Ias. *cons.* 227. *pro enucleanda col.* 6 *vers. septimo facit. lib.* 2 Bald. *in l.* 2 *in fin. C. de libert. & eor. liber.* Oltad. *cons.* 65. *hic agitur de duobus n.* 8. Cacheran. *decis.* 139. *n.* 9.

Septimo

Septimo † in specie & cumprimis ob eiusmodi delictum 39 amittuntur regalia, quo crimen læsæ maiestatis committitur, cum omnia publicentur & fisco vindicentur, quæ tale crimen perpetrans habet, nec vlla bona vel iura eius excipiantur, vt videre est *in l. quisquis*, ibi: *bonis eius omnibus. l. maiestatis. C. ad l. Iul. maiest.* & in aurea Bulla *cap. 24. cum similibus.* Omnibus etiam priuilegijs priuetur. Glo *de crimine læsæ majest. tit. de rebell. nu 7.* Curt. Iun. *tit. de crim. læs. majest. num. 118.* insigniaque & nomina deleantur *arg. l. eorum.* & ibi Bart. *ff. de pœnis.* Chassan. *de gloria mundi p. 1. concl. 42.* Laudens. *de crimin. læs. majest. quæst. 41.* Gail. *de pac. publ. c. 13. nu. 6. vers. Tanta est lib. 2.*

Octauo, † amittuntur regalia ob magnam & supinam negligẽtiam & ignauiam ea habentis, Castrens. *in repetit. l. ex hoc iure. num. 18. vers. Et sic ciuitas vel castrum. ff. de iust. & iur.* Pruckman. *in rubric. quæ sint regal. cap. 6. num. 31.* plures alios allegans. Rulant *de commissar. part. 4. lib. 2. num. 30.* post Mynsing. *respons. 19 num. 60.* 40

Nono, † si tempus priuilegij finitum fuerit, finitur etiam 41 ipsum priuilegium, & sic etiam regalia per priuilegium concessa *l. quoties. C. de precib. Imperat. offerend. c. cum in cunctis. c. ne pro defectu. de elect. c. si propter de rescript. c. statutum de præbend. lib. 6. Dd. in d. c. cum accessissent. de constit.* & confirmatur hoc eo, quod † tempus 42 alicui rei præfixum de forma eius rei sit, Bald. Salicet. & Ias. *in auth. quæ supplicatio. C. de precib. Imperat. offerend.* Castrens. *in l. si à lege in princ. num. 5. ff. locati.* Ias. *in l. qui Romæ. §. Callimachus. num. 9. ff. de verb. oblig.* per text. *in l. scire oportet. §. consequens. ff. de excus. tutor.* & † forma destructa res ipsa etiam destruatur *l. Iulianus. §. si quis* 43 *rem. ff. ad exhibend. c. cum cessante de appellat.*

Decimo † si regalium priuilegio certum tempus non sit 44 expressim ac præfinitum, sed simpliciter, cum adiectione tamen clausulæ. Ad beneplacitum concedentis, concessionem factam esse constet, morte hoc priuilegium & in eo concessa regalia expirant & amittuntur *l. locatio. ff. locati. c. si gratiose. de rescript.* Bald. *in l. post dotem. num. 8. ff. solut. matrim.* Idem *in l. 1. num. 3. C. de postuland. & in l. fin. vers. Sexto quæro. C. de contrahend. empt.* Angel. *in l. & quia. vers. Sed tunc quærendum est. ff. de iurisdict. omn. iudic. &*

in l. certe. num. 2. ff. de precar. Marsil. *in l. fin. numer. 42. ff. de quaest. & in rubric. Cod. de probat. numer. 270.* Gozadin. *consil. 22. numer. 10.* Socin jun. *consil. 63. numer. 12. lib. 2.* Angel. *consil. 217. num. 9* Capyc. *d. decis. 121. numer. 6.* Couarruv. *lib. 3. variar. resolut. cap. 15. numer. 2.* Gail. *obseru. 60. numer. 15. lib. 2.* vbi etiam ait se meminisse saepe cum tali clausula priuilegia esse concessa, & *num. 16. vers. Sed vsu.* subjicit, vsu obseruari, quod morte concedentis talia priuilegia non reuocentur.

45 Vndecimo, † si ciuitas destruatur & solo aequetur, omnia etiam iura, quae ei adhaerent, & quidem regalia etiam, quae habet amittuntur, *arg. l. si vsusfructus ciuitati. ff. quibus mod. vsusfruct. amitt. l. Pater. §. Tusculanus. ff. de legat. 3. l. cognitionum. § consumitur. ff. de var. & extraordinar. cognit.* Afflict. *in cap. 1. §. fin. numer. 12. & seqq. de capit. Corrad. & ibid.* Andr. de Isern. *numer. 23. 26. & seq.* Bellon. *consil. 1. numer. 8.* Tap. *in d. l. fin. part. 2. cap. 4. numer. 28. de constit. Princip.* Pruckman. *d. cap. 6 numer. 17.* Rulant *d. cap. 3. num. 24.* Gail. *obseru 61. numer. 1. lib. 2 & de pac. publ. cap. 9. numer. 30. lib. 2.* Ratio est, quod huiusmodi ciuitas pro omnino mortua, & quae

46 in rerum natura non sit, habeatur *d. l. si vsusfructus ciuitati.* & † sublato principali ipsum etiam accessorium, cuiusmodi sunt regalia & alia iura, sublatum & extinctum esse censeatur. *l. cum principalis. ff. de reg. iur. c. accessorium. eod. in 6.*

47 Ampliatur † hoc ius, vt locum habeat non solum in ciuitate, sed etiam castro, Ecclesia & Collegio, quatenus haec vel illa iura, & inter haec etiam regalia ex Principis concessione, legitima praescriptione vel consuetudine habent. Afflict. & Bellon. *dictis locis*, Bart. *in l. fin. nu. 24. ff. de colleg. illicit.* Gail. *d. obseru. 61. nu. 21.* Schrader. *de feud. 2. part. 9. principal. sect. 9. nu. 74.* plures alios alle-

48 gans. Ampliatur † etiam in ciuitate post destructionem reaedificata, nisi expresse per Principem ad regalia aliave iura restituatur, vel per praescriptionem aut consuetudinem legitimam ea sibi recuperet. Afflict. *in d. §. illud quoque. nu. 16. 17. & 18.* Angel. *in l. quires. §. aream. nu. 4 ff. de solut.* Panorm. *in c. Abbate nu. 16. de verb. signif.* Bertachin. *in repertor. verb. Ciuitas n. 65.* Pruckman. *d. cap. 6. num. 20.* Rulant *d. num. 24.* Gail. *d. obseru. 61. num 4. & de pac. public. cap. 19.*

cap.19. num.11. in fin. lib. 2. vel † constet sub spe restaurationis de- 49
structionem factam esse Bellon. & Schrader. *d. locis.* Alexand. *in l. inter stipulantem. § sacram. nu.13. vers. Fallit nisi sit destructa superioris authoritate. ff. de verb. oblig.* Ias. *ibid. nu.30. vers. Nisi esset destructa authoritate superioris.*

Limitatur † vero supradictum ius, si sine delicto & absque 50
superioris authoritate vi hostium deuastatio & destructio facta sit, Bellon. *d. loco.* Panorm. & alij *in d. c. Abbate* Innocent. *in cap. 2. num.2. vers. Si autem ab hostibus destruatur. de nou. oper. nunciat.* Bald. *in l. sicut. §. in decurionibus. num.3. ff. quod cuiusque vniuersitatis.* dicens hanc esse ipsam veritatem. Idem *in sua Margar. in verb. Ciuitas.* Gail. *d. obseru.61. nu.5.6. & 7.* Rosenth. *de feud. cap.10. conclus.4. nu.14. gloss. p.* Similiter cum † varijs etiam alijs modis res interire 51
possit, puta chasmate, incendio, terræmotu, *§. fin. Instit. de vsufru. l. ex conducto. ff. locati.* & inundatione, *l. qui vniuersas. §. itemque à mari. ff. de acquir. vel amittend. possess.* ita † etiam illud limitandum 52
est, vt non procedat quando chasmate, incendio, terræmotu vel inundatione ciuitas perijt Afflict. *d. § illud quoque. nu.18. vers. Secundo vero casu. &* Rosenth. *d. loco.*

Duodecimo † amittuntur regalia, aliaque iura priuilegio 53
concessa, etiamsi ciuitas non destruatur soloque æquetur, sed ciues omnes vrbe relicta aufugiant, eaque ratione ea à ciuibus destituatur ac pro deserta mortuaque habeatur gloss. *in d. l. si vsusfructus ciuitati. in verb. Carthago.* Bart. *in l. in singulos. nu.1. ff. de ann. leg.* Rayner. de Foroliu. *in l. omnes populi. num. 8. ff. de iustit. & iur.* Rulant *d. nu.24. vers. si sic, quo casu.* Fallit † eo casu, quo ciues non 54
disperguntur, vt vagabundi, sed coniunctim manent, atque ita nouam sibi sedem figunt, quam inhabitent, gloss. *d. loco.* Bart. *in l. ius qui. § Celsus. num.4 ff. ad municipal.* facitque pro hac sententia textus *in l. quod in rerum. § fin. ff. de legat. 1. & in l. hoc iure. § si aquam. ff. de aq. quotid. & æstiu.*

Decimotertio † seculares Principes & alij Status Imperij 55
in pœnam banni declarati non solum infamiæ notam incurrunt nec à quoquam sciente in domum vel aulam recipi. Ordinat. Camer. *p.2. tit.10. §.* Vnd wo er / etc. & à quolibet impune occidi

possunt,

possunt, omnesque obligationes, actiones, iuramenta & pacta ex parte eorum pro irritis & omnino nullis habentur, verumetiam omnia bona Iuraque & sic etiam Regalia per concessionem vel praescriptionem acquisita amittunt *d.p.2.tit.9.* §.2. Gail. *de pac. publ. lib.2. cap.1. num 23. cap 12. num.4. & 5.* Mynsing *obseru.30. cent.*
56 *3.* Pruckman *d. cap.6. num.22.* Rulant *d. cap.2. num.25.* idque † adeo verum est, vt procedat etiam quando ob solam contumaciam quis in bannum est condemnatus, Gail. *de pac. publ. cap.5. num.12. lib.2.* Pruckman *d. cap.6. num.24.* decis. seu praeiudicia Camerae. *in verb. Bannum. vers. Bannum propter delictum,* vbi inter caetera ait bannitum propter delictum & propter contumaciam aequiparari, & haberi pro hoste Imperij non solum propter delictum, sed & propter contumaciam, bonaque huiusmodi banniti fieri occupantium. Aequiparatio tamen haec banni propter delictum & contumaciam non est tanta vt non sint inter ea aliquot notabiles differentiae, quarum quinque adducuntur à Gail. *d. l. 2. c.6. nu.3.4.5.6.7.*

57 Non † potest autem quantum ad Principes attinet, ad huiusmodi poenam ob delictum vel contumaciam in Camera Imperiali deueniri, nisi praecedente scientia & consensu Imperatoris, eaque Principum hac in parte praerogatiua est, quod licet expresse Ordinatione Camerae non est cautum, tamen hactenus in Imperio vsu introductum est, vt recte ait Heig. *part.1. quaest.9. nu. 42.* vbi addit id non sine ratione factum, & *num.43. & seq.* id pluri-
58 bus confirmat, addens etiam eius rei exempla. Non † potest etiam Camera ab huiusmodi poena absoluere, siue Princeps sit, siue alius, si sit fractae pacis causa maioris momenti & periculi, idque expresse sancitum est in Ordinat. Camerae *part.2. tit.18. §. fin.* Debet vero etiam ad obtinendam absolutionem à poena banni fractae pacis interuenire consensus ipsius offensae partis *d.p.2. tit. 18. §.1.* & si bannitus velit, potest Caesar vel Camera, vter ex ijs in bannum declarauerit, de conditionibus placandae partis & fisci cognoscere, & tum demum nec ante absoluitur §.2. Idque quoad fiscum ita se habet si bannum delicti sit, secus vero si contumaciae bannum sit in quo ei nihil debetur, nisi ei expresse in poe-
nam

nam aliquam puta mandatorum Executorialium fit.d Ordinat. *p3.tit.46.§.fin.in fin.*

Decimoquarto † licet Ecclesiastici siue Principes siue alij Status Imperij sint, condemnari in bannum nullo modo possint, Gail. *de pace publ.lib.1.c.1.nu.12.& lib.2.c.4.nu.21.* per textum *in c. nimis. de iureiur.* tamen † ex eadem causa, ex qua seculares banni pœnam incurrunt, omnibus suis regalibus & priuilegijs per sententiam declaratoriam priuantur. Mynsing. *obseru.90. in princ.in verb. Prout solent Ecclesiastici.cent.1.* Gail. *iam citatis locis.* Atq; † hic obiter simul illa differentia inter Ecclesiasticos & seculares obseruanda est, quod hi publice sub dio, illi vero extra huiusmodi locum publicum in ipso Consistorio Iudice pro tribunali sedente condemnentur, Gail. *d.c.1.nu.12.* Mynsing. *obs.59.nu 5.cent.5.* Atque illud de declaratione Secularium sub Dio asserunt illis locis non solum Gail. & Mynsing. sed expresse etiam cautum est Imperij Recessu de anno 1576. Damitdann/rc. & *ibid.* additur id ea solennitate fieri, vt præsentibus omnibus non solum Adsessoribus sed etiam Præsidibus expediatur, & postea anno sequenti per memoriale §. Es sollen alle/rc. placuit vt omnes etiam Procuratores officij honorisque & authoritatis gratia adessent. addit etiam Gail. *d. lib.2. cap.6. numer.20.* quod facta banni denunciatione publice sub dio, Protonotarius schedulam denunciationis frustulatim rumpat, & in terram deijciat, mox Edicta Cæsarea banni in loco denunciationis nec non domicilij publice ad valuas Ecclesiarum vel domus Senatoriæ affigantur, ad hoc, vt omnibus bannum innotescat & banniti persona tanquam communis omnium hostis euitari & impune offendi queat. Quæ vero ratio sit differentiæ inter seculares & Ecclesiasticos addunt Gaill. *d. cap.1. numer.13.* & Mynsing. *d.obs.num.6.* Quod † videlicet Ecclesiastici tantum ratione Regalium & beneficiorum Secularium, Imperatori, ratione personæ vero & Ordinis Ecclesiastici Pontifici sint subiecti. Siue autem per declarationem in Bannum, contra Seculares, siue etiam per priuationem priuilegiorum & Regalium contra Ecclesiasticos pronuncietur, & siue maiores vel grauiores causæ sint, semper

59 60 61 62

huiusmodi declarationis vel priuationis causæ expresse sunt addendæ. Idque stricte ita obseruari apparet ex sententijs Cameræ à Raphaele Seilero & Christiano Barth. editis & faciunt huc quæ tradit Gaill. *lib. 2. cap. 6 num. 12. 13. 14. & seqq.*

63 Decimoquinto † amittuntur etiam regalia, si ad requisitionem concedentis denegetur editio tituli eorum, Afflict. *in cap. 1. §. illud quoque. numer. 12. de prohibit. feud. alien. per Fridericum.* Luc. de Penn. *in l. 2. col. 2. Cod. de fund. limitroph. lib. 11.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 7. tit. 3. num. 20.* Anton. Capyc. *in sua inuestitur. feudal. cap. Feudatariorum editiones col. 3. §. limita primo pag. 181.* Boss. *in tract. criminal. tit. de Principe, num. 233. & seq.* Grammat. *consil. 9.* Florian. *in l si cuti. §. sed si quaeratur ff. si seruit. vind.* Iohann. Faber *§. retinendæ. numer. 32. & 33. Institut. de interd.* Roland. à Vall. *consil. 89. Etsi apud legum. numer. 24. lib. 2.* vbi ait quod ius suum sufficiens per priuilegium de regalibus non ostendens, statim priuetur suo iure, item quod regalia se possidere prætendentes cogendi sint illa dimittere, nisi ostendant legitimum priuilegium, cuius vigore valeant ea possidere, & ibid. *numer. 23.* additur ratio, quod regalia nemo sine titulo possideat, ideoque præsumptionem iuris possessor contra se habeat, quam rationem etiam reliqui iam citati adducunt.

64 Limitandum † vero est hoc ius, quo ob denegatam editionem tituli regalia amittuntur, vt non habeat locum si denegans habeat pro se consuetudinem vel præscriptionem temporis immemorialis, Afflict. *dict. numer. 12. vers. Et nisi priuatus ostenderit.* Idque confirmatur optima ratione, quod videlicet tempus immemoriale habeat vim veri tituli, & potentius etiam ius per illud acquiratur, quam per titulum concessionis à Principe factæ, vt capite superiori in secundo membro dictum est. Ideoque eo minus obstat præsumptio iuris supra adducta, cum præsertim ea generalis sit, & ex immemoriali tempore specialis na-

65 scatur præsumptio, quæ † generali derogat, eamque tollit *l. in toto. ff. de reg. iur.* Crauett. *consil. 258. numer. 21.* Wesenbec. *consil. 4.*

66 *numer. 64.* ideoque eo magis hic attendendum est, quod † prædicta specialis præsumptio sit fortissima, adeo vt hæc dicatur præsumptio

ſumptio iuris & de iure. Felin. *in c. à nobis. nu. 7. de præſcript.* Socin. jun. *conſ. 115. nu. 38. & ſeq. vol. 2.* Cæpoll. *conſ. 129. nu. 3.* Rubeus *conſ. 13. nu. 6.* Crauett. *conſ. 21. nu. 12.*

Atque hæc quidem omnia de regalibus per priuilegium impetratis. Quantum † vero ad conceſſionem regalium per inueſtituram ſeu infeudationem factam attinet, illi modi, quibus alias iure feudali feudum amittitur, in ea etiam conceſſione locum habent, cum in regalibus in feudum conceſſis de huiusmodi modis & cauſis nihil peculiare conſtitutum ſit, in quo illud ius feudale non obtineat, & merito de his iuribus regalibus in feudum conceſſis dicitur, quod, quatenus de ijs nihil ſingulare iure feudali cautum reperitur, idem de ijs ſentiendum ſit, quod de alijs feudis, quemadmodum & de Ducatu & alijs feudis regalem dignitatem annexam habentibus dici poteſt, quod communibus feudorum regulis ſubiaceant, niſi quid ſpecialiter de ijs conſtitutum eſſe conſter, idq; ita etiam tradit Roſenth. *de feud. cap. 10. concluſ. 42. numer. 33. verſ. Siquidem feuda regalis dignitatis.* 67

Neque † hoc tantum in ijs regalibus locum habet, quæ principaliter & ſeorſim per inueſtituram conceduntur, ſed & quæ acceſſorie & per conſequentiam vna cum regalem dignitatem annexam habente vel alio feudo conferuntur Pruckman. *d. cap. 6. numer. 16.* Rulant. *d. cap. 2. numer. 26. verſ. Si in conſequentiam fundi.* cum † vulgati iuris ſit, acceſſorium ſequi ſuum principale *l. cum principalis. ff. de reg. iur. c. acceſſorium. eod. in 6. l. Aurelius. §. legatum. ff. de liberat. legat. cum ſimilibus.* idque † ita ſe habeat, etiamſi acceſſorium ſit præſtantius ac nobilius ſuo principali *l. cum aurum. §. perueniamus. ff. de aur. & argent. legat. §. ſi tamen alienam. Inſtit. de rer. diuiſ.* Petr. Peck. *in d. cap. acceſſorium. nu. 4.* Marſil. *ſing. 17. nu. 6.* vbi plures alios pro ea ſententia allegat. 68 69 70

Ex † ijs vero modis, quibus iure communi feudali regalia amittuntur, aliqui ſunt cum ijs, de quibus ſupra quoad conceſſionem per merum priuilegium factam, dictum eſt, communes, cuiuſmodi ſunt ceſſatio cauſæ ex qua facta eſt conceſſio, re- 71

nunciatio siue refutatio, abusus, delictum contra concedentem commissum, & cumprimis crimen læsæ maiestatis, lapsus temporis in concessione expressi & præfiniti, denegatio editionis tituli, & nonnulli alij modi siue causæ amissionis. Reliqui sunt singulares, & ad solam concessionem per inuestituram factam pertinent, & tales plures sunt, quam communes ob singulares cir-

72 cumstantias, quæ in feudis peculiariter locum habent. De his † vero omnibus & singularibus & communibus causis siue modis, quibus in feudum concessa iure feudali amittuntur, licet videre *in c. 1. quib. mod. feud. amitt. c. 1. in quib. caus. feud. amitt. c. 1. quæ fuit prim. caus. benefic. amittend. c. 1. an ille qui interfec. fratr. domin. feud. amitt. & ijsdem alijsque locis* Feudistas variosque tractatus de feudis editos.

73 Etsi vero † consuetudinis & præscriptionis longe alia sit ratio, quam priuilegij & inuestituræ, & firmius potentiusque ius esse censeatur, quod per eos modos, quam quod concessione Cæsarea per priuilegium vel inuestituram facta, acquiritur, vt superiori capite demonstratum est, ideoque difficilius regalia per consuetudinem vel præscriptionem quam per priuilegium vel inuestituram acquisita amittantur, tamen & illa, quę quis per consuetudinem vel præscriptionem nactus est, ex quibusdam

74 causis amitti certum est. Ex † his est renunciatio, nimius abusus, ciuitatis, castri vel similium locorum, quibus regalia per consuetudinem vel præscriptionem sunt acquisita, totalis ob delictum authoritate superioris facta destructio & euersio, sententia per quam quis ex secularibus Principibus vel alijs Imperij Statibus in Imperiale bannum per sententiam declaratus, vel Ecclesiasticus suis priuilegijs & regalibus priuatus est, siue ob delictum verum, siue ob solam contumaciam huiusmodi declaratio & priuatio facta sit. Atque huc faciunt, quæ supra *in 5. 7. 11. 12. 13. & 14. amittendi modo*, in terminis priuilegij, quo regalium concessio facta est, adducta sunt, cum de ijs modis vel ob generalem & eandem rationem, in regalibus etiam per præscriptionem & consuetudinem acquisitis locum habentem, idem dicendum sit. *l. illud. ff. ad l. aquil. l. à Titio. ff. de verb. obligat.*

CAPVT

CAPVT VII.

De actionibus.

SVMMARIA.

1 Condictionem ex priuilegio recte intentat, qui vnum vel plura regalia per illud nactus est, & ex eo agere vult.

2 Idq; cumprimis habet locum, cum quis ex certa lege vel constitutione priuilegium habet.

3 Condictio ex moribus ratione regalium illis etiam competit, qui ea consuetudine acquisiuerunt.

4 Regalia quando sibi quis titulo feudali competere contendit, idq; non ob inuestituram veram vel abusiuam facit, sed ob stipulationem de inuestiendo factam, actio ex stipulatu competit.

5 Condictio ex moribus de regalibus datur ex promissione de inuestiendo sine stipulatione facta.

6 Nec tamen aliter, quam ad solum interesse agi potest.

7 Inuestitus de re feudali etiamsi ea inuestitura sit abusiua, tamen praecise ad rei traditionem agere potest, eoq; nomine condictionem ex moribus habet.

8 In regalibus abusiua inuestitura loco traditionis est, & per eam dominium & quasi possessio acquiritur, & n.19.

9 Haec inuestitura in regalibus eandem vim & effectum habet, quem in rebus corporalibus vera & propria, quae id operatur, vt vasallo generaliter de omnibus iis, ad quae praestanda dominus tenetur, condictio ex moribus, aduersus eum competat.

10 Condictio ex moribus tanquam actio generalis etiam feudo euicto, vel si de certis seruitiis, vltra quae vasallus grauari non debeat, conuenerit, locum habet.

11 Actio praescriptis verbis ex contractu feudali non competit, cum feudum sit contractus nominatus, n.12.

13 Officium iudicis contra dominum nimis magna & insolita seruitia à vasallo exigentē implorari, & hoc nomine ordinarius siue superior adiri potest, vt contra dominum inhibitorium mandatum decernat.

14 *An & quando sine clausula iustificatoria huiusmodi mandatum decerni possit? si pro seruitijs à vasallis vel subditis aliquid in maiori summa, quam debebatur, solutum sit condictio indebiti institui potest.*

15 *De regalibus confessoria & negatoria vtilis institui possunt, siue ea per priuilegium vel inuestituram, siue per præscriptionem vel consuetudinem acquisita sint, idq. in Camera Imperiali quotidiana testatur experientia & praxis*, n. 16.

17 *Confessoria & negatoria an in regalibus per inuestituram acquisitis locum habeant?*

18 *Per abusiuam inuestituram possessio vel etiam dominium in inuestitum in re corporali non transfertur.*

20 *Vasallus tam in regalibus quam alijs rebus feudalibus hanc prærogatiuam habet, vt domino præferatur, si ambo in actionibus realibus concurrant.*

21 *Dominus tamen præfertur vasallo, si tanquam dominus directus, & sic tantum de iure suo agat, nec intentionem suam eo, vt possessionem consequatur, dirigat.*

22 *Potest etiam de ipsius vasalli iure, illo sciente, & non contradicente, agere.*

23 *Petitio hereditatis an & quando in regalibus locum habeat?* n. 24.

25 *In regalibus vt petitoria, ita & possessoria remedia vtilia locum habent, idq. quoad regalia allodialia in specie ostenditur de remedio* Quorum bonorum & l. fin. C. de edict. diu. Hadrian. tol'end. n. 26, & 30. *Recuperandæ* n. 31. *Retinendæ* n. 32.

27 L. 2. ff. Quorum bonorum *declaratur &* n. 28.

29 *Regalium & aliorum incorporalium in remedijs possessorijs tanta habetur ratio, vt quasi possessio eorum & possessio corporalium censeantur esse vna & eadem res in substantia, varientque tantum rebus possessis.*

33 *Cumulari non potest possessorium retinendæ cum petitorio in rebus corporalibus.*

34 *Cumulatio tamen eiusmodi recte fit in regalibus & alijs iuribus incorporalibus, reprobata sententia Rubei* n. 36.

35 *Petitorium, quo regalia & alia iura incorporalia vindicantur, etiam possessori competit.*

37 *Cum*

37 Cum possessorio retinendæ de regalibus cumulari etiam potest petitio pœnæ priuilegio, quo ea concessa sunt, adiectæ. In Regalibus & Iurisdictionalibus in possessorijs adipiscendæ, retinendæ & recuperandæ requiritur, ut cum possessione etiam titulus probetur.

38 Possessoria remedia utilia etiam in regalibus, quæ non sunt allodialia, sed per inuestituram acquisita, locum habent, idq́; in specie ostenditur de remedio Quorum bonorum & l. fin. C. de ed. d. diu. Hadrian. tollend. numer. *39. & 40. Recuperandæ* numer. *41. 42. 43. & 44. Retinendæ* n. *45. & 46.*

47 Condictio ex moribus domino etiam de regalibus non minus quam de alijs rebus feudalibus aduersus vasallum competit ad omnia, quæ ei præstari debent.

48 Si de ys stipulatio interuenerit, actio ex stipulatu ei datur.

49 Actio ex stipulatu etiam domino competit feudo per culpam amisso, vel alia de causa finito, si stipulatio de restitutione ys casibus facienda facta sit.

50 Actiones personales aliæ quænam domino competant? remissiue.

51 Confessoria & negatoria directa ratione directi dominij competūt domino de regalibus à se in feudum concessis, ad easq́; pertinet quod de rei vindicatione in iure feudali & à D. l. in domini personā traditum est, quādo vero ea domino detur, additur n. *52. 53. & 54.*

55 Sententia declaratoria ex receptissima Dd. sententia requiritur ad auferendam à vasallo possessionem, etiam eo casu, quo ipso iure feudo priuatur.

56 Possessoria uti possidetis & Recuperandæ dantur domino non solum contra tertium, si in ciuili possessione vel quasi turbetur, vel ea spolietur, sed & contra ipsum vasallum, si hic seruitia aliaue, quæ domino ex conuentione vel natura feudi debentur, in totum vel ex parte turbando vel spoliando deneget.

57 Confessoria & negatoria de regalibus & alijs iuribus incorporalibus domino competentes an & quatenus directa vel utiles actiones sint, & id de possessorijs. item an actionibus pluribus cumulatis actori si ex una uictum ius foueat obstet & ex altera obtinere non debeat?

58 Remedia etiam extraordinaria & summaria mandatorum in rebus locum habere, & in specie quatenus mādata executiua sine clausule ys decerni possint?

Quan-

QVandoquidem admodum frequentes de regalibus ſunt lites, idque Camera Imperialis eiuſque proceſſus & acta iudicialia abunde & luculenter teſtatum faciunt, atque hæ controuerſiæ tanto ſunt grauiores, quod maxime inter Illuſtres & Illuſtriſſimas perſonas, aliosque Imperij Status agitentur, & ipſa regalia res admodum magni momenti ſint, ſuperioribus capitibus nonnulla hoc & ſequenti capite de eiuſmodi controuerſiis adiicere libet, idque ita fiet, vt hoc capite de actionibus propter regalia competentibus, ſequenti vero de iudice competenti & forma iudicij tractetur. Dictum vero eſt ſupra *cap. 5.* regalia conceſſione, conſuetudine ac præſcriptione acquiri, & conceſſionem per Cæſareum priuilegium vel inueſtituram fieri. Qui 1 per † priuilegium vnum vel plura regalia nactus eſt, & ex eo agere, ſuamque intentionem fundare vult, condictionem ex priuilegio, quæ etiam condictio ex lege appellari poteſt, recte intentat, cum priuilegium vim legis habeat. *arg. §. ſed & quod Principi. Inſtit. de iur. natural gent. & ciuil. & l. 1. in princ. ff. de conſtit. Princip.* Tileman. de Benign. *Syntagm. 1. decad. 2. vot. 9. in princ. & Syntagm 2. dec. 1. vot. 5. num. 4.* idque in Camera Imperiali in cauſa Speyer contra Speyer/ item Jngelheim contra Pfaltz & alias 2 ſæpius obſeruatum fuit. Atque † habet cumprimis tunc locum, cum quis ex certa lege vel conſtitutione priuilegium habet *l. vn. ff. de condict. ex leg.* cum huiuſmodi priuilegium nihil aliud, quam 3 ipſa expreſſa lex ſit. Sic † & iis, qui conſuetudine legitima regalia acquiſiuerunt, condictionem ex moribus competere exiſtimo, idque eadem ratione, qua de re feudali & quidem etiam de regalibus in feudum conceſſis ob conſuetudines feudales condictio ex moribus datur, vt infra dicetur.

4 Quod † ſi vero quis ſibi regalia titulo feudali competere contendat, idque non ob inueſtituram veram vel abuſiuam fiat, ſed ob ſtipulationem de inueſtiendo factam, ex ſtipulatu actio locum habebit. Iaſ. *in vſib. feudor. num. 36.* Schneidw. *in epitom. feudal. part. 1. num. 27. verſ. Aut vero vaſallus.* Schrad. *de feud. part. 5. c. 2. numer. 26.* Borch. *de feud. cap. 9. num. 10. & 11.* Vult. *de feud. cap. 1. n. 12. lib. 2.*

lib.2 Wesenb. *de feud cap.12.num.8.* Clar. *in §. feudum. quæst.89. numer.1. vers. Tu dic.* addens hanc sententiam esse communem. Promissione † vero sine stipulatione de inuestiendo facta, competit condictio ex moribus, Bald. *in rubr. Cod de condict. ex leg. numer.14.* Ias. *in l. vn. numer. 9. ff. eod.* Schneidw. Schrader. Borch. Vult. Wesenbec. & Clar. *supra citatis locis.* Curt. iun *de feud. part.1. quæst.10. numer.1. vers. Tertia sit conclusio.* vbi recte addit eam esse magis communem Dd. sententiam, idque testatur etiam Ferrar. Montan. *de feud. lib.1. cap.5. vers. Contractus autem.* Neque † tamen aliter quam ad solum interesse agi potest. Zas. *in epit. feudal part.6. numer.12.* Schrader *d part.5. cap.1 numer.10.* Mynsing. *obseruat.61. num.14. cent.4* Schneidw. *in epit. feudal. part.5. nu.129.* Clar. *in d. §. Feudum quæst.26. num.2.* addens hanc sententiam esse communem. 5 6

Quando † vero quis inuestitus est de re feudali & ea inuestitura non est vera & propria, sed abusiua, præcise ad rei traditionem & possessionem consequendam agere potest, eoq; nomine condictionem ex moribus habet, Ias. *in vsib. feudor. n.36.* Schneid. *d. part.1. nu.17. vers. aut vero vasallus.* Schrad. *d. part.5. c.2. numer.26.* Borch. *de feud. c.9. n.10. & 11.* Vult. *d. c.1. n.12.* Rosenth. *de feud. c.12. concl.11. n.20.* addens hanc esse omnium sententiam. Verum † id regulariter quidem in se habet, fallit vero in regalib. & aliis iurib. incorporalibus. Nam in iis ipsa inuestitura abusiua loco traditionis est, & sic dominium & quasi possessio per eam acquiruntur, vt tradunt Affl. in *c.1. n.17. v. An autem habeat locum. qui success. teneant. & in c.1. in pr. n.4. v. Fallit in iuribus incorporalibus. quid sit inuest.* Bald. *in l. voluntas. n.8. C de fideicommiss.* & alij supra *c.3. n.24.* allegati. Atq; † ideo huiusmodi inuestitura eandem vim & effectum habet cum inuestitura propria & vera de re corporali facta, quæ eum effectum & vim habet, vt per eam non solum vasallus statim dominium & possessionem consequatur, sed & generaliter de omnib. iis, ad quæ præstanda dominus tenetur, & ex contractu feudali obligatus est, condictio ex moribus aduersus eum competat, Andr. de Isern. *in prælud. feudor. numer.45.* 7 8 9

Iaſ. *in l. iuris gentium §. Quinimo num. 17. ff. de pact. & in d. l. vn. num. 9. verſ. Breuiter teneas ff. de condict. ex leg.* Goedd. *diſputat. feudal. 10. th. 7. lit.* b. Roſenth. *d. cap. 12. concluſ. 11. numer. 16. & concluſ. 12 num. 25. 29. & 117.* Atque eſt hæc ſententia frequentioribus Dd. cal-

10 culis approbata, additque † Roſenth. *d. numer. 25.* eam actionem tanquam generalem locum etiam habere feudo euicto, & *d. n. 29.* ait eam etiam dari, ſi de certis ſeruitiis præſtandis conuenit vltra quæ vaſallus grauari non debeat.

11 Et ſi † vero nonnulli Dd. exiſtiment, vtroque caſu ſi ſtipulatio non interuenerit, actionem præſcriptis verbis competere, tamen contrarium verius eſt, cum ea actio tantum detur quando contractus innominatus eſt, non autem ſi nominatum eſſe conſtet. *l. 2. & 3. ff. de præſcript. verb.* Bart. Caſtrenſ. Iaſ. & Dd. *in rubr. Cod. eod.* & poſt eos Schrader. *de feud. 2 part 9. part. princip.*

12 *sect. 9. num. 45.* Feudum † vero eſſe contractum nominatum inde conſequitur, quod certum ac ſpeciale nomen habeat, eſtque hoc communi calculo à Dd. receptum, vt teſtatum faciunt Iaſ. *in d. §. Quinimo num. 17.* Syluan *de feud. recognit. quæſt. 3. num. 7.* Molin. *in conſuetud. Pariſ. tit. 1. § 1. gloſſ. 9. num. 4.* Auguſtin. Beroius *conſ. 115. num. 11. volum 1.* Riminald. *conſ. 63.* Soarez *in Theſaur. receptar. ſentent. in verb. Feudum eſt contractus* Weſenbec. *de feud. cap. 1. numer 7.* Schrader. *de feud. part. 2. cap. 2. num. 3.* addens ſe veriſſimam iudicare, & magis communem eſſe dicunt Schneidw. *de feud. part. 1. n. 24. vers. Communior tamen.* Intrigliol. *de feud. quæſt. 15. num. 10. in fin.*

13 Poteſt † autem etiam contra dominum nimis magna & inſolita ſeruitia à vaſallo vel ſubdito exigentem implorari officium iudicis, & hoc nomine ordinarius ſiue ſuperior adiri, vt contra eum inhibitorium mandatum decernat, eique mandet ab eiuſmodi exactione & poſſeſſionis turbatione deſiſtere. Bald. *in c. Imperialem §. Præterea ſi inter duos. num. 15. verſ. Pone quod vaſallus. de prohibit. feud. alienat. per Frideric.* per text. *in l. Illicitas in princ. ff. de offic. præſid. & l. de vſu aquæ ff de var. & extraordin. cognit.* Curt. iun.

iun. *de feud. part. 7 num. 36.* Vult. *d. c. 1. numer. 16.* Rosenth. *d. cap. 12. conclus. 12. numer. 28.* vbi † addit hoc mandatum cum clausula iustificatoria decernendum esse. Fieri tamen potest, vt ea sit potentia domini, eaque importunitate ac sæuitia seruitia exigat & extorquere conetur, vt via mandati sine clausula locum habeat ex ordinat. Camer. *part. 2. titul. 23.* Si vero pro seruitiis à vasallis vel subditis pecunia soluta, idque in maiori summa, quam debebatur factum sit, condictio indebiti de eo quod plus debito solutum est, institui poterit *l. si is qui in fin. ff. de condict. indeb. l. si is qui plus. l. qui exceptionem § si pars ff. eodem cum similibus.* 14

Vt † autem ad reales actiones, quæ de regalibus competunt, transeamus, sciendum est actionem confessoriam & negatoriam vtilem institui posse, siue per priuilegium, vel inuestituram, siue per præscriptionem, vel consuetudinem regalia acquisita sint. Nam quemadmodum in seruitutibus, hæ actiones locum habent; *§. Æque Instit. de action. l 1. in princ. l vti frui. ff. Si vsusfruct. petat. l. binas ff de seruitut. vrban. præd. l. 2. & tot. titul. ff. si seruitut. vendicet. l. Quemadmodum. §. 1. Ad l. Aquil. l. si rem §. si fundum. ff. de euict. l. si prius. §. Sic & si. ff. de aqua & aq. pluu.* sic ad exemplum earum & in aliis incorporalibus iuribus, cuiusmodi etiam regalia sunt, merito competunt Bald. *ad rubr. Cod. de vsufruct. numer 1. vers. Quid ergo dicemus.* Ioan. Fab. *in d. §. Æque numer. 3. & ibid.* Ias. *numer. 37.* Schneidw. *nu. 10.* Schurff. *consil. 69. n. 12. & seq. cent. 1.* Castrens. *in l. vt pomum. nu. 3. vers. Tu dic. ff. de seruitut. Acorombon. in l. Naturaliter. §. Nihil commune. num. 81. ff. de acquir. possess.* Eamque sententiam contra dissentientes communem dicunt Ias. *d. num. 4. in fin.* & Villalob. *in communib. opin. verb. Actio Confessoria.* & addit Faber *d. loco* vsum causarum eam amplecti, & tota die secundum eam pro omni iure incorporali libellos in actione confessoria formari. Et licet non desint, qui in dubium vocant an de regalibus eæ actiones intentari possint, & quod in seruitutibus hac de re cautum est, ad rega- 15

lia extendendum ſit, tamen cum ideo de ſeruitutibus illæ actiones competant, quod iura ſint, & res incorporales, merito ob eandem rationem, non minus in regalibus quam ſeruitutibus ac reliquis iuribus militantem, idem ius vtrobique locum habere dicitur *l. illud ff. Ad l. Aquil. l. à Titio. ff. de verb. obligat.* atque † hoc in Camera Imperiali de eiuſmodi actionibus vtilibus in regalibus non minus quam in aliis iuribus obſeruari, quotidiana teſtatur experientia ac praxis, eoque de regalibus pertinent etiam varia vota & deciſiones eiuſdem Cameræ apud Tileman. *Syntagm. 1. decad. 2. vot. 8. num. 2. & vot. 9. in princ. ſyntagm. 2. decad. 1. vot. 5. numer. 2. vot. 6. numer. 1. & decad. 4. vot. 1. nu. 11. vot. 3. in pr. verſ. Quamuis.* Gylman. *rer. iudicatar. deciſ. 23. in pr. verſ. Agendo propoſita libr. 1. & deciſ. 20. numer. 7. libr. 2.* Meichſner. *deciſ. Camer. tom. 2. libr. 2. deciſ. 4. numer. 35. & tom. 3. deciſ. 33. numer. 18. & 19.*

16

17 Videbatur † quidem de regalibus non per Cæſareum priuilegium, nec etiam per præſcriptionem vel conſuetudinem, ſed per infeudationem acquiſitis magis dubitari poſſe, an in iis hæ actiones locum habeant, cum earum nulla in iure feudali expreſſa fiat mentio & textus *in cap. 1. §. Rei autem. de inueſtitur. de re alien. fact.* nominatim tantum de rei vindicatione loquatur, & Feudiſtæ etiam fere nulli harum actionum ratione regalium in feudum conceſſorum ibidem vel aliis locis meminerint. Dicendum tamen eſt illas ad huiuſmodi quoque regalia pertinere. Nam quod de vtili rei vindicatione ibidem proditum eſt, ita merito accipitur, vt eo etiam caſu, quo Iura in feudum data ſunt, ea realis actio ſiue vtilis reivindicatio locum habeat, idq; eo confirmatur, quod ibidem de petendis ſeruitutib. rei feudali debitis in ipſo textu ſubiicitur, & ab Afflicto aliiſq; Dd. communiter additur. Ea vero vtilis rei vindicatio, quæ vaſallo nomine earum ſeruitutum datur, actio confeſſoria & negatoria dicitur. Roſenth. *d. cap. 12. concl. 12. nu. 13.* Vult. *d. cap. 1. num. 13.* Vtilis igitur ſiue quaſi confeſſoria & negatoria de regalibus etiam in feudum

conceſſis

conceſſis competunt, idque viget eadem illa ratio, de qua paulo ante, quoad res incorporales dictum eſt.

Singulariter vero notandum eſt, quod hæ actiones tunc etiam competant, quando non vera ſed abuſiua & impropria inueſtitura facta eſt. Nam licet † per abuſiuam inueſtituram poſſeſſio vel etiam dominiũ rei corporalis in inueſtitum non transferatur, Afflict. *in d.c.1.num.5.& ſeqq.qui ſucceſſor.teneant.* Aluarot. *in c.fin.num.2 de nou.form.fidelit.* Bald. *in rubr.C.de contrahend.empt.num.17.* Alexand. *in l.3.in princ.num.15.ff.de acquirend.poſſeſſ.* Iaſ. *in l.Traditionibus.num.4.& ibid.* Dec. *num.3.C.de tranſact.* ideoque actiones reales ex ea inueſtitura non dentur, Salicet. *in d.l. Traditionibus.num.2.* Schneidw. *de feud.part.1.num.27.verſ.Aut vero vaſallus.* Schurff. *conſ.53.num.5.cent.3.* Borch. *de feud.cap.9.num.9. & 10.* tamen † hoc ſecus ſe habet in regalibus & alijs iuribus incorporalibus, vt ſupra dictum eſt. De † concurſu vero domini & vaſalli in actionibus realibus tenendum eſt, vaſallum hanc prærogatiuam, vt domino in huiuſmodi actionibus cum ipſo concurrenti præferatur, habere tam in regalibus, quam in alijs, cum generaliter iuri conſonum ſit, vt vaſallus tali prærogatiua gaudeat *d.§. rei autem* & ibi communiter Dd. Borch. *d.cap.9.nu.2.* Hartm. *practicar.obſeruat.tit.54.obſeru.12.numer.3.* Vult. *d.cap.1 numer.14.* Schneidw. *d.part.1.num.27.verſ.Et hoc ampliatur.& part.4.nu.61.* eamq; ſententiam communem & receptam eſſe tradit Schrad. *de feud.part.9.cap.7.num 81.verſ.Tertio hoc.* niſi † dominus tantum tanquam directus dominus, & ſic de iure ſaltem ſuo agat, nec intentionem eo dirigat, vt poſſeſſionem conſequatur, Præpoſ. *in d.§.rei autem.nu.4.&* Laudenſ. *ibid.nu.18.* vel † etiam, niſi dominus de iure vaſalli ageret illo ſciente & non contradicente Præpoſ. & Laudenſ. *dictis locis & ibid.* Iſern. *nu.3.&* Afflict. *nu.4.* Roſenth. *d.cap.12.concluſ.12.nu.3.*

Habet † autem etiam petitio hæreditatis locum in regalibus, ſi in hęreditate defuncti reperiantur, & quis tanquam hæres de ijs agere velit, idque ita ſe habet non ſolum, ſi ea inter allodialia referri poſſint, ſed & ſi defunctus ea iure & titulo feudali habuerit, ac inter alia bona, quæ allodialia ſunt, in hæreditate reperiantur,

18 19 20 21 22 23

riantur, & vna cum ijs hac actione petantur, quia ea actio ex iure communi potius quam feudali datur, &, cum vniuersalis sit, illæ res non per se, & vt feudales, sed cum vniuersitate in hanc actionem veniunt Bald. *in l.1. quæst.37. ff. de rer. diuis.* Aluarot. *in cap. generali num.4. si de feud. defunct. controuers.* Laudens. *in cap.1. in princ. numer.5. de success. feud.* Schneidwin. *in § actionum numer.54. vers. Est ergo vera. Instit. de act.* Rosenth. *de feud. cap.7. conclus.12. num.4. gloss. c. & d. cap.12. conclus.2. num.6.* Wesenbec. *in paratit. ff. de petit. hæredit. num.11.* eamque sententiam communiter receptam esse testantur Schneidwin. *d. loco.* Nicolaus Rucker. inter consilia

24 Cantiunculæ *consil.23. num.54. vers. Septimo præmitto.* De † ijs vero regalibus, quæ allodialia sunt, adeo verum est, hæreditatis petitionem recte institui, vt id procedat non solum si ea vna cum alijs bonis allodialibus, ad hæreditatem defuncti pertinentibus, vno eodemque libello petantur, sed & si separatim, & de ijs solis vt allodialibus, petitione hæreditatis agatur, cum de singulis etiam rebus hæreditarijs hæc actio recte intentetur, *l. regulariter. ff. de hæred. petit. l.1. §. quia hæreditatem. ff. si pars hæredit. petat.* adeo vt in minima etiam re locum habeat, *l. licet minimam. Digest. de hæredit. petit.*

25 Quemadmodum † autem prædictæ actiones possessorium non concernentes de regalibus dantur, sic & possessoria

26 remedia vtilia in ijs locum habent. Nam † quantum ad adipiscendæ possessionis remedium. Quorum bonorum attinet, quemadmodum petitionem hæreditatis de ijs competere modo dictum est, sic & illud possessorium recte ab hærede defuncti instituitur, idque de ijs regalibus quæ allodialia sunt, minus dubium est, cum iure communi generaliter hoc remedium detur hæredi necdum possessionem rerum hæreditariarum habenti *l.1. ff. quor. bonor. §. adipiscendæ. Institut. de interdict.* & non solum pro rebus corporalibus, sed & incorporalibus & sic etiam pro regalibus competat, Castrens. *in l. vlt. numer.15. Cod. de edict. diu. Hadr. tollend.* Rip. *in l.2. num.2. ff. quor. bonor.* Angel. *in l.2. num.1. vers. Ad incorporalia Cod. eod.* Wesenbec. *in paratit. ff. eod. numer.8.* Menoch. *de adipiscend. possess. remed.1. numer.83.* vbi communem

hanc

hanc sententiam esse addit, & simul *ibidem & numer. 84.* adducit rationes quibus ea confirmatur. Neque † obstat text. *in d. l. 2. ff. quor. bonor.* dicens interdicto Quorum bonorum non teneri debitores hæreditarios. Nam in ijs debitoribus non potest considerari possessio vel quasi, ideoque vt recte respondet Ripa *d. nu. 2.* & Menoch. *dicto loco. num. 85. in d. l. 2.* non negatur illud interdictum dari pro iuribus incorporalibus quæ quasi possidentur *l. possideri in princ.* & ibi Dd. *ff. de acquir. possess.* Non † aduersatur etiam, quod hoc possessorium dicitur contra corporum possessores competere *in d. l. 2. ff. quor. bonor. & in d. l. vlt. in fin. Cod. eod.* Quia possessorium retinendæ etiam pro rebus corporalibus dicitur concedi *in l. 1. §. hoc interdictum. ff. Vti possidet.* & tamen etiam pro seruitutibus, vt iuribus incorporalibus, competere asseritur alio loco nimirum *in l. sicuti. §. Aristo. ff si seruit. vindicet.* Et † generaliter in remedijs possessorijs tanta habetur regalium & aliorum iurium incorporalium ratio, vt quasi possessio eorum & possessio corporalium censeantur esse vna & eadem res in substantia, varientque tantum in rebus possessis, atque ideo ius idem sit in vtraque possessione vt eleganter ait Zas. *in d. l. possideri, num. 4.*

27 28 29

Atque † hinc eo minus dubitandum est, de regalibus & alijs iuribus incorporalibus hæreditarijs adipiscendæ possessionis remedium etiam ex *d. l. fin. C. de edict. Diu. Hadrian. toll.* competere, idq; de huiusmodi iuribus ibidem tradunt Petr. de Bellapert. *num. 17.* Cyn. *nu. 30.* Bald *num. 57.* Salicet. *nu. 21. vers. Quæro in quo.* Castrens. *num. 15.* Zuchard. *nu. 362.* vbi addit hanc sententiam esse à Dd. communiter receptam.

30

Non † solum vero si quis non habet possessionem regalium vel aliorum iurium vtile remedium possessorium adipiscendæ ei datur, sed & si quis eam habuit, & per spolium amisit, recuperandæ possessionis remedium ei competit Bart. *in l. 3. §. vnde vi. numer. 3. ff. de vi & vi arm.* Afflict. *in c. 1. §. similiter. numer. 13. de cap. Corrad.* Socin. *in l. rem quæ nobis. numer. 13. ff. de acquir. possess.* Ioan. Hannibal *in l. naturaliter. numer. 170. Digest. de vsucap.* & Bertachin. *de gabell. part. 4. principal. quæst. 15.* Menoch.

31

de recu-

de recuperand. possess. remed. 1. *numer.* 81. *& seq.* & comprobatur votando in terminis vectigalium inter decisiones Cameræ apud Tileman. de Benign. *Syntagm.* 1. *decad.* 2. *vot.* 1. *num.* 3. & in terminis iuris collectandi apud eundem *syntagm.* 2. *decad.* 4. *vot.* 1. *nu.* 12. Item in terminis iuris venandi & iurisdictionis apud Gylman. 32 *rer. iudicatar. lib.* 2. *decis.* 20. *num.* 7. Similiter † retinendæ possessionis siue Vti possidetis remedio quis vti potest, si quis possessionem regalium aliorumve iurium habeat, & in ea turbetur, Aret. *in* §. *retinendæ, nu.* 3. *vers. Tertio competit. Instit. de interdict.* Rebuff. *in commentar. ad Regias Constitutiones Galliæ tom.* 3. *tit. de causis beneficior. possessorijs in præfat. num.* 6. 7. 8. *&* 9. Ferrar. *in d. form. libell. pro turbat. possess. in princ. num.* 3. Schneidw. *in d.* §. *retinendæ, num.* 6. vbi in specie vectigalium aliorumque regalium meminit Menoch. *de retinend. possess. remed* 3. *num.* 103. 145. 148. *&* 259. eaque sententia decisione Cameræ Imperialis comprobata fuit in causa Brandenburg contra Nürnberg / & in causa Episcopi Herbipolensis contra Comitem Henricum Adolphum de Castell.

33 Atque † hic obseruandum est, quod, licet hoc possessorium cum petitorio cumulari non possit in rebus corporalibus, Bart. & communiter alij Dd. *in d.* §. *nihil commune. Can. in c. Pastoralis.* per illum text. *de caus. possess. & propriet.* Berojus *cons.* 48. *nu* 4. *& seq.* Riminald. *cons.* 193. *num.* 3. *lib.* 1. Menoch. *d. remed. retinendæ* 3. *num.* 537. Cæsar Contard. *in l. vnic. limitat.* 2. §. 9. *num.* 18. *&* 19. *C. si* 34 *de moment. possess.* tamen † res se longe aliter habeat in regalibus & alijs iuribus incorporalibus, in quibus ea cumulatio fieri potest, Bart. & alij Dd *in d.* §. *Aristo. num.* 7. *ff si seruit. vindicet.* Ferrar. *in d. form. libell. pro turbat. possess. in verb. ad cessandum & desistendum. num.* 8. Cæsar Contard. *d.* §. 9. *num.* 22. *&* 23. Natt. *cons.* 627. *num.* 11. *lib.* 3. Paris. *cons.* 31. *num.* 54. *lib* 4. Rip. *tit. de rescript. lib.* 2. *cap.* 7. *nu.* 2. *&* 3. vbi dicit ita post Bartolum omnes Dd. *in d.* §. *nihil commune,* tenere, additque Albericus de Rosat. *d. loco* Vbertum de Bobio testari, ita obtentum per omnes Dd. in Studio Vercellensi, & fuit id in Camera Imperiali obseruatum in causa Brandenburg contra Nürnberg / in qua tamen petitorium vna cum possessorio per sententiam non fuit decisum, quod de petitorij non æque ac de pos-

de possessorij meritis constiterit, & in petitorio res fuerit satis clara, iurique consonum sit, vt, quoties possessorium & petitorium simul intentatur, id prius decidatur, de quo iudici prius constat *c.2.de caus.possess.& propriet.* Imol. Aretin. Alex. & Ias. *in d.§.nihil commune.* Purpur. *in l.edita, nu.190. C.de edend.* Capyc. *decis. 86.num.6.* Cæsar Contard. *d.limitat.2.§.5.nu.26.& 27.* Hartman. Pistor. *quæst.45.num.17.lib.1.* Ratio † vero huius iuris, quo prædicta cumulatio admittitur, hæc est, quod illud petitorium, quo vindicantur regalia & alia iura incorporalia, competat etiam possessori, *l.sicuti.§.Aristo ff.si seruit. vindicet. §.æque.* & ibi Dd. *Institut.de act.l.vti frui.§.fin.ff.si vsusfruct.petat.* ideoque impedimentum contrarietatis cesset. Et † licet Rubeus *in d.§.nihil commune,numer.287.* neget, petitorium negatoriæ actionis cum possessorio retinendæ cumulari posse, tamen contrarium, vt verius est, sic & communiter à Dd. receptum, in Camera Imperiali quoque in causa Jngelheim contra Churf: Pfaltz obseruatum est. Notandum † vero hic est, ita etiam possessorium retinendæ de regalibus institui posse, vt cum eo cumuletur petitio pœnæ, priuilegio, quo ea concessa sunt, adiecta Pfeil. *consil.194.numer.48.* addens hic iuris communis & singularis remedia ad idem & eiusdem juris defensionem spectare. Præterea tenendum est de Regalibus & Iurisdictionalibus non solum in possessorio adipiscendæ sed & retinendæ & quidem etiam recuperandæ requiri, vt cum possessione verus etiam titulus doceatur, nec sufficere si actus possessorij allegentur & probentur *cap.fin. de restitut. spoliat. in 6. cap. cum personæ de priuilegijs in 6.* Boss. *in tractat. crimin. tit.de Principe,numer.233.& seqq.* Grammat. *consil.9.* Luc. de Penn. *in l.2. Cod. de fund.limit.* Alexander *in l.generaliter.§.nihil commune.ff.de acquiren. vel amitt.possess.* Borgum *in 2.part. decis.36.numer. 467.* Knich. *de sublim. territor.iur. cap.3. numer.114. & cap.5. numer. 13.& seq.* Florian. *in l.sicuti.§.sed si quæratur.ff.si seruit. vind.* vbi in specie etiam de vectigalibus ait, possessionem exigendi ea non prodesse, nisi tituli editio ac probatio fiat.

35 36 37

Atque † hæc quidem omnia ita se quoque excepto eo, quod de petitione pœnæ priuilegio adiectæ supra dictum est, 38

habent in regalibus, quæ non sunt allodialia, sed per inuestituram acquisita. Nam in ijs quoque possessoria remedia vtilia locum habent, idque † in specie de interdicto Quorum bonorum, tanquam possessorio adipiscendæ, quo quis vt hæres ab intestato in possessionem rerum hæreditarium, quibus etiam feudalia bona continentur, immissionem petit, tradunt Dec. *consil. 424. proponitur quod magnifica. num. 10.* Paris. *consil. 41. optimum ius. num. 1. 2. & 3. vol. 1.* Wesenbec. *in paratit. ff. quorum bonor. numer. 8.* Achill. Personal. *in tractat. de interdict. quorum bonor. numer. 471.* eamque sententiam à plerisque teneri ait Wesenbec. *d. loco.* eaque confirmatur textu *in cap. 1. §. si inter filiam. si de feud defunct. content. sit int. domin. & agnat.* neque hac in re differentia constituitur inter regalia aliave iura incorporalia & res corporales feudales. Et † quemadmodum interdictum Quorum bonorum ab intestato datur, sic & testamento condito datur remedium *l. fin. Cod. de edict. Diu. Hadrian. tollend.* idque ibidem docent Alexand. *numer. 30. vers. Aliud notabile dictum.* Ias. *numer. 26.* Sebast. Sap. *numer. 93.* Zuchard. *numer. 485.* Eandem sententiam amplectuntur Affl.ict. *decis. 119. numer. 3. 4. & 5.* Roland. à Vall. *consil. 1. numer. 45. vers. Quibus tamen non obstantibus. & aliquot numer. seqq. vol. 1.* id in specie asserens de feudo regali Marchionatus & regalibus eidem annexis Brun. *consil. 1. numer. 15. & consil. 18. numer. 12.* Dec. *consil. 467. numer. 9. 10. & 11. & consil. 588. numer. 9. vers. Prædicta conclusio.* Bursat. *cons. 89. num. 30.* vbi *num 31.* addit hanc esse receptam Dd. sententiam.

39

40

41 Recuperandæ † remedium similiter de rebus feudalibus, siue res corporales siue regalia aut alia iura sint, intentari potest, idque eo verius est, quod & nudo vsufructuario detur, *l. 3. §. pen. ff. vnde vi.* Et † licet interdictum Vnde vi, contra dominum competere negent, Iason *in l. si idem. §. si vna actio. numer. 3. ff. de iurisd.* Dec. *in cap. 1. lect. 1. numer. 32. vers. Limitatur tamen. de constit.* Zas. *de feud. part. 11. num. 24.* & plures alij, tamen contrarium tenent quam plurimi alij Dd. & inter hos etiam plerique Germaniæ Iurisconsulti ex quibus sunt Myns. *obs. 91. nu. 7. & seqq. cent. 4.* & omnes Professores & Dd. iuridici Collegij in Academia Francofur

42

cosurdensi inter consilia German. *consil. 21. quæst. 1. num. 45. vol. 3.* Borch. *d. cap. 9. num. 18.* Schenck *in cap. 1. §. si vero vasallus. num. 10. & seqq. de milit. vasall. qui contumax est.* Vult. *d. cap. 1. numer. 15. vers. De possessorio recuperanda.* Gœd. *disput. feudal. 10. thesi 5.* Rosenth. *de feud. cap. 10. conclus. 23. numer. 3. & 4.* vbi *in gloss. c. in fin.* addit se putare hanc sententiam verissimam esse, & in praxi obtineri etiam in Camera Imperiali posse, & comprobatur etiam ea in libro præiudiciorum & decisionum Cameræ *in verb. vasallus. §. accedit quod Iacobin.* Eadem & mihi magis placet, cum præsertim vasallus per huiusmodi actionem dominum alicuius criminis non incuset, sed tantum se possessione per vim priuatum esse conqueratur, restitutionemque per viam iuris petat, nec hæc actio de iure famosa sit, & facti infamiam per eam incurri minus recte obtendatur, argumentumque † à liberto ad vasallum eo infirmius sit, quod non solum patronus liberto vicissim non teneatur, sed & tanta inter patronum & dominum sit dissimilitudo, vt dominus & vasallus regulariter ad paria teneri dicantur, ideoque textum *in cap. 1. §. vlt. de form. fidelitat.* contra dominum notabilissimum esse, & sauctum ius continere ibidem dixerit Baldus *in princ.* Et si contra Constitutionem Imperij de pace publica vasallum dominus offenderit, iuris via ita vti potest, vt & ad priuationem feudi & simul non minus quam contra quemlibet extraneum ad grauissimam pœnam banni recte agat. Gail. *de pac. publ. lib. 2. cap. 15. numer. 10.* Quibus † accedit quod reuerentia etiam quæ à vasallo debetur domino non sit tanta, vt, si agere contra eum velit, aliqua veniæ petitione sit opus, nisi actio vere famosa sit, vt communiter sentiunt Dd. teste Alexandro *in l. generaliter. numer. 7. de in ius vocand.* Claro *in § feudum quæst. 25. numer. 1.* Gailio *de pignorat. obseruat. 15. numer. 4.* Rosenth. *d. conclus. 23. numer. 16.* vbi *in gloss. l.* simul multos alios allegat, de hac communi attestantes, eaque in Camera Imperiali obseruatur & approbata est, idque testantur Gail. *dicto loco.* Fichard. in addit. ad Villalob. *in commun. opin. sub lit. V. numer. 8.* & Rosenthal *iam citato loco.* Præter quos generaliter asserit Wesenbec. *de feud. part. 9. numer. 16.* eam hodie seruari. Quia † vero pos-

43

44

45

 sesso-

ſeſſorium recuperandæ non ſolum contra extraneum, ſed & contra dominum feudi datur, vt iam dictum eſt, eo minus dubitandum eſt, poſſeſſorium retinendæ ſine diſtinctione inter illas perſonas locum habere, idque ita generaliter & indiſtincte tradunt Ioan. Fab. *in §. retinendæ. numer. 9. Inſtitut. de interdict.* gloſſ. & Dd. *in l. vnic. Cod. uti poſſidet.* Menoch. *de retinend. poſſeſſ. remed. 3. numer. 81.* Borch. *d. cap. 9. numer. 17. verſ. Et ſic quod interdictum.* Atque hic non minus quam de ijs regalibus & alijs iuribus, quæ allodialia ſunt, tenendum eſt, quod, vt ſupra oſtenſum eſt, hoc poſſeſſorium cum petitorio recte cumuletur, cum nulla hic appareat diuerſitatis ratio inter allodialia & feuda. Præ-46 terea † notandum hic eſt poſſeſſorium retinendæ de regalibus in feudum conceſſis competere etiam quando quis abuſiue inueſtitus eſt, cum abuſiua inueſtitura in ijs & alijs iuribus incorporalibus vim traditionis habeat, & per eam quaſi poſſeſſio acquiratur, ideoque abuſiue inueſtito reales etiam actiones competant, vt ſupra dixi.

Quemadmodum vero vaſallus ob qualitatem feudalem de regalibus eas habet actiones, de quibus hactenus dictum eſt, ſic & domino de ijs ſua competunt remedia, ſiue perſonales ſiue reales actiones ſint, ſiue poſſeſſoria remedia ſpectentur. Et 47 † primum quidem tenendum eſt, quemadmodum ſupra dictum eſt vaſallo condictionem ex moribus competere ad omnia, quæ dominus ei præſtare tenetur, ſic & vice verſa domino eandem actionem dari aduerſus vaſallum ad omnia, quæ ei præſtari debent, Andr. de Iſern. *in prælud. feudor. num. 45. verſ. Ad ſeruitium. & ibid.* Afflict. *num. 74. verſ. Qua actione.* Specul. *tit. de feud. § fin. num. 3. & 6.* Bald. *in c. 1. §. porro dominum. num. 4. verſ. Poteſt etiam conueniri. Quæ fuit prim. cauſ. benefic. amittend.* Iaſ. *in l. vnic. num. 9. verſ. Breuiter teneas. ff. de condict. ex leg.* Roſenth. *d. cap. 12. concluſ. 11. nu. 16.* plures alios allegans, & *concluſ. 12. n. 117. & concluſ. 13. nu. 1.* eamq; ſententiam communem eſſe teſtantur Schrader. *de feud. 2. part. 9. part. principal. ſect. 9. nu. 34.* & Roſenth. *d. concluſ. 11. n. 16.*
48 Præter † eam vero condictionem habet dominus etiam ſpecialem actionem ex ſtipulatu, ſi de ijs, quæ à vaſallo præſtanda ſint, ſtipula-

stipulatio interuenerit *arg.c.1.in fin.In quibus cauſ.feud.amitt.c.1.§.fin.*& ibi gloſſ.*de capitan. qui cur.domin.vendid.* Speculat.*d.numer.6.* Andr.de Iſern. Afflict. Bald. & Iaſ.*iam citatis locis.* Vult. *d.c.1.n.17.* Duaren.*de feud.c.19 num.1.verſ.Poteſt etiam.* Goed.*diſput.feudal.10. theſ.7.* Mozz.*de feud.tit.quæ actio oriatur ex feud num.13.* Idque † ita ſe etiam habet in feudo per culpam amiſſo, vel alia de cauſa finito, ſi ſtipulatio de reſtitutione ijs caſibus facienda facta ſit. Iacob.de Bellouiſ. Aluarot. & Præpoſit. *in c.1. §.ſed nec eſt alia. Quæ fuit prim.cauſ.beneſic.amittend.& ibid.* Laudenſ. *in §. illud tamen non lateat num. 7.* Iaſ. *in prælud.feudor.nu.38.* Schrader. *de feud.2.part.9. part.principalis ſect.9.nu.45.* Roſenth.*d.c.12.concl.13. n.31.* De † pluribus vero alijs actionibus perſonalibus, quæ domino ad recuperandum feudum ob culpam aliaue de cauſa apertum ac finitum competere poſſunt, videantur Schrad.*d.ſect.9.n.22.& multis ſeqq.*& Roſenth.*d.concl.13.n.22. & aliquot ſeqq.* 49 50

Ad † reales actiones quod attinet, merito ob directum dominium dicuntur domino de regalibus competere directa confeſſoria & negatoria actio. Nam cum nihil peculiare quoad dominum etiam de ijs actionibus in regalibus & alijs iuribus incorporalibus conſtitutum ſit, ad has actiones pertinet quod de rei vindicatione in domini perſona iure feudali & à Dd. traditum eſt. Rei † vindicatio vero competit, ſi aliquis rem poſſideat tanquam feudum & dominus neget ſe eam in feudum dediſſe. *c.1. §. Si vero in verb. rem ſuam petat. Quid ſit inueſtit.* Similiter contra † eum etiam, quem rem tanquam feudum poſſidere in confeſſo eſt, dominus rei vindicationem habet, ſi felonia à vaſallo commiſſa eſt, Iacobin. de S. Georg. *in verb. Et dicti vaſalli num.24.* Ferrar.Montan. *de feud. lib.5. c 3. verſ. Contra vaſallum autem.* Sonsbec.*d.part.13. num.75.* Roſenthal *d. concluſ.13. numer.15.* Vult.*d.c.1.num.19.* Tiraquell. *in l.Si vnquam. verb. Reuertatur num.328. C.de reuocand. donat.* eamq́ ſententiam communem appellat Schneidw. *de feud.part.1. num.28. in fin.* & crebriori Interpretum calculo eſſe dicit Borch.*d.c.9.n.21.* competitque † ea cumprimis ſine dubio quando ipſo iure vaſallus feudo priuatur, 51 52 53 54

cum vtile dominium cum directo consolidetur, & nihil aliud quam possessio apud vasallum maneat, in † qua auferenda declaratoria sententia opus est ex receptissima Dd sententia, Hartm. Pistor. *quæst.35 n. 6. lib.*1. dicens id ab omnibus Dd. communiter receptum esse, idemq; asserit Menoch. *conf.534.nu.7.& seqq. lib.6.* Contra tertium vero etiam à Domino intentari posse rei vindicationem recte tradunt gloss. Bald. Aluarot. Præposit. & Afflict. *in c.1.de controu.inter dom.& empt.feud.* Schrad. *d.sect.9.n.23.vers. Et hanc rei vindicationem.* qui addit id manifestissimi iuris esse. Præterea † possessoria Vti possidetis & recuperandæ domino dantur non solum contra tertium, si in ciuili possessione vel quasi turbetur, vel ea spolietur, sed & contra ipsum vasallum, si hic seruitia aliaue, quæ domino ex conuentione vel natura feudi debentur, in totum vel ex parte turbando vel spoliando deneget Affl. *in prælud feudor. num.74.& 75.* Iaf. *ibid. num.38.* Bald. *in l.iubemus nulli.14.nu.1. C. de sacrosan. eccles.* Menoch. *de recuperand possess. remed.15 nu.*200. Ferrar. Mont. *d.cap.3.v.sed in eo quod vasallus.* Intrigliol. *de feud.quæst 19.num.11.& 12.* Vult. *d cap.1.num.22.* Affl. *decis.395.num.4.* Etsi † vero actio confessoria & negatoria in regalibus & alijs iuribus incorporalibus respectu domini directi eas intentantis directæ actiones sint & dici possint, vt supra dictum est, tamen respectu seruitutum, & quia ad exemplum earum de prædictis alijs iuribus instituuntur, in domino etiam agente vtiles sunt, & similiter prædicta possessoria sunt vtilia, & sic dicendum est, vtile interdictum *Vti possidetis*, & vtile interdictum *Vnde vi* domino competere. Obseruandum vero est de actionibus, quæ de Regalibus vllo modo competere possunt, quod si plures in iudicium deducantur, non obstet actori, si ex vna tantum ius foueat, sed ex hac vna obtinere & pro eo pronunciari debeat. Felin. *c.auditis.col.2.præscript.* Bald. *in l.si quis homicidij C. de accusat.* Bart. *in l.Diuini ff.de re iud.* Iaf. *in l.1.§.sed & si mihi nu.14 ff. de Verb. Obl.* Rom. *conf.245.nu.6.& 7.*

55 56 57

58 Porro † in vniuersum de regalibus obseruandum est, siue nimirum ex inuestitura per infeudationem vel etiam subinfeudatio-

dationem, siue ex priuilegio, siue denique ex præscriptione vel consuetud ne acquisita sint, extraordinaria etiam & summaria remedia mandatorum cum vel sine clausula in ijs locum habere, & quidem inter eos, qui vtrinq; Imperio immediate subsunt, ex Imperij Constitutionibus de pignorationibus, de arrestis & de litigiosa possessione, mandata sine clausula impetrari possunt, quando vicinus vel alius regale aliquod vel aliud ius sibi arrogat, & propter hoc assertum ius bona vel personas capit, pignorat vel arrestat, vel ratione litigiosæ possessionis metus armorum est, & si quis regalia per infeudationem vel subinfeudationem habeat, non solum ipse, si Imperio immediate subiectus est, sed & dominus directus eiusmodi mandata sine clausula obtinere potest, & recte ea etiam decernuntur, si coniunctim per eos petantur, idq; eo quoq; casu ita se habet, quo vasallus mediate est Imperio subiectus, cum sufficiat tali casu dominum immediate sub Imperio esse. Quod si vero vasallus immediate subest Imperio, potest contra ipsum etiam dominum talia mandata obtinere. Atque hæc ex quamplurimis præiudiciis ac ipsa experientia & praxi Cameræ certa sunt, ex qua & illud constat, non solum nullo omnino existente ordinario processu, sed etiam postquam is institutus est, & adhuc pendet, eiusmodi extraordinarijs vijs locum esse, & talia mandata recte decerni, sæpe etiam alia mandata sine clausula, de quibus in ordinat. Cameræ *part. 2. tit. 23* agitur, de regalibus & occasione eorum decernuntur, vt eadem praxis Cameræ & experientia abunde testatum facit, & specialius de hac re *suis locis lib. 2.* dicetur, vbi ad singulorum regalium, quorum *in c. vnic. Quæ sint regal.* mentio fit, & affinium explicationem ventum fuerit, & cumprimis in specie *de collectis,* illo libro *cap. 14.* ostendetur, quomodo per mandata aut aliter executiua via de iis procedi possit.

CA-

CAPVT VIII.

De iudice competenti & processu iudiciario.

SVMMARIA.

1 *DE regalibus si per priuilegium à Cæsare concessa sint, & de validitate eius priuilegij controuersia moueatur, non est alius, quam ipse Imperator iudex.*

2 *De priuilegij eiusmodi substantia quidem & validitate si non dubitetur, sed de ipsa mente & interpretatione eius agatur, hoc etiam casu solus Imperator iudex est.*

3 *Quando nec de priuilegij eiusmodi validitate ac substantia dubitatur, nec de mente & interpretatione eius agitur, Camera iudex esse potest.*

4 *Idq́; ita se habet, etiamsi litigantes mediate Imperio sint subiecti.*

5 *Priuilegia Cæsarea, quibus regalia vel alia concessa sunt, Cameræ Imperiali vt iudici ordinario præsentari, & vt exemplentur, decretumq́; de ea re interponatur, insinuari possunt.*

6 *De priuilegiis eiusmodi ita contra alios in Camera frequentissime agi solet, vt condemnatio in pœnam iis adiectam petatur, & hoc nomine citato ad videndum, se incidisse in pœnam priuilegij, impetretur.*

7 *Ad priuilegij pœnam vt quis agere, & in Camera citationem ad videndum se incidisse obtinere possit, quæ requirantur &* n. 8. 9. 10.

11 *De regali feudo quemadmodum solus Imperator iudex est, sic nec de regalibus iuribus tali feudo annexis alius est iudex.*

12 *Connexitatis ratione idem iudex adeundus est.*

13 *In consequentiam multa admittuntur, quæ principalicer non concederentur.*

14 *In feudis idem iudex est de accessorio qui de principali.*

15 *De regalibus separatim ab Imperatore in feudum datis etiam Camera Imperialis iudex est* n. 17.

16 *In feudis Imperij omnibus regalem dignitatem annexam non habentibus idem obtinet.*

18 De re-

18 *De regalibus Camera index est, licet ea ab Imperatore non seorsim in feudum concessa sint, sed vna cum feudo regali, eiq; cohæreant, si de vno vel pluribus eiusmodi regalibus separatim controuersia moueatur.*

19 *De feudo regali recte etiam Camera vt iudex aditur, si non de toto eiusmodi feudo, sed tantum parte eius, quantumuis magna controuersia moueatur, idque præiudicijs Cameræ Imperialis confirmatur.* numer. *22.*

20 *De parte idem est iuris, quoad partem, quod est de toto, quoad totum.*

21 *Fallit hoc eo casu, quo aliud reperitur dispositum in parte, aliud in toto.*

23 *Camera etiam competens iudex est, etiamsi de toto feudo regali & regalibus ei adhærentibus controuersia sit, si non petitorium sed possessorium iudicium de eo instituatur, idque, si de momentanea possessione controuersia sit, dubio caret.*

24 *In possessorio momentaneæ possessionis latam sententiam pro mera & pura interlocutoria habere, & de eius possessorij varijs appellationibus.* n. 25.

26 *De regali feudo & regalibus ei annexis Camera adiri potest in causis mandatorum sine clausula & omnibus alijs iudicijs summarijs, in quibus causa Principalis non deciditur.*

27 *An non minus in iudicio ordinario & plenario possessorio, quam momentaneæ possessionis remedio solus Imperator sit iudex de regali feudo & regalibus ei annexis?* & n. aliquot seqq.

28 *In possessorio ordinario iuris ordine seruato proceditur, plenæq; probationes desiderari solent.*

29 *Sententia in eo lata est definitiua, quod declaratur infra* n. *37.*

30 *De feudali re non solum in petitorio sed & possessorio inter vasallos ex iure communi secundum quosdam non est alius, quam dominus feudi iudex, quorum tamen sententia reprobatur infra* n *38.*

31 *In possessorio ordinario de ipso feudo controuersia totaliter non dirimitur.*

32 *Sententia de possessione lata proprietati nullum affert præiudicium, nec rei iudicatæ exceptionem parit* n *33.*

34 A iudice eodem, qui in possessorio pronunciauit, petitorium determinandum est.

35 Continentia causa est in possessorio & petitorio, eaque diuidi non debet.

36 In plenario & ordinario mero possessorio de toto feudo regali Cameræ iurisdictio fundata est, idemq; in regalibus obtinet non solum si separatim in feudum concessa sint, sed & si feudo regali cohæreant.

39 Regalem dignitatem annexam habentia bona etiam per subinfeudationem à Principe inferiore factam haberi possunt.

40 Regalia etiam per subinfeudationem ab inferiore factam acquiruntur.

41 Idq; si ea regali vel alij feudo per subinfeudationem alicui concesso adhæreant, & annexa sint, minus dubij habet.

42 De regalibus alicui ab inferiore per subinfeudationem concessis, nec Camera, nec etiam Imperator vel alius superior dominus & mediatus, sed proximus & immediatus iudex est.

43 Generaliter & indistincte prolata generaliter & indistincte intelligi debent.

44 De feudalibus rebus iudex est dominus immediatus & proximus contentione inter vasallos orta.

45 In feudalibus causis appellationes non fiunt ad alium dominum, quam immediatum & superiorem.

46 Vasallus soli domino immediato non autem domino superiori de quibuslibet rebus feudalibus seruire tenetur, licet ille eodem tempore bellum gerat.

47 De feudo dominus mediatus ac superior ne quidem vasallis consentientibus de lite inter eos mota cognoscere & iudex esse potest.

48 De regalibus, controuersia non inter vasallos sed inter dominum & vasallum orta pares curiæ iudices sunt, fallit si alter eorum regalia pro re feudali habenda esse neget, n. 55.

49 Pares curiæ electi cogi possunt, vt iudicent, & si dominus eos cogendi facultatem non habeat, coactio hæc per iudicem ordinarium aut superiorem fieri potest.

50 Pares curiæ an eiusdem omnino conditionis & qualitatis esse debeant cum vasallis litigantibus.

51 Impe-

51 *Imperatorem ipsum de iure communi iudicem esse, si cum eo de regalibus aliaue re controuersia sit, crebrioribus Dd calculis receptum est, ex aurea Bulla vero Comes Palatinus ad Rhenum iudex est in Caesaris curia vbi & ipse praesens sit, Ante eam Bullam vero iudex erat ex consuetudine extra aulam Caesaream & ad ripam Rheni prope oppidum Rhensen iudicium exerceri solebat,* n. 52 *ibi & de Bodini errore.*

53 *An hoc etiam ad feuda extendendum sit?*

54 *Regalia si altera pars pro re feudali habenda esse neget, ordinarius est iudex inter vasallos.*

56 *In regalibus etiamsi de qualitate feudali non dubitetur, si tamen controuersia de ijs non ex iure feudali descendat, nec de ijs vt de feudo disceptetur, cognitio inter vasallos spectat ad ordinarium iudicem, vt & ad pares curiae inter dominum & vasallum* n. 57.

58 *Petitio hereditatis si de hereditate, in qua etiam regalia in feudum concessa aliaue res feudales continentur, instituatur, ordinarius iudex adeundus est.*

59 *De feudalibus rebus, quibus alijs casibus ad ordinarium cognitio spectet remissiue.*

60 *De regalibus in feudum concessis an inter duos vasallos compromitti possit.*

61 *De regalibus feudis ad iudices priuilegiatos* der außträge *cognitio pertinet ijs casibus, quibus dominus feudi vel pares curiae iudices esse non possunt, nec ex compromisso arbiter existit.*

62 *De regalibus illi priuilegiati iudices tanquam ordinarij recte cognoscunt, si ea sint mere allodialia, nec per priuilegium Caesareum concessa.*

63 *Idq; locum habet etiamsi constet actorem & reum de huiusmodi regalibus litigantes alias esse eiusdem domini vasallos.*

64 *Imperator vel etiam Camera Iudex esse non potest de Ducatu alijsq; bonis dignitatem regalem annexam habentibus, si sint allodialia.*

65 *Ciuitatum Imperialium Camera vt de aliis rebus, sic & de regalibus in prima instantia ordinarius iudex est, siue ab immediatis, siue a mediate Imperio subiectis conueniantur, nisi ex priuilegio vel longissimi temporis praescriptione singulares iudices habeant, quia in re error Iohannis Fichardi notatur.*

66 De regalibus, si inter Comitem, Baronem vel Nobilem, vt reum immediate, & alium mediate Imperio subiectum, vt actorem, controuersia oriatur, Camera iudex est.

67 Comites, Barones & Nobiles immediate Imperio subiecti inter se quidem & cum alijs immediatis priuilegium der außträge *habent, sed ab alijs mediate Imperio subiectis in ipsa Camera conueniri possunt.*

68 Idemq́; de Prælatis & de collegijs, capitulisq́; dicendum est, quæ immediate Imperio subsunt.

69 Principes tamen hac in re prærogatiua gaudent, & contra personas etiam mediate Imperio subiectas in prima instantia priuilegio Austregarum vtuntur.

*70 Hi possunt etiam loco prædictorum iudicum priuilegiatorum singulares primæ instantiæ iudices (*besondere außträge*) inter se habere.*

71 Camera Imperialis, si proximus superior iudex est, per viam simplicis querelæ, omnium prædictorum primæ instantiæ iudicum loco, adiri potest, ex capite iustitiæ denegatæ vel protractæ.

72 Idq́; in quibuslibet alijs etiam iudicib. iustitiam denegantibus vel protrahentibus locum habet.

73 Etiamsi controuersia feudalis sit, & siue ante siue post litem contestatam iustitia denegetur vel protrahatur n. 74.

75 In regalium causis qualis processus iudiciarius sit seruandus, siue conuentio vel reconuentio siue iudicium ordinarium vel extraordinarium & summarissimum siue etiam prima vel secunda instantia spectetur. Et errant, qui generaliter de regalibus opinantur, singulare in ijs esse, quod testes singulares ad eundem finem tendentes probent.

76 In feudalis iuris processu iudiciario regulariter, & quatenus speciatim aliquid aliter receptum & cautum esse non reperitur, ordo iure communi præscriptus tenendus est.

77 In feudali iure nonnulla singularia & à iure communi aliena sunt, quæ iure feudali in processu controuersiarum feudalium attendi debent, cuiusmodi inter alia sunt, quæ recensentur numer. *78. 79. 80. 81. 82. 83.*

84 Eaq́; omnia & similia non minus in regalibus per infeudationem acquisitis, quam alijs feudalibus locum habent.

Expo-

EXpositis ijs, quæ ad actiones pertinent, sequitur vt de foro siue iudice competenti, & processu iudiciario dispiciamus. Iudex † de regalibus, si per priuilegium à Cæsare concessa sint, & de validitate eius priuilegii controuersia moueatur, non alius est, quam ipse Imperator, *l. cum de nouo. C. de legib. c. 1. de lege Corrad. c. cum venissent.* vbi gloss. *in verb. iudicari. de iudic.* Bald. *in præ'ud. feudor. num. 18.* Thom. Michael. *in disputat. de iurisdictioncon. clus. 31.* idque votando asseritur *in causa* Wirtenberg *contra* Oesterreich/ *apud* Gilman. *rer. iudicatar. Camer. Imperial. lib. 2. decis. 54. num. 40.* Similiter † solus Imperator iudex erit de regalibus, à se per priuilegium in aliquem collatis, si de substantia quidem & validitate eius non dubitetur, sed de ipsa mente & interpretatione eius agatur, cum eius solius sit interpretari, cuius est dare vel condere *l. omni innouatione. C. de Ss. Eccles. l. fin. C de legib. l. ex facto. in prin. vers. Beneficia quidem principalia ipsi Principes solent interpretari.* & ibi Dd. cumprimis vero Ias. *num. 4. &* Rip. *num. 6. ff. de vulg. & pupill. substit. c fin. de concess. prabend. c. inter alia. in verb. Vt igitur vnde ius prodit interpretatio quoque procedat. de sentent. excommunic. c. ordinarij de offic. ordinar. in 6.* eodemque pertinet textus *in l. Neratius. ff. de Regul. jur.* vbi Celsus ait, Principis æstimationem esse, quem velit esse modum beneficij sui. Atque & huiusmodi æstimatio in dubio à concedente potius, pro se, quam pro impetrante facienda.

Quando † vero de validitate ac substantia priuilegij non dubitatur, nec de mente ac interpretatione eius agitur, Camera etiam Imperialis iudex erit, Gail. *obs. 1. nu. 7. & 13. lib. 1.* Schrader. *in l. admonendi. nu. 35. vers. Porro licet. ff. de iureiur.* etiamsi † litigantes non immediate Imperio subsint, sed alicuius inferioris Principis, vel alterius Status Imperij sint subditi, atque ita mediate Imperio subiecti. decis. & præiudic. Camer. *in verb. priuilegium. §. si quisquam priuilegium.* Atque † hinc priuilegia Cæsarea, quibus regalia vel alia concessa sunt, Cameræ, vt iudici ordinario præsentari, & vt exemplentur decretumque de ea re impetretur, insinuari debent, cum exemplatio apud iudicem ordinarium impetrari soleat, *c. fin.* & ibi gloss. *de fid. instrument.* & per eam

in ipsa substantia priuilegij augendo vel minuendo aliave ratione nihil mutetur, vt liquet ex verbis decreti, quæ de insinuatione priuilegij accepta siue admissa huiusmodi esse solent: Ist dieselbe vorbehetltlich deß Reichs Ober vnd Gerechtigkeit auch menniglich interesse vnd einrede dargegen jeder zeit vorzubringen/so viel recht/hiemit angenommen / darüber der gestalt vrkund erkant. Atque hac ratione insinuationes priuilegiorum creberrime & fere quotidie 6 in Camera fiunt & admittuntur. Solet † etiam in Camera contra alios de priuilegijs, quæ de regalibus vel alijs rebus impetrata sunt, ita frequentissime agi, vt condemnatio in pœnam ijs adiectam petatur, & hoc nomine citatio ad videndum se incidisse in pœnam priuilegij impetretur. Sunt tamen ea in re actores interdum minus cauti, nec requisita, quæ hic concurrere debent, 7 satis attendunt. Huiusmodi † requisitum est, vt, cum eorum, quę facti sunt, ignorantia pręsumatur, *l. plurimum ff. de iur. & fact. ignor. l. fin. ff. pro suo c. ignorantia de reg. iur. in 6.* parti insinuatio priuilegij sit facta, eique hac ratione illud notum sit *l. si quis diuinum. & l. fin Cod. de aquaeduct.* Gail. *d. obseru.* 1. *num.* 9. 11. & 13. Decision. seu præiudic. Camer. *in verb. priuilegium.* §. *priuilegiorum &* §. *pri-* 8 *uilegia non insinuata. &* §. *quando agitur.* Debet † etiam processus de pœna priuilegij in Camera obtinere volens expresse narrare, quod insinuatio parti facta sit, & necesse etiam est, vt præter eiusmodi narrationem Cameræ etiam vt iudici insinuatio facta sit, vel saltem vna cum supplicatione ipsum originale exhibeatur. *d. l. fin.* Gail. *d. obseru. 1. num. 9. & 11.* Decision. seu præiudic. Camer. *in d. verb. priuilegium.* §. *nota priuilegium si non sit. & d.* §. 9 *quando agitur.* Quibus † accedit & illud requisitum, quod in supplicatione pro obtinendis processibus debeat etiam narrari, contra tenorem priuilegij ab ipso reo vel iussu aut ratificatione eius ex proposito, doloque malo actum esse, Decision. seu præ- 10 iudic. Camer. *in d.* §. *quando agitur.* vbi † pro ratione additur, quod quis sine dolo non incurrat in pœnam per Bald. *in l. fin. ff. quod quisque iur. in alium*, facitque eo textus expressus *in l. aliud est fraus ff. de verbor. signific.* Atque hæc quidem, quæ hactenus dicta sunt, ita se habent, si vnum vel plura regalia per priuilegium Cæsaris in

ſtatis in aliquem collata ſint. Quod ſi vero regalia non per priuilegium, ſed per inueſtituram conceſſa eſſe conſtet, attendendum eſt, vtrum alicui feudo regali, (cuiusmodi ſunt Ducatus & alij inferiores Principatus, item Comitatus & Baronatus) à Cæſare in feudum dato adhæreant, an vero ſeparata, & ſeorſim in feudum collata ſint. Priori † caſu quemadmodum Imperator ſolus iudex eſt, ſi de tali feudo regali contendatur, per textum expreſſum *in conſtit. Imperij de anno 1521. §. Ob auch ſachen* & in ordinat. Cameræ *part. 2. tit. 7.* ſic & de regalibus iuribus, eiusmodi feudo annexis, non alius erit iudex quam Imperator, cum † ratione connexitatis idem iudex adeundus ſit, Dd. *in l. null. C. de iudic. l. 1. ff. de quib. reb. ad eund. iudic. eat.* Gail. *de pac. publ. lib. 1. cap. 6. num. 2.* Mynſing. *obſeru. 4. num. 3. cent. 1. & obſeru. 97. cent. ead.* multaque † in conſequentiam admittantur, quæ principaliter non concederentur, *l. non ſolum. ff. de reſtit. in integr. l. quod dicimus. ff. de author. tutor. l. quoties C. de iudic.* & generaliter † de feudis iuris ſit, quod de omnibus acceſſorijs, vt quę naturam eius rei principalis ſequuntur, idem iudex ſit, qui de principali. Affl. *in cap. 1. §. præterea ſi inter. nu. 16. & ſeq. de prohibit. feud. alienat. per Frideric.* Bald. *in cap. cæterum. num. 4. & ibid.* Dec. *num. 14. de iudic.* Anton. de Butr. *in c. de prudentia. in prin. de donat. inter vir. & vxor.* Schrad. *de feud. part. 10. num. 98. ſect. 1.*

11 12 13 14

Altero † vero caſu, quo videlicet regalia ſeparatim ab Imperatore in feudum data ſunt, Camera etiam Imperialis iudex erit. Nam textus *in d. §. Ob auch ſachen & dict. tit. 7.* loquitur tantum de Ducatu alijsque feudis regalem dignitatem annexam habentibus, & exceptio confirmat regulam in omnibus alijs caſibus non exceptis, eoque minus ad regalia ſeparatim in feudum conceſſa extenſio fieri debet, quod inter ea & feuda regalem dignitatem annexam habentia, non vna vel duæ, ſed multæ ſint differentiæ, vt apparet ex differentijs ſupra *cap. 3.* in ſpecie adductis. Idem igitur merito de regalibus per inueſtituram in aliquem ab Imperatore collatis ſtatuitur, quod de alijs Imperij feudis. De † his vero certum eſt, quod Camera iudex ſit, nec ea ad ſolius Cæſaris forum ſpectent, idque praxis quotidiana

15 16

diana

diana testatum facit, & tradunt etiam Schraderus *de feud. part. 10. sect. 2. num. 72.* Borcholt. *de feud. cap. 10. num. 3.* Gail. *obseru. 29. nu. 2. 3. & 7. lib. 1.* in specie aliquot præiudicia allegans & Hartmannus Hartmanni *obseru. practicar. lib. 2. tit. de feud. obseru. 43. num. 2.* qui
17 similiter aliquot præiudicia adducit, & † in specie etiam de regalibus, etiamsi ab Imperatore in feudum concessa sint, tamen Cameram cognoscere & iudicem esse posse tradunt Schrader. *d. sect 2. num. 70.* Rosenth. *de feud. cap. 12. conclus. 1. num. 30.* Græuæus *conclus. 29. num. 11. lib. 1.* idque ex ipso vsu & praxi eo certius est, quod frequentissimi in Camera sint processus primæ instantiæ de varijs regalibus.

18 Præterea † pertinet cognitio de regalibus ad Cameram, licet ea non seorsim in feudum sint concessa, sed vna cum feudo regali, talique feudo cohæreant, si de vno vel pluribus eiusmodi regalibus separatim controuersia moueatur. Nam connexitas illa hic non habet eam vim, vt ob eam solus Imperator iudex sit,
19 nec Camera de ijs cognoscere possit, idque † eo minus mirum videbitur, quod etiamsi de ipso feudo regali ageretur, idque non totaliter fieret, sed tantum de parte eius, quamuis magna foret, tamen Imperator solus non esset iudex, idque conuincitur ex ipso textu *in d. constitut. Imperij de anno 1521. §.* Ob auch sachen *in verb.* Gentzlich *& in d. tit. 7.* vbi verbum Gentzlich eodem modo repetitur, ideoque ob huiusmodi iterationem eo minus dubitandum est, Cameram recte iudicem de parte esse. Neque ob-
20 stat, quod † idem iuris sit & esse debeat de parte, quoad partem, quod est de toto, quoad totum. *l. quæ de tota. ff. de rei vendic. l. iuris gentium. §. adeo. ff. de pact. l. lex qua tutores in princ. ff. de administrat.*
21 *tutor. l si cui. in princ. vers. Proinde. ff. de legat. 1.* Nam † hoc fallit eo casu, quo aliud reperitur dispositum in parte, aliud in toto, vt ostendit Euerhard *in loco legal. à toto ad part. num. 7. vers. Secundo non procedit.* Hic autem *in d. §.* Ob auch sachen *& d. tit. 7.* aliud se de toto quam de parte per verbum Gentzlich sancitum est, cum quod de toto expresse & stricte requiritur, de parte negetur, & hic merito attendatur argumentum à contrario sensu, quod forte & in iure frequens est, vt ostendit Euerhard, *in loco à contrario sensu.*

Atque hæc † sententia, quod nimirum de parte solus Imperator 22 non sit iudex diuersis præiudicijs ipsius Cameræ comprobata est, vt videre est in decisionibus & præiudic. Cameræ *in verb. Cæsari reseruata.* §. 1. vbi asseritur id obseruatum fuisse in Camera *in causa* Mechselrin *contra* Fugger. 9. *Januar. Anno* 1588. & additur alia præiudicia haberi apud Seilerum. Atque hæc quidem cum ita sint non est audiendus Schraderus *d. sect. 2. num. 68.* dum vult de parte etiam cognitionem ad solum Imperatorem spectare, nec Cameram de ea posse esse iudicem.

Neque † vero solum si de parte contendatur, sed & si de to- 23 to feudo regali & regalibus etiam ei adhærentibus controuersia sit, ad solum Imperatorem cognitio pertinet, sed Camera etiam competens iudex erit, si non petitorium, sed possessorium iudicium de eo instituatur, cum textus *in d.* §. Ob auch Sachen / vtatur verbo Endlich / & *in d. tit. 7.* eodem modo eiusdem verbi fiat repetitio. Proinde non est dubium, si ratione huiusmodi feudi de momentanea possessione controuersia oriatur, non esse necesse, vt Imperator adeatur, sed in Camera procedi poterit, iuxta modum præscriptum in constitutione de litigiosa possessione, quæ extat in ordinatione eiusdem Cameræ *part. 2. tit. 21.* sententia enim, quæ in huiusmodi iudicio profertur, non solum ad petitorij decisionem non pertinet, sed & ne quidem possessorium plene & per definitionem determinat. Nam huiusmodi † sententia pro mera & pura interlocutoria habetur, tex- 24 tus est expressus *in cap. fin. 2. quæst. 6.* §. *de possessione etiam*, & tradunt Zuchard. *in l. fin. numer. 133. vers. Nam hoc dico C. de edict. Diu. Hadrian. tollend.* Felin. *in rubr. de treug. & pac. num. 12. vers. Et super hoc potest fieri præceptum.* Natt. *consil. 121. vers. Nam sententia lib. 1.* Crauett. *consil. 140. num. 5.* Gabriel Sarai. in addit. ad Matthesilan. *sing. 2. nu. 3.* eoque communiter à Dd. referri solet textus *in l. vn. Cod. si de momentan. possess. appellat. fuer.* Et † appellatur hoc reme- 25 dium possessorium, præparatorium iudicij possessorij principalis & plenarij, vt notat Berojus *consil. 11. num. 1. lib. 1.* sic & summariissimum possessorium nuncupatur, vt in quo summatissime proceditur, Neuizan. *cons. 81. nu. 7.* Alciat. *respons. 386. nu. 1.* vbi additā

dità præcepto in tali remedio inchoari posse. Vocatur etiam hoc remedium prouisionale, possessioque, de qua in eo contenditur, depositoria aut fideiussoria dicitur, Gail. *obs. 7. num. 6. lib. 1.* Et Hispani hoc iudicium Interim nominare solent teste Hispano Iurisconsulto Didaco Couar. *lib. 2. practi. ar. quæst. cap. 17. num. 1.* Non mirum igitur fuerit, si supradictam priorem restrictionem eiusmodi esse dixerimus, vt ad eam pertineat hoc momentaneæ

26 possessionis remedium. Atque † eodem modo recte ad eam referemus mandata sine clausula & omnia alia iudicia summaria, in quibus causa principalis non deciditur, atque ideo in his omnibus iudicijs Camera Imperialis adiri poterit de feudo regali, & ei annexis regalibus.

27 Illud † vero multo magis dubium est, quid de eo iudicio statui debeat, quod possessorium ordinarium & plenarium à

28 Dd. nuncupari solet. Et † sane proceditur in ordinario iudicio possessorio iuris ordine seruato, absoluteque ac principaliter de possessione litigatur ac cognoscitur, probationesque plenæ desiderari solent, glo. *in l. 1. verb filium, C. quor. bonor.* Capyc. *decis. 55. num. 8.* Cagnolus post alios à se citatos *in d. l. in pari. nu. 7.* Gabriel Sarai. in add. ad Matthesilan. *sing. 2. num. 5.* vbi simul hanc magis communem esse asserit, Idem ante eum testatur Alexand. *consil 139. num. 14. & seq. lib. 6. & consil. 187. num. 3. lib. 7.* atque hanc sententiam à sacro concilio Neapolitano, nemine iudicum dissentiente, comprobatam fuisse, testatum facit Afflict. *decis. 364. num. 9.* Cameram etiam Imperialem eandem sententiam sequi

29 affirmat Gail. *obseru. 7. num. 2.* Præterea † sententia, quæ in hoc possessorio pronunciatur, non est interlocutoria, sed definitiua, Alexand. *in l. quod iussit num. 10. ff. de re iudic.* Bald. *in l. 2. num. 22. C. de Episcop. aud.* Gail. *d. obseru. 7. n. 4.* Capyc. *d. decis. 55. nu. 8.* Cagnol. *in d. l. in pari. num. 7.* Et faciunt huc textus *in d. c. fin. de iudic. c. 2. Vt lit. non contest. Et in clement. 1. de caus. sequestrat.* quibus locis sententia in possessorio ordinario lata diserte appellatur diffinitiua. Per sententiam definitiuam vero res non interloquendo, sed ipsam principalem quæstionem dirimendo deciditur, ideoque ea ab interlocutorijs separatur & ijs opponitur *in d. l. qui iussit. ff. de re iudic.*

iudic. & in rubr. C. de sentent. & interlocut. omn. iudic. Quibus † accedit, quod iudicem non solum in petitorio, sed & in ipso possessorio de re feudali inter vasallos ex iure communi non alium, quam dominum feudi esse tradant Afflictus *in c. 1 §. praeterea si inter. num. 2. 3. 4. 5. de prohib. feud. alien. per Frideric.* Baldus *in c. 1. §. inter pares. num. 2. de leg. Corrad.* Praepositus *in c. 1. num. 6. & ibid.* Baldus *num. 2. apud quem vel quos.* Zasius *de feud. part. 11. num. 22.* eamque sententiam communiter receptam esse asserant Baldus *in c. caeterum. num. 2. vers. Tertio oppono* & Decius *ibid. num. 66. vers. An autem si agatur. de iudic.* Iacobinus de S. Georg. *de feud. in verb. & dicti vasalli. num. 5.* Clarus *in §. feudum quaest. 90. num. 9.* pro qua sententia etiam ab ijs, qui eam amplectuntur allegari solet textus *in c. 1. de milit. vasall. qui contum. est.* 30

Atque haec quidem cum ita se habeant, in proposita quaestione decidendum videtur, ex constitutione Imperij *de anno 1521. §.* Ob auch sachen / etc. & ordinatione Camerae Imperialis *d. tit. 7.* cognitionem de ordinario & plenario possessorio, non minus quam de petitorio, in feudo regali ad solum Imperatorem spectare, nec Cameram Imperialem iudicem esse posse.

Verum † reclamat, quod in possessorio ordinario de sola possessione cognosci debeat, & de ipso feudo totaliter controuersia non dirimatur, nec ita sententia pronuncietur, vt victo nulla supersit actio, nihilque iudici post eam sententiam determinandum reliquum sit. Nam post decisionem litis de possessorio motae restat cognitio & decisio de ipso rei dominio. Et licet in concursu per cumulationem possessorij & petitorij iudex, si de possessorio prius constat, de eo etiam prius pronunciare possit, tamen petitorium nihilominus post eam decisionem dirimendum fuerit *l. ordinarij Cod. de rei vendic. l. incerti. Cod. de interdict. & l. exitus. ff. de acquirend. possess.* Vbi Vlpianus: *Exitus*, inquit, *controuersiae possessionis hic est tantum, vt prius pronunciet iudex vter possideat, ita enim fiet, vt is, qui victus est, petitoris partibus fungatur, & tunc de dominio quaeratur.* Proinde † Diocletianus & Maximilianus *in l. post sententiam Cod. de sentent. & interloc.* aiunt de possessione pronunciata, proprietati 31 32

33 nullum præiudicium afferre. Et † si is, qui de possessione sententiam obtinuit, velit obijcere exceptionem rei iudicatæ, non audietur, perinde ac si definitiue pro eo non esset pronunciatum *l. & an eadem. §. fin. ff. de except. rei iudic.*

34 Adeo † vero certum est, post sententiam in possessorio latam non esse rem omnino & finaliter decisam, vt non possit ad alium iudicem in petitorio iri, sed ab eodem, qui in possessorio pronunciauit, quod reliquum est, ipsum videlicet petitorium, quasi per continuationem quandā iudicij cœpti, determinandū

35 sit, *d. l. nulli, C. de iudic. c. 1. de caus. possess. & propriet.* Est † enim in possessorio & petitorio causæ quædam continentia & connexitas, eaq; diuidi non debet, *c. 1. §. sed iudex de sequestr. possess. & fruct. & d. l. nulli,* quibus locis tanquam in sede materiali communiter hac de re Dd. agunt. Quibus adde præter alios etiam id tenentes, Gail. *obs. 32. nu. 11. lib. 1.* & Rebuff *de caus. benefic. possessor. art. 8. gloss. 2. n. 3.* vbi subijcit ita etiam iudicatum à senatu Parisiensi pro iudice Montisferrandi, qui, licet partes & res (vt eius verba *sonant*) alibi iacerent, tamen pronunciauerat super possessorio, & simul addiderat, se cogniturum etiam de petitorio, à qua sententia appellatum fuerat ad Senatum Parisiensem.

36 Atque † his omnibus consequens est, in plenario & ordinario mero possessorio Imperatorem solum de feudo regali nō esse iudicem, sed Cameræ iurisdictionem de eo esse fundatam, ideoque merito etiam de regalibus dicendum est, Cameram de ijs esse iudicem in possessorio, non solum si sola & separatim in feudum concessa sint, sed & si feudo regali cohæreant & annexa sint, & de toto eo feudo regali, atque ita simul etiam & coniun-

37 ctim de regalibus ei annexis disceptetur. Nec † refragatur quod in ordinario possessorio iuris ordo obseruetur, & probationes plenæ desiderari soleant, sententiaque in ea pronunciata definitiua esse censeatur. Nam hoc ad solius possessorij processum & sententiam de nuda possessione latam est coarctandum, nec inde vllo modo astrui potest, ita in eo iudicio procedi & litem decidi, vt nulla amplius sententia de ea re, cuius possessorium quis obtinuit, expectanda sit, cum ipsum petitorium restet.

Non

Non † facit etiam negocium quod in possessorio æque ac in petitorio ad ordinarium iudicem de re feudali cognitionem non pertinere communiter à Dd. approbatum sit, & quod de textu *in c. milit. vasal. qui contumax.* supra dictum est. Nam verior est sententia contraria, nec textum *in d. c. 1.* ei obstare ad longum recte ostendit Rosenth. *de feud. cap. 12. conclus. 11. num. 75.* Atque huic sententiæ eo magis insistendum est, quod stylo Cameræ Imperialis sit recepta, vt asseritur ab eo, qui congessit decisiones & præiudicia Cameræ *in verb. iurisdictio Cameræ*, & ipse scio hoc sæpius in Camera obseruatum esse, idq; testatur etiam Rosenthal. *d. cap. 12. conclus. 1. num. 85.* vbi ait Cameram hoc sæpius secutam esse. 38

Quæritur vero quid fieri debeat si subinfeudatio facta sit? Nam † quemadmodum bona etiam dignitatem regalem annexam habentia per subinfeudationem ab inferiore factam haberi possunt, vt de Comitatu & Baronatu tradunt Boss. *de regal. nu. 11* Borch. *de feud. c. 4. num. 12.* Rosenth. *de feud. c. 2. conclus. 1. num. 3. gloss. c. & cap. 5. conclus. 2. num. 4.* Pruckman. *in rubr. Quæ sint regal. ca. 4. num. 34.* sic † & idem de regalibus dici potest, Seyssel. *tit. Qui feud. dar. poss. vers. Pone enim*, Schrad. inter consilia Borcholt. *cons. 18. ver. A Dd. quoq;* Knich. *de iure territor. c. 1. n. 321.* Heig. *quæst. 19. n. 30. part. 1.* idq; † minus dubij habet, de regalibus adhærentibus & annexis regali vel alij feudo per subinfeudationem alicui dato, cum in consequentiam & tanquam accessoria transferantur, & certi iuris sit, in consequentiam & accessorie sæpe valere & transire etiam ea, quæ alias non valerent vel transirent *l. 1. ff. de author. tutor. l. Quoties C. de iudic. cum similib.* Respondendum † igitur est, de regalibus per subinfeudationem acquisitis, licet nõ sint alij feudo annexa, nec Cameram, nec etiam Imperatorem vel alium superiorem dominum & mediatum, sed proximum & immediatum esse iudicem, idemque sentit Rosenth. *d. c. 12. concl. 1. num. 24. & concl. 3. num. 38.* Atque hoc confirmatur eo, quod de his nihil quoad eiusmodi iudicem peculiare vel aliud, quam reliquis rebus non ab Imperatore, sed per subinfeudationem ali- 39 40 41 42

43 cui concessis, cautum sit, & † generaliter ac indistinctè prolata generaliter ac sine distinctione intelligi debeant *l. de pretio ff. de publician. l. Regula §. fin. de iur. & fact. ignor. l. 1. §. Generaliter ff. de le-*
44 *gat. præstand.* Generaliter † vero de rebus feudalibus dicitur, immediatum & proximum dominum iudicem esse contentione inter vasallos orta. Innocent. Anton. de Butr. & Bald. *in c. cæterum de iudic.* Zuchard. *in rubr. Cod. Qui admitt. ad bonor. possess num.* 29. Vult. *de feud. lib.* 2. *cap.* 2. *num.* 11. eamq; tam multi alij Dd. tenent, vt Roland. à Vall. eam sententiam receptissimam esse testetur *cons.* 75. *numer.* 15. *libr.* 3. & ab omnibus indifferenter
45 teneri idem asserat *cons.* 21. *numer.* 12. *libr.* 4. Atque † hoc de iure feudali ita se habere eo minus mirum, quod appellationes etiam non fiant ad alium dominum, quam immediatum superiorem, idque generaliter de rebus feudalibus ita se habeat, Ioan. Andr. & alij Dd. *in d. c. Cæterum de iudic.* Iacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. Et dicti vasalli numer.* 5. Fichard. *cons.* 13. *numer.* 25. *libr.* 2. Vult. *de feud lib.* 2. *cap.* 3. *numer.* 4. Clar. *in §. feudum quæst.* 90. *numer.* 11. dicens communem post Curt. *in tract. feudal.*
46 *part.* 7. *quæst.* 11. *numer.* 31. & † vasallus soli huic domino immediato, non autem domino superiori, de quibuslibet rebus feudalibus seruire teneatur, licet vterque eodem tempore bellum gerat, Iacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. Et promiserunt dicti vasalli numer.* 11. Bald. *in l.* 1. *num.* 9. *C. commun. de legat.* Curt. iun. *de feud. part.* 4. *numer.* 89. Isern. Afflict. Aluarot. & alij Dd. *in c.* 1. *§. illud de prohibit. feud. alienat. per Frideric.* Schrader. *de feud. part.* 6. *cap.* 6. *num.*
47 58. *vers. Decimoquinto vasallus non mediato.* Tantum † vero abest vt dominus mediatus ac superior inter vasallos iudex sit, vt nequidem consensu eorum de lite inter eos mota cognoscere & iudex esse queat, Frecc *in tract. de subfeud. lib.* 2. *fol.* 205. *pag.* 2. *v. Decima auctoritas* Schrad. *de feud. part.* 10. *sect.* 2. *n.* 61. *vers. Et hæc supra dicta declaratio.*

48 Quod si † vero non inter vasallos, sed inter dominum & vasallum de regalibus controuersia oriatur, non ipse dominus, sed pares curiæ iudices erũt, cum hac etiam in parte nihil peculiare de iis

de iis reperiatur constitutum, & aperti iuris feudalis sit, pares inter dominum & vasallum de controuersia feudali esse iudices *c. 1 §. pen. de prohib. feud. alien. per Frid c. 1. § si inter. de alien feud. pater. c. 1. de controu. feud. apud par. termin.* idq; † adeo verum est, vt electi pares cogi possint vt iudicent, &, si dominus eos cogendi facultatē non habeat, coactio hæc fieri queat per iudicem ordinarium aut superiorem, Isern. *in d. c. 1. § praeterea si inter duos n. 91. de prohib. feud. alien. per Frider.* & Dd. communiter *in d. c. 1. de controu. apud par. termi.* Borch. *de feud. c. 10. n. 16.* Schrad. *d. part. 10. sect. 6. n. 221. & sect. 10. n. 31. & aliquot seqq.* addens *n. 40.* contrariam sententiam esse falsissimam Rosenth *de feud. c. 12. concl 4. n. 51.* Fichard. *cons. 18. n. 41. lib. 1.* Iacob. de S. Georg. *in d. verb. & dicti vasalli n. 14.* addens oēs id velle *in d. § praeterea si inter duos & in d. c. 1. de controu feud. apud par. terminand.* nec dubium est hanc sententiam vt veriorem, sic & receptissimam esse. De † eo vero magna est inter Dd. dissensio, an necesse sit pares eiusdem omnino conditionis & qualitatis esse cum vasallis litigantibus vel domino, & sic si eiusmodi vasalli Principes, Comites aut Barones sint, pares etiam tales esse debeant. Nam affirmatiuam sententiam amplectuntur Innoc. Iohan. Andr. Hostiens. Bald. Panorm. Anton. de Butr. Zabarell. & Bellamer. *in d. c. Caeterum* Iacob. de S. Georg. *in d. verb. & dicti vasalli n. 10.* Facultas Iuridica Ingolstadiensis inter consilia Canticunculæ *cons. 27. n. 14.* Modest. Pistor. *cons. 59 n. 45. lib. 1.* & post eius consilia *tom. 2.* Ludouic. Fachs *cons. 12. n. 30.* Hartm. *tit. de feud. obseru 21. n. 5.* & tam multi alij Dd. vt hanc sententiam communem esse testentur Fachs. *d. loco* & post Cumanum à se allegatum Intrigliol. *de feud. quæst. 9. nu. 30.* In contraria sententia sunt Felin. & Dec. *in d. c. caeterum,* Myns. *obseru. 89. nu 3. cent. 4.* Sonsbec. *de feud. p. 14. n. 3* Schrad. *d. p. 10. sect. 7. n. 40. & seq.* Menoch. *de retin. poss. remed. 3. n. 438.* Vult. *de feud. li. 2. c. 2. n. 24.* Ros. *d. c. 12. concl. 3 nu. 26. & concl. 7. n. 26.* & nonnulli alij ab eo adducti, *d. concl 3. n. 26. in gl. Z.* pro qua sententia facit textus *in c. 1. § testes, si de feud inuest. inter dom. & vas. lis oriat.* confirmaturq; eo, q; siue res corporales, siue regalia aliaue iura incorporalia spectentur, nulla in iure feudali de qualitate pariū curiæ reperiatur distinctio. Quæ-

49

50

51 Quæstionis † vero eſt, ſi cum Imperatore de regalibus, vel alia re controuerſia ſit, an non ipſemet iudex eſſe poſſit, ſiue res controuerſa ſit allodialis ſiue feudalis? Et quidem quantum ad ius commune attinet, admodum diſcrepantes ſunt ſententiæ, aliis videlicet affirmantibus, aliis negantibus, atque affirmatiua ſententia crebrioribus Dd. calculis comprobata eſt, Thom. Michael *de iuriſd. concl. 30. lit. c.* omnesq; fere eam amplecti in quocunque Principe ſuperiorem non recognoſcente ſcribit Bertachinus *in tract. de Epiſc. lib. 4. part. 5. numer. 19*, Alciat. *conſ. 161. numer. 22.*

52 In † Imperio vero per auream Bullam Caroli Quarti cap. 5. conſtitutum eſt, de controuerſiis inter Imperatorem & alios Electorem Palatinum ad Rhenum debere eſſe iudicem, ita tamen, vt non in Palatinatu, ſed in ipſius Imperatoris curia, vbi & ipſemet præſens extiterit, Iudicium inſtituatur, & ibidem de cauſa cognoſcatur, Atque hoc ex ea conſtitutione generaliter præter Caſtald. *tract. de Imperat. quæſt. 91. num. 8.* tradunt cumprimis etiam multi Germaniæ ICti Heig. *part. 1. quæſt. 4. numer. 29*, & Rauchbar *part 2. quæſt. 1, in fin.* Goeden *conſ. 5. num. 12. tit. de aur. & argenti fod.* Ioach. Beuſt. *in l. admonendi num. 194. f. 266. ff de iureiur.* Thom. Michael *d. tract. de iuriſdict. concluſ. 131.* Roſenthal *de feud. c 12. concluſ. 3. num. 13.* Frecher *de orig. Palat. lib. 1. c. 15. in fin.* Vult. *ad l. 1 num. 4. & ſeq. C. vbi ſenat. & Clariſſ.* Knich. *de Saxon. non prouoc. iur. verb. Electorum c. 1. num. 150. & ſeq.* Gothofr. Anton, *diſput. 5. de iud. §. 14.* Gerlac. Biŗtorff *in diſſertat. ad auream Bull. concl. 77. lit. e.* allegans plures alios: & licet Schrader *conſil. 3. n. 230.* tam de Imperatore, quam de Rege ſuperiorem non recognoſcente dicat, in propria cauſa eum iudicem eſſe & officio iudicis fungi poſſe, nec per reſtrictionem vllam Comitis Palatini aureæq; Bullæ mentionem faciat, tamen ſibi contrarius *in tract. de feud. part. 10. ſect. 1. nu. 55.* expreſſe & ſimpliciter aſſerit, quod Imperatores Romani per eam auream Bullam ſe ſubiecerint Iuriſdictioni Comitis Palatini Rheni, & ſtatuerint, quod is officio iudicis in litibus contra ipſos motis fungi debeat. Atque hæc eius aſſertio

pluris

pluris facienda eſt, quam ſuperior contraria, tum quod per tractatus & lecturas aliquid docenti magis credendum, & fidendũ ſit, quam conſulenti, tum quod addat textum clarum & expreſſum de ea re eſſe in ea Bulla aurea, allegans ſimul pro hac ſententia Caſtaldum. Obſeruandum v ro eſt ante auream Bullam etiam conſuetudine obſeruatum fuiſſe vt Imperatores coram Comite Palatino Rheni conueniri poſſint, idque non ſolum ex hiſtoriis colligi, ſed & ex ipſo textu aureæ Bullæ apparere in verbis, ſicut ex conſuetudine introductum eſſe dicitur. Probatur ea conſuetudo etiam per ea quæ habentur in ſpeculo Sueuico à Goldaſt. Jn Reichs ſatzungen *part.* 1. edito *lib. 1. cap.* 20. §. 4. *libr. 2. capit.* 43. §. 6. vbi Comitem Palatinum præ aliis Principibus hanc dignitatem habere notabiliter additur his verbis: Die Ehre hat er vor andern Fürſten ꝛc. Atque hoc Sueuicum Speculum antiquius eſſe aurea Bulla apparet ex enumeratione Cæſarum, qui ante Carolum Quartum imperarunt in fine facta. Idque ratione antiquitatis etiam dici poteſt de Speculo Saxonico, quod videlicet auream Bullam antecesserit per ea quæ ſcribit Alb. Krantz *in ſua Saxonia libr. 1. cap.* 21. & refert Gloſſ. *in proœmio eius ſpeculi numer.* 2. & ex hoc quoque ſpeculo probari nunquam illam conſuetudinem apparet ex *d. articul.* 52. *in fin. lib.* 3. in textu latino, concordatque cum eo textus Germanicus quatenus vtitur his verbis. Alſo iſt auch der Pfaltzgraue vber den Keyſer ꝛc. quæ generalius prolata reſtringenda ſunt ſecundum textum latinum, quod nimirum in litibus Cæſari motis, Comes Palatinus ſit ſupra Cæſarem & iudicis officio fungatur. Quantum vero ad locum iudicij attinet, diſcrepat ea conſuetudo ab eo quod in aurea Bulla conſtitutum eſſe ſupra dictum eſt.

Nam de eo nihil in prædicto Speculo Sueuico & Saxonico nec etiam in hiſtoriis reperitur. Sed olim illud Iudicium extra aulam Cæſaream & quidem ad ripam Rheni prope oppi-

Ff dum

dum Rhense haberi solebat. Idq; etiam eo confirmatur, quod eo loco olim negotia Imperij publica præsertim circa electionem Regis Romanorum expedirentur vt colligitur ex epistola Electorum ad Papam de Ludouico Quarto Imperatore data, quæ est apud Marq. Frecher. *tom. 1. rerum Germanicarum part. 427.* Etsi vero Bodinus ex eo, quod Comes Palatinus Rheni Imperatoris Iudex esse potest in despectum Imperatoris astruere conatur, eum non esse Monarcham tamen male hoc ab eo fit & plane erronium est. Nam nequaquam conuenitur coram Comite Palatino Rheni tanquam vero magistratu & superiore, sed respectu propriæ ac priuatæ causæ, & de ea sola h c inferior cognoscit Iudexque est.

53 Non † desunt etiam, qui negant prædictam constitutionem aureæ Bullæ ita accipiendam esse, vt etiam ad causas feudales pertineat & in paribus curiæ à iure communi recessum sit. Verum loquitur ea simpliciter & sine vlla distinctione inter allodia'ia & feuda, ideoq; generaliter & sine tali distinctione, tam de feudis, quam de allodialibus bonis intelligenda est, *l. de precios. de publ act. l. 1 §. generaliter, ff de legat. præstand.* idq; eo verius esse puto, quod bona, de quibus inter Imperatorem & Principes aliosque Status Imperij controuersia incidere possit, plerumq; sint regalia feuda vel iura regalia, aliæue res in feudum concessæ tanquã Imperij feuda, nec facile futurum sit, vt de meris allodialibus bonis controuersia oriatur. Ita vero interpretatio facienda est, vt dicatur id omnino dispositione comprehensum, quod communiter & plerunq; fieri solet, & ad ea leges dicuntur aptari debere, quæ frequenter & facile fiunt, *l. 3. 4 5. & 6 ff. de legib.* & in correctorio etiam iure extensio admittenda est, quando alias effectum non facile sortiretur. Quibus accedit, quod quemadmodum in eadem aurea Bulla simul cautum esse diximus, ne Imperator extra suã aulã euocetur, sed in ea de causa cognoscatur, sic præsumendum omnino sit, Imperatorem se in causis etiam feudalibus potius vni iudici, & quidem Principi Electori, eiq;, qui alias etiam ex eadem aurea Bulla vna cum Electore Saxoniæ interre-

terregni tempore vicarius Imperij, directorq; solus in negociis & consultationibus inter seculares Electores est, & nomine horum omnium Imperij Constitutionib. subscribit, subijcere maluisse, quam aliis, & quidem multis, iisque, in quibus electio iudicis non minus aduersario quam sibi competeret, cuiusmodi pares curiæ iure feudali sunt, in quibus electionis ius tam vasallus quam dominus feudi habet *c. 1. de controu. feud apud par. terminand.* Quod eo magis attendendum est, quod licet Elector Saxoniæ vt modo dictum est: vna cum Palatino interregni tempore ex eadem aurea Bulla Imperij vicarius sit, tamen vt ea cognitio tanto magis in iudice coarctaretur singulariter ibidem placuerit, vt ad solum Electorem Palatinum cognitio & decisio causæ pertineret. Atque est illa aurea Bulla tale ius, quod constitutum est accedente consensu & approbatione Electorum aliorumque Principum & Procerum Imperij, & sic eorum qui vasalli Imperatoris sunt, & in prędicta controuersia pares curię essent, ideoque si causas feudales ea Constitutione contineri noluissent, contradixissent & efficere debuissẽt, vt huiusmodi causæ exciperentur, & cum illud factum non sit, locum hic habet, quod in dubio contra eum interpretatio facienda sit, qui efficere potuit, vt dispositio apertius loqueretur *l. veteribus. ff de pact. l. in contrahenda ff. de reg. iur.*

Atq; hæc, quæ quo ad dominum feudi & pares curiæ, vt iudices, hactenus dicta sunt, de regalibus in feudum concessis ita se habent, tanquam de mera re feudali, & quam feudalem esse in confesso est, nisi quod aliquid ex aurea Bulla de Electore Palatino Rheni additum sit. Quod si † vero altera pars 54 regalia pro re feudali habenda esse neget, de hac controuersia ordinarius iudex cognoscet, nec iudex poterit esse dominus inter vasallos siue regalia sint, siue alię res feudales text. *in c. 1. §. pen. de prohibit. feud. alienat. per Frideric. & in cap. 1. §. Si duo. & § Si tres de pac. tenend.* Innocent. Panormitan. Felin. & Dec. *in d. c. Ceterum de iudic.* Wesenbec. *de feud. cap. 17. numer. 6. verf. Item quoties vasallus,* Schrader. *d. part. 10. sect. 2. num. 22.* Vult. *de feud. cap. 2. n. 14.*

*lib.2.*Menoch.*conf.2.num.95.* addens communem esse. Sonsbec.
55 *de feud.part.14.numer.31.*nec † etiam pares curiæ inter dominum & vasallum, Bald. *in d cap.1. §. Præterea si inter num. 4. de prohibit. feud.alienat.per Frideric.* Zas. *de feud. part.11. numer. 12. vers. Quod si in casu.*Sonsbec.*d.num.31.* Schrader.*d.part.10 sect.6.num.135.* Ro-
56 senth.*de feud.cap.12.conclus.4.num.12* Similiter † licet de qualitate feudali in regalibus non dubitetur, si tamen controuersia de iis non ex iure feudali descendat, nec de iis vt de feudo, sed vt de qualibet alia re disceptetur, cognitio spectabit ad ordinarium iudicem, non autem ad dominum feudi inter vasallos, Innocent.Hostiens.Anton.de Butr. Abb.Felin.& Dec. *in d. cap. Cæterum de iudic.*Socin.*in cap. Ex transmissa numer.26. de for. compet.* Fichard.*cons.128.num.8.& 9 lib.2.*Hartm.Pistor.*quæst.15 num.28. lib.1.* Coler. *de process.executiu.part.2.cap.3.nu.311.312.& 313.* Schra-
57 der.*d part. 10.sect.2.num.31.* nec † ad pares curiæ inter dominum & vasallum,Innocent.Anton. de Butr. Abb. Felin. & Bellamer. *in d.cap Cæterum,*Curt.iun.*de feud.part.7.num.fin.*Mynsing. *obs.99. num.3.& 7.cent.1.* Vult.*d.c.2.num.39.*Schrader.*d.part.10.sect.6.nu.*
58 40.Borcholt.*de feud.cap.10.num.33.*Atque † ita, exempli gratia, si de hereditate, qua etiam regalia in feudum concessa vel aliæ res feudales inter cætera bona continentur, petitio hereditatis instituatur,ordinarius iudex adeundus est, quia hæc actio ex iure communi potius, quam ex iure feudali datur, & cum vniuersalis sit, illæ res non per se & vt feudales, sed cum vniuersitate in hanc actionem veniunt, vt superiori capite expositum est. Et quod ideo ordinarius in ea actione sit iudex,tradit etiam Rosenth.*d.c. 12.conclus.1.nu.85 & concl.2 n.6.*habeturq; in decisionibus & præiudiciis Cameræ *in verb. iurisdictio Cameræ. §. iurisdictio Cameræ,* atq; est hoc multoties in Camera obseruatum.

59 Præter † prædictos vero casus speciales, quibus cognitio de rebus feudalibus ad ordinarium spectat, sunt & alij plures, de quibus vide ic t Dd. in feudalibus lecturis & tractatibus maxime apud Schrader.*d.part.10.sect 2.& sect.6.*& Rosenthal *d.cap.12. conclus.*

conclus. 2. & concl. 4. qui ambo fuse & accurate de his casibus tanquam limitationibus regulæ tractarunt. Atque hæc remissio ad alios sufficit, quod nostri non sit instituti, de his omnibus in specie & ad longum agere. Quæritur † vero an inter vasallos de regalibus in feudum concessis compromitti possit, vt nimirum compromissarius sit iudex? Sunt qui negant, sicut etiam qui affirmant de feudo inter vasallos factum compromissum valere, & arbitrum iudicem esse posse, quorum sententiæ vt saniori accedere malim, cum textus sint de hac re expressi, cumprimis *in c. 1. de inuestit. in marit. fact. c. 1. § si autem inter pares, de leg. Corrad. c. 1. an apud iudic. vel domin.* Atq; hanc sententiam communiter approbatam esse testatur Curt. jun. *de feud. part. 4 nu. 98.* Rauen. *in d. § si autem inter pares & ibid.* Aluarott *n. 4.* & communiorem esse scribunt Hanneton. *de feud. lib. 3. cap. 6.* Vult. *de feud. lib. 2. cap. 2. num. 3. vers. plures tamen.* qui simul hanc sententiam verissimam esse affirmat. Et licet Menoch. *cons. 1. n. 267. in pr.* ita loquatur, quasi negatiua sententia crebrior sit, tamen *ibid. vers. quod intelligunt Dd. subijcit*, hoc à Dd. nostris intelligi verum esse de compromisso facto in arbitratorem, non in arbitrum. Neq; obstat, quod nonnulli ex ijs, qui in contraria sunt sententia, obijciunt prædictos textus esse correctos per Lotharij & Friderici constitutiones alienationem feudi prohibentes. Nam per compromissum in arbitrum proprie non fit alienatio, sed id potius dicendũ esset fieri per compromissum in arbitratorem. Nec ref. agatur, quod quidam obtendunt eos textus intelligendos esse de eo casu, quo cõsensu & voluntate domini compromissum factum est, quia loquuntur indistincte nec vlla in ijs consensus vel voluntatis domini fit mentio. Cæterum † quia de regalium vel alterius rei feudo non regali quod ab Imperatore recognoscitur, Camera Imperialis, vt Imperatorem repræsentans, loco domini iudex est, ijs casibus, quibus dominus ipse iudex esse non posset, nec ex compromisso arbiter existeret, ad priuilegiatos iudices der Außträge pertinebit cognitio, cum qualitas iurisdictionis in Camera fundandæ cesset & merito primæ instantiæ priuilegio illi gaudeant, quibus illud ex ordinatione Cameræ debetur. Cumprimis † vero de

60

61

62

ro de regalibus hi priuilegiati iudices der Außträge pro ordinarijs habendi sunt, & de ijs recte cognoscunt, si ea sint mera allodialia, nec per priuilegium Cæsareum (ob quod iurisdictionem Imperatoris vel Cameræ diuerso respectu fundatam esse supra dictum est) acquisita, puta si quis ex legitima præscriptione vel consuetudine vnum vel plura regalia habeat. Atque † hoc quidem adeo verum est, vt locum habeat etiamsi constet actorem & reum, de huiusmodi regalibus litigantes, alias esse eiusdem domini vasallos Dd. cõmuniter *in c. 1. §. præterea si inter de prohibit. feud. alien. per Frideric.* Felin. *in c. cum ordinem. num. 6. de rescript.* Mozz *tit. de natural. feudor. nu. 111.* Borcholt *d. cap. 10. nu. 33.* Curt. jun. *de feud. part. 7. nu. 9.* addens id communiter tradere Canonistas *in d. c. cæterum. de iudic.* de qua re extant de regalibus Cameræ præiudicia. Præterea † eo magis dicendum est, ad prædictos iudices ordinationis pertinere cognitionem de huiusmodi regalibus, quod, licet de toto Ducatu, aliove Principatu, vel etiam Comitatu aut Baronatu, si feuda Imperij sint, ne Camera quidem Imperialis, sed solus Imperator iudex sit, vt supra ostensum est; tamen nec ad Cameram, nec etiam ad Imperatorem cognitio pertineat, si eiusmodi bona regalem dignitatem annexam habentia sint allodialia. Christoph. Strassen inter Germaniæ ICtor. consilia *tom 3. cons. 24. quæst. 1. num 20. vers. Verum hoc casu & nu. seqq. vsque ad fin.* Rosenth. *d. cap. 12. conclus. 1. nu. 30.* vbi & Schraderum pro hac sententia allegat. Dictum † vero est supra *cap. 4. nu. 82.* ciuitates etiam Imperiales iura Imperij & regalia habere. Hæ tamen non habent ex ordinatione Cameræ priuilegium der Außträge / sed Camera in prima instantia ordinarius earum iudex est, siue ab immediatis siue à mediate Imperio subiectis conueniantur, nisi ex priuilegio vel longissimi temporis præscriptione singulares iudices, & sic alibi primam instantiam habeãt, Gail. *obs. 1. nu. 20. lib. 1.* ideoq; non minus regalium nomine quam ob alia in Camera iudicem habent & ibi conueniri debent, idque non solum ordinationi Cameræ *p. 2.* in qua inter eos qui immediate Imperio subiecti sunt & in Camera primam instantiam non habent, sed priuilegio Austregarum fruuntur ciuitatum

nulla

nulla omnino fit mentio, consentaneum est, sed & notissima praxi receptum, ideoque eo magis mirum est Iohannem Fichardum celeberrimum Germaniæ ICtum & ciuitatis Imperialis Francofurdianæ quondam Syndicum hac in re errasse & contrarium respondisse *cons. 129 nu. 12. p. 2.*

Inter † Comitem vero etiam Baronem vel Nobilem, vt 66 Reum immediatum, & alium mediate Imperio subiectum, vt actorem, de vno vel pluribus regalibus, legitimo modo acquisitis, controuersia oriatur, Camera iudex erit, cum † Comites, Barones & nobiles immediate Imperio subiecti inter se quidem & 67 cum alijs immediatis habeāt priuilegiū der Außträge ex ordinat. Camer. *part. 2. tit. 5.* sed ab alijs mediate Imperio subiectis in ipsa Camera conueniri possint Gail. *d. obseru. . nu. 17. & 46.* Idemque † de Prælatis & de Collegijs, Capitulisque immediate sub Im- 68 perio existentibus dicendum est, Frider. *de mandat. iudic. lib. 1. cap. 18. nu. 2. & 3.* atque † hac in re prærogatiuam habent Princi 69 pes, qui contra actores etiam mediate Imperio subiectos in prima instantia priuilegio der Außträge vtuntur Gail. *iam citatis locis*, quod adeo verum est, vt procedat etiamsi Princeps non possideat Principatum sed forte Comitatum saltem, aut alia bona. Atq; hæc quidem ita se habere ex quotidiana praxi notissimum est. Additur † vero ordinationi Cameræ *part. 2. tit. 2. in princ.* 70 de Principibus, quod loco prædictorum iudicum priuilegiatorum singulares primæ instantiæ iudices (besondere Außträge) inter se habere possint. Cui rei exempla in nonnullis Principibus atque etiam Comitibus extant. Omnium † vero horum iudi- 71 cum primæ instantiæ loco Ordinarius est, & per viam simplicis querelæ adiri potest Camera Imperialis, quando requisitione legitime facta iustitia denegatur vel protrahitur, & Camera proximus superior iudex est, idque † adeo verum est, vt in quibus- 72 libet alijs etiam iudicibus iustitiam denegantibus vel protrahentibus locum habeat Ordinat. Camer. *part. 2. tit. 1.* §. So sollen auch. Vbi † adeo generaliter textus loquitur, vt idem dicen- 73 dum sit de feudalibus controuersijs, si à domino vel paribus curiæ iustitia denegetur vel protrahatur, eoque pertinet textus *in*

c. 1. de

c.1.de milit.vasall.qui contum.est, traditurque ab afflict.*ibid.n.97.& seq.* Curt.jun. *de feud.part.7.nu.13. vers. Tertium remedium est* Gail. 74 *obs.28.nu.1.vers quod procedit etiam lib 1.* atq; † hoc quidem, quod videlicet per viam etiam simplicis querelę superior iudex Ordinarius adiri possit, idem se habet, non solum si ante, sed & si post litem contestatam iustitia denegetur vel protrahatur, Franc. Marc.*decis.281.num.7 part.1.* Schoner.*disput.feudal.2.thes.66.lib.2.* Rosenth.*d.cap.12.conclus.2.nu.62.vers.Sed ego.* Schrader.*d.part.10. sect.1.nu.139* vbi *& nu.seqq.* hanc sententiam vt veriorem late defendit, & contrariam Gailij & Mynsingeri sententiam communiter reprobatam esse testatur, & alteram hodie in praxi seruandam esse, eo minus dubitandum, quod in deputationis recessu 75 *de anno 1600* §.Ob auch *promotoriales* comprobata sit. Atque † hęc quidem huc vsque ita se de foro competenti regalium habent. Restat alterum huius capitis membrum, quod est de processu iudiciario in causis regalium seruando, de quo breuiter dici poterit, nihil speciale de eo, quoad regalia cautum reperiri, siue cõmune, siue feudale ius spectetur. Nam si regalia per priuilegium vel præscriptionem aut consuetudinem acquisita, & sic pro rebus allodialibus habenda sint, is procedendi modus obseruandus est, qui iure communi & Constitutionibus Imperij est præscriptus & vsu comprobatur, ideoque si ordinarium remedium institutum est, siue ad conuentionem siue ad reconuentionem & siue ad primã siue ad secundam appellationis vel nullitatis instantiam pertineat, ordinarius etiam erit processus. Si vero extraordinario & summario vel etiam summariissimo & viæ executiuæ processu opus fuerit, tenenda est ea iudicij forma, quæ in eiusmodi remedijs & vijs iuri communi, ordinationi Cameræ, & stylo consentanea est, idque ijs etiam casibus attendendum est, quibus fiscalis vel solus in regalium alijsve causis pars est, vel vna cum alio se intromittit. Et si constet reuisionem post sententiam in Camera latam in ordinario vel etiam summario processu ita petitam esse, vt admittenda sit in ea etiam non alius processus obseruandus erit, quam qui ordinationi Cameræ & Imperij Recessibus styloque consentaneus est. Non desunt quidem, qui de regali-

regalibus singulare esse docent, quod singulares testes, in eorum processu probent, si ad eundem finem tendant, verum non recte. Nam id generaliter non solum de regalibus sed & alias verum est, quod testes singulares probent, si eorum dicta ad eundem finem tendant Crauett.*cons.78.nu.6.& cons.267.num.4.vers. Idemquando agitur de probando, &c.*Socin.jun.*cons.90.nu.10.& seqq. vol.2.*Crot.*in tract.de testib.part.7.num.140.* Mascard.*de probation. concl.1198.num.25.& 26.*plura huc facientia adducens. Quantum † vero ad iudiciarium processum iuris feudalis attinet, in eo etiam regulariter, & quatenus speciatim aliquid aliter non reperitur receptum & cautum esse, ordo iure communi præscriptus tenendus est *c.1.vers. Strenuus de cognit feud.* Isern. & Aluarott. *in c.1.§.penult.de prohibit.feud.alienat.per Frideric.* Iacob.de S.Georg. *de feud in verb. & dicti vasalli,nu.25.* Duaren. *de feud.cap.21.num.1.* 76

Et † certum quidem est nonnulla esse singularia & à iure communi aliena, quæ iure feudali in processu controuersiarum feudalium attendi debent, cuiusmodi inter alia sunt, quod † pares, si iudices sint, iuramentum, quod iure communi in iudicibus requiritur, in causis feudalibus non præstent *c.1. §. Pen. de prohibit. feud.alienat.per Frideric.& ibid.* Andr.de Isern.*nu.6.* Afflict.*num.5.* Schenck.*num.7,*Mynsing.magis receptum esse dicens *obseru. 89. nu.8.cent.4.* reconuentio † nisi de eadem vel alia re feudali institui nequeat, Schenck. *in c. 1. num. 13. de controuers. feud. apud par. terminand.* Wesenbec. *de feud.cap.17 num.9.* communem dicens. Sonsbeck.*de feud.part.14.num.38.* Vult.*de feud.lib.2.cap 3.num 9.* Mynsing. *obs.90. vers. Verum hac opinio. cent.4.* hanc sententiam à Camera Imperiali approbatam esse scribens. Rosenth. *de feud. cap.12.conclus.5.num.34.* iuramentum † calumniæ non habeat locum *c.1.de consuetud.rect.feud.* Afflict.*in prælud.constitut.Neapolitan. quæst.12.num.8.* Laudens.*in c.1.§.in quibus etiam,num.1. qui test.sint necessar.ad nou.inuestit.proband.* Wesenbec.*d.cap.17.nu.5.* Borch.*de feud.cap.10.nu.40.* mulier † nisi sit persona illustris, & feudum habeat, testis esse nequeat *d.c. vnic. §.fin.& ibi.*Bald. Aluarot.& alij Dd. *qui test. sint necessar. ad nou. inuestit. proband.* Dec. *in c.quoniam col.fin. vers. Tertio limitatur de testib.* feloniæ † probatio non aliter 77 78 79 80 81 82

quam quinque testibus fiat *d.c.1. in fin.* & ib: Dd. *qui test. sint necess. ad nou. inuestit. proband. c 1. in fin. de allod.* Schrader. *de feud. 2. part. 9. partis principal sect. 13. num. 10.* Gail. *obseru. 175. num. 2. lib. 2.* feudum 83 † nouum regulariter non per extraneos testes, sed solos pares curiæ vel breue testatum à paribus subscriptum probetur *cap. 1. quid sit inuestit. c. 1. §. si quis. si de inuest. inter domin. & vasall. lis oriat. c. 1. §. quod autem. de not. feudor. c 1. qui successor. feud. dar. teneant c. 1.* ibi: *Probare debet per pares curtis. Si de inuestit. feud. d. c. 1.* & ibi Bald. 84 *qui test. sint necessar. ad nou. inuestit. proband.* Verum † hæc omnia & similia non minus in regalibus, titulo feudali acquisitis, quam alijs iuribus incorporalibus vel rebus corporalibus, quæ feudales sunt, locum habent, cum de regalibus speciale aliquid quo ad ordinem procedendi non reperiatur iure feudali cautum vel receptum.

FINIS LIBRI PRIMI.

REGNE-

REGNERI SIXTINI
IVRISCONSVLTI
De Regalibus
Liber II.

Continens singularem & amplissimum commentarium ad Constitutionem Friderici I. quæ est *in c. vnic. Quæ sint regal.*

CAPVT PRIMVM
De armadiis.

SVMMARIA.

1. DE armadiis quid sint magis discrepantes sunt sententiæ, quam de vllo alio regali, & in quibus erratum sit, n. 2. 3. 4.

5. Per armadias veriori sensu intelligitur ius arma fabricandi, vel officinas illas publicas habendi, in quibus arma fabricantur.

6. Ad armandias etiam referri potest vectigal, quod ex concessione de armis in publicis officinis fabricandis facta præstatur.

7. Officinæ huiusmodi Imperatoriæ præcipuæ fuerunt nouendecim.

8. Fabricenses quinam dicantur: Armorum genera ex Nou. 85. quæ sint.

9. Scholæ siue corpora vndecim olim erant eorum, qui officio aliquo ad Principis ministerium pertinente, fungebantur.

10. In scholis illis militantes dicebantur scholastici vel scholares.

11. Scholares eiusmodi omnes erant sub magistro officiorum.

12. Fabricenses ex scholarum numero sunt, & debent stigmata vel

 notas

notas publicas in brachijs exemplo tyronum impressas habere, vt internosci & latitantes agnosci possint. Tyrones qui? Fabricenses qua materia ad arma vti tenebantur, item, quinam & quomodo creabantur.

13. *Iuris armorum habendorum & fabricandorum etiam ante Constitutionem Friderici Primi* in c. vnic. Quæ sint regal. *magna ratio habita fuit.*

14. *Armorum mouendorum ius nulli prorsus, Imperatore, vel alio superiorem non recognoscente, inscio atque inconsulto, competit.*

15. *Armis vti non militanti iure communi non conceditur, nisi necessitate officij & administrationis. Ad regalia pertinet etiam ius fortilitia erigendi, custodiendi, ciuitatesque muniendi.*

16. *Belli indicendi ius ad regale armandiarum pertinet, & ei affine est.*

17. *Imperatore aut alio superiorem non recognoscente vel ab eo potestatem habente excepto, nemo bellum indicere potest.*

18. *Bellum gerens vel exercitum comparans iniussu Principis & ab eo potestatem habentis, læsæ maiestatis reus est, nisi id ad defensionem fiat, vel copia Principis haberi nequeat, & periculum immineat* nu. 19.

20. *Belli indicendi vel eius indicendi licentiam alicui dandi jus ad maiora pertinet regalia.*

21. *Mandata auocatoria sine clausula decernuntur contra eos, qui propria authoritate, & sine iussu Imperatoris ad offensionem alterius delectum militum agunt.*

22. *Eaque etiam à Camera Imperiali decerni solent, neque solum ad petitionem partis, sed & ex officio decerni talia mandata possunt* nu. 23.

24. *Mandatis huiusmodi auocatorijs annectuntur sæpe etiam mandata de non offendendo, eaque fauorabilia sunt, & non solum comminationem banni annexam habent, sed & non facta paritione statim citatio ad videndum se incidisse in pœnam fractæ pacis impetrari potest.*

25. *Ad bellum operam suam exteris Principibus locantes ipso facto pro bannitis habendi sunt.*

26. *Ad bellum operam exteris Principibus locandi libertas Germaniæ quomodo constitutione Imperij coarctata sit, & de abusu eius libertatis Bellum regulariter prohibitum, ex eoque capta fisco applicantur, ac vt licitum sit quæ requirantur. Item, quæ remedia in Imperio ad incursiones*

siones bellicosq́; motus auertendos sint proposita.

27 *Delectum habere & arma imponere, regalibus annumeratur.*

28 *Sequela etiam seu* Volge/*qua subditi Principem, si bellum moueat, vel aliquis contra eum moliatur, sequi tenentur, ad regalia pertinet. Pacis quæ commoda, & eius gratia quæ Constitutiones in Imperio promulgatæ sint.*

29 *Ius fœdera aduersus arma & bella faciendi de regalibus est. De regalibus est ius pacis faciendæ Item ius fœdera aduersus arma & bella ineundi. Fœdera in pace publica fundata prohibita non sunt de fœderum licitorum vtilitate. Fœderum genera varia remissiue. Fœdus Anseaticum antiquissimum potentissimum & in Imperio comprobatum est.*

30 *Repræsalias etiam concedendi ius est regali armandiarum affine, cum illæ instar belli sint, & speciem eius referant, ita vt quibus bellum licite inferri potest, aduersus eos etiam repræsaliæ locum habeant.*

31 *Repræsalias concedendi ius solis superiorem non recognoscentibus competere, & ad maiora regalia referendum esse.*

32 *Repræsalias ab Imperatoribus Romanis non facile concedi, sed illos potius contra eas non grauate priuilegia, etiam sine causæ cognitione, concedere solere.*

33 *Repræsalias sub- & obreptitie ac per calumniam impetrantem pœnam quadrupli incurrere, & ad omnia damna læso resarcienda teneri, causaq́; cadere & si læsus studiosus est, dignitate priuari ac infamia notari, quod postremum ad eum etiam, qui eas ipse non obtinuit, sed tantum iis causam dedit, extenditur* n.34. *Ad damni restitutionem etiam is, qui ipse repræsalias non obtinuit, sed iis causam saltem dedit, tenetur.*

35 *Mandata sine clausula contra repræsalias in Camera obtineri posse. Differentiæ inter repræsalias & pignorationes remissiue.*

36 *De repræsaliarum & belli magno abusu.*

37 *Cameræ ordinatione, qua contra denegantes & protrahentes iustitiam succurritur, omnes Principes & Status Imperij tanquam proprio & communi placito ligantur.*

CVm generalia superiori libro de regalibus præmissa sint, hoc libro specialiora iuxta ordinem in procœmio huius tractatus constitutum ita subiiciemus, vt singula regalia, de quibus constitutio Friderici in c. vnic. Quæ sint regal. promulgata est, explicentur, & cum iis etiam affinia regalia, non solum minora, sed & cumprimis maiora suis locis coniungantur & simul debita explicatio addatur. Constitutionem illam non esse Friderici III. vt nonnulli opinantur, sed Primi, in dicto procœmio ostensum est, & ibidem simul nonnulla alia generaliter de eadem constitutione
1 adducta sunt, quæ hic repetere non est necesse. Etsi † vero in ea varia & quamplurima regalia enumerentur, tamen inter ea nullum est, de quo magis à plerisq; Dd. dubitetur, & de quo magis discrepantes sint sententiæ, quam de eo, quod est ordine primum, & quod Imperator armandias vocat. Nec desunt qui de hoc regali ne diuinando quidem aliquid tradere voluerunt, ex quibus sunt Accursius, Baldus & Laudensis, quemadmodum & alij nonnulli, inter quos etiam sunt Iacob. de Beluis. & Frideric. Schenck, qui duo tantum abest vt suam sententiam de hac re aperuerint, vt nihil omnino ad hoc c. vnic. commentati sint

2 Ex † iis vero Dd. qui *in d.c. vnic.* hoc verbum ARMANDIÆ interpretari voluerunt, quidam id voluerunt intelligi de amænis viis publicis, vt referunt Andr. de Isern. & Matth. de Afflict. qui simul recte addunt, absurdum id esse, idque eo verius est, quod illud regale, quod in hac constitutione Friderici proxime
3 subiicitur, generatim via publica appelletur. Similiter † à vero alienum est & ridiculum, quod armandiæ sic appellentur ab ariditate, ideoque litora maris hac voce denotentur, quam tamen sententiam amplectitur Andreas de Isernia, qui feudistarum euangelista dicitur, & post eum Matth. de Afflict. & ob e-
4 am causam de litoribus maris late simul agunt. Non † possum etiam probare sententiam Ferrar. Montan. *in tractat. de feud. lib. 5. cap. 7. vers. Ad ea, quæ Regi debentur* & nonnullorum aliorum, qui volunt hoc verbo intelligi præstationes, quæ fiunt terrarum

dominis

dominis ex ouibus, bobus, & id genus aliis pecoribus, neque vllo certo textu hanc suam sententiam confirmant, quo videlicet probetur hanc præstationem, quam etiam gabellam vocant, ad regalia pertinere, sed in ea per coniecturas magis ad consuetudinem alicuius loci respicitur, quam ad ius commune & generalem constitutionem Friderici, vt ex ipso Alvarotto, Andrea de Isern. & Matth. de Afflict. *in hoc c. vnic.* liquet. Neq; huc vllo modo pertinet text. *in l.* 1. *§. 1. ff. de abig.* ab Aluarotto ibidem adductus.

Recte † vero meo iudicio sentiunt, qui hoc verbum referunt ad ius arma fabricandi, vel officinas illas publicas habendi, in quibus arma fabricantur, in qua sententia inter Neotericos primus fuit doctissimus Eguinar. Baro ad hoc c. vnic. & ibidem eam amplectuntur Cuiacius, Hotomanus, Gothofredus, & preter hos Vult. *de feud. libr. 1. cap. 5. num. 7.* Peregrin. *de iur. fisc. libr. 1. tit. 1. numer* 14. Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus.* 19. Inter veteres Interpretes etiam extitisse quibus hæc sententia magis arriserit, manifestum fit ex iis, quæ ibidem tradunt Andr. de Isern. & Matth. de Afflict. qui inter alias sententias & eius meminerunt. 5

Potest † huc etiam referri vectigal, quod ex concessione de armis in publicis officinis fabricandis facta præstatur. vt videlicet hoc vectigal dicamus per armandias significari. Gothofred. *in not ad hoc c. vnic num. 1. vers. Vel est gabella.* Sunt, qui Isern. & Afflict. etiam ita pro hac sententia allegant, quasi eam approbent, verum illi huius sententiæ nullam faciunt mentionem. Pro armis ad bellum destinatis armamentarium locus fuit, in quo ad armandos milites & populum arma reponebantur Pancirol. *de 14. Region. vrbis Romæ fol.* 4. vbi simul ostendit Romæ pompæ magis quam belli causa arma in armamentario fuisse. 6

Quod † autem ius habendi publicas armorum officinas & arma in iis fabricandi, vel etiam vectigal, quod ex iam dicta concessione & licentia percipitur, ad regalia pertineat, reliquo etiam iure ciuili comprobatur, & maxime illud liquet *ex Novell.* 85. *De armis*, vbi tales officinæ sunt solius Imperatoris nec arma 7

in

in iis fabricare, vel etiam vẽdere vel vllum opus priuatum fabricandum habere, priuatisq; fabricare permittitur, & mandatur, vt quamprimum arma fabricata sint, deferantur in publicum Armamentarium, ideoq; illæ armorum officinæ nuncupantur fabricæ sacræ *in l.pen.C.de fabricens.lib.*11. Atque est hoc Regale vnum ex maioribus Regalibus, & ad ea etiam omnia affinia regalia, de quibus simul *hoc cap.* agimus, pertinent, vt *libr.*1.*c.*2. ostensum est. Prædictas autem fabricas sacras siue Imperatoris fuisse præcipuas nouendecim, nimirum octo in Galliis, sex in Italia, & quinq; in Illyrico, testatum facit liber ille, qui inscribitur: Notitia Romani Imperij. Cæteræ † vero illæ personæ, quibus facultas fabricandi arma ab Imperatore in officinis eiusmodi datur, dicuntur fabricenses *in d. Nou.* 85 eoq; pertinet totus *titulus C. De fabricens.lib.*11. & in specie Iustin. *d. Nou.*85. addit quod illorum armorum quædam fuerunt arcus & sagittæ, quædam scuta, classides & spathę, quędam gladij; Fabricensium vero tantus erat numerus, vt certum ex iis constitueretur corpus siue collegium, quod etiam schola appellatur.

8

9 Erant † olim vndecim scholæ siue corpora eorum, qui munere vel officio aliquo, quod ad Principis ministerium pertinet, fungebantur *l.vlt.C.locat.* de quibus scholis in specie videre licet Notitiam Romani Imperij, & ius nostrum *variis locis*, cumprimis vero *in tribus posterioribus libris Codicis*, item de nonnullis Mercelin. qui *libr.* 22. *&* 26. scholæ scutaneorum & cibaneorum, & *d. lib.* 26. scholæ scutaneorum & cibaneorum, & *d.lib.* 26. scholæ domesticorum, & *libr.* 27. scholæ gentilium meminit. Ab † his scholis qui in iis meditabant, vocabantur etiam scholastici *lib.*2. *C.de lucr.aduoc.libr.*12. item scholares *l.*3. *C. de offic. magist. officior. l. His scholaribus.C.de erog.milit.annon.lib.* 12. *l.Iis quidem C. Qui milit. poss lib.cod.l vlt.C.de decan.lib.eod.& similib. locis.* Atqui hi sunt illi scholastici siue scholares, ad quos spectat *tit. C. de priuileg. Scholar.*

10

11 Omnes † vero erant sub magistro officiorum *lib.*1. *& passim.C.de offic.magist.officior.* Ideoq; *d. Nou.*85. ad Magistratus officiorũ scripta fuit. Longe alij sunt, qui sunt sub magistro militum, & ij, qui fœde-

fœderati vocantur *d.l.vlt.C.locat.* Ex † eorum vero numero, quos scholares nuncupari diximus, sunt etiam fabricenses, vt in schola fabricensium militantes & arma ad ministerium Principis & totius Imperij fabricantes, de quibus notandum est quod *in l.3. C.de fabricens.* rescribitur, dum videlicet iubentur stigmata siue puncta, vel notas publicas in brachiis exemplo tyronum impressas habere, vt internosci & latitantes agnosci possint. Tyronum autem nomine denotantur, qui nondum in numeros relati, lecti tamen erant, vt militarent publicis expensis, iter faciebant & sub Campi ductore exercebantur *l. Ex eo tempore. 42. ff. de testament. milit.* Vt autem eo magis ab his fabricensibus abusus fabricandorum armorum vitaretur, & cumprimis ne alia quam puri ferri species adhiberetur adærratio iis interdicta fuit, & ferrum etiam, non pecuniam pro fer o præstare tenebantur, ne ferrum comparando, fraudem fabricando committerent *l.1. C.de fabricens.* Ideoq; iubebantur materia venæ nobilis, & quæ igni facile deduceretur ad arma vti *d l.1. Cod. de Fabricens.* Cautio etiam singulariter adhibebatur, ne alij, quam si omnino essent idonei, fabricenses crearentur. De qua re elegans est textus *in l. si quis consortium. 4. Cod. de fabricens.* vbi Impp. Honorius & Theodosius inter alia hisce vtuntur verbis; His quorum interest, conuocatis, prius acta conficiat, doceatque se non auo, non patre Curiali progenitum, nihil Ordini Ciuitatis debere, nulli se ciui manere obnoxium. Atque ita demum actis confectis vel apud Moderatorem Prouinciæ, vel, si is adsit, apud defensorem Ciuitatis ad militiam quam optauerit, suscipiatur. 12

Ex † quibus omnibus elucescit, quanta iuris arma habendi & fabricandi ratio etiam ante constitutionem Friderici *in hoc c. vnic.* habita fuerit, eoque pertinet etiam elegans locus apud Ciceronem *in oratione pro C. Rabirio*, dum his vtitur verbis: *Eo tempore ex ædificiis armamentariisque publicis arma populo C. Mario consule distribuente data, vt Imperium populi Romani maiestasq́; conseruaretur.* Facit † huc etiam quod rescribunt Valentinia- 13 14

nus & Valens *in l 1. C. Vt armor. vsus. lib. 11.* vbi prohibent ne vlli prorsus, Imperatore inscio atque inconsulto, armorum ullorum mouendorum copia tribuatur, id quod ad alios etiam su-
15 periorem non recognoscentes extendi potest. Et † Iustinian. *in Nouell. 17. de mandat. Princip. §. fin.* ait, armis vti alicui non militanti permitti non debere, idque ita accipiendum est, vt excipiatur officij & administrationis necessitas, ob quam non militantibus etiam vsus armorum iure communi permittitur. Petr. Antibol. *in tract. de munerib. §. Restat nunc videre. num. 4.* Tileman. de Benign. *Decision. Camer. Imperial. syntagm. 2. decad. 1. vot. 6. numer. 41. vers. Nam armorum vsus*, vbi votando id adducitur *in causa* Teutschmeisters *contra* Donawerda. Quemadmodum autem ius arma fabricandi & eo pertinentia Armamētaria habendi ad Regalia spectat, sic & inter eas referri potest & affine illis est ius muniendi Ciuitates & fortilitia erigendi & custodiendi Clapmar. *de arcan. Rerumpubl. libr. 1. cap. 21. in verb. iura muniendi* Kirchner. *disputat. polit. 21. thes. 2. lit. c* Boer. *de custod. clau port. numer. 36.* Atque hoc confirmatur per text. *in l. sacra §. pen. ff. de rer. diu. & argument. l. officium. §. fin. ff. de re milit l. si quando. & l. nemo iudicium, Cod. de oper. publ.* Eoque pertinet etiam Constitutio Friderici I. *de pac. constitut. §. 1 vers. Nos Romanorum Imp. in verb. in munit & §. ciuitates.* Et licet Bartolus, Iason & Dd. *in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iur.* statuant, hodie cuilibet licere in territorio suo fortalitia extruere sine licentia superioris, tamen nullo iure fundata est eorum opinio, & falsa contra expressas leges.

16 Quæ † cum ita sint recte quis dixerit ius indicendi bellum aliquod iustum, & non minus etiam alij dandi licentiam eiusmodi belli indicendi, & ad hoc armis vtendi, ad hoc, de quo
17 agimus, regale pertinere, cum † excepto Imperatore, aut alio superiorem non recognoscēte, vel potestatem ab eo habente, nemo id possit, Peregrin. *de iur. fisc. lib. 1. tit 1. nu. 15.* vbi allegat Bart. *in l. Hostes. ff. de captiu. & postlim. reuers.* Abb. *in cap. Sicut. numer. 7. de iureiur.* Didac. *in cap. peccatum. §. 9. numer. 1. de reg. iur. in 6.* Idem tradunt Castald, *de Imperator. quæst. 110. numer. 112.* Ferrald. *de priuileg.*

uileg.Reg.Gall.priuileg.19. Gail.*de pac.publ.cap.4.numer.6.lib.1.* Vult. *de feud.libr.1.cap.5.numer.7.* & Rosenthal *de feud. cap. 5. conclus. 19. sub lit. c.* eoque pertinet ordinat. Camer. *part. 2. titul. 15. in verbis* Aus der Keyserlichen Majestet oder unsern zugeben unnd erlaubnüß/ & Recessus Imperij *de anno* 1555. §. Wo sich aber ꝛc. *cum* §. *seq.* Confirmatur † ea sententia etiam eo, quod maiestatis reus sit, qui iniussu Principis & habentis ab eo potestatem bellum gerit, vel exercitum comparat, Peregrin. *d. titul. 1. numer.* 15. Socin. iun. *cons.* 68. *numer.* 61. *libr.* 3. post Andr. de Isern. Matth. de Afflict. & Mart. Laudens. ab ipso allegatos. Gail. *d. cap. 4. numer. 5.* Damhoud *prax. crim. c. 82. num.* 20. eoq; pertinet text. *in l. Lex 12. tabellarum. §. Eadem. ff. Ad l. Iul. maiest.* vbi hæc extant verba: *Eadem lege maiestatis tenetur, qui iniussu Principis bellum gesserit, delectumue habuerit, exercitum comparauerit, quiue, cum ei in prouincia successum esset exercitum non tradidit.* Limitatur † tamen illud à Socino *in d. cons. 68. nu. 61.* duobus modis, *primo*, si ad defensionem fiat, secundo si Principis copia haberi nequeat, & periculum immineat. Adeo vero † ius indicendi bellum, vel eius indicendi licentiam alicui dare, ad regalia pertinet, vt id ex maioribus regalibus sit, sicut *li. 1. c. 2. num.* 10. dictum est, & inter eos, qui ibidem allegati sunt, Bodinus *de republ. lib. 1. c.* 10 asserit, nullum fere maius esse ex iis, quæ ad iura maiestatis pertinent. 18 19 20

Atq; † hinc est quod cõstitutione pacis publicæ *tit.* Von Mandaten des Camergerichts wider Friedbrecher & ordinatione Cameræ *part. 2. tit. 9.* §. Und ob sich ꝛc. contra eos, qui propria authoritate, & sine iussu ac licentia Imperatoris, ad offensionem alterius delectum militum agunt, mandata auocatoria sine clausu'a decernantur, quibus sub pœna banni, aut amissionis omnium beneficiorum & priuilegiorum non solum Ducibus belli, vt militem statim dimittant, sed & gregarijs ac tumultuarijs militibus, ne prece vel pretio militent, serio mandatur, idque ex ipsa aula Imperatoris plerumq; ita fieri solet, vt quemadmodum Fecialis Germ. Herold ablegari soleat ad bellũ hosti denũciandũ, sic ẽt is mittatur vt p eũ mãdata ducib. & militib. insinuẽtur, Gail. *de pac. publ.* 21

publ.lib.1. cap.4. num.2. Et † cum Camera Imperialis ipsam Cæsaream maiestatem & totum Imperium repræsentet, ab ea etiam ex prædicta constitutione & ordinatione eiusmodi mandata decerni solent, atque ita decreta sunt in causa Ducis Iuliacensis contra Ducem Ioannem Casimirum Palatinum, & in causa Marchionis Badensis contra eundem Ducem Casimirum 18. Maij anno 1588. in causa Comitissæ de Gleichen ratione Comitatus Piermondt contra Episcopum Padibornensem 29. Augusti anno 1583. in causa der Munsterischen Regierung contra Ducem Saxoniæ Lawmbergensem 18. Septemb. anno 1591. in causa ciuitatis Brunswicensis contra Ducem Brunswicensem, diuersis temporibus, quorũ mãdatorũ ex parte mentio fit in libro decision. & præiudicior. Cameræ Imperial. in verb. Mandata auocatoria. Nec † solum ad petitionem alterius partis, sed & ex officio huiusmodi mandata decernuntur, vt addit Gailius *d. loco.* Annectuntur † etiam mandatis auocatoriis sæpe mandata de non offendendo, vt non solum à cœpto desistatur, sed & in posterum ab offensione per arma abstineatur, nec pax publica frangatur, idque ex parte in supra dictis etiam causis factum est. Huiusmodi vero mandata propter publicam vtilitatem fauorabilia sunt Gail. *de pac. publ. lib.1. c.3. num.9.* Quia omni iuri diuino & humano consentaneum est, ne alius inique lædatur; Ideoque ea horum mandatorum vis est, vt non solum comminationem pœnæ banni annexam habeant, sed etiam si non pareatur, statim citatio ad videndum se incidisse in pœnam fractæ pacis impetrari possit Gail. *d. cap.3. num.3.* Qui † vero exteris Principibus non obseruatis iis, quæ in constitutione Imperij *de anno* 1570 cauta sunt, operam suam ad bellum locauerit, ipso facto, & sine vlla declaratoria sententia, pro bannitis habendi sunt; vt videre est ibidem §. Da aber einiger etc. quemadmodum & ex recessu de anno 1559. §. vnd dieweil etc *& §. seq.* vbi cautum est in specie de auctoribus & facibus cœtuum militarium molitionumq; in Cæsarem vel Ordines, quod ipso facto sine sententia bannum inciderint & † ex iis, q̃ in d. recess. de anno 1570. ꝓmit-

tuntur

tuntur, apparet, quomodo Germaniæ vetus libertas exteris Principibus operam suam locandi coarctata sit propter abusum, cuius ibidem mentio fit *in* §. Vnd ob wol vor etlichen Jahren/ rc. & de nimio abusu huius libertatis conqueritur Gail. *d. cap. 4. nu 33. & 34.* Et sane circa hoc regale iuris indicendi bellum & ad hoc armis vtendi contra abusum eius ex iure communi attendendũ est, quantę effusiones sanguinis humani & quam multiplicia alia mala, quæ Damhoud. *prax. crimin. c. 82. princ. & num. 1.* & Bodin. *de Repub. lib. 4. c. 7.* in specie enumerant, inde sequantur, & quod omne bellum regulariter præsumatur esse illicitum & prohibitum Schrader. *cons. 9. num. 16. vol. 1.* & nullum commodum ex ijs quæ in tali bello capiuntur, percipiatur, sed ea quæ capiuntur fisco applicentur nec capientis fiant Rosacorb. *pract. for. c. 65.* quo continentur vota Adsessorum Cameræ de causa *ibid.* ventilata, & illud votando *num 34.* adseritur per *l. Diuus*, & ibi gloss. *ff. de iur. fisc. l. captiuus. §. expulsis. ff. de capt.* & vt bellum licitum esse præsumatur, præter authoritatem Principis superiorem non recognoscentis subesse debeat iusta causa Menoch. *cons. 702. num. 84. vol. 8.* Didac Couar. *c. peccatum part. 2. § 9. num. 1. & 2. de reg. iur. in 6.* Damhoud. *prax. crimin. c. 82. num. 12.* & quod alia omnia remedia deficiant Rosacorb. *d. c. 65.* vbi hoc ipsum in prædicta causa votando additum est per *l. ait Prætor. §. si debitorem. ff. de his quæ in fraud. cred. l. si alius. §. bellissime. ff. quod vi aut clam. l. nullus. C. de iudic.* Idque eo confirmatur, quod bellum debeat esse meræ necessitatis *c. 23. quæst. 1.* Petr. Bellon. *de re militar. p. 2. tit. 1. nu. 1.* Ioh. Lupus *de bell. & bellat. § si bene aduertisti. nu. 15.* Franc. Arias *de bello nu. 14.* Petr. Gregor. *1. de Repub. c. 11. nu. 11.* quæ semper excepta censetur *l. alienationes. 13. & l. qui erat hæres. 49. ff. famil. ercisc. l. 1. ff. de fund. dot.* Quantopere vero & quam varijs & salubribus medijs propositis & comminationibus additis id agatur vt bellici motus & illicitæ incursiones militum, tum quoad totum Imperium, tum etiam ratione singulorum circulorum & quidem vel vnius vel plurium euitentur & auertantur, apparet non solum ex Recess. de anno 1559. & 1570. supra allegatis, sed etiam ex Ordin. Camer. *p. 2. tit. 15.* Recess. de anno 1442. 1448. 1495. 1522. 1555. & Recess.

Deputat. de anno 1564. & saluberrimis etiam legibus militaribus vna cum Recessibus Imperij publice impressis & post prædictum Recessum de anno 1570. additis.

27 Quemadmodum † autem ius arma mouendi bellumque indicendi ac gerendi regalibus annumerari diximus, similiter ius delectum militem habendi & arma imponendi ijs etiam addi potest per text. *in d. l. lex 12. tabularum.* §. *eadem. ff. ad l. Iul. Majest.* Choppin. *de doman.* Franc. *lib. 3. tit. 26. num. 19.* Knich. *de territor.*
28 *iur. c. 3 num. 352.* Sic † & illa sequela, qua subditi Principem, si bellum moueat, vel alius contra eum moliatur, sequi tenentur, & quæ Volge appellari solet, ad regalia pertinet Knich. *de Saxon. non prouocand. iur. in verb. Ducum Saxoniæ. c. 5. num. 310. & de territor. iur. d num. 352.* Rulant *de commissar. part. 4. lib. 2. cap. 2 num. 4. & cap. 3. n. 9.* Vt & pacificatio cum hoste de recedendo à bello Choppin. *de doman. Regni Franc. lib. 3. cap. 26. num. 19.* Bodin. *de Repub. lib 4 cap. 7.* Quod regale eo magis affine huic regali esse censendum est, quod pax quæratur, non vt bellum geratur, sed bellum geratur & pax quæratur *cap. noti. 24. quæst. 1.* Quanta vero & quam varia commoda pacem comitentur, præter alios ostendunt Bodin. *d. cap. 7.* Petr. Gregor. *de Republ. lib. 11. cap. 13.* Atque hinc est quod ad conseruationem pacis & euitandas turbationes eius ac bella, variæ nobilissimæ ac saluberrimæ Constitutiones de pace in Imperio promulgatæ sunt. Ex quibus sunt Constitutio Friderici quæ est *lib. 2. feud. cap. 27. de pace & eius violator.* nec non alia *de pace tenenda inter subd. & iuram. firmand. eod. lib. 2. cap. 53.* Item Constitutio *de pace Constant.* quæ subijcitur libris feudorum; & inter Recessus Imperij editæ Constitutiones de annis 1498. 1500. 1521. 1522. 1555. 1559. §. Vnd haben vns *& seqq. vsque ad* §. Also aber / rc. & de anno 1566. §. der *dispositi*on, *cum multis seqq. vsque ad* §. Nach dem dann der Gemeine / rc. Item de anno 1570. §. Weiter alß auch / rc. *cum 2.* §§. *seqq.* Cumprimis vero etiam huc pertinet *Constitutio pacis publ.* de anno 1548. Ordinat. Camer. Imp. *p. 2. tit. 9. 10. 16. 17. 19.* & Constitutio pacis Religionis, quæ anno 1555. promulgata & anno 1557. §. So haben wir vns zu vnser rc. plene & cum omnibus clausulis repetita atque confirmata.

Quem-

Quemadmodum vero ius pacem faciendi de Regalibus est Bodin. *de Republ. lib. 1. cap. 10.* Choppin. *de doman. regn. Franc. lib. 3. cap. 26. numer. 19.* Waremundus ab Erenbergk *de fœderib. cap. 2. numer. 228. & 237.* Matth. Stephan. *de Iurisdict. lib. 2. p. 2. c. 3. nu. 3.* Ita & † ius fœdera aduersus arma & bella ineundi ad Regalia pertinet Franc. Marc. *decis. 364. numer. 3. & 4. part. 1.* allegans Innocentium, Panormitan. Bartolum & Baldum, Roland. *de Commissar. part. 4. lib. 2. cap. 3. numer.* 1. Choppin. *d. cap. 26. num. 19.* Waremund. de Erenb. *d. cap. 2. num. 28.* Eoque pertinet Constitutio Imperij de anno 1495. & 1521. & Aurea Bulla Caroli IV. *tit. de conspir. 15.* vbi *in fin. princ.* generali prohibitioni confœderationum annectitur limitatio siue restrictio de fœderibus in pace publica fundatis. Quanta autem sit vtilitas fœderum licitorum & ad bonum finem factorum, Item, quot, & quam multa ac varia fœdera diuersis temporibus & locis ante hæc inita fuerint, tradunt Bodin. *de Repub. lib. 5. cap. 6.* & Waremund. ab Erenbergk *d. tractat. de fœder. cap. 1. & 2.* Notandum vero est, quod fœdera alia facta sint inter eos, qui hostes sunt; alia inter eos, qui nec hostes nec amici sunt; alia inter solos amicos. Item alia inter solos superiorem non recognoscentes; alia inter solos superiorem immediate non recognoscentes; alia denique inter eos, qui partim immediate, partim mediate superiori subiecti sunt. Ad quod postremum genus pertinet Anseaticarum Ciuitatum fœdus siue societas, cum hæ partim Imperio & alijs regnis immediate partim alijs Principibus superiorem recognoscentibus subiectæ sint. Atque est hoc fœdus tanquam anno circiter 1279. cœptum antiquissimum, & ratione magnæ multitudinis earum, & potentię, ob quam in Recessu Imp. de anno 1542. §. Demnach. *vers.* Dergleichen auch/etc. anſehnliche vermögende Städte appellantur, potentissimum, & vel hoc nomine tanto maioris fieri debet, quod in Imperio ob immunitates & priuilegia concessa alijsque de causis comprobatum sit, vt de hac approbatione videre est apud Matth. Steph. *d. c. 3.* pręter quem Waremundus de Erenberg *d. c. 2. num. 44.* affirmat, se certo scire Anseaticum fœdus gratia Carol. IV. approbatum & confirmatum esse.

29

Simili-

30 Similiter † huic regali affine est ius concedendi repræsalias, cum eæ instar belli sint, & speciem eius referant Gail. *obs. 28. num 9. lib. 1. & de pignor. c. 2. nu. 2.* alijque Dd. supra *lib. 1. c. 2. nu. 12.* allegati ita vt quibus bellum licite inferri potest, aduersus eum etiam repræsaliæ locum habeant Laudens. *in tract. de repræs. nu. 5. 6. 8.* Wesenb. *cons. 46. nu. 9. & 29.* Iacob. de Canib. *de repræsal. part. 1. num. 15.* Knich. *d. cap. 5. num. 451.* Gail. *obs. 28. num. 9. lib. 1. &*
31 *de pignor. cap. 2. nu. 2.* Ideoque † ius eas concedendi solis superiorem non recognoscentibus competit Laudens. *d. num. 8.* Coler. *de process. executiu. part. 1. cap. 2. num. 280.* Heig. *quæst. 12. nu. 26. part. 1.* Bonifac. *in tractat. de furt. §. 10. num. 42. & 44.* Wesenbec. *d. loco.* Guid. Pap. *decis. 33. in fin.* & de regalibus esse adeo verum est, vt inter maiora referendum sit, & ne Electores quidem iure communi illud habeant, quemadmodum supra *lib. 1. cap. 2. num. 12.* dictum est, vbi omnes quatuor de ea re allegati id asserentes Dd. sunt partim Saxonici partim Brandeburgici ICti. Præter quos & Heigius ICtus Saxonicus *d. quæst. 12. num. 2.* etiamsi nominatim Electorum non meminerit, tamen generaliter de superioribus Dominis, inter quos etiam Electores & alij Principes sunt, loquitur, & ait concessionem repræsaliarum à quodam impetratam per sententiam Sapientum retractatam fuisse, & simul monet, vt in posterum Principes & Respublicę ab earum concessio-
32 ne abstineant. Neque † etiam facile Imperatores Romani repræsalias consueuerunt, ob denegatam iustitiam vel etiam ob aliam causam concedere, vt Gailius, qui non solum Cameræ Imperialis adsessor, sed & postquam se eo munere adsessoratus abdicauit, in Imperatoris aula referendarius fuit, ait *d. c. 2. nu. 3.* vbi addit se meminisse hoc sæpe petitum fuisse, sed denegatum; quia in concedentis repræsalijs pugna quodammodo offertur, vnde bellum sequitur, ac infinita secum trahit incommoda, & latrocinijs atque publicis scandalis viam aperit, quibus summus Princeps ansam præbere non debet; & *num. 4.* subdit Imperatorem potius contra eas haud grauate concedere priuilegia Statibus Imperij & liberis ciuitatibus, idque etiam sine causæ cognitione facere, quod talis concessio pacem publicam concernat, neque alicu-

alicuius præsentiam requirat. Qui † vero represalias sub & ob- 33 reptitie ac per calumniam impetrat, ij que ita abutitur, in pœnam quadrupli incurrit, & ad omnia damna læso resarcienda tenetur, Laudens. *in d. tract. num. 55. & seq.* Iacob. de Can b. *d. part. 1. n. 47. in fi.* Menoch. *cons. 244. n. 22.* Damhoud. *prax. crim. c. 98. n. 30.* vbi *num. 31.* addit, eum causa etiam cadere, & ex *Auth. habita, C. ne filius pro patr.* dignitate priuantur & infamia notantur, qui contra studiosos repræsalijs vtuntur. Imo † & is, qui nō ipse obtinuit 34 repræsalias, sed ijs tantum causam dedit, ad refusionem omnis damni tenetur *l. si seruus communis, §. quod vero ff. de furt.* Bart. Bal. *& Dd. in l. nam & seruius. ff. de negot. gest.* Menoch. *d. cons. 244. num. 62.* Mynsing. *obs. 1. nu. 10. cent. 6.* eamque communem opinionem esse testantur Ias. *in l. 2. §. fin. num. 23. ff. de verb. oblig.* & Franc. Viu. *comm. opin. lib. 2. opin. 35. num. 1.* Possunt † etiam contra repræsalias 35 mandata executiua sine clausula in Camera obtineri. Nam quēadmodum contra arresta & pignorationes eiusmodi mandata inter eos, qui immediate Imperio subiecti sunt, suo & suorum subditorum nomine impetrari possunt: sic merito dicuntur ea contra repræsalias locum habere, idque eo verius est, quod in cōstitutione Imperij *de anno 1570.* §. Wann auch die arresta, vbi de illis mandatis decernendis agitur, etiam repræsaliarum mentio fiat, nec nō de his & arrestis hoc fundamentum eorum mandatorum ponatur, quod generaliter iura prohibita sint. Et quia repræsaliæ ad quatuor casus, de quibus in ordinat. Camer. *part. 2. tit. 23.* agitur, pertinent, ideoque mandata sine clausula ex eo titulo contra repræsalias impetrari possunt: non est ad huiusmodi impetrationem necesse, vt partes Imperio vtrinque sint immediate subiectæ, sed sufficit solum reum talem esse, cum hoc ita se generaliter in huiusmodi mandatis habeat, Gail. *obseru. 13. nu. 6. & obseru. 16. num 12. lib. 1.* eoque pertinet Recessus deputat. *de anno 1600.* §. Es wird nicht weniger / &c. Etsi vero pignorationes & repræsaliæ iure communi nonnunquam confundi videantur, sicut *in Nouel. 52. vt ne pign. fiant, c. 1. de iniur. & damn. dat in 6.* promiscue prohibentur, tamen magnum inter eas est discrimen Gail. *in tract. de pign. obs. 1. num. 4. & 5.* Frider. *de process. execut. lib. 1. cap. 46.*

§.2.&3. Matth. Steph. *de Iurisdict. lib.3. part.2. cap.9. num.15. & 16. 17. & 18.* & Gail. *d. obs.1. num.6.* Frider. *d. cap.46.* De Arrestis etiam, quæ Recess. de anno 1570. § Wenn auch die *arresta, &c.* non minus quam repræsalias prohibita esse dicuntur, addunt quale inter ea duo sit discrimen. Eoq; ex parte etiam pertinent à Matth. Stephan. *d. cap.9.* adductæ pignorationum & repræsaliarum differentiæ. Arresta vero tam sunt odiosa, vt *in d.* §. Wenn auch gleich die *arresta, &c.* non solum comparentur repræsalijs, & mandata sine clausula in Camera contra ea decernenda esse, constitutum sit, verum etiam post paritionem in causa principali procedi non possit, sed ea ad ordinarium remittenda sit, licet in pignorationibus, si mandata sine clausula in Camera impetrata, & paritio secuta fuerit, obseruetur, vt non fiat remissio *causæ principalis* ad ordinarium, sed ibidem in ea procedatur per possessorium retinendi Gail. *obs.8. numer.7. lib.1. & de pign. obs.21. numer.3.* eoque pertinet etiam Consultum Cameræ Imperialis Anno 1576. *in dub. 6.* vbi dicitur ordinarium possessorium retinendi plenius deducendum esse Denais. *in iur. Camera cap.83. num.9.*

36 Et † sane quemadmodum belli magnus est abusus, quem acriter reprehendit Erasmus *Chilad. 4. cent. 1. adag. 1. & in libris singular.* quos inscribit *Querela pacis, &, Belli detestatio,* vt ex eo refert Heig. *dict. quæstion. 12. numer. 50.* sic idem etiam de arrestis & pignorationibus, & maxime de repræsalijs dici potest, cum de ijs quoque experientia testatum faciat, quam facile & inique sæpe ab ijs etiam, qui superiorem recognoscunt, ad eas deueniatur, à quibus ita ijs abutentibus expendi debebat, quantum & quam excellens hoc sit regale, quam difficulter repræsaliæ ab ipso etiam Imperatore concedantur, quam graue & durum sit homines & res innocentes pro nocentibus capi, & quomodo refugium ad Cameram contra iustitiam denegantes vel protrahentes sine repræsalijs haberi possit ex saluberrima constitutione Imperij, quæ est in Ordinat. Camer. *part. 2.*

37 *tit.1.* §. Es soll auch/ꝛc. qua † constitutione quoscunque Imperij Status, & quidem Electores etiam, tanquam proprio & communi Ordinum placito ita ligari, vt deinceps contrauenire non possint

possint, recte ait Coler. *d. cap. 2. numer. 28. per l. digna vox. Cod. de legib. cum simil.* Ideoque minus mirum est Gailium supra allegato *cap. 2. numer. 3. de pignorat.* testari & affirmare, quod meminerit à Cæsare repræsalias non attenta etiam denegatione iustitiæ vel alia causa denegatas esse. Fateor tamen, & res ipsa loquitur, non quidem culpa Dominorum Cameralium, sed ob causarum, quæ in Camera ventilantur, multitudinem, & alia impedimenta, non raro eos, qui Cameræ subsidium contra denegantes & protrahentes iustitiam implorarunt, tam tarde & difficulter iuuari, vt hoc nomine eo magis in abusu repræsaliarum contra illam constitutionem & ius commune perseueretur.

Capvt II.

De via publica.

Svmmaria.

1. *Viarum quædam publicæ sunt, quædam priuatæ, quædam vicinales.*
2. *Viæ priuatæ agrariæ à quibusdam dicuntur.*
3. *Hæ sunt duplicis generis.*
4. *Viæ vicinales quæ?*
5. *Viæ publicæ quæ?*
6. *Harum latitudo quanta esse debeat?*
7. *Appellantur etiam prætoriæ & consulares, item militares* num. 8. *Basilicæ & regales* num. 10.
9. *A Germanis nominantur* offene straſſen vnd Landtstraſſen/ Item Kayserliche freye heer oder Reichsstraſſen/oder Bahne.
11. *Vias publicas nominatim inter regalia in hoc cap. vnic. Quæ sint regal. referri Imperator Fridericus voluit.*
12. *Earum tanta ratio habita fuit, vt Imperatores certos curatores earum constituerint.*

 13. *Censo-*

13. *Censorem etiam, antequam Imperatores rerum potirentur, ea fuit functio, vt harum curam gererent.*

14. *Viarum peculiaris regius magistratus in Gallia est, qui curam earum habet, & Maistres de ports passages & chemins vocatur.*

15. *Via publica an ad quaslibet etiam ciuitates, quæ superiorem recognoscunt, pertineat.*

16. *Viam publicam vel etiam jurisdictionem in ea non competere ijs, qui solam jurisdictionem ab vtraque eius parte habent.*

17. *Extra viam publicam si caput occisi reperiatur, cognitio ei competit, qui merum & mixtum Imperium habet.*

18. *Via publica non probatur, si per testes docetur, publice & vulgo ab omnibus & quidem longi temporis spacio per eam itum esse.*

19. *In priuato etiam loco obseruari, quod publice & vulgo per eum eatur, nec obstare, quod plerunque per viam publicam eatur, & eius vsus jure gentium communis sit* nu. 20.

21. *Vt via pub'ica dicatur, non quod per ipsam à priuatis etiam publice eatur, sed quod proprietas soli ad ipsos non spectet, consideratur.*

22. *Viam publicam probare volentem tria coniunctim probare debere, & quanam sint illa?*

23. *Imperator ipse non solet permittere, vt aliquid in ea fiat, vnde damnum priuati patiantur, & quod vsum eius impediat.*

24. *Concessio ab Imperatore facta ita interpretanda est, ne inde alteri incommodum aut iniuria inferatur.*

25. *In via publica vt priuatus non potest ædificando vel alia ratione vsum priuati impedire, sic multominus ei nocere potest, qui viam publicam velut vnum ex regalibus iure proprietatis habet* nu. 27.

26. *Interdictum Ne quid in loc. publ. est populare, in eoque quanti actoris interest, condemnatio fit.*

28. *Via publicæ vsus ne quidem ab Imperatore vel alio qui hoc regale ex concessione aut præscriptione acquisiuit prohiberi potest, limitatur in prohibente ex iusta causa* n. 31.

29. *Commercia jure gentium libera esse debent.*

30. *Mandata sine clausula etiam in Camera decernuntur contra eos, qui communem vsum via vel fluminis publici sine causa impediunt.*

32. *Via*

32 *Viæ publicæ securitatis cura ad eos, qui hoc regale habent, pertinet, idq́ in Imperio receptum est.* n. 33.

34 *De via publica, moneta & obseruatione fidei datæ, aureum dictũ Philippi Hassiæ Principis, & laudatur etiam summopere Imperator Rudolphus I. quod summa cura studioq́ securitatem viarum contra grassatores præstiterit.*

35 *Viam publicam habentes damnum in ea deprædatis illarum resarcire tenentur, maxime si ab iter facientibus aliqua pensitatio respectu istius securitatis accipiatur idq́* n. 36. *non tantum Cameræ Imperialis, aliisque præiudiciis & Imperij Constitutione confirmatur, sed & de iure Saxonico idem obtinere ostenditur, fallit tamen si quis à solita via deflectat infra* num. 40.

37 *Mandata sine clausula decerni possunt contra eum, qui saluum conductum denegauit, si denegationem spoliatio secuta sit.*

38 *In viis publicis sine metu commeari, Imperatoris interest, & publica vtilitas flagitat.*

39 *Regalia ideo quis habet, vt iis regaliter vtatur, & sic vias etiã publicas regia manu suis sumptibus securas teneat. Nec excusatur dominus, aut à damni præstatione liberatur, si prætendat culpam vel negligentiam officialium.*

40 *Regula de damno resarciendo, limitatur in deflectente, à solita via, & quidem etiam in Electoribus, ad electionem futuri Imperatoris iter facientibus, Cæsaris Commissariis, legatis & omnibus personis Cameralibus, sublimitatur, quando ea via ita esset periculosa, vt viatori per saluum conductum prospici non posset.*

41 *Saluus conductus siue securitatis præstatio ad regalia pertinet.*

42 *Salui conductus concessio ad supremum Principem spectat.*

43 *Saluum conductum etiam à superiorem recognoscentibus concedi posse, si habeant potestatem ardua explicandi.*

44 *Salui conductus ius competit etiam omnibus iis, qui ex concessione supremi Principis vel præscriptione consuetudineue aliud acquisiuerunt.*

45 *Salui conductus iure quis non solùm in suo sed & alieno territorio vti potest, si modo ei regale viæ publicæ in eo competat.*

46 Alciati opinio existimantis Principi solum jus salui conductus in via publica competere & sic hanc tantum respectu ejus juris inter regalia numerandam esse, refutatur.

47 De pœnis eorum, qui saluum conductum violant & eum habentem offendunt remissiue.

48 Neq; solum punitur impetrantem saluum conductum, sed & ejus vxorem necessariamque familiam vt, quæ etiam eo comprehenduntur, offendens.

1 SEcundum regale est via publica. Vlpianus † *in l. 2. §. Viarum ff. Ne quid in loc. publ.* Viarum, inquit, quædam publicæ sunt, 2 quædam priuatæ, quædam vicinales. De † priuatis ibidem 3 addit easdem etiam agrarias à quibusdam dici. Et † paulo post subiicit eas dupliciter accipi posse; vel has, quæ sunt in agris, quibus imposita est seruitus, vt ad agrum alterius ducant; vel has, quæ ad agros ducunt, per quas omnibus permeare liceat, in quas exitur de via consulari, & sic post illam excipit via, 4 vel iter, vel actus ad villam ducens. Vicinales † vero dicit esse vias, quæ vel in vicis sunt, vel in vicos ducunt, atque hæ publicæ sunt, quando ex agrorum priuatorum collatione sunt factæ, modo hominum memoriam excedat ea collatio, idq; idem Vlpianus respondet *in l fin. ff. de loc. & itinerib. publ. & in d. l. 2. §. Viarum*, vbi ea ratione restringit & interpretatur quorundam veterum Iuri-consultorum sententiam, qui vicinales vias etiam simpliciter appellabant publicas. Annectit † quoque *in d. §. Viarum. circa fin.* se putare, & illas priuatas vias publicas appellari posse, quæ post consularem, id est, publicam in villas & alias colonias ducunt. Alioqui *in §. Ait prætor*, qui proxime antecedit *d. §. Viarum* idem Iurisconsultus vias publicas ita describit, vt dicat esse eas, quarum solum est publicum, simulq; ostendat, priuatas esse longe alias, vt quarum solum est alienum & 6 priuatum, & quæ potius seruitus sunt in alieno solo. Debet † autem ex l. 12. tabular. viæ publicæ latitudo esse pedum octo in directum, quoad anfractum vero pedum sedecim, vt vnus currus alteri cedere queat *l. viæ latitudo. ff. de seruitut. prædior. rusticor.*

Viv.

Viv. *decis.* 488. *num.* 3. *libr.* 3. vbi simul explicat mensuram pedis, palmi, digiti. Habent † viæ publicæ etiam alias appellationes, & 7 quidem prætoriæ & consulares quoque nuncupantur, vt *in d.* §. *Viarum* additur. Eædem † militares vocantur *in d. l. fin. ff. de loc.* 8 *& itiner. publ.* A † Germanis appellantur Offene Strassen vel 9 Landtstrassen / item Keyserliche Freye Heer oder Reichsstrassen / oder Bahne / quod ditiones omnes Romani Imperij ab ipso Imperatore partim immediate, partim mediate dependeant, vt ait Gail. *de pac publ. libr.* 1. *cap.* 1. *numer.* 17. Præterea † in iure no- 10 stro etiam basilicæ, hoc est, regiæ siue regales appellantur *d.* §. *Viarum.* & Siculus Flaccus *in libro de condit. agror.* dicens viarum non esse vnam eandemque conditionem, de publicis viis ita loquitur, vt eas regales appellet, ad eamque appellationem spectat textus de impetratione à Principe facta *in d. l.* 2. §. *Si quis à Principe. ff ne quid in loc. publ.* & quod *in l. si in publ co.* §. *fin. ff. de aq. & aq. pluu arcend.* proditum est, per viam publicam aquam duci non posse sine permissu Principis. Atque ad has vias publicas pertinent viginti nouem illæ viæ Romanorum, quas recenset Pancirol. *de region.* 14. *vrbis Romæ. f.* 22. vbi etiam addit appellationes illas de quibus dictum est, nimirum huiusmodi vias nuncupari etiam βασιλικὰς siue Regias, prætorias, consulares & militares. Sane † cum hæc ita se habeant, eo minus mirum vide- 11 bitur, quod Fridericus Imperator *in hoc c. vn.* vias publicas nominatim voluerit inter regalia numerari.

Tanta † vero fuit habita ratio harum viarum, vt Impera- 12 tores constituerint certos curatores earum. Eoque pertinet quod Siculus Flaccus *in d libr. de condit. agror.* scribit, vias regales accipere curatores, cuiusmodi curatorem generum suum Agrippam esse voluit Augustus, teste Suetonio *in eius vita*, & Alexander Seuerus Romæ vrbis regionũ & viarũ curatores 14. constituit, vt refert in eius vita Lamprid. Atq; ad hos curatores pertinet locus Pauli *libr. sententiar. titul.* 6. vbi solicitudinem viarum publicarum ad curatores earum spectare dicit, eosque ibidem Cuiacius Viocuros appellat, atq; illud vocabulum apud Varronem

nem *lib 4. de ling latin.* reperiri ait Brissonius *de antiq lib. 4. cap. 14.* vbi ad Ædilium officium etiam curam viarum pertinuisse tra-
13 dit. Fuit & Censorum ea functio, antequam Imperator. † rerum potirentur, vt harum viarum curam gererent, & eas sternendas in vrbe silice, glarea, extra vrbem substernendas, marginandasq; locarent, teste Liuio, qui addit ab iis primis omnium eiusmodi
14 locationem esse factam. In † Gallia peculiaris est Regius magistratus, qui curam habet viarum, & vocatur *Maistres de ports passages & Chemins Petr. Greg. Tholoss. syntagm. lib. 3. c. 13. n. 5.*

15 Sunt † tamen nonnulli Dd. qui opinantur publicam viam non solum ad populum Romanum vel Imperatorem, ad quem Lege Regia potestas eius translata fuit, sed etiam ad quasi bet ciuitates, & quidem eas quoque, quæ superiorem recognoscunt pertinere. Ex horum numero quasi antesignanus Interpres est gloss. *in d. l. 2. §. viarum. ff. Ne quid in loc.* Ab aliis Interpretibus idem creberrime *in l. Continuos. §. Cum quis. de verb. obligat.* proditum esse, asserit Alciat. *in l. Quantum ad iuris num. 9. de verbor. signif.* & solum Bartolum ita allegat, quasi hoc creberrima Dd. sententia ita se habere asserat *in d. l. Cum quis.* Sed nullam hic sententiæ creberrimæ vel communis facit mentionem, & ne vllum quidem ex omnibus Interpretibus ita sentientem nominat præter glossam, de qua ipse etiam non omnino assertiue, sed ita loquitur, quod videatur in hoc æquiparare Principem, senatum & ciuitatem. Deinde refragatur, huic opinioni, quod viæ publicæ expresse & indistincte *in h. c. vn.* regalibus annumerentur & ab Andr. de Isern. Matth. de Afflict. Aluarott. aliisq; omnibus *ibidem* traditum sit, aliisq; locis à plerisq; aliis Do. asseratur, eam viã regale esse, idq; ita communiter faciant, vt proprietatem & iurisdictionem ab hoc regali non separent. Accedit ipsa regalium, quibus etiam via publica annumeratur, definitio supra *lib. 1. cap. 1.* posita, & quod vt supra ostensum est, huiusmodi viæ appellentur βασιλικαὶ & regales, iureque Romano aliæ ciuitates, quam Roma, priuatorum loco habeantur, vt *lib. 1. cap. 4. numer.* 88. dictum est. Solet etiam in eo, quod in via publica prohibitum

bitum est, Principis authoritas vel consensus requiri *l. Sin in publico. §. fin. de aq. & aq. pluu. arcend. l. seruitutes §. Publico de seruitut. l. 2. §. si quis à Principe. ff. ne quid in loc. publ. l. Fluminum ff. de damn. infect. cum similib.* & licet quoad flumina publica *in l. quo minus ff. de flumin.* non solum Imperatoris sed & Senatus mentio fiat, tamen per Senatum non alium, quam Romanum intelligit, & per adiectam disiunctiuam particulam, *Aut*, satis à Iurisconsulto innuitur, solius etiam Principis authoritatem sufficere. Denique in Imperio hodie vsus optimus legum interpres abunde testatur, ad quaslibet ciuitates superiorem recognoscentes publicas vias non pertinere. Nam licet is hodie Imperij sit Status, vt non omnes ciuitates excepta Roma loco priuatorum sint, nec pro talibus haberi possint ciuitates Imperiales, vt quæ Imperij Status sunt, & Imperij iura habere dicuntur, vt *d. cap.* 4. expositum est, tamen hoc ad quaslibet alias ciuitates, quæ etiam Principibus inferioribus & aliis Statibus simpliciter subiectæ sunt, ratione viarum publicarum, vel aliorum regalium non est extendendum, nisi quatenus legitima concessione vel præscriptione consuetudineue regale viæ publicæ vel aliud acquisiuerunt, idq; † in via publica adeo verum est, vt licet aliqua ex eius- 16 modi ciuitatibus iurisdictionem ab vtraque parte viæ publicæ habeat, tamẽ ipsum viæ regale vel iurisdictio in ea illi non competat, si peculiariter concessione vel præscriptione consuetudineue non acquisiuerit, idq; de aliis etiam solam iurisdictionem ab vtraque parte viæ habentibus dici potest. Nam in separatis & diuersis ab vno ad aliud non infertur nec extensio fit, idque cumprimis in regalibus locum habet, vt in d. c. 4. *n.* 64. 65. *&* 66. ostensum est.

Atque ex his omnibus & similibus satis etiam liquet, minus rectè sentire Iacobum Aurelianensem *in aurea sua praxi Rubric.* 12. *numer.* 68. *& aliquot seqq.* eiusque sequaces existimantes, quod in ipsa etiam via publica iurisdictio sit omnium eorũ, qui circumquaq; iurisdictionem habent, siue ciuitates sint, siue alij, eique sententiæ præter ea, quæ supra adducta sunt, & infra *nu.* 45.

 dicen-

dicentur, illud etiam obstat, quod & ei, cui concessum est in speci merum & mixtum Imperium, vel castrum cum suo territorio in tali territorio in quo est via publica, iurisdictio in ea non competat, nec is, si aliquis in via interficiatur, homicidam punire possit, sed hanc facultatem puniendi penes illum sit, qui viam publicam habet, vt tradunt præter alios Dd. multi Germaniæ Iurisconsulti, ex quibus etiam sunt Schneidw. *in §. Summa autem num. 67. Instit. de interdict. & in tractat. de feud. part. 2. numer. 101. & 102.* Borcholt. *in d. c. vn. numer. 26.* Ioachim. Beust. *in l. Admonendi fol. 483. ff. de iureiur. &* Knich. *de Saxon. non prouoc. jur. c. 5. numer.* 165. atq; hanc sententiam ante quamplurimos annos etiam alij doctissimi viri in controuersia inter Erphordienses & Duces Saxoniæ de via publica, & mero Imperio in eo exercendo mota aliquot consilijs tutati sunt, & confirmatur eo, quod

17 si † caput occisi reperiatur extra viam positum, hoc casu cognitio & puniendi facultas ei, cui concessum est merum & mixtum Imperium tantum eo nomine debeatur, quod non putetur in via, sed extra eam necatus, quia caput nobilius membrum esse censeatur *l. fin ff. de relig. & sumpt. idque tradit* Knichen *d. c. 5. num. 166. & 167.* & adducunt Borcholt. & Beust. *jam citatis locis &* Schneidw. *d. part. 2 numer 102. & 103.* vbi simul monet hoc ideo, quia quotidianum in practica, notandum esse. Atque id eo etiam casu obseruari vidi, quo vnus Princeps Imperij habuit ab vtraque parte viæ publicæ territorium, alterius vero Principis ipsa via erat, & eius fuerat, antequam territorium ab vtraq; parte viæ habens illud factus fuit post mortem eius, qui non erat Princeps, sed inferioris conditionis, ita tamen, vt dum viueret, illud territorium cum mero & mixto Imperio pleno iure ad eum pertineret & ipse Imperio immediate esset subiectus.

18 Porro † si de probatione viæ publicæ dubitatio emergat, obseruandum est, non sufficere, vt per testes doceatur publice & vulgo ab omnibus & quidem longi temporis spacio per locum aliquem itum esse, Bart. *in l. 1 §. summa. de his qui de ec. vel effud.* vbi dicit hoc esse notandum, In eadē sententia sunt, & similiter monent

nent singulariter notandum esse Matthesil. *in sing. 92. incip. Nota unum*, & Cæpol. *de seru. rust. prædior. c. 3. num.* 18. Eidem sententiæ accedunt Apostill. ad Bartol. *in l. 1. de via publ. & itin. publ.* Franc. Marc. *decis. 594. nu. 3.* Caualcan. *dec. 3. n. 66. lib. 5.* (addens, etiamsi totus mundus per locum aliquem iuerit, tamen non esse viam publicam) Gabr. Saray. in add. ad Matthesil. *in d. singul. 92.* vbi pro hac sententia adducit textum *l. 1. §. 1. de his quæ in testam. delent.* qui textus tamen ab ea sententia alienissimus est. Verus textus, quo hæc sententia confirmatur, est *in d. §. summa.* vbi Vlpianus de securitate per aliquem locum euntibus præstanda agens, & Edictum Prætoris explicans subiicit hæc verba: *Parui autem interesse debet, vtrum publicus locus sit, an priuatus, dummodo per eum vulgo iter fiat, quia iter facientibus prospicitur, non publicis viis studetur.* Ex † quibus verbis euincitur in loco, etiam priuato obtinere, & obseruari, quod vulgo & publice per eam eatur, ideoq; malam esse consequentiam ad probandam viam publicam, si testes dicant per locum litigiosum publice & vulgo ab omnibus itum esse, etiamsi addant per longum tempus id esse factum. 19

Neque † aduersatur quod plerunque per viam publicam iri ac commeari soleat *l. 2. §. viam ff. ne quid in loc. publ.* & eius vsus iure gentium communis sit, & quorumlibet priuatorum commodo seruiat *l. fluminum, de damn. infect. l. 1. de loc. & itin. publ. d. l. 2. in princ. §. Hoc interdictum ad ea, vers. Ad ea igitur. ff. Ne quid in loc. publ.* ideoque interdicto contra eos, qui huiusmodi vsum impediunt, experiri liceat *d. l. 1. d. l. 2. in princ. §. Hoc interdictum ad ea. v. Ad ea igitur, & §. Ait Prætor. ff. ne quid in loc. publ.* Nam † vt viam aliquam publicam esse dicamus, non id attenditur, quod per eam a priuatis etiam publice & vulgo eatur, & commeetur, communisque eius sit vsus, sed quod solum ipsum & proprietas non sit priuatorum, vt ipse Vlpianus *in d. § Viam.* satis ostendit. Tria † igitur dicemus concurrere & probari debere, vt via pro publica habeatur, nimirum quod per eam publice eatur, quod solum sit publicum, & quod nos ducat in ciuitatem, villam vel coloniam. Rippa *in l. Quo minus num. 92. ff. de flumin.* Bertazzol. *consil. 470. nu. 3.* 20 21 22

 Caual-

Caualcan. *d. decis.3. num.66.* Knichen *de Saxon. non prouocand. iur. c.5. num.*160. qui *num. 161.* addit coniunctim ea probare debere, qui viam publicam dicit, & ad hoc allegat Ripam *d. n. 92.* & Cornazzanum *decis.152. n.1.*

23 Quod † autem dixi viam publicam deseruire priuatorum etiam vsibus, id adeo verum est, vt etiam ipse Imperator non soleat alicui permittere, vt aliquid faciat in ea, quod eiusmodi vsum impediat, & vnde damnum alij priuati patiantur *d. l. 2. §.*

24 *Merito.* Et † si concessio aliqua facta est, ab Imperatore ita Interpretatio fieri debet, vt ea concessio facta esse sine incommodo & iniuria alterius dicatur *d. l.2. §. si quis à Principe.* Et facit huc textus *in §. illud, Nouell. 81. & l. ex facto, in princ. de vulg. & pupillar. substit.*

25 Quia † vero priuatus non potest publicum vsum impedire, & cum incommodo alterius priuati propria authoritate in via publica ædificare *l. 1. ff. ne quid in loc. publ.* vel monumentum extruere *l. 2. ff. de loc. & itin. publ.* vel aquam per hanc viam ducere *l. si in publico §. fin. ff. de aq. & aq. pluu.* vel cloacam per eam emittere *l. 2. §. Si quis cloacam.* vel specum pontemque per eam facere *d. l. 2.* vel denique alio modo deteriorem eam reddere *d. l. 2. §. Deinde ait Prætor.* adeo vt interdicto hoc nomine agi possit à priuatis *d. l. 1. ff. de loc. & itin. d. l. 1. & 2. & passim ff. ne quid*

26 *in loc. public.* & † huiusmodi interdictum populare sit, & quanti actoris, id est, hominis priuati interest, condemnatio contingat *d. l. 2. §. Hoc interdictum perpetuum & §. Hoc interdictum non tem-*

27 *porarium.* Quia † hæc inquam ita se in priuatis habent, consequitur multo minus ei, qui viam publicam, vt vnum ex regalibus proprietatis etiam iure habet, vel ædificando vel alia ratione aliqua noceri in ea posse.

28 Sed † quæstionis est, an supremus Princeps vel alius ex concessione eius aut præscriptione hoc regale viæ publicæ habens possit, licet vsus viæ publicæ non fiat deterior, nec vllo modo impediatur, aliis transeuntibus & ea vti volentibus hunc vsum prohibere? Respondendum est, hoc fieri non posse, cum vsus

viæ

viæ publicę iure gentium sit communis & quorumlibet priuatorum commodo seruiat (vt supra ostensum est) & ipsa naturæ etiam æquitas dictet, vt quilibet permittat, quod sibi non nocet, & alij prodest *l.2. §.quanquam.ff.de aq.& aq.pluu.arcend. l.in creditore. ff. de euict.* pugnaretque eiusmodi præceptum non solum cum caritate proximi, sed & cum legibus, & ipsorum Imperatorum constitutionibus, quę † commercia iuris gentium libera esse volunt Matth.de Afflict. *in d.c.vnic.num.1.* Peregrin. *de iur.fisc.lib.1. tit.1.num.22.* Schrader. *in tractat. de iurib. incorporal. §.25. num.19.* Rosenth. *de feud.c.5. conclus.21. num.2. sub lit.* c. atque ideo ijdem hanc sententiam amplectuntur ibidem, nec † semel ea approbata est decisione Cameræ Imperialis, adeo vt etiam mandata sine clausula contra talem prohibitionem communis vsus in via vel flumine publico tanquam omni iure prohibitam ibidem decernantur, idque sæpius factum est Rosenth. *d.conclus.21.nu.3.* vbi in specie varia præiudicia adducit. Quod † si vero transeuntes vel legitime institutum vectigal soluere recusent, vel hostes sint, vel alia aliqua iusta prohibendi causa existat, non tenetur is, qui hoc regale habet, transitum ac vsum viæ publicæ permittere. Afflict. & Peregrin. *modo citatis locis. &* Rosenth. *d.nu.2.*

29

30

31

Incumbit † autem Imperatori & alijs superiorem non recognoscentibus, nec non Ducibus, Marchionibus, alijsq; Principibus, Comitibus, ciuitatibus & alijs, qui viam publicam concessione, præscriptione vel consuetudine legitima habent, vt curent ea, quæ ad securitatem huiusmodi viæ spectant, quo videlicet à malis hominibus purgetur, & ne à latronibus, plagiarijs, prædonibus & furibus infestetur *l.1. §.summa ff. de his qui effud. l.3. in fin. l.congruit. ff. de offic. præsid. l.ne quid. ff. de incend. ruin. naufrag.* Atque † hoc vsu hodie in Imperio receptum est, ita vt non solum ab Imperatore, sed & alijs Imperij Principibus, item Comitibus, Baronibus, alijsque quibus via publica ex concessione Imperiali, præscriptione consuetudineve competit, obseruari soleat. Atque † hoc ipsum, vt & probam monetam ac obseruationem fidei datæ tanti fecit Philippus Hassiæ Princeps nunquam satis laudatus, vt dicere solitus sit: Man sol einen Fürsten kennen bey

32

33

34

reiner Straffen/ guter Müntz/ vnd Haltung beschehener Zusage/ hoc est: *Princeps agnoscendus est ex tuta via, proba moneta, & obseruatione fidei alicui data*, ideoque quemadmodum de proba moneta admodum fuit sollicitus, & fidei semel datæ seruandæ studiosissimus; sic & acerrimus ac seuerissimus semper extitit vindex eorum, quę in via publica committerentur. Imperator Rodolphus I. etiam maximam sibi laudem & authoritatem cōparauit, quod summo studio operam dederit, vt grassatoribus hinc inde conquisitis, eorumq; arcibus & latibulis demolitis securitatem Imperio redderet Crispin. & Mutius *in eius vita*.

35 Et † sane adeo ad securitatem viarum præstandam tenentur qui viam publicam habent, vt in ea deprædatis omne damnum, quod passi sunt, resarcire debeant, si præsertim, vt hodie communiter fieri consueuit, ab iter facientibus aliqua pensitatio vel tributum respectu istius securitatis & pro saluo conductu accipiatur, vt prolixe ostendunt Germaniæ Iurisconsulti Zas. *cons. 14. nu. 8. & seqq. lib. 1.* Gail. *lib. 2. obseru. 64.* Mynsing. *obseru. 70. cent. 5.* Schneidw. *de feud. part. 2. nu. 115.* Borcholt. *in hoc c. vnic. nu. 29.* Ioach. à Beust. *in rubr. ff. de iureiur. nu. 168.* Wurmbser. *practicar. obseruat. tit. vlt. obseru. 6.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 22.* quibus præter alios addi possunt Bart. & Dd. *in l. ne quid. ff. de incend. ruin. naufrag.* Bald. *in c. 1. in verb. Marchio. num. 5. qui feud. dar. poss.* Afflict. *de execut. §. 9. cap. 55. num. 4.* Matth. de Afflict. *in hoc c. vnic. in verb. via publica. num. 14.* Iacobin. de S. Georg. *in tract. de feud. in verb.*

36 *Marchio in Italia vers. quaeritur etiam, nu. 4.* Atque † in hac quæstione, quæ in Imperio crebro occurrit, aliquando in Camera Imperiali contra Episcopum Herbipolensem, in cuius via publica deprædatio fuit facta, pronunciatum est, & comprobata sententia affirmatiua teste Gailio *d. loco. num. 1.* sic idem & in alijs causis & inter alias partes non semel pro ea sententia factum est, & in Gallia eam obseruari multis præiudicijs ostendit Choppin. *de legib. academ. cap. 59. num. 1.* Quibus accedit quod etiam Constitutione Imperij de anno 1555. §. Nach dem aber ein jeder Churfürst/ &c. constitutum sit, omnes Electores aliosq; Principes & status Imperij ita securitatem itinerum viarumq; publicarum solum suo

sumptu

sumptu pręstare debere, ne circulus aliquid ad eam rem conferre teneatur. Et postea alia constitutione Imperij *de anno 1559.* §. Damit dann die Obrigkeiten/ ꝛc. expresse cautum est, damnum ab illis, qui saluum conductum & securitatem dederunt, læsis refundi debere. Concordat ius Saxonicum *lib. 2. art. 27.* his verbis: Wann einer einem Geleidt gibt / der soll jhnen für Schaden behüten / oder soll jhme den Schadē gelten. Nec excusatur Dominus aut à damni præstatione liberatur si obtendat negligentiam & culpam officialium, quia etiamsi Domini nesciant, à quo damnum datum sit, tamen cum officialium & subditorum negligentia do Domini voluntate facta præsumatur, & ex malitia familiarum præsumi dicatur contra Dominos, si ex culpa negligentiaque officialium tenentur ad damnum præstandum Mynsing. *obs. 70. numer. 6. & 7. cent. 5.* vbi addit, quod Domini territorij in huiusmodi casu non de alieno sed potius proprio delicto, id est, ex propria negligentia & culpa puniri dicantur.

Adeo † vero certum est ius salui conductus in via publica habentes ad securitatem præstandam teneri, vt, etsi saluus conductus petenti denegetur, & quis postea in via publica spolietur, mandata sine clausula decerni possint contra eum, qui saluum conductum denegauit. Atque ita eiusmodi mandatum decretum est ad instantiam ciuitatis Francofordiensis contra Ducem Wurtenbergensem, quo Duci mandatum fuit, vt secundum petitionem restitueret mercatoribus spoliatis merces ablatas, & in posterum tempore nundinarum Francofordensium saluum conductum petentibus, vt in Imperio vsitatum est, concederet. Huius mandati meminit Rosacoi b. *practicar. obseruat. cap. 18. num. 3* 37

Atque † hæc quidem ita se habere, eo minus mirum videbitur quod nō solum, si securitas in vijs publicis, & maxime tempore nundinarum, non præstetur, eaque denegetur, libera commercia & negociationes impediantur, sed & Imperatoris interfit, publicaque vtilitas flagitet sine metu & periculo per itinera commeari, *d. §. summa,* idque dubio omnino careat, & Principis 38

sub fi-

ſub fide & authoritate aliquem decipi nefas ſit, *l.1.* §.*ſed & qui.C. de latin.lib.toll.l.1.C.de his qui ven.ætat.l.fin.C.de omn.agr.deſert.lib. 11.* Zaſ. *d.conſ.14.nu.32. & 45.* ideoque † quis regalia habere cenſeatur, vt ijs propter excellentiam dignitatis regaliter vtatur, & ſic vias etiam publicas regia manu ſecuras & purgatas à latronibus, furibus, plagiarijs & prædonibus ſuis ſumptibus teneat, quemadmodum aſſerunt Mynſing. *d.obſeru.70.num.9.* & Gail.*d.loco.nu.3.* eoque ad Imperatorem ipſum & alios ſuperiorem non agnoſcētes pertinet definitionis ſupra de regalibus poſitæ membrum vltimum, quo aſſeritur regalia competere ad tuendam dignitatem & ſalutem Reipubl. Ad ſalutem enim ſpectat, vt ſecuritas viarum publicarum præſtetur, ideoque iuri ſalui conductus non ſolum huiuſmodi ſecuritas & defenſio, ſed & punitio facinoroſorum ineſt, nec ſine ea talis defenſio & ſecuritas conſiſtere poſſe cenſetur, *l.congruit, ff.de offic.præſid l 1.* §.*quoties ff.de offic.præf.vrb.* Tileman.de Benign.*ſyntagm.2.dec.4.vot.3.nu.77 & 78.* vbi hoc adducitur in cauſa *inter Marchionem Brandenburgenſem & ciuitatem Norinbergenſem*, die fraißliche Obrigkeit belangendt.

39

40 Addenda † vero his eſt limitatio de ijs, qui à ſolita via deflectunt & inſolita vti malunt. His enim, ſiue mercatores ſint ſiue alij, damnum, quod paſſi ſunt, non reſarcitur, Bart.*in d.l.1.* §.*ſumma, ff. de his qui deiec. vel effud.* Gail.*d.obſ.64.nu.11.* Mynſing.*d.obſ.70.num.4.* Roſenth. & Borch *ſupra citat.loc.* Facit pro hac ſententia text. *in d.* §.*ſumma verſ.parui autem*, quem textum Gailius notabilem eſſe dicit, & per quem Bartolus ibidem *num.2.* ait, eo caſu, quo quidam à via ſolita deflexerat, & per Alpes iuerat deciſam fuiſſe controuerſiam Florentinorum & Vbaldinorum, qui promiſerant quidem ſe velle vias ſecuras tenere, ſed negabant ſe de damno in inſolitis vijs illato conueniri poſſe, quod promiſſio de ſolitis vijs intelligenda & ad eas reſtringenda eſſet. Facit etiam ſingulariter pro huius ſententiæ confirmatione, quod fraudati vectigalis crimen committere dicatur, qui inuſitata & prohibita via vtitur, vt infra *cap.6.* oſtendetur. Notandum etiam eſt ex aurea Bulla Caroli IV. ratione viæ ad ſaluum conductum pertinentis, in ea *cap.1.* in ſpecie de Electoribus ad electionem futuri

Impe-

Imperatoris iter facientibus cautum esse, vt ijs, à quibus conductum habituri sunt, non solum tempestiue tempus sui itineris significent, sed & de ipsa via, qua transituri sunt, eos certiores faciant, eoque minus eis alia via quam præscripta vti liceat. Atque ideo hi Electores ad eam viam adstricti sunt, nec, si ab eo deflectant, de damno sibi illato aduersus conductum concedentes conqueri possunt. Circa eam vero, de qua hic agimus limitationem, per sublimitationem tenendum est, quod fallat eo casu, quo via solita adeo esset prædationibus infesta & periculosa, vt viatori per saluum conductum satis prospici non posset Græuæus *practic. conclus. lib. 2. conclus. 64. numer. 13. 14 15.* Alioquin adeo vera est prædicta limitatio, vt ea etiam in Cæsaris Commissarijs locum habeat, vt ostendit Ruland. *de Commissar. part. 1. lib. 7. cap. 8. numer. 24.* vbi idem de legatis addit: nec immerito hoc de omnibus Cameralibus personis ob eandem rationem dicendum est, vt, licet ex Ordinar. Cameræ Imperialis *part. 1. tit. 49.* securitatem & saluum conductum habeant, tamen via regia & solita vti teneantur, nec ad insolitas deflectere possint, si beneficio securitatis gaudere velint.

Quia † vero ex ijs, quæ iam dicta sunt, satis apparet ad præstationem securitatis in via publica eos, qui hoc regale habent, teneri, eaque eidem regali annexa est, dici poterit, talem etiam securitatis præstationem siue saluum conductum ad hoc regale pertinere, & inter regalia numerandum esse, idque tradit Schneidwin. *de feud. d. part. 2. numer. 114.* Bodin. *de republ. l. b. 1. cap. 10.* Petr. Gregor. *syntagmat. lib 3. cap. 13. numer. 5.* Renat. Choppin. *de doman. Franc. lib. 2. tit. 7. num. 21. & tit. 8. numer. 11.* vbi addit, licet in Gallia olim Magistratus ciuiles & militares sibi hoc ius asciuerint, tamen Anno 1536. edicto Regio art. 15. ijs ademptum esse. Similiter ad Regalia referendum esse saluum conductum notatur in decisionibus Meichsneri *tom. 2. lib. 2. decis. 4. numer. 171. in causa* Ingelsheimb *contra* Pfaltz / idemque tenet Alciat. *in l. quantum. numer. 103.* Gail. *d. obseru. 64. numer. 3. & 4.* & Mynsing. *d. obs. 70. numer. 9. & 10.* Et † confirmatur hæc sententia eo, quod ad supremum Principem salui conductus concessionem spectare 41 42

tradant Bart. & Alberic. de Rosat. *in l. relegati, ff. de pœn.* Decian. *respons. 96. num. 1. lib 3.* per textum *in l. 1. ff. ad l. Iul. Maiest. & d. l. relegati,* Angel. *in l. 4. §. si quis mortis, vers. & allegatur hic textus. ff. de inoffic. testam. & in l. vtimur. ff. de sepulch. violat.* Rutg. Rulant. *de commissar. part. 1. lib. 3. cap. 12. numer. 6* Zas. *consil. 9. numer. 10. lib. 1.* & 43 Roland. à Vall. *consil. 68. numer. 23. lib 1.* Addit † tamen Decian. *in d. respons. 96. num. 1* quod saluus conductus etiam concedi possit à superiorem recognoscentibus, si habeant potestatem ardua explicandi. Idem docent Angel. *in d. l 1. ff. ad l. Iul. Maiest.* & Bart. *in d. l. relegati per textum in l. prohibemus, §. plane, ff. quod vi aut clam,* Rutg. Rulant. *d. cap. 12. num. 9.* Bursat. *consil. 345. numer. 1. lib. 4.* vbi subijcit non solum Bart. sed etiam reliquos Dd. id tenere, *in d. l.* 44 *relegati.* Et † potest generaliter dici, ius salui conductus ijs omnibus, qui illud ex supremi Principis concessione, vel præscriptione, consuetudineve acquisiuerunt, competere, iuxta ea, quæ de 45 modis acquirendi regalia late *lib. 1. cap. 5.* adducta sunt. Vti † vero quis hoc iure præstandæ securitatis potest, non solum in suo, sed & in alieno territorio, si regale viæ publicæ ipsi in eo competat, 46 Andr. Knich. *d. cap. 5. num 100* idque vsus comprobat. Tanti † vero hoc ius salui conductus siue securitatis præstandæ faciendum esse existimat Alciat. *in l. quantum ad iuris num. 9. ff. de verb. signif.* vt hoc vnicum Principi in via publica competere tradat, & sic tantum eius salui conductus siue securitatis respectu hanc inter regalia numerandam esse putet. Sed textus *in hoc cap. vnic.* indistincte eam viam regalibus annumerat, nec vllus Dd. ibi hoc regale ad solam eiusmodi securitatem restringit, & eius respectu distinctione vtitur, faciuntque pro eius singularis sententiæ refu- 47 tatione, quæ supra *num. 15.* dicta sunt. Quæ † vero pœnæ in ijs qui saluum conductum violant, & eum habentem offendunt, pro qualitate factorum locum habeant, videre est *in l. 1.* & Dd. *ibid. ff. ad l. Iul. Maiest. cum similibus,* & præter alios apud Castrens. *consil. 433. numer. 9.* Menoch *de arbitr. iud. quæst. cas. 337.* vbi omnes 48 pœnas enumerat. Neque solum † is punitur, qui impetrantem saluum conductum offendit, sed & qui id fecit aduersus vxorem & necessariam eius familiam, cum & hæ personæ concessione

salui

salui conductus comprehensæ censeantur Petr. de Bell. *de re milit. part. 9. tit. vnic. numer. 13. & 29* Angel. *in l. Papinianus. §. si quis mort. ff. de inoffic. testam.* Idque eo confirmatur, quod statuitur in Cameræ Ordinatione *d. tit. 49. §. 1. in verb.* Sampt allem jhrem Haußgesindt vnd Haußhaltung/ ꝛc. juncto §. Item die Geschworne/ ꝛc.

Capvt III.

De fluminibus nauigabilibus & ex quibus alia fiunt nauigabilia.

Svmmaria.

1. *De falsa huius capitis inscriptione, quæ est in priori viciosissima huius tractatus editione inscio auctore facta.*
2. *Flumina quædam publica sunt, quædam priuata.*
3. *Flumen publicum dicitur, quod perenne est.*
4. *Declaratur.* §. flumina, Instit. de rer. diuis. & l. nemo. §. fin. ff. eod.
5. *Flumen perenne est, quod continuo & semper fluit.*
6. *Flumina torrentia sunt priuata.*
7. *Fluminis priuati definitio à Zasio adducta refutatur.*
8. *Flumen ob coarctationem, quæ fit per limites territorij, non est dicendum priuatum, si perpetuo fluat.*
9. *Si manu factum sit, nec semper fluat, priuatum est.*
10. *Flumina, quæ priuata sunt, nihil à cæteris locis priuatis differunt.*
11. *Verbum* Flumen *simpliciter positum pro publico accipitur.*
12. *Fluminum publicorum quædam sunt nauigabilia, quædam non nauigabilia.*
13. *Nauigabilia ea etiam esse censentur, quæ natura sunt nauigationi apta, & in quibus nauigari potest, etiamsi re ipsa & actu nunquam in ijs sit nauigatum.*
14. *Non nauigabilium quædam faciunt alia nauigabilia, quædam non.*

15. *Flumina publica non ea sola esse, quæ sunt nauigabilia, vel alia nauigabilia efficiunt, contra Franciscum Marcum asseritur.*

16. *Flumina, quæ alia nauigabilia efficiunt, sunt reliquis præstantiora, nec tam facile in his, quam alijs aliquid facere permittitur.*

17. *Flumina nauigabilia tantum, & ea, ex quibus nauigabilia fiunt, Fridericus* in hoc c. vnic. Quæ sint regal. *inter regalia referri voluit.*

18. *Guntherus, Radeuicus & Sigonius, qui indistincte fluminum meminerunt, & ea regalibus annumerarunt, declarantur.*

19. *Nauigia Mutius non recte ex Frisingensi inter regalia refert, nisi forte per nauigia flumina nauigabilia & per quæ nauigabilia fiunt, vel etiam nauium præstationes intelligat.*

20. *Flumina Dedochinus Abbas inter regalia ad* hoc c. vnic. *pertinentia omisit.*

21. *Flumina tum nauigabilia, tum aliud nauigabile efficientia concessa censentur, quando regalia generaliter sunt concessa.*

22. *Non facta generali concessione, etiamsi vnum vel plura regalia in specie exprimantur, tamen ea flumina non censentur sine speciali eorum mentione concessa.*

23. *Alueus fluminum nauigabilium aut nauigabilia efficientium, an & quatenus de regalibus sit.*

24. *Alueus quem flumen publicum sibi fecit, etiamsi antea priuatus fuerit, publicus esse incipit.*

25. *Idque ita se habet, tam quoad proprietatem, quam iurisdictionem.*

26. *Superficies solo cedit.*

27. *Fallit in flumine publico, vt & in fundo dotali, & pluribus alijs casibus,* nu. 28.

29. *Insula in flumine nauigabili, vel ex quo nauigabile fit nata hodie est de regalibus.*

30. *Flumina nauigabilia & ex quibus nauigabilia, fiunt iuxta quosdam si spectentur vniuersa, esse proprietate Cæsaris & aliorum superiorem non recognoscentium, si vero spectentur singula, esse eorum, per quorum territoria transeunt, veriori tamen sententia, vtroque respectu proprietate solius Cæsaris, & aliorum superiorem non recognoscentium, esse* num. 31.

32. *Fallit*

32 *Fallit si concessione vel præscriptione consuetudine ue per alios regale fluminum sit acquisitum.*

33 *Manent etiam huiusmodi flumina, quoad vsum publica, & cuilibet iis sine tamen iniuria alterius vti licet.*

34 *In flumine publico tria sunt consideranda, proprietas, iurisdictio & vsus.*

35 *Proprietas fluminis publici & iurisdictio est eius, qui regalia habet, vsus vero communis manet.*

36 *Fluminis publici vsum si quis impediat contra eum interdictum competit.*

37 *Nauigationis magna emolumenta.*

38 *Nauigatio reipublicæ maxime necessaria est.*

39 *Nauigare in flumine publico cuilibet licet, nec si merces vehantur, cogi quis potest, vt hoc vel illo loco eas exponat.*

40 *Mandata sine clausula decerni possunt contra eos, qui aliquem cogunt, vt merces hoc vel illo loco exponat.*

41 *Prohiberi ne quidem per summum Principem aliosq́; regalia habentes sine iusta causa aliquis potest, ne flumine per liberam nauigationem vtatur.*

42 *Mandata sine clausula contra eos, qui in flumine publico nauigare prohibent, decerni possunt.*

43 *Piscatio an & quatenus licita sit, remissiue.*

44 *Ædificare & destruere in flumine publico cuilibet sine incommodo alterius licet.*

45 *Molendinum in priuatis fluminibus & aquis sine vlla authoritate Principis ædificari posse.*

46 *Rerum suarum quilibet moderator & arbiter est.*

47 *Ædificare in suo etiam in præiudicium alterius licet.*

48 *Molendinum in flumine priuato vtriq; eorum, quorum illud commune est ædificare licet, etiamsi vnius molendinum alteri noceat, modo id principaliter, vt sibi prosit, faciat.*

49 *Damnum aut iniuriam alteri inferre humanæ societatis vinculum non permittit.*

50 *Vt dolus eius qui principaliter alteri nocere studet & ad æmula-*

 tionem

tionem quid facit, excludatur, naturalis suggerit æquitas.

51 *Molendini in suo fundo extruendi licentia fauorabilis & dispositio eam impediens odiosa iurisq; correctoria censetur.*

52 *Molendinum in suo fundo extruere prohibens dispositio restringi debet*, num. 54.

53 *Molendina extruendi licentia concessa hominibus alicuius regionis vel territorij porrigitur etiam ad ciuitates, pagos, collegia, reliquasq; vniuersitates illius loci.*

55 *Molendinum quis in suo ædificare potest, etiamsi alius molendinum solus habuerit per immemoriale tempus, vel etiam mille annorum.*

56 *Molendinum quis in suo extruere nequit, si præscriptio post prohibitionem ei factam secuta sit.*

57 *Præscribi nisi post prohibitionem à præscribente factam nequeunt, quæ meræ facultatis sunt.*

58 *Molendinum in sua extruere, est res meræ facultatis.*

59 *Ne subditi quidem cogi possunt, vt molant vel coquant in molendino vel furno domini, etiamsi id per centum & multo plurium annorum spacium fecerint.*

60 *Fallit tamen si alibi molere aut panes coquere prohibiti fuerint, & tali prohibitioni tam diu vt præscriptio eam secuta sit, acquieuerint &* n. 64. *probariq; debet à prohibente obtemperatum prohibitioni & post eam 30. annorum spacium elapsum fuisse.*

61 *Idq; ita se habet siue prohibitio fuerit tantum maiori parte facta, siue iudicialis, siue trajudicialis, siue etiam specialis, siue generalis* numer. 62.

63 *Prohibitio generalis tantam vim habet quoad omnes personas sub illa generalitate comprehensas, quantam specialis quoad personas quibus specialis prohibitio facta est.*

65 *Molendinum etiam in flumine publico ædificari potest etiam sine licentia Principis supremi vel alterius hoc regale legitime habentis si sine inuidia & æmulatione alterius fiat, nec vsus eius deterior reddatur.*

66 *Fluminum publicorum non nauigabilium ex quibus aliud nauigabile fit, non tanta est vtilitas, quanta nauigabilium.*

67 *Molendina etiam in nauibus extrui possunt.*

68 *Molen-*

68 *Molendina in nauibus extructa loco nobilium habentur.*

69 *Molendinum, quod alas habet, & vi ventorum agitur, sine licentia superioris quilibet in suo fundo extruere potest.*

70 *Aeris vsus omnium communis & super fundo suo cuilibet liber est.*

71 *Molendina etiam quæ alas habent & vi ventorum aguntur inter mobilia referuntur.*

72 *Molendinum an in fluminibus etiam nauigabilibus sine licentia eius, qui regalia habet citra alterius incommodum & publici vsus detrimentum ædificari possit?*

73 *Interdictum prohibitorium in quolibet loco publico nō aliter locū habet, quam si tale quid fiat, quod in aliorum damnum redundat.*

74 *Facere cuilibet licet quod sibi prodest & alteri non obest.*

75 L. Quo minus ff. de flumin. *declaratur.*

76 L. Seruitutes §. publico ff. De seruit. *declaratur, & refutātur qui asserunt semper per ædificationem molendini in flumine publico nauigationem & vsum eius deteriorem reddi.*

77 *Molendinum an in superiore parte fluminis publici construi possit inuito eo qui in inferiore parte eius fluminis molendinum habet, distinctione explicatur, eademq́;* n. 78. *textibus confirmatur.*

79 *Molendinum illicite ædificare quis censeatur?*

80 *Præsumitur in dubio quilibet principaliter ad suam vtilitatem & non animo nocendi ædificare, fallit si impensa in molendinum facta excedant commodum, quod inde percipi potest* n. 83 *vel si extruens inde nullum sentiret commodum* n. 84.

81 *Præsumitur in dubio in meliorem partem, non autem quòd quis delinquere & dolose agere voluerit.*

82 *Iure suo qui vtitur, nemini iniuriam inferre videtur.*

85 *Molendina & alia, quæ ad æmulationem alterius extruuntur, Noui operis nunciationis remedio impediri possunt.*

86 *Contra Molendinum post denunciationem sibi factam ædificantes mandata inhibitoria sine clausula in Camera Imperiali impetrari possunt.*

87 *Molendina exstruendi jus non est de regalibus.*

88 *Mo-*

88 *Molendinum habere non est iurisdictionis.*

89 *Molendinum licet ipse dominus loci habeat, non tamen aliquis ex subditis aliud ædificare prohibetur.*

90 *Cum tamen flumina sint de regalibus, consultius fuerit eorum, quibus regalia competunt, consensum impetrare, id plerumque multis locis fit.*

91 *Regalia habentes naufragiorum compendia sibi passim vendicăt, & in Sicilia, Anglia & Italia inter regalia referuntur.*

92 *Quod tamen iuri naturali & æquitati repugnat.*

93 *Naufragiorum compendia non tantum veteri Romano iure prohibentur sed & constitutione Friderici secundi, & criminali constitutione Caroli Quinti ita damnantur, vt omnes contrariæ consuetudines tanquā corruptelæ & irrationabiles cassentur.*

94 *Ex naufragiis emolumentum quærentes, aut naufragium passos spoliantes, de iure canonico, ipso facto sunt excommunicati.*

95 *Naufragium passos si quis spoliet prætextu alicuius consuetudinis, contra eum mandata sine clausula in Camera Imperiali decernuntur.*

96 *In naufragij causa tenetur iudex etiam ex officio inquirere de omnibus iis, quæ à naufragio dependent, & fit ea inquisitio libere ac summarie.*

97 *Naufragio qui interfuerunt, etiam parte non citata examinari possunt. Caroli V. constit. criminal. c. 219. pertinet etiam ad res furtiuas vel per rapinam oblatas & ad eum casum quo auriga currum subuertit & aliquis inde ex improuiso periit.*

98 *Mare & littora eius an & quatenus inter regalia referenda sint, late discutitur.*

1 TErtium regale sunt flumina nauigabilia, & ex quibus alia fiũt nauigabilia, idque de vtrisque ex textu huius constitutionis Friderici manifestissimum est, nec† mihi vnquam in mentem venit, vt inscriberem hoc caput, quod ad vtraque illa spectat, de solis fluminibus nauigabilibus, & nõ etiam de iis, quæ non sunt nauigabilia ac aliud nauigabile reddunt, in vitiosissima tamen priori editione, me inscio facta, inscriptum est hoc caput de solis

lis nauigabilibus. Tenendū † vero genera'iter est, flumina quædam publica esse, quædam priuata *l.1.§.1 ff de flum.* Flumen publicum †. Vlpianus ibidem ex Cassij sententia definit, quod perenne est. Ea ratione passim ab Interpretibus nostri iuris definitur, vt videre est apud Bart. Ias. & alios Interpretes *in l. Quo minus ff. de flum.* item apud Dd. *in §. flumina. Inst de rer. diuis in l. Nemo §. fin. ff. eod. in hoc c. vn. Quæ sint regal. & aliis locis.* Ad hoc g nus fluminum textus *in d. §. flumina* esse omnia flumina publica dic. ns, coarctari debet, vt videlicet omnia flumina perennia intelligantur esse publica, ideoque Marcianus *in d. §. fin.* ita publica esse asserit omnia flumina, vt adijciat verbum *pene*, quasi dicat, exceptis non perennibus omnia flumina esse publica. Perenne † vero flumen est, quod continuo & semper fluit, nec ideo tamen minus perenne erit, vel appellationem perennis fluminis amittet, quod forte aliqua æstate exaruerit, vt ab eodem Vlpiano proditum est *in d. §. 1.*

2 3 4 5

Atque ex his quidem omnibus simul liquet, quæ sint priuata flumina, quod † nimirum torrentia priuata sint, vt quæ tantum hyeme fluant *d. §. 1.* A † Zasio *in not. ad tit. ff. de rer. diuis. num.* priuatum dicitur esse flumen, quod limitibus territorij distinguitur & coarctarur. Sed neminem vidi, qui huiusmodi definitionem priuati fluminis constituat, & sane, quemadmodum dicit hanc suam definitionem in textibus iuris non reperiri, sic re[ve]ra ab ijs aliena est, & repugnat rationi. Nam omne flumen indistincte censetur esse publicum, quod perpetuo fluit, secundum definitionem supra positam. Ob † coarctationem vero quæ per limites territorij fit, non erit dicendum flumen aliquod non esse publicum; si semper illud fluere constet, quemadmodum nec fossa manu facta priuata est, sed publica, si flumen publicum, hoc est, tale quod perpetuo fluit, per eam fluere constet *l.1. §. fossa ff. de flumin.* licet † alioqui, quæ manu facta sunt, priuata esse censeantur, & priuatum etiam flumen sit, si manu [es]t factum, nec semper fluit g'oss. *ad d. §. flumina.* Cæpoll. *in tract. seruitut. rusticor. prædior. cap. 22. numer. 1.* Bursat. *cons. 41. numer. 12. lib. 1.*

6 7 8 9

10 *lib.1.* idq; colligere licet ex *d. §.fossa.* Verumenimuero † flumina, quæ priuata sunt, nihil differunt à cæteris priuatis locis, vt ait Vlpianus *in d.l.1.§.1.& §.Item si amnis.*

11 Quandocunque † vero simpliciter verbum *flumen* ponitur, pro publico accipiendum est, idque ita fieri debet *in l. Inter eos. l. ergo & l. altius. ff. de acquirend. rer. dom & passim alijs locis*, vbi simpliciter fluminis fit mentio Aym. Parmens. *de jur. alluu. libr. 1. cap. 15. numer. 6.* vbi addit, id etiam in instrumento de flumine confecto ita se habere. Accedit Beroius *cons.140. num.16. lib.3.* vbi ait, flumina omnia publica esse, nisi probetur contrarium, & facit huc textus *in d. §. flumina. in verb. Omnia Instit. de rer. diuis. & in d.l. Nemo. §. fin. in fin. ibi.* pene omnia. *ff. eod.* Neque vero illa flumina, de quibus Imperator Fridericus *in hoc c. vn.* loquitur, sunt alia quam publica, quæ tamen etiam non omnia vult regalibus annumerari.

12 Etenim † horum alia sunt nauigabilia, alia non nauigabilia *d. l.1. §. non autem. §. si in mari. & l.1. ff. ne quid in loc. publ.* Et † na-
13 uigabilia quidem ea etiam esse censentur, quæ natura sunt nauigationi apta, & in quibus nauigari potest, etiamsi re ipsa & actu
14 in iis nunquam sit nauigatum Leonin. *cons. 9 n. 3.* Non † nauigabilium quædam faciunt alia nauigabilia, quædam non, idque conuincitur ex *l. si autem plures §. fin. ff. de aq. pluu. arcend. & d.l. Quo minus. ff. de flum.* Atque eam publicorum fluminum non nauigabilium diuisionem de iure respondendo ita adducit Decius *cons. 244. numer. 2. vers. Et pro resolutione* vt addat illud, de quo ibidem loquitur, eiusmodi extitisse flumen publicum, quod nec
15 nauigabile esset, nec aliud efficeret nauigabile. Non † recte igitur Franc. Marc. *decis. 111. num. 8 & 344 num. 1. part. 1.* flumina publica ita describit, quasi ea sola sint publica, quæ sunt nauigabi-
16 lia, vel alia nauigabilia faciunt. Illa † vero quæ alia nauigabilia faciunt, merito ob bonum publicum reliquis, quæ id non præstant, censetur esse præstantiora, ideoq; legibus nostris non tam facile in illis, quam in his aliquid fieri permittitur *d. l. si autem plu-*
17 *res §. fin, & d.l. quo minus.* Hinc † etiam *in hoc c. vn.* diserte sola naui-

uiga-

uigabilia, & ea, ex quibus nauigabilia fiunt, inter regalia numerantur, & eorum appellatione decorantur.

Siue igitur flumina recta in mare fluunt, nec ipsa nauigabilia sunt; siue in aliud quidem flumen ingrediuntur, sed sine eo effectu vt illud nauigabile reddant, non pertinent ad regalia. Proinde † verba Guntheri *lib.* 8. dum fluminum præcise & indistincte meminit, & inter regalia numerat, non alio sensu accipienda sunt, quam quod loquatur de solis publicis fluminibus nauigabilibus, & ex quibus nauigabilia fiunt. Nec aliud dicendi sunt voluisse Radevic. *lib.* 2. *c.* 5. & Sigon. *de regn. Ital. lib.* 2. *&* 12. etiamsi similiter fluminũ simpliciter meminerint inter regalia, nisi hos oẽs Scriptores ita loquentes errasse placeat affirmare. Et sane potuissent & debuissent ea de re magis perspicue & distincte loqui. Mutius † *Chron. li.* 18. ex Frisingensi fluminum nullam faciẽs mentionem, in classem regalium refert & nauigia, per quę si flumina nauigabilia & ea, per q̃ fiunt nauigabilia, intellexit, recte sensit, sed minus recte & obscure locutus est. Diuersissima enim sunt ipsa flumina, & nauigia, quibus in fluminib. vtimur, nec alij scriptores ita loquuntur, neq; Frider. in hoc c. vn. aliter nauigiorum meminit, quam quod post plura alia regalia etiã plaustrorũ nauiumq; præstationes ad regalia referat, ideoq; rectius videtur dici posse, eo pertinere nauigia de quibus Mutius loquitur. Dedochin. Abb. † de his regalibus ita loquitur, vt & ipse fluminum quoq; nullam omnino faciat mentionem, nec etiam aliud afferat, quod eorum loco sit, q̃ quidem eo minus mirum est, quia & nonnulla alia regalia Friderico in Italia restituta omisit, quorum non solum ipse Imperator *in hoc c. vn.* sed & alij historici Scriptores meminerunt.

18 19 20

Censentur † autem flumina tum nauigabilia, tum aliud nauigabile efficientia alicui concessa, etiamsi non sit in specie eorum facta mentio, sed regalia generatim fuerint concessa, Boss. *de aquis & fluminib. num.* 12. allegans pro hac sententia Bartol. *in rubric. ff. Vt in flum. publ. nauigar. lic.* & Cardinal. *cons.* 38. *col.* 2. & simul addens hanc sententiam esse claram, & Rosenthal. *de feud cap.* 5.

21

22 *concl.30.n.1.*ait, de hoc ambigi non debere. Si † vero in specie vnius atque alterius regalis mentio fiat, non est dicendum regale fluminis concessum esse, cum generali regalium facta mentione non censeantur flumina concessa, nisi expresse & in specie eorum fiat mentio, Afflict. *in hoc c.vn. in verb. flumina, nu. 7.* per text. *in c.1. §. In generali. si de feud. defunct. fuer. controu.* Isern. *ibid n.3.* Gylman. *Rer. iudicat. lib. 2. decis. 23. n. 6. & 7.* vbi id à Referente votando in Camera Imperiali eo casu discussum est, quo quidam pontem & vectigal in feudum recognoscebat, & vrgebat eo ipso se etiam flumina in feudum habere.

23 Quemadmodum † vero ipsa flumina nauigabilia & ex quibus nauigabilia fiunt regalibus annumerantur, sic & eorum alueum (quem ventrem fluuiorum appellat Bart. *in tract. de alueo. in verb. Alueo.* & lectum fluminis vocat Bald. *in rubr. ff. de rer. diuis. nu. 29.*) quousq; deseruit flumini publico, eiusdem iuris & de regalib. esse tradit Pereg. *de iur. fisc. li. 1. tit. 1. n. 22.* Aym. Parmens. *de iur. alluu. li. 1. c. 11. n. 7. & c. 12. n. 8.* Corn. *cons. 287 n. 11. lib. 3.* Heig. *qu. 40 n. 129 part. 2.* Beroius *d. cons. 140. n. 1. & 9. vol. 3.* Rulant *de commissar. part. 4 lib. 2. c. 15. n. 2.* Schneidw. *in §. quod si naturali, n. 2. Inst. de rer diuis.* idq; votando in Camera Imperiali aliquando cõpropatum est *in causa* Balthasar von Flodorff *contra* Hauprechten von Gröge Tileman. de Benign. *syntagm. 2. decad. 2. vot. 7. n. 28. 29. & 30* pro huius sententiæ confirmatione facit textus elegans *in l. 1. §.*

24 *simili modo. vers. Ille etiam alueus ff. de flumin.* vbi † etiam ille alueus quem sibi flumen fecit, etsi priuatus antea fuit, tamen publicus esse incipit, & annectitur generalis ratio quia impossibile est, vt

25 alueus fluminis publici non sit publicus. Addit † etiam Aym. Parmens. *d. c. 12 nu. 9.* illud verum esse tam quoad proprietatem, quam quoad iurisdictionẽ, & hoc expresse quoq; probat Corn. *in d. cons. 287. n.* 11. adducens pro hac sententia textum *in l. adeo. §. quod si toto. ff. de acquir rer. dom.* quatenus ibi dicitur, quod nouus alueus ei idem sit iuris, cuius est ipsum flumen. Idem respondit Collegium Ferrariense, vt videre est apud Riminald. *cons. 64. nu. 11. lib. 1.* quem de hac re ita allegat Aym. Parmens. *d. n. 9.*

Obstare

Obstare † quidem videtur quod superficies cedat solo §. *cum in suo. Instit. de rer. diu s. 1. l. adeo. §. cum in suo. ff. de acquirend. rer. domin.* Sed † dicendum est, exceptionem statui in flumine publico, idque adeo verum est vt, quemadmodum supra dictum est, impossibile esse censeatur, vt fluminis publici alueus non sit publicus. Atque † eo minus mirum est hic constitui exceptionem, quod & plures alij speciales casus reperiantur, in quibus superficies non cedit solo, cuiusmodi (exempli gratia) est, quod in fundo dotali à marito ædificatum non cedat ei solo *l. Senatus. § Marcellus* & ibi Bald. Raphael Fulgos. Ias. & plures alij Dd. *ff. de legat. 1.* Boer. *ad consuetud. Biturricens. tit. Des coustumes concernan. mariag. §. 2.* eaq; communis est Dd. opinio teste Vilialob. *commu. opinion. lib. 1. in verb. AEdificium factum.* 26 27 28

Insulam † vero etiam in flumine nauigabili, vel ex quo nauigabile fit, natam hodie de regalibus esse nec ad priuatos pertinere, in Camera Imperiali votando adductum est in prædicta causa Balthasar von Flodorff contra Hauprechten von Gröge Tileman. de Benign. *d. vot. 7. num. 31. & seqq. vsque ad vers. Accedat* vbi ideo confirmatur, quod accessorium sequatur naturam sui principalis, resque eadem diuerso iure censeri non debeat, & quod iuris in re principali est, idem sit in eius augmento, ac ex iure feudali vt flumina sunt de regalibus, sic & omnis vtilitas ex ijs profluens ad dominum fluminis pertineat. Apparet etiam ex sententia prædicto voto subiecta secundum hoc ipsum votum in Camera pronunciatum esse. 29

Vocatur † autem ab Interpretibus in dubium, an hæc, de quibus agimus, publica flumina nauigabilia & ex quibus nauigabilia fiunt, proprietate sint Cæsaris & aliorum superiorem non recognoscentium, an vero cuiuslibet alterius per cuius territorium fluunt? Baldus *in l. si plures. num. 13. vers. Sed hæc ratio. C. de condit. insert.* putat, quoad vniuersitatem quidem, si vniuersa flumina spectentur, verum esse, quod sint in dominio Cæsaris & Romani Imperij, sed si ad singula respiciatur, eorum proprietatem pertinere ad illos, quorum territorium transeunt. Eadem sententia probatur Ioanni de Imol. *in l. fluminum. num. 3. ff. de* 30

damn.infect. Præposito *in c.1. §.si quis de manso.num.12 si de inuestit. feud.controuers.fuer.* Iasoni *in d.l. quo minus. numer.39 ff de flumin.* Alexandro *consil.194.numer.8.lib.2.* Signorolo de Homod.*consil. 70.num 1.& 2.*

31 Sed † verius est siue ratione vniuersitatis omnia, siue particulariter singula spectentur flumina nauigabilia, & ex quibus nauigabilia fiunt, proprietatem esse Cæsaris & aliorum superiorem non recognoscentium. Nam regalia ad eos pertinent eorumque sunt proprietate, estque ea receptissima Dd. sententia. Et sane nisi proprietas ipsorum esset, minus recte regalium nomen haberent à Rege, quasi eius propria. Flumina vero publica nauigabilia,& ex quibus nauigabilia fiunt,esse de regalibus, tum ipse Imperator Fridericus *in hoc c.vnic.* asserit, tum à Dd. ibidem & passim alijs locis inculcatur, tum denique fatentur ipse Baldus & reliqui modo pro contraria sententia citati Interpretes. Relinquitur ergo ea flumina non quorumlibet,per quorum territorium fluunt, sed solius Imperatoris in Imperio Romano,vel aliorum superiorem non recognoscentium propria,& in eorum dominio esse, siue vniuersaliter siue particulariter considerentur,nisi alium superiorum recognoscentes, per quorum territorium transeunt, ex concessione vel præscriptione consuetudineve ea habere constet.

Non obstat quod Baldus *in d.l.si plures* ad stabiliendam superiorem contrariam sententiam obijcit,eandem esse rationem territorij, quod aquis non est tectum, & eius, quod sub aquis est, vel ipsarum aquarum. Nam contrarium vel inde manifestum euadit,quod maxima differētia sit inter mare, quod omnium hominum commune esse dicitur *in §.& quidem.Instit.de rer. diuis.& l.2.in fin.ff.eod.* & terram, siue ea loca, quæ non sunt operta mari, in quibus dominia plerumq; priuatis hominibus competere solent, & cōstet territorium, quod in terra quis habet, & per quod flumina nauigabilia vel nauigabilo facientia fluunt, longe aliud & diuersum esse ab ipsis fluminibus nec ab eo ad hæc inferri posse. Ex his igitur abunde liquere puto, erroneam esse sententiam Bald. & eius asseclarum, nec recte etiam sentire eos, qui existimant

mant Cæsarem & alios superiorem non recognoscentes tantum tuitionem & defensionem in fluminibus habere, vel etiam qui putant, tantum iurisdictionem superiorem eorum esse, proprietatem vero ad singulos eos pertinere, per quorum territorium transeunt. Nostram vero sententiam vt saniorem amplectuntur etiam quamplurimi Interpretes, & quidem præter alios Boss. *tit. de aquis & flumin. n 34. & 35.* Cæpoll. *de seruit. rustic. prædior. c. 31. nu. 4* Petr. Gregor. *in syntagm lib. 3. part. 1. c. 14. n. 3. & de repub. lib. 9. c. 1. n. 27.* Roland. à Vall. *cons. 97. n. 4. lib. 3.* Berojus *d. cons. 140. n. 4. vol. 3.* Iacob. de S. Georg. *in tract de feud. in verb. Et cum fluminib. num. 1.* (quem non recte pro Baldi & aliorum contraria sententia allegat Ioan. Fich. in addit. ad comm. opin. Baptistæ de Villalob. *in verb. flumina nauigabilia)* Affl. *in hoc c. vn. ad verb flumina nu. 1.* Peregr. *de iur. fisc. lib. 1 tit. 1. n. 19.* Ferrar. Mont. *de feud. l. 5 c. 7. v. Ex fluminibus, & vers. Tametsi ius piscandi.* Petr. Heig. *quæst. suar. lib. 2. quæst. 40. nu. 123. & 124.* Rulant *de commissar. part. 4. lib. 2. c. 10.* Wesenb. *in parat. ff. d. flum. nu 3. vers. Ac ad Principem.* Mynsi. *respons. 19 nu. 4. decad. 2.* Tembec. *quæst. 23. n. 11.* Aym. Parmens. *de alluu. iur. lib. 1. c. 15. n 12.* quibus accedunt deducta in causa Balthasar von Flodorff contra Hauprechten von Gröge in supra allegato voto Camerali *n. 21 22. & 28.* Etsi vero Fichardus alteram sententiam cõmuniorem esse asserat, tamen contrarium dicere malo, tum ob supra allegatos Dd. tum ob plures alios *in §. flumina. Instit. de rer. diuis. & alijs locis* sententiæ nostræ accedentes. Et vt maxime altera pro communiori haberi posset, tamẽ hæc vt verior præferenda, & secundum eam potius iudicandum esset, cum presertim & vsus accedat, qui testatur non quorumlibet, per quorũ territorium flumina transeunt, sed solius Imperatoris vel aliorum superiorem non recognoscentium ea esse, nisi † vt supra obiter dictum est, cõcessione vel præscriptione consuetudineve per alios hoc regale sit acquisitum, vt in superiorem recognoscentibus Principibus, Comitibus & nonnullis alijs experientia in Imperio docet. 32

Verum enimvero † licet in Romano Imperio proprietas eorum fluminum sit Imperatoris, tamen quoad vsum publica maneant, & cuilibet licet ijs vti, modo sine iniuria alterius id fiat *l.* 33

fiat *l. riparum. ff. de rer diuis.* §. *flumina* & §. *riparum. Instit. eod. l. 1.* §. *non autem ff. de flumin. l. 1 ff. Vt in flum publ. nauig. lic. l. diligenter. C. de aquaduct. lib. 11. l. fluminum. ff. de damn. infect.* vbi ab Vlpiano expresse flumina & viæ publicæ hac in re æquiparantur, idemque 34 fit *in d. l. 1. ff. vt in flum. publ. nauig. lic.* Ideoque † non minus quam in via publica tria consideranda sunt in flumine publico; proprietas, iurisdictio & vsus. Stephan Forcat. *dialog. 14. nu. 5.* Aym. 35 Parmens. *d. cap. 15. num. 11. & 12.* Heig. *d. cap. 40. nu. 123.* Inter † ea proprietas & iurisdictio est quidem eius, qui regalia habet, vt supra ostensum est, vsus vero secundum iam allegata iura communis manet, idque addunt Parmens. & Heig. *iam citatis locis.* Idem de vsu, quod videlicet communis maneat, tradunt Cæpoll. *de seruitut. rusticor. prædior. cap. 31. num. 6.* Iacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. Et cum fluminibus num. 4.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 13. num. 2.* Vult. *de feud. cap. 5. num. 6. vers. Flumina publica.* vbi pro hac sententia præter alios allegat Bald. Aluarot. Isern. Afflict. Baron. & alios *in hoc c. vnic.*

Proinde quemadmodum contra eos, qui huiusmodi vsum in vijs publicis impediunt interdicto aliquem experiri posse, 36 superiori capite diximus: sic † & aduersus eos, qui vsum fluminis deteriorem reddendo vel alia ratione obstant, quo minus in fluminibus publicis hic vsus liber sit, interdictum competit *d. l. 1. in princ. &* §. *deterior. ff. de flumin l. 1. ff. ne quid in flum. publ. & d. l. 1. ff. vt in flum. publ. nauig. lic.* Magna vero propter illum, de quo supra dictum est, vsum ad priuatos etiam homines non minus ex flumi- 37 nibus, quam vijs publicis, redit vtilitas. Nam † certum est nauigationis magna esse emolumenta & commoda, idque experientia docet, & testatur ICtus *in l. 1. in princ. &* §. *si is qui nauem. ff. de* 38 *exercit. act.* vbi nauigandi vsum necessitatem vocat, & † Reipublicæ maxime necessariam esse nauigationem ait Menoch. *de retinend possess. remed. 6. nu. 54.* additque Dd. id scribere *in d. l quo* 39 *minus. ff. de flumin.* ideoque † merito eo magis cuilibet in fluminibus publicis nauigare licere censetur, *d. l. riparum. d.* §. *riparum. & d. l. 1. vt in flum. publ. nauig. lic.* siue homines, siue merces naui vehantur, nec, si merces vehantur, cogi quis potest vt hoc vel illo loco

lo loco eas exponat, quemadmodum conuincitur ex locis iam citatis generaliter & indistinctè de libertate nauigandi loquentibus, idque Mynsing. in graui controuersia, in Camera Imperiali olim inter duas ciuitates Imperiales agitata, dum Assessorio munere ibi functus est, votando asseruit *respons. 19. nu. 3.* Et † post- 40 sunt tanquam ob factum omni iure prohibitum contra eos, qui aliquem cogunt vt merces hoc vel illo loco exponat, nec sine talionere libera nauigatione vtatur, mandata sine clausula decerni, obtinuitque 6. Augusti anno 1575. tale mandatum ciuitas Spirensis contra Electorem Palatinum.

Et cum hæc ita sint, quemadmodum superiori capite de via publica ostensum est, à summo etiam Principe, vel alio ex concessione vel præscriptione regalia habente, non aliter quam ex iusta & legitima causa vsum transeuntibus & ea vti volentibus prohiberi posse: sic † hoc ipsum huc etiam applicandum est, 41 & dicendum, quod nec per supremum Principem, vel alios regalia habentes prohiberi possit, ne quis flumine per nauigationem liberam vtatur, nisi iusta & legitima causa subsit, idque de fluminibus ita tradunt Peregrin. *de iur. fisc. lib. 1. tit. 1. num. 22. in fin.* Schrader. *de iurib. incorporal. lib. §. 25. num. 19.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 21 num. 2. & conclus. 23. num 3.* Leonin. *cons. 9. num. 4.* Andr. de Isern. *in hoc cap. vnic. in verb. flumina nauigabilia. num 7. vers. Sic debet intelligi*, vbi ait iura de Principis potestate loquentia ita debere intelligi, vt semper faciat cum causa. Ita etiam loquitur Affl. ct *in d. verb. flumina, num. 8.* addens quod alias Princeps peccaret, si sine causa faceret, & quod non dicatur posse, quod cum peccato fieri potest. Accedit his Rauchbar *quæst. 23. part. 1.* vbi, licet in vtramque partem de huiusmodi prohibitione disputet, tamen *num. 10. vers. Verum his non obstantibus* concludit, ita prohibitionem rectè fieri, si Principes regalia habētes iusta causâ moueantur, & sic non minus quam modo allegati Dd. legitimam & iustam causam requirit, & *num. 15.* addit plures eandem sententiam probare, adducitque nominatim pro ea Bart. Bonauent. Strach. Peregrin. & Petr. Frider. Et † sane adeo vera & æquitate 42 subnixa est hæc sententia, vt in Camera Imperiali comprobata

sit, & mandata etiam sine clausula ab ea contra prohibentes & impedientes decernantur, & antehac sæpius decreta sint. Atque ita memini ante multos annos *in causa ciuitatis Bremensis contra Comitem Oldenburgensem* eiusmodi mandatum fuisse decretum, cui vt pareretur, Comiti Oldenburgensi, non obstantibus eius exceptionibus, iniunctum fuit. Sic etiam ciuitas Coloniensis contra Archiepiscopum Coloniensem aliquando mandatum sine clausula obtinuit, cum contra ius & Imperij constitutiones ab antiquo vect gali recederet, & maius à transeuntibus nauigijs postularet, nauigationemq; ea ratione impediret. Gylm. *Symphorem. supplicat. tom 2. part. 3. tit. 6. supplicat. 1.* vbi id *in fine* additur, & præmittitur aliud præiudicium similis mandati sine clausula, pertinetq; etiam huc, quod superiori capite de var js præiudicijs contra viæ publicæ vel fl minis vsum communem proh bentes ac impedientes dictum est. An † autem & quatenus piscatio etiam hodie cuilibet libera sit, ostendemus vbi venerimus ad illud regale, quod Imperator Fridericus *in hoc cap. vnic.* piscationum reditus appellat.

De † ædificandi vero & destruendi iure in flumine nominatim asserit Vlpianus *in d. l. fluminum. in pr. ff. de damn. infect.* cuilibet id publice liberum esse in fluminibus publicis sine incommodo alterius. Vnde quæstio emergit, quid de molendinis statui debeat, an videlicet & quatenus ea liceat hominibus priuatis in fluminibus publicis extruere? De † priuatis fluminibus & aquis certum est, libere & sine vlla authoritate Principis molendinum in illis ædificari posse, cum ea nihil ab alijs locis priuatis differant, *d. l. 1. §. 1. & § item si amnis. ff. de flum.* & † quilibet suarum rerũ sit moderator & arbiter, *l. in re mandata. C. mandat.* & † in suo liceat etiam in præiudicium alterius æd ficare *d. l. fluminum. §. fin. & l. Proculus. ff. de damn. infect.* Atq; † hinc, etiamsi duo habeant flumen priuatum vterq; habet liberam facultatem extruendi molendinum, licet vnius molẽdinum alteri noceat, & sic in superiori parte fluminis priuati recte ædificatur molendinum inuito eo, qui in inferiori parte eiusdem fluminis habet, modo principaliter id faciat vt sibi prosit, non vt alteri noceat, cui si principaliter vellet obesse

obesse, is, qui præuenit ædificando, poterit obstare, quo minus extruatur molendinum in superiore parte fluminis Bart. *in d. l. quo minus, nu. 2.* & *ibid.* Ias. *nu. 21. & seq.* Alexand. *cons. 194 num. 3. & 4 lib. 2.* Ferrar. communem esse sententiam dicens *in sua pract. in form. libell. actionu confessor. in verb. seruitus aquæductus nu. 7.* Bald. *in l. item lapillis, num 7. ff. de rer. diuis.* Angel. *in l. si manifeste num. 3. C de seruitut. & aq.* Modestin. Pistor. *cons. 19. nu. 3. & 5. lib. 1.* Gail. *obseru. 69. num. 27. lib. 2.* (vbi communem esse dicit) Franc. Viu. *commun. opinion. lib. 2. opin. 181.* vbi addit hanc sententiam ab omnibus Interpretibus esse receptam *in l. si quis ex argentarijs. 6. §. si initium. ff. de edend. & in d. l. si manifeste. C. de seruit. & aq.*

Pro hac sententia non solum faciunt textus *in l. Proculus. ff. de damn. infect.* & alij iam citati, sed & textus *in l. 1. §. denique. ff. de aq. pluu. arcend.* Facit † etiam quod, vt alteri damno simus & iniuriam faciamus, humanæ societatis vinculum non permittat, *l. seruum in fin. ff. de seru. export. & l. in fundo. §. constituimus. ff de rei vindic.* & † naturalis æquitas flagitet vt dolus eius, qui principaliter alteri nocere studet, & æmulationem alterius quid facit, excludatur *l. 2. §. item pars. ff. de aq. pluu. arcend.* eamque rationem ponderat Ias. *in d. l. quo minus. num. 22.* Atque † hinc licentia extruendi molendinum in suo fundo fauorabilis esse censetur *arg. l. nemo exterus. C. de iudais. d. l. in re mandata, & l. 2. ff. si quis a par. manumiss.* & econtra dispositio eiusmodi ædificationem prohibens odiosa est *arg. l. cum eo, & l. Imperatores. ff. de seruit. vrban. prædior.* iurisque correctoria Schrader. *de iurib. incorporalib. §. 9. num. 15. 18. 19.* atque † ideo hæc restringi, & econtra illa licentia extendi debet *l. cum quidam. ff. de liber. & posthum. l. præcipimus Cod. de appellat. c. odia. de reg. iur. in 6.* Schrader. *d. §. 9. num. 16. & 20.* addens † *num. 17.* se verissimum iudicare licentiam extruendi molendina concessam personis, hominibus siue incolis alicuius regionis vel territorij, porrigi etiam ad ciuitates, pagos, collegia, reliquasq; vniuersitates illius loci, idq; singulariter cōfirmat ibidem *nu. 11. & 12.* & † *n. 21.* subijcit dispositionē prohibentē hominibus, personis vel incolis alicuius regionis vel territorij extruere molēdina in fundis proprijs, non extēdi ad ciuitates, pagos vel

49 50 51 52 53 54

collegia reliquasq; vniuersitates illius regionis vel territorij, arg. eius, quod tradit Imol. & Abb. *in c. nouit. de his quae fiunt à Praelat. sine consens. capit. & l. 3. §. haec verba, ff. de negoc. gest.*

55 Praeterea † tanta est facultas & licentia aedificandi molendinum in suo, vt ne quidem, si alius per immemoriale tempus solus molendinum habuit, hoc ei obstaculo sit, quo minus molendinum in suo extruere possit, Borcholt. post Iacob. de S. Georg. & Caepoll. à se adductos *in hoc c. vnic. nu 34. & 36.* Schneidw. *in §. summa autem diuisio. nu. 61. Instit. de interdict.* vbi ait eiusmodi aedificationem molendini admittendam esse, etiamsi per mille annos alius molendinum habuisset, idque tradit etiam *in tractat. de*

56 *feud. part. 2. nu. 47.* simulque † ibidem vt & *d. num. 61.* hoc ius limitat eo casu, quo prohibitio illi alteri facta est, & is tam diu in prohibitione acquieuit, vt post eam praescriptio secuta fuerit, quam limitationem adducunt etiam Bald. *in l. 1. nu. 10. C. de seruit. & aq.* Ias. *in d. l. quo minus, nu. 155. ff. de flumin.* Brun. *cons. 56. nu. 6.* Crauett. *cons. 111. num. 22.* Wesemb. *cons. 67. nu. 29.* Alexand. *cons. 194. num 7. lib. 2.* communiterque approbatam esse asserunt Roland. à Vall.

57 *cons. 97. nu. 7. lib. 3.* & Franc. Rip. *in d. l. quo minus, num. 14.* Et † facit pro ea quod generaliter expediti iuris sit, ea, quae merae faculta-

58 tis sunt (inter † quae etiam est extruere in suo molendinum *arg. l. cum eo, & l. Imperatores. ff. de seruit. vrban. praed.* Schneidw. *d. part. 2. num. 54.* Schrader. *de iurib. incorporalib. §. 5. nu. 44.* Borcholt. *in hoc c. vnic. num. 34.*) non praescribi nisi post prohibitionem à praescribente factam, *c. significante* & ibi Dd. communiter *c. possessiones 16. q. 1. de appellat.* Cyn. *in l. cum notissimi, § sed cum illud, C. de praescript. 30. vel 40. annor.* Felin. *in c. cum accessissent. nu. 27. de constit.* Baib. *de praescript. 4. part 5. part. principal quaest. 5. num. 2.* Roland. à Vall. *cons. 21. nu. 13. 14 & 15. vol. 1.*

59 Atque † hinc praedicta limitatio etiam locum habet contra subditos, qui liberam facultatem habent eundi ad molendum in molendino domini sui, vel ad coquendum panes in furno domini. Nam licet etiam post centum & multo plurium annorum spatium, quo ita ad molendum vel coquendum panes iuerunt, in futurum vt ibi molant vel coquant, cogi non possint, nec

praescri-

præscriptio iis eo nomine obstet, cum & hæc res sit meræ facultatis: Rip. *in d. l. quo minus, n. 32 ff de flum. & in c. cum Ecclesia Sutrina n. 44. de caus. possess. & propriet* Zoannet *in repet. l. 2. n. 154. C. de pact. int. empt. & vend. & in tract. de venat. n.* 83. Borcholt. *in hoc c. vn. n. 35.* Alciat. *in l. certu annus n. 16. C. de pact.* Roland. à Vall *consil. 2. n. 21. & 22. lib 2.* Crauet. *de antiq. temp. part. 4. § materia ista, n.* 98. Thessaur. *decis. 61. n. 1. & 2.* addens ita semper pronunciasse senatum Pedemontanum, & vt veram ac communem sententiam seruare Choppin etiam *lib 1. de legib. Andorum c. 13. in pr.* testatur, eam sententiam pronunciando sæpe in Gallia comprobatam esse: tamen † si hi subditi alibi molere aut panes coquere prohibiti fuerint, & huic prohibitioni tam diu acquieuerint, vt præscriptio post eam prohibitionem secuta sit, non poterunt alibi molere & coquere, Iacobin. de S. Georg. *de feud in verb. & cum molendinis n. 5.* Borcholt *d loc. n. 37. vers. & denig. subditi* Balb. *d. quæst. 5. num. 3.* Guid. Pap. *quæst. 298. n. 1. & 2.* Panor. *in c. Abbatis S. Syluani nu.* 10. *de verb signif.* Crauett. *consil* 111. *n. 22.* Zoannet. *d. n. 154. & d. n 83.* Iaso. *in d. l. quo minus n. 28. 29. 30. & 31.* vbi multos allegat. Eamque sententiam communem esse asserit Rulant *consil. 22. n. 23. lib. 2.* 60

Atque † hæc quidem de prohibitione ita se habent, etiamsi maiori parti fiat Boer *decis. 125. n. 5.* Thessaur *d. decis. 16. num. 7. vers. sufficereq; hoc,* & similiter etiamsi eam non iudicialiter, sed extra iudicium factam esse constet, Balb. *d quæst. 5. n. 3. vers. Quod procedit etiam,* Rol. à Vall. *consil. 80. nu. 41. vol 3.* Zoannet. *d. nu. 154. & d n. 83.* Panorm. *in d. c. Abbatis S. Sylu n. 11,* Borcholt *d. nu. 37.* Rosenth. *de feud. c. 5, concl 27. n. 1.* Thessaur. *decis. 209. n. 26.* post alios esse adductos, & † siue ea prohibitio fuerit specialis, gloss. *in l qui luminibus ff. de seruitut. urban. prædior.* & post eam Schrader. *d. §. 5. nu. 49.* siue generalis, per proclama scilicet facta, Iacobin. de S. Georg. *in d. tract. de feud. in verb. & cum venationibus, n. 2.* Balb. *d. quæst. 5. num.* 4. Schrader. *d. §. 5. nu.* 50. cum † prohibitio generalis tantam vim & efficaciam habeat quoad omnes personas, sub illa generalitate comprehensas, quantum habet prohibitio specialis respectu illarum personarum, quibus specialis prohibitio facta est. *arg. l. si* 61 62 63

duo & ibi Bart.*n.* 1.*ff.de administr.tutor.l. Gallus,* §.*quid si verb. instituens ff.de liber.& posth.l.si chorus in princ.ff.de legat.*3.Bart. *in l. centurio.n.*17.*ff.de vulg.& pupil.substit.*Ronchogal.*in l.*3.§. *vbi duo, n.*112.

64 *ff.de duob.reis.* Schrad.*d.*§.5.*n.*52. Non † sufficit tamen specialem vel etiam generalem prohibitionem esse factam, nisi simul doceatur, post ipsam prohibitionem legitimum tempus præscriptionis esse lapsum, Crauett.*in d tract.de antiq.temp.part.*4.§.*Materia ista, quæst.*24.*nu.*99. vbi plures alios Doctores pro hac sententia allegat, hoc vero legitimum tempus censetur esse triginta annorum Guid.Pap.*consil.*171.*num.*5, Kirchou.*libr.*2.*com.opin. tom.*2.*in verb.molendinum,* Natta *consil.*522.*num.*1.Ioseph.Ludovic. *in decis. Perus.*106.*num.*15. Etsi vero non desunt, qui de probatione cui nimirum incumbat probare, quod prohibitioni obtemperatum fuit, existimant, prohibenti eiusmodi onus nõ incumbere, tamẽ contrarium verius est, quod præsumptio Iuris pro iis, quibus prohibitum est militet, facitq; pro hac sententia *l cum in debito & l.ab eo ff de probat,* Thessaur. post alios *d decis.* 6. *num.*8. addens ita per Senatum Pedemontan. iudicatum fuisse à Senatu Mediol.& Affl.*decis.*388.*nu.*10 dicere sic etiam per totum consilium Neopolitanum contra prohibentẽ pronunciatum fuisse.

65 Quantum † vero ad publica flumina attinet, in his quoq; dicemus molendinum ædificari posse, nec licentia Principis supremi vel alterius ex concessione, consuetudine aut præscriptione hoc regale habentis opus esse modo sine inuidia & æmulatione alterius id fiat, nec vsus fluminum deterior reddatur, idque in non nauigabilibus fluminibus etiamsi ex illis aliud na-

66 uigabile fiat, minus est dubium, quod † eorum non tanta sit vtilitas, quanta nauigabilium, idq; de iis non nauigabilibus tradunt Specul.*tit.de caus.possess.& propr.*§ *quia vero,n.*19.*vers. item quod flumen* Rip.*in d.l.quo minus n.*17. Franc.Marc. *decis.*40. *n.*4.*part.*1.& *decis.*50.*n* 3.*p.ead* Corn.*cons.*268.*col.vlt.vol.*4.Schurff.*cons.*38.*n.*1& 2.*cent.*3.Rol.à Vall.*cons.*97.*n.* 7.*vol.*3. vbi plures alios nominatim huius sententiæ suffragatores adducit, simulq; ait eam ab omnibus passim & indistinctè receptam esse, & Boss.*in tract.de aquis & flumin.*

*flumin.num.*35 ait,omnes ita tenere *in d.l.Quo minus.*

Ex † quibus inter alia consequitur in nauibus rectè etiam ex- 67 strui molendina, quæ sunt in fluminibus non nauigabilibus, cuiusmodi molendina in nonnullis locis reperiuntur, idq; in specie de eiusmodi molendinis docet Franc. Marc.*decis.*386.*n.*3.*par.* 1.Bart.*in d.l.quo minus,n.*34.*ff.de flum.* Castr. *in d.l.fluminum,n.*3.*ff. de damn.infect.* De † his proditum etiam est,quod mobilium loco 68 habeantur, Tiraq.*de retr consang.*§.1.*gloss.*7.*n* 92.*&* 94. Rulant *de commiss.part.*4 *lib.*2.*c.*7 *membr.*2.*nu.*18.Vult. *de feud.c.*5.*nu.*5. *lib.*1. Rosenth *de feud.cap.*4.*concl.*4.*n.*2.Cumprimis † vero de eo gene- 69 re molendini,quod alas habet, & vi ventorum agitur, certū est, sine licentia etiam superioris per aliquem in suo fundo illud extrui posse,Schrad. *de iurib.incorporalib.* §.5. *n* 9. idq; eo confirmatur, quod non solum rerum suarum quilibet moderator & arbiter sit, & in suo etiam in præiudicium alterius ædificare possit,vt supra dictum est,sed etiam quod † aer sit omnium communis *l.* 70 *fin* §.*iniuriarum,ff.de iniur.* & vsus eius super fundo suo cuilibet liber esse debeat,*l fin.in princ.* & ibi gloss. *in verb quia cælum,ff. de seruit.*Castr.*ibid in* 1 *lect.n.*3.*&* 4.alteri quo per ædificationem eiusmodi molendini communis aer nullo modo obstruatur aut impediatur. Atque † hæc etiam inter immobilia inter mobilia re- 71 ferri possunt,nisi talia sint,vt loco non moueantur, Tiraq.*d.gloss.* 7.*nu.*94.*vers.sed & ex consuetudine,*Rulant.*d.loc.n.*19.Vult.*iam citato loco,*Rosenth.*d.concl.*4.*n.*1. tacitéq; eo text.*in l.Titius horreum, ff. de acquir.rer.dom.*

Etsi † vero non pauci reperiuntur Interpretes qui putant, 72 quod de fluminibus non nauigalibus diximus, in nauigabilibus non habere locum,quasi in illis solis, non etiam in his sine licentia & authoritate eius, qui regalia habet, liceat molendinum citra incommodum alterius & impedimentum vsus publici ædificare,tamen contra sentite Bald. Ias. Boss. Corneum & Franciscum.Marc.asserit Rol.à Vall.*in d.cons.*97.*n.*7.*vers.imò fortius.* Eandem sententiam amplectitur Wesemb.*cons.* 67.*num.* 11. vbi pro ea etiam allegat Ias. *in l.Quo minus,ff de flum.*Bald, Salicet. Alberic

ric & alios *in l. si manifeste, C. de seruit.* & Schurff. *consf. 42. Diligenter, centur.* 2 additque hanc sententiam esse communem. Ego vero sententiam hanc etiam veriorem esse existimauerim, eique accedere malim. Nam Vlpian. *in d. l. fluminum de damn. infect.* generatim de fluminibus publicis loquendo, & nullam distinctionem inter nauigabilia & non nauigabilia adhibendo tam in illis quam in his permittit cuilibet ædificare & destruere, dummodo hoc sine incommodo cuiusque fiat. *Sic in l. 1. ff. de fluminibus.* verba Prætoris generaliter de fluminibus publicis sunt concepta, & dum vetatur, ne in iis, siue sint nauigabilia siue non, aliquid fiat, quo vsus deterior reddatur, simul eo ipso permittitur, vt quis iis libere vtatur, si vsum publicum deteriorem non faciat, & sic aliis non officiat, atque ideo Vlpian. *in d. l. 1. §. non autem*, sic ait, nō esse quod in flumine publico ripaue fit, vt coerceatur à Prætore, sed si id fiat, quo deterior statio & nauigatio fiat. Accedit

73 his † quod interdictum prohibitorium in quolibet loco publico, cuiusmodi etiam est flumen publicum, siue sit nauigabile siue non, aliter locum non habeat, quam si tale aliquid fiat, quod in aliorum damnum redūdat, *l. 2. verf. propter quod, ff. ne quid in loc. publ.* ideoq; Rofred. *in suo process. jud. tit. de interdict. ne quid in flum. publ. vel rip. eius ponat.* enumerans requisita interdicti, quo agitur contra eum, qui ædificare vel aliud facere vult in flumine publico, octauum requisitum esse dicit, vt tale quid fiat, propter quod flumen fiat deterius, vt apud eum est videre, *d. tit. numer. 2. verf. octauum quod illud,* vbi ita ea de re loquitur, vt id ostendat, cumprimis in nauigabili flumine locum habere, & addat in non nauigabili flumine vtile interdictum competere, si id deterius reddatur. Si igitur cessat actio, vt in loco aliquo publico, sic & in flumine, quando aliquid fit, quo publicus vsus non deterior redditur; merito id æque in nauigabili atq; in non nauigabili debet esse liberum, siue quis molendinum velit ædificare, siue aliud facere, nec actio aliqua contra tale aliquid facientem locum

74 habet. Deniq; † vendicat sibi locum hic regula naturalis æquitatis, per quam conceditur, vt ab aliquo fiat aliquid, quod ipsi

prodest,

prodeſt, & alteri non nocet, *l. 2. §. quanquam. ff. de aq. & aq. pluu. arc. l. in creditore, ff. de euict.*

75 Nec † obſtat l. quo minus, ff. de fluminibus. Nam primum, quod eo loco non permittitur ex flumine publico, ſi nauigabile eſt, aut ex eo nauigabile fit, aquã ducere, ita iuxta textus modo adductos accipiendũ eſt, ſi eiuſmodi factum ſit, vt alteri noceat, & vſum fluminis deteriorem reddat. Id enim etiam vult Vlpian. *in d. l. 1. in prin. & d. §. non autem item d. l. 2. & d. l. fluminum.* vbi hic idem Iuriſconſultus conſenſum & authoritatem Principis requirit eo caſu, quo ædificatur vel deſtruitur cum incommodo alterius, neque alio pertinet reſponſum Pauli *in l. ſi autem plures, §. fin. ff. de damn. infect.* atque huc faciunt, quæ per fallentiam adducit Boſſ. *tit. de aq. & flum. num. 33.* Deinde ex eod. text. *d. l. Quo minus*, vt & ex text. *d. §. fin.* confirmatur potius, idem obtinere in fluminibus nauigabilibus quod in non nauigabilibus, ex quibus nauigabile fit, cum in vtroq; textu ſimpliciter vtriusq; generis fluminum mentio fiat.

76 Non † obſtat etiam text. *in l. ſeruitutes, §. publico. ff. de ſeruitut.* ſiquidem licet viarum publicarum & fluminum publicorum eadem cenſeatur eſſe ratio, *d. l. fluminum, & in d. §. publico* proditum ſit, à Principe peti ſolere, vt per viam publicam aquam ducere ſine incommodo publico liceat, tamen reſponderi poteſt cum Accurſ. *in d. §. publico* ſubintelligendum ibi eſſe verbum *maxime*, quaſi Iureconſultus dixerit, maxime ſine incommodo publico, atq; ita præter alios reſpondet Roland. à Vall. *d. conſ. 97. n. 7. verſ. non obſtat*, vbi allegat quoq; Iaſ. *in d. l. Quo minus, quæſt. 13. nu. 19.* & Boſſ. *d. loc. nu. 36.* eodem modo ad *d. §. publico* reſpondentes, quib. accedit Paul. de Caſtr. *in d. § publico*, qui ita eum locum interpretatur, vt licentia Principis eo demum caſu ſit opus, quo aliquid fit cum incommodo publico, atque hanc conciliationem vrgēt textus diuerſi ſupra adducti. Sic igitur ex his omnibus ſtatuendũ eſſe puto, in flumine publico, ſiue nauigabile ſit ſiue non, poſſe libere molendinum extrui, ſi non noceat alij, nec publicus vſus deterior reddatur, eo vero caſu, quo cum alterius iniuria & im-

pedimento publici vſus aliquid fit, ædificando molendinum vel ſimili ratione, opus eſſe authoritate & permiſſu eius, qui regale habet in flumine nauigabili vel non nauigabili, ideoq; vtroq; caſu licite molendinum extrui tam in nauigabili quam in non nauigabili flumine. Non deſunt, qui ideo indiſtincte putant, licentia ſummi Principis vel eorum, qui conceſſione, conſuetudine vel præſcriptione hoc regale habent, opus eſſe, quod ſemper per ædificationem molendini in flumine publico nauigatio & vſus eius deterior reddatur. Sed econtra attendendum eſt in ſupra allegatis & pluribus aliis textibus eo ipſo, quod vtantur hac exceptione, ſi non deterior fiat vſus, ſatis innuatur & præſupponatur, non ſemper per molendinum nauigationem impediri vel etiam alia ratione vſum fluminis publici deteriorem reddi, idq; tempore veterum Iuriſconſultorum, ita ſe habuiſſe, ac ſimiliter poſtea ſecutos pragmaticos Iuris interpretes in Germania & aliis regionibus, in quibus ea, quæ flumina publica concernunt, nota ſunt, idem ſenſiſſe. Et ſane notorium eſt reperiri loca, in quibus ſine impedimento publico & deterioratione fluminum publicorum, molendina ædificata ſunt.

77 Quæſtio † vero illa an in ſuperiori parte fluminis publici molendinum conſtrui poſſit inuito eo, qui in inferiori parte eius fluminis molendinum habet, ita decidi poteſt, vt vtamur diſtinctione inter eũ caſum, quo quis licite in inferiore fluminis parte molendinum ædificatum habet, & quo licite non habet. Priore caſu eo inuito non poteſt aliud molendinum in ſuperiori parte fluminis ædificari, neque aqua coarctando impediri, quo minus lucrum ſuum molendinum in inferiori parte extructum percipiat: poſteriori vero caſu poteſt impediri, Dyn. Oldrad. Iaſ. Rip. & alij Dd. *in d. l. quo minus*, Iſern. *in hoc c. vnic. in verb. Flumina, nu. 5. & ibid.* Afflict. *nu. 3 verſ. Et breuiter*, Ferrarienſ. *in ſua pract. in form. libell. actionis confeſſoriæ, verb. ſeruitus aquæductus, num. 7.* vbi hanc ſententiam communem dicit. Idem affirmat Iaſ. *in d. l. Quo minus, nu. 2.* Sic etiam Franciſ. Viv. *commun. opin. opin.* 81. afferit eandem ſententiam ab omnibus approbari Interpretibus *in l. ſi ex argen-*

argentarius,§.si initio,ff.de edend.& in l.si manifeste,C.de seruitut.& aq. Corroboratur † hæc sententia eleganti textu *in l.concedendo,8.ff. de aq.pluu.arcend.* item *in l.2.§.idem ait,15.ff.ne quid in loc.public.* vbi hæc extant verba:*Idem ait,si in publico ædificem, deinde hoc ædificium ei obstet, quod in publico ædificaueras, cessare hoc interdictum, cum tu quoque illicite ædificaueris, nisi forte tu iure tibi concesso ædificaueras.* 78

Censetur † autem illicite ædificare molendinum,qui hoc facit sine licentia Principis in æmulationem & iniuriam alterius &non principaliter vtilitatis publicę causa vel in suum commodum, aut vsum fluminis deteriorem reddendo ædificat, sed vt alteri potius noceat Gail.*d obs.69.n.28.* cum,vt supra in terminis priuati fluminis ostensum est,vt alteri damnum inferamus &iniuriam faciamus, humanæ societatis vinculum non permittat, & naturalis ratio flagitet, vt dolus eius, qui alteri principaliter nocere studet, & ad æmulationem alterius quid facit, excludatur & auertatur. In † dubio vero quilibet præsumitur ædificare principaliter ad suam vtilitatem, & non animo nocendi vel ad æmulationem aliquam alterius, gloss. *in l.fluminum, §.fin. ff. de damn.infect.* Bart.*in l.item lapilli,n.4.ff.de rer. diuis.& in l. merito, nu. 1.ff.pro soc.* Idem Bartol. Ias. & Dd. *in d l. Quo minus.ff.de flumin.* Schneidw.*de feud part.2.numer.46.& in §.summa autem diuisio.numer.59.Instit.de interdict* Gail.*d.obs.69.num.* 30. Quia † in dubio præsumitur in meliorem partem, non autem quod quis delinquere & dolose agere voluerit. *d. l.merito.ff pro soc.* & † qui iure suo vtitur,nemini censetur facere iniuriam *l. quod & lex Fauia §. is tamen.ff.de liber.hom.exhib.l.iniuriarum §.1.ff de iniur. d. l.flumin. §.fin.& l.1.§.deniq;.& l.si in meo fundo.ff.de aq.pluu.arcen. l.Nullus ff. de reg.iur.* 79 80 81 82

Verum † hoc ius, quo in dubio quis non præsumitur ædificare ad æmulationem alterius, fallit, si impensæ in molendinũ factæ excedunt commodum quod inde percipi potest, Felin. *in c.nonnulli.numer.1.in princ. de rescript.* Rip.*in d. l. quo minus. argum. l.Mediterranea.*& ibi Bart. *C.de annon. & tribut. libr.10.* Schrader. 83

84 *de iur.incorp.§.5.n.18.* vel † si extruens ex tali molendino nullum sentiret commodum. Paul. de Castr. *in l. Altius C. de seru. & aq.* Schrader. *in d.§.5.num.17.* Cæpol. *in tractat. de seru. præd. vrban. cap. 39. num. 3 vers. Sed si facit. & cap. 62. nu. 2. vers. in dubio tamen arg. l. 2. §. deniq. de aq. pluu. arcend. l. & qui data opera in pr. ibi*, sine lucro hoc affectauit *ff. ex quib. caus. major.*

85 Possunt † vero eiusmodi molendina & alia quæ ad æmulationem alterius in fluminibus extruuntur noui operis nunciationis remedio impediri *l. opus nouum. ff. de oper. publ. l. Quicunque castellorum Cod. de funct. limitroph. libr.* 11. Bartol. *in l. ex hoc jure. numer. 7. ff. de iust. & iur. & in l. 1. numer. 2. ff. Quod quisque iur.* Iason. *in d. l. ex hoc iure numer. 12. & in d. l. Quo minus. num. 24.* Gail. *d. obs. 69. num. 18.* Idq; † adeo verum est, vt mandata etiam inhibitoria sine

86 clausula contra eos, qui post denunciationem ędificant, decerni possint, idque in Camera Imperiali obseruatur, si vtraque pars vel saltem reus immediate imperio subiectus sit, Gail. *obseru. 16. nu. 12. lib. 2.*

87 Addendum † vero his omnibus, quæ de molendinis dicta sunt, & illud, non deesse quidem, qui in dubium vocant, an molendina vel potius ius ea extruendi sit de regalibus, sed verius esse ad regalia non pertinere tenent Petrus à Petr. *de fideicomm. quæst. 11. num. 580.* Rutger. Rulant *de commiss. part. 4. lib. 2. cap. 13. nu. 1.* Bellug. *in speculo princ. §. 28. numer. 11.* Cephal. *consil. 150. num. 1. li. 2.* Rosenth. *de feud. c. 5. concl. 28. nu. 2.* Idque confirmatur eo, quod supra ostensum est in priuato & publico etiam flumine non solum non nauigabili, sed & nauigabili molendinum ædificari posse sine licentia Principis, si statio vel nauigatio deterior non red-

88 datur, simileue aliud incommodum inde sequatur. Accedit † quod molendinum habere non sit etiam iurisdictionis Wesenb. *consil. 67. nu 27.* vbi pro hac sententia allegat *l. 2. Cod. de quadrien. præscr.* & Dd. illud ibi tradentes Frider. *de mand. cap. 38. num. 9.* & Iacob de S. Georg. *in sua inuest. verb. & cum molend. n. 5:* vbi decidit, licet ipse

89 dominus † habeat molendinum, tamen non prohiberi aliquem ex subditis aliud ædificare; idq; docet etiam Chassan. *in consuet.*

Burgun

Burgund. Des forest. §. *vlt. num. 1.* & Rosenth. *d. conclus. 28. num. 2.* addens hanc sententiam indubitatam esse. Sed † cum flumina publica sint de regalibus, ideoque hodie regalia habentes ægre ferant, molendinum in ijs ædificari, consultius fuerit eorum consensum impetrare, vt plerunque in multis locis fieri solet. Rosenth. *d. conclus. 28. nu. 7.* 90

Videri autem posset huic regali fluminum nauigabilium, & alia nauigabilia facientium affine esse compendium naufragiorum, cum † varijs locis huiusmodi compendia sibi vendicent regalia habentes, & ea inter regalia in Sicilia, Anglia & litoribus Italiæ annumerari scribunt Luc. de Penn. & Ioan. de Plat. *in l. 1. de naufrag. lib. 11.* Matth. de Affl. *d. in Neapolit. const. 59. lib. 1.* Petr. Greg. *in suo syntagm. lib. 3. part. 1. cap. 14. num. 8. in fin.* & Choppin. *de doman. Franciæ lib. 1. cap. 15. num. 10.* & *de Regno Franciæ* addi potest Ioann. Guttierrez *canonic. quæst. lib. 1. cap. 9. num. 20.* Sed vt huiusmodi † compendia naufragiorum admittantur & inter regalia referantur, iuri naturali & æquitati repugnat, cum iniquissimum & absurdissimum sit, ex re omnino calamitosa & luctuosa emolumentum capere, & quem nostris opibus subleuare debebamus, ei reliquias, quas ad litus vel ripam eiectas bona fide restitui oportebat, diripere *l. ne quid ex naufragijs. ff. de incend. ruin. naufrag. & d. l. 1.* afflictoque afflictionem addere *l. Diuus. ff. de offic. præsid. & l. tam dementis. C. de Episcop. aud. c. At si clerici. §. fin. de iudic.* ideoque barbarum illud esse dicit Bodin. *de Republ. lib. 1. cap. 10.* additque, si in ea re non vero errore, sed scientia peccatur, scelus esse, quod erroris specie prætenditur. 91 92

Neque † vero tantum veteri iure Romano eiusmodi compendia naufragiorum prohibita sunt *d. l. neque ex naufragijs. & d. l. 1.* sed etiam constitutione Imperatoris Friderici II. *de statut. & consuet. §. nauigia.* & in de sumpta inde *auth. nauigia. C. de furt.* ita damnantur, vt omnium locorum consuetudines huic constitutioni aduersantes omnino tollantur. Et similiter constitutione criminali Caroli V. *cap. 219.* eiusmodi consuetudines tanquam corruptelæ & irrationabiles cassantur & in perpetuum tolluntur in has Ioann. Guttierrez *d. cap. 9. num. 20.* quoad Franciæ Regnum 93

 ita in-

ita inuehitur, vt vtatur etiam his verbis: *quid Principem Christianissimum mouere potest, vt eiusmodi impiam & crudelem consuetudinem probauerit, aut à iudicibus seruari permiserit.*

94 Quibus † accedit quod de iure Canonico ipso facto sunt excommunicati, qui ex naufragijs emolumentum quærunt & naufragium passos spoliant *c. excommunicati. de raptorib.* Panorm. *in princ. ibidem.* Gail. *obs. 18. nu. 3. lib. 1.*

95 Atque † hæc quidem cum ita se habeant adeo & odiosa & omni iure prohibita esse censentur compendia, quæ ex naufragijs quæruntur & consuetudines quibus ea comprobantur, vt contra eos qui ita naufragium passos spoliant, & in huiusmodi consuetudinibus se fundant, à præcepto inchoari possit & mandata sine clausula in Camera Imperiali decernantur Gail. *d. obs. 18. num. 6.* Ita factum est in causa ciuitatis Lubecensis contra Comitem Oldenburgensem, & in causa ciuitatis Bremensis contra eundem Comitem, & Gail. *d. loco* testatur, id etiam factum esse in causa ciuitatis Hamburgensis contra Duces Holsatiæ. Tene-
96 tur † etiam iudex ex officio inquirere in causa naufragij de omnibus ijs, quæ à naufragio dependent, contra surripientes bona eorum, qui naufragium perpessi sunt, ac fit ea inquisitio libere ac summarie. *l. quoties & l. submersis. C. de naufrag. lib. 11.* Marant. *de ord. iudic. part. 6. in verb. Et peruenitur aliquando per viam inquisit. num. 140.* vbi non solum dicit de ea re esse textum *in d. l. quoties. & d. l. submersis,* sed Dd. etiam illud ibidem tradere, ideoque etiam
97 testes † qui naufragio interfuerunt, parte etiam non citata examinari possunt Hyppol. *sing. 24. num. 2.* Bart. *in l. 2. num. 4. C. de naufrag. lib. 11.* Felin. *in cap. 2. num. 10. de testib.* Gail. *d. obs. 18. num. 6. in fin.* per text. *in d. l. ne quid ex naufragio. §. de his autem,* Habent etiam hæc omnia locum siue naufragia facta sint in flumine siue in mari, in quo tamen ea crebriora sunt, vt & periculosior in ea nauigatio est. Atque hæc quidem, quæ de bonis eorum, qui naufragium patiuntur dicta sunt, ita se habere eo minus mirum est, quod in allegata constitutione Caroli V. *d. cap. 219.* consuetudines illorum etiam locorum, quibus magistratus rerum furtiuatum vel per rapinam ablatarum, ac apud furem vel raptorem inuen-

iuuentarum & eo casu quo auriga currum subuerterit, & aliquis ex improuiso & inopinato inde læditur, & perit ipsius currus & equorum bonorumque dominium sibi vendicant.

Quæstionis † vero de mari & eius litore est, an sicut flumina nauigabilia, & per quæ alia nauigabilia fiunt, inter regalia referantur, ita etiam ipsum mare, eiusque litus de regalibus sint? Cacheran. *decis. 155 num. 81.* & Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. cap. 7. versic. Tametsi ius piscandi.* maris administrationem & ipsum etiam dominium ad regalia refert, nec inter mare & flumen publicum discrimen constituit, & Mynsing. *respons. 1. numer. 162. decad. 11.* proprietatem maris regalium speciem esse ait, & pro ea sententia allegat textum *in hoc cap. vnic.* idque videtur confirmari per textum *in l. litora. ff. ne quid in loc. public.* vbi litora maris, in quæ populus Romanus Imperium habet, populi Romani esse dicuntur. Populi vero Romani ius per legem Regiam in Imperatores translatum est §. *sed & quod Principi. Institut. de iur. nat. gent. & ciu.* ideoque ob textum *in d. l. litora. ff. ne quid in loc public.* Aym. Parmens. *de iur. alluu. lib 1. cap. 15. numer. 11. & 12.* post Iacob. de Aren. à se allegatum, ait, litora esse propria populi Romani vel Cæsaris non solum ratione iurisdictionis, sed & proprietatis.

93

Sed verius est maris & litoris proprietatem de iure communi non esse de regalibus. Nam nec *in hoc cap. vnic.* vlla fit mentio maris vel etiam litorum eius, nec etiā Andr. de Isern Matth. de Afflict. Aluarot. Bald. Laudens. Borcholt. Cuiac. & alij Dd. ibi tradunt maris vel litorum proprietatem esse Principis vel populi Romani & inter regalia referenda. Imo Isern. & Afflict. licet velint *in hoc c. vnic. in verb. Armandiæ* litora etiam per armandias significari, (quam interpretationem erroneam esse supra *cap. 3.* ostensum est) tamen Isern. *ibid. nu. 1.* expresse dicit litora non aliter ad regalia pertinere, quam quoad Regis defensionem & protectionem, vt videlicet prohibeat ibi fieri quicquam, quo vsus litorum impediatur, additq; litora maris nō esse in patrimonio regis, quod distēt hæc ab illis, quæ sunt in fisci vel Cæsaris dominio, & Afflict. *ibid. ad verb. Armandiæ, nu. 2.* ait, quoad iurisdictionem,

prote-

protectionem & defensionem litora esse regis, & simul *nu.3.* pones Principem propterea, quod litora non sint eius, sed tantum protectionem & defensionem eorum habeat, non esse potestatem dandi alicui licentiam ædificandi in litore, ideoque si concedat illam licentiam plus posse contradictionem populi eius ciuitatis, vbi est litus, quam permissionem Principis. Sic & Borch. *ibidem num. 31. vers. proprietas vero.* ait, maris & litoris proprietatem communem & omnibus æque pater, idque in fluminibus non ita se habere tradit, & eo ipso negat proprietatem maris Imperatoris esse vel alterius regalia habentis. Accedunt his Viuius *decis 344. num. 1.* Heigius *quæst. 40. num. 57. lib. 2.* & Bellug. *in specul. princ. rubr. 28. num. 10.* Rulant *de commissar. part. 4. lib. 2 cap. 10. nu. 3.* plures etiam alios allegans Peregrin. *de iur fisc. lib. 1. tit. 1. num. 17.* asserens maria Principum non esse proprietate, sed tantum respectu iurisdictionis & protectionis. Idem tenent gloss. *in §. & quidem. Instit. de rer. diuis. & in d. l. litora. ff. ne quid in loc. pub ic. & in §. litorum. Instit. de rer. diuis. & ibid.* Angel. *num. 1.* & Faber *num 2.* dicentes maria non esse in alicuius alterius dominio, quam Dei. Hyppol. de Marsil. etiam *in l. fin. num. 180. ff. de iuris. dict. omn. iudic.* post Bart. Bald. Angel. Alexand. & Gemin. ita de mari loquitur vt nullam dominij vel proprietatis faciat mentionem, sed tantum iurisdictionis, & de communi sententia Cagnol. *ibid. nu. 2. & 3.* ita testatur, vt iurisdictionis tantum, non autem proprietatis meminerit, ideoque non recte à Cacherano. *in d. decis. 155. nu. 18.* ita Cagnol. de hac communi Dd. opinione allegatur, quasi non solum de iurisdictione & protectione sed etiam dominio loquatur. Similiter male eo sensu Hyppolit. de Marsil. & alij plures ab eodem Cacherano allegantur, cum & hi non de dominio, sed de iurisdictione & protectione loquatur.

Confirmatur etiam hæc sententia eo, quod mare & litora diserte in nullius bonis esse dicantur, §. *litorum. & §. insula. Instit. de rer. diuis. l. litora. ff. de contrah. empt. l. adeo. § insula. & l. quod in litore 14. & l. ergo. §. fin. ff. de acquir. rer. domin.* Quod de fluminibus non ita est proditum nec dici potest, cum eorum quæ publica esse dicuntur, certa sint dominia. *d. l. quod in litore* ideoque expresse ea in-

ea inter regalia referuntur, nulla simul facta mentione maris vel litorum. Atque eo minus dici potest, illud ius, quo in nullius bonis esse dicuntur, abrogatum esse, nec hoc à Dd. *in d. cap. vnic.* vel etiam *in d.* §. *litorum* aut *alijs supra allegatis similibusque locis* docetur. Quin & Mynsing. ipse licet *in supra allegato respons. 1. num. 162.* sentiat, maris proprietatem etiam esse de regalibus, tamen *in d.* §. *flumina. num. 13. & d.* §. *litorum.* tradit, mare & litora in nullius dominium transire, sed communia esse ac omnibus patere, nec vllo verbo aliquid hac in re nouo iure correctum esse innuit. Et dum *in d. respons. 1. num. 162.* proprietatem maris speciem esse regalium dicens addit hæc verba: *vel vsus eius,* dubitanter loquitur. Et sane vsum maris etiam non esse alicuius proprium, sed omnibus hominibus communem, certum est, *d.* §. *litorum. & d. l. litora. & l. seq. ff. ne quid in loc. publ. l. iniuriarum.* §. *si quis me prohibeat. ff. de iniur. & d. l. litora. ff. de contrah. empt.* eaque receptissima est Dd. sententia.

Quemadmodum autem Mynsingero non patrocinatur textus *in d. cap. vnic.* sic Aym. Parmens. *supra allegat. lib. 1. cap. 15. num. 11. & 12.* & ab eo adductus Iacob. de Arena tenentes litora esse populi Romani vel Cæsaris non solum ratione iurisdictionis, sed etiam proprietatis, non recte se fundant *in d. l. litora. ff. ne quid in loc. publ.* Nam ex ijs, quæ supra adducta sunt, satis apparet, hos textus non esse intelligendos de proprietate, sed de iurisdictione & protectione, vt nimirum prohibeatur, ne quid in litoribus fiat, quo vsus eorum deterior reddatur vel impediatur Isern. *in d. cap. vnic. ad verb. Armandia. num. 1.* vbi hoc sensu allegat. *d. l. litora* idem tradit gloss. *in* §. *& quidem. Instit. de rer. diuis. & in l. 2. ff. eod.* sibi subijciens *d. l. litora,* dicit eam accipiendam esse de iurisdictione, idq; facit etiam in ea lege, & similiter Cępoll. *de seruitut. rustic. prædior. cap. 27. num. 2.* eandem legem de iurisdictione intelligendam esse dicit. Quibus accedit præstantissimus Iureconsultus compater & quondam Collega meus Vulteius *in d.* §. *Et quidem, nu. 3.*

CAPVT IV.
De Portu.

SVMMARIA.

1. Portus quid?

2. Statio quid? an & quatenus ex l. 12. tabb. portus appellatione domus contineatur, item de Hostiensi portu, & peculiari Comite portus eoque, qui centenarius dictus est.

3. Portus quare fluminibus proxime à Friderico subijciantur?

4. Portus sunt publici.

5. Ad portus reparandos & conseruandos etiam priuilegiati tenentur.

6. In portu non minus quam flumine publico cuilibet piscari licet.

7. In fluminibus publicis nihil facere licet, quo statio deterior fiat.

8. Portuum & fluminum publicorum quemadmodum ante Friderici Primi tempora par ratio fuit, sic & ipse vtraque inter regalia retulit, & à quibus alijs inter regalia numerentur nu. 9.

10. Vectigal quod ex portu percipitur inter publica fisci regalia referri, ideoque ad regalia illud pertinere non esse dubium, portus alios naturales alios artificiales esse, & vtrique ad hoc regale pertinent.

11. Per portus in hoc c. vnic. intelligendum est illud vectigal seu portorium, quod ex portu percipitur.

12. Portorium à portu nomen habet.

13. Portorium nonnunquam vocatur illud vectigal quod pro transitu per pontem penditur, idque à Gallis pontenage vocatur nu. 14.

15. Portorij quidam generaliter etiam meminerunt.

16. Portitores quinam à scriptoribus vocentur?

17. Portitores vocantur etiam redemptores.

19. Ijdem communi appellatione publicanorum comprehenduntur.

QVartum regale sunt portus. Vlpian. *in l. portus. de verb. signif.* 1 portus † inquit, appellatus est conclusus locus, quo importantur merces, & inde exportantur, eaque nihilominus statio est con-

est conclusa atque munita, inde angiportum dictum est. Idem Vlpianus *in l.1. §.statio. ff. de flumin.* stationem † dicit esse locum, 2 vbicunque naues tuto stare possunt, eoque pertinet & illud, in portu nauigare, hoc est in tuto nauigare. In l.12. tabb. portus appellatione domus denotatur per hæc verba: cui testimonium defuerit, is tertijs diebus ob portum obuagulatum ito. Nec tamen ea appellatio pertinebat ad quamlibet domum, sed tantum ad eam insulam, quæ remota esset ab alijs ædibus, & sic tuta ab incendijs, fumis & incursionibus & merces eo tutius in ea conseruari indeque exportari & importari possent *l.3. §. effracturæ de offic. præfect. vigil.* Gœddæ. *in l. portus. numer. 4 ff. de verb. signific.* Spatium eius erat duorum pedum cum dimidio, vt circumiri insula posset Cuiac. *lib. 1. obs. 4.* Gœddæ. *in d. l. portus num. 3.* Portum vero Caietæ celeberrimum fuisse ait Cicero *in Orat. pro l. Manil.* Et Hostiensis talis & tam celebris præ alijs fuit, vt simpliciter facta portus mentione hic Hostiensis intelligeretur: & ob hunc portum tantum fuit olim peculiaris Comes, qui Comes portus dictus fuit Pancirol. in comment. ad notit. Imp. occdent. *cap. 9.* vbi late de huiusmodi Comite agit. Atque idem *eod. lib. cap. 18.* ratione portuum centenarium etiam fuisse ostendit, vt is cum centum aut plus minus militibus portum tueretur. Fridericus † Imperator *in hoc cap. vnic.* regalia enumerans flu- 3 minibus proxime voluit subijcere portus, quod quidem eodem modo fecit, quo Imperator Iustinianus *in §. flumina. Instit. de rer. diuis.* de fluminibus agens subiungit portus, quemadmodum & idem facit Marcianus *in l. nemo. §. fin. ff. eodem.*

Quemadmodum † vero portus cum fluminibus coniun- 4 guntur *in d. §. flumina. & d. §. fin.* sic etiam vtrobique portus dicuntur publici, & quod portus tales sint, confirmatur per *l. ad portus. Cod. de oper. public.* vbi † omnes & quidem etiam priuilegia- 5 ti tenentur ad portus, vt quæ publica sunt loca, reparandos & conseruandos.

Additur tamen *in d. §. flumina.* non † minus in portu, q̃ in flu- 6 minibus publicis cuilibet licere piscari, eoq; ipso abũde innuitur publicum vsum tam in portu q̃ in fluminibus admitti, & eo per-

tinet text. *in l. Cæsar. de public. & vectig.* Eodem ſpectat quòd in verbis Prætoris adductis ab Vlpian. *in l. 1. ff. de flumin.* & explicatis 7 ibid. *in §. non autem* prohibetur † etiam, ne quid in fluminibus publicis fiat, quo ſtatio fiat deterior, ideoque aduerſus eos, qui contra faciunt, interdictum prohibitorium competit *d. l. 1. §. deterior ſtatio.*

8 Quemadmodum † igitur ante Friderici tempora portuum & fluminum publicorum par fuit habita ratio, ſic & Imperator tam portus, quam flumina publica nauigabilia & ex quibus nauigabilia fiunt, inter regalia *in hoc cap. vnic.* referri voluit, & por- 9 tus, vt ſupra attigimus, fluminibus mox ſubiungit. Simpliciter † etiam portuum meminerunt & regalibus annumerant Radeu. *lib. 2. cap. 5.* Gunth. *lib 8.* & Sigon. *de reg. Ital. lib. 7. & 12.* Sic etiam Bald. *in hoc c. vnic. num. 1.* ait, omnes portus ad Regem pertinere & Cæpoll. *d. loc. c. 28. num. 2. verſ. hodie vero* aſſerit, vt flumina, ſic portus iure communi eſſe Principis. per *hoc cap. vnic.* idemque tradit Petr. Gregor. *de republ. lib. 9. cap. 1. num. 27. & in ſuo ſyntagm. lib. 3. part. 1. cap. 14. num. 7.* vbi dicit portus etiam publici & regij iuris eſſe *per hoc c. vnic.* Etſi vero *in l. ad portus. ff. de oper. publ.* portus alij naturales eſſe dicantur alij artificiales ſiue manu & arte facti; tamen nulla differentia inter eos conſtituenda eſt, cum ſupra allegati textus *in l. portus. ff. de verb. ſignif. l. 1. §. ſtatio. ff. de fluminib. §. flumina. Inſtit. de rer diuiſ. l. nemo. ff. eod. l. ad portus ff. de oper. public. l. Cæſar. ff. de public. & vectigal. & in hoc ipſo cap. vn. quæ ſint regal.* verbo *portus* vtantur generaliter, nec vlla diſtinctio inter naturales & artificiales portus addatur, idemque fiat à Dd. & alijs Scriptoribus iam adductis, & Iuris expediti ſit ſimpliciter & generaliter ſine diſtinctione prolata debere intelligi generaliter & indiſtincte *l. 3. in fin. ff. de offic. præſid. l. de pretio. §. cum concordantibus. ff. de public. in rem act. l. 1. §. generaliter. ff. de legat. præſtand.*

10 Quibus ita ſe habentibus, & cum † prouentus ipſe & vectigal quod ex portu percipitur, inter publica fiſci vectigalia generaliter numeretur *in l. inter publica. §. fin. ff. de verb. ſignif.* non eſt dubitandum, quin hoc ipſum vectigal ſiue portorium ad hoc regale pertineat, nec vlla diſtinctione inter naturales & artificiales

ea in

ea in re opus sit, ideoque † Andr. Isern. Affl. Aluarot. Præpos. Cuiac. & Hotom *in hoc c. vn.* Cæpoll. *de seru. rust. præd. c. 24. num. 2.* per portus apud Fridericum dicunt intelligendum esse illud vectigal siue portorium quod ex portu percipitur. Quibus accedit Rebuff. *in l. inter publica §. fin. in verb. vectigal portus. ff. de verb. sign.* & Iacob. Spiegel. *in suis schol. ad Gunther. lib. 8.* enumerando aliquot regalia inter ea non portus, sed portoria refert. Et sane tãtus est hac in re Interpretum consensus, vt merito dici possit crebriori calculo eorum receptam esse hanc Interpretum sententiam, quod hoc portorium sit illud vectigal, siue ille prouentus, qui ratione portus percipitur.

Huiusmodi portorij mentio fit etiam *in l. 3. C. de vectigal. & commiss.* appellaturq; vectigal portus *in d. l. inter publica. §. fin.* Portorij meminit & vetus lex censoria de qua est textus *in l. in lege cẽsoria ff. de verb. signif.* vbi Alfenus ait, in lege censoria portus Siciliæ ita scriptum erat, seruos quos domo quis ducet suo vsu, pro his portorium ne dato. Quærebatur si quis à Sicilia seruos Romam mitteret fundi instruendi causa, vtrum pro his hominibus portorium dare teneretur, nec ne. Respondit duas esse in hac scriptura quæstiones. Primam, quid esset domum ducere. Alteram, quid esset suo vsu ducere. Hæc Alfenus, subiiciens vtriusq; quæstionis solutionem & explicationem Etsi † vero portorium [12] à portu nomen habeat, & portus vectigal vocetur *d. § fin.* tamen nonnunquã † & illud vectigal portorium nuncupatur, quod ꝓ [13] transitu per pontem penditur *l. cum in plures. §. vehiculum ff. locat.* vbi hæc extant verba: *vehiculum conduxisti, vt onus tuum portaret, & secum iter faceret; id dum pontem transiret, redemptor eius pontis portorium ab eo exigebat. Quærebatur, an pro ipsa sola rheda portorium daturus fuerit &c.* Hoc † portoriũ Galli Pontenage vocant, Choppin. *De Doman. Franc. lib. 1. tit. 9. num. 2.* Meminit † autem genera- [14] liter portoriorum Tacitus *lib. 13.* vbi scribit Senatum Neroni [15] dissuasisse, ne portoria tolleret, & addit, sublatis portoriis sequi, vt tributorum abolitio postuletur. Et Cicero *ad Attic lib. 11. Epist. 6. portoriis Italiæ sublatis,* inquit, *quod vectigal domesticum superest præ-*

ter vicesimam? Qui † vero exigunt portorium, portitores à scriptoribus appellantur, vt præter alios ostendit Rebuff. *in d. l. portus. in verb. vectigal portus. ff. de verb. signif.* De qua re videatur etiam Forner. *select. lib. 1. c. 20.* Iidem † vocantur & redemptores *in d. §. vehiculum & l. in honoribus. ff. de excusat. muner.* ac † comprehenduntur communi appellatione publicanorum *l. eum qui. ff. de verb. signif. l. 1. §. publicani autem ff. de publican. & vectigal.* idq; eo minus mirum est, quod portorium diserte inter publica fisci vectigalia referatur, vt supra dictum est.

CAPVT V.

De ripaticis.

SVMMARIA.

1 *Ripa quid?*

2 *Riparum proprietas non est publica sed priuata eorum, quorum prædiis hærent.*

3 *Vendito fundo, censetur etiam vendita ripa, fuit etiam olim peculiaris Comes ripaticorum.*

4 L. 3. ff. de fluminibus, *vbi ripæ dicuntur publicæ, declaratur.*

5 *Riparum proprietas licet sit priuatorum, tamen vsus publicus est.*

6 *In ripis si inuito eo, cuius prædiis hærent, ædificatur, ædificium non fit ædificantis.*

7 *In ripa mea extructum ædificium propria authoritate destruere possum.*

8 *Ne ripæ sed ripaticæ sunt regalia.*

9 *Per ripatica prouentus & commoda intelliguntur, quæ tanquam vectigal quoddam occasione riparum percipiuntur.*

10 *Ripatica à quibusdam etiam portorium, à quibusdam vero gabellæ appellantur.*

11 *Ripatica præstantur, si de ripa in ripam flumen transeatur.*

12 *Ripatica etiam à Sigonio inter regalia numerantur, licet nec Radeuicus, nec Guntherus, nec Dedochinus Abbas, nec Mutius earum meminerint.*

13 *De ripaticis iure communi nihil cautum reperitur, ideoq; Isern. & Afflictus dicunt Principes ea potius per abusum contra ius commune habere, quod refellitur* nu. *14.*

15 *Vox* Ripaticum *longe ante Imperatoris Friderici tempora fuit nota.*

16 *An ripaticorum solutionem vt quis euitet, flumen sic vt nec ponte nec nauigio vtatur, transire possit.*

QVintum regale sunt ripatica. Ripa † ea esse putatur, quę plenissimum flumen continet. *l 3 ff de flum.* & ab Vlpian. *in l.* 1. *§ ripa. ff. eod.* ita recte dicitur definiri, vt sit id, quod flumen continet, naturalem rigorem cursus sui tenens. Quemadmodum autem de via publica reficienda peculiare interdictum propositum est, sic placuit vt & de ripa munienda peculiare edictum proponeretur, quod extat *tit. ff. de ripa muniend.* 1

Etsi vero viarum publicarum, fluminum publicorum nauigabilium, & ex quibus nauigabilia fiunt, & portuum proprietas priuatorum non est, vt superius de singulis suis locis est ostensum, tamen riparum ea in parte longe alia est causa. Harum † enim proprietas non est publica, nec ad eam acquirendam Principis vel alicuius populi authoritas necessaria est, sed ea proprietas est eorum, quorum prædiis ripæ hærent & vicinæ sunt, ideoque arbores in iis natæ eorundem sunt. *l. riparum ff. de rer. diuision. § riparum ff. Institut eod. l. ergo. §. 2. de acquirend. rer. domin* vbi arbor secundum eum agrum in ripa nata ideo dicitur mea esse, quia solum ipsum meum priuatum est. Atque † hæc quidem adeo vera sunt, vt si ab aliquo vendatur fundus, ripa etiam tanquam appendix, & quæ quoad proprietatem eiusdem cum fundo est iuris, censeatur vendita, vt post Bart. & Bald. à se allegatos tradunt Matth. de Afflict. *in hoc cap. vn. ad verb. Ripatica. num.* 3. & Cæpoll. *de seruit. rustic. prædior. cap. 36. n. 6.* Fuit tanta riparum & ad eam pertinentium ripaticorum de quibus hic agimus habita ratio, vt peculiaris etiam Comes fuerit constitutus, qui riparum Comes dictus est, vt ostendit Pancirol. in comment. ad notit. occident. Imperij c. 8. 2 3

Neque

Quemadmodum autem viarum publicarum, fluminum & portuum, sic & multo magis litorum non est eadem hac in parte causa, quæ riparum. Nam litorum proprietas non minus, quam ipsius maris, & quę subiacent mari, terræ vel arenæ dicitur esse nullius, vt dictum est supra *c.3 nu.vlt.*

4 Nec † obstat his, quod ripæ simpliciter non minus quam ipsa flumina dicantur esse publicæ, ideoq; proprietas non videatur esse priuatorum, quorum prædiis adhærent *l.3.ff. de flum.* vbi expresse ripæ dicuntur publicæ. Nam hoc *in d. l.3.* ad publicum

5 vsum coarctandum est. Etenim † licet proprietas etiam sit priuatorum prædia proxime habentium, tamen vsus earum censetur esse publicus. Ideoque & Iustin. *in d.§. Riparum.* & Caius *in d l. Riparum* ait, Riparum vsum iure gentium esse publicum, sicut ipsius fluminis, & vtrobiq; additur, hac de causa sicut per ipsum flumen publicum nauigare, sic & ad ripas naues appellere, funes ex arboribus ibi natis religare, retia siccare, pondus aliquod in his reponere cuilibet liberum esse. Concordat text. *in d l. ergo. §.* 1. eodemque pertinet *l.1. §. fin. ff. vt in flum. publ. nauig. lic.* vbi permittitur cuilibet etiam pecus appellere ad ripas, & aduersus eos, qui huiusmodi vsum impedire volunt, interdicto experiri licet.

6 Neque † tamen eo hoc ius publici vsus in ripa porrigendum est, vt à quolibet in ea ædificari possit, ideoque si ędificetur, eo inuito, cuius prædio adhæret ripa, non fit ædificium ædificãtis *l. Qui autem. ff. de acquir. rer. dom.* Bart. *in l. quo minus in qu.7. nu.15.*

7 *ff. de fluminib.* vbi addit, se plus esse dicturum, ædificium † in ripa mea extructum propria authoritate à me destrui posse, *argum. l. quemadmodum. §.1. ff. ad l. Aquil. l. si item. §. si ad ianuam. ff. si vi aut clam. l. de pupillo. §. meminisse. ff. de oper. nou. nunciat.* Idem docet Cæpoll. *de seru. rustic. prædior. c.36. n.6.*

8 Quæ † quidem omnia cum ita se habeant, non mirum videbitur, quod Fridericus licet ipsas vias publicas, ipsa flumina publica nauigabilia & ex quibus nauigabilia fiunt, ipsos deniq; portus regalia vocarit, tamen non etiam ipsas ripas, sed ripatica inter regalia referri & sic appellari voluerit. Neque enim ripæ

ipsæ

ipsæ possunt dici Principis, sed propriæ dicuntur eorum, quorum prædiis hærent, & vsus ipse non vnius etiam est hominis, sed publicus, ita vt Principis authoritas non sit in ripis acquirendis spectanda, iuxta ea quæ superius sunt adducta, neque hoc ius Fridericus sua constitutione antiquare voluit, sed in hac constitutione eo spectat, vt † prouentus & commoda, quæ tanquam vectigal quoddam occasione riparum percipiuntur, Principis sint, & regalibus annumerentur, eaque ripatica appellat. Atque ita hanc vocem in hac constitutione intelligunt Andr. de Isern. Matth. de Afflict. Bald. Præpos. Aluarot. Cuiac Hotom. Borcholt. & alij *in hoc cap. vnic.* receptissima interpretatione, neque quoad ipsarum riparum proprietatem & publicum vsum per illud à prædicto veteri iure recessum esse docent. Atque illa interpretatio communiter etiam ab aliis Dd. comprobata est, inter quos etiam sunt Ferrat. Montan. *de feud. libr. 5. cap. 7. vers. sunt & riparum.* Vultei. *de feud. cap. 5. numer. 7. vers. si ripatica.* Rosenthal. *de feud. cap. 5. conclus. 32.* Peregrin. *de iur. fisc. libr. 1. titul.* 1. *numer.* 23. vbi addit ius illud ripaticum, quod Princeps habet in ripis publicorum fluminum priuato non competere, nisi ex concessione Principis. Neque aliud *in hoc cap. vnic.* Eguinar. Baro vult, dum ripatica vocat iura riparum Principi competentia, quemadmodum & Matth. de Afflict. illa nominat non solum vectigal, sed & ius, quod occasione riparum percipitur. Cuiacius † vero & Hotoman. etiam portorium nominant. Gabellæ appellantur ab Aluarot. & Præposit. qui annectit hæc ripatica † ita præstari, si de ripa in ripam flumen transeatur. Idem dicit Bald. *ibid. nu 1.* & Ferr. *supra citato loco* vbi simul nominatim aliquot locorum ripæ Rheni meminit, in quib. huiusmodi ripatica penduntur pro traiectione, quæ naui fit ab vna ripa in alteram.

Horum † ripaticorum meminit etiam Sigon. *de regn. Italiæ lib.* 7. & ea ibidem inter regalia numerat, sed in vita Friderici, cuius constitutionem nunc hic interpretamur, Sigon. *libr.* 12. nullam ripaticorum nec etiam riparum mentionem inter regalia

 facit,

facit. Similiter nec Radeuicus, nec Guntherus, nec Dedochin. Abbas, nec Mutius ripaticorum vel riparum meminerunt, ne-
13 que † etiam in jure communi aliquid nominatim de ripaticis cautum reperitur, ideoq; Andr. de Isern. *in hoc c. vnic. ad verb. Ripatica* & post eum Matth. de Affl. dicunt Principes ripatica potius per abusum contra ius commune habere.

14 Cæterum † hæc nihil obstant, cum satis sit hodie rem ex ipsius Imperatoris Friderici constitutione & verbis *in hoc c. vnic.* claram esse, quod videlicet hic Imperator expresse velit, ripatica inter regalia esse referenda, idque receptissima Interpretum sententia comprobatum est, ita vt Andr. de Isern. & Matth. de Affl. *etiam supra citato loco* fateantur hæc ripatica hodie esse de regalibus.

15 Et † sane longe ante Friderici tempora vocem *ripaticum* fuisse notam, planum fit vel ex solis verbis beneficii Caroli Magni, quod est concessum S. Vincentij & Germani Ecclesiæ Parisiensi. Verba hæc extant apud Annonium Monachum, & sic habent: *Portum donamus, qui est inter pagum Senonicum & Mildunensem, ita vt nullus alius ibi portum habeat, neq; teloneum, aut rotaticum, seu vultaticum, seu pistaticum, ripaticum vel saluaticum.*

16 An † vero quis ad euitandam solutionem ripaticorum possit flumen de vna in alteram ripam ita transire, vt nec ponte, nec naui ad eam rem vtatur, in dubium vocat Præpos. *in d. c. vnic. n. 3.* & *ibid.* cum Bald. *in l. 3. n. 4. C. de priu. fisc.* respondet id fieri posse. Contrariam sententiam præter alios tenet Matth. de Affl. *in hoc c. vnic. verb. vectigalia num. 52. quæ sint regalia* Matth. Coler *de process. executiu. part. 1. c. 3. n. 74 & seqq.* vbi inter cætera adducit etiam pro eius confirmatione varios textus ex *l. fin. §. dici ff. de public. & vectigal. l. qui fiscales C. de nauic. l. cum proponas C. de naut. fænor.*
17 *l. si quis C. de curs. publ. lib. 12. l. obseruare ff. de offic. procons.* ita † tamen vt consuetudo etiam hac in re attendatur. Idem cum eodē Bald. sentiunt Aluar. *in d. c. vn. n. 2.* Schneidw. *de feud. par. 2. n. 114.* & Iacob. de S. Georg. *in tract. de feud. in verb. cum mero, nu. 21. in fin.* Pro hac sententia faciunt etiam verba Caroli Magni, *in l. vt nulli cogantur*

gantur, titul. de Episc. libr. 3. L L. Longobard. vbi ait nullus cogatur ad pontem ire ad fluuium transeundum propter telonei causam, quando in alio loco compendiosius transiri potest fluuius.

CAPVT VI.

De vectigalibus.

SVMMARIA.

1 *VEctigalia unde dicantur, & quid sint?*

2 *Vectigalia alia ἐξαγωγικὰ alia εἰσαγωγικὰ sunt.*

3 *Vectigalia latiori significatione accepta quid denotent?*

4 Ea in l. omnium rerum, C. de vectigal. *appellantur publicae functiones.*

5 *Vectigalia publica frequentius praecise vocantur vectigalia.*

6 *Vulgo a Dd. appellantur telonia & quare? atque ita etiam in iure Pontificio & Saxonico vocantur.* n. 10.

7 *Vectigalium conductores cur dicantur publicani?*

8 *Telonia à tollo sic dict. Isern. Affl. & Aluar. male docent.*

9 *Vectigalia & telonia referuntur inter regalia.*

11 *Vectigalia Dd. etiam vocant gabellas, appellationeque vectigalium ac gabellarum promiscue vtuntur.*

12 *Gabellarij ac Daciarij qui dicantur?*

13 *Ad vectigalia referuntur etiam Pedagia ac Guidagia.*

14 *Vectigalia à Dd. dicuntur esse de summo Imperio.*

15 *Vectigalium ius etiam ante Fridericum I. iure ciuili Imperatori competiit, & in iis instituendis consensus eius necessarius fuit.*

16 *Idemque constitutione Imperij de Anno* 1570. *de instituendis & augendis iis confirmatum est.*

17 *De inquisitione contra noua vectigalia instituentes & vetera augentes habenda.*

18 *De vectigalium & aliorum onerum magno abusu &* n. 19.

20 *Cur noua vectigalia non instituenda nec vetera augenda sint, rationes variae in praedicta constitutione adducuntur, & quaenam sint?*

 21 *Ve-*

21 *Vectigalia noua propria authoritate instituentes pœna ambitus puniuntur.*

22 *In vectigalibus nouis instituendis vel veteribus augendis hodie Electorum etiam Imperij consensus requiritur.*

23 *Mandata sine clausula in Camera aduersus eos, qui vel noua vectigalia instituunt, vel vetera augent, obtineri possunt.*

24 *Vectigalia vetera si augeantur, noua institui censentur.*

25 *Augmentum sequitur naturam sui principalis cui accedit, & eiusdem cum eo iuris esse censetur, fallit si diuersa sit ratio* n. 29.

26 *De dotis augmento idem, quod de dote iudicandum.*

27 *Augmentum rei alicuius ex contractu debitæ ei acquiritur, cui res ipsa debetur, quod & ad augmentum latens, cuiusmodi est alluuio,* n. 28. *extenditur.*

30 *Accessorium non sequitur naturam sui principalis, quando in accessorio diuersa apparet ratio.*

31 *Vectigalia vetera sicut augeri, ita etiam diminui propria authoritate non possunt.*

32 *Vectigalia noua præsumuntur per vim & impressionem extorta.*

33 *Vectigalia etiam tollendi eorumq́ immunitatem largiendi facultas ad regalia pertinet.*

34 *Rescriptum Imperatoris ab aliquo de non soluendis vectigalibus impetratum non valet.*

35 *Vectigabilia ob publicam vtilitatem instituuntur, & non immerito nerui reipubl. dicuntur.*

36 *Vectigalia quænam, & quando censeantur odiosa?*

37 *Mercimonia de iure communi sunt cuiuis libera.*

38 *Vectigalia licita, & ob publicam vtilitatem instituta, censentur fauorabilia.*

39 *Vectigalia noua tantum, non autem vectigalia antea instituta inter regalia referenda esse; quidam sentiunt, quorum sententia* nu. 40. *refellitur, & ad fundamenta eorum* n. 41. *respondetur.*

42 *Vectigalia noua instituere & vetera augere, ad maiora, antea instituta habere, ad minora pertinet regalia.*

43 *Vectigalia noua institui & vetera augeri possunt: si ob publicam vtilita-*

vtilitatem vel necessitatem aliquam iusta causa subsit.

44. *Sine ea ne quidem à summo Principe id fieri potest.*

45. *Adeo vt Princeps contra faciens peccare dicatur & quidem mortaliter.*

46. *Principes quid in impositione vectigalium cauere debeant.*

47. *Vectigalia licite instituuntur ad instructionem viarum vel pontium, vel ad auertendum periculum in vijs publicis contra prædones aut in aquis contra piratas.* nu. 48. *vel ad defendendam patriam contra hostes,* nu. 49. *vel pro defensione fidei,* num. 50. *vel ad compensanda dispendia, quæ ex publicis necessitatibus tollerantur vel ob iustam laboris mercedem.*

51. *Ius exigendi vectigal per Imperatorem vel alium superiorem non recognoscentem recte datur, si tenuitas patriæ, cui conceditur, hoc vrgeat.*

52. *Vectigalia quibus alijs ex causis iuste instituantur, remissiue.*

53. *Vectigalium ius vt ab Imperatore impetretur narrari debet, locum, in quo nouum vectigal instituendum est, non fuisse alijs vectigalibus vel pedagijs grauatum.*

54. *Rescripta aut priuilegia impetrare volens nihil subticere debet, quo expresse vel omnino non, vel non facile ea à Principe impetrari potuissent.*

55. *Ciuitates iure Romano, an & quatenus ex concessione dicantur habere vectigalia.*

56. *Præscriptione temporis immemorialis ab inferioribus acquiruntur, & recte instituta vel aucta censentur.*

57. L. vlt. C. noua vect. g. initit. non poss. *declaratur.*

58. *Non est rarum in iure nostro, vt ob materiam subiectam copula vim & naturam disiunctiuæ induat.*

59. *In præscriptione immemoriali iustum etiam titulum ab Imperatore impetratum requiri, male nonnulli sentiunt, eaque sententia communiter reprobatur & non solum probatione sed & allegatione tituli non opus est.*

60. *Præscriptione etiam decem annorum cum titulo vectigalium ius acquiritur, si superiorem agnoscens illud habeat, sine titulo vero longissimo temporis spacio opus est,* nu. 61.

62. *Immunitas vectigalium, quanto temporis spatio præscribatur*

mala fides non solum longi vel longissimi, sed etiam immemorialis temporis praescriptioni obstat.

63. *Vectigalis nomine quod penditur, est octaua pars rei pro qua vectigal soluitur.*

64. *Octauiarij qui dicantur in* l. à legatis C. de vectigal.

65. *Vectigal quod olim pro venalibus mancipijs pendebatur, non vicesima quinta, sed quinquagesima fuit.*

66. *Vectigal iudiciarium fuit eius summae, de qua litigabatur, quadragesima.*

67. *Vectigal iudiciarium primum à Cajo Caligula est institutum.*

68. *Vectigal iudiciarium etiam Gallis à Carolo Nono Rege Galliae fuit olim imperatum, & postea sublatum.*

69. *Vectigalis genus praeclarissimum & apud omnes obseruatu dignissimum quodnam sit?*

70. *De vectigali haereditatum.*

71. *Vectigal vicesima eorum, qui manumittebantur, antiquissimum & aliquot seculis ante Imperatorum tempora anno nimirum vrbis Romae conditae 397. institutum fuit.*

72. *Vectigalia ab Octauiano originem non ducunt, vt AEgidius Tomat. & Alb.ricus de Rosate minus recte docuerunt.*

73. *Vectigalia etiam tempore Ciceronis fuerunt instituta, eorumque tria erant genera.*

74. *Vectigalia à Cajo Caligula primum introducta esse asserentium sententia refellitur.*

75. *Octaua, quam Cajus Caligula ex diurnis quaestibus deberi voluit, leges non meminerunt.*

76. *In vectigalibus omnibus consuetudo spectari solet.*

77. *A vectigali octaua fere passim per consuetudinem vel saltem concessionem Imperatoriam recessum est, ita tamen vt plerunq; minus quam octaua soluatur.*

78. *In vectigalibus consuetudo, qua octaua exceditur barbarica à nonnullis Dd. vocatur.*

79. *Vectigal quodnam ex rebus venditis soluatur apud Hispanos.*

80. *Vectigalis nomine quod soluitur, in pecunia consistit, neq; vt ex rebus ipsis seu speciebus praestetur, necesse est, idē amplius confirmatur, n. 82.*

81. *Vasa*

81. *Vasa vini & cereuisiæ, quæ vehuntur, aperire, indeque vectigal sumere non licet, etiamsi ita consuetudine receptum sit.*

83. *Species pro vectigalibus Negus Rex AEthiopum accipere solitus est.*

84. *Vectigalium nomine Persarum Reges, antequam Darius Histaspis rerum potitus est, nihil à subditis exegerunt, sed tantum ea, quæ per eos vltra dabantur, ceperunt.*

85. *Germani veteres quicquid pensitabant sua sponte conferre soliti sunt.*

86. *Vectigalium ius regale habentes alienare ea non possunt.*

87. *Locari tamen vectigalia possunt, & à conductoribus recte sublocantur,* nu. 88. *qua in re magna est differentia inter vectigalia & monetas, vt quarum jus non potest locari, multò minus sublocari.*

89. *Non minori tamen spacio quam triennij locatio vectigalium fieri potest.*

90. *Vectigalium conductor, si singulis annis pensionem non soluat, cadit suo jure, etiamsi tempus conductionis nondum sit completum.*

91. *Vectigalia an & quando fiscalibus debitoribus locari possint?*

92. *Ad vectigalium conductionem nemo ab ijs, quibus hoc regale competit, cogi potest.*

93. *Fallit, si ea quis antea ex conductione habuerit, & multum inde lucratus fuerit, nec alij conductores reperiantur, nisi forte bellum vel pestis superuenerit,* nu. 94.

95. *Vectigalia regulariter quilibet soluere tenetur.*

96. L. omnibus, C. de vectigalib. *declaratur.*

97. *Ius singulare contra tenorem rationis propter aliquam vtilitatem introducitur.*

98. *Regula nulla tam firma quin aliquam restrictionem patiatur, etiamsi talis regula vniuersalis sit,* nu. 99.

100. *Vectigal tantum personæ priuatæ soluere dicuntur.*

101. *Inclusio vnius est exclusio alterius.*

102. *Vectigal Fiscus soluere non tenetur.*

103. *Vectigalia locans si alius sit quam fiscus non est immunis, sed conductori soluere vectigal tenetur.*

104. *Immunitates à vectigalibus diuersimode concedi solent, & quomodo?*

105. *A ve-*

105. *A vectigalium solutione, an & quatenus nauicularij sint immunes, &* nu.108.110. *& quare?* nu.109.

106. *Nauicularij siue naucleri qui sint?*

107. *Nauiculariorum certum olim erat corpus.*

111. *A vectigalium solutione præsides Prouinciarum immunes esse dicuntur, item Principum, Cameræ, & Parlamentorum Consiliarij, Assessores, Fiscales, Secretarij, & similes* nu.112.

113. *Vectigal legati an & quatenus soluere teneantur.*

114. *A vectigabilibus immunitatem habent hospitalia, item Ecclesia, personæque Ecclesiasticæ in ijs rebus proprijs, in quibus nulla exercetur negociatio* num.115.

116. *Vectigal non tenentur etiam soluere Academiarum Professores, & omnes qui earum veluti liberi, vxores, famuli, typographi vel alij membra sunt pro libris, alijsque rebus proprijs, quas studiorum causa habent, quod confirmatur infra* nu.119.& 134.

117. L. vniuersi C. de vectigalibus *declaratur, & de vera eius lectione.*

118. *Ratio vbi eadem, ibi idem ius statuendum.*

120. *De vectigalibus soluendis priuilegium scholaribus concessum ob auaritiam Publicanorum non satis, vt debet, seruatur.*

121. *Si vectigal ex consuetudine à scholaribus exigatur, ea de iure non subsistit.*

122. *Si, cum vectigal exigitur, quid illicite rebus suis scholares adiecerint, illicita tantum in commissum cadere æquius quidem & humanius, contrarium tamen de iure verius est.*

123. *Fallit si res licita sit alicuius dolose non agentis, sed eam cum illicitis coniunctam esse ignorantis.*

124. *Vectigal earum rerum non præstatur, pro quibus non est consuetum præstari.*

125. *Vectigal rerum exercitui paratarum non soluitur.*

126. *Agriculturæ quantus sit fauor, & quam varia ea habeat priuilegia? remissiue.*

127. *Vectigal pro ijs rebus, quæ ruris exercendi causa vehuntur, non penditur.*

128. *Vectigal pro ijs rebus non solui, quæ ad proprium alicuius vsum vehun-*

vehuntur, adeo verum est, vt consuetudo contrarium inducens non valeat, nu.129. *& etiam in ijs rebus, quæ quis pro vsu familiæ suæ comparauit, ex communi Dd. sententia locum habeat*, nu.130.

131. *Vsus sui gratia quænam res censeantur comparatæ, ad hoc ne vectigalium oneri subiaceant?*

132. *Vectigal non soluitur pro annulis, quibus quis in digitis vtitur, nec pro vestibus pretiosis, quas dorso portat.*

133. *Vectigal etiam penditur nomine eius, quod quis domus suæ ædificandæ vel reficiendæ causa vehi curat.*

135. *A vectigalibus immunes personæ quarum rerum nomine priuilegiatæ non sint?*

136. *Vectigal etiam cum priuilegiatis contrahentes soluunt, etiamsi res Ecclesiæ ematur*, nu.137.

138. *Priuilegium personale personam eius, cui concessum est, non egreditur.*

139. *Vectigal soluit is, cuius gratia contractus celebratus est, vel qui inde commodum percipit, ideoque emptor etiam tantum soluit vectigal & non venditor.*

140. *De vectigali si pactum inter emptorem & venditorem ineatur, ne emptor id soluat, vel vt venditor rem venditam vltra locum, quo vectigal soluitur, tradat, non valet.*

141. *Mutuo etiam consensu, si à contractu recedatur, nihilominus vectigal debetur.*

142. *De vectigalibus soluendis priuilegium singulare summa aliqua necessitate vrgēte aduersus priuilegiatas personas interdum concedi solet.*

143. *Vectigal an debeatur, & an quis immunitatem habeat, si quæratur; in dubio pro libertate & immunitate pronunciatio & interpretatio fieri debet.*

144. *Pœna legis Iul. de ambitu, qua nouum aut insolitum vectigal instituentes tenentur, non est ipsa l. Iulia, sed senatusconsulto per interpretationem expressa.*

145. *Exactores noui ac insoliti vectigalis tenentur pœna legis Iuliæ de vi publica.*

146. *Pœna legis Iuliæ de vi publica, qualis hodie sit, & qualis olim fuerit? & infra* nu.148.

147. *Deportatio quam pœnam ad se trahat?*

149. *Vectigalia noua vel insolita instituentes pœna legis Iul. de ambitu, exercentes vero pœna legis Iul.* de vi publ. *tenentur.*

150. *Vectigalium nomine si plus debito quis exegerit ex edicto pratorio ijs, à quibus id publice vel priuatim exactum est, tenetur in duplum, in quo tamen etiam est rei persecutio* nu. 151.

152. *Vectigal nouum vel insolitum si vi extortum fuerit, cum pœna tripli restitui debet.*

153. *Contra vectigal exigentes à priuilegiatis pœna capitalis constituta est, idque in specie se ita habet etiam in scholaribus* nu. 154.

155. *A scholaribus vectigal exigentes incurrunt etiam alias pœnas & nu.* 157.

156. *Vectigal à priuilegiato si exigat priuilegiatus, priuatur priuilegio suo.*

158. *Qui vectigal exigendo vel alia ratione negocium facessunt nauiculariјs, decem libris auri mulctantur.*

159. *Aduersus vectigalia indebita & insolita antea legibus constituta pœna per auream Bullam Caroli IV. confirmantur.*

160. *Vectigal illicitum exigentes de iure Canonico pœna excommunicationis subiacent.*

161. *Vectigal qui præstare tenetur nec præstat, coram Deo delinquit, & in foro conscientiæ peccare censetur, & res ipsa in commissum cadit* num. 162.

163. *Vectigal etiamsi quis post omissam professionem soluere paratus sit, nihilominus tamen res in commissum cadit.*

164. *Eandem pœnam incurrit, qui alia via vsus est, si constet eam esse inusitatam vel prohibitam.*

165. *Nec releuat ab ea pœna, si vel auriga in dominum mercium vel dominus in aurigam culpam conferat.*

166. *Transit hac commissi pœna etiam in hæredes eius, qui fraudati vectigalis delictum commisit, modo viuo delinquente quæstio mota sit* num. 167.

168. *Eiusdem pœnæ persecutio aduersus quemlibet possessorē competit.*

169. *Vectigalis fraudati quaenam sit pœna de iure Saxonico, & quid de consuetudine seruetur.*

170. Ob vectigal fraudatum si res in commissum cadat, statim fraudantis esse desinit, & dominium ipso iure amittitur.

171. Possessio tamen eius rei sine facto hominis non amittitur, sententiaque declaratoria de ea opus est, & in eo omnes concordant nu. 172, *licet generali consuetudine aliud obtineat* nu. 173.

174. Ob vectigal non solutum commissi pœnam nõ incurrit, cui transeundi licentia data, modo intra septem dies ea licentia vsus sit, num. 175.

176. Eadem pœna cessat, quando ob aduersam tempestatem onus exponitur, vel ob aliam necessitatem vrgentem (qualis est metus latronum vel pestis) res transuehuntur nu. 177. *Item si quis absente publicano pecuniam eo loco, vbi vectigal soluendum est, deposuerit* nu. 178. *Vel vectigalia sint illicite instituta & iniusta* nu. 179. *Vel post commissum publicanus vectigal recepit aut professionem admisit* nu. 180. *Vel etiam soluere volentem decepit* nu. 181.

182. Similiter ea pœna cessat in fœminis, & in militibus num. 183, *in pupillis intra diem tricesimum soluentibus* nu. 184. *in minoribus, rest. tutionem in integrum petentibus, & dolo carentibus*, n. 185. *item si res commissa intra quinquennium non petatur* nu. 186. *vel sine possessoris dolo perierit*, nu. 187 *quod & ad latam culpam extenditur* nu. 188.

189. Lata culpa dolo æquiparatur.

190. Ob vectigal non solutum commissi pœnam non incurrit socius ob culpam socij sui rem communem non profitentis, cum pœna teneat suos auctores.

191. Nec in commissum cadit ea rei pars, quam quis fuit professus, etiamsi altera pars fuerit occultata, & similiter si quis rem furtiuam vel vi raptam non profiteatur cessat commissi pœna, & domino rei contra publicanum à fure eam accipientem rei vindicatio competit.

192. Non habet etiam hac pœna commissi locum, si iusta causa, ob quam vectigalia fuerunt instituta, cesset.

193. Commissi pœna cessat si dolus absit, & ex probabili ignorantia vel errore peccetur, vbi simul ostenditur quid eo casu, vbi ignorantia probabilis non est, statuendum sit.

194. L. fin. §. licet quis. ff. de publican. *declaratur.*

195. Dolus in dubio non præsumitur.

196. Immunitas à vectigalibus non excusat personas immunes à professione rerum.

197. Non immunes, etiamsi res profiteantur, tamen si non soluant etiam vectigal, puniuntur, non quidem pœna commissi, sed dupli vectigalis.

198. De remedijs & actionibus vectigalium partim specialiter, partim generaliter & remissiue.

1 SExtum regale *in hoc cap. vnic.* sunt vectigalia: Hæc † à vectura sic dicuntur, ideoque si proprietas vocabuli spectetur, vectigal est, quod pro inuectione & euectione mercium debetur, eo-
2 que † pertinet, quod vectigalia alia ἐξαγωγικὰ alia εἰσαγωγικὰ esse scribat Strabo *lib. 7.* & Choppin. *de Doman. regn. Gall. lib. 1. cap. 9.*
3 *num. 1.* Latiori † vero significatione Vlpianus *in l. inter publica. §. fin. de verb. signific.* ita loquitur de vectigalibus, vt dicat publica vectigalia ea esse intelligenda, ex quibus fiscus vectigal capit, & tale esse vectigal pontis, venalium rerum, salinarum, metallorum, piscatorum. Vectigalia vocantur eo loco publica, quemadmodum & in *l. 1. §. familiæ. & l. locatio. §. fin. ff. de publican. & vectig.*
4 *& in l. quantæ. §. fin. eod. tit.* Eademque † ratione *in l. omnium. C. de vectigal. & commiss.* nuncupantur publicæ functiones. Atque hinc conductores vectigalium appellari solent in iure nostro Publicani *l. 1. §. 1. ff. de publican.* vbi dicuntur à publico nomen habere eodemque pertinet textus *in d. l. quanta. §. fin. & l. cum qui. ff. de verb. signif.*

5 Frequentius † tamen & fere passim hæc publica vectigalia præcise vocantur vectigalia, vt videre est *in tit. ff. de publican. & vectig. & tit. C. de vectig. & commiss. & tit. seq. alijsque locis.* Idem fit *in hoc c. vnic.* vbi per vocem *vectigalia* non denotantur alia, quam
6 publica vectigalia. eademque † dicuntur *in hoc c. vn.* telonia vulgo appellari. Τέλος græce inter alia significat vectigal, eoq; voca-
7 bulo ita vtitur Modestin. *in l. 15. §. ὁ πλὴν ff. de excus. tut.* atque † hinc vectigalium conductores telonæ vocantur & telonarij. Male vero
8 † Andr. de Isern. Matth. de Afflict. Præposit. Aluarot. *in hoc c. vnic. ad verb. vectigalia* docent, telonia sic dici à voce tollo, quod octaua pars nomine vectigalis tollatur, ex ijs quæ vehuntur. De

telonij

telonij canone legimus etiam apud Caſſiod. *variar. lib. 5. Epiſt. 39.* vbi Theodoricus Gothorum Rex, telonij, inquit, canonē nulla faciatis vſurpatione confundi, ſed modum rebus vtiliſſimum, quem præſtare debeant, imponentes, commerciandi licentiam æquabili ratione reuocate, ne ſe tendat in vagum ambitioſa enormitas exigentium.

Teloniorum † etiam in vita Friderici primi inter regalia 9 meminerunt Radeuic. *lib. 2. cap. 5.* Gunth. *lib.* 8. & Sigon. *de regn. Ital. lib. 12.* idque ita ab iis fit, vt quemadmodum fit in ipſa conſtitutione Friderici, ſimul nominatim vectigalium faciant mentionem. Neq; aliter de iis inter regalia loquitur Mutius *Chron. li.* 18. Dedoch. Abb. teloniorum tantum, non autem etiam nominatim vectigalium meminit, vt & Radeuic. *lib. 2. c. 41.* vbi *regalia,* inquit, *monetam, telonium, pedaticum, portus, comitatus & alia ſimilia, ſi qua ſunt communia Mediolanenſium, dimittet, & vltra ſe non intromittet.* Vectigalia † vocantur telonia etiam in iure pontificio *c. ſi quis Romipetas* 24. *qu.* 3. & in ſpeculo Saxonico *lib. 2. cap. 27.* vbi aliquoties teloniorum fit mentio, nec vectigalia ibi aliter appellantur. Solent † Dd. vectigalia quoque vocare gabellas, ac promiſcue vtuntur appellatione vectigalium ac gabellarum, vt apud eos paſſim videre licet & teſtatur Boſſ. *tit. de vectigal. num. 2.* Atque † hinc ab iis Dd. conductores vectigalium nonnunquam appellantur gabellarij, quemadmodum & daciarij dicuntur in Ducatu Mediolanenſium vt dicit Boſſ *iam citat. loc.* cum vectigal etiam dacium à nonnullis Dd. vocetur. 10 11 12

Referuntur † ad vectigalia etiam pedagia & guidagia, & 13 ita eorum meminit ius pontificium *in c. innouamus. de cenſibus c. quanquam eod. lib. 6. cap. ſuper quibuſdam § . præterea de verb. ſignif. d. c. Si quis Romipetas 24. q. 3.* Pedagia vero vocantur etiam pedagica à Radeuico *lib. 2. c. 5. & c. 41.* & vtrobiq; ab eodem inter regalia referuntur. Cuiac. *ad hoc c. vn.* pedagica appellatione vectigalium ibidem comprehendi docet. Verum vt in hoc c. vnic. Sic & reliquo iure ciuili expreſſe pedagicorum vel pedagiorum vel etiam guidagiorum nulla fit mentio.

Cæterum præstationes & functiones publicæ, quæ collectæ vocari solent, huc non pertinent, nec appellatione vectigalium continentur, ideoq; de iis seorsim infra *cap. 16.* agemus. Di-
4 cuntur † autem à Dd. vectigalia esse de summo Imperio, Bald. *in l. 3. C. de iur. fisc.* Salyc. *in l. vectigalia num. 2. C. nou. vectig. institut.* Sichard. *ad rubr. C. eod num. 2.* Bosl. *titul. qui vectig. poss. impon. numer. 4.* (rationem addens, quod non alij competant vectigalia quam Principi summo.) Choppin. *de Doman. Franciæ li. 1. tit. 1. n. 6. & tit. 10. n. 2.* Bertachin. *de gabellis part. 1 nu. 1.* Purpurat. *cons. 493. num. 4.* Mazoll. *cons. 56. nu. 3* Lancelot. *in templo iudic. libr. 1. c. 1. in verb. collectas & gabellas imponit n. 2.* Corset. *de potest. reg. part. 4 qu. 48.* Mynsi. *obs. 29. num. 1. cent. 5.* Rip. *respons. 181. nu. 1.* Natt. *cons. 661. n. 1.* Knich. *de Saxon. non prou. iur. cap. 5. num. 60. & 66.* & sane de regalibus supremi Principis ea esse, & à Friderico I. *in hoc c. vnic.* expresse in-
15 ter ea referri, eo minus mirum videbitur, quod † etiam antea iure ciuili Imperatori horum ius competierit, & in iis constituendis consensus eius necessarius fuerit *l. 1. 2. & 3. C. non vectig. instit. non poss. l. vectigalia ff. de public. & vectig. c. innouamus, De censib. & c.*
16 *Super quibusdam § præterea de verb. signif.* idemq; † in Comitiis anno 1576. Ratisbonæ ab Ordinibus Imperij habitis cautum est constitutione Imperij §. Weiter seindt. §. Dardurch dañ. & § Derhalben damit. vbi & diserte vectiga'ia referuntur ad superioritatem ac reseruata siue regalia Cæsaris & simul vetatur, ne priuata authoritate alicuius ex ordinibus Imperij aliorumq; hominum
17 noua vectigalia instituantur, vel etiam vetera augeantur. Et † vt hac in parte abusui eo magis occurratur *ind. §.* Derhalben damit expresse omnibus ordinibus Imperij in singulis circulis, & nominatim etiam circulorum Ducibus & eorum adiunctis mandatur, vt sedulo inquirant, an, vbi, & qua ratione noua vectigalia instituãtur, vel vetera augeantur, quocunq; tandem prætextu hoc fiat, additurq; ibidẽ, debere in inquisitione illa comperta in deputatorum ordinum conuẽtu ad Cæsareos commissarios ac sex Electorum consiliarios deferri, & ab his, re prius deliberata, Cæsari relationem fieri. Et quod de vectigalibus non etiam augen-

dis in ea constitutione additur, satis expresse quoq; proditum est *in d. l. vectigalia*.

Vt autem prædicta constitutio in Imperio promulgaretur, eo consultius & magis necessarium fuit, quod magnus † passim reperiatur abusus vectigalium, Petr. Mont. *de feud. li. 5. c. 7.* vbi ait totum orbem vectigalibus nouis premi, & Alber. de Rosat. *in rubr. C. Nou. vect. inst. non poss.* male, inquit, seruatur in Italia hic titulus, Sichard. etiam *ibidem* eum allegans asserit, se vereri ne peius in Germania & passim seruetur. Natta *in tract. de Principe lib. 2.* mihi *pag. 249.* generaliter loquens de Principib. & quidem etiam inferioribus ait, Onerant populos tributis, vectigalia instituunt noua, augent vetera, conquiritur vndiq; materia cogendæ pecuniæ. Et Bodin. *de Republ. lib. 1. c. 10.* conquetitur, priuatos passim vectigalia exigere, idq; non solum in Gallia, sed & in variis aliis regnis fieri. Sunt † etiam, qui tantum in indicendis & augendis oneribus publicis abusum passim esse dicunt, vt pauperibus vix precarius relinquatur spiritus, quemadmodũ ait Bald. *in l. hoc iure circ. fi. ff. de iust. & iur.* & post eum Wes. *cons. 45. n. 15.* Vasq. *illustr. controu. lib. 1. c. 8. n. 8.* Rol. à Vall. *cons. 66. n. 22. lib. 1.* Proinde eo magis opera danda est, vt per leges & constitutiones huiusmodi abusus tollatur, vt factum est per supra allegatã constitutionem Imperij de an. 1576. vbi expresse etiam abusus vectigaliũ fit mẽtio *in §.* Weiters seind/ *& in d. §.* Dardurch dann. *& §.* Derhalben damit. & † in specie diuersæ prægnantes & notabiles subiiciuntur rationes, ob quas in ea constitutione tantopere prouisum est, ne noua instituantur vectigalia, nec vetera augeantur. Ex his rationibus est, quod facultas id faciendi non solum ad superioritatem & regalia Imperatoris pertineat, sed & quod, si priuata authoritate vectigalia noua instituerentur, vel vetera augerentur, id in singularis præeminentiæ & reseruatorum Imperatoris, ac eiusdem Electorumq; Imperij dignitatis contemptum & diminutionem vergeret, publicæ vtilitati repugnaret, pretia rerum in commerciis & iis, quæ ad victualia spectant, augerentur, & facile causa ad impatientiam & seditionem subditis præberetur.

18 19 20

beretur. Quatenus vero singularis praeeminentiae & reseruatorum Imperatoris ibidem fit mentio, eo verius est, ius vectigalium, si praesertim de nouo instituantur, vel vetera augeantur, hodie etiam ad regalia & praeeminentiam Imperatoris pertinere, idq; illa constitutione comprobari & confirmari, vt *lib. 1. c. 2. n. 43. & 44.* dictum est.

Merito igitur nulli Principi vel alij superiorem agnoscenti licet vectigalia noua propria authoritate instituere, vel etiam vetera augere, & sic etiam *in d. l. vectigalia ff. de publ.* nec praesidi prouinciae, nec aliis id sine praecepto Imperatoris permittitur & *in d. l. 2. C. Non. vectig. inst.* negatur decreto etiam ciuitatum insti-

21 tui posse noua vectigalia. Et † sane qui authoritate propria noua vectigalia instituere deprehenduntur poena ambitus puniuntur

22 *l. vn. ff. ad leg. jul. de ambit.* Vt † autem eo minus & difficilius ad vectigalia noua instituenda vel etiam vetera augenda deueniatur, hodie in Imperio ad eam rem vna cum Imperatore etiam Electorum Imperij consensus requiritur, idque de nouis vectigalibus non instituendis continetur capitulatione Caesarea cum Electoribus facta, & de vtrisque diserte etiam sancitum est in praedicta *constitutione d. §.* Weiter seindt §. Dardurch dass. & §. Derhalben damit. & omnis etiam praetextus, qui ex nomine Ungeldts/ Auffschlags/ Brückengeldts/ Weggeldts/ aut alia ratione obtendi possit, ibidem praeciditur.

23 Est † igitur eiusmodi factum, quo noua vectigalia sub aliquo praetextu instituuntur vel vetera augentur, tam odiosum, atque adeo publicae vtilitati & legibus constitutionibusque repugnat, ipsoque iure nullum esse censetur, vt mandata poenalia etiam sine clausula aduersus eos, qui vectigalia noua instituunt, vel iam antea constituta augent, obtineri possint, atq; ea ratione ab ipsa executione recte inchoetur, Cameraque Imperialis huiusmodi mandata poenalia saepissime decreuerit contra eos, qui noua vectigalia instituere vel vetera augere conati sunt, idque ipsa experientia & praxis docet. Atque ita 5. Octobris anno 1588. decretum est mandatum in causa ciuitatis Coloniensis

contra Ducem Iuliacensem, in causa eiusdem ciuitatis contra Isenberg, in causa ciuitatum Imperialium contra Archiepiscopum Colonienſem. Item 21. Maij anno *1591.* in causa Alb tenhaseln contra Isenberg. Et eodem anno *19.* Nouembr. in causa Nobilium & aliorum Ordinum Ducatus Pomeraniæ contra Ducem Pomeraniæ Stetin. simileque mandatum decretum est in causa ciuitatis Spirensis contra Electorem Palatinum. De huiusmodi præiudiciis videre licet etiam decision. & præiudic. Cameræ. *in verb. Mandata sine clausula pag. 191. & in verb. Vectigal.* 150. extantque multo plura præiudicia adeo, vt apud Gilmannum *Symphoremat. supplicat. tom. 2. part. 3. titul. 7. supplicat.* 4. asseratur, quod innumera huiusmodi præiudicia allegari possint.

Quod † autem priuata authoritate aliquid facere non minus in veteribus augendis, quam nouis instituendis prohibitum est, id ea subnixum est ratione, quod vetera etiam augendo noui aliquid fiat, & vectigalia etiam noua esse censeantur, cum vetera augentur *l. Licitatio. §. eadem. ff. de public. cap. Prohibemus.* & ibi Dd. *de censibus.* Salicet. *ad d. l. 2. numer. 1. Cod. nou. vect. instit non poss.* Cuiac. *in parat. ad eundem titulum & ibidem* Azo *in sua summ. num. 1.* Wesenb. *consf. 45. n. 45.* 24

Verum quidem est, quod augmentum † censeatur sequi naturā sui principalis cui accedit, & eiusdem cum eo iuris esse dicatur *l. si ex toto & l. Quod in rerum. §. si quid post. ff. de leg. 1.* & sic de † dotis augmento idem iudicandum sit, quod de ipsa dote *l. inter socerum. §. cum inter. ff. de pact. dotal. l. etiam. Cod. de iur. dot.* & augmentum † rei, quæ ex contractu aliquo debetur, ei acquiratur, cui res ipsa debetur, *l. si fundus in princ. & l. Paulus. §. si domus. ff. de pignor. & hypoth.* idque † in latenti etiam augmento sibi locum vendicet, cuiusmodi est alluuio *l. Si conuenerit. §. si nuda. ff. de pignor. act. l. id quod. ff. de peric. & commod. rei vendit. l. si ego. §. vltim. ff. de public.* Sed hæc non refragantur quo minus aliud dicendum sit, tam in augmento veterum vectigalium, quam in ipsis veteribus vectigalibus. Nam argumentum † non sequi- 25 26 27 28 29

 tur

tur naturam sui principalis, cui accedit, quando diuersa est ratio in augmento. *l. Qui fundum. §. 1. ff. pro emptor.* Corn. *consf. 240. vers. Nec obstat quod augmentum. libr. 3.* Menoch. *consil. 26. numer. 35.* Tiraquell. *de retract. §. 1. gloss. 18. numer. 59.* Facit huc quod 30 generaliter † negetur idem obtinere in accessorio, quod in principali, quando in accessorio apparet diuersa ratio. *l. ex placito. Cod. de rei vindic. l. si is à quo. Cod. de prad. minor. non alienan.* late Hyppol. de Marsil. *in sing. 17. numer. 3.* Iam vero longe alia est ratio in veteribus vectigalibus, vt quæ iam antea ex necessaria causa instituta sunt, & ideo fauore suffulta, alia vero in augmento eorum, vt re noua & omnino odiosa, id quod ex is, quæ de odiosis vectigalibus paulo post vberius d cturi sumus, planius euadet.

31 Quemadmodum † autem vectigalia vetera augeri non possunt priuata authoritate, sic & ea diminuere tali authoritate interdictum est, textus est expressus *in l. vectigalia. ff. de publican.* vbi Iurisconsultus primum sine præcepto Imperatoris generaliter negat, vectigalia præcedentia reformari posse, deinde speciatim subiungit, nec addi iis, nec etiam diminui ea sine tali præcepto posse, atque Azo *in sua summ. ad tit. Cod. nou. vectigal. institui non posse num. 1.* nouum vectigal interpretatur etiam illud esse, quod minus est, quam vetus erat. Cui accedit Cuiac. *in parat. eiusdem tituli* dum generatim dicit, noua vectigalia esse, quæ ab- 32 horrent à prisca consuetudine. Adeo † vero odiosa & prohibita sunt vectigalia, si omnino noua, vel vetera mutata sint, vt per vim & impressionem extorta esse præsumantur, Wesenbec. *consf. 45. n. 45. vers. dicuntur autem noua.* post Bald. *in c. 1. verb. pactiones. de pac. Const.* Lucas de Penn. *in l. hac lege D. de aquæduct.* Iacobin. de S. Georg. *in tractat feudal. verb. Et cum mero mixtoq; imperio n. 16.* vbi allegat Baldum *in c. 1. qualiter vasallus iur. deb fid.* dicentem iura noua à subditis præsumi extorta, & se ita cuidam magno viro in facto valde arduo consilium petenti respondisse.

Atque ex his quidem, quæ hactenus dicta sunt, conficitur, nō solum omnino noua vectigalia aliquo loco instituere, sed & ante-

tea

tea instituta augere vel diminuere, ad regalia pertinere, atq; hoc eo minus mirum videri debet, quod moneta, quæ post vectigalia in hoc c. vn. proximum regale est, per augmentum vel etiam diminutionem mutari, sine legitima causa non possit, vt *suo loco* demonstrabitur.

Cum † vero hæc ita se habeant, facultatem etiam tollendi vectigalia, & immunitatem eorum largiendi ad regalia spectare dicendum est, Bodin. *de Repub. lib. 1. c. 10.* Sichard. *in Rubr. C. Noua vectig. instit.* & Peregrin *de iur. fisc. lib. 6. tit. 5. nu. 2.* vbi ait, huiusmodi immunitatem & exemptionem per magistratus inferiores dari non posse, sed eius concessionem tantum ad Principem, vel eius consilia maiora, quæ summum Reip. Imperium tenet, pertinere. Et sane si reformare & minuere vectigalia est de regalibus, & tale aliquid sine consensu Imperatoris fieri non potest, consequitur idem merito statui in facultate tollendi vectigalia & concedendi immunitatem eorum *ex d. l. vectigalia.* Eoq; † pertinet, quod non valeat rescriptum etiam Imperatoris ab aliquo de non soluendis vectigalibus impetratum *l. vectigalia. & l. quicquid C. de vectig.* Eodem spectat *tit C. de immun nem. conced. lib. 10. l. vacuatis C. de annon. lib. eod.* & text. *in l. omnium. C. de vectig.* vbi Imperatores aiunt, vectigalium non paruam esse functionem, quæ debet ab omnibus, qui negotiationis & transferendarum mercium habent curam æqua ratione defendi.

33

34

Sane † cum vectigalia ob vtilitatem vel necessitatem publicam instituantur. *l. fin. Cod. de vectig. l. 1. C. vectig. nou. instit. non poss.* art. & Dd. *in l. omnium. Cod. de vectig.* tanta eorum est functio, vt quemadmodum tributa *in l. 1. §. in causa. ff. de quæst.* dicuntur nerui esse Reipublicæ, sic idem elogium vectigalibus recte & necessitate vrgente institutis tribui possit. Neque obstat quod vectigalia † odiosa etiam esse censeantur *l. quicquid. Cod de vectig. 3 & l. fin. C. nou. vectig. institui non posse.* Boss. *tit. de vectig. num. 10.* & Corn. *cons. 199. col. 4. vol. 1.* & huc pertineat constitutio Imperij anno 1576 promulgata §. Dardurch dañ/ & §. *seq.* eodemq; † facit, quod mercimonia iure communi cuiuis libera sint *l. semper*

35

36

37

§. *Negotiatores de iur. immun. l. inuitum & l. Dudum Cod. de contrah. empt. l. sicut Cod. de obligat. & act. l. inuitos Cod. locati.* Nam odiosa quidem sunt, quæ contra veterem consuetudinem, necessitate non vrgente, vel omnino noua sunt, vel vterum augmentum, vel cum à conductoribus vectigalium plus debito exigitur, *d. l. vectigalia. ff. de public. d. l. 1. l. 2. & l. 3. Cod. Nou. vectig. instit. non poss.* eoque pertinet *d. l. fin. & d. l. quicquid. cum similibus*, neque aliud vult prædicta constitutio Imperij *in d. §* Darduch dann. & *§. seq.* quatenus diuersæ & prægnantes rationes assignantur, cur huiusmodi vectigalia odiosa vel potius odiosissima sint, ideoque non admittenda, sed † illa quæ licita sunt, & vtilitas necessitasque publica efflagitauit, merito fauorabilia censentur. *l. vectigalia Cod. de vectig.* Beroius *cons. 37. nu. 29. vol* 3. Surd. *decis 96. nu. 19. & 31.* & post hos Andr. Knichen *de Saxon. non prou. Iure c. 5. nu* 78. facitq; huc quod eiusmodi vectigalia Reip. nerui sint, vt supra ostensum est.

38

39 Sunt † autem nonnulli, qui inter vectigalia antea instituta, & ea quæ noua sunt, hac distinctione vtendum esse opinantur, vt hæc regalibus annumerentur, non autem illa. Ita enim sentiunt Alciat. *in c. quod sedem. num. 47. de offic. deleg.* Roland. à Vall. *cons. 42. numer. 33 lib. 2.* & Petr. Gregor. *de Republ. lib. 9. cap. 1. num. 30.*

40 Sed † multa sunt, ob quæ ea sententia pro erronea habenda sit. Nam primum constat textum *in hoc c. vnic.* simpliciter de vectigalibus loqui, nec aliquo modo innuere, quod ea vectigalia, quæ antea instituta sunt, non sint inter regalia numeranda. Radeuic. quoq; *lib. 2. c. 5. & c. 41.* aliiq; scriptores, qui in eiusdem Imperatoris vita vectigalium ac teloniorum inter regalia meminerunt, indistincte etiam ac simpliciter id faciunt. Et si minuere vel augere vetera vectigalia antea instituta non licet sine authoritate & consensu Imperatoris, aut superius edoctum est, consequitur eadem illa vectigalia esse Principis, & ad regalia eius pertinere, vt & passim in iure ciuili ad patrimonium Principis siue fiscum spectare dicuntur.

Accedit his & vsus. Nam Imperator ipse instituta etiam vecti-

vectigalia vt regalia & ad superioritatem suam pertinentia habet, & ijs vtitur, & in Ducum, Marchionum, Landgrauiorum, aliorumque Principum inferiorum, & multorum Comitum inuestituris inter regalia, quæ à Cæsare habent, vectigalium etiam multo ante institutorum & ijs concessorum solet fieri mentio. Denique Bald. Andr. de Isern. Matth. de Afflict. Aluarot. & alij Dd. *in hoc c. vn.* item Alberic. de Rosat. Bald. Salic. Ioan. Fichard. & alij Dd. *ad tit. C. nou. vectig. instit. non poss.* & cæteri Interpretes iuris alijs locis, crebriori consensu ita de vectigalibus loquuntur, vt non minus instituta, quam instituenda, siue noua, ad regalia referant, nec recte Petr. Gregor. *in d. lib. 9. cap. 1. nu. 30.* ita Dd. generaliter pro contraria sententia allegat, quasi eam *in hoc cap. vn.* amplectantur.

41 Neque † obstat *l. 1. 2. & 3. C nou. vectig. non instit. poss. & l. vectigalia. de public.* Nam licet ijs locis non liceat sine consensu Imperatoris noua vectigalia instituere, idque apud omnes Interpretes in confesso sit: tamen inde non consequitur, vectigalia iam antea ab ipso Imperatore vel ab alijs eius authoritate & consensu instituta inter regalia non esse numeranda, vel potius hoc ipso, quod iam instituta sint, desinere esse regalia.

42 Illud † rectius dicetur, quod noua vectigalia instituere, vel vetera augere excellentius quid sit, quam iam instituta habere, ideoque illud ad maiora regalia (vt à nobis inter ea relatum est supra *lib. 1. cap. 2. num. 40.*) hoc vero ad minora pertineat, & sic instituta vectigalia ad minora referunt Zas. *in epit. feud. part. 5. num. 13.* Seyssel *in spec. feud. ad tit. qui feud. dar. poss. vers. Quædam vero.* Schneidw. *de feud. part. 2. num. 97.* nec aliud vult Ferrar. *de feud. lib. 2. cap. 1. & lib. 5. cap. 7.* dum simpliciter vectigalia annumerat minoribus regalibus, vt nec Zas. qui idem facit *cons. 16. num. 64. lib. 2.* & nisi ita accipiatur, secum pugnaret, vt supra citato loco sola instituta vectigalia retulit inter minora.

43 Etsi † vero noua vectigalia institui, & vetera augeri nequeant, tamen secus se res habet, si ob publicam vtilitatem vel necessitatem aliquam rationabilis iustaque causa subsit. *l. 1. Cod. nou. vectigal. instit. & l. vlt. C. de vectig.* Atque † huiusmodi iustam 44

& rationabilem causam debere internenire, idque in supremo etiam Principe locum habere, non solum per text. *in d. l. 1. & d. l. vlt.* probatur, sed & tradunt Dd. *in cap. inuocamus, de censib.* Hostiens. *in summa eius tit. § ex quibus causis col. 3.* ibi: *sed nunquid sine causa.* Bart. & alij Dd. *in l. vectigalia. C. de publican.* Ferdinand. Vasqu. *de success. progress. in præfat. num. 115.* Hubert. Zuchard. *in l. fin. num. 6. C. de Edict. Diu. Hadrian. toll.* Paris de Put. *in tractat. de Syndic. in verb. excess. Imperat. nu. 6. vers. & quando sine causa.* Mynsi. *obs. 31. num 3 cent. 5.* Roland. à Vall. *consil. 91. nu. 22. & 26. lib. 2.* Boss. *tit. qui poss. impon. vectigal. nu. 12.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 44. num. 5.* Idem in explicatione huius *cap. vnic. ad verb. vectigalia* docent Isern. *nu. 15.* Matth de Afflict. *num. 2* & Borch. *num. 26.* inter 45 † quos Isern. dicit, Principem contra facientem peccare, & Affl. ait, mortaliter peccare, & sine dubio maximam facturum iniustitiam secundum Innocent. *in d. c. inuocamus, de censib.* idque ita 46 etiam addit Roland. *in d. cons. 91. num. 30.* & similiter † *nu. 40.* grauiter Principes monet, vt studeant ne exactores, sed Deirectores nominentur, nec in subditos per vectigalia vel alia ratione crudeliter sæuiant, sed illos regaliter amplectantur, & forma sint ipsorum non dominatores.

Dictum autem est supra, iustam causam esse necessitatem 47 vel vtilitatem publicam, atque † in specie huiusmodi causa est, si vectigal instituatur ad instructionem viarum vel pontium *l. ad instructionem Cod. de SS. Eccles.* Homod. *in consil. 108. col. 3. in princ.* 48 Roland. à Vall. *consil. 91. num. 24.* vel † ad auertendum periculum, & discrimen in vijs publicis contra prædones, aut in aquis contra piratas, Hostiens. *in summ. de censib. num. 10. versic. Sed numquid sine causa* Roland. à Vall. *d. cons. 91. num. 25.* Hubert. Zuchard. 49 *in repet. d. l. fin. num. 7. Cod. de edict. Diu. Hadrian. toll.* vel † ad defendendum patriam contra hostes, Roland. à Vall. *d. consil. 91. nu. 25.* (vbi plures alios allegat.) *& num. 27.* Hostiens. *d. vers. Sed numquid* 50 *sine causa.* Hubert. Zuchard. *d. num. 7.* vel pro † defensione fidei, vt Hostiens. Roland. à Vall. & Hubert. Zuchard. addunt *iam citatis locis* vel ad compensanda dispendia, quæ pro publicis necessitatibus tolerãtur *l. fin. C. de vectigalib.* vel ob iustam laboris mercedem

cedem Bargal.*in tract.de dolo lib.1.c.7.nu.48.* & Didac. Couar.*int. peccatum part.2.§.5.num.4. & 5. verb. quod si vectigal. de reg.iur.in 6.* Et † recte etiam per Imperatorem vel alium superiorem non agnoscentem, datur jus exigendi vectigal, si tenuitas patriæ, cui conceditur, hoc vrgeat, Bald.*consil.340. num.3. vers. Et quando patria.vol.5.* Mynsing.*obs.31. num.3. cent.5.* & facit pro hac sententia *l.1.C.nou. vectigal. instit. non poss.* Possunt † iam adductis causis ex parte & illæ addi, quas de tributis recenset Bonifac. *in tractat. de furt.§.fraudulosa, num.26.* 51 52

Notandum † vero est, quod Mynsing.*d.obs.31 num.1.* testatur Dominos Camerales censuisse, quod vt quis vectigalium ius ab Imperatore impetret, facienda sit mentio, locum, in quo nouum vectigal instituendum est, non fuisse alijs vectigalibus vel pedagij grauatum. Idq; similiter in alijs, quæ exprimenda sunt, ita se habet. Nam † generalis est doctrina, in impetrandis priuilegijs ac rescriptis nihil omnino subticendum esse, quod, si dictum esset, Principem in aliam sententiam mouere potuisset, & subacobreptitium censetur, si ea qualitas, cuius intuitu obtentum est, falsa sit vel taceatur, qua expressa Princeps vel omnino non, vel non facile fuisset concessurus.*l.præscriptione. Cod.si contr. jus vel vtil.publ. cap.super literis. c.postulasti. & c.fin. de rescript.* Gail. *obs.14. num.3. & 4. lib.1.* Mynsing. *d. obs.31.num.2.* Gilman. *rer. judicatar.Camer.Imper.lib.2.vot 5. num.38.& 40.* Oldrad. *consil.22. num 4.* Socin.jun.*cons.246. num.4.in fin.lib.3.* Ias. *cons.165. in princ. lib.4.* Existente vero iusta causa, & subac obreptione nulla accedente, recte inferioribus vectigalia conceduntur, eoque † pertinet, quod jure nostro ciuitates Imperio subiectæ ex concessione dicantur habere vectigalia, *d.l.1.C.nou vectig.d.l.vlt.C.de vectig.l. ex præstatione C.eod.l.3.C de compensat.l.licitatio, aliter locatio.§.debitores l sed & hi.ff. de publican.* Eaque ratione *in d.l.vlt.* cum restrictione fisco duæ partes in huiusmodi vectigalibus tribuuntur, ipsis vero ciuitatibus tertia dicitur deberi respectu suarum necessitatum, & vt onera sua sustineant. 53 54 55

Præter † concessionem, à supremo Principe ex iusta causa factam, legitima etiã prescriptio, cuiusmodi est immemorialis, 56

efficit,

efficit, vt vectigalia ab inferioribus acquirantur, & recte censeantur instituta vel aucta, *d. cap. super quibusdam.* §. *praterea de verb. signific.* vbi cum concessione ita coniũgitur tempus immemoriale, vt alterutrum sufficiat. Et quod huiusmodi pręscriptio immemorialis in vectigalibus legitima sit, tradunt Isern. Afflict. Bald. Præpos. & plures alij Dd. *in hoc cap. vnic.* eandemque sententiam amplectuntur Mynsing. *obs. 29. num. 10. & seq. cent. 5.* Iacobin. *in sua inuestitura in verb. & cum mero, num. 19. & 21.* Mascard. *de probat. conclus. 835. num. 4. & 5.* Mozz. *de feud. tit. de natur. feud. num. 64.* Schneidw. *de feud. part. 3. num. 113.* & Dd. *in d. c. super quibusdam.* §. *praterea* Boss. *in tract. crim tit. qui vectig. imponere poss. nu. 3.* Roland. à Vall. *cons. 91. num. 12. 13. & 14 lib. 2.* qui *ibidem num. 15.* addit, nec scientiam quidem superioris requiri, eamque sententiam esse magis communem eaque confirmatur per ea, quæ supra *lib. 1. c. 5. nu 149. 150. 151. & 152.* de scientia & patientia generaliter, quo-ad regalia, de quibus etiam ius vectigalium est, dicta sunt.

57 Neque † aduersatur *l. vlt. Cod vectig. noua instit. non poss.* vbi antiquitas temporis & concessio Imperialis simul requiri videntur. Nam ita hic textus accipiendus est, quasi rescriptum Imperatoris velit per vtrumque idem in vectigalibus ita effici, vt alterum sufficiat, idque vrgent textus *in d.* § *praterea d. l. 1 & 2. C. noua*

58 *vectig. instit. d. l. vectigalia* & ipsa etiam iuris ratio, constat q; † non esse rarum in iure, quod ob materiam subiectam copula vim & naturam disiunctiuæ induat, & pro ea ponatur, *l. sæpe. ff. de verb. sign.* Fortun. Gars. *in l. Gallus*, §. *quidam recte n. 24. ff. de lib. & posthu. & ibidem* Marian. Salom. *num. 45.* Anton. Rub. *num. 39.* Sichard. *in rubr. C. vectigal. nou. instit. num. 6.* vbi id in terminis nostris tra-

59 dit. Atque hæc quidem cum ita se habeant, eorum † sententia, qui opinantur præter immemoriale tempus requiri, vt iustus titulus ab Imperatore impetretur, merito vt minus vera communiter improbata est, vt testatur Mynsing. *obs. 29. num. 8. cent. 5.* vbi *nu. 9.* addit eam à Camera Imperiali etiam esse reiectam & contrariam approbatam. *& obs. 30. cent. 1.* post Alexand. à se allegatum ostendit, in tali præscriptione, non solum probatione, sed & allegatione eiusmodi tituli opus non esse, idque tradunt etiam

Schneidw.

Schneidw. *ad tit. Instit. de vsucap. cap. quot species sint præscriptionis. num.32.* Heig. *quæst.15. nu.50. lib.1.* & licet Mynsing. *in obs.30. cent. 5.* in terminis juris vectigalium doceat, tituli allegationem in eiusmodi præscriptione requiri, tamen sibi eatenus in eo contrarius est, quatenus *d. obs.30. cent.1.* generaliter de præscriptione immemoriali tradit, necessariam in ea non esse tituli allegationem, neque *in dicta obs.30. cent.5.* vllam rationem, quare peculiariter in immemoriali præscriptione juris vectigalium aliud statuendum sit, adducit, & eiusmodi præscriptionis tanta efficacia est, vt ipsa sit loco veri, & per concessionem Imperatoriam acquisiti tituli, Thom. Grammat. *vot.12. num.9.* Afflict. *in c.1. §. si quis per triginta num.10. si de feud. controuer. inter domin. & agnat.* Gabriel *commun. conclus. lib.5. tit. de præscript. conclus.1. num.1.* Roland. à Vall. *consil. 66. num.41. & seq. lib.2.* Gail. *obs.21. num.15. in fin. lib.1.* imo firmius & potentius jus esse dicatur, quod per eiusmodi præscriptionem, quam quod per priuilegium, vel concessionem Cæsaream acquiritur Bald. *in l. Imperium. num.13. vers. Sed jus quæsitum per præscriptionem.* & *ibid.* Ioann Baptist. Caccialup. de S. Seuerin. *nu.41. & 46.* Caspar. Valasc. *num.32. ff. de jurisdict. omn judic.* Pruckman. *d. cap.6. nu.15.* quibus accedit, quod res aliqua non amplius, quam semel mea esse possit, & ex pluribus causis, idem, nobis jure dominij acquiri posse negetur *l. & an eadem. §. actiones ff. de except. rei judicat. l. non vt ex pluribus. ff. de reg. jur. § sed rem legatarij. Institut. de legat.* vbi additur, illud adeo verum esse, vt licet legatarius rem suam sibi legatam alienauerit, tamen non solum res ipsa ei non debeatur, sed nec æstimatio eius.

Quod si † vero superiorem recognoscens eiusmodi jus habeat, decem annorum spacio cum titulo præscribi posse, tradunt Bart. *in l. si publicanus. §. in omnibus. ff. de publican. & vectigal.* Salycet. *in l. vectigalia. num.4. in fin. C. nou. vectigal. instit.* Anton. de But. *in c. peruenit de censib.* Ferrar. *in form. libelli actionis confessor. pro seruitut. in verb plenam & omnimodam jurisdictionem. n.15.* Rosenth. *de feud. cap.5. conclus 45. num.4.* Hartman. Hartmanni *in pract. forens. lib.2. tit. de præscript. obseru.2. num.7.* Schrader. *de jur. ib.2. part. 5. principal. quæst.4. num.2.* addens id communiter à Dd esse ap- 60

61 probatum. Sine † titulo longissimo temporis spacio opus esse tenent Bart. Salyc. Anton. de Butr. Rosenth. Hartman. Hartmanni, Schrader. & Balb. *iam allegatis locis.*

62 Immunitatem † autem contra fiscum vel rempublicam 40. annorum præscriptione acquiri tradunt *in d. §. earum*, Bart. *n.3.* & Castrens. *n.1.* Anto. Boidius *ad rubr. C. nou. vectigal. instit. non poss. num. 58.* Ferrar. *in d. verb. plenam & omnimodam jurisdictionem num. 17.* Balb. *d. part. 2. partis 5. principal. quæst. 5. num. 2.* Grammar. *decis. 100. num. 24.* Peregr. *de jure fisc. lib. 6. tit. 8. num. 28.* Ruin. *consil. 217. numer. 8. vers. Nec prædictis obstare videtur, libr. 1.* Roman. *consil. 275. num. 8* Crauett. *consil. 111. num. 12.* Rosenth. *d. cap. 5. conclus. 46. num. 3.* vbi plures alios allegat, & hanc sententiam non solum veriorem, sed & receptiorem esse dicit. Eandem communem esse, si titulus & bona fides accedat, testantur Soarez *in thesaur. comm. opinion. verb. immunitas & exemptio.* Franciscus Viu. *commun. opin. lib. 1. verb. immunitas & exemptio.* Aduersus priuatum vero etiam decem annos cum titulo & bona fide sufficere tenent Bartolus *d. num 3.* Balbus *d quæst. 5. num. 1. in fin.* & Antonius Boidius *d. num. 58.* De defectu autem bonæ fidei, seu potius de mala fide generaliter tenendum est, non solum in decem, vel viginti, vel etiam triginta annorum, sed & in qualibet alia, & quidem etiam immemoriali præscriptione, eam nocere & obstare, quo minus quis ea niti, & exceptione præscriptionis se tueri possit, vt supra *lib. 1. cap. 5. num. 165.* late in terminis regalium ostensum est.

63 Est autem † id, quod vectigalis nomine penditur, octaua pars rei, pro qua vectigalis solutio fit, si videlicet merces exportantur vel importantur, *l. ex præstatione Cod. de vectig. l. 2. Cod. de eunuchis & l. si cum Hermes Cod. locat.* vbi vectigal octauarum nun-

64 cupatur. Atque † inde fit, quod ij, qui conductores vectigalium

65 sunt, octauarij appellentur, *in l. à legatis Cod. de vectig.* Erat † autem præter octauæ vectigal olim etiam vectigal, quod pro venalibus mancipijs pendebatur, idque Tacitus *lib. 13. annalium* vicesimam quintam vocat, sed Iustus Lipsius in suis comment. ad eum locum recte monet, legendum esse quinquagesimam, & fuisse hoc mancipiorum venalium vectigal quinquagesimam

scribit

scribit etiam Dion. *lib. 55. in actu anni 760.* Reliquarum rerum venalium vectigal fuisse centesimam memoriæ proditum est à Tacito *lib. 1.* qui *lib. 2.* addit, hanc tandem à Tyberio ad ducentesimam fuisse redactam.

Erat † etiam vectigal iudiciarium, siue eius summæ, de qua litigabatur, eaque fuit quadragesima: De hoc vectigalis genere videatur Bertachi *in tractat. de gabell. in 4. membr. octaua part. princ.* vbi *num. 1. 2. & sequentibus,* nonnulla ad id pertinentia tradit. Est autem † primum hoc vectigal institutum à Cajo Caligula. Nam Sueton. *in eius vita cap. 40.* præmittens eum vectigalia noua atque inaudita primum per publicanos, deinde per centuriones, Tribunosque Prætorianos exercuisse, nullo rerum aut hominum genere omisso, subiungit eum voluisse pro litibus etiam atque iudicijs vbicunque conceptis exigi quadragesimam summæ, de qua litigaretur, nec sine pœna, si quis composuisse vel donasse negocium conuinceretur. Caroli † Noni regis Galliæ quoque edicto iudiciarium vectigal Gallis imperatum est, idque eo consilio factum, vt effrenata litigantium licentia cohiberetur & lites minuerentur, vt scribit Bodin. *de Republ. lib. 6. cap. 2.* vbi annectit, iudicum ac magistratuum, quibus de quæstu detrahebatur, assiduis querelis sublatum esse, vix vllum tamen afflictis ærarij opibus vtilius, & regno Galliæ, innumerabili multitudine oppresso, splendidius excogitari potuisse. 66 67 68

Paulo † ante *eod. cap. 2.* aliud præclarissimum & omnibus, præsertim apud Christianos, obseruatu dignissimum vectigalis genus magis commendat his verbis: quod si quis est, qui scire de me velit, quodnam genus vectigalium immortali Deo gratissimum, ciuitatibus pulcherrimum, principibus honestissimum, plebi vtilissimum videatur, illud est, quod ijs rebus imponitur, quæ ad corrumpendos ciuium mores, quæ ad delicias, quæ ad luxum, quæ ad libidinem spectant, aurea, inquam, & argentea suppellex, odores, pigmenta, innumerabilia vestium ornamenta, colores preciosissimi, gemmæ, margaritæ, cupediæ, cæteraque generis eiusdem, quæ prohibenda non sunt, nec si velis possis: vt Platoni visum est, *cap. 505. legum suarum,* cum ea 69

sit insita hominibus vis ac natura, vt nihil auidius expetant, quam quæ sanctissime vetantur. Quamobrem Principes, qui Aquilonijs regionibus imperant, nullum vectigal maius habent, quam ex vino, quo subditi, vt carere possint, nolint tamen, sed assidue locis omnibus sese ingurgitabunt semper.

Apud Romanos vero erat & vectigal vicesimæ hæreditatum, & eorum, qui manumitterentur. Vicesimæ hæreditatum † vectigal teste Dion. *lib. 55. in actis anni 759.* locupletandi ærarij causa extraneis hæredibus non inopibus irrogatum, & primum ab Augusto institutum est, qui professus est, se D. Iulij commentarijs edoctum id facere. De hac vicesima primo scripsit Aulus Ofilius teste Pompon. *in l. 2. §. ex his auditoribus. ff. de orig. iuris* & de eadem duos libros edidit. Iul. Macer vt ex varijs legũ inscriptionibus colligitur. Meminit etiam eius Iustin. *in l. fin. C. de edict. diu. Adri. toll.* & Paul. *sentent. recept. lib. 4. tit. 6.* vbi Cuiac. *in suis notis* de hac vicesima ait, eam Neruæ, Trajani, Adriani, Marci & aliorum cõstitutionibus vel accisam, vel ex integro reductam, vel ad postremum abolitam esse, nec fidem adhibendam Alciato asserẽti, eam à Gratiano sublatam esse. Testatur & Iustinia. *in d. l. vlt.* eam abolitam, non tamen addens, à quo id factũ sit. De hac Choppin. *de Doman. Franciæ lib. 1. tit. 2. nu. 4.* ait: Non possum aliter, quin exclamem in Roman. vicesimam hæreditatum, principio forsan tolerabile tributum, in hæredes extraneos diuites lege Iulia (vt retulit Dion. *lib. 55.*) sed postea graue domesticis ac liberis, quorum lachrymæ vectigales reddebantur, ideoque temperata vicesimæ lex & ad extremum abolita.

71 Vectigal † vicesimæ eorum, qui manumitterentur, antiquissimum est. Nam institutum est aliquot seculis ante Imperatorum tempora, nimirum anno vrbis Romæ conditæ 397. Martio Rutilio & Manlio Capitolino Consulibus. Liuius *lib. 7. ab altero*, inquit, *Conf. (Manlio scilicet) nihil memorabile gestum, nisi quod legem nouo exemplo ad Sutrium in castris tributim de vicesima eorum, qui manumitterentur, tulit. Patres, quia ea lege haud paruum vectigal inopi ærario additum esset, authores fuerunt.* Proinde † non recte Ægidius Tomat. *in tract. de collect. §. Exactio munerum nu. 3.* ex Al-

ex Alberic. de Rosat. *ad. tit. C. de vectigal.* docet, vectigalia ab Octauiano originem duxisse, quasi nullum antea vectigal constitutum fuerit, neq; Alberic. hoc eo loco dicit. Et est hoc eo magis à vero alienum, quod † ex sola oratione Ciceronis *pro l. Manilia* 73 colligatur, eius ætate, hoc est, antequam Octauianus rerum potitus est, instituta fuisse apud Romanos vectigalia, & quidem tria eorum extitisse genera, decumarum, quæ pro frumento, vino, oleo & frugibus minus exigebantur. Scripturæ, quæ ex pascuis; Portorij, quod ex mercibus importandis vel exportandis recipiebatur.

Non † desunt autem qui primum à Caio Caligula vecti- 74 galia introducta esse asserunt, suęq; sententię suffragatorem laudant Sueton. *in vita eius cap.* 40. verum hæc sententia absurdior est, quam superior, cum ab iis etiam Imperatoribus, qui Caium Caligulam antecesserunt, nonnulla de vectigalibus constituta sint, vt nominatim de Augusto & Tyberio superius dictum est. Nec Sueton *in d. c.* 40. scribit, primum à Caligula vectigalia instituta esse, sed noua atque inaudita, hoc est, à vectigalibus prioribus aliena, per eum introducta esse dicit.

Cæterum vt eo vnde digressi sumus, hoc est, ad id, quod tanquam vectigal penditur, redeamus; vicesima, quadragesima, quinquagesima, centesima, ducentesima eiusmodi sunt vectigalia, vt leges nostræ partim eorum nullam omnino faciant mentionem, partim ea sublata esse testentur. Octauæ diserte meminerunt, nec ea per vllam constitutionem nouam esse abolita. Illius † tamen octauæ, cuius meminit Sueton. *in vita Caij Caligulæ* 75 *cap.* 40. & quam ille ex diurnis quæstibus deberi voluit, nulla fit in legibus nostris mentio. Verum de † ea octaua, cuius ius no- 76 strum dixi meminisse, Baldus *in l. ex præstatione Cod. de vectigalibus* quæ de ea loquitur, ponderat hæc verba, more solito, additque, si non est de more solito, non esse octauam soluendam. Et sanę in omnibus vectigalibus consuetudo spectari solet, idq; principalibus constitutionibus cauetur, vt ait textus *in l. si publicanus* §. *fin. ff de publican.* Experientia † vero testatum facit, fere passim per 77

consuetudinem vel saltem concessionem Imperatoriam à vectigali octauæ receptum esse, ita tamen, vt plerunque minus, quam octaua soluatur. Asserit autem Sichardus Germaniæ Iuriscon-sultus doctissimus *ad rubr. C de vectig. num. 8* se scire, quod hodie non reperiatur certa & Canonica, sed consuetudo spectanda sit.

78 Quando † vero exceditur octaua, barbarica esse censetur exactio, vel etiam consuetudo, qua talis exactio recepta est, Roland. à Vall. *consf. 91. numer. 44. libr. 2. allegans pro eadem sententia* Bald. *ad rubr. ff. de rer. diuis.* id tradentem per *l. fin. Cod. nou. vectigal.*

79 *instit. non poss.* Apud † Hispanos omnium rerum venditarum siue mobilium siue immobilium decima pars debetur, vt dicit Didac. Couar. *in cap. peccatum, part. 2. §. 5.* & post eum Rosenth. *de feud. c. 5. concl. 35 n. 2.* Licet Choppin *de doman. libr. 1. tit. 9. nu 8.* scribat, Hispanorum mercatores octauam partem pendere exceptis iis, quæ ad Regem deferuntur.

80 Vtrum † vero, quod tanquam vectigal soluitur, in pecunia consistat, an vero ex ipsis rebus siue speciebus (vt eæ appellantur *in l. fin. §. species ff. de publican. l. à legatis Cod. de vectigal l. 1. l. 2. & l. 5. C. de nauicular. lib. 11.*) præstari debeat, disputat contra iniquos publicanos Henning. Gœden *consf. 7. nu. 17. in fi. & consf 8. nu. 4.* & in pecunia solui sustinet, a legans pro ea sententia gloss. *in l. si publicanus §. 1. in verb. municipium ff de publican.* Bart. *in l. 1. vers. venio ad tertium scilicet munera patrimonialia num. 36. C. de mulier. & in quo*

81 *loc. lib. 10.* Et simul † Gœden *d. consf. 7. num. 9. vers. Quia autem vinum & d. consf. 8. num 3. & seqq.* ostendit singulariter peccare eos, qui accepturi vectigal, vasa vini & cereuisiæ, quæ vehuntur & pro quibus vectigal pendi debet, aperiunt, indeque solutionem vectigalis sumunt, nec prætextu consuetudinis tale factum defendi posse, sed huiusmodi consuetudinem, vt irrationabilem & naturali æquitati, publicæque vtilitati repugnantem, non valere, cum non solum res ipsa pro vectigali capiatur, sed & ex apertione & euacuatione vasorum sequatur corruptio potus. Idem tradit Schneidw. *in §. capite tertio n. 13. Instit de leg. Aquil.* vbi etiam Gœd. *d. consf. 7. & 8.* allegat.

Neque

Neque huc pro contraria sententia trahi potest, quod de octaua parte rei pro qua vectigalis solutio fit, ex text. *in l. ex praestatione C. de vectigalib. l. si cum Hermes C. locati & l. 2. C. de Eunuchis* supra dictum est, nam ibi non agitur de vlla partis ipsius rei praestanda, sed de pretio, quod per pecuniam pro octaua rei parte soluendum est.

Sane † quod in pecunia consistat vectigal præter alios textus euincit *l. vniuersi, C. de vectigal.* vbi dicitur pro rebus præstari debere: aliud igitur quam res ipsa soluitur, cuiusmodi est pecunia; idq; inde etiam colligitur, quod ob non solutum vectigal res ipsa illud esse dicatur, quod in commissum cadit *l. 2. Cod. de vectigal.* Accedit quod Festus Pompeius *in verb. potuit* ita vectigal definiat, vt genus constituat in ære, & sic pecuniam solui ostendat. Denique corroboratur hoc generali consuetudine, qua fere passim non per ipsas species sed per pecuniam vectigal pensitatur. Rex † Æthiopum vero, qui *Negus* appellatur & potentissimus est, species pro vectigalibus accipere consueuit, vt scribit Francisc. Aluaref. *in Æthiopica Historia*, estque illud simul admiratione dignum, hæc vectigalia ita in eo regno præstari, vt nihil imperetur, sed omnia sponte offerantur, quod tanti Principis Maiestatis videatur indecorum à subditis aliquid extorquere vel etiam postulare. Simileque † memoriæ proditum est de veteribus Persarum Regibus, qui antequam Darius Histaspis rerum potitus est, nihil à subditis soliti sunt excutere vel exigere, sed ea tantum capere, quæ vltro per eos darentur Herodot. *in Euterpe.* Sic † & veteres Germani sua sponte soliti sunt conferre, quicquid pensitabant, authore Tacito *in libr. de morib. Germanorum* mos est, inquit, ciuitatibus vltro ac viritim conferre Principib. vel armentorum vel frugum, quod pro honore acceptum necessitatibus subuenit; ex quo loco simul notandum est, non per pecuniam sed per armenta & fruges præstationem esse factam.

82

83

84

85

Porro sciendum hic est, quod licet † ab iis, qui hoc ius regale vectigalium habent, alienari illud nequeat, Roland. à Vall.

86

à Vall. post multos alios à se adductos *conf.1.num.100.& 101.vol.2.* nonnulli que etiam Imperatores ob alienationes vectigalium illicite factas à Scriptoribus reprehendantur, tamen locatio eorum admittatur *l. non intelligitur. §.cum quinquenniũ l. Moschis in pr.*
87
88 *ff.de iur.fisc.l.penes illum & l.fin.in fin. C.de vectigal.* adeo † vt à conductoribus sublocari etiam possint, Peregr. *de iur. fisc. lib.6.tit.5.n.* 13.per textum *in d.l. Moschis §. Æmilius. & in l.viam veritatis Cod. locat.* Atq; hinc liquet, quantum discrimen hac in re sit inter vectigalia & monetas. Nam ius monetæ cudendæ, non solum vendi, permutari, donari, vel alio modo alienari, sed & locari ab alio quo non potest, multoq; minus sublocatio in eo locum habet, & quisquis contra facit, priuatione huius regalis, & mulcta quatuor marcarum auri punitur ex constitutione de anno 1551. §. So haben wir vns auch ꝛc. & de anno 1570. §. als dann auch die müntzgerechtigkeit ꝛc Pœna priuationis statuitur quoque in edicto monetali de anno 1559. §. ferner als sich ꝛc. & §. *seq.* & de anno 1594. §. Wir ordnen/ wollen vnd gebieten auch ꝛc. De conductoribus in specie in eodem edicto monetali §. Desgleichen da ein Müntzmeister ꝛc. sancitur, pœnam decem marcarum auri incurrere præfectos siue magistros monetales, si ab iis, qui hoc regale habent facultatem monetæ cudendæ, lucri causa conducant.

89 Etsi † vero supra dictum est, locationem in vectigalibus permitti, minori tamen spacio, quam triennij, ea fieri non debet, idq; pro singulari limitatione tenendum est, *d.l.penes illum.* & ibi Bald. Salicet. & Angel. C. de vectigal. Boer. *decis.249.num.1.* Peregr. *d.tit.5.nu.3.* addens consuetudine hoc diuersimode ob-
90 seruari. Quod † si singulis annis pensiones non soluantur, cadit conductor suo iure, etiamsi tempus conductionis nondum
91 sit completum *l Vectigalia.§.fin.ff.de publican.* Vt † autem eo minus periculosa & damnosa sit locatio vectigalium, caute in ea versandum, ideoq; prohibitum est, ne fiscalibus debitoribus ea locentur, nisi per idoneos fideiussores cauerint de solutione debitorum antea contractorum *l. licitatio. §. licitatores ff. de publican.*
92 Non † potest aliquis ad conductionem vectigalium cogi, *d.l.licitatio.*

tatio & l. non intelligitur. §. *Diuus ff. de iur. fisc.* nisi † ea antea etiam 93 ex conductione habuerit, & multum inde lucratus fuerit, nec alij conductores reperiantur, quibus concurrentibus, ea prioribus pensionibus suscipere tenetur *l. Cotem ferro* §. *fin.* & ibi Bart. ac alij Dd. *ff. de publican.* Peregrin. *d. titul.* 5. *num.* 6. Boer *decis.* 249. *numer.* 2. vbi † limitando addit id locum non habere, si superue- 94 nerit bellum vel pestis, & pro eadem sententia allegat etiam Bertachinum & Ripam.

Atque hæc quidem hactenus: Quibus addemus nonnulla de personis, quæ vectigal soluere tenentur, & de rebus, pro quibus soluendum est, item de pœnis circa vectigalia constitutis. De † personis statuitur hæc regula, quod quilibet ad vectiga- 95 lium præstationem teneatur *l. ex præstatione*, ibi *nullius omnino &c. & in verb. omnium hominum genus. Cod. de vectigal.* vbi *in fin.* simul subiicitur, nullam in eo militarium etiam personarum exceptionem faciendam esse. Neque † obstat *l. Omnibus* 96 *Cod. eod. titul.* Nam eo loco milites tantum pœna commissi liberantur ob omissam professionem, solutionem vero vectigalis nihilominus ab iis fieri oportere, ex eod. textu haud obscure euincitur.

Verum vtcunque hæc ita se habeant, tamen ius singulare contra † tenorem rationis propter aliquam vtilitatem authori- 97 tate constituentium recte introducitur *l. ius singulare ff. de legib.* nec † vlla est regula, quæ non patiatur aliquam restrictionem 98 vel limitationem *l. Omnis definitio ff. de reg. iur.* atque † hoc etiam 99 in iis regulis locum sibi vendicat, quæ vniuersales sunt. Sic enim verbi gratia *in l. Omnia ff. de regul. iur.* Omnia, quæ iure contrahuntur, contrario iure perire dicuntur, & *in l. nihil tam naturale ff. eod. titul.* nihil tam dicitur esse naturale, quam eo genere quicquam dissolui, quo colligatum est, & tamen hoc ita vniuersaliter proditum ius regulare suas admittit exceptiones, adeo vt hoc ipsum in regula etiam de eadem re tradita, quæ extat *in l. fere ff. eod. tit.* expresse ostendatur per dictionem *Fere.* Non mirum igitur fuerit, si de vectigalium quoque præstatione dixerimus, reperiri

personas & res, in quibus vniuersalis regula supra posita officium suum perdat.

100 Primum † vero *l. Omnium Cod. de vectigal.* dum in ea priuatarum personarum mentio fit, obseruandum est, regulam istam non esse porrigendam ad illas personas, quæ non sunt pri-
101 uatæ. Inclusio † enim vnius est exclusio alterius *l Prætor ff. de iudic. l. ob æs Cod. de præd. minor &c. cum ecclesia Sutrina. de caus. pos-*
102 *sess. & proprietat.* Atque † hinc nominatim de fisco proditum est, nihil ab eo præstari *l. vniuersi Cod. de vectigal. l. licitatio §. fin. ff. de publican.* vbi simul additur, eos, qui de fundis fisci mercari consueuerunt, nullam soluendi vectigalis publici immunita-
103 tem vsurpare posse. Sic etiam † si alius quam fiscus vectigalia locauerit, non est immunis à solutione vectigalium, sed conductori soluere tenetur, eamque sententiam contra dissentientes non solum veriorem, sed & communem dicit Boerius *decis.* 230. *num.* 2. & post eum Parlador. *Rerum quotidianar. libr.* 2. *cap.* 3. §. 1. *nu.* 32.

Quia vero immunitas siue libertas à vectigalibus soluendis peculiari priuilegio & legitima præscriptione acquiri potest, vt supra ostensum est, non est dubium, ab eiusmodi locatore & aliis quibuslibet, qui huiusmodi concessione vel priuilegio muniti sunt, exigi vectigalia non posse, idque in priuilegium habentibus eo magis sibi locum vendicat, quando eiusmodi priuilegiis certa pœna pecuniaria aduersus vectigal exigentes adie-
104 cta est, vt plerumque fieri solet. Acquiri vero † solet immunitas per priuilegium vel præscriptionem experientia & vsu teste (vt *lib.* 1. *c* 3. *n.* 71. dictum est) diuersimode, ita vt alij minorem, alij maiorem, alij de omnibus mercibus aliisq; bonis mobilibus non priuilegiatis, alij de certo genere eiusmodi rerum, alij per pauciora, alij per plura loca habeant.

105 Vt autem ad eos, qui iure communi immunitatem habent, redeamus, ex his † sunt etiam nauicularij *l.* 1. §. *fin. C. de nauicul. seu naucler. libr.* 10. *& d. l. omnium in fin. l. nauicularios l. Solos & l. seq. Cod. Theod. de nauicul.* Hi appellantur etiam naucleri *in d.*

Rubr. Cod. de nauicular. seu nancler. & in l. 1. eod. denotantur † hac 106 nauiculariorum seu naucleorũ appellatione illi naturæ, qui publice annonæ vehendæ causa seruiunt *l. Semper §. negotiatores ff. de iur. immunitat. l. Nullam Cod. Theodos. de nauicul.* Horum † olim certum erat corpus *l. 1. §. 1. ff. Quod cuiusq. vniu. nom. d. l. Semper §. licet l. Quisquis & l. eum qui Cod. Theodos. de nauicular.* Callistratus *in d. §. Negotiatores.* generaliter † dicit, eos immunitatem à muneribus publicis consequi, quamdiu in huiusmodi actu sunt, & Imperator Constantinus *in d. l. Nauicularios C. Theod. de Nauicul.* nauicularios, inquit, omnes per orbem terrarum per omne æuum ab omnibus oneribus & muneribus, cuiuscunque fuerint loci vel dignitatis, securos, vacuos, immunesque esse præcipimus &c. Rationem † tanti priuilegij hanc assignat Callistratus *in d. §. Negotiatores.* quod remuneranda sint pericula eorum, & ornanda præmiis, vt qui peregre muneribus publicis & quidem cum periculo & labore funguntur. Sed † quia nauicularij non alij intelliguntur, quam in quibus hæc ratio procedit, & qui videlicet, vt superius diximus, publicæ annonæ vehendæ operam nauant, male sentiunt isti Interpretes, qui ita de hoc priuilegio loquuntur, vt simpliciter nautas vectigalium immunitatem habere doceant. Ex quibus Interpretibus est etiam Bertach. *in tract. de gabell. c. 7. nu. 4.* Inter priuilegiatos † referendi sunt etiam Illustrissimi Illustres, Generosi & Nobiles Guid. Pap. *decis. 41. 384. & 387.* Freder *de mandat. Iud. lib. 2. cap. 42. num.* 10. ita in Imperio obseruari, addens Waremund. ab Eromb. *de onerib. subdit. n. 66.* præsides prouinciarũ *l. si publicanus §. 1.* vbi Dd. *ff. de publ.* item † Principum, Cameræ & Parlamẽtorum Cõsiliarij, Assessores, Fiscales, Secretarij & similes, Papo *Arrest. lib. 5. tit. 11. n. 13.* Frid. *de mand. iud. lib. 2. c. 42 n. 6.* Rulant *de Cõmissar. part. 4. lib. 2. c. 5. nu. 28. & 35.* Matth. de Vauz. *in tr de peages p. 5. v. 6.* Eoq; pertinet quod de huiusmodi personis habetur in ordinatione regiminis Imperij promulgata Augustæ *anno.* 1500. §. *Item* sollen Churfürsten & Wormaciæ *anno* 1521. §. *Item* sollen auch

107 108 109 110 111 112

Churfürsten & in Ordin. Camer. Imper. *part. 1. titul. 49. in princip.*

113 Accedunt † his priuilegiatis personis de iure communi & legati exterarum gentium *l. à legatis Cod. de vectigal.* vbi tamen in iis immunitas vectigalium ita restringitur, vt immunes quidem sint à præstatione vectigalium pro speciebus exportandis, pro iis vero, quas de propriis locis, vnde veniunt, deportant, & ita in locum, vbi vectigal præstari solet, important, teneantur vectigal pendere.

114 Habent † etiam immunitatem vectigalium hospitalia, Matth. de Vauzell. *d. part. 5. §. 5. & seq.* Rulant *d. cap. 5. numer. 36.* Item

115 † Ecclesiasticæ personæ, & ipsæ Ecclesiæ in rebus propriis, in quibus nulla exercetur negociatio, *cap. Quanquam. de censib. in 6. clem. fin. eod.* idque tradunt Dd. communiter *in auth. nulla communitas Cod. de Sacrosſ. Eccleſ.* Bertachin. *de Gabell. part. 6. qu. 7.* Roland. à Vall. *conſ. 61. num. 1 libr. 4.* vbi ait, sic concludere Petr. Cyn. & Bald. *in l. Omnis C. de Episc. & Cleric.* per *l. Placet C. de Sacrosſ. Eccleſ.* Olim etiam Ægyptiis Sacerdotibus & Persicis & Atheniensibus & denique etiam Gallorum Druidibus concessum fuit, vt à tributis, vectigalib. omnino immunes essent, vt ait Bald. *in suo Constantin. libr. 1.* vbi simul allegat de hac re Moysen *Geneſ. 47.* Esdr. *libr. 1. cap. 7.* Diodor. *libr. 2.* Xenophon. *de vectig. Cæsar lib. 6. de bello Gallico.* Ecclesiasticis vero personis, quas de iure immunitatem habere diximus, annumerandus etiam est totus Ordo Teuthonicus, iuxta ea, quæ adducuntur in decis. Meichsneri *tom. 2. lib. 1. deciſ. 6. n. 5.*

116 Præterea † inter priuilegiatos referendi sunt & ij, qui in Academiis Professores agunt, & omnes, qui literis operam dant in Academiis, earumque sunt membra. Nam & hi pro libris a iisque rebus propriis, quas studiorum causa habent, nullum tenentur soluere vectigal, vt *in Auth. habita. Cod. ne filius pro patre* docent Accurs. Iacobin. Butrig. Alberic. de Ros. Cyn. Bartol. Salicet. Bald. & alij Dd. communiter: Idem tradunt Ferret. *de collect numer. 168. & seq.* Afflict. *in hoc cap. vnic. ad verb. vectigalia num. 9.* Horat. Luc. *de priuileg. Scholar. priuil. 54* Bertach *in tract. de ga*

de gabell. part. 7. quæst. 39. Rebuff. *in tract. de priuil. scholar. priuil. 146. num. 1. & 2.* qui ita de ea re agit, vt varia etiam adducat priuilegia Regum Galliæ, quibus hoc comprobatum est, & in specie etiam professoribus & scholaribus indulta priuilegia ad eorum vxores, liberos, famulos, typographos, scribas, bedellos & totam familiam extendenda esse, & ijs omnibus data cẽseri tradunt, Sichar. *in d. auth. habita nu. 11.* Rebuff. *in d. tract. priuileg. scholar. 156.* Frider. *de continent. cauſ. cap. 19. num. 19.* Menoch. *de arbitrar. iud. quæst. casu 376. num. 8. & 9.* Vran. *consil. 7. num. 4.*

Iuri vero † communi hoc consonum esse, non recte nonnulli ita colligunt ex d. l. vniuersi, quasi expressus ibi de hac re sit textus, & legatur exercendi juris causa. Nam licet in nonnullis editionibus Codicis legatur *juris*, tamen in alijs & quidem etiam in ea, cui Accursij glossæ adiectæ sunt, textus habet verbum *ruris*, eaque lectio melior est, cum ibi de agriculturæ priuilegio agatur, quemadmodum etiam gloss. & plerique alij Interpretes recte de eo textu sentiunt, atque hinc etiam Afflict. *d. num. 9.* eum textum de rure accipiens, limitationem constituit in rebus ruralibus. Si quis tamen dixerit, quod ruri ibi tribuitur, merito & studijs tribui, non male argumentum inde sumendo id dixerit, cum studiorum causa non minus sit fauorabilis quam agricultura, & sic ex † eadem ratione vtrobique ob summum fauorem militante idem jus in vtroque statuatur *l. illud. ff. ad l. Aquil. l. à Titio. ff. de verb. oblig.* 117 118

Rectius vero † & propius accommodabitur huic priuilegio studiorum text. *in d. auth. habita.* Siquidem licet immunitatis vectigalium & similium expresse ibi nulla fiat mentio, tamen eo spectant hæc verba, *veniant, & secure &c.* Et pertinet ea Constitutio Friderici Secundi ad sola studia. Non facit autem iter, nec habitat secure satis, qui grauatur vectigalibus & similibus oneribus, atque hæc interpretatio eorum verborum crebrioribus calculis Interpretum *in d. auth. habita* est recepta. Quibus accedit, quod plerunque priuilegia, quæ Academijs aliquo loco erectis per Imperatorem & alios superiorem non recognoscentes conceduntur, passim plerumque eo dirigi soleant, vt docentes & discen- 119

discentes eiusmodi immunitate vectigalium & similium one-
120 rum gaudeant, licet † eo per nimiam audaciam & auaritiam publicanorum deuentum sit, vt hoc priuilegium non, vt debet, seruetur, & isti homines nonnunquam soleant priuilegium ex *d. auth. habita.* allegantibus respondere. Habita vbi vis & solue, vti de hac re non immerito conqueritur Horat. Lucius *in tract. de*
121 *priuil. scholar. priuil. 55.* vbi † simul respondit, etiamsi alibi consuetum esset, à scholaribus exigere vectigal, tamen hanc consuetudinem non esse attendendam nec subsistere, vt quæ damnata sit *in d. auth. habita*, pro qua sententia & alios Dd. allegat.

Monendi vero sunt scholares, vt illicite aliquid rebus suis non adijciant, & sic efficiant vt fisco omnia vindicentur. Nam
122 † æquius quidem & humanius est, illicita tantum in commissum cadere, vt notat Bald. *in l. cum proponas num. 11. Cod. de naut. fan.* eique sententiæ accedit Rebuff. *in tract. de priuil. schol. priuil. 146. nu. 3.* & Francisc. Marc. *decis. 214. num. 3. part. 2.* Francisc. Lucan. *in tract. de priuil. fisc. quæst. 2. quarta princip. quæst.* Alberic. *part. 2. statut. quæst. 4.* Ferret. *de gabell. num. 182.* De iure tamen verius esse contrarium, quod videlicet quando illicita reperiuntur cum licitis, hæc licita etiam in commissum cadant & confiscentur, communiter sentiunt Dd. per *l. Comitem. §. Dominus. ff. de publican. & d. l. cum proponas. Cod. de nautic. fan.* vbi textum clarum dicit esse Boerius *decis. 178. num. 25.* & *ibidem* vt & *num. 27.* attestatur de prædicta communi opinione, additque eam per leges & ordinationes regni Galliæ approbari. Salycet. etiam *in d. l. cum proponas* dicit communiter ita obseruari propter statuta & consuetudines vbique vigentes, & Guid. Pap. *decis. 572. num. 1. vers. Sed quid de Billionis* secundum hanc sententiam ait determinatum etiam fuisse per Cameram consilij Delphinatus, cum de facto quæstio in-
123 cidisset. Limitatur † tamen hæc sententia, nec locum habet, quando res licita fuit alterius non dolose agentis, nec scientis eam cum illicitis esse coniunctam, Guid. Pap. *d. num. 1. vers. Sed hoc verum.* Boer. *d. decis. 178. num. 28.* per text *in d. §. dominus. vers. Quod si absente.* vbi etiam addit hoc notari à Bartol. & Dd. *Cod. de nou. non excus. lib. 11.*

Porro

Porro † de rebus, pro quibus vectigal solui non est necesse, 124 generatim proditum est *in l. licitatio. §. earum. ff. de publican.* earum rerum vectigal non præstari, pro quibus non est consuetum præstari. Sic † & rerum exercitui paratarum vectigal non solui- 125 tur, vt hac immunitatis illecebra ad commeatus castrensis rationem excitentur mercatores, & ea in parte eo magis publicum bonum promoueatur *d. l licitatio. §. res exercitui*, vbi Dd. *ff. de publican.* Petr. Gregor. *Syntag. lib. 3. cap. 9. lib. 5.* Peregrin. *de jure fisc. lib. 6. tit. 5. num. 23. vers. item res exercitui*, vbi addit se vidisse hoc de facto obseruatum.

Agriculturæ † vt rei maxime necessariæ quantus sit fauor, 126 & quam varia sint priuilegia planum fit *ex l. 2. ff. de nundin. l. omnes Cod. de ser. l. 1. Cod. de agricol. & censit. lib. 11. l. 1. Cod. de collat. fund. patrim. lib. eod. & multis alijs ll.* ac de hac re prolixe tractat Renatus Choppin. *in suo tractat. de priuileg. rustic.* Inter † hæc priuilegia 127 & illud est, quod pro ijs rebus, quæ ruris exercendi causa vehuntur, non pendatur vectigal. *l. vniuersi. Cod. de vectigal* Eiusmodi sunt res omnes, quæ ad rem rusticam & ad ipsam agriculturam pertinent, vt sunt, exempli gratia, fructus ad seminandum Rulant *d. cap. 5. num. 76.* post Matth. Vauzell.

Quia † vero iniquum iudicatum est, pro ijs etiam rebus, 128 quibus quis ad vsum suum carere non potest, vectigalis onus sustinere, Constantinus *in d. l. vniuersi* rescribit harum rerum, quæ ad proprium alicuius vsum vehuntur, vectigal nullum exigendum esse. Concordant *l. si Publicanus. §. de rebus. ff. de publican. & l. in lege Censoria. ff. de verb. signif.* atque est hoc communiter à Dd. receptum & comprobatum teste Iasone *in l. cætera. §. sed si quis in 5. notab. ff. de legat. 1.* Idem de communi opinione testantur etiam Anton. de Petruc. *de iuram. effect. 72. vers. Decimo.* Villal. *in comm. opin. in verb. Gabella vers. Gabella si debet.* Ioseph. Ludouic. *conclus. 15. nu. 56.* idque in quadam causa votando in Camera Imperiali ita deductum est, vt simul additum sit, id tam de veteri consuetudine, quam etiam de jure ita se habere, licet ex proprijs fundis istæ res nõ percipiantur, nec ducantur, vt videre est apud Gilm. *rer. judicatar. Camer. Imper. lib. 1. decis. 8. nu. 4. & 5.* vbi

simul

simul asseritur, male hoc hodie passim seruari; & in tota fere Germania illud jus commune ab aula recessisse, ac vix ad practicam deduci posse asserit Ioan. Koppen. *decis. 50. num. 34.* Generaliter etiam de consuetudine testatur Cumanus *in d. §. de rebus circa fin.* vbi tamen † consuetudinem talem prauam esse dicit. Et quod ea tanquam irrationabilis, non valeat, tradunt etiam Hostiens. *in tit de censib. §. ex quibus ver. Quid si quis* Angel. de Clauasio *in sua summa. in verb. pedagium num. 3.* Ioan. Fab. *in d. l. vniuersi* per text *in clement. final. de censib.* Natt. *consil 655. numer. 2.* Ioseph. Ludouic. *d. conclus. 15. num. 58.* Roland. à Vall. *consil. 42. num. 29. lib. 3.* allegans Anchor. *consil. 264.* jure vero communi adeo verum est, quod supra de rebus ad vsum proprium pertinentibus dictum est, vt in ijs † etiam, quæ quis pro vsu familiæ suæ comparauit, locum habere, communis sit Dd. sententia, sicut asserit Peregr. *de jure fisc. lib. 6. tit. 5. vers. contra vero.* vbi simul ait, hanc sententiam optime juuari textu *in l. 2. §. 1. & l. pen. §. 1. ff. de vsu & habitat. & in d. l. in lege Censoria. §. 1. ff. de verb signif & d. §. de rebus.* Vsus vero † ita hic coarctatur, vt illud tantum eo contineatur, quod victus sui causa ab aliquo paratum est, vt Alfen. interpretando verba veteris legis Censoriæ docet *in d. l. in lege Censoria.* Eodemque facit text. *in l. cum in testamento. ff. de aur. & arg. leg.* vbi ex eiusdem Alfeni responso, si quis argentum, quod vsus sui causa paratum est, legarit, illud duntaxat debebitur, quod victus sui causa ad vsum quotidianum parauerit. Pro † annulis tamen, quibus quis in digitis vtitur, etiamsi preciosi sint, & pro preciosis vestibus, quas dorso portat, non soluitur vectigal, cum vsus causa ferri dicantur Bart. & Bald. *in l. 2. ff. ad l. Rhod. de jact.* Idem Bart. *in l. sed & ipsi. ff. naut. caupon. stab.* & post hos Bertach. *de gabel. 2. memb. 8. part. num. 5.* Ioseph. Ludou. *d. conclus. 15. num. 6.*

Ex † his satis promptum fuit decidere illam quæstionem, quam Guido Papæ *in decis. 4.* scribit, aliquando in Camera Concilij Delphinatus motam esse, An videlicet, quod quis domus suæ ædificandæ vel reficiendæ causa vehi curat, ita dicatur ad proprium vsum spectare, vt non sit eo nomine soluendum vectigal, recteque decisum est in eadem Camera, vectigal pro huiusmodi

modi re præstari debere, de qua decisione testatur Guido Pap. *d. decis. 4. num. 1.*

Quæ † cum ita sint, consequitur, in assignanda ratione, cur literis operam in Academia dantes in libris, & alijs rebus proprijs, quas studiorum causa habent, immunes sint, errare eos Dd. qui vel hanc solam adducunt, quod *in d. l. vniuersi, & alijs similibus supra citatis legibus* res ad proprium vsum spectantes sint à vectigalibus liberæ, vel eam cum alijs rationibus coniungunt. Nam quod est *in d. l. vniuersi & similibus legibus* de vsu proprio, restringitur, vt diximus, ad id, quod solius victus causa paratum est. Libri vero & huiusmodi aliæ res eorum, qui literis nauant operam, quas studiorum causa habent, sunt etiam ab huiusmodi necessario victu separatæ, nec esset etiam priuilegium peculiare studiosorum, si hoc haberent ex *d. l. vniuersi.* Et similiter non recte doceretur ab ijsdem Dd. eos, qui membra Academiarum esse desierunt, non gaudere amplius hoc priuilegio. 134

Tenendum † autem est generaliter de alijs priuilegiatis & immunibus personis, earumque rebus, quod earum rerum nomine, quas negociationis gratia, vel ex alia causa à priuilegio aliena habent, non sint immunes *d. l. vniuersi. C. de vectigal.* & † similiter alij cum ijs de rebus eorum, licet priuilegiatis, contrahentes non gaudeant immunitate, sed ad solutionem vectigalis teneantur, Bart. Alberic. de Rosat. & Castrens. *in d. l. licitatio. §. fin. ff. de publican.* Salicet. *in d. l. vniuersi. num. 2.* Ferrariens. *in form. libell super solut. pedagior. in verb. ciciderunt in commissum. num. 8.* Ias. *consil. 20. in præsenti consultatione nu. 2. 3. & seqq. vol. 1.* Dec. *cons 48. mature. num. 1.* Roland. à Vall. *consil. 16. magnificus. nu. 16. & seqq. lib. 4.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 6. tit. 5. numer. 26.* Tiraquell. *de retract. consanguin. §. 1. gloss. 13. num. 12.* vbi † in specie de rei ecclesiasticæ emptore communem Dd. sententiam esse dicit, quod ab eo necessario vectigal soluendum sit, licet ipsa ecclesia ab eo sit immunis, idque post eundem Tiraquell. de communi sententia etiam testatur Eman. Soar. *in thesaur. receptar. sententiar. in verb. Gabella.* Facit † huc quod priuilegium personale eius personam, cui concessum est, non egrediatur *l. quia personale. ff. solut. matrim.* & 135 136 137 138

Xx *in d. §.*

in d.§ fin. verſ. Mercatores diſertis verbis fiſcus ita dicatur à vectigalibus immunis, vt per reſtrictionem ſubijciatur, mercatores, qui de fundis fiſcalibus mercantur, nullam immunitatem ſoluendi publici vectigalis vſurpare poſſe. Cui † accedit, quod natura cuiuslibet contractus ſuadeat, vt is vectigal ſoluat, cuius gratia contractus celebratur, vel qui ex contractu primum commodum capit, *l. debet verſ. Quid ergo. ff. de ædilit. edict.* Bald. *in l. ſi prædium. n. 8. C. de ædilit. actionib.* Iaſ. *in l. fin. n. 41. C. de jur. emphyteut.* Salicet. *in rubr. C. de reb. credit. num. 2.* Ioann. Koppen *quæſt. 50. nu. 15.* Ideoque merito pro rebus venalibus, emptor tantum vectigal ſoluat, non etiam venditor. Nec † valet pactum emptoris & venditoris, ne emptor ſoluat vectigal, vel vt venditor rem venditam tradat vltra locum, quo vectigal ſoluendum eſt, Ioan. Koppen. *d. quæſt. 50. num. 19.* vbi addit hodiernis temporibus in fraudem legis id ſæpius fieri. Non † habet etiam mutuus conſenſus, quo à contractu receditur, eam vim, vt non debeatur nihilominus vectigal, quod ob initum contractum ſoluendum erat, Bald. *in l. ſi conſtante. numer. 4. verſ. Facit etiam. C. de donat. ante nupt.* Vaſq. *de ſucceſſ. creat. lib 3. §. 25. num. 5.* late Tiraquell. poſt alios multos à ſe allegatos *de retract. conuent. §. 6. gloſſ. 2. num. 10.* qui ſimul *num. 12. & num. 19.* refutat eos, qui hac in re diſtinctione vtuntur inter incontinenti & ex interuallo contractum diſſoluentes.

139 140 141

142 Præterea † obſeruandum eſt fieri poſſe, vt ob magnam in pontibus vel aggeribus contra impetum fluminis ſuſtentandis difficultatem, vel alia ſumma neceſſitate vrgente, ſingulare priuilegium concedatur aduerſus prædictas priuilegiatas perſonas, ne videlicet à vectigali immunes ſint, quemadmodum recte tradit Frider. *de mandat. executor. lib. 2. cap. 42. num. 6.* vbi exemplum adducit in Imperiali ciuitate Argentina, quæ Rhenanum pontem longiſſimum habet, & maximos ſumptus in eum neceſſario facit, ideoque priuilegium peculiare obtinuit, ex quo omnino nemo ſine vectigali pontem tranſire poteſt, etiamſi ſint Eccleſiaſticæ aliæve perſonæ, vel res à vectigalibus de jure communi immunes.

143 Quando † vero de vectigalibus res dubia eſt, an videlicet

vecti-

vectigal debeatur, & aliquis contra illud immunitatem habeat, pro libertate & immunitate pronunciatio & interpretatio fieri debet, Iaſ. *in l. 1. num. 7. verſ. Pro iſta parte. ff ſi ex noxal. cauſ. agat.* Bart. *in l. ſi pupillus in princ. & numer. 3. ff. ad l. Falcid.* Socin. *in l. fructus. ff. ſolut. matrim.* Crauett. *conſil. 111. num. 26. conſil. 23. numer fin.* Bertazzol. *conſil. 256. num. 17.* Æmil. *conſil. 60. num. 8.* Parlador. *rer. quotidianar. lib. 1. cap. 3. §. 2. num. 36.* Dec. *conſil. 48. num. 5. verſ. Et maxime* Grat. *conſil. 61. num. 55. lib. 1.* Syluan. *conſil. 66. num. 22. verſ. Praeterea.* Burſat. *conſil. 186. num. 27.* & Ioſeph. Ludouic. *concluſ. 15. num. 27.* hanc ſententiam communem eſſe dicit, facitque pro ea, quod contra publicanos in dubio præſumendum eſſe dicatur *l. quanta audacia. ff. de publican.* Crauett. *conſil. 814. num. 11.*

Reſtat, vt de pœnis circa vectigalia conſtitutis dicamus. Vectigal nouum inſtituentes pœna ambitus teneri ſupra obiter diximus. Non † eſt quidem hæc pœna ipſa lege Iulia, ſed Senatusconſulto ad interpretationem eius legis expreſſa, vt apparet *ex l. vnic. ff. ad l. jul. de ambit.* vbi diſerte Senatusconſulti fit mentio, & pœna centum aureorum cum infamia irrogatur. Qui † vero exigunt nouum ac inſolitum vectigal, ſiue hoc omnino antea non ſit inſtitutum, ſiue vetus augeatur, & ſic plus quam debetur, poſtuletur, Legis Iuliæ de vi publica pœna tenentur, *l. vlt. ff. ad l. jul. de vi public.* quæ † pœna eſt deportatio §. *item lex Iulia de vi. Inſtit. de public. judic.* Olim erat aquæ & ignis interdictio *l. qui dolo §. vlt. ff. ad l. jul. de vi public.* in cuius locum ſucceſſit deportatio *l. 3 ff. ad l. jul. pecul. & d. §. item lex julia de vi.* Deportatio † ad ſe trahit publicationem bonorum *l. 2. Cod. de bon. proſcript.* Mynſing. *obſ. 29. numer. 3. cent. 5.* Borcholt. *in hoc cap. vnic. num. 47.* atque hæc pœna publicationis bonorum *in l. ſi quis ad ſe in fin. C. ad l. jul. de vi public.* expreſſe de vi publica adijcitur deportationi. Hodie † vero legis Iuliæ de vi publica pœnam arbitrariam eſſe tradunt Clar. *in §. fin. quæſt. 83 numer. 4.* Cacher. *deciſ. 105 numer. 7.* Guid. Pap. *quæſt. 423 numer. 5.* Vult. *in d. §. item lex julia de vi numer. 3.* Menoch *de arbitrar. jud. quæſt. lib. 2. cent 4. caſ 394. nu 1.* Crauett. *conſil. 220. num. 13 & conſil. 224. num. 1. & ſeq.*

Sunt † qui ita de pœna exigẽtium inſolitum & nouũ vectigal loqun-

144 145 146 147 148 149

loquuntur, quasi etiam ad eos pertineat, qui vectigalia noua tantum instituunt, & ita allegant textum *in d. l. vlt. ff. de vi publ.* Sed *in ea lege* expresse & stricte ICtus loquitur de exercentibus noua vectigalia. Ideoque gloss. recte *in d. l. vnic.* docet, institui posse ab aliquo vectigalia, vt tamen ea non exerceat, siue exigat, ideoque pœnam ambitus pertinere ad solos noua vectigalia instituentes, vt quorum tantum *d. l. vnic.* meminit, pœna vero leg. Iul. de vi publica animaduerti in exercentes noua vectigalia, vt de quibus loquitur *d. l. vlt.* idque tradit etiam Cuiac. *in paratit. C. nou. vectigal. instit.* Menoch. *d. cas. 394. num. 92.* Decian. *in tract. crim. lib. 8. cap. 22. num. 17. & cap. 23. num. 5.* Azo *in summ. C. ad l. jul. de ambit.* Atque est hæc sententia ab alijs Interpretibus communiter comprobata.

150 Præstatur † vero ijs, à quibus debito plus exactum est, ex Edicto prætorio duplum per eos, qui exegerunt, siue publice siue priuatim est exactum *l. 1. in pr. l. hoc edicto §. quærentibus. & l. licita-*
151 *tio. §. quod illicite. ff. de publican.* ex † quibus *duabus posterioribus legibus* simul colligitur, hanc pœnam eiusmodi esse, vt in duplo sit
152 etiam rei persecutio, & † additur *in d. §. quod illicite*, si per vim extortum sit vectigal, cum pœna tripli restitui rem debere. Ex constitutione Constantini *in l. fin. C. nou. vectig. inst.* perpetuo exilio puniuntur, qui plus debito exigunt.

153 Idem † Imperator *in d. l. vniuersi. C. de vectigal.* adducens aliquot casus, in quibus immunitas vectigalium datur, & qui priuilegiati sunt, subijcit pœna capitali plectendos esse stationarios & alios, quorum auaritia contra eos, qui ita sunt priuilegia-
154 ti, vectigal exigendo aliquid tentatur. Ideoque pœnæ † capitali teneri eos, qui à scholaribus vectigal exigunt docet Bolognin. *in authent. habita. num. 19. C. ne filius pro patr.* Idem sentit Horat. Luc. *in tract. de priuil. scholar. priuil. 56.* dum vult pœnam etiam, de qua
155 *in d. l. vniuersi* agitur, contra istos exactores locum habere. Et † cum in scholarium fauorem *in d. auth. habita*, quadrupli pœna statuatur, huic etiam pœnæ locũ esse, si vectigal ab ijs exigatur, tradunt Bolognin. *in d. auth. habita, d. nu. 19.* Bald. *nu. 4.* & Salicet. *n. 4.* Item Horat. Luc. *in priuil. 56.* vbi addit, idem dicendum esse de

omnibu

omnibus aliis pœnis, de quibus agitur *in d. auth. habita, & aliis locis* aduersus eos, qui illicite vectigal exigunt, constitutis.

Qui à † priuilegiatis vectigal exigunt, si ipsi priuilegiatæ personæ sunt, priuantur ob eiusmodi exactionem suis priuilegiis, cum amissionem suorum priuilegiorum mereantur, qui aliis sua derogant, *c. dilecti Filij, de priuileg.* ideoque † ij etiam, qui à studiosa iuuentute vectigal exigunt, suis priuilegiis priuantur, idque ex *d. c. dilecti Filij* ita tenent Ludovic. Roman. *in sing.* 702. incip. *violans seu infringens*, Bolognin. *in auth. habita n* 19, & Horat. Luc. *in d. priu.* 56. 156 157

Peculiariter † vero iure ciuili pro nauiculariis contra eos, qui his negotium facessunt, vel vectigal exigendo vel simili ratione constituitur pœna 10. librarum auri, *l. 1. C. de nauic. seu naucl. lib.* 11. Obseruandum † etiam est, in aurea Bulla *c. 17. in fin.* generaliter confirmari ea, quæ antea legibus, (quæ ibi simul sacræ vocantur) de pœnis aduersus indebita & insolita vectigalia constituta sunt, idque & de exigentibus & instituentibus ea intelligendum est. Canonico † iure aduersus eos, qui illicitum vectigal exigunt, statuitur pœna excommunicationis, *cap. innouamus, de censib.* 158 159 160

Quemadmodum † vero pœnæ constitutæ sunt aduersus eos, qui noua vectigalia instituunt, & qui in exactione vectigalium peccant; sic & ij, qui ad vectigalium præstationem tenentur, delinquunt, & coram Deo etiam & in foro conscientiæ peccare censentur, si ea non soluant, Bursat. *cons.* 138. *num.* 6. Didac. à Sigur *in tractat. de lucr. marit. & vxor. num.* 233. Bertachin. *de gabell. part.* 9. *num.* 1. eamque sententiam communiter approbatam esse asserunt, Eman. Soarez. *in Thesaur. recept. sent. verb. Gabella*, Bertachin. *iam citato loco*. Parlador. *Rer. quotidian. libr.* 1. *c.* 3. *in princ. nu.* 28. vbi adserit, ab omnibus in hanc sententiam itum, ideoque fraudatorem restitutioni obnoxium esse. Coram † hominibus vero adeo peccant, vt crimen fraudati vectigalis committere dicantur, & res ipsa, quæ vehitur, in commissum cadat, *l. fraudati, l. commissa, & l. fin. in princ. §. quoties, & §. si quis professus. ff. de publican.* Idque 161 162

163 que † ita se habet vel eo solo nomine, quod quis non est professus res, quæ vehuntur, etiamsi post omissam professionem vectigal soluere paratus sit, *d. §. Quoties & d. §. si quis professus.*

164 Nec excusatur † quis eo, quod alia via sit vsus, si constet eam non publicam, sed inusitatam & prohibitam, cum eo ipso vectigal defraudare censeatur, *l. cum proponas*, & ibi Bald. *num. 17. C. de nautic. fœn.* Bart. & Rebuff. *in l. Qui fiscales, C. de nauicular. lib. 11* Iohan. de Plat. *in l. 2. per illum text. C. de curs. pub.* Coler. *de processib. exe-*

165 *cutiu. part. 1. cap. 3. num.* 74. Iohan. Koppen. *quæst. 50. n. 25.* Non † releuat etiam, quo minus pœna locum habeat, si vel auriga in dominum mercium, vel dominus in aurigam culpam conferat, *l. cum in plures, §. vehiculum ff. locat.* vbi expressus est textus, quod pro curru vel rheda auriga, pro mercibus vero dominus vectigal præstare teneatur, Facit etiam textus *in l. si pendentes. §. si quid cloacarij. ff. de vsufruct.* Et tradunt Bertachin *de gabell. part. 7. numer. 3. & 4.* Iohann. Koppen. *d. quæst 50. n. 22. & 23.* vbi addit ad plurimum mercatores cum aurigis, vt vectigalia & pedagia soluant, conuenire, sed cauere sibi debere, cum res ipsorum à confiscatione eo ipso non fiant liberæ, si forsan aurigæ vectigal soluere neglexerint, cum pactum mercatoris dominum telonij non liget, *l. si tibi. 17. §. si pactus, l. si vnus. §. pacta. vers. Ante omnia ff. de pact. l. coheredibus. Cod. famil. hercisc. l. non debet*, & ibi Dec. *ff. de reg. iur.*

166 Transit † vero hæc pœna commissi ad heredes etiam eius, qui delictum fraudati vectigalis commisit, *d. l. Fraudati & d. l.*

167 *commissa*, Francisc. Pfeil *cons. 196. numer.* 22. modo † viuo eo, qui deliquit, quæstio mota sit, *d. l. fin. §. pœna*, vbi Iurisconsultus subiicit, id in vectigalibus esse sicut in cæteris delictis. Additur † et-

168 iam *in d. l. commissa in fin.* commissi persecutionem aduersus quemlibet etiam possessorem competere. Iure † Saxonico fraudati

169 vectigalis alia pœna est, quam commissum *lib. 2. art. 27.* vbi hæc extant verba: *Qui valuarum, pontium siue aquarum telonium nō persoluerit, quadrupliciter refundet. Telonium autem forense qui non dederit, triginta solidos pœnæ nomine dabit.* Verum ab hoc iure cōsuetudine

reces-

recessum est, vt asserit Collegium juridicũ Lipsense inter cõsilia Modestini Pistor. *cons.48. num. 16. lib. 2.* & testatur etiam Iohan. Koppen. *d. decis. 50. num. 8.*

Iure † communi adeo vera sunt, quæ de commissi pœna dixirnus, vt res, quæ in commissum cecidit, statim desinat esse fraudantis vectigal, & dominium ipso jure amittatur *d. l. commissa*, Salicet. *in l. neque. numer. 1. Cod. de vectigal.* Ferret. *in tractat. de gabell. numer. 143.* Rip *de pest. tit. de remed. ad conseruand. libert. num. 104.* Collegium juridicum Lipsense *d. consil. 48. num. 17.* Roland. à Vall. *consil. 42. nu. 1. & 5. lib 3.* hanc sententiam communem esse dicens, Bertachin. *de gabell. part. 7. num. 57.* de scholaribus id tradens, Schneidwin. *de feud. part. 2. num. 116.* similiter de scholaribus loquens Dec. *consil. 496. num. 3.* vbi etiam de Clericis & Ecclesia hanc sententiam communem esse asserit. Non † tamen quod *in d. l. commissa* de dominio dicitur, porrigitur ad possessionem, vt nec eius vlla ibi fit mentio, nisi quod post fraudatum vectigal persecutio rei dicatur competere aduersus quoslibet possessores. De possessione igitur non dicemus idem quod de dominio, sed in ea auferenda facto hominis, & sic sententia declaratoria opus est, Bart. *in d. l. commissa num. 1. vers. Licet autem*, Bald. *in l si quis in tantam num. 19. Cod. vnde vi*, Bertachin. *de gabell. part. 9. numer. 6.* Gail. *obseru. 51. num. 5. lib 2.* Ioseph. Ludouic. *conclus. 15. num. 75.* Coler. *d. cap. 3. num. 84.* Roland. à Vall. *d. consil. 42. num. 5. 6. & 7.* vbi *num. 5.* hanc sententiam frequentiori etiam calculo receptam esse ait, & Grammat. *decis. 15. nu. 8.* dicit se reperire, quod omnia jura mundi disponentia de aliquo crimine ipso jure pœnam imponi, intelligenda sint, dummodo secuta fuerit sententia declaratoria, per quam declaretur illud crimen fuisse commissum, alias pœnam non posse habere executionem siue effectum suum, cuiusmodi est, si possessio auferatur ei, qui crimen fraudati vectigalis commisit. Et † Coler. *d. n. 84.* ait, in hoc omnes concordare, quod regulariter requiratur sententia declaratoria commissi, vt auferatur possessio. Eandẽ sententiam amplectitur Hartm. Hartmanni *obs. 1. n. 13. tit. de public.* addit † tamẽ *ibid. n. 14.* generali consuetudine obseruari, quod propria autoritate fiscus

170

171

172

173

possit

possit apprehendere possessionem eorum, de quibus non fuit solutum vectigal. Idem de hac consuetudine testatur Iohan. Koppen *d. quaest. 50. num. 11.* & Collegium iuridicum Lipsense inter consilia Modestini Pistor. *d. cons. 48. n. 19. in fi.* vbi & Baldus pro hac consuetudine allegatur.

Verum quantumuis hæc ita sint, quibus ostendimus puniri & in pœnam commissi incidere eos, qui non soluunt vectigal, tamen reperiuntur multi casus, in quibus pœna non habet locum. Primum † enim non incurrit quis in pœnam, si ei licentia transeundi detur, & solutio vectigalis remittatur, *l. fin. § si quis professus, ff. de publican.* vbi textus indistincte loquitur, nec vllius temporis per restrictionem fit mentio, & † tamen si quis intra septem dies ea licentia ac remissione non fuerit vsus, sed post lapsum eorum dierum vti voluerit, in pœnam incurri tradit Ludovic. Roman. *in rubr. ff. de recept. arbitr. num. 45. vers. nono quia licentia*, Affl. *in hoc c. vn. ad verb. vectigalia, num. 106.* Bertach. *de gabell. part. 9. num. 4.* Mascard. *de probat. concl. 834. num. 17* vbi allegat etiam Petr. de Suzar. *in l. 1. col. 4. C. de sentent. quae pro eo quod interest*, & Bart. *in l. 1. C. de exactorib. lib. 12.* qui tamen nihil ea de re habet. Secundo † non habet pœna locum, si ob aduersam tempestatē onus exponitur, *l. Caesar. & l. fin. § si propter ff. de publican.* Vel † ob aliam necessitatem vrgentem, cuiusmodi est metus latronum vel pestis, res transuehuntur, Paul. de Castr. *in d. § si propter num. 1. vers. item si propter*, Franc. Rip. *de priuil. contract. caus. pest. nu. 158.* Tertio † si absit publicanus, & quis ideo pecuniam eo loco, vbi vectigal soluendum est, deposuerit, Bertachin. *d. part. 9. quaest. 15. in princ.* Ferret. *de gabell. num. 247.* Purpurat. *in l. vinum num. 24 ff. si cert. petat.* Mascard. *d. concl. 834. num. 12.* Roland. à Vall. *d. cons. 42. num. 10. lib. 3.* Alexand. *cons. 172. num. 2. lib. 2.* per *l. pecunia fœnebris §. vlt. & l. cum quidam § pupillus ff. de vsur. & l. si praedio. in princ ff. de in diem addict.* Quarto † si illicite instituta & iniusta sint vectigalia, *l. licitatio. § quod illicite ff. de publican. & vectigal. l. 3. C. nou. vectigal. instit. non poss.* Bargell. *in tract. de dolo c. 7. num. 49.* addens in eam sententiam communi suffragio Dd. item esse, eamq; deinceps frequētissimo

174

175

176

177

178

179

tissimo consensu Dd. esse secutos, atque illud confirmari ex cumulatis à Tiraquell. *in præfat. retract. consanguin. num.* 68. enumerante innumeros vtriusque fori Dd. huius sententiæ assertores, nullumque contradicentem adducente, & Bart. *in l. vectigalia. in princ. numer.* 1. *ff. de publican. & vectigal.* dicit, quod fraudans huiusmodi vectigalia neque coram Deo, neque coram hominibus peccet, qu a ea sunt prohibita, & sic nulla. Idem tradunt *in l. vnic. in princ. num.* 5 *Cod. de caduc. tollend. & in l. cum proponas numer.* 21. *Cod. de nautic. fœn.* Bertachin. *d. part.* 9. *numer.* 1. Iohan. Sichard. *ad rubric Cod. Nou vectigal. instit. non poss. numer.* 4. Ioseph. Ludouic. *d. conclus.* 15. *numer.* 84. Bonifac. *in tractat. de furt.* §. *Fraudulosa numer.* 31. & Mynsing. *obseru.* 29. *numer.* 4. *cent.* 5. Quæ sententia corroboratur per ea, quæ superius diximus de pœnis eorum, qui exercēt iniusta vectigalia, ex quibus liquet, tantum abesse vt peccet is, à quo huiusmodi vectigalia fraudantur, vt ij, qui instituunt vel exigunt primi peccent & suos subditos defraudent, ac grauiter puniantur. Quinto † si post commissum publicanus vectigal receperit, vel professionem admiserit, Dd. *in d. l. fin.* § *si quis professus. ff. de publican*, Bald. *consl.* 256 *numer.* 4. *lib.* 6. Peregrin. *de iur. fisc. libr.* 6. *tit.* 5. *numer.* 35. *vers. limita sexto*, Rosenthal. *de feud. cap.* 5. *conclus.* 42. *numer.* 3. Sexto † si à publicano quis falsa persuasione vel alia ratione decipiatur, *d. l fin.* §. *Diui quoque.* Francisc. Pfeil *consl.* 192. *numer.* 7. Rulant. *de commissar. part.* 4. *lib.* 2. *cap.* 5. *num.* 61. Peregrin. *d. titul.* 5. *num.* 35. *vers. limito secundo.* Septimo † si fœmina sit, Rulant. *d. cap.* 5. *numer.* 42. post Matthæum de Vauzell. Octauo † si militares personæ sint, *d. l. omnibus Cod. de vectigal.* vbi vniuersaliter de omnibus militibus negatur, eos ob omissas professiones pœna commissi teneri. Nono † si sint pupilli, & vectigal intra diem tricesimum soluatur, *l. Imperatores.* §. *fin. ff. de publican.* Decimo † si sint minores, & restitutionem in integrum petant, nec dolus interuenerit, *l. si ex causa.* §. *pen. ff. de minorib.* Vndecimo † si quinquennium elapsum sit, & intra illud rescommissa non fuerit petita *l.* 2. *Cod. de vectigal.* vbi id etiam communiter Dd. tradunt. Duodecimo † si intra lapsum

180 181 182 183 184 185 186 187

illius quinquennij sine dolo possessoris res perierit, seu non extet, quo casu æstimatio præstanda non est, textus est expressus *in d. l. 2.* vbi solius doli, non autem etiam culpæ fit mentio. Re-
188 cte † tamen ad latam etiam culpam illud extendetur, Bertachin. *d. part. 9. num. 5.* Bald. *in d. l. 2. numer. 1. vers. Item si culpa.* Ro-
189 senthal. *d. cap. 5. conclus. 42. in gloss.* b. cum † lata culpa dolo æquiparetur, *l. is cui. §. dolum. ff. vt in possess. legator. l. impuberibus, in princ.*
190 *ff. de suspect. tutor. l. Quod nerua ff. deposit.* Decimotertio † si socius rem communem sine consensu & voluntate socij non profiteatur, pœna cessat in huius socij parte, *l. Fraudati. §. sed si vnus. ff. de publican.* Bartol. *ibid. numer.* 8. Bertachin. *d. part. 9. numer. 26.* Rosenthal. *d. cap. 5. conclus.* 41. *numer 3.* Rulant. *d cap. 5. num. 58.* idque eo confirmatur quod pœna vltra delinquentes personas non progrediatur, sed suos autores teneat *l. Sancimus Cod. de pœ-*
191 *nis.* Decimoquarto † si quis taceat aut occultet partem vnam, & alteram profiteatur, in hac altera parte pœnæ commissi non est locus, Bertachin. *d. part. 9. numer.* 8. *& seq.* Rosenthal. *d. conclus. 41. numer. 2.* Iohan. Bapt Villalob. *in commun. opin verb. Gabella. vers. Gabella si debetur*, vbi dicit communem. Si quis rem furtiuam, vel vi raptam non profiteatur, eo etiam casu pœnà commissi cessat, nec domino eius rei factum illud nocet *l. fraudati §. 1. ff. de publican. & vectigal. argument. l. si mancipium 23. Cod. de rei vindicat. & l. 2. Cod. de furt.* Frider. *de mandat. libr. 2. cap. 42. numer. 9.* Idque confirmatur etiam per id, quod de rebus furtiuis & vi raptis constitutum est *in Carol. V. ordin. criminal. articul.* 219. Atque hinc merito dicetur, dominium eiusmodi rei vt qui dominium retinuit contra publicanum qui eam à fure accepit, rei vindicationem instituere posse, adeo vt nullum pretium soluere teneatur, *d. l. si mancipium* & *d. l. 2. & d. artic. 219.*

192 Decimoquinto † generaliter iuris certi est, si causa illa iusta & rationabilis, ob quam vectigalia instituta sunt, cesset, vectigalium exactionem & sic etiam pœnam cessare, Andr. de

Ise. n.

Isern. *in rubr. Quæ sint regal. num. 5.* Felin. *in cap. 1. num. 41. vers. Alius est casus, quando cessat causa. de constit.* Cacheran. *cons. 31. In hac controuersia. numer. 23.* eoq; facit textus *in l. cura §. deficientium ff. de munerib. & honor.* vbi immunitas concessa ob paupertatem cessat superuenientibus diuitiis. Eodem similiter facit, quod generaliter dicatur cessare effectus cessante causa, *cap. cum cessante. de appellat. cum similibus.* Ideoque Roland. à Vall. *in cons. 91. num. 45. libr. 2.* ait, omnes legum vertices vno ore concludere, quod cessante causa iusta & rationabili impositionis vectigalis cessare etiam dicatur eius exactio, eamque sententiam pluribus confirmat *ibidem num. 46. 48. & seqq.* Decimosexto † excusatus quis, 193 si dolus absit, & ex ignorantia siue errore peccetur, modo sit probabilis. Nam si non sit probabilis, licet res non cadat in commissum, tamen ad duplum vectigal soluendum quis tenetur, Peregrin. *d. c. 5. num. 35.* vbi addit hac in re primo intellectui glossæ *in d. l. fin. §. Diui quoq; fratres ff. de publican.* Dd subscribere, atq; eandem sententiam amplectuntur etiam Imol. *in l. commissa in fi. ff. de public. & vectigal.* Bertachin. *d. part. 9. num. 3. vers. Quod limita.* Roland. à Vall. *d. cons. 42 nu. 13. & 17. lib. 3.* Bertazzollin. *cons. 256. n. 13.* Cacheran. *decis. 71. n. 17.* Mascard. *de probat. concl. 834. n. 6.* Rosent. *d. c. 5. concl. 37. n. 2.* & confirmatur textu *in d. l. fin. §. diui quoq; fratres.* vbi non per fraudem sed per errorem peccans ad duplum vectigal tantum teneri dicitur.

Neque † obstat quod in eadem l. *§. Licet quis* in pœnam ve- 194 ctigalis ex constitutione diui Hadriani incidere quis dicatur, etiamsi se ignorasse asserat. Nam hoc vrgente ratione, & ex textu *in d. §. diui quoq; fratres* de non probabili ignorantia accipiendum est, & restringendum ad duplum vectigal, vt videlicet ipsum vectigal, & simul pœnæ loco alterum tantum soluatur. De † dolo 195 vero siue fraude tenendum, quod non præsumatur, sed probari debeat, Abb. *cons. 68. n. 3. v. Tertio probo lib. 1.* Berer. *cons. 83. n. 5.* Rol. à Vall. *d. cons. 42. n. 16. lib. 3.* Rulant *d. c. 5. n. 49.*

Atq; hæc quidem de pœnis etiam adducere volui: Quibus generaliter † de omnibus priuilegiatis & immunibus personis 196

poſtremo loco illud addo, quod ſicut vectigalia iure debita ſponte & abſque publicani admonitione vel exactione ſoluenda ſunt, ſic & priuilegiati ad eiuſmodi ſpontaneam profeſſionem vectigalium obſtricti ſint, immunitas eos non liberet à profeſſione rerum, ſed ad euitandam pœnam eas profiteri teneantur *l. ſi publicanus. & l. fin. §. Quoties. & §. Diui.* vbi Bartol. & reliqui Dd. *ff. de publican.* Boſſ. *titul. de fraudant. vectig. numer.* 10. Ferret. *de gabell. numer.* 209. Horat. Luc. *de priuileg. ſcholar. priuileg.* 504. *verſ. limita.* Ferrar. *in form. libell. ſuper ſolut. pedagior. in verb. Panni. numer.* 1. *verſ. Attamen tenetur.* Bald. *conſ.* 79. *numer.* 4. *volum.* 2. Roland. à Vall. *conſ.* 79. *num.* 90. & 92. *lib* 3. Franc. Marc. *deciſ.* 214. *numer.* 3. *part.* 2. Ioan. Koppen *quæſt.* 50. *numer.* 13. vbi addit, quod huiuſmodi perſonæ ſchedulam immunitatis, quæ vulgo

97 Paßbrieff oder Freyzettel appellatur, petere teneantur. Illi † vero qui non ſunt priuilegati & immunes, etiamſi res profeſſi fuerint, tamen ſi ſolutio vectigalis omittatur, duplicatum vectigal ſoluere tenentur, ac tantum à pœna commiſſi liberantur *d. l. fin. §. ſi quis profeſſus. ff. de publican.* Boſſ. *d. titul. de fraudant. vectig. num.* 13. Abb. *d. conſ.* 68. *in princ.* Peregrin. *d. titul.* 5. *num.* 35. *verſ. limina ſeptimo.* Ioſeph. Ludovic. *deciſ.* 15. *num.* 71. Roland. à Vall. poſt Bart. Salicet. Bald. Bertachin. & Iul. Ferret. à ſe allegatos *in d. conſ.* 42. *n.* 8. *libr.* 3. vbi etiam communem hanc eſſe aſſerit concluſionem. Quando vero res eſt commiſſa, & ab eo cui vectigal debetur non occupata, poteſt eius nomine actio realis, nimirum rei vindicatio inſtitui, cum dominium eius ſtatim tranſierit in eum, cui vectigal debetur *l. commiſſa* 14. *ff. de publican. & vectigal.* & expediti Iuris ſit, eum qui dominiũ rei iure ciuili vel gentium acquiſiuit, rei vindicationem competere *l. in rem actione in pr. ff. de rei vindicat.* de qua tamen & hic notandum eſt, quod ſupra *num.* 84. monuimus, in re commiſſa eam perire, ſi intra quinquennium non inſtituatur *l.* 2. *C de publican. & vectigal.* Competit vero hæc actio non ſolum aduerſus eum, qui fraudauit vectigal, ſed etiam heredem eius, & quemlibet poſſeſſorem locum habet *d. l. commiſſa.*

Atten-

Attendenda etiam sunt in hac materia vectigalium ea, quæ *lib. 1. cap. 7.* generaliter de actionibus ratione regalium adducta sunt, ex quibus liquet, quæ remedia, tam ratione vectigalium, quam aliorum regalium, diuerso respectu competere possunt, siue reales, siue personales actiones, & siue petitorium siue possessorium, ordinarium vel extraordinarium vel etiam summarissimum spectetur, & sic huc etiam pertinet, quod supra hoc capite de mandatis sine clausula in specie quoad vectigalia dictum est.

Caput VII.

De monetis.

Summaria.

1. *Monetæ origo vnde? &* nu. 3.
2. *Numus vnde dicatur?*
4. *Emptio venditio jure gentium introducta est.*
5. *Pecuniæ signatæ materia qualis hodie sit, & qualis olim fuerit.*
6. *Pecunia vnde sic appellata sit?*
7. *Per as omne genus numorum, tam aureorum, quam argenteorum, significatur.*
8. *Æris appellatione quoduis debitum denotari.*
9. *Argentum quando apud Romanos primum sit signatum?*
10. *Numus aureus quando primum sit percussus?*
11. *Numi plumbei & stannei legibus Romanis omnino fuerunt reprobati, idque etiam factum est in moneta ærosa, quæ videlicet plurimum æris admixtum habeat* nu. 12.
13. *Numos adulterinos cudit Antoninus Caracalla.*
14. *Numos plumbeos & stanneos non solum reprobauit, sed & omnem plumbi ac æris, item æris & argenti, non autem auri & argenti mixturam prohibuit Tacitus Imperator.*
15. *Moneta jus Principis proprium est, & hinc inter regalia refertur &* nu. 17.
16. *Inde monetæ etiam dicuntur publicæ, item fiscales.*

18. *Moneta jus tanti fecit Carolus Magnus, vt eam in palatio tantum cudi voluerit.*

19. *Moneta etiam Romæ tantum in æde Iunonis monetalis cudebatur.*

20. *Monetis olim etiam imagines Imperatorum imprimebantur.*

21. *Moneta, vt imagines Cæsarum referret, inclinante Imperio ad officium Comitis sacrarum largitionum pertinuit.*

22. *Moneta inter reliqua regalia semper principem locum obtinuit.*

23. *Monetæ regale ossibus Principis inhærere à nonnullis Dd. dicitur.*

24. *Monetam falsam cudentes vel etiam probam monetam adulterantes læsæ maiestatis rei dicuntur, quod etiam ad conscios huius criminis extenditur* nu.25.

26. *Monetam falsam cudentes appellare non possunt, licet appellationis beneficium tam sit fauorabile, vt etiam tertio pro reo inuito in criminalibus permissum sit.* nu.27.

28. *Monetæ ius quo minus inter regalia referendum sit, non obstat, quod moneta vsus sit juris gentium & inde originem habeat.*

29. *Princeps in re numaria nihil aliud est, quam minister juris gentium.*

30. *Monetam ne cuiuis priuato cudere liceat, sed vt potius publica authoritate fiat, jure gentium introductum & receptum est.*

31. *Monetam reprobare ac tollere non minus regale est, quam eam cudere.*

32. *Monetam etiam mutandi, certamque æstimationem ac valorem eius constituendi jus ad regalia pertinet.*

33. *Monetarij de jure communi homines viles & humiles censentur, adeo vt nullo etiam dignitatis priuilegio ea conditione liberentur.*

34. *Monetariorum conditio hodie non est vilis de generali & notoria consuetudine Germaniæ, vt & Galliæ* nu.35.

36. *Monetariorum liberi, an & quando hodie ipso jure monetarij dicantur, & priuilegijs eorum gaudeant?*

37 *Monetam probam reprobare vel deteriorem facere Imperatori non licet, & infra* nu. 41.

38. *In moneta qualibet tria, materia scilicet, siue ipsum metallum, forma, & pondus concurrere debent, & ea de moneta substantia esse dicuntur* num. 39.

40. *Mone-*

40. *Monetæ materiam, Schurffius vocat eiusdem metrum, mensuram, normam & regulam monetæ probæ duo alia requisita à Keckermanno adducta refutantur.*

42. *Marius Gratidianus Romæ legem rogauit de scholæ instituenda, in qua juuentus numos explorare, & ab adulterinis probos discernere doceretur.*

43. *Zygostatæ temporibus Imperatorum fuerunt ponderatores, qui explorandis numis adhibebantur.*

44. *Moneta hodie in Imperio per ponderatores, qui Germanica lingua Guardin vocantur, probantur.*

45. *Moneta Imperij calendis Maij, & calendis Octobris quotannis vt probetur, Imperij constitutionibus cautum est.*

46. *In moneta materiæ bonitas & quantitas magis quam ipsa forma siue character de generali consuetudine attenditur, licet character summi Principis sit. In numismatis minutis habenda est etiam ratio ponderis materiæ ac formæ.*

47. *Fieri quid debuerit, non vero quid ab alijs factum sit, spectandum est.*

48. *Monetam justam materiam, formam, ac pondus habentem licet nonnulli Imperatores reprobarint, tamen alij Imperatores eandem in vsum reuocarunt.*

49. *Ius monetæ ab antecessoribus suis acceptæ, se non esse violaturos jurant Arragonum Reges ante creationem.*

50. *Monetæ suam effigiem, ad occasionem crimen falsi in ea committendi eo magis demendam, sic insculpi voluit Constantinus Magnus, vt hominis Deum flexis genibus inuocantis speciem præ se ferret.*

51. *Moneta dicitur à monendo, quod moneat, ne quid fraudis in materia, signo vel pondere fiat.*

52. *De regali monetæ Maximiliani Secundi summis laudibus decantanda, & majestate regnantis dignissima vox.*

53. *Monetæ legitimæ reprobatio vel mutatio quanta inferat incommoda, late enarratur.*

54. *De moneta legitima reprobanda vel mutanda præstitum juramentum an sit seruandum, etiamsi superiorem non agnoscens id præstiterit.*

55. *Inre*

55. *In re monetaria qui principum Consiliarij deceptores dicantur.*

56. *Consiliarij, qui* in c. Quanto. de jureiurand. *deceptores dicuntur, multi hodie reperiuntur.*

57. *Monetam ex justa causa reprobare aut mutare Princeps non prohibetur.*

58. *Monetam si Princeps sine justa causa reprobet aut mutet, de rapina tenetur.*

59. *Monetam sine maxima necessitate mutans aut reprobans jus gentium ac commerciorum violat.*

60. *Monetæ reprobandæ aut mutandæ justa causa est, si ipsa materia monetæ vilior facta est, item si ex communi hominum æstimatione preciosior ac carior facta est eius materia* nu. 61.

62. *Necessitas legem non habet, & actum alias illicitum solet reddere licitum* nu. 63.

64. *Necessitatis causa semper censitur excepta.*

65. *Moneta recepta ac legitima reprobandæ vel mutandæ legitima causa est, si id vrgeat publica vtilitas vel necessitas, cuiusmodi est si Princeps indigeat auxilio pro defensione necessaria* nu. 66. *vel magna pecuniæ vis pro redemptione ipsius Principis colligenda sit* nu 67. *vel belli necessitas id vrgeat* nu. 68.

69. *Monetam belli tempore etiam ex corio Princeps cudere potest, bello tamen finito damnum, quod subditi ob huiusmodi mutationem passi sunt, resarcire tenetur* nu. 70.

71. *Princeps licet vrgente necessitate, & ob causam res subditorum auferre possit, tamen iustum precium soluere tenetur.*

72. *Moneta mutandæ iusta causa subesse etiam censetur, si aurea vel argentea numismata extra fines Imperij vel regni euehantur.*

73. *Aurum & argentum ne extra fines Imperij vel regni euehatur, omnium fere Principum legibus est cautum, eaque prohibitio in Imperio sub graui pœna sæpe facta est* nu. 74.

75. *Monetæ mutatio aut reprobatio sine consensu populi fieri nequit.*

76. *Monetæ mutatio & reprobatio cum consensu populi etiam sine talibus causis (de quibus supra) in præiudicium eius fieri potest, eaque sententia verior, & crebrioribus Interpretum calculis comprobata est* nu. 80.

77. *Argumentum à contrario sensu in iure frequens & vtilissimũ est.*

78. *Iur*

78. Iuri & commodo suo quilibet renunciare potest.

79. Boerius, dicens Principem solum, etiam non interueniente populi consensu, monetam mutare posse, & ita communiter receptum esse, declaratur.

81. Moneta si populi consensu interueniente reprobetur aut mutetur, non tamen ea reprobatio aut mutatio alij populo praeiudicat.

82. In moneta reprobanda vel mutanda consensus totius populi, cui praeiudicium fit, non est necessarius, sed maioris partis consensus sufficit, idque maxime attendendum est in ijs quae in Imperio de monetis collectis & similibus, non solum per Imperatorem, sed & coniunctim ab Electoribus alijsque Principibus & statibus totum Imperij populum repraesentantibus decernuntur.

83. Consuetudo vt introducatur, maioris partis populi consensum accedere, & actus consuetudinis in eius notitiam venisse, vel ab ea profectos esse sufficit.

84. Moneta ex communi Dd. sententia publicis impensis facienda est, nec Princeps aliquid pro his sumptibus detrahere potest, alij tamen nu. 85. *relati inde recedunt, & eorum contrariam sententiam consuetudine esse approbatam, testantur plurimi* nu. 86. *enumerati, eaque à Constitutionibus etiam Imperij non est aliena* nu. 89.

87. L. 1. ff. de contrah. empt. *declaratur.*

88. c. Quanto. de jureiur. *declaratur.*

90. Monetae jus praeter Imperatorem habent & Reges, alijque superiorem non recognoscentes, & ex eorum generali aut speciali concessione vel immemoriali praescriptione consuetudineue competit etiam inferioribus nu. 91. *eaque sententia vsu tum in Imperio* nu. 92. *tum in Gallis* nu. 94. *approbatur.*

93. Monetae regale habentes, quibus elogijs in Constitutionibus Imperij ornentur?

95. Monetae regale in Gallia tandem omnibus ideo ademptum est, quod multi illud habentes, eo abusi sint in nonnullis etiam alijs regnis nulli hoc jus monetae conceditur.

96. Hoc regali in Imperio multi etiam abusi sunt, qui tamen eo priuati non sunt, licet interminationes crebrae diuersis Imperij Constitutionibus factae sint, de causis abusus huius Regalis.

97. *Numismatum certa genera vt cudantur, nec alia ferire liceat, siue sint coronati, siue alia eius generis numismata, Imperij constitutionibus cautum est.*

98. *Monetæ materia, pondus, & æstimatio etiam certa, & à qua recedere non liceat, in Constitutionibus Imperij præfinita est.*

99. *Monetæ regale habentes non debent inde suum commodum captare, sed eo ad Imperij salutem ac dignitatem vti.*

100. *Huius regalis abusus & monetarum deprauatio ex officinarum multitudine prouenit.*

101. *Monetarum officinæ in singulis Imperij circulis non plures quam tres aut quatuor ijs, quibus hoc regale competit, habere licet, exceptis tamen ijs, qui fodinas habent, cum hi ex eo auro & argento, quod in fodinis suis consequuntur, in peculiaribus officinis monetam cudere possint,* num. 102. *quod tamen restringe, vt infra* nu. 107.

103. *Monetales magistri non prius ad munus suum admittendi sunt, quam si de ijs inquisitio habita fuerit, & ex ea de eorum conditione, peritia, probata fide & honesta dimissione constiterit.*

104. *Hi magistri duplici iuramento constringuntur.*

105. *Monetæ regale habentes illud nec vendendo, nec aliter alienando in alium transferre, nec etiam alijs locare vel de lucro aliquo inde percipiendo cum a'ijs pacisci debent.*

106. *Prærogatiua Electorum & quorundam aliorum, qui regale monetæ habent.*

107. *Fodinas habentes hac prærogatiua gaudent, vt peculiares officinas præter tres vel quatuor illas publicas singulorum Imperij circulorum habere, & soli ex præstantiori auro, quam est in aureis Rhenensibus, monetam cudere possint, ita tamen, vt id ex hoc auro non fiat in alia moneta, quam Ducatis.*

108. *De moneta aurea & argentea & infecto argento quæ Electores ad Rhenum, item Saxonicus & Brandeburgicus inquirere debeant.*

109. *Regale non habens si monetam cudat, punitur, licet non adulterina sed proba sit: Imo etiamsi rescriptum Imperatorium de cudenda moneta obtinuerit* nu. 110. *Ex edicto etiam monetali de anno 1559. priuilegia de moneta cudenda ante vel post illud concessa iuxta hoc ipsum restringenda sunt & si illi aduersentur, cassantur.*

111. *Mo-*

111. Monetam probam si is, qui jus monetæ non habet, cuderit, non ordinaria falsæ monetæ pœna, sed pro arbitrio judicis punitur.

112. Monetam falsam cudentes qui παραχαράκται *vocantur, Deum, homines, & Principem deludunt & offendunt,* nu.113. *& jus gentium lædunt.* nu.114.

115. Qua pœna ijdem plectantur?

116. Monetæ falsæ criminis conscij etiam puniuntur, & domus ignorantis, in qua hoc crimen commissum est, fisco vindicatur, nisi dominus quamprimum hoc scelus resciuit, magistratui prodiderit.

117. Monetam falsam cudentes sine jussu judicis capi possunt, & conuicti non appellant: leuia etiam indicia contra eos ad torturam sufficiunt nu.118. *& contra eos socius criminis in testem admittitur.* nu. 119.

120. In moneta falsum committentes an ignis pœna afficiantur, si ea moneta sit eorum, qui superiorem recognoscunt?

121. In monetæ falsæ crimine publicatio bonorum est abrogata. Nou. 134. §.fin. & authent. Cod. de bon. damnator. *vnde tamen ex edicto monetali, & alijs constitutionibus Imperij in nonnullis casibus recessum est.*

122. Monetam auream, non vero argenteam adulterantes ignis pœna affici quidam tradunt, quorum sententia nu.123. *improbatur, contrariaque sententia tum ibi, tum infra* nu.126. *confirmatur.*

124. L.5.C.Theodos. de falsa monet. *explicatur.*

125. Solidorum appellatione simpliciter vsurpata, non raro etiam argentea moneta comprehenditur.

127. Monetam quidem cudentes, sed reprobatam, & quæ expendi non potest, arbitraria pœna puniuntur, eaque pœna similiter locum habet in eo, qui falsam monetam cudere conatus est, sed pœnitentia ductus desijt, num.128.

129. Monetam radentes, tondentes vel tingentes jure communi, si liberi sunt, ad bestias damnantur, si serui, vltimo supplicio afficiuntur, siue monetam auream, siue argenteam esse constet, hodie vero arbitrio judicis puniuntur nu.130.

131. Monetam alterius conflantes & in aliam conuertentes arbitrio judicis puniuntur.

132. In moneta ea crimina committi scientes, si dissimularint nec indicarint, quomodo puniantur, & si delatione facta bona delinquentis publicentur, quibus ea debeantur? Quanta & quam variæ sint pœnæ pecuniariæ contra delinquentes in moneta ex edicto monetali vel alijs Constitutionibus Imperij, inter quas est & pœna 100. marcarū auri ex Constitut. Friderici Tertij de anno 1442. à qua recessum est per illud edictum & reliquas constitutiones, in quibus pœna 50. marcarum auri nominatim non exceditur, vt & vllius pœnæ marcarum vel librarum argenti in re numaria nulla fit mentio, nec jure communi quoque contra delinquentes in ea re aliquid de argenti vel etiam auri mulcta, reperitur constitutum.

133. Monetam probam si contrahentes recipere recusent, puniuntur, qua autem pœna id fiat, vide nu. 134.

135. Monetam falsam expendentes qua pœna afficiantur, & quid de eo, qui per errorem in ea re peccauit, dicendum sit? nu. 136.

137. Monetam falsam ex causa permutationis vel simili conquirentes, &, cum detrimento aliorum expendentes & constitutione Carolina comburuntur, fallit si non dolose expendant nu. 138 *impuberes excusantur & non tutores eorum. De ignorantia an & quando præsumatur Dolus & culpa non præsumuntur quod limitatur in delictis & rebus illicitis.*

139. Monetam non falsam sed ob vetustatem à Principe reprobatam expendentes pœna extraordinaria & mitiori puniuntur. Probam vero maiori tamen æstimatione ac valore, quam legibus ac Constitutionibus definitum est, expendentes omnibus numis, quibus contractum est, priuantur, & ij Magistratui eius loci, vbi peccatum est, applicantur.

140. Mandata sine clausula in Camera impetrari possunt aduersus eos, qui contra id, quod in Imperio sancitum est, alia moneta vel valore pecuniam expendere & soluere volunt.

141. Numismata prohibita aurea vel argentea in Imperium importantes, vel in eo percussa inde exportantes qua pœna teneantur?

142. Monetæ regale amittunt, qui id in vendendo, permutando, donando, alioue modo alienant, vel etiam alicui locant, vel quorum consensu, vel scientia alterius moneta ab aliquo conflatur, & in aliam vertitur num. 143.

144. Mo-

144 *Monetæ regale habentes si aliam monetam, quam quæ in Imperio lege comprobata est, cudant, vel solutionis loco expendant, qua pœna afficiantur? & de pœna peculiari Magistrorum monetalium ex constitut. de anno 1570.* §. Der Müntzmeister aber ꝛc.

145 *Qui debita viginti quinq; florenis maiora semibaciis, aliisue minoribus numis soluere conantur, eorum confiscatione puniuntur.*

146 *Monetæ regale habentes, si singulis annis tempore probationi monetæ Imperij constitutionibus præfinito non comparent, in omnes expensas ab aliis ordinibus eius circuli, in quo conuentus habetur, factas condemnantur, illæq; iisdem ordinibus, &, si hi remittere velint, fisco soluenda sunt. Quã vtiles & necessarij sint duo exploratorij de moneta quotannis habendi conuentus.*

147 *In monetæ regale habentium pœnis antea adductis notandum esse, quod nulla corporalis reperiatur, ideoq; magnum esse discrimẽ inter has & illas, quæ illud ius non habentibus irrogantur. Enumerantur simul in specie, quibus diuerso respectu pœnæ præter corporis afflictiuam applicentur.*

148 *De valore monetæ mutato coronidis loco subiicitur quæstio, vtrum contractus, an vero solutionis tempus spectandum sit, & defenditur, regulariter illud, non autem hoc spectari debere* num. 149 *additurq; eam sententiam esse communem,* nu. 150. *æquiorem & benigniorem,* nu. 151. *ac Cameræ aliarumq; variarum curiarum & collegiorum decisionibus comprobatam,* nu. 152.

153 *Ob monetæ mutationem post moram factam contractus tempus non inspicitur.*

154 *Monetæ valore mutato tunc etiam tempus contractus non inspicitur, cum expresse aliud est actum aut statuto cautum, vel consuetudine receptum* n. 155. *cui limitationi adduntur in specie duæ aliæ limitationes & simul subiicitur remissio ad plures alias limitationes* n. 156.

SEptimum regale est ius monetæ, quod appellatione monetarum *in hoc c. vnic.* designatur. Vetustissimis † temporibus cum non esset monetæ vsus, neque aliud merx, aliud pretium vocaretur, vnusquisque secundum necessitatem rerum ac temporum vtilibus inutilia permutabat, vt ait ICtus *in l. 1. de contrah.* 1

empt. Vnde Antonius de Gueuara inter epiſtolas ſuas eam quam ad Imperatorem Carolum Quintum ipſius iudicium de re nummaria poſtulantem, ſcripſit, ita exorſus eſt, vt non ſolum oſtenderit in primo ſtatu originalis iuſtitiæ & innocentiæ, cum terra ſua ſponte omnia ad vitam neceſſaria produceret, ſed & longe poſt lapſum Adami, cum eadem terra ſpinas & tribulos proferret, & non niſi multo cultu & labore, homini victum præberet, nullum monetæ vſum fuiſſe, & ſubiicit Origenem in commentar. dicere, Iobum ſeptem boum, tria Camelorum millia, & quingentos aſinos ac numeroſam admodum familiam, auri vero ac argenti & eiuſmodi rerum nihil omnino habuiſſe.

Quibus verbis idem Gueuara annectit, conſtare olim omnes Hiſpanorum diuitias in pecuaria & venatione poſitas fuiſſe; & in nouo etiam orbe nullum pecuniæ vel auri & argenti, quantum ad negotiationem attinet, vſum fuiſſe, ſed res rebus permutari ſolitos eſſe.

De huiuſmodi permutatione antiquiſſimis temporibus facta, Iuriſconſultus *in d. l. 1. ff. de contrah. empt.* ita loquitur, vt ſubiiciat hæc verba, *ſed quia non ſemper, ne facile concurrebat, vt, cum tu haberes. quod ego deſiderarem, inuicem haberem, quod tu accipere velles, electa eſt materia, cuius publica & perpetua æſtimatio difficultatibus permutationum æqualitate quantitatis ſubueniret.* Quibus verbis addi poteſt ex Gueuar in dicta epiſtola, tanto id commodius viſum eſſe, quod nummus portatu eſſet facilis, & mediocris ſumma, quam plurimæ merces comparari poſſent. Ex quibus manifeſtum fit, vſum numiſmatum vrgentibus commerciis hominum ex ipſa natura eſſe introductum, vt de eo vſu etiam paſſim Ariſtoteles *lib. 1. polit. c. 6.* teſtatur.

Sane poſt ipſam legem, rem in qualibet Republ. vtiliſſimam & maxime neceſſariam, nihil æque eſt vtile ac neceſſarium, quam vſus numorum, qui † etiam à Græco vocabulo νόμος ſuam appellationem habet, Bodin. *de republ. lib. 1. cap. 10.* Molin.

2

de vſu-

de vsurar. contract quæst.92 num.694. vers. probatur etiam ab origine. Rudel. *de monet. lib.1. cap.1. num.41 & 44. vers. Quamuis vero. & c. 3. num.9.* qui etiam *d. num.* 41. male opinari ait Ioannem Aquil. & alios nonnullos, numum ideo, quod Numa Rex apud Latinos primum pecuniam signarit, sic dictum esse, & addit pro alterius sententiæ confirmatione, quod cum antiquioribus temporibus omnia fierent permutationibus, postea certa lege vsus numi sit inuentus. Aristoteles etiam *d. cap.6.* scribit, inde numum nomen habere, quod non natura, sed lege consistat, cum ipse Princeps, ipsa Respublica, ipsa denique lex numum constituat. Monetam vero à monendo sic appellari infra *numer.50. & 51.* occasione saluberrimæ constitutionis Constantini Magni, quæ extat *in l.1. C. de veter. numis. potest. lib.11.* ostendetur.

Quoniam † vero maxime vtilis & necessarius est numorum vsus, passim in orbe terrarum hominibus ita hic vsus placuit, vt iure gentium sit receptus, vt recte contra eos qui simpliciter Iuris ciuilis esse asserere non vereantur sentiunt Dd. *in l. Paulus de solut. cap quanto. de iureiur.* Bartol. *in l.1. §. fin. de contrahend. empt.* gloss. *ad spec. Saxon. lib.2. art.26.* Molin. *d. quæst.92, numer.695.* Tiraquell. *tract. de retract. lig. §.30. num.21.* Pinell. *ad rubric. C. de rescind. vendit. part.1. c.1. num.25.* Petr. Gregor. *d. c.1. nu.31.* & Mudæus *in d. §. fin.* Rudel. *d. lib.1. c.5. nu.1.* idq; verum esse vel inde liquet, quod emptionis † venditionis contractus, qui non nisi pretio interueniente iniri potest, iuris gentium esse dicatur *d. l.1. §. fin. l. ex hoc iure. ff. de iust. & iur. §. ius autem gentium. Instit. de iur. nat. gent. & ciuil.* Ac de hoc iure gentium quoad monetam plura dicentur infra *num.28.29.30.* 3 4

Etsi † vero hæc ita se habeant, & pecuniæ signatæ materiæ soleant esse hæc tria metalla; æs, argentum, & aurum *l.2. §. eodem tempore & quatuor ff. de orig. Iur.* tamẽ fuisse apud antiquos numos ex coriis bubulis factos scribit Alex. ab Alexan. *genial. dier. lib.4. c.15.* & vsos etiam eos esse ligneis asperis & quadratis numis testatur Lazius *comment. suo de Republ. Rom. lib.3. c.3.* De Britannis scribit Iulius Cæsar *commentar. de bello Gallic. libr.5.* quod numo ferreo 5

reo vterentur & annulis ferreis ad certum pondus examinatis, pro numo. Romani vero ante Regem Seruium Tullium vsi sunt ære tantum, eoq; rudi, non signato, ac is Rex primus signauit æs
6 pecudum nota, indeq; † pecunia appellata est, authore Plinio *lib.18.c.3.& lib.33 c.3.* & Isodor. *lib.16.c.17.* ait: Prius æream pecuniam in vsu fuisse, post argenteam, deinde auream secutam sed ab ea qua ceperit nomen retinuisse. Idque etiam fiebat non solum in emancipationibus liberorum per æs & libram, sed & in ea formula, qua prodigis bonis interdicebatur, licet non solum cera sed & aureos argenteosq; nummos haberent Paul *lib.3.sen-*
7 *tent.tit.4.* Cuiac. *obs.33.lib.7.* atque † hinc est, quod per æs numorum omne genus, siue aureorum, siue argenteorum, significetur. *l.etiam aureos.ff.de verb signif.l.si seruus § huius legis ff. ad l.Aquil.*
8 *l.Procurator.§ sed si dedi.ff.de tribut.act.* & † quodlibet debitum appellatione æris denotari soleat *l. venisse. & l. cedere diem. §. æs alienum ff. de verb. signif. l. impensæ & l seq. ff.de religios. & sumpt.funer. cum similib.* Hinc etiam est appellatio ærarij, item Tribunorum ærarij, de quibus Cicer. *l b.1. Epist. ad Attic.* & Quæstorum ærarij, de quibus Tacit. *lib.11.* Apud Græcos etiam χαλκὸν, id est, æs, pro omni pecunia sumi tradit Alciat. *in d.l.etiam aureos. num. 6.ff. de verb.signif.* vbi *nu.2.* dicit, in Transalpina Gallia qualemcunq; numorum speciem simpliciter argentum vulgo appellari: & de Hebræis idem asserit Rebuff. *ibid.in pr.*

9 Signatum † vero est argentum apud Romanos anno ab vrbe Roma condita 484. Q. Fabio Consule, quinque annis ante bellum Punicum. Couarr. *de numismat. collat.c.2 n. 1.* vbi ostendit, quod annum ita legendum esse apud Plin, *d.c.3.* vbi id anno 585. factum esse scribitur, & Didaco Couarr. accedit, Rudel. *de monet. lib.1.c.2.nu.12.* addens idem ante Couarr. tenuisse Georg.
10 Agricol. *de prec.monet.* De † aureo numo à Plinio *d. c. 3.* memoriæ proditum est, quod percussus sit 62. anno post argenteum, idq; comprobat Covarr. *in prædict. tract. cap.3. num.1.* & Rudel. *d.*
11 *c. 2. num. 12.* Plumbei † & stannei numi omnino reprobati fuerunt, & quidem l. Cornelia damnati, *l. lege Cornelia. §. eadem lege ff. Ad*

ff. Ad l. Cornel. de fals. quemadmodum † & ærosa pecunia, quæ 12
videlicet plurimum æris admixtum habet, damnabatur *l. credit-tor. in pr. ff. de solut.* Narratur de Dionysio Siculo Tyranno, quod suos aliquando Syracusanos coegerit stanneis numis vti. Peccauit; † & Antoninus Caracalla grauiter in hisce reprobatis nu- 13
mis cudendis, vt in eius vita testatur Xiphilinus ex Dione, Antonino Caracallæ, inquit, cum cætera omnia, tum numus adulterinus erat. Nam pro argento auroue, quod nobis dabat, plumbum argentatum, & æs inauratum parabat. Tacitus † Impera- 14
tor vero non solum meros plumbeos & stanneos numos non probauit, sed etiam omnem mixturam ac confusionem plumbi ac æris, item æris & argenti, non autem auri & argēti prohibuit, & si quis contra faceret, voluit capitale esse, cum bonorum proscriptione, authore Vopisco *in eius vita.*

Sane cum maxime necessarius sit monetæ vsus, nec Respublica commode sine ea consistere possit, merito Tacitus & alij boni legumlatores summam putarunt rei numariæ curam habendam, & deprauationi eius sedulo occurrendum esse, placuitque, vt † ius monetæ proprium esset Principis. *l. 2. C. de fals. mo-* 15
net. l. si quis numum. C. Theodos. eod. in quibus locis Constantinus Magnus vt ad gubernacula Imperij sedens monetas suas vocat, & sic † etiam publicæ dicuntur *in l. sacrilegij §. 1. ad l. Iul. peculat. &* 16
in l. Quicquid. C. Theod. de falsis monet. item fiscales *d. l. quicquid.* Sic & † Fridericus I. monetas *in hoc cap. vnic.* inter regalia refert, & 17
eorum appellatione exornat. Idem fit in Constitutione Imperij anno 5524. edita. §. Dergleichen hat etc. & in ea quæ anno 1551. promulgata est §. So haben wir auch etc. quibus locis ius monetæ diserte appellatur regale, quod etiam fit in Constitutione Maximiliani Secundi ann. 1570. edita. §. Alsdann auch die Müntzgerechtigkeit etc. vbi simpliciter regale appellatur, & Cæsareū etiam regale nominatur. Atque huc pertinet, quod etiam in iure Saxonico *lib. 3. art. 60.* scriptum est, Regi Romanorum in quamcunque ciuitatem Imperij venerit monetas non minus, quam vectigalia patere ac vacare debere.

18 De † Carolo Magno memoriæ proditum est, quod adeo ius monetæ pro regali habuerit, tantiq; id fecerit vt alibi, quam in ipso palatio cudi monetam noluerit, vt videre est in Capitulis Caroli Magni *tit. de pac. c.* 18 idq; tradit etiam Bodin. *de repub. li. 6. cap. 3.* verba eius hæc sunt: *De falsis monetis, quia in diuersis locis contra iustitiam fiunt, volumus, vt nullo in alio loco moneta, nisi in palatio nostro*

19 *fiat.* Romæ † etiam in æde Iunonis monetalis moneta percutiebatur, cui præfecti erant trium viri monetalis æris, auri argentiq; flatores, Pompon Læt. *De magistratib.* & Bodin *d. c.* 3. eoque pertinent Ouidij versus:

Arce quoq; in summa Iunonis templa monetæ
Ex voto memorant facta Camille tuo.

20 Illud † etiam olim in numis fuit obseruatum, vt Imperatorum imagines numis imprimerentur, vt non solum ex historiis patet, sed & ipsa numismata vetera testatum faciunt, de quibus videre licet Iacob. de Strada *in sua epitome thesauri antiquit.* &

21 fuit † inclinante Imperio hoc officium Comitis sacrarum largitionum, vt imagines Cæsarum referret moneta, quo spectant apud Cassiodor. *variar. libr. 6. cap. 7.* hæc verba: *verum hanc liberalitatem nostram alio decoras obsequio, vt figura vultus nostri metallis vsualibus imprimatur; monetamque facis de nostris temporibus futura secula commonere.* O magna inuenta prudentum! ô laudabilia instituta maiorum! vt & imago Principum subiectos videretur pascere per commercium, quorum consilia inuigilare non desinunt pro salute cunctorum. Fuit autem illud vt imagines Imperatorum numis imprimerentur, vsque ad hæc nostra tempora obseruatum, eoque tandem res deuenit, vt Principum superiorem Imperatorem agnoscentium, & ius cudendi monetam habentium, imagines maioribus ipsorum monetis addantur.

22 Tantum † autem & tam augustum est hoc regale, vt Principem locū semper inter regalia obtinuerit, & adhuc obtineat,

23 vt scribit Rudel *de monet. lib. 1. cap. 24. num. 18.* & † ossibus Principis inhærere asseratur à Camerario *in repet, cap. 1. vers. Septima conclusio*

clusio pag. 641. *De prohib. feud. alien. per Frideric.* Paride de Puteo *in tract. de Syndic in verb. de excessib. contr. subdit. numer.* 12. Wesenbec. *consf.* 61. *num.* 31. ideoque inter maiora etiam regalia merito refertur, vt diximus supra *libr.* 1. *cap.* 2. *num.* 38. vbi *num.* 3. & alia elogia adducta sunt, quę ad hoc etiam regale pertinent. Atq; † hoc quidem eo verius est, ꝙ in re numaria ita peccantes, vt falsam monetam cudant, vel etiam probam monetam adulterauerint, ipsius Maiestatis læsæ rei dicãtur. *l.* 2. *C. de fals. mon. & l pen. C. Theodos. Cod. Constitutione criminali Caroli V. art.* 111. ideoque † conscij etiam huiusmodi criminis puniantur *d. l.* 1. *Cod. de fals. monet.* nec appellandi † facultatem habeant rei huius criminis *d. l.* 1. §. *appellandi,* vtcunque † tantus sit in criminalibus fauor appellationis, vt cuilibet etiam tertio, & quidē pro inuito, appellare liceat à sententia contra aliquem de crimine pronunciata *l. non tantum. ff. de appellat.* Sunt & alia nonnulla quæ peculiaria & singularia sunt in crimine falsæ monetæ ob excellentiam huius regãlis, vt apparebit ex iis, quæ infra in specie de pœnis eius criminis vlterius dicentur.

24 25 26 27

Neq; † vero quo minus ius monetæ Principis supremi proprium, ac inter regalia, & quidem maiora referendum esse dicēdum sit, obstat, quod monetæ vsum iuris gentium esse, & inde originem trahere, supra dictum est. Nam licet via publica etiam, & flumina nauigabilia, & aliud nauigabile facientia, sint de regalibus, tamen vsus eorum iure gentium est communis, vt supra *c.* 2. *& c.* 3. ostensum est, & similiter ripatica inter regalia referuntur, etiamsi riparum vsus iure gentium sit communis, vt supra *c.* 5. dictum est. Non mirum igitur fuerit, si monetas quoq; siue ius monetæ dixerimus esse regale, vtcunq; vsus monetæ sit iuris gentium, cum † præsertim Princeps nihil aliud in hac re numaria sit, quam minister iuris gentium. Atque † est hoc ipsum, ꝙ ius monetæ sit regale, eo minus à iure gentium alienum, quod eodem iure introductum sit & receptum, ne cuiuis priuato liceat monetam cudere, sed hoc potius fiat publica authoritate, vt tradit Molin. *in tract. de vsur. contractib. quæst.* 92. *n* 605.

28 29 30

Vt autem eo magis perſpicuum ſit, quam late ſe extendat hoc regale, tenendum eſt, reprobare † etiam & tollere mo-
31 netam non minus eſſe regale quam cudere eam. Zaſ *conſ 16. numer. 25. lib. 2.* Weſemb. *conſ. 60. n. 31. part. 2.* vbi pro eadem ſententia allegat etiam Alexand. *in l. eleganter §. reprobos. ff. de pign. action.* Contrariorum enim eadem eſt diſciplina, & Frider. *in hoc c. vn.* non ſpeciatim de iure cudendi monetam, ſed generatim de monetis loquitur, per monetas intelligens generaliter ius monetæ, ſiue ea cudenda ſit, ſiue omnino reprobanda, ſiue mutanda. Guntherus quidem *in ſuis verſib. lib. 8.* Monetarum loco iura cudendæ monetę numerat inter regalia, ſed nihil aliud per iura cudendæ monetæ intelligit, quam generale ius monetæ. Et ſane quemadmodum Fridericus ipſe *in hoc c. vnic.* Sic etiam Radeuicus *lib. 2. c. 5.* Sigon. *de reg. Ital. lib. 7. & lib. 12* Mutius *Chron. li. 18.* & Dedochin. Abb. ſimpliciter & generaliter meminerunt monetarum. Pari ratione in conſtitutione Imperij de anno 1524. §. Dergleichen hat ꝛc. & de an. 1570. §. Alsdann auch die Müntzgerechtigkeit ꝛc. hoc regale ſimpliciter & generaliter vocatur Müntzgerechtigkeit / hoc eſt, ius monetæ, & in Conſtitutione de anno 1551. §. So haben wir auch ꝛc. *item d.* §. Dergleichen hat ꝛc. *& d.* §. Alsdann auch die Müntzgerechtigkeit vocatur regale monetæ. Non ſolum
32 igitur † cudere, ſed & reprobare & mutare monetam, certamq; ęſtimationem & valorem eius conſtituere, ad regalia pertinet, ideoq; recte Albert. Brun. *in tract. de augm. & dimin. monetæ in præmiſſis n 5.* ait, eius eſſe æſtimationem monetæ dare, qui habet poteſtatem ſeu ius cudendi eam. Qua reſtrictione tamen hæc accipienda ſint, & quatenus Imperatori liceat reprobare monetam, vel æſtimationem certam in ea conſtituere, paulo poſt videbimus.

Etſi vero ius monetæ tanti fiat, & tam ſit excellens & auguſtum, vt inter regalia & quidem maiora referatur, tamen mone-
33 tarij, † qui, vt ait Vlpian *in l ſacrilegij. §. 1. ad l. Iul pecul.* in moneta publica operantur, & hodie in Imperio corrupta latina voce Müntzer vocantur, de iure communi homines omnino viles

& hu-

& humiles censentur, adeo quidem vt semper etiam in hac sua conditione manere cogantur, nec aliquo dignitatis priuilegio inde liberari possint, vt ad honores vllum aditum habeant, *l.1. C. de murileg. & gynaciar. lib.11. l ne quis. C. de dignit. lib.12.* & in *l. edicimus C. de murileg. & gynaciar.* prohibetur, ne ingenua copuletur monetario, & simul statuitur, si se illi copulauerit, & post fisci denunciationem in ea coniunctione perseuerauerit, monetariam eam fieri cum sua sobole, vetatur etiam, ne monetariorum filiæ copulentur ingenuis. Non desunt quidem, qui in ea sunt opinione, quod monetarij jure communi non sint vilis conditionis, nec textus iam allegati accipiendi sint de ijs, qui Principis monetam cudunt, sed potius de corruptoribus monetæ & falsarijs, & Alciat. *in d.l.1.* tradit, per monetarios in eo textu, non esse intelligendos eos, qui monetam cudunt. Sed contra hanc opinionem expendendum est, quod adeo verum sit, monetarios esse eos, qui monetam cudunt, vt etiam *in d. l. sacrilegij §.1. ad leg. Iul. pecul.* ij esse dicantur, qui in moneta publica operantur, vbi per publicam Vlpian. Principis monetam intelligit. Atque *in d. l.1.* & reliquis legibus supra adductis, nec non *in l. si quis ex corpore, C. de murileg. & gynac.* simpliciter monetariorum fit mentio, ideoque dicendum non est, eas esse accipiendas de ijs, qui Principis monetam non cudunt, sed eius corruptores & falsarij sunt. Ad Alciati authoritatem, quam contra sentientes magni faciunt, quod attinet, addit is *in d. l. 1.* Interpretes alios alteram sententiam amplecti, fateturque suam esse singularem. Et sane postquam illa scripsit, alij plures Interpretes eam singularem opinionem reiecerunt. Cumprimis vero ei merito opponitur doctissimus & acutissimus Cuiac. qui docte interpretatus est libros tres posteriores Codicis, & cumprimis etiam *d. tit. de murileg. & gynac. & d. tit. de dignit.* sub quibus sunt *d.l.1.* & reliquæ ex Codice allegatæ leges. Hic non aliter monetarios interpretatur, quam qui monetam cudunt, idque fit *in d.l.1.* ab eo, vt & à Godofredo *in not. ad ipsam rubric. nec ibi, vel in reliquis locis,* vllo modo vocat in dubium, an non sint de ijs accipiendi, qui Principis monetam non falsam cudunt. Nominatim etiam Alciatum reprehendit.

Cuiac. *in d.l.si quis ex corpore. C. de murileg.& gynaec.lib.11.* dicitque se mirari, quod scripserit in eo titulo monetarios non esse, qui monetam cuderent. Similiter nominatim reprehenditur hic Alciat.hac in re à Decian.*in tract.criminal.lib.7.cap.23.num.6.* Vbi addit omnes monetarios, etiamsi sint ministri in hoc officio cudendæ monetæ, tamen viles haberi personas. Atque est Alciati opinio eo magis erronea, quia pro eius confirmatione hãc rationem addit, quod cusores monetæ ad eum titulum non pertineant. Nam & *in ipsa Rubrica & varijs locis* in contextu eorum fit mentio, & certum jus de ijs statuitur, ideoque & Cuiac.*in d.l.si quis ex corpore* eam rationem falsam esse dicit.

34 Verum † licet monetarij jure communi vilis & abiectæ conditionis fuerint, vt iam ostensum est, tamen hodie se res aliter habet. Sunt enim multo melioris conditionis, & non minus quam alij, ingenui homines reputantur, eorumque jure passim fruuntur, & quidem ex generali & notoria consuetudine, qua in re constitutionibus Imperij nihil ijs derogatur, sed potius illa multo melior eorum conditio per eas confirmatur, estque eorum munus inter varia illa monetæ munera, quorum meminit Maximil. I. ante annos plus quam centum nimirum in constit. anno 1500. edita §. Item wir/ ꝛc. vbi nominatim eorum etiã facit mentionem, quorum primarium munus est ratione monetæ, & qui magistri monetales siue Müntzmeister vocantur, quibus proximi sunt, qui Guardini in constitutione Imperij appellantur, & alias Zigostatæ vocantur, *in l.2.de ponderat.lib.12.* & à Iustin.*in edicto 11.* Item ponderatores nuncupantur *in d.Rubric.C.de ponderat.*

35 Quantopere † vero hodie etiam extra Germaniam & cumprimis in Gallia recessum sit à jure communi in monetarijs quoad eorum conditionem, & quanto melior sit, apparet etiam ex ijs, quæ prodita sunt à Renat.Choppin.*de Doman. Franc. lib. 2. tit. 7. nu. 14.* dum inter alia ait, præfectos rei numariæ & monetales operarios multiplici immunitate donatos à Philippo IV. anno 1296. Carolo IV. anno 1324. Iohanne anno 1350. & à posteris sensim Francorũ regibus, & Guido Pap.*quæst.402.nu.5.* scribit, quod monetarij actu & habitu operam monetariorum continuantes, dum

dum monetę cuduntur, in patria priuilegijs monetariorum gaudere & à contributionibus exempti esse debeant, & *d. nu. 2.* ait, liberos † etiam monetariorum de consuetudine in Delphinatu & 36 tam in regno Galliæ, quam Imperio, ipso jure absque noua creatione per Principem facienda dici monetarios, & gaudere priuilegijs eorum, si actu & habitu exerceant officium.

Porro † quod de præstantia juris monetæ, & de potestate 37 non solum cudendę, sed & reprobandæ & mutandæ monetæ supra dictum est, non eo pertinet, quasi Imperatori probam monetam omnino reprobare vel deteriorē facere ac mutare liceat. Nam † in qualibet moneta debent hæc tria concurrere, materia 38 siue ipsum metallum, forma & pondus *l. 1. ff. de contrah. empt. & l. 1. C. de vet. numism. potest. lib. 11.* vbi per speciem denotatur materia Iohan. Aquil. *de potest. monet. part. 2. c. 11. coroll. 3.* vbi dicit, hęc † tria 39 esse de substantia monetæ. Idem tradit Marsil. *in l. qui falsam. ff. de fals.* & post eum à se allegatum Rudel. *de monet. lib. 2 c. 27. num. 17.* Surd. *cons. 285. n. 10. lib. 2.* Dec. *in tract. crimin. lib. 7. c. 27. n. 9* Fab. an. *de empt. & vend. q. 5. n. 3.* ideoque vt moneta proba ac legitima dici possit, necesse est, vt nec materia, nec forma sit adulterata & pondus plenum ac justum sit *d. l. 1. ff. de contrah. empt. & d. l. 1. C. de veter. numism. potest. lib. 11.* idq; diserte etiam cōstitutum est à Leone Philosopho *in Nou. 52. in fi.* pertinetq; eodem Carolina criminalis constitutio *art. 111.* vbi Imperator Carolus V. sancit, ita hæc tria in qualibet moneta esse necessaria, vt, si vel vnum ex ijs desideretur, moneta pro falsa habenda sit, & falsi crimen in ea committatur. Inter † ea vero tria requisita materiam ita commendat 40 Schurff. *cons. 60. nu. 7. cent. 2.* vt eam massam appellans, dicat hanc esse metrum, mensuram, normam & regulam monetæ, addatque id dicere glossam *in d. l. 1. in verb. probet. ff. de contrah. emption.* Adducuntur à Keckermanno *in synopsi prudent. œconom. cap. 6.* & alia duo peculiaria requisita, quorum vnum est, vt numus ad vsum pauperum in minimas partes distinctus sit: alterum, vt ex tali materia sit paratus, quæ ærugini ac corruptioni minime obnoxia sit. Sed quemadmodum absurdum est, verum requisitum esse, vt ad vsus pauperum numus in minimas

partes

partes sit distinctus, sic etiam nulla lege vel constitutione Imperij, vel etiam ab Interpretibus comprobatum multo minus vsu receptum est. Posterius vel eo nomine non est pro peculiari vero requisito habendum, quod id comprehendatur vno ex prædictis tribus requisitis materiæ videlicet, quæ in moneta proba esse debet & sic ærugini ac corruptioni non obnoxia. Obseruandum vero est circa illa tria requisita, quod licet ea à cudente monetam obseruata sint, tamen in eo requiri vt potestatem habuerit cudendi ex priuilegio, præscriptione vel consuetudine: eoque pertinet quod in Constitutione sua criminali Carolus Quintus *art. 111.* vtatur his verbis oder auch ohne habende freyheit müntzete / rc. & quod etiam proba & ab omni suspicione aliena moneta cudatur, tamen jus cudendi non habens puniatur, vt infra *suo loco* ostendetur

41 Quod † si igitur hæc tria in moneta concurrere constet, atque ea hac ratione proba sit, non potest summus etiam Princeps propria authoritate, & sine iusta legitimaque causa, eam reprobare vel mutare, siue hæc mutatio fiat per augmentum siue per diminutionem: idque Constantinus Magnus satis diserte constituit *in d. l. 1. C. de veter. numism. potest.* & comprobatur à Leone Philosopho *in d. Nouell. 52.* atque hinc *in l. 1. C. de ponderat. lib. 10.* ipsius Imperatoris quæstor non tenetur aliam suscipere monetam, quam quæ iusta est, vtcunque videatur, quæ ei offertur, Imperatoris authoritate percussa vel permissa sit.

42 Laudatur † Marius Gratidianus, quod Romæ legem *rogarit* de ludo siue schola instituenda, in qua juuentus doceretur numos probare & ab adulterinis probos discernere, vt narrat Plin. *lib. 13. cap. 9.* addens hanc legem tam fuisse jucundam & gratam plebi, vt Marium Gratidianum vicatim statuis ornaret, & scribit Cicero, thure & cereis eas honoratas fuisse, nec vllum hominem Romæ multitudini extitisse vnquam hoc vno cariorem.

43 Erant † etiam olim temporibus Imperatorem ponderatores siue Zygostatæ, quorum supra obiter mentio facta est. Hi explorandis & probandis numis adhibebantur, vt apparet ex Iustin. *Edicto 11. & l. 2. Cod. de ponderat. lib. 10.* vbi Iulianus Imperator ait,

huius-

huiusmodi personas per singulas ciuitates constitutas fuisse. Eodem † modo hodie in Imperio per ponderatores, qui Germanica lingua Guardin vocantur, quælibet monetæ probantur, eorumque alij sunt generales alij speciales. Et † in constitutione Ferdinandi de re numaria anno 1559. promulgata, §. Vnd damit diese/rc. & § *seq.* duo diuersi constituti sunt dies, nimirum calendę Maij, & calendæ Octobris, quibus quotannis Imperij moneta probetur. Idque confirmatur in constitutione Imperij de anno 66. §. Wiewol dann auch/rc. & constitut. de anno 70. §. Als wöllen wir nochmaln/rc. & in constit. de ann. 76. §. Setzen also demnach/rc. 44 45

Generali † quoque consuetudine passim receptum esse, vt bonitas & quantitas materiæ magis quam ipsa forma siue character attendatur & probetur, ac licet character sit summi Principis, tamen moneta non recipiatur, si in bonitate & quantitate materiæ aliquid desideretur, testatur Molin. *de vsur. contract. qu. 92. n. 703.* vbi addit de facto in tota Europa, quæ ditionis Christianorum est, obseruari & constare, quod à tempore immemoriali obseruatum fuerit, florente etiam Imperio Romano. Atque hęc eo magis attēdenda sunt, quod etiam iustorum minutorum numismatum certa sit quantitas & pondus eiusq; ratio habenda, & pœnæ etiam contra eos constitutæ sint, qui in huiusmodi minutis numismatis ratione debiti ponderis siue quātitatis vel etiam materiæ & formæ peccant. Neq; vero patrocinatur Principibus reprobare vel mutare monetam pro arbitrio volentibus, quod reperti fuerint aliquando Imperatores, qui aliorum Imperatorum numos, quantumuis ratione materię, formę & ponderis legitimos, reiecerunt, nec in vsu esse voluerunt. Nam † non quid ab ijs factum sit, sed quid fieri debuerit, spectandum est *l. sed licet. ff. de offic. præsid.* Nonnulli † Imperatores, vt alijs regalibus, ita & hoc abusi sunt, nec fecerunt, quod se decuit, ideoq; eorum factū improbatur, & numismata ab ijs reprobata justam materiā, pondus, & formā habentia in vsum revocantur à Constantino Magno *in d. l. 1. Cod. de veter. numis. potest. lib. 11.* Idem fit à Leone Philosopho *in d. Nou. 52.* vbi simul laudat, quod iam antea hac in parte à Constantino præstitum erat. Atque ideo merito Galliæ 46 47 48

Rex Philippus Bellus, qui primus regum Francorum monetam corrupit, labem hanc postea agnoſcens filium ſucceſſorem monuit ne hoc regali abuteretur & ſuo exemplo numiſmata adulterari pateretur Bodin. *de Repub. lib. 6. c. 3. num. 630.*

49 De † Arragonum Regibus memoriæ proditum eſt, quod more à maioribus accepto, cum Reges creantur, jurent, ſe antiquæ & à prioribus Regibus percuſſæ monetæ leges minime violaturos eſſe. Et Petrus Quartus Rex Arragonum Iacobum Regem Balearum regno ſuo priuauit, quod jure monetæ abuteretur,

50 & numorum pretium deterius redderet ac mutaret. Sane † Conſtantino Magno, authori ſaluberrimæ conſtitutionis *in d. l. 1.* ne aliter quam legitime & ſanctе hoc regali vteretur, nec ſubditis falſi crimen in moneta committendi occaſio præberetur, adeo fuit cordi, vt voluerit teſte Euſebio ſuam effigiem numis ſic inſculpi, vt hominis Deum flexis genibus inuocatis ſpeciem præ ſe ferret, licet alioqui ipſa etymologia monetę tã Principes ipſos,

51 quam alios ſatis commonefaciat veri vſus numiſmatum. Nam † moneta inde ſic appellatur, quod moneat, ne quid fraudis in materia, ſigno, vel pondere fiat, Iſidor. *lib. 6. c. 17.* & Corraſ. *miſcellan. lib 3. c. 13. nu. 3.* vbi addit doctiſſimos etiã Grãmaticos hoc docere.

Sed & eo minus Imperatoribus & alijs Principibus quantumuis ſuperiorem non recognoſcentibus licet hoc regali abuti, & monetam pro libitu corrumpere, reprobare ac mutare, quod, vt ſupra dictum eſt, eius vſus ſit juris gentium, & iſti Principes in hoc regali nihil aliud exiſtant, quam miniſtri eius juris, ideoque per iſtum abuſum hoc ipſum jus violent.

Quibus accedunt ipſa dignitas & ſplendor Reipub. nec non ſalus populi, quæ ſuprema lex eſſe dicitur. Etenim & hæc vrgent, ne ſummi etiam Principes ac magiſtratus hoc regali, corrumpendo ac reprobando monetã, vel ſimili ratione abutantur,

52 de † qua re & digniſſima majeſtate regnantis, & in omnem æternitatem ſummis laudibus decantãda eſt vox optimi Imperatoris Maximiliani II. qua in Conſtitutione anno 1570. promulgata §. Als dann auch die Münßgerechtigkeit/ꝛc. in verbis: Weil wir ſelbſt/ꝛc. de ſe etiam ipſo vt Imperatore Romano profitetur, quod teneatur hoc

tur hoc regali vti ad salutem & honorẽ Imperij. Certe † salutem 53 Imperij maxime lædi, si legitima moneta reprobetur, vel mutetur, vel inde elucescit, quod ea res census etiam ac bonorũ vnius cuiusq; dubitationem adferat, ideoq; nemo, quantæ suæ sint facultates, constituere queat, incerta pacta, quibus emptiones & venditiones & alij contractus ineuntur, & vitæ societas continetur, incerti reditus, vectigalia & aliæ publicæ functiones, pœnæ etiam ipsæ, quæ legibus ob delicta & crimina irrogantur, & præmia, quæ bene meritis debentur, incerta futura sint. Deniq; quã plurima & in priuatis & publicis rebus rationibusq; omnino dubia, perplexa, & suspensa eo modo reddantur necesse est, atque huc spectant, quæ Leo Philosophus *in d. Nou. 25.* contra eos Principes, qui numismata antiqua & legitima abrogant & mutãt, adducit, cum inter cætera ait, quantum hinc in communibus negotijs nouitatis, quantum item detrimẽti, quod cum ad omnes, tum præcipue ad pauperiores, potiusq; auxilio & defensione indigetes pertineat, existeret, intelligere noluerunt. Certe mercatorum vulgus, quiq; alioqui manibus victum quęritant, & deniq; vniuersa rusticorum natio, dum antiquata ea, qua hactenus vsi sunt, pecunia, alio modo res necessarias sibi parare nõ possunt, in perquam angustas adiguntur angustias. Hæc Leo Philosophus.

Recte † igitur & præclare Pontifex Innocentius III. *in c. quanto de jureiur.* statuit, ne jureiurando quidem firmari eum actum, 54 quo legitima moneta reprobatur vel mutatur, aut huiusmodi reprobatio vel mutatio comprobatur, & inter cætera ibidem addit, per huiusmodi actus graue scandalum generari in populo, & juramentum illud iniquitatis vinculum futurum, si ei stãdum esset. Atq; hic quidem notandum est, hoc à Pontifice non priuatæ personæ, nec alicui ciuitati vel Comitati, vel Duci, sed Regi Arragonum, vt superiorem in temporalibus non agnoscenti, & quidem de juramento ab hoc ipso Rege præstito rescribi, ideoq; ad alios etiam Principes ac magistratus, quamuis superiorẽ haud agnoscentes porrigendũ est. Obseruandum etiam † est ab eodẽ 55 Pontifice eodem loco Consiliarios Regis Arragonũ deceptores appellari, qui huic Regi authores fuerunt, vt irrequisito populo

jurauet, vsq; ad certum tempus patris sui conseruare monetam, quæ circa mortem eius legitimo pondere erat defraudata, in quibus verbis & hoc notatu dignum est, quod illud etiam factum & juramentum damnetur, quo comprobatur moneta, per quam iam antea alius Princeps ab antiquiori & legitima moneta recessit, ideoque Belluga *in spec. Principum rubric. 36. §. graue damnum. nu. 10. in fin.* ait, *caue, ne consulas Principi moneta mutationem in*

56 *damnum populi, quia non eris consiliarius, sed deceptor.* Et † Ioannes Andr. *in d. cap. quanto. num. 2.* dicit, quod multi tales hodie reperiantur Consiliarij, qui deceptores ibi appellantur, & tantum nituntur ad danda consilia pro extorsione pecuniæ, & quod lex dicat, expellendos esse huiusmodi Consiliarios, aliosq; idoneos introducendos.

Atque hæc quidem, quæ hactenus dicta sunt, ita se habent, quando propria authoritate reprobatio & mutatio numismatis

57 à Principe ita fit, vt nulla subsit justa causa. Nam † si de justa causa reprobationis ac mutationis constet, recte dicetur reprobatio ac mutatio in hac vel illa moneta fieri *l. 1. Cod. de veter. manumiss. potest. lib. 11 d. cap. quanto* & ibi Dd. Andr. de Isern. *in hoc cap. vnic. in verb. moneta. num. 12. & nu. 13.* vbi *nu. 12.* inter cætera ait, Principes

58 † sine justa causa tale aliquid facientes peccare & teneri sicut de rapina & Bodin. *de Repub. lib. 6. cap. 3. num. 680.* grassatores & homicidas appellat. Adstipulantur huic sententiæ Matth. de Afflict. *in hoc cap. vnic. in verb. moneta. num. 9.* Gabriel Biel. *de monet. potest. conclus. 2.* Couarruu. *in lib. de vet. numism. collat. §. cum ex his. c. 7. nu. 6.* Paris de Pur. *in tract. de Syndic. tit. de excess. Imperat. num. 6.* Petr.

59 Gregor. *de Republ. lib. 9. c. 1. nu. 31.* qui addit ab † eo, qui monetam sine maxima etiam necessitate mutat aut reprobat, violari jus gentium & commerciorum, vt quod ex stata pecunia (sicut ipse loquitur) constat.

Iustam autem causam reprobandi & mutandi monetam esse, si adulterina sit, dubio caret, & nunc tantum loquimur de reprobatione & mutatione monetæ legitimæ & non adulterinę.

60 Iusta † igitur eiusmodi monetæ reprobandæ & mutandæ causa est, quando ipsa materia monetæ vilior facta est, veluti si antiqua mone-

mo netanimia vetustate & ob assiduam contrectationem sit deterior facta & in substantia & pondere imminuta. Andr. de Iser. *ad d. verb. monetæ. num. 12.* Matth. de Affl. *ibid. num. 9.* Couarruu. *in d. c. 7. num. 6.* & Gabriel Biel. *in d. concl. 2. vers. Secunda causa*, vbi addit, ex hac causa ita posse mutari vetus numisma, & cudi nouum, vt vsus veteris omnino reiiciatur & inhibeatur.

E diuerso † vero & hæc iusta esse censetur causa, si ex communi hominum æstimatione pretiosior & carior facta est materia monetæ. Afflict. & Couarr. *iam citatis locis* Gabriel Biel *in d. conclus. 2. vers. tertia causa.* Adhæc † cum necessitas legem non habeat *l. 1. vers. Sane si qua ff. de offic. consul.* actumque † soleat reddere licitum, qui alias est illicitus *c. quod non est. de reg. iur. in 6. l. 1. & l. 2. C. de patr. qui fil. suos distrax. l. 2 §. cum in eadem ff. ad l Rhodiam de iact.* & † eius causa semper excepta censeatur *l. alienationes. ff. famil. ercisc. l. pater filium in princ. ff. de leg. 3. & l. 1. ff. de fund. dot. l. vt gradatim. §. Quoties. de muner. & honor.* Crauett. *cons. 6. nu. 91.* Roland. à Vall. *cons. 81. nu. 34. lib. 1.* ideoque priuatorum ius commodo & & vtilitati publicæ cedat, recte dicemus, quandocunque † puplica vtilitas & necessitas vrget, vt moneta antea recepta & legitima reprobetur vel mutetur, iustam hanc esse in Principe causam id faciendi, idq; ita tradunt Guid. Pap. & alij Dd. *in d. cap. Quanto.* Andr. de Isern. *verb monetæ. num. 13.* & Matth. de Afflict. *ibid num. 9. vers. item potest Princeps.* Ioan. Aquil. *de monet. potest. c. 5.* Gabriel Biel. *in d conclus. 2. vers. posset addi, & conclus. 5. vers. dubitatur secundo* Schneid. *de feud. part. 2. n. 118.* Cou. *in d. c. 7. n. 5.* vbi subiicit Hispaniarum reges ob huiusmodi publicam vtilitatem & necessitatem precia numismatum auxisse, idq; ex constit. Regis Henrici Secundi & Ioannis primi constare.

61 62 63 64 65

Talis † vtilitas & necessitas esse censetur, quando Princeps indiget auxilio pro defensione necessaria Reipubl. Gabriel Biel. *in d. conclus. 5. vers. dubitatur secundo.* Paris de Puteo. *in tract. de Syndic. tit. de excessib. Imperat. num. 6.* vel quando † magna pecuniæ vis colligenda est pro redemptione ipsius Principis, vt nonnullis Interpretibus placere ait Gabriel Biel. *in d. conclus. 5.*

66 67

68 *versic. videtur etiam*, vel quando † belli necessitas vrget, vt moneta mutetur, & noua, eaque insolita & minus iusta, cudatur, Schneidw. *d. part. num.* 118. Decian. *in tractat. crimin. libr. 7. cap.* 23. *num.* 33. Andr. de Isern. *in d. verb. moneta. num.* 13. vbi addit, huius-69 modi † tempore & tali necessitate vrgente, ex ferro etiam & corio aliam posse cudi monetam, quæ durante bello valeat ac po-70 testatem habeat legitimæ monetæ. Idem † tradit Matth. de Afflict. *ibid. numer. 9. versic. item potest Princeps.* Et facit pro hac sententia, quod necessitatis causa semper excepta censeatur *l. alienationes. l. qui erat heres ff. famil. ercisc. l. 1. ff de fund. dotal.* & collectæ quæ alias non deberenrur nec imponi possent, recte exigantur, si id fiat ob bellum imminens aliamue necessitatem vel vtilitatem *l. iubemus nullam & l. placet C. de Sacrosanct. Eccles.* Barto!. *in l. nullus nu.* 1. *C. de curs. public. lib.* 12. Auctor voti Cameralis, quod est apud Gillman. *rer. iudicat. libr. 2. decis.* 51. *num.* 49. Ferret. *de Gabell. nu.* 529. Mich. Grass. *comm. opin lib. 1. c. 18. quæst.* 3. Thomat. *in tract. de collectis §. subiiciunt. n.* 7. Hieron. Schurff. *consil.* 44. *nu.* 16. 17. & 18. *cent.* 1. Gutierrez. *pract. quæst. lib. 1. quæst.* 3. Hieron. de Cæuallos *in specul. comm. opin. contra comm. qu.* 726. *n.* 18. & 19. Eodemq; pertinet etiam, quod licet prohibitum sit, cudere nummos, qui pfennig vnnd heller appellantur, Constitutione de anno 1570. §. Damit aber &c. hoc ita tamē restringatur, vt si aliquo loco necessitas vrgeat huiusmodi nummos haberi, ii permissione circulorum accedente, tanto numero, quanto necesse fuerit cudi possint. Addit vero Matth. de Affl. supra allegato *n. 9. vers. ita potest princeps de mutatione moneta ex belli necessitate facta*, cessante hac causa publicæ necessitatis ac vtilitatis, facta videlicet pace, Principem teneri ad damnum, quod subditi ad huiusmodi mutationem monetę passi sunt resarciendum, puta si mercator vendiderit merces, quæ valuerint 100. aureis probæ monetæ, & acceperit pecuniam ex ferro, corio vel simili materia percussam, quæ cessante illa necessitate non possit ab hoc mercarore expendi. Idem docet Andr. de Isern. *d. numer.* 12. Ioann. Aquil. *in d cap.* 3. Paris de Puteo *de Princip. & Duc. excess. numer.* 69. Prosper Farinac. *tract. crimin.*

min.part.5.quæst.118.numer.56.& 57. Franc.Marc.*decis.152 numer. 1.vers facultas cudendi* Schneidw. *d.part.2. numer.119.* Couarruu. *d. cap. 7. numer. 7.* Gabriel Biel *in d. conclus.2. in princ.* & asserit Matth. de Afflict. *iam citato loco* id adeo esse verum & rationi iuris consonum, vt Princeps sibi gehennam ædificet, & ad infernum accessurus sit, nisi tale damnum subditis præstet, Et simul exclamat; Heu quot Principes damnantur propter hoc!

Et pro hac sententia de sumptibus refundendis facit, quod licet † Princeps vrgente necessitate & ob causam subditorũ res auferre possit, tamen tali casu iustum precium eius rei soluere t neatur *l. venditor. §. si constat. ff. commun. de seruit. l. Lucius. ff. de euict. l. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vendic.* Et est de hac re elegans etiam textus in *l. serui. Cod. pro quib. caus. seru. proprem. libertat.* vbi in terminis rei numariæ domino serui, qui ob vtilitatem publicam ciuitate Romana donatur, pretium huius serui restituitur à fisco. Ob quem textum ibidem hanc sententiam de precio à Principe soluendo amplectuntur Odofred. & Bald. Eidem accedunt Costall. & alij Dd. *in d. l. item si verberatum §. 1.* Nicol. Euerhard. post alios multos à se a legatos *in loc A plenit. potest, num.14.* Andr. de Isern. *in hoc c. vn. in verb. moneta, num.13* & Afflict. *ibid. nu.10.* 71

Censetur † autem & illa esse eiusmodi publica vtilitas & necessitas, quæ mutationem monetæ admittit, quando aurea & argentea numismata extra fines Imperij vel regni euehuntur, vt post alios à se adductos tradit *in d. cap. 7. numer. 5.* & Bodin. *de Repub lib.6. c.3.* ait, reges Galliæ Franciscum primum, Henricum secundum, & Carolum nonum, leuiores & deteriores antiquioribus numis cudisse, idque quasi necessitate quadam coactos fuisse, quod in finitimis locis argentea numismata gallicis deteriora ferirentur, eaque ratione subditi ac ciuitates regni Galliæ numis argenteis spoliarentur, & paulo post *eod. cap.* ait, Principum † fere omnium legibus seuerissime caueri, ne aurum & argentum extra Imperij & regni sui fines euehatur, sed 72 73

nun-

nunquam obtineri poſſe, vt legibus pareatur, quamdiu com-
74 mercia cum finitimis, vti neceſſe eſt, intercedant. Et † ſane in Imperio Romano anno 1524. & aliis diuerſis temporibus per varias Imperij conſtitutiones & edicta omnibus & ſingulis ordinibus & ſubditis Imperij ſub graui pœna interdictum eſſe cõſtat, ne aurum & argentum extra Imperij fines exportaretur, vt eo minus aliqua cauſa ſit, legitimam & antea in Imperio comprobatam monetam mutandi.

Etſi vero eiuſmodi cauſas, de quibus ſupra dictum eſt, ſubeſſe oporteat, vt moneta à Principe reprobari vel mutari poſſit,
75 tamen quemadmodum † ſine populi conſenſu reprobatio & mutatio fieri nequit, *c. Quanto de iureiur.* communiſque eſt Dd. ſententia vt teſtatur Ioan. Igneus *in repetit. l. neceſſarios. §. non alias. part. 2. num. 99. ff. ad SC. Syllan.* & poſt eum Menoch. *de arbitrar. iud.*
76 *quæſt. caſ. 316. nu. 47.* ita † ſi ipſius conſenſus interuenerit, poterit fieri eiuſmodi reprobatio & mutatio ſine talibus cauſis, & in præiudicium eiuſdem populi, atque hoc ipſum etiam euincitur ex textu *in d. c. Quanto. in verb. irrequiſito populo.* Nam cum ibi prohibeatur reprobatio & mutatio ſine requiſitione & conſenſu populi, idque ideo fiat, ne contra ſuam voluntatem, vel ſe ignorante, præiudicium graue, quod ex eiuſmodi reprobatione & mutatione ſequi poſſet, inferatur; conſequitur, eam cõſenſu in-
77 teruenjente admitti, argumento † ducto à contrario ſenſu *l. 1. §. Huius rei. ff. de offic. eius cui mandat. eſt iurisdict. c. cum apoſtolica. in fin. de his quæ fiunt à præl. ſin. conſenſ. capit.* late Euerhard. *in loc. leg. à contrar. ſenſ.* vbi *in princ.* dicit hoc argumentum eſſe fortiſſimum, frequens & vtiliſſimum. Et corroboratur hæc ſententia eo, quod
78 quilibet † iuri & commodo ſuo renunciare queat. *l. poſtquam & l. ſi quis in conſcribendo. C. de pact. c. quam periculoſum. 7. quæſt. 1.* Hoc ipſum etiam, ꝙ videlicet cum conſenſu populi ſine iuſta ẽt cauſa recte per Principem reprobentur vel mutentur numiſmata, amplectuntur quoque Innocent. Ioan. Andr. Panormitan. Anchoran. & alij Dd. communiter *in d. c. quanto.* Matth. de Afflict. *in hoc c. vnic. in verb. monetæ num. 9.* Bellug. *in ſpec. Princip. rubric. 36. §.*

grave

graue damnum.n.6. Luc. de Penn. *ad rubr. C. de veter. numismi potest. in fin. lib. 11.* Martin. Laudens. *in tract. de monet. quæst. 8.* Ioan Aquil. *de potest. monet. part. 2. c. 5.* Hostiens. *in summ. tit. de censib. §. ex quibus. vers. Quid si moneta.* Couarr. *in d. c. 7. n. 6.* Rudel. *de monet. lib. 1. c. 5 n. 2.* Decian. *in tract. crim. lib. 7. c. 23. n. 32.* Atqui hoc in regno Hispaniarum ita seruari ex Petr. de Belluga à se allegato testatur Boer. *decis. 136 nu. 6.* Qui † vero Interpretes sic à Boerio *ibidem & nu. 7.* 79 citantur, quasi existiment, sine vllo etiam populi consensu mutari posse monetam, partim nullam populi in locis ab eo allegatis faciunt mentionem, partim ita sunt accipiendi, modo iusta sit causa, vel populo non præiudicetur; atque ita est intelligendum, quod ibidem communis esse Boerius asserit, Principem solum etiam non interueniente populi consensu posse monetam mutare, alioqui falsum erit, quod de communiori opinione testatur. Etenim † verius est, contrariam sententiam crebrioribus calculis Interpretum receptam & comprobatam esse, & ita à Dd. *in d. cap. Quanto.* concludi ait Schurff. *consil. 60. numer. 10. cent 2.* Et quidem etiam saniorem esse vel potius verissimam, optimisque rationibus suffultam, planum fit ex iis, quæ supra fuse de Principis potestate in moneta reprobanda & mutanda dicta sunt. 80

Cæterum † quod dixi consensu populi interueniente reprobari & mutari posse monetam, non est eo porrigendū, quasi huiusmodi mutatio vel reprobatio alij populo, quam qui consentit, præiudicet, Panormitan *in d. c. Quanto, n. 11.* Martin. Laudens. *in tract. de monet. quæst. 8.* Carol. Molin *de vsur. contract. quæst. 92 n. 695.* Ioan. Aquil *de monet. potest. c. 5.* & facit huc text. *in l. fin ff. de iurisdict.* 81

Sed † quæritur vtrum eius totius populi, cui præiudicium fit, consensus necessario requiratur, an vero maioris partis consensus sufficiat? Innocent. *in d. cap. Quanto.* maioris partis consensum sufficere autumat, quæ sententia Panormitano *ibid. n. 11.* non probatur. Sed pro hac Innocentij sententia facit text. *in l. Iurisgentium. §. fin ff. de pact. l. nulli. ff. Quod cuiusque vniuers. l. Quod* 82

maior ff. ad municip. & in cap. 1. De iis quæ à maior. part. capit. fiunt.
83 Suffragatur eidem sententiæ, quod † vt à toto populo vsu & consuetudine aliquid receptum esse dicatur, & consuetudo subsistat, non sit necesse, huius totius populi consensu id approbatum esse, sed sufficiat maioris partis populi consensum accessisse, & actus consuetudinis in eius notitiam venisse vel ab ea profectos esse, Dd. *in l. de quibus. ff. de legib. & in §. ex non scripto. Institut. de iur. nat. gent. & ciuil.* Canonistæ *in cap. fin. de consuetud.* atque hanc communem & veram esse sententiam ait Syluest. Aldobrand. *in d § ex non scripto. numer.* 11. & in specie, quantum ad monetæ mutationem attinet, sufficere consensum maioris partis populi, tradit Belluga *in specul. princip. rubric. 36. §. graue damnum. numer. 8. per l. 2. §. Si autem. Cod. de iureiur. propter calumn. dand. l. Quibus. ff. de condit. & demonstrat. l. Quod maior. ff. Ad municipal.* per quæ iura idem tradit Ioan. Andr. *in d. cap. Quanto, numer. 4. vers. in primo tamen casu,* docetque ibidem hoc etiam Innocent. & licet Panormitan. *ibidem numer. 11.* dicat, se dubitare de hac re, tamen non decidit contrarium. Atque hæc eo magis hodie in Imperio de iis, quæ ratione monetæ ab Imperatore accedente consensu & suffragio Electorum & aliorum Principum Ecclesiasticorum & secularium ac reliquorum statuum Imperij deliberantur ac decernuntur, attendenda sunt quod non sit dubium, eos pro maiore parte populi, vel potius pro toto populo habendos, ac eius loco esse, idque non solum recessibus Imperij consentaneum est, sed & antiquissimo vsu receptum & continuatum, atque ideo necesse est, vt in iis, quæ à maiori parte populi Imperij ita constituuntur aut decernuntur, etiam ij acquiescant, qui non sunt status Imperij, etiamsi ex priuilegio, præscriptione vel consuetudine ius cudendæ monetæ habeant.

An autem, cum Princeps licite monetam cudit, id ita facere teneatur, vt eius impensis cudantur, nec pluris moneta æstimetur, quam ipsa materia absque charactere esset æstimanda, 84 in quæstionem venit. Et † quidem publicis impensis cudendam

dam esse, nec Principem aliquid pro his sumptibus detrahe e posse, tradit Bartol. *in l. 2. §. mutui. numer. 7. ff. si cert. pet.* eamq́ e sententiam communiter à Dd. esse receptam asserit Curt. Iun. *in d. §. Mutui num. 12.* idq; quoad Legistas affirmat etiam Mart n. Laudens. *in tractat. de monet. num. 6.* qui addit eos moueri *l. 1 ff de contrah. empt.* nec desunt etiam, qui mouentur textu *in d. c. quanto.* Sed † ab hac sententia reced int Ioann. Andr. & Anton. de Butr. *in d. c. quanto.* eaque † contraria sententia crebrior est teste Molin. *de contract. vsur. quaest. 100. numer. 798.* & consuetudine approbata esse di itur ab Imol. & Panormitan. *in d. cap. quanto.* & à Martino Laudens. *in d. quaest. 6.* vbi addit seruandam igitur esse consuetudinem, vt pecunia valeat tantum in forma, quantum in materia, deductis expensis, quibus percussa est. De eadem consuetudine testantur Albert. Brun. *in tractat. de augment. & diminut. monet. in praemiss. num* 1. Fabian. *de empt. & vendit. quaest. 5. num. 3.* Lancelot. *in suo templ. iudic. lib. 1. cap. 1. in verb. ius cudendae monetae habet num. 4.* Bellug. *in spec. Princip. Rubric. 36. §. graue damnum. num* 10, Decian. *in tractat. crimin. libr. 7. cap. 23. num. 31.* & Couarr. *in d. cap. 7. num. 5.* vbi dicit consuetudinem hanc sententiam iam d u in toto orbe Christiano recepisse. Huc accedit Germaniae Iureconsultus Schurff. *cons. 60. n. 7 sent. 2.* vbi ait, hodie pecuniam ita formari, vt tanto minus valeat, quanta est expensa, quae occurrit in faciendo ipsam cudi, idq; quotidie seruari ex Innocentio addit.

85

86

Et † sane dici etiam potest, ex iure communi huic sententiae non obstare *d. l. 1. de contrah. empt.* quia licet ibi publica & perpetua dicatur esse pecuniae aestimatio, tamen hinc non consequitur necessario, quod non sit publica aestimatio nec perpetua, si ita moneta sit publica authoritate percussa, vt sumptus in eam rem facti materiae sint detracti. Similiter † Pontifex *in d. c. quanto.* non ita fraudis in legitimo pondere monetae commiss e meminit, vt ostendat, in eo etiam fraudem commissam, quod impensarum deductio facta sit, sed potius loquitur de eo casu, quo extra huiusmodi impensas, er veram fraudem mo-

87

88

neta legitimo pondere defraudata est, & peculiare lucrum spectatur, quod nequaquam fieri debet, cum ita cudenda sit à Principibus moneta, vt ab omni quæstu & peculiari commodo sint
89 alieni. Eodem † spectat edictum monetarium *de anno 1559.* §. Ferner als sich rc. & constitutio Imperij, de an. 1570. §. Alsdan auch die Müntzgerechtigkeit rc. vbi non solum in genere statuitur salutis & dignitatis Imperij in hoc regali rationem ducendam esse, sed & nominatim ita mentio fit de lucro & commodo, vt non prohibeatur simul aliqua impensarum detractio, sed tantum interdicatur, ne lucrum & commodum in hoc regali captetur ab iis, qui illud habent, idq; aliis etiam Imperij Constitutionibus consentaneum est. Et licet in edicto monetali *de anno 1559.* §. Ferner als sich mandetur, vt illi suis sumptibus monetam cudant, tamen hoc eo pertinet, ne id alienis sumptibus, vel lucri causa fiat, nec eo prohibetur, vt eiusmodi impensæ ab ipsis factæ materiæ detrahantur.

Quæ vero hactenus de Imperatore dicta sunt pertinent etiam ad Reges, & quoslibet alios ipsum Imperatorem vel alium superiorem non agnoscentes. Nam † hi vt alia regalia,
90 sic & ius monetæ habent, de qua re exemplum extant *in d. cap. quanto. de iureiur.* vbi Regis Arragonum fit mentio. & ibidem Panormitan. *num. 6.* dicit tamen Principes esse Hispaniarum.
91 Possunt † inferiores Principes ac alij superiorem recognoscentes habere hoc regale, si vel concessum iis sit ab Imperatore, aliove superiorem non agnoscente, vel immemoriali præscriptione consuetudine ve acquisitum Panormitan. & Dd *in d. cap. quanto* Matth. de Afflict. *in hoc cap. vnic. in verb moneta. num. 2. & ibid.* Isern. *num. 19.* Aluarot. *num. 3. vers quod intelligas. &* P. æpos. *nu. 5.* Ioan. Saison. *ad consuetudines Turonenses titul. 36. vers. attamen de iure* Ioann. Aquil. *de monet. potestat. part. 2. cap. 1. vers. fallit supra.* Schneidwin. *de feud. part. 2. num. 117.* Rudel. *de monet lib. 1. cap. 4. numer. 2. & 3.* Guid. Pap. *decis. 498. num. 1. & 2.* hanc sententiam in curia Parlamenti Delphinatus & vbique seruari asserens,

Boss.

Bossi. *in tract. criminal. tit. de monet. num. 1.* Mynsing. *obs. 24. cent. 4.* vbi communiter hanc sententiam à Dd. approbatam esse attestatur. Accedit † quod hæc sententia vsu approbetur, maxime 92 vero in Imperio, vbi Duces, Marchiones, Landgrauij & alij plerique Principes Cæsarem superiorem recognoscentes, & inter hos etiam Ecclesiastici, adeoq; Abbates & Abbatissæ, item nonnulli Comites, & Barones, ciuitatesque Imperiales, & aliæ, quæ olim Imperiales ciuitates fuerunt ciuitates Imperiales hoc regale habent ex concessione generali aut speciali, vel ex præscriptione consuetudine, adeo quidem, vt in ipsa etiam grauissima ignis pœna Constitutiones Imperij indistincte & generaliter loquantur, nec peculiare quid in Imperatore statuatur eodemque pertineat Constitutio criminalis Caroli V. (vt infra ostendetur) & jus monetæ nominatim in his ipsis etiam Principibus, & alijs ordinibus Imperij vocetur regale, vt videre est in Imperiali constitutione anni 1524. §. Dergleichen hat/ꝛc. Item in constitutione anni 1551. §. So haben wir vns auch/ ꝛc. & ann. 1559. §. Ferner/ ꝛc. & §. Wehre es auch sach/ ꝛc. & anni 1570. § Als dann auch die Müntzgerechtigkeit/ ꝛc. eodemque pertinet cumprimis etiam multo ante eas constitutiones nimirum anno 1356. promulgata aurea Bulla Caroli IV. *cap. 9. & cap. 10.* Passim † etiam qui hoc 93 regale habent, in iam adductis, & alijs constitutionibus Imperij hoc elogio ornantur, vt dicantur Müntzherrn/ Müntzgenossen/ Müntzstände/ vnd die so Müntzfreyheit oder Müntzgerechtigkeit haben. Accedunt his quæ infra dicentur *num. 120.* occasione grauissimæ pœnæ ignis de qua non immerito in dubium vocatur, an ea pœna etiam locum habeat in moneta eorum, qui superiorem recognoscunt.

In † Gallijs quoq; multos Principes inferiores, & quidem 94 inter hos non solum seculares, sed etiam Ecclesiasticos habere jus cudendi monetam ex concessione, vel præscriptione consuetudineve, testatur Guid. Pap. *in decis. 498.* vbi in specie addit talem esse Ducem Borbonię, Principem Vraniæ, Eburodini Archiepiscopum, & Lausanensem Episcopum. De his & similibus idem asserit Renat. Choppin. *de domanio Franciæ lib. 2. tit. 7.* &

Petr. Gregor. *in suo syntagm. part. 3. lib. 36. cap. 3. nu. 25.* vbi inter alia ait, constare ex Regis Galliarum monetali tabulario, quod olim in Gallijs hoc regali vsi sint Comites Niuernensis, Marchianus, Suessionum, Essuorum, Fani Paulini, Vindocinensis, Andegauensis, Pictonum, Blesensis, Sacri Cæsariensis, Carnutensis, Cænomanorum, Procomites, Lemouicensis & Brossius: Episcopi Rhenorum, Suessionensis, Magalonæ, Laudunensis, Meldensis, Caducensis, Claromontanus, & Heroides, Castrouillana & Focanbergia. Quos ita etiam enumerat Renat. Copp. *d. cap. 7. num.*

95 *15.* Quoniam † vero Comites Niuernenses, Marchiæ, Blesenses, Episcopus Cadurcensis, Meldensis & alij plures hoc regale habentes eo in Gallijs abutebantur, ademptum est omnibus hoc regale lege Francisci Primi Francorum regis, vt scribit Bodin. *de Republ. lib. 1. cap. 10.* vbi etiam refert in Regno Poloniæ publico decreto tempore Sigismundi Augusti Regis sancitum esse, beneficij loco vlli subdito ac fiduciario tribui non posse. Turcarum etiam Imperatores hoc jus nemini concedunt teste Bonfin. Clapmar. *de arcan. rerumpub. lib. 1. cap. 16* vbi idem addit de Hungarorum Regibus ex Ottone Frisingensi his verbis de ijs vtente: *Nullus in tam spatioso ambitu Rege excepto monetam vel telonium habere audet.*

96 Sunt † & in Imperio, qui hoc regale ex concessione Imperatoris vel præscriptione habentes eo abutuntur, vt experientia testatur, & patet ex Constitutione Maximiliani I. §. weiter als zum vorigen de anno 1500. & sic ante plures, quam centum annos de eo conquerentis & ex alijs constitutionibus Imperij, maxime vero ex edicto Ferdinandi anno 1559 *de re numaria* promulgato, vbi inter cætera multi ex his nominantur, & numismatum antea male ab ijs percussorum specialis enumeratio additur, eaque numismata simul vt non proba reijciuntur & reprobantur. Neq; tamen ex eo edicto vel alia constitutione apparet, quempiam hoc regali in Imperio (quod in re maximi momenti, & ad salutem dignitatemque Imperij singulariter pertinente, maxime deplorandum est) ob abusum priuatum esse, licet interminationes crebræ diuersis constitutionibus factæ sint, & pœnæ variæ

contra

contra abuſum huius regalis conſtitutæ, inter quas & illa eſt, quod hoc regale ijs ſit eripiendum, qui eo abutuntur. Et ſane propter maximam multitudinem eorum, qui priuilegium & jus monetæ cudendæ habent, eo facilius abuſus ſequitur, eoque difficilius per pœnas, inquiſitiones & probatorios ſingulorum annorum binos conuentus in totum auerti hoc malum poteſt. Et fuiſſet ad abuſum tanto magis euitandum & auertendum maxime è re Imperij & publica, ſi de re nummaria eiusmodi ſaluberrima conſtitutio ſiue ordinatio qualis eſt edictum monetale Imperatoris Ferdinandi de anno 1559. multo ante promulgata fuiſſet. Quod tantum abeſt, vt factum ſit, vt licet Maximilianus Primus in ſua conſtitutione de anno 1500. de abuſu conqueſtus ſit, & ea quæ antea in Comitijs Fridbergæ habitis per aliquot articulos decreta fuerunt, non eſſe obſeruata addiderit, ideoque vt certus alius conſtitueretur dies, quo de re monetali ageretur, placuerit, atque idem poſtea ſub Carolo Quinto diuerſis temporibus & Comitijs nimirum anno 1524. 1526. 1530. 1532. 1541. 1548. 1551. ſit factum, tamen nulla certa ordinatio monetalis ante annum 1559. ſecuta, & anno 1551. tantum ceptum ſit in ſpecie deliberari & conſtitui de ijs, quæ ad huiusmodi ordinationem ſpectant. Ea ordinatio & anno 1566. 1570. & per alios ſequentes conſtitutiones ac receſſu Imperij comprobata, confirmata & ex parte declarata & aucta eſt & in ijs plerunque edictum monetale & nonnunquam etiam ordinatio monetalis per verbum Müntzordnung appellatur, eaque appellatio reperitur etiam in ipſo edicto monetali de anno 1559. Auff ſolches ſindt wir. De pœnis vero qui hoc regali abutendo delinquunt. De quibus & alijs pœnis fuſius infra dicemus, vbi in ſpecie de pœnis circa hoc regale conſtitutis tractaturi ſumus.

Plane vt certæ pœnæ in prædicto edicto ſiue ordinatione conſtitutionibus Imperij expreſſæ ſunt contra eos, qui hoc regali abutuntur, ſic vt eo magis abuſui & publico incommodo occurratur, varia ijs, qui hoc regale habent, ijsdem conſtitutionibus præſcripta ſunt, quæ ab ijs obſeruari debeant. Sic † enim 97
ſanci-

sancitum est, vt certa numismatum genera cudantur, nec alia ferire liceat, siue sint coronati, siue alia eius generis numismata.
98 Sic † de materia, pondere & æstimatione monetæ certi aliquid ijs præfinitum est, à quo recedere non liceat, idque in Imperio ante multo plures quam centum annos nimirum anno 1442. cautum fuit constitutione Friderici III. §. *Item* Wenn auch/ꝛc. vbi disertè additur, nec augeri, nec minui debere monetam, de qua ibi agitur: & postea similiter de materia, pondere & æstimatione
99 aliæ Constitutiones Imperij secutæ sunt. Sic † etiam inculcatur ijs, ne suum commodum in hoc regali captent, & monentur, vt ad salutem & dignitatem Imperij eo vtantur, vt supra dictum
100 est. Sic cum † ex nimia multitudine officinarum abusus huius regalis & deprauatio monetarum proueniat Bodin. *de Repub. lib. 6. c. 3.* & ob eiusmodi multitudinem confusio metallorum, quæ
101 Reipub. periculosissima est, eo magis metuenda sit, placuit, † ne in singulis Imperij circulis plures quam tres vel quatuor officinæ sint, in quibus moneta cudatur, nec ijs qui hoc regale habent, vllas alias peculiares officinas habere liceat, exceptis ijs, quos fodinas etiam habere constat, idque sancitum est in constitutione anni 1570. § Vnd dieweil man/ꝛc. & in constit. anni 1576. § Dieweil auch/ꝛc. item constit. anni 1594. §. Wir ordnen/wöllen vnd gepieten/
102 ꝛc. *versic.* Es soll auch keinem/ꝛc. atque † iam dicta prærogatiua eorum, qui fodinas habent, ita restringitur Imperiali constitutione anni 1571. §. Vnd wiewol/ꝛc. vt ijs permittatur tantum ex eo auro & argento, quod ex fodinis suis consequuntur, in peculiaribus
103 officinis monetam cudere. Sic † etiam in Imperio sancitum est, vt priusquam magistri monetales ab ijs, qui ad probationum diætas ablegantur, ad suum munus monetale admittantur & recipiantur, diligenter inquisitio de ijs habeatur, & ex ea de eorum conditione, peritia, probata fide, & honesta dimissione abunde constet, vt videre est in Imperij constitutione anni 1570. §. Das
104 vnd zu weitterer/ꝛc. Sic † ijdem magistri monetales duplici iuramento constringuntur, quorum prius proprio domino hoc regale monetæ habenti, cui inseruire volunt, alterum vero ad probationum diętas ablegatis præstant, quod in fabricanda moneta

& alijs suo officio iuxta præscriptum ordinationis Imperij fideliter fungi, & se ei ordinationi conformes gerere velint: eoque pertinet prædicta constitutio anni 1570. *in d.* §. Darumb zu weiterer/ etc. Atque hoc in specie confirmatum est constitutione anni 1594. §. Wir ordnen/wöllen vnd gepieten/ etc. *in fin.* Sic ij, qui habent regalia, tenentur obseruare ea, quæ de probandæ monetæ duobus diuersis singulorum annorum temporibus in Imperio constituta esse supra diximus, & quod in conuentu ijs temporibus habito, ordinibus Imperij placuit. Sic † denique vt alia omittantur, interdicitur illis, ne vllo modo hoc suum regale vendendo, vel per aliam aliquam alienationem in alium transferant, neve etiam alijs locent, vel de lucro aliquo inde percipiendo cum de anno 1551. § So haben wir vns auch/ etc. item in edicto monetali de anno 1559. §. Ferner als sich/ etc. & in constitutione anno 1570. edita §. Als dann auch / etc. (vbi inter alia additur, omnia pacta & instrumenta contra hanc prohibitionem facta pro irritis & nullis habenda esse) & in constitutione de anno 1594. §. Wir ordnen/ wollen. Quibus accedunt constitutiones *de anno 1594.* §. *1603.* ea, quæ illis constitutionibus sancita sunt, confirmantes. De pœnis vero, quas contra has omnes constitutiones facientes, & ita hoc regali abutentes, incurrunt, infra in specie suo loco dicemus. *105*

Notandum † vero est nonnullos inter eos prærogatiua gaudere aliqua præ cæteris. Nam nonnulli soli habent jus cudendi auream monetam, nec cæteris hoc datur, vt apparet ex constitutione Ferdinandi de ann. 1559. §. Ferner die gülden Müntz/ etc. Tales sunt Electores & quidam alij, ex ordinibus Imperij. Electoribus vero illud jus competit ex ipsa aurea Bulla Caroli IV. *cap. 10.* vbi in fine ad omnes Electores extenditur, quod in principio ea in re de solo Rege Bohemiæ constituitur. Habent etiam Electores ad Rhenum hoc præcipuum, quod in aureorum Rhenensium materia, pondere, & æstimatione ad eos, non minus quam ad Cæsarem, respiciendum esse dicatur in Constitutione anni 1551. §. Weiter so setzen/ etc. eodemque pertinet edictum Maximiliani II. de anno 1571. §. Gleichsfals weil etliche/ etc. in verbis Den Reinischen Churfürstlichen/ etc. Illi † etiam qui fodinas habẽt, *106* *107*

hac gaudent prærogatiua, vt peculiares officinas habere possint præter tres vel quatuor illas publicas singulorum circulorum Imperij, vt supra diximus, & possunt ijdem soli ex præstantiori & preciosiori auro, quam est in aureis Rhenensibus, monetam cudere, ita tamen vt non aliam monetam, quam Ducatos ex hoc auro faciant, vt videre est in monetali Ferdinandi de anno 1559. §. Ferner dieweil & Maximiliani Secundi de anno 1576. §. Und auß sondern/rc. Atq; huc etiam spectat, quod in dicta constit. anni 1551. § Weiter so setzen/rc. peculiariter & per exceptionem sancitum est de ijs, qui fodinas habent. vt

Feci autem obiter & generatim paulo ante mentionem pœnarum circa hoc regale constitutarum, & promisi simul, me de ijs in specie acturum. Qua in re eo magis me operæpretium facturum existimo, quod inde & illud manifestum sit eorum quæ circa hoc regale obseruanda sunt, & quanti leges & Imperij constitutiones illud faciant, quantoque studio legumlatores occurrere voluerint abusui eius tanquam rei nobilissimæ, & in Republ. maxime necessariæ. Ita vero de his pœnis agemus, vt dicamus de ijs, qui non habent jus cudendi moneta, & de ijs quibus illud jus competit, siue ex concessione generali, vel speciali, siue ex legitima præscriptione consuetudineve hoc regale habent. Verum priusquam hoc fiat, illud præmittendum est, Imperij Electores † ad Rhenum inquirere debere, an extranea & reproba moneta importetur, aut aurea & argentea moneta, vel infectum argentum ex Imperio exportetur, aut emendo vel vendendo reproba pecunia expendatur, aut id in proba moneta aliter maiorive valore, quam æstimata est, fiat, & si contra hæc quid committatur, auream & argenteam monetam, vel etiam infectum argentum occupari debere, vt sancitum est in Constitutione Imperij de anno 1570. §. Und auß sondern & §. seq. & additur ibidem in §. Dergleichen anstellungen/rc. Saxonem & Brandenburgicum Electorem in suis emporijs idem facere debere, Cæsarique in suis & Imperij ciuitatibus eandem rem curæ fore.

101

Vt autem eo, quo iam diximus, ordine de pœnis progrediamur,

mur, primum † de ijs, qui regale monetæ non habent, & tamen 109 eam cudunt, obseruandum est, hos, licet ea non adulteretur, sed proba sit, & ab omni falsi suspicione aliena, tamen puniri. Dd. *in l. sacrilegij. ff. ad l. jul. pecul. in cap. quanto. de jureiur.* Decian. *in tractat. crimin. lib. 7. cap. 23. nu. 26.* Ioan. Aquil. *de potestat. monet. part. 2. cap. 9. corol. 2.* eoque spectat textus *in l. vlt. C. de falf. monet.* vbi † Imperatores adeo volunt huic pœnæ locum esse, vt ne qui- 110 dem is ab ea excusetur, qui rescriptum Imperatorium de moneta cudenda obtinuit, & hoc prætextu eam percussit, cum huiusmodi rescriptum censeatur sub- & obreptitie impetratum, nec aliter quis sibi ius monetam cudendi ob potestatem sibi ab Imperatore factam arrogare queat, quam si concessio sit legitima, & sine sub- & obreptione iusta de causa impetrata, cuiusmodi illæ sunt, de quibus superius dictum est. In edicto etiam monetali de anno 1559. §. Wehre es auch sache daß einiger / ꝛc. expresse cautum est, eum qui post illud edictum priuilegium Cæsareum de moneta aurea vel argentea cudenda impetrauerit, non posse vllo modo eo priuilegio abuti, nec id pro aliter concesso habendum, quam iuxta hoc edictum & ea, quæ eo continentur §. Wehre es auch *&* §. *seq.* Generaliter etiam omnia priuilegia indulta & concessiones, quæ antea à Cæsaribus vel Regibus Romanis impetratæ fuerunt & in posterum impetrarentur ac illi edicto repugnant, cassantur, & amittuntur, ne vllo modo ei præiudicent & derogent, à quacunque persona tandem & quocunque modo impetratio facta sit, vel etiam in posterum fiat.

Quemadmodum † vero *in d. l. vlt.* in specie nulla pœna ex- 111 primitur, sed ita delinquens pœnam, quam meretur, excipere debere dicitur, ita Marsilius *in l. qui falsam. num. 54. ff. de falf.* tradit, pœnam arbitrio judicis committendam esse, quod criminis falsæ monetæ pœna proprie in falsa & adulterina moneta locum habeat, & similiter ab Imperatore Carolo V. *in sua criminali constitutione art. 111.* sancitum est, arbitrio judicis eum esse puniendum, vt colligitur ex verbis oder auch ohne habende freyheit müntzet / & sequentibus.

112 Longe † vero aliter se res habet in ijs, qui non probam, sed falsam cudunt monetam, & vocantur παραχαράκται *in l. falsa. Cod. de fals. monet.* & adulteri monetæ, *in l. 2. Cod. eod. & l. præmio. Cod.*
113 *Theodos. eod.* eoque † crimine Deum, homines & Principem deludunt & offendunt, vt ab omnibus *in hoc cap. vnic. in d. c. quanto. & in d. l. vlt.* tradi ait Decian. *in tract. criminal. lib. 7. cap. 24. num. 5.*
114 & † jus gentium etiam lædunt, vt post alios Dd. ait idem Decian.
115 *d. cap. 24. num. 18.* Aduersus † hos tam grauis constituta est pœna, vt *in d. l. 2.* non solum publicationis bonorum pœna ijs irrogetur, sed & flammarum exustionibus ilico etiam omni dilatione submota mancipandi dicantur, accusatoribusque eorum præmium
116 apponendum esse placeat, & *in l. 1. Cod. eod.* conscij † etiam huius criminis puniantur, & domus ignorantis, in qua hoc crimen commissum est, fisco vindicetur, nisi hoc dominus ignorans, simulatque resciuerit, hoc scelus magistratui prodiderit. Idque statuitur etiam in criminali constitutione Imperatoris Carol. V.
117 *art. 111.* Quibus † accedit, quod capi posse dicantur sine jussu ju-
118 dicis *d. l. 1.* Marsil. *in l. qui falsam. num. 69. & 109. ff. de fals.* & † conuicti etiam non appellent, vt supra dictum est, leuia etiam indicia contra eos ad torturam sufficiant Mascard. *de probat. conclus. 1069. num. 9. 10. vol. 2.* Farinac. *in tract. crimin. part. 5. quæst. 115. num. 119. cum seqq.* Hyppolit. de Marsilijs *in l. quia falsam. num. 115. vers. stampæ seu formæ. ff. ad l. Cornel. de fals.* Decian. *tractat. crimin. lib. 2. cap.*
119 *26. num. 6.* sociusque † criminis, licet alias testis esse non possit, contra socium tamen in hoc delicto admittatur, & in tortura interrogari possit *d. l. 1.* Afflict. *in hoc cap. vnic. in verb. moneta. nu. 26.* Marsil. *in d. l. qui falsam, num. 70.* Decian. *in tractat. criminal. lib. 7. cap. 24. num. 9.*

120 Communiter † vero Dd. de pœna ignis in ea sunt sententia, quod hæc pœna in ijs solis, qui in Imperatoris moneta falsum committunt, locum habeat, & leuiori pœna afficiendi sint, qui hoc crimen designant in moneta inferiorum siue superiorem recognoscentium, vt de hac communi opinione testantur Alex. *consil. 121. num. 1. lib 7.* Viu. *commun opin. lib. 1. in verb. monetam falsam Imperatoris,* & post eos Clarus *in §. falsum. num. 37.* Sed refra-

refragatur Caroli V. constitutio criminalis *art.* III. vbi etiam pœna ignis comprobatur, & iuri communi consentaneum esse, vt nulla inter summi Principis, & eorum, qui superiorem recognoscunt, monetam adhibeatur distinctio, satis aperte asseritur, dum vtitur his verbis auch satzung der Rechten / nec aliquid de ista distinctione innuitur, vtcunq; multi inferiores in Imperio eo tempore, quo hæc Constitutio Carolina promulgata est, extiterint, & adhuc existant, qui ius cudendi monetam habent. Accedit Imperij consuetudo generalis, qua receptum est, vt crementur etiam ij, qui in inferiorum Principum moneta falsum committunt. De hac consuetudine locuples testis est eadem Carolina Constitutio *d. art.* III. Comprobatur etiam illa ignis pœna generaliter per Constitutionem Imperij anno 1551. promulgatam §. Darzu daß sich zc. faciuntq; huc pro maiori confirmatione etiam ea, quæ supra *num.* 91. 92. & 93. dicta sunt. Annectuntur quidem de executione huius grauissimæ pœnæ *in d. l.* 2. *C. de fals. monet.* hæc verba, ilico omni dilatione submota sed *in d. §.* Darzue sich & *d. §.* Wir ordnen setzen vnd wöllen auch ferner zc. nihil de huiusmodi ceteri processu & executione additur & edicto de anno 1559. §. Wir ordnen / setzen vnd wöllen auch ferner zc. Obseruandum vero † est, licet ignis pœnæ *in d. l.* 2. *Cod. de fals. monet.* addatur publicatio bonorum, tamen huius nullam fieri mentionem in *d. ar.* III. & reliquis constitutionibus iam adductis, nec etiam in antiqua constitutione Friderici III. de anno 1442. licet alioqui aliarum pœnarum, & quidem pœnę pecuniarię centum marcarum auri, meminerit, simul addatur, non habentur in ære, in corpore luere debere, ideoq; ea in parte recessum est per eas constitutiones à *d. l.* 2. & comprobatum est in specie in hoc etiam crimine, quod de abrogata pœna publicationis bonorum constitutum est *in Nou.* 134. *vt loci seruator. §. fin.* & inde desumpta *Authent. bona damnatorum C. de bon. damnat. & proscript.* Exprimuntur nonnulli speciales casus in edicto monetali & aliis constitutionibus Imperij, in quibus delinquentes pro qualitate facti, vel etiam personæ in bonis etiam puniuntur, diuersoq; respectu fisco vel

121

aliis hæc pœna applicatur. Atque in huiusmodi specialibus casibus à *d. Nouell.* 134. §. *fin. & d. Auth. bona damnatorum* receditur. Atq; hos etiam iis casibus de quibus Carolus V. *in constitutione criminali ar.* 218. his verbis **oder sonsten in andern fällen** vtitur, hos etiam comprehendi puto.

122 Quæstionis † vero est an *in d. l. 2.* distinguendum sit inter monetam auream & argenteam, vt in solis iis, qui falsam auream monetam cudunt, ignis pœna locum habeat? Distinguendum esse existimat Couarruu. *in tractat. de vet. numism. collat. cap.* 8. *numer.* 3. Idem tenet Marsil. *cons.* 71. *num.* 13. *& seq.* & Decian. *in tract. crimin. libr.* 7. *cap.* 23. *numer.* 11. Cæpoll. *cons.* 77. *num.* 7. Sed † hæc

123 sententia à vero aliena est. Nam & *in d. l. 1. C. de fals. monet.* generaliter Imperator monetæ meminit, & *in d. l. 2. Cod. eod.* licet in specie solidorum etiam faciat mentionem, tamen initio generaliter de numis, & falsa cusione eos formantibus loquitur. Proin-

124 de † textus *in d. l. 5. Cod. Theodos. eod,* (vnde *d. l. 2.* ex parte desumpta est) non obstat, quatenus solidorum meminit, cum præsertim in iure nostro non sit rarum, vt solidorum voce simpliciter vsurpata intelligantur alij etiam numi, quam aurei. Eoque

125 pertinent *l. 1. l. 2. & l. 3. Cod. de vet. numism. potest.* in † quibus locis ita solidorum fit mentio, vt quod de iis statuitur, de argentea etiam moneta exaudiendum sit, idque vel sola rubrica abunde arguit, vt in qua generatim numismatũ fit mentio. Accedit ꝙ *in l. lege Cornelia ff. de fals* & apud Paul. *lib. 5. sentent. tit. 25. in princ.* de crimine falsæ monetæ expresse tam argenteorum, quam au-

126 reorum numorum fiat mentio. Porro † Carolus V. *in d. constitut. criminali, articul.* 111. dum ignis pœnam iuri consonam esse asserit, ita simpliciter monetæ meminit, vt non sit dubium, eum tam de argentea, quam de aurea moneta loqui, & sua etiam constitutione eandem pœnam in vtroque genere monetæ comprobare, vt nec Imperij Constitutiones supra citatæ distinctione inter argenteam & auream monetam de hac pœna vtendum esse innuunt, cum generaliter loquantur, Consuetudo etiam repugnat isti distinctioni.

Quæri-

Quæritur autem quid ſtatuendum ſit de iis, qui monetam quidem cudunt, ſed reprobatam & quæ expendi non poſſit? Et † quidem vera eſt eorum ſententia, qui exiſtimant mortis 127 pœnam in iis non habere locum, idque tradunt Grammat. *deciſ. 79. num. 29.* Pariſ. *conſ. 169. num. 27. lib. 4.* Marſil. *in l. Qui falſam, numer. 53 ff. de falſ.* Rudel. *de monet. libr. 2. cap. 27. num.* 22. Menoch. *de arbitrar. iudic. quæſt. lib. 2. cent. 3. caſ. 316. num. 19.* vbi addit eam pœnā igitur arbitrariam eſſe, & dicit idem in ſpecie reſpondiſſe Alexand. *conſ. 121. numer. 3. libr. 7.* Et licet non deſunt qui *ex l. Eleganter. §. Qui reprobos. in gloſſ. ff. de pignoratit. act.* ſimpliciter tradunt, eiuſmodi factum non puniri, tamen nec textus *in d. §. Qui reprobos*, nec gloſſa de illa pœna ſimpliciter vel cum diſtinctione loquitur. Similiter † non pœna mortis, ſed arbitrio iudicis, 128 & mitius eſt plectendus, qui conatus quidem eſt falſam monetam cudere, ſed pœnitentia ductus deſiit, & ad effectum non perduxit, nec imaginem ac formam impreſſit gloſſ. *in l. Quicunque. ff. de falſ.* Marſil. *in l. Qui falſam. num. 60. ff. eod.* Bonif. *de furt. §. 4. num. 66. & 67.* Pariſ. *d. conſ. 169. num. 24* Menoch. *d. caſ. 316. nu 23.* Rudel. *d c. 27. n. 23.* Gramm. *deciſ. 74. nu. 29 & 30.* Decian. *in tract. crim. lib. 7. c. 27. n. 7.* Atq; hæc quidem ita ſe habent in iis, qui monetam cudunt.

Qui vero † radunt, tondent vel tingunt, ſi liberi ſunt, ad 129 beſtias damnantur, ſi ſerui, ſummo ſupplicio afficiendi eſſe dicuntur *in l. Quicunque. ff. ad l. Cornel. de falſ.* Atq; hanc ſententiam communiter ab Interpretibus eſſe approbatam teſtantur Iul. Clar. *ſentent. libr. 5. §. falſum, numer. 37. verſ. radens autem.* Franciſc. Viuius *commun. opin. libr. 1. in verb. monetam radens.* & Couarr. *de veter. numiſm. collat. cap. vlt. num 5.* vbi ait eſſe hanc communem omnium annotationem *in d. l. Quicunque.* Item *in d. l. 2. Cod. de falſ. monet. & in c. Quanto. de iureiur.* Non deſunt, qui & hic inter auream & argenteam monetam diſtinguendam eſſe exiſtimant, quaſi illa pœna tantum in aurea moneta locum habeat, quod *in d. l. Quicunq;* tantum aureorum numorum fiat mentio. Sed verior eſt ſententia eorum, qui exiſtimant, ita non eſſe diſtinguen-

guendum, in qua sententia est etiam Menoch. *d. casu.* 316. *nu.* 35. Et pro confirmatione eius sententiæ ex parte faciunt, quæ supra contra huiusmodi distinctionem inter aureos & argenteos numos sunt adducta. Quibus accedit, quod de iis etiam numis, qui tinguntur textus *in d. l. Quicunq;* loquatur, & non aurei, sed soli æmei & argentei tingantur, absurdumque sit dicere, quod aurei tingantur.

130 Hodie † vero, quantum ad pœnam attinet, ex constitutione criminali Caroli V. *d. art.* 111. arbitraria huius criminis est pœna, delinquentesque puniuntur in corpore vel bonis pro arbitrio iudicis. Eadem pœna constituitur in edicto monetario *de anno* 1559. §. Hierauff setzen / ordnen vnd wöllen wir das obgemelte &c.

131 Ex † quo loco simul apparet, hanc pœnam locum etiam habere aduersus eos, qui alterius monetam conflant, & in aliam conuertunt, atq; hoc apertius statuitur *in d. art.* 111.

132 Quod si † vero reperti fuerint, qui scientes prædicta crimina commmissa esse, dissimularint, nec intra mensis spatium indicarint, duabus marcis auri puniuntur ex edicto monetario *de anno* 1559. *d.* §. Hierauff setzen/ordnen vnd wöllen wir das obgemelte. &, si bona delinquentium publicantur, tertia pars delatori, reliquæ vero duæ partes magistratui, sub quo delictum commissum est, & eo officium suum hac in re non faciente, circuli eius monetalibus statibus debetur *d.* §. So dann ein solcher &c. additurque *in* §. Wo aber einer &c. eandem diuisionem obseruandam in prædicta mulcta duarum marcarum auri, si alius crimen dissimulantem nec indicantem detulerit, vt nimirum hic deferens tertiam partem, reliquas vero duas partes magistratus, &, si is negligens fuerit, circuli eius monetales status consequantur.

Atq; hic de pecuniaria pœna obseruandum est, quam exigua ea sit, & eam etiam ita diuidi debere, vt solam tertiam partem delator, siue indicans consequatur & est hæc duarum marcarum mulcta inter pœnas pecuniarias, quæ in re monetali delinquentibus ex edicto monetali vel etiam aliis constitutionibus irrogatur, minima, reliquæ multo maiores sunt ex eodem edicto

edicto & constitutionibus Imperij nimirum vel 50. vel 40. vel 20. vel 10. marcarum auri. In constitutione Friderici Tertij vero de anno 1442. constituta fuit etiam pœna centum marcarum auri, sed inde per illud edictum & alias constitutiones Imperij recessum est, in quibus pœna quinquaginta marcarum auri nominatim non exceditur, non fit etiam in illis vllius pœnæ pecuniariæ marcarum vel librarum argenti de re monetali mentio, licet huiusmodi librarum , alias ius commune nonnunquam meminerit, & quidem etiam contra delinquentes, vt videre licet *in l. si clericus Cod. de Episcop. audienti* vbi quinquaginta, *in l. ciuitas Cod. de offic. rector. prouinc.* vbi diuerso respectu quinquaginta & centum *l. si quis seruum Cod. de seru. fugitiu.* vbi duodecim *l. vnic. Cod. de stratorib. libr. 12.* vbi centum argenti libras fisco inferendas esse statuitur. Nihil tamen in eo communi Iure quoad deliquentes in re numaria de vlla pœna pecuniaria, & sic neque de argenti neque etiam de auri librarum mulcta reperitur constitutum.

Puniuntur † vero etiam ij , qui contrahentes monetam Principis sui imaginem impressam habentem, quæ proba est, recipere recusant, *l. 1. Cod. de veter. numismat. potest. libr. 11.* vbi Imperator Constantinus Magnus, de antiqua moneta agens, haud leuiter hoc factum, quo antiqua moneta respuitur, vindicandum esse ait, & † Matthæus de Afflictis *in hoc cap. vnic. ad verb. Moneta num. 8.* putat, capitali supplicio ita delinquentem esse afficiendum, non solum ex *d. l. 1.* sed & ex *l. 3. Cod. de veter. numism. potest. libr. 11.* vbi nominatim huius pœnæ fit mentio atque ita has leges etiam allegat Decian. *in tractat. crimin. libr. 7. cap. 28. numer. 8.* vbi tamen *numer. 9.* addit, hoc accipiendum esse de alia quam mortis pœna, & *numer. 18.* ait, eiusmodi factum extraordinarie puniri, idemque sibi contrarius tenet Matth. de Afflict. *ad constit. Neapolit. lib. 3. rubric. 40. in constitut.* incip. *Si quis campsor. n. 3.* Imperator Leo Philosophus *in nou. 52. in fi.* vult, vt ita delinquentes flagris cædantur, cute tenus tondeantur, ac insuper trium librarum auri mulctam exoluant.

133

134

135 De † iis, quia falsam monetam expendant, Bartol. *in l. Lege Cornelia ff. Ad l. Cornel. de fals.* ita distinguendum esse existimat, vt, siquidem numi sint plumbei vel stannei, incidant in ordinariam pœnam l. Corneliæ de fals. si vero non appareat, tales esse numos, sed potius alterius materiæ esse constet, pœna sit extraordinaria siue arbitraria, quam sententiam amplectitur Panormitan. *in d. cap. Quanto. de iureiur.* Verum huic sententiæ non patrocinantur leges, quibus Bartolus nititur, nimirum *d. l. lege Cornelia, & l. saccularij ff. de extraordinar. crimin.* Proinde ab eodem Bartolo & Panormitano cæteros omnes Interpretes discedere, & existimare, quod ordinaria legis Corneliæ de falsis pœna in expendentibus falsam monetam sine supra dicta distinctione locum habeat, testatur Marsil. *in l. qui falsam. num. 64. ff. ad l. Cornel. de fals. & consil. 47. num 11.* & post eum Menoch. *de arbitr. iud. quæst. cas. 316. num. 52.* & hanc posteriorem sententiam praxi obseruari asserit Marsil. *in d. l. Qui falsam. numer. 64.* idq; ita etiam referunt Couarr. *de collat. veter. numis c. vlt. num. 4.* Menoch. *d. numer. 52.* & Clar. *in §. falsum. numer. 38.* Addit autem Marsil. *in d. l. Qui falsam.*
136 hoc nō habere locum in eo, qui non † dolose, sed per errorem & ignorantiam, falsam monetam expendit, idque verissimum est.
137 Carolus V. *in sua constit. criminali d. ar. 111.* statuit, eos, qui † ex causa permutationis vel simili falsam monetam conquirunt, & cum detrimento aliorum expendunt, comburendos esse, & sic eadem pœna plectendos, qua afficiuntur illi, qui falsam monetam cu-
138 dunt. Obseruandum † vero est diserte ab eo annexa hæc verba gefährlich vnd boßhafftiglich item wissentlich id est dolose malitiose & scienter, & per ea hanc pœnam ad eos, qui dolose ea ratione pecuniam expendunt, expresse restringi, atq; ita omnino approbari, quod modo ex iure communi de ignorantia & errore pecuniam expendentis dictum est.

At quæ hinc impuberes etiam excusantur *l. 1. §. impuberes. C. de fals. monet.* non autem tutores eorum, vt ibidem in fin. additur, & de impuberibus ratio assignatur his expressis verbis, quod videlicet ætas eorum, quid videat, ignoret. Est etiam alias expe-
diti

diti iuris de ignorantia, quod præsumatur, vt infra *cap. 11.* dicetur, vbi etiam late ostendetur, an & quando si opus sit, eam allegans, ad probationem per iuramentum admittatur, & de crassa supinaque ignorantia addetur, etiamsi scientiæ comparetur, tamen eam non obstare, quo minus excusationem aliquam mereatur & mitius puniatur, quam si sciens delinquit, idque merito etiam tam in falsam monetam expendente, quam alio modo delinquente locum habet, cum talis ignorantia à dolo excuset *l. 1. in fin. ff. si ager vectigal.* Bald. *cons. 98. libr. 3.* Tiraq. *de pœnis temperand. & remitt. caus. 13. n. 30.*

Etsi vero Carolus Quintus *d. articul. 111.* vtatur non solum verbo wissentlich / sed & gefährlich vnnd boßhafftig & sic vt pœna locum habeat, dolus verus requiratur, isque difficilis dicatur esse probationis Ias. *consil. 141. colum. 3. volum. 4.* Menoch. *arbitr. iud. quæst. cas. 116. numer. 21.* & regulariter non præsumatur, sed probari debeat Dec. *in l. in actionibus numer. 22. ff. de in lit. iurand.* Seraph. *in tractat. de iurament. priuil. 31. numer. 37.* Crauet. *cons. 287. num. 5.* Pruckm. *cons. 2. num. 329. lib. 1.* adeo vt ne quidem culpa præsumatur, sed sufficienter probanda sit Ludovic. Bologn. *in l. 4. §. Cato numer. 145. de verbor. obligat.* Caualcan. *decis. 7. numer. 9. part. 2.* Gozadin. *consil. 63. numer. 2.* communem hanc sententiam esse dicens Surd. *consil. 12. numer. 16. & cons. 70. numer. 18. lib. 1.* Crauett. *consil. 852. numer. 3. vers. æque culpa* Pruckman. *cons. 41. numer. 22. lib. 1.* tamen in delictum committentibus, & rei illicitæ operam dantibus, dolus in dubio præsumitur *l. si non conuicij,* & ibi Dd. *Cod. de iniur. l. 2. §. doli mali mentio ff. vi bon. rapt.* Nellus *in tractat. ad defensam cap. 1. numer. 16.* Blanc *in pract. crimin. §. visis indiciis numer. 130. 132.* Bartol. *in l. dolum Cod. de dolo* Paris. *cons. 78. n. 16. & 20. par. 4.* ideoq; contraria probatione aduersus eam præsumptionem opus est.

In † iis vero qui non falsam sed ob vetustatem à Principe reprobatam monetam expendunt, non ordinaria sed extraordinaria & mitior pœna iudicis arbitrio locum habet, 139

Decian.*tract. criminal. lib. 7. cap. 26. num. 6.* Curt. *tract. de monet. num 20.* Menoch. post Bald. à se allegatum *de arbitr. Iudic. quaest. cap. 316, numer. 68.* vbi *numer. 69.* Subiicit; Principem posse veteres monetas & exteras reprobare saltem cum populi consensu. De iis vero, qui non falsam, sed probam monetam expendunt, maiori tamen aestimatione & valore, quam legibus & constitutionibus est definitum, cauetur edicto monetali de anno 1559. §. Welche aber dieses vbertretten vnd den Goldgülden &c. *& duob. §§. seqq.* esse omnibus aureis & argenteis numis, quibus contractum est, priuandos, atq; hanc poenam magistratui deberi, sub quo peccatum est. Idem comprobatur constitutione de an. 1576. §. Vnd auß sondern &c.

140 Possunt † etiam mandata sine clausula interpretari aduersus eos, qui contra id, quod Constitutionibus Imperij sancitum est, alia moneta vel valore pecuniam expendere & soluere volunt, atq; ita saepius in Camera Imperiali eiusmodi mandata decreta sunt, de quibus nonnulla praeiudicia allegantur *in decis. & praeiud. Camerae in verb. mandata sine clausula fol. 191.*

141 Quod † si vero ex peregrinis locis prohibita aurea & argentea numismata in Imperium importentur, vel etiam in Imperio percussa inde exportentur, confiscantur haec numismata, atq; ita quidem vt ei, qui hoc delictum magistratui indicat & defert, tertia pars eorum numismatum debeatur, & delinquens insuper pro arbitrio puniatur, vt sancitum est in Constitutione Imperij de anno 1570. §. Aber sonsten alle andere &c. vbi idem statuitur de iis, qui rude argentum ex Imperio in alias regiones exportant.

Nec de his vel illis in specie corporis vel confiscationis bonorum poena additur. Eadem vero arbitraria poena comprobatur constitutione Imperij de anno 1576. §. Ferner als auch &c. atque ita per has constitutiones mutatum est, quod antea cautum fuit in constitutione de anno 1551. §. So haben wir vns auch &c. vbi confiscationis bonorum poena constituta est. Ex parte vero per eas comprobatum est, quod antea constitutum fuit

fuit in prædicto edicto monetali §. Nach dem auch durch etzliche. & confirmatur constitutione de anno 1566. §. Dieweil aber nicht allein/ etc. Atque hæc quidem hactenus de eorum pœnis qui jus monetæ cudendæ non habent.

Peculiariter vero & nominatim etiam aduersus eos, quibus hoc regale monetæ cudendæ competit, pœnæ constitutæ sunt: Ex † his pœnis est, quod priuentur eo regali, si id per venditionem, vel permutationem, vel donationem, vel alio modo alienent, vel etiam alicui locent. Id enim statuitur in Imperij constitutione de anno 1551. §. So haben wir vns auch/ etc. vbi additur ei pœnæ mulcta quadraginta marcarum puri auri, confirmaturque constitutione de anno 1570. §. Als dann auch die müntzgerechtigkeit/ & in specie de conductoribus in edicto monetali de anno 1559. §. Deßgleichen da ein Müntzmeister/ etc. sancitur, pœnam decem marcarum auri incurrere præfectos siue magistros monetales, si ab ijs, qui hoc regale habent, facultatem monetæ cudendæ lucri causa conducant. Pœna priuationis contra prædictos vendentes, permutantes vel alio modo alienantes, vel etiam alicui locantes, statuitur etiam in dicto monetali edicto §. Ferner als sich & §. *seq.* item in constitutione de anno 1594. §. Wir ordnen wöllen vnd gepieten/ etc. vbi simul Procuratori fiscali mandatur, vt aduersus eos Imperij status, qui hac in re peccant, super priuatione nullo habito respectu personarum, per processus fiscales legitimo modo procedat. Atque hæc, & alia supra ex constitutionibus deducta confirmata sunt anno 1598. & 1603. in comitijs Ratisbonensibus per generalem repetitionem, eorum, quæ antea constituta sunt. Ex † Carolina etiam Constitutione criminali *art. 111. in fin.* hoc regali priuantur, quorum consensu vel scientia alterius moneta ab aliquo conflatur & in aliam vertitur.

142

143

Qui † vero, cum hoc regale habent, aliam monetam cudunt, vel loco solutionis expendunt, quam quæ in Imperio lege comprobata & permissa est, in grauem Imperatoris indignationem incurrunt, & insuper quinquaginta libras auri pendere tenentur: atque ea pecuniaria pœna applicatur partim fisco Imperiali,

144

riali, partim circulo, sub quo domicilium habent, qui ita deliquerunt, idque ita statuitur in edicto monetali de anno 1559. §. Hierauff setzen/ordnen vnd wöllen von Römischer/rc. vbi expresse additur, hoc tam in minuta, quam maiori moneta obtinere debere. At in d. Constitutione de anno 1570. §. Damit solch vbermässig/rc. & 2. §§. *seqq.* constituitur, vt si ij minuti numi, qui heller vnd pfennige appellantur, sine legitimo consensu publico sui circuli ab aliquo cudantur, hi numi omnes confiscentur, & damnum inde natum delinquentes suo circulo & quibusvis alijs damnum passis resarciant, & simul suum regale cudendæ monetæ sine vlla vlteriori causæ cognitione amittant. Atque eadem pœna ibidem in §. Vnd was jetzo/rc. & 2. §§. *seqq.* comprobatur in ijs, qui aliam minorem monetam, vel etiam maiorem argenteam aut auream cudunt contra modum præscriptum in d. edicto monetali de anno 1559. De magistro monetali vero in d. constit. de anno 1570. §. Der Müntzmeister aber/ rc. additur eum non solum ad damni refusionem teneri sed & bonis, corpore & morte ex arbitrio plectendum esse, qua in re Denais. *injur. Camer. cap. 192.* male

145 omisit mentionem bonorum. Qui vero † debita viginti quinque flotenis maiora semibacijs, alijs ve minoribus numis exoluere conantur, eorum confiscatione plectuntur ex Constitutione Imperij de anno 1576. §. Insonderheit wöllen wir/rc.

146 Præterea † si hoc regale habentes singulis annis ijs diebus, qui probandæ monetæ constitutionibus Imperij sunt constituti, non comparent ad expedienda ea, quæ in exploranda moneta requiruntur, in omnes expensas ab alijs ordinibus eius circuli, in quo conuentus habetur, factas, condemnantur, eæque expensæ ijsdem ordinibus solui debent, & licet hi delinquenti remittere velint, tamen fisco præstandæ sunt, ex constitut. Imperij de anno 1566. §. Wiewol dann auch/rc. Cui accedit quod de hac re eidem constitutioni additur in constit. de anno 1570. §. Da aber in diesem/rc. Et sane tam vtiles ac necessarij sunt illi duo exploratorij, siue ad probandam monetam deputati conuentus, vt in eadem constitutione de anno 1570. §. Sintemal auch zur Handthabung/ rc. asseratur ad stabiliendam & conseruandam ordinationem

tionem monetalem nullum esse remedium melius, quam vt huiusmodi duo conuentus quotannis habeantur.

Obseruandum † vero est in pœnis eorum, quibus hoc regale cudendæ monetæ competit, supra in specie adductis, nullam corporalem reperiri, atque ea in re magnum esse discrimen inter has pœnas & illas, quæ jus cudendæ monetæ non habentibus irrogantur. Obseruandum etiam est in vniuersum de pœnis eorum, quibus hoc jus competit, vel non ex ijs quæ supra adducta sunt, planum fieri, quam multis & varijs personis diuerso respectu pœnæ præter corporis afflictiuam applicentur & ex ijs videlicet esse vel Cæsaris Fiscum, vel circulum eiusque monetales status vel magistratum, sub quo peccatum est, vel crimen indicantem, vel eum qui læsus siue damnum passus est & inter hos etiam existere, qui non soli sed coniunctim cum alijs eiusmodi pœnas consequuntur & cum fisco quoque concurrunt. 147

Atque hæc sunt, quæ de pœnis adducere libuit. Quibus † si de nobilissima quæstione illa, vtrum mutatione monetæ facta, contractus, an solutionis tempus attendi in solutione facienda debeat, aliquid quasi coronidis loco adiecerimus, supersedebimus vlteriori huius regalis explicatione. Distrahuntur quidem Interpretes in hac quæstione in diuersas sententias, nec pauci sunt, qui de valore monetæ tempus solutionis, non autem contractus spectandum esse existimãt, ex quorum numero præter alios sunt Ioan. Fab. *in auth. hoc nisi, C. de solut.* Roman. *sing. 519. quod tempus, & cons. 123. circa primum, n. 1.* Molin. *de vsur. n. 749.* Hieron. Butigell. *in l. quod te num. 19. ff. si cert. pet.* Sed verior † est à celeberrimo Germaniæ Iurisconsulto Ioan. Fichard. *cons. 30. num. 5. vers. Quapropter hæc. lib. 1.* verissima dicitur contraria sententia eorum, qui tempus contractus spectandum esse censent, eaque confirmatur textu *in c. cum canonicis de censib.* quem textum ad hoc allegant Dd. & inter hos etiam Fachinæus *controuers. jur. lib. 2. c. 10. vers. probatur hæc sententia primo.* (vbi simul pro hac sententia eum textum facere negantes refutat) & Mynsing. *obs. 1. nu. 3. cent. 4.* vbi etiam textum *in cap. olim causam, eod.* adducit, idque 148 149

facit

facit præter alios etiam Gail. *obs. 9. num. 3. & obs. 73. num. 3. lib. 2.* Eodem pertinet textus *in l. cum quid in fin. ff. si cert. petat.* (in quo id tacite censetur actum, vt respectu eius valoris, qui fuit tempore contractus, solutio fiat) & *in l. si ita esset. ff. de aur. argen. legat.* quatenus ibi dicitur, præsens tempus inspiciendum esse, non futurum: quam rationem pro hac sententia adducit Alberic. de Rosat. *in l. vinum. circ. fin. ff. si cert. pet.* dicens, quod contrahentes de tempore & valore currenti tempore contractus videantur sensisse, & nullo modo cogitasse de tempore futuro, nisi hoc appareat. Ad corroborandam etiam hanc sententiam addit Gail. *in d. obs. 73. numer. 4.* textum *in l. vxorem. §. testamento. ff. de legat. 3.* quem ibidem ait notabilem esse. Quibus accedit textus *in l. Paulus respondit. ff. de solut.* vbi creditor negatur cogi posse, *vt pecuniam* in aliam formam, quam conuenit, recipiat, si damnum passurus est, ex quo textu inferri potest, similiter non esse cogendum creditorem, vt pecuniam deterioris materiæ recipiat, si damnum passurus est, nec etiam debitorem cogendum ad soluendam pecuniam ex meliori materia conflatam, ne sequatur inæqualitas inter contrahentes.

Quemadmodum autem verior est hæc sententia, sic & quam plurimi Dd. eam amplectuntur. Nam eam tenent Dd. communiter *in l. Paulus. 1. ff. de solut. & in l. cum quid. ff si cert. petat.* Anton. de Butr. Imol. Panormit. & communiter alij *in c. quanto. de jureiur.* Aretin. *in l. quod te vers. aliquando pecunia. ff. si cert. petat.* Fabian. de Mont. *in tract. de empt. & vendit. in 5. quæst. princ. vers. vlterius est notandum.* Iacob. de Put. *decis. 149. per tot. lib. 2.* Rebuff. *in l. 2. num 3. versic. allegatur textus iste C. de veter. numism. potest. lib. 11.* Curt. jun. *consil. 145. num. 49. vol. 1.* Mynsing. *d. obs. 1. nu. 1. & seqq. cent. 4.* Videtur quidem idem Gail. *in d. obs. 73. nu. 9.* in contrariam sententiam inclinare, sed non est verisimile eum voluisse à superiori sententia quasi non vera recedere, cum hoc non dicat, & eam sententiam ibidem non solum *num. 3.* sed & *num. 4. 5. 6. 7. & 8.* & iam antea *in d. obs. 9. nu. 3.* simpliciter amplexus sit, textuque *in d. cap. olim causam. & in d. l. olim vxorem. §. testamento.* per ampliationes à testamentis & statutis desumptas *nu. 4. & 5.* confirmet, & deni-

& denique communem esse dicat *d. num. 3. & nu. 7* Et † sane hanc 150 ipsam sententiam de tempore contractus spectando communiter & plerorumque Dd. suffragij receptam esse præter Gailium multi etiam alij asserunt, ex quibus sunt Anto. Gabriel *commun. conclus. lib. 3. tit. de solut. & liberat. conclus. 1. num. 1.* Panorm. *in cap. quanto. num. 12. vers. venio ad secundum. de jureiur.* Alexand. *in d. l. cum quid. num. 16.* Cephal. *consil. 31. num. 8.* Albert. Brun. *in tract. de aug. & dimin. monet. conclus. vlt. vers. his sic præmissis. num. 1.* Didac. Couarr. *in tract. de collat. numis. vet. cap. 7. §. vn. nu. 2.* Iacob. Puteus *d. decis. 149. num. 1.* Parpal. *in d. l. cum quid. num. 23. vers. secunda conclusio.* Carol. Molin. *de vsur. contract. qu. 92. num. 693.* Fichard. *cons. 30. num 5. lib. 1.* Eandem † æquiorem & benigniorem esse testatur 151 Mynsing. *obs. 1. nu. 1. & seqq. cent. 4.* & justitiam naturalem eam dictare asserit Regnaud. *in tract. de monet. nu. 4. vers. allegata jura.*

Accedunt † his decisiones variarum insignium curiarum 152 & collegiorum, & inter ea etiam supremi judicij totius Imperij. Nam eandem sententiam tanquam veriorem & juri æquitatique magis conformem amplexos esse & comprobasse Adsessores Cameræ Imperialis, idque in causa Episcopi Basiliensis contra N. de Schaumburgk factum esse, asserit Mynsing. *in d. obs. 1. nu. 4.* similiter & curiam Delphinatus secundum eam judicasse, testis est Guid. Pap. *qu. 493. vers. concludo ergo.* & totum etiam collegium Neapolitanum votando & decidendo hanc ipsam sententiam in terminis contractus de dote initi approbasse refert Matth. de Afflict. *decis. 193. num. 1.* (vbi expresse omnium, qui in eo collegio fuerunt, nomina addit) & *num. 5. vers. fuit ergo per dictum.* sic & Franc. Curt. *in d. l. cum quid. vers. tertio quæro.* recenset hanc quæstionem, an tempus contractus vel solutionis spectandum sit, inter Ducem Mediolanensem & Genuenses motam esse, cum Dux emisset maximam quantitatem salis à Genuensibus certo pretio florenorum, quorum æstimatio postea fuit mutata, & addit idem Curt. *ibid.* de ea quæstione à plurimis Dd. fuisse consultatum & conclusum, tempus contractus non autem solutionis attendendum esse. Similiter hæc sententia à toto Iuridico collegio Lipsensi cõprobata est, vt videre licet apud Modestin.

Pistor. *cons. 27. quæst. 2. lib. 2.* Denique secundum eam Augustus Elector Saxoniæ in suis ditionibus pronunciari & eam peculiari constitutione approbari voluit, vt videre est in eius constitutionibus *part. 2. constit. 28.* vbi expresse & eo casu, quo in intrinseca bonitate monetæ, hoc est, in ipsius materiæ puritate vel pondere, germanice an Schrot vnd Korn / & eo etiam casu, quo in extrinseca bonitate, hoc est, in valore imposito, mutatio facta est, tempus contractus spectandum esse statuit & est ea constitutio vna cum reliquis promulgata ad Iurisconsultorum, qui in Academijs & præcipuis Curijs eius loci sunt, consilium & præmissa eorum matura deliberatione. Eodem spectat supra dicta decisio Curiæ Delphinatus, vt apparet ex Guidone Papæ *in d. decis. 493. num. 1. vers. concludo ergo &c.* Sed & Cameræ Imperialis decisionem ad vtrumque supradictum casum pertinere ex ijs, quæ Mynsing *in d. obs. 1.* tradit, haud obscure liquet. Nam in initio ita de valore & eius mutatione loquitur, vt satis ostendat placuisse Cameralibus eo etiam casu, quo extrinseca bonitas mutata est, ad tempus contractus esse respiciendum, & allegat de ea re præiudicium causæ Episcopi Basiliensis contra N. de Schaumburgk, sub finem vero ita intrinsecæ bonitatis meminit, & huius bonitatis respectu in Camera Imperiali Florentinos aureos taxatos esse ait, vt inde etiam colligi possit, Camerales voluisse & eo casu, quo intrinseca bonitas mutata est, tempus contractus spectari, allegaturque à Mynsing. hac de re præiudicium peculiare causę dominorum In Creutzenach contra Willichium Comitem de Falckenstein. Huiusmodi præiudicium est etiam sententia de florentinis aureis in causa Ioannis Ducis Cymbriæ contra Marchiones Badenses anno 1549. in Camera Imperiali lata, licet Mynsing. eius non meminerit.

Cæterum hoc jus, quo ad tempus contractus respici debere diximus, suas habet exceptiones, inter quas cumprimis obseruanda est illa, quod † mutatio monetæ post moram facta, moram committenti noceat, & ob eam à supra dicta regula recedatur, *l. quod te, & l. vinum* & ibi Dd. *ff. si cert. petat. l. fin. de condict. tritic. l. 3. in fin. de act. empt. & vendit.* Atque hanc exceptionem addu-

adducunt Bart. Ang. Paul. de Castr. & alij nonnulli *in l. Paulus. ff. de solut.* Idem Bart. Bald. Alberic. de Rosat. Angel. Salic. & alij Dd. communiter *in d. l. cum quid.* Anton. de Butr. & Panormit. *in cap. quanto. de jureiur.* Laudens. *de monet. quaest. 14. §. Circa quartum vers. si autem esset.* Brunus *de augm. monet. limit. 1.* Gail. *lib. 2. obs. 73. num. 9.* Couarru. *d. tract. de veter. numis. collat. cap. 7. conclus. 5 num. 4.* Natta *consil. 454. numer. 3. tom. 2.* & Anton. Gabriel late *commun. conclus. lib. 3. tit. de solut. & liberat. conclus. 3. num. 1.* vbi quam plurimos alios allegat. Eandem exceptionem Elector Augustus disserte adijcit *d. constit. 28.*

Limitatur † supradictum regulare jus & eo casu, expresse aliud actum est & conuenit Grat. *consil. 13. vers. item pro opinione illa, lib. 1.* Anton. Gabriel *d. tit. de solut. & liberat. conclus. 1. num. 23.* eoque pertinet praeter alia textus *in d. l. cum quid.* vbi Iurisconsultus, quod expresse actum est, attendi vult, & simul ostendit, si quid expresse non est actum, quid tacite actum esse videatur. Et facit huc etiam, quod generaliter partium expressa conuentio legem det contractui & pro lege seruanda sit, *l. 1. ff. de constit. pecun. l. 1. §. si conueniat. ff. depos. l. contractus. ff. de reg. jur. cap. contractus eod. in 6.* Inde est, quod creditores hodie consueuerunt sibi prouidere, curando adjici instrumento contractus, vt reddatur sibi moneta eiusdem materiae, valoris, & pōderis, vt ait post alios à se de hac re adductos Ioan. Aquil. *de monet. potest. cap. 3. vers. Inde est quod creditores.* Similiter † limitatio constitui potest & eo casu, quo statuto cautum vel consuetudine receptum est, vt soluatur habito respectu ad tempus solutionis. Purpur. *in d. l. cum quid. nu. 174. & seq.* Brun. *in tract. de aug. & diminut. monet. vers. limita tertio. & vers. limita septimo.* Roman. *cons. 123. vers. Ex his infertur.* Anto. Gabriel *in d. concl. 1. nu. 39.* Addi potest huc & illa limitatio quod quando certus valor numorum constitutus, & nominatim expressus est, tempus contractus in solutione attendi debeat, & eiusdem valoris moneta à debitore solui, siue valor creuerit, siue decreuerit, Tiraq. *de retract. consang. § 1. gloss. 18. nu. 26. & 28.* Thesaur. *decis. 174. n. 6.* Ferrar. *in form. libel. in act. hypothec. verb. relaxandi n. 3.* Crauett. *cons. 887 n. 2. vol. 5.* Gabriel *comm. opin.*

Fff 2 lib. 3.

lib.3.tit. de solution.concluf.2.num.11.& 12. Grammat.*consil.12.num.44.& 49.lib.1.* qui communem esse testatur. Pertinet etiam ad hoc limitationis siue exceptionis jus ille casus, quo conuentio incipit ab expressione summę vel quantitatis,& ei quantitati demum subijcitur certa monetæ species, quia tum debitor ad plus vel minus ea quantitate soluere teneretur, in assignata monetæ specie, licet mutatio in valore eius speciei crescendo vel decrescendo secuta sit. Bald. *in c.quanto. num.8.* & *ibid.* Panorm. *nu.15. de jureiur.* Petr. Gregor. *in synt.jur. lib.36. cap.2. num.27.* Crauett. *consil. 836. num. 1. vol.5.* Gabriel *d. tit. de solut.concluf. 2. num.13. & seqq.* Curt. *de monet.quæst. 11. num. 27. & 28.* communem dicens Alb.Brun. *de.augm.monet.partic.5. num.6. limit.8. num.4. & 5.* magis communem veriorem que esse asserens. Sunt † & aliæ nonnullæ exceptiones, de quibus consulere licet non solum Dd. *in d.l.cum quid. & in d l.Paulus. d.c.quanto similibusque locis*, sed & in primis Brun. *in tract.de augm.& dimin.monet.vers.secundo limita & seqq.* Anton.Gabriel *in d.concl.1. num.23.& seqq. vsque ad fin.*

156

CAPVT VIII.

De mulctarum pœnarumque compendijs.

SVMMARIA.

1. *MVlcta & pœna ob publicam vtilitatem, ne videlicet delicta maneant impunita, irrogantur.*
2. *Mulcta vocabulum origine latinum non est, sed ab Oscis mutuatum.*
3. *Inter mulctam & pœnam aliquot notabiles sunt differentiæ, de quibus* nu.4. *& aliquot seqq. agitur.*
4. *Mulcta differt à pœna, vt species à suo genere.*
5. *Mulcta de sola pœna pecuniaria dicitur, pœna vero etiam de capitali, & quauis corporali, interdum vero hæc in illam & illa contra in hanc ob singularem causam & circumstantiam mutatur.* nu. 6.

7. *Mul-*

7 *Mulcta olim non in pecunia sed in pecoribus consistebat.*

8 *Mulcta non trahit secum infamiam, secus est in pœna* numer. 9.

10 *Mulcta est arbitraria, fallit in nonnullis delictis, quibus certa mulcta legibus reperitur imposita* nu 11. & 14.

12 *Mulctandi certus modus à legibus ipsis nonnullis magistratibus praescriptus est, à quibus legibus consuetudine recessum est* nu. 13.

15 *Vt mulcta regulariter ex praescripto legis non est certa, sed arbitraria, sic econtra pœna regulariter certa & à legibus definita esse solet.*

16 *Pœnæ à legibis constituta possunt ponderatis circumstantiis à iudice minuendo vel etiam augendo ex causa alterari. Causæ vero sunt variæ* n. 17. *de quibus remissiue* n. 18.

19 *A pœna legibus praescripta si iudex sine iusta causa augendo vel minuendo recedat, infamiam incurrit, & si pœnam auget, eandem, quam alij irrogauit, subire cogitur* n. 20.

21 *Pœnam in dubio ex iusta causa à iudice mutatam esse praesumitur.*

22 *Mulcta licet arbitraria sit, tamen non irrogatur nisi in casu, quo non constat lege aliqua specialem pœnam esse praescriptam: pœna vero irrogantur, quando specialiter lege constituta est, & tamen arbitrium iudicis in ea locum habet, quatenus ob circumstantias arbitraria redditur* numer. 23.

24 *Mulctæ dicendæ ius, quibus magistratibus iure communi non competat?*

25 *Mulcta incidenter ad iurisdictionis sibi concessæ defensionem dicere non prohibentur, quibus principaliter id facere prohibetur, non solum vero ab Imperatoris delegato, sed etiam eius subdelegato mulcta imponi potest.*

26 *Pœna à quocunq; potest infligi, cui in specie delicti executio commissa est, siue sit iudex ordinarius siue extraordinarius, & siue imperium habeat siue non.*

27 *A mulcta ob veram contumaciam irrogata non appellatur, licet alias regulariter à mulcta appellari possit* n. 28.

29 *A pœna prouocari non potest.* nu. 30. *Fallit si ea facta sit ratione*

 circum-

circumstantiarum arbitraria, vel à declaratione pœna appelletur n. 31. *aut appellans se innocentem esse, nec factum pro pœnali haberi posse dicat* n. 32 *quod tamen nonnullis casibus non habet locum* n. 33.

34 *Appellari ex consuetudine Germaniæ in criminalibus non potest.*

35 *Appellatio vel querela nullitatis an & quatenus ex ordinatione Cameræ in criminalibus locum habeat & quid in mulctis obtineat, quæ in locum pœnæ corporalis successerunt* n. 36.

37 *Mulcta nondum declarata anno proscribitur.*

38 *Pœnæ regulariter viginti annis præscribuntur, & quibus casibus locum habeat earum præscriptio minori spatio* n. 39.

40 *In mulctis pœnisq́; Fridericus Imperator ita par ius esse voluit, vt earum compendia sint de regalibus, idq́; reliquo etiam iuri communi consentaneum est* n. 46.

41 *Eadem iurisdictiois fructus à Dd. appellantur.*

42 *Imperium merum & mixtum est de regalibus.*

43 *Imperium merum plura regalia, quam vnum, complectitur.*

44 *Imperij meri concessione non censentur concessa alia diuersa regalia, sed sola ea, quæ eo Imperio comprehenduntur.*

45 *Pœnarum mulctarumq́; compendia vnus, & ipsum merum mixtumq́; imperium alius in vno eodemq́; loco habere potest.*

47 *Fiscus vt* in iure feudali, *sic etiam* in Constitutionibus Imperij, *non autem* in ff. C. Instit. vel nouell. *voce Cameræ designatur.*

48 *Librarum auri & argenti in Pandectis rarissime, aureorum autem & solidorum sæpe, & fere semper fit mentio: In Codice autem vt & Nouell. ac feudorum libris contrarium obseruatur, & in ijsdem vt & in constitutionibus Imperij fere tantum librarum auri, admodum raro librarum argenti fit mentio* n. 49.

50 *Mulctæ & pœnæ per libras auri in imperialibus mandatis & priuilegiis Cæsareis exprimi solent.*

51 *Libram, & pondo idem esse & de libra & marca auri & argenti æstimatione,* & n. 54. 57. 60. 61.

52 *Marcæ auri vel argenti loco libræ hodie fit mentio in constitutionibus Imperij, vt & in Cameræ & Cæsaris mandatis, priuilegiisq́; Cæsareis* num. 53.

55 Per

55 *Per aureos, quibus marca vel libra æstimatur, hodie non alios esse intelligendos quam Rhenenses aureos.*

56 *Aurei qui in constitutionibus Imperij simpliciter* Gülden *vocantur reducendi sunt ad valorem aureorum legalium, & loco istorum ad Rhenensium.*

58 *Aureos vulgares, qui his vel illis locis in vsu sunt, licet minoris sint valoris, quam legales, his tamen surrogatos esse quidam tradunt, sed contrarium verius, & in Camera decisum est.* n. 59.

62 *Mulctæ & pœnæ multo grauiores reperiuntur in codice, Nouellis, libris feudorum ac Constitutionibus Imperii quam in Pandectis.*

63 *Pœna violatæ pacis publicæ quæ?*

64 *Pœnæ priuilegiis Imperialibus adiiciuntur nonnunquam grauissimæ, & quidem grauiores, quam mandatis Imperialibus* n. 65.

66 *Pœna quanta mandatis in Camera Imperiali & aula Cæsarea adiiciatur?*

67 *In mandatis, priuilegiis Imperialibus, sententiis Cameræ, Aurea Bulla & aliis constitutionibus Imperii libris siue ma cis auri adiici solet verbum PVRI (quod quemadmodum intelligendum sit vide* nu. 71.) *secus in Pandectis & Codice, aliisq́; libris Iuris ciuilis* nu. 68. *& quæ sit ratio* num. 69.

70 *Aurum & argentum an prorsus simplex & ab omni sorde & mistura purum inueniatur.*

72 *Pœnarum & mulctarum compendia competunt non solum Imperatori & aliis superiorem non recognoscentibus, sed & inferiores ea ex concessione, præscriptione vel consuetudine habere possunt.*

73 *Pœnarum & mulctarum compendia regulariter etiam in dubio, & quando simpliciter eæ irrogatæ sunt, fisco applicantur.*

74 *Excluditur ab iis fiscus variis casibus, qui in specie adducuntur hic &* nu. 75. 76. 78. 79. 80. 81.

77 *In pœnis & mulctis generaliter etiam excipiuntur quælibet necessariæ causæ, & ob has earum compendium non fisco præstatur, sed in alium vsum conuertitur.*

82 *In pœnis & mulctis creditores delinquentis fisco præferuntur, siue sint hypothecarii siue chirographarii* n. 83. *& quæ sit ratio* n. 84.

85 *Ad*

85 *Ad pœnam vel mulctam priuatus cum fisco ob suam læsionem admittitur, quando cum eo ex eadem causa pœnali concurrit.*

86 *Idque etiam in mandatis & priuilegiis pœnam annexam habentibus ita se habet.*

87 *Præter pœnæ dimidiam partem à priuato potest etiam quanti interest peti.*

88 *Pœnarum & mulctarum compendiis, de quibus hic agitur, tantum non est tribuendum, vt vsuræ inde debeantur, nec Imperator etiam ea in re prærogatiuam habet,* n. 89.

90 *Pœnæ pecuniariæ priuatorum delictorum non fisco, sed priuatis personis læsis debentur.*

91 *Idq; in popularibus etiam actionibus locum habet, si ipsi priuati ob læsionem suam agant, nisi forte criminaliter intententur,* n. 94.

92 *Actio popularis per litis contestationem nouatur, & persona priuatæ ciuiliter agentis propria efficitur.*

93 *In actione populari instituenda is, cuius etiam priuatim interest, reliquis præfertur, si agere velit.*

95 L. 3. §. diuus & l. fin. ff. de sepulchr. violat. *conciliatur cum* l. si vero pluris. §. Hæc autem actio ff. De his qui effud. l. si quis ff. de iurisd. & l. fin. ff. de litig.

96 *In actionibus popularibus quid hodie in Gallia & Germania ex consuetudine mutatum sit.*

SVperioribus regalibus adduntur in hoc c. vnic. octauo loco mulctarum pœnarumque compendia. Quemadmodum autem † in mulctis & pœnis id consideratur, quod ad salutem Reipubl. spectat, ne videlicet delicta maneant impunita *l. ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. c. vt fama. de senten. excommun.* Ita Frideric. Imperator *in hoc c. vnic.* eas coniunxit, & in vtrisque ita idem obseruari voluit, vt sibi compendia earum deberentur, & ea inter regalia referrentur. Sane † mulcta origine sua vocabulum non est latinum, sed mutuatum ab Oscis Italiæ populis, apud quos mulcta idem erat, quod apud Romanos pœna, & ex *l. si qua pœna in princ. ff. de verb. signif.* constat, veterem Iureconsultum Labeonem putasse,

tasse, quod nihil intersit inter mulctam & pœnam, ideoque dixisse, si qua pœna est, mulcta, & si qua mulcta est, pœna est. Cæterum quemadmodum ex Paulo Labeonem reprehendente ibidem subiicitur, vtrumque hoc falsum esse, sic † certum est, complures & notabiles differentias esse inter mulctam & pœnam, idque partim ex eadem lege, partim ex *l. aliud est. §. inter mulctam ff. de verbor. signif.* & aliis locis abunde apparet. Nam † primum pœna generale nomen est, mulcta speciale, differuntque reuera tanquam genus & species *l. aliud est fraus. §. inter mulctam. ff. de verb signif.* ideoque omnis mulcta quidem pœna, sed non è diuerso omnis pœna est mulcta, atque ita pœna est ex eorum numero, quæ in iure nostro generis & speciei vocabula sunt. Vnde pœna etiam tanquam diuersa species mulctæ opponi, & ab ea discerni solet. 3 4

Secundum discrimen est, quod † mulcta tantum pecuniaria sit pœna. *d. §. inter mulctam.* Eoque pertinet quod Cassiodorus *variorum lib.* 8. mulctam esse dicit coercitionem pecuniariam, & ad maiorem expressionem mulctæ simul additur, nonnunquam verbum pecuniaria, vt fit *in l. 3. §. 1. ff. de re milit. l. in testamento ff de condit. & demonstrat. l. 1. ff. de term. mot. l fin in fin. Cod. de Episcop. & Cleric.* Pœna † vero non solum pecuniaria, sed & capitalis est *d. §. inter mulctam. d. l. fin. in fin.* idque de capitali pœna ad omnem corporalem pœnam extendendum est, cum mulcta sit mera pecuniaria pœna, & talis pœna ita ad differentiam corporalis vocetur *l. Quid ergo. § pœna ff. de his qui not. infam. l. nec quicquam ff. pro soc. l. 2. ff. de publ. iudic. l. hos accusare. §. omnibus. ff. de accusat. l. 1. in fin ff. de pœn. cum simil.* Nonnunquam tamen pœna pecuniaria ob singularem causam & circumstantiam in corporalem mutatur & contra, *l. si is qui §. 3. de Iurisdict. l fin. de sepulchr. viol. l. 1. § generaliter, de pœnis.* Atq; hinc etiam in recessu de anno 1570. §. Es sollen auch *etc.* de anno 1576. §. Darneben sollen *etc.* & de anno 1582 de anno 1594. & de anno 1603. (in quibus tribus posterioribus recessibus *d. §.* Darneben sollen repetitur) expresse cautum est, habita ratione circumstantiarum, pœnam banni vel et- 5 6

iam priuationis priuilegiorum in pecuniariã conuerti posse, & docet experientia nonnunquã Principem aliquem vel aliũ per modestiam vel alia ex causa ab ipsis partibus læsis, licet ob pœnã banni vel priuationis priuilegiorum agere possint, tamen earum pœnarum loco peti condemnationem in pecuniariam pœnam.

7 Obseruandum † vero est *in d. § inter mulctam.* de mulcta adiici verbum *hodie*, eoq; innuitur, quod antea ea non in pecunia consisteret. Et sane erat olim mulcta ouium & boum, quod tunc res in pecore consisteret. *Plin. lib. 18. c. 3.* eoq; pertinet quod idem *lib. 33. c. 1.* scribit his verbis: *Ex qua consuetudine mulcta legum antiquarum pecore constat, etiam Romæ*, atq; hoc ipsum suis etiam temporibus in vsu fuisse à Varrone *lib. 2. de re rustica c. 1.* proditum est. Quibus accedunt ea, quæ de hac re tradit Brisson. *select. antiq. lib. 1. c. 3.* & Cuiac *obs. lib. 11. c. 9.* vbi inter cætera ait, veterem pecudibus mulctãdi morem attingi etiam à M. Tullio *in libr. de Republ.* his verbis: *mulctæq; dictione ouium & boum.*

8 Tertio † mulcta secum infamiam non trahit, idq; ad differentiam pœnæ diserte ab Imperatoribus rescribitur *in l. 1. C. de* 9 *mod. mulct.* Per † pœnam vero etiam infamia irrogatur, vt ex variis iuris nostri locis liquet, idq; satis diserte additur ab Vlpian. *in d. §. inter mulctam per verb. & existimationis*, quib. simul etiam implicite innuitur, per mulctam infamiam non irrogari.

10 Quarto in † mulcta dominatur arbitrium iudicis, estq; arbitraria *d. §. inter mulctam. & d. l. si qua pœna. in fin. c. 1. de dol. & con-* 11 *tumac.* Additur † vero *in d. §. inter mulctam* hæc limitatio, nisi lege expresse constitutum sit, quantam mulctam magistratus dicere 12 debeat. Et sane † ita est, quod nonnullis ex iis, qui mulctam irrogare possunt, in iure certa sit præscripta summa, cuius limites excedere non liceat *l. illustres & l. vlt. C. de mod. mulct.* Sic præfecto Prætorio *in d. l. illustres* præscribitur quinquaginta librarum auri summa. Sic Proconsuli, item Comiti Orientis, & præfecto Augustali vsque ad senarum vnciarum summam, & cæteris spectabilibus magistratibus & iudicibus vsq; ad trium vnciarum sum-13 mam mulctam irrogare permittitur *in d. l. fin.* Sed † quod de mulcta

mulcta iam dictum est, ac de eius summa ac modo *in d. l. illustres. & in d. l. vltim.* sancitum est, hodie de consuetudine non obseruatur, idque testatur etiam Specul. *in titul. de sentent. § species num.* 12. Wesenbec. *in parat. Cod. de mod. mulct. num.* 6. Farinac. *in tract. crimin. lib.* 1. *tit.* 3. *quæst.* 18. *num.* 31. Boss. *tit. de mulct. nu.* 9. & Alex. *cons.* 35. *lib.* 2. *num.* 5. Confirmatur † autem supra dicta limitatio, de mulcta ex *d. § inter mulctam* desumpta, non solum eo, quod nonnulla magistratibus & iudicibus certa mulctæ summa, quæ excedi non debeat, præscripta sit *in d. l. illustres. & l. vlt. C. de mod. mulct.* sed & quod in aliis etiam nonnullis legibus huiusmodi certarum mulctarum, quæ de hoc vel illo delicto expresse constitutæ & taxatæ sunt, fiat mentio, vt videre est *in l. vlt. Cod ad l. Iul. de vi public.* (vbi centum librarum auri mulcta à lege præscribitur & irrogatur) *l.* 2. *Cod. de Episc. aud. l. iudices C. eod. l. nulli. Cod. Ne sanct. baptism. iteret. l. Arriani. l. quicunq. §. si vero ignorante. in fin. C. de hæret. l. vlt. C. de offic. rect. prouinc. l.* 1. *§. Hoc autem Scto. ff. de fugitiu.* 14

Cæterum hæc in pœnis longe aliter se habent. Nam † quemadmodum mulcta regulariter non est ex præscripto legis certa, sed abitraria: sic econtra pœna non per limitationem, sed regulariter certa, & à legibus definita esse solet, nec ex arbitrio iudicis dependet *d. l. si qua pœna. & d. §. inter mulctam.* Eoque pertinet, quod Martianus Iurisconsultus *in l.* 1. *§. calumniatoribus. ff. ad SC. Turpill.* ait, Papinianum respondisse, facti quidem quæstionem in arbitrio esse iudicis, pœnæ vero persecutionem non eius voluntati, sed legis authoritati reseruari. Possunt † tamen huiusmodi pœnæ à legibus constitutæ ponderatis circumstantiis, ex causa à iudice minuendo vel augendo alterari, Rebuff. *in d. §. inter mulctam. vers. veruntamen* Bart. & Dd. *in l. Hodie. ff. de pœnis.* Tiraquell *de pœnis temperand. in præfat. num.* 16. Gail. *de pac. publ. libr.* 2. *cap.* 9. *numer.* 22. & Mynsinger. *obseru.* 54. *cent.* 2. eoque pertinet, *d. l. Hodie l. Quid ergo. § pœna grauior. ff. de his qui not. infam. l.* 2. *&* 3. *C. Quib. ex caus. infam. irrog. l. aut facta ff. de pœn.* Causæ † vero ob quas iudex ex arbitrio exasperare vel moderari vel lenire pœnam possit, sunt variæ, vt ex *d. l. aut facta* aliisque quam plurimis 15 16 17

 locis

18 locis liquet, quarum † aliquot adducit Rebuff. *in d. §. inter mulctam*, & de causis minuendi pœnam prolixe & latissime tractat Tiraqu. *in prædict. tract. de pœn. temperand aut remitt.* & multas per
19 compendium enumerat Gail. *d. c. 9. nu. 24.* Sine † huiusmodi circumstantiis, & causæ cognitione per iudicem à pœna legibus præscripta augendo vel minuendo recedi non posse, adeo verum est, vt infamiam incurrat, qui contra facit *l. seruos in fin. Cod. ad l. Iul. de vi pub.* Marsil. *in crimin. pract. §. expedita. num. 87.* Rebuff.
20 *in d. vers. Veruntamen hanc.* & † pœnam augens, eandem pœnam subeat, quam al j irrogauit. *l. lege Iulia ff. ad l. Iul. repet. l nulli §. fin. Cod. Ne sanct. baptism. iteret.* Tiraquell. *in d. præf. at num. 5.* Ba d *in l.*
21 *1. Cod. ex delicto defunct.* Gail. *d cap. 9. num. 25.* In † dubio vero præsumitur, quod iudex pœnam iuris communis ex iusta causa mutarit Bart. *in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infam.* Felin. *in c qualiter de accus.* Gail. *d. c. 9. num. 26.* vbi hoc in praxi dil genter obseruandum esse addit.

22 Quinto † licet mulcta arbitraria sit, tamen ea dici non potest alio casu, quam quo non constat, lege aliqua specialem pœnam esse præscriptam, idque illud est, quod Vlpian. *in d. § inter mulctam* vult, dum ait, *Quinimo mulcta dicitur, vbi specialiter pœna*
23 *non est imposita.* Quibus † verbis simul innuitur, pœnam irrogari, quando specialiter ac nominatim lege constituta est, eoque pertinet, quod *in d. l. si qua pœna* certæ pœnæ singulorum peccatorum esse dicantur, idque in mulcta contra se habeat. Atqui in pœna, quatenus hodie ex prædictis circumstantiis, & cum causæ cognitione arbitrariam esse supra diximus, arbitrium iudicis locum habet, licet alias speciatim & nominatim lege sit definita, vt ex legibus, in superiori differentia de arbitraria pœna allegatis, apparet.

24 Sexto † mulctæ dicendæ ius non omnes magistratus ac iudices habent, ideoque mulctare posse negantur. Procurator Cæsaris *in l. 2. Cod. de mod. mulct.* Curator Reipublicæ, *l. curator. Cod. eod.* Defensores ciuitatis *in l. Defensores ciuitatis. Cod. de defensor. ciuit.* Duumviri ciuitatum *in l. vnic. in princ. ff. si quis ius dic. non obtemp.*

temp. Iudices delegati *in l. 2. §. fin ff. de judic.* excepto speciali casu *l. 2. C. de sportul.* de quo etiam agit Peregrin. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 8. num. 29.* vbi & aliorum casuum meminit, & post Affl. & *in hoc cap. vnic. in verb. mulcta, num. 7.* addit, quod licet † minores magistratus principaliter mulctam irrogandi facultatem non habeant, tamen incidenter id facere possint ad defensionem jurisdictionis sibi concessæ per *l. cui jurisdictio. ff. de jurisdict. l. vnic. ff. si quis jus dic. non obtemp. c. pastoralis. §. 1. de offic. deleg.* & ibi Innoc. Specul. *tit. de sentent. § species. vers. sed nunquid titulus.* Cur autem mulctæ dicendæ jus non omnes magistratus habeant, ratio hæc est, quod regulariter ijs tantum competat, quibus publice judicium est, vt additur *in d. l. 2. §. fin. ff. de judic.* quive cum imperio sunt *l. sacrilegi. §. fin. ibi,* is qui hoc imperio vtitur. *ff. ad l. jul. peculat. & l. fin. C. de mod. mulct.* Eoque referendum est, quod *in d. § inter mulctam.* Iurisconsultus ait, eum, cui judicatio data est, posse mulctam dicere. De eo, qui Imperatoris est delegatus, merito generaliter extra omnem controuersiam est, ei jus imponendi mulctam competere, cum præsertim tanta eius sit potestas & authoritas, vt etiam sublegare possit, licet eam facultatem alius delegatus non habeat. *l. à judice. C de judic.* Atque hinc Cæsareus commissarius ad testes examinandas deputatus, si ij termino citationis non compareant, sub pecuniaria pœna recte mandat, vt se ad testimonium perhibendum sistant, idque praxi receptum est, & notat Ruland. *de commissar. p. 1. lib. 3. cap. 11. num. 2. & 3.* Atque hoc de eius etiam delegato, qui Cæsareus subdelegatus est, obtinere dicendum est, vt qui id, quod sibi demandatum est, sine eiusmodi coercitione expedire & ad effectum perducere non possit *l. cui jurisdictio. ff. de jurisd. cum similibus allegatis.* Non tamen huiusmodi mulcta ita ex dimidia parte Fisco applicatur, vt altera dimidia Commissario debeatur, sed ea potius ei parti competat, quæ commissionem obtinuit & eos testes producere voluit vt idem Rulandus ait *in d. c. 11.* De † pœna vero certum est, quod à quocunque possit infligi, cui criminis vel delicti executio commissa est, siue sit ordinarius, siue extraordinarius judex, & siue imperium vel publice judicium habeat, siue non, *d. §. inter mulctam, in fin.*

25 26

27 Septimo † à mulcta quidem appellari non potest, si ob veram contumaciam irrogatam esse constet, vt per *l. properandum. §. cum autem eremodicium. C. de judic.* communiter docent Dd. *in l. sancimus. C. de judic.* & post eos à se allegatos Boss. *in tract. criminal. tit. de mulct. num. 1.* vel in loco pœnæ legalis vel corporalis successe-28 rit. Mynsing. *obser. 41. num. 4. cent. 4.* Regulariter † tamen rectè à mulcta prouocari apparet ex *l. in mulctis. C. de appellat. & d. l. si qua pœna.* atque hoc ita in Camera Imperiali crebriori calculo obti-29 nuisse attestatur Mynsing. *obs. 43. cent. 3. & obs. 41. cent. 4.* A † pœna prouocationem non esse, expresse additur in *d. l. si qua pœna.* Ratio est, quod legis non sit prouocatio, sed statim debeatur, quod lege expresse constitutum est *d. l. si qua pœna* ideoque a pœna appellans ipsam legem iniquitatis incusare, & à tali lege ini-30 quitate appellare censeatur. Quæ † ratio cessat, quando pœna habita ratione circumstantiarum, secundum ea, quæ supra dicta 31 sunt, ex causa, arbitraria esse potest. Et † similiter appellationi locus est, quando appellatur à declaratione pœnæ gloss. & Dd. *in c. quia nos. in verb. capitulo de appellat.* & Dd. *in l. in mulctis C. eod.* Bart. *in l. 1. §. 1. ff. eod.* Gigas *de pension. quæst. 78. num. 6.* B[illegible] eodem *cod. de* 32 *appellat. part. 1. tit. 20. col. 492. in verb. à pœna declaratione.* Vel † appellans se innocentem esse, nec factum pro pœnali haberi posse, dicit Alciat. *in d. l. si qua pœna.* Peregrin. *de jur. fisc lib. 4. tit. 8 nu. 2.* Rosenth. *de feud. c. 5. conclus. 49. n. 5.* atque adeo appellatio à sententia in criminali causa contra reum, se innoxium esse asserentem, lata permissa est, vt alius etiam, cuius non interest eius nomine, & sine eius mandato, imo etiam inuito eo ad tuendam eius 33 innocentiam appellare possit *l. non tantum ff. de appellat.* Sunt † tamen aliquot casus, in quibus appellatio delinquentibus non permittitur, etiamsi se innocẽtes esse, nec factum pro pœnali haberi posse, dicant *l. Constitutiones ff. de appellat. l. 2. C. quor appell. l. 1. C.* 34 *de falsf. monet. l. quoniam. C. ad l. Iul. de vi publ.* In † Germania etiam generali consuetudine receptum est, non appellari in criminalibus, quæ consuetudo allegatur & antiqua vocatur in ordinatione Cameræ *part. 2. tit. 28* §. Item nach dem auch/ꝛc. eaque ibidem ita comprobatur, vt in ijs causis criminalibus, in quibus pœna corpo-

corporalis irrogatur, appellationem denegandam esse constituatur, & † simul addatur restrictio, qua permittitur appellatio, 35 si judicem prioris instantiæ siue inferiorem citatione omissa, vel simili nullitate crassa, naturali videlicet rationi & æquitati repugnante, commissa sententiam de pœna pronunciasse constet & principaliter de hac nullitate querela cum ea appellatione coniungatur. Quemadmodum † vero tali nullitate non commissa 36 appellatio in corporali pœna non admittitur, sic & à mulctis siue pecuniarijs pœnis non potest appellari, si in locum corporalis pœnæ ex commutatione forte per gratiam facta successerunt Mynsing. *d. obseru. 41. num. 4. cent. 4.* vbi id judicibus Imperialibus placuisse eo ipso testatur, quod dicit, eos existimasse à mulctis appellari posse si non successerunt in locum pœnæ corporalis.

Octauo † ex textu *in l. vnic. ff. si quis jus dic.* & ijs, quæ ibi no- 37 tantur, à Dd. & ex Guid. Pap. *decis. 359.* hæc etiam differentia inter mulctam & pœnam traditur à Rebuff. *in d. §. inter mulctam. versic. Mulcta vero nondum.* quod mulcta nondum imposita vel declarata anno præscribatur; ideoque si quid præceptum fuerit sub mulcta certa, & præcepto non fuerit obtemperatum, post annum mulcta declarari nequeat, in pœna vero secus. Nam † regulariter vt pœnæ tollantur, præscriptio 20. annorum re- 38 quiritur *l. 1. §. pen. ff. de jur. fisc. l. 2. & 2. ff. de requir. absen. damnand. l. in omnibus. ff. de diu. rs. & temp. præscript. l. querela C. de fals.* & † li- 39 cet in crimine adulterij, peculatus & aperturæ testamenti inde recedatur, tamen longioris temporis, quam anni præscriptione in ijs opus est, cum quinquennij lapsus in ijs requiratur, vt proditum est de adulterio *in l. mariti. §. præterea si ex die. cum §§. seqq. ff. ad l. Iul. de adult. l. adulter. Cod. eod.* de peculatu *in leg. 7. ff. ad l. jul. pecul.* de apertura vero testamenti. *in l. in cognitione ff. ad SC. Syllan.*

Adducuntur autem præter eas differentias mulctæ & pœnæ, de quibus hactenus actum est, duæ aliæ à Peregrino *tit. 8. nu. 2. vers. Rursus pœna.* vbi de ijs differentijs etiam alios Dd. allegat.

Verum etiamsi ex his satis superque elucescat, admodum multas & notabiles differentias esse pœnarum & mulctarum: tamen

Fridericus in compendijs par earum ita voluit esse jus,
40 tamen † Fridericus in compendijs par earum ita voluit esse jus,
vt vtræque inter regalia numerentur. Huius regalis inter regalia
à se enumerata & ad Friderici constitutionem pertinentia non
meminerunt Radeuic. *lib.2.cap.5.* Gunth. *lib.8* Mutius *Chron.lib.*
18. Sigon. *de Regn. Ital. lib.12.* nec etiam Dedochin. Abb. Sed cum
hi scriptores historici nonnullorum etiam aliorum regalium, de
quibus mentio fit ab ipso Friderico *in hoc cap. vnic.* non mem ne-
rint, eo minus mirum videbitur, & hoc regale ab ijs omissum es-
se. Nobis suffecerit, illud diserte ab ipso Imperatore in sua con-
stitutione cæteris regalibus adijci. A juris quoque Interpretibus
communiter ijs annumeratur, inter † quos tamen multi etiam
41 communiter ijs annumeratur, inter † quos tamen multi etiam
ita de his mulctarum pœnarumque compendijs loquuntur, vt ea
jurisdictionis fructus esse dicant Bart. *in l. fin. num. 2. ff. solut. ma-*
trimo. Alexand. *in l. diuortio. §. si vir. num. 10. ff. eod.* Bald. *in l. 1 nu. 10.*
C. de fructib. & lit. expens. Molin. *in consuetud. paris. tit. 1. § 1. gloss. 1.*
num. 1. Peck. *de jur. sistend. cap. 29. num. 2.* Ioan. de Amic. *consil. 49.*
num. 10. Chassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 1. § 7. verb. l'amende.*
num. 2. & rubr. 9. §. 18. verb. justiciables en tutes justices num. 35. Thom.
Michael. *de jurisdict. conclus. 56. gloss. a.* Rosenth. *de feud. cap. 5. concl.*
63. nu. 2 & cap. 12. conclus 5. nu. 51. vers. Cum ergo mulctæ. Wesenbec.
42 *ad tit. C. de mod. mulct. num. 6. vers. Hodie tamen,* & † licet à Friderico
co in hac constitutione expresse meri & mixti imperij non fiat
mentio, tamen ea inter regalia referenda esse quam plurimi do-
cent, ex quibus præter alios sunt Alciat. *in c. quod sedem. num. 27. de*
offic. ordinar. Roland. à Vall. *consil. 42. num. 6 & 32. vol 2* Menoch.
de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 97. num. 24. Gilken. *in § feræ. numer. 171.*
Instit. de rer. diuis. Zas. *de feud. part. 5. num. 11.* Motz *tit. de his qui feud.*
dar. poss. nu. 13. & tit. de naturalib. feudor. nu. 25. Meichsner. *decision.*
Camer. Imperial. tom. 2. lib. 2. decis. 4. num. 137. in fin. Peregrin. *de jur.*
fisc. lib 1. tit. 1. num. 10. vbi affirmat, id euidenter constare, & Bos-
sius *tit. de regalib. num. 18.* dicit, Dd. ea mille in locis appellare re-
43 galia, & † Merum imperium plura regalia, quam vnum compre-
hendere tradunt Peregrin. *d. lib 1. tit. 2. numer. 97.* Roland. à Vall.
consil. 78 numer. 8. & seqq. vol. 2. Rosenth. *d. cap. 5. conclus. 4. numer. 5.*
44 Schrader. *de feud. part. 4. cap. 1. num. 42.* Neque † tamen dicendum
est, con-

est, concessione meri imperij contineri alia diuersa regalia, sed restringenda est huiusmodi concessio ad sola ea, quæ mero imperio comprehenduntur. Nam siue vnum, siue duo, siue etiam plura regalia concedantur, hæc sola, & quæ ijs comprehenduntur, censentur concessa, nec ad alia fit extensio juxta ea, quę *lib. 1. cap. 5. n. 64. 65. & 66.* dicta sunt. Potest † etiam merum & mixtum imperium alicui ex concessione vel præscriptione aliquo loco ita competere, vt eodem loco alij pœnæ & mulctæ debeantur *arg. l. si vsusfructus. §. fin. ff. de jur. dot.* Natt. *consil. 636. num. 128. & seqq.* Thom. Michael. *in disputat. de jurisdict. concl. 56. lit. c.* vbi plures alios allegat. 45

Etsi † vero in hac constitutione Friderici expresse mulctarum & pœnarum compendia inter regalia referantur, & illud in reliquo jure communi, quod eam constitutionem antecessit, ita non fiat, nec in eo verbum Regale de his ipsis compendijs reperiatur, tamen eidem juri consentaneum est, quod à Friderico de ijs est constitutum. Huc enim spectat rescriptum Imperatorum *in l. mulctarum Cod. de mod. mulct.* vbi Imperatores Valentinus Theodosius & Arcadius diserte volunt, mulctarum compendia, quæ etiam seuera vocant, soli fisco Imperatorio deberi, hoc est solius Imperatoris esse, nec vlli alij competere, & sic mulcta fisco inferenda esse dicitur etiam *in l. quicunque. § si vero ignorante & in fi. C. de hæretic.* In pœnarum compẽdijs idem iam antea obtinuisse, primum inde manifestum euadit, quod publicationis bonorum pœna non alia sit, quam qua delinquentis bona vt compendia eius pœnæ, fisco vendicantur, & inde etiam confiscari dicuntur, adeo vt si quid à reo ex ijs bonis alienetur, id in fraudem fisci factũ esse censeatur, & à fisco reuocari possit. *l. fin. ff. de bon. damn. & l. Imperator de fideicom. libert.* Deinde earum etiam pœnarum compendia, in quibus delinquens ad certam pecuniæ summam præstandam condemnatus est, iam ante Imperatori competijsse, planum fit ex *l. 1. §. fin. ff. de ambit. l. 3. ff. de term. mot. l. 3. §. diuus. ff. de sepulchr. viol. d. l. quicunque. §. eos vero qui discendi. Cod. ne sanct. baptism. iter. l. nemo venerandi. C. de pagan. l. qui sepulchra C. de sepulch. viol. l. fin. §. quod si quis. C. de mod. mulct. c. vn. §. si quis vero & §. homi-* 46

 cidium.

cidium. de pac. ten int. subdit. c. vnic. in fin. qui sint rebell. quibus & similibus locis pœnæ fisco Imperatoris iubentur inferri, & secundum ea loca accipiendæ sunt de ijsdem pœnis loquentes leges, in quibus fisci non fit mentio, nisi forte expresse dicatur, alij alicui harum compendia præstanda esse, vel id ex peculiari causa ita se habere ex mente legis deprehendi possit.

47 Obseruandum † vero hic est, fiscum à Friderico I. *in c. vnic. §. si quis vero. de pac. tenend.* & ab Henrico. 7. *in d. cap. vnic. in fin. qui sint rebell.* voce Cameræ designari, & sic fiscus etiam Camera nuncupatur in terminis pœnæ pecuniariæ à Frideric. 3. *in Constit. de anno 1442. §. Item wenn dieselbe/ꝛc.* & passim in alijs Imperij Cōstitutionibus. At in Pandectis, Codice, Institut. & Nouellis nulla Cameræ fit mentio. Notandum † etiam est in Pandectis ita de
48 pecuniarijs pœnis & mulctis agi, vt rarissime librarum auri vel argenti, & fere semper aureorum, qui & solidi appellantur, fiat mentio. Sic de pœna 500. aureorum loquitur *l. si quis id. ff. de jurisdict.* secundum lectionem Florentin. sic meminit pœnę 100. aureorum *l. 1 ad l. Iul. de ambit.* & mulctæ 100. solidorum *l 1. §. 1. ff. de fugit.* Sic agitur de pœna 50. aureorum *in l. libertus. ff. de in jus voc. l. pen. & vlt. ff. eod. l. 2. ff. de term. mot.* de pœna 40. aureorū *in l. 3. §. diuus. ff. de sepulch. viol.* de pœna 20. aureorum *l. 2. ff. ad l. Iul. de annon.* & sic similibus alijs locis fere vbique, cum de pœna pecuniaria vel mulcta agitur, duntaxat aureorum & solidorum *in libris Pandectorum* fit mentio. Sed *in Codice, Nouellis & libris feudorum* quando de pœna pecuniaria vel mulcta agitur, & ea nominatim præscribitur, rarius aureorum & solidorum; librarum vero fere vbique fit mentio. Similiter † in ijsdem libris & Imperij
49 Constitutionibus, quoad has libras licet animaduertere, etiamsi earum creberrime de pœnis & mulctis meminerint, tamen fere tantum in libris auri, admodum vero raro in libris argenti id
50 fieri. Et † sane in Imperialibus mandatis siue sint cum, siue sine clausula justificatoria, & siue in Camera Imperiali, siue ipsa aula Cæsaris decernantur, item in priuilegijs Cæsareis pœnæ & mulctæ per marcas (quæ hodie vt infra dicetur loco librarum sunt) auri exprimi solent.

Libra

Libra vero jure communi ita æstimatur, vt † libra argenti aureis siue solidis quinq; valeat ex *l. vnic. C. de argen. prec. quod thes. infert. l. b. 10.* Libram auri septuaginta duo aurei conficiant, vt rescribunt Imperatores *in l. quotiescunque. C. de suscept. lib. 10.* idque ibidem etiam docent gloss. Bart. & alij Felin. & Panor. *in c. conquerente de offic. ordinar. &* Gail. *obs. 39. nu. 2. l. b. 2.* multos alios de hac re adducens. Ex quo simul liquet, cum duodecim vnciæ faciant libram, aureos sex constituere vnciam, & vnum aureum esse sextam partem vnciæ, libra etiam pondo appellatur, eaq; duo idem sunt, & sic aliquoties & quidem ratione diuersarum mulctarum & pœnarum pecuniariarum in legibus pondo fit mentio vt videre est *in l. si qua 22. prin. C. de episcop. & cler. qui sepulchra C. de sepulchr. viol l. quoniam 21. C. de appell. l. neque C. de canon. largit. l. fin. C. de fund. rei priuat. lib. 11. l. omnes C. de aquaductu, lib. 11.* vbi statuitur centena auri pondo mulctæ nomine fiscalibus rationibus inferenda esse. Libræ † vero auri & argenti loco tandem Marca cœpit vsurpari, vt videre est in Cõstitutionibus Friderici 2. *de statutis & consuetud. §. 1.* & in aurea Bulla Caroli IV. *cap. 16. §. circa præmissa & cap. 25. §. porro cæteri,* & Abbas Vrspergensis cum loquitur de diuersis pœnis librarum auri, quas ad tenendam pacem publicam irrogari vult Fridericus I. *in c. vnic. §. si quis vero. & §. homicidium, de pac. tenend. inter subdit.* libras appellat marcas, & hic Fridericus ipse in sua Constitutione, quæ extat apud Radeuic. *lib. 1. cap. 41. §. pecuniam.* voce Marca vsus est pro libra. In constitutione quoque Friderici III. *de anno 1442. §.* Item wenn dieselbige/rc. & alijs sequentibus Imperij constitutionibus loco libræ vsurpatur vox *Marca*, vel potius germanicum vocabulum Marck. Sic † in Imperialibus mandatis cum, vel sine clausula, & Cæsareis priuilegijs vox *Marca* loco libræ vsurpari solet, ita quidem, vt Carolus IV. & alij Imperatores nonnunquam libræ vocem retinuerint, & sic promiscue libræ & marcę vocabulo vsi sint, & † quod marca auri hodie totidem æstimanda sit aureis, quot libram *in d. l. quotiescunq;* jure communi æstimari diximus, cauetur in edicto monetali *de anno 1559. §.* Ferner die gülden müntz/rc. & in constit. *de anno 1576. §.* Vnd auß sondern/rc. Vtrobiq; enim constituitur, vt marca sit 72. aureorum

51 52 53 54

sum puri auri, & ita multo ante, nimirum anno 1544. 9. Iunij Marca per sententiam à Camera Imperiali latam æstimata est, quæ decisio est inter sententias Cameræ Imperialis à Christiano Bart editas *tom. 2.* Dum vero ea in re nominatim mentio fit eorum aureorum, quos Goldgülden appellamus, satis aperte simul deciditur, per † istos aureos, quibus marca vel libra æstimatur, hodie non alios esse intelligendos, quam Rhenenses aureos, qui prædicto nomine designantur, & sic non quoslibet aureos (in quibus magna est in singulis fere prouincijs varietas & differentia, vt experientia docet, & Gail. testatur *obseru. 39. lib. 2. num. 3.*) nec etiam Ducatos siue Vngaricos aureos intelligendos esse per solidos & aureos, quorum jus nostrum meminit, sed potius in eo respiciendum esse ad Rhenenses aureos. Ideoque † vt de aureis, qui in constitutionibus Imperij & vulgo simpliciter gülden vocantur, & minoris valoris sunt, quam isti solidi & aurei legales, constare possit, quot libram vel marcam conficiant, reducendi sunt ad valorem talium legalium aureorum, & loco eorum ad valorem Rhenensium aureorum. Ita communiter tenent Dd. vt testatur Gail. *in d. obs. 39. nu. 3. lib. 2.* Sane † de ducatis, qui & Vngarici aurei dicuntur, diserte supra allegatæ constitutioni Imperij *de anno 76. in d.* §. Auß sondern/ꝛc. adjcitur, marcam non 72. sed 67. Ducatis æstimandam esse. Atq; hæc omnia hodie notatu digna sunt aduersus eorum sententiam, qui putant aureū siue solidum, cuius in nostro jure fit mentio, hodie esse Vngaricum numum siue Ducatum, item † contra eos, qui existimant, quoslibet vulgares aureos, qui his vel illis locis in vsu sunt, etsi minoris valoris sint quam legales, tamē his legalibus surrogatos esse. Ex quibus est Alciat. *in l. hac enunciatio. de verb. signif.* Mynsing. & Schneidwin. *in* §. *alia autem. Instit. de donat.* vbi addunt generali consuetudine eam opinionem obseruari, quod vel eo refutatur, quod † in Camera Imperiali totius Imperij judicio non semel contra eam judicatum sit, quemadmodum & Gail. *in d. obs. 39. nu. 2. 3. & 4.* & Hartman. Hartm. *obs. 17. tit. de verb. signif. lib. 1.* ab ea recedunt, contrariamque sententiam amplectuntur, licet non addant, quid in Camera Imperiali de hac re decisum sit, vel in Imperio constitutum.

55

56

57

58

59

Obſeruandum † vero eſt, cum paſſim ſumma varietas ſit in libris & marcis, vt oſtendit Bodin. *de Republ. lib. 6. c. 3.* de æſtimatione prædictarum Marcarum auri ſancitum eſſe in Imperio, ad Colonienſem Marcam in ea æſtimatione eſſe reſpiciendum, vt videre eſt in ſupra allegato edicto monetali de an. 1559. §. Ferner die gülden ꝛc. & conſtitutione de an. 1576. §. Vnnd auß ſondern ꝛc. atque hoc etiam de æſtimatione marcę argenti ſtatuitur in conſtitutione de anno 1566. §. Demnach haben wir ꝛc. & æſtimatur † ibidem hæc marca octo thaleris imperialibus, vel decem florenis, & duodecim crucigeris. Idque de Rhenenſibus florenis, qui quindecim batzijs ſiue ſexaginta crucigeris conſtant, intelligendum eſt iuxta ea, quæ ſcribit Mynſing. *obſ. 83. n. 1. cent. 5.* vbi huius valorem in ordinatione Imperij & contractibus hominum obſeruandum eſſe tradit. Quia † vero ea, de qua diximus, eſt libræ & marcæ æſtimatio, & aureus tantum ſexta pars eſt vnciæ, certe multo grauiorum & maiorum pecuniariarum pœnarum & mulctarum *in Codice, Nouellis & libris feudorum, vel etiam aurea bulla Caroli Quarti aliisq́ Imperij conſtitutionibus* fit mentio, quam in Pandectis, ſi leges, de variis aureorum pœnis & mulctis ex Pandectis ſupra adductæ, & ſimiles conferantur cum librarum pœnis & mulctis, quarum Codex, Nouellæ, libri feudorum, & aurea Bulla Caroli Quarti aliæq́ conſtitutiones Imperij meminerunt, ad quas pertinet, quod fiat mentio triginta etiam librarum auri *in l. iudices. C. de epiſcopal. audient c. vn. §. ſi quis vero. de pac. tenend. int. ſubdit.* & quinquaginta librarum auri *in l. repetita. C. de Epiſc. & Cler. l. vlt. C. de iud. l. nemo ven. C. de pag. l. vlt. C. de offic. rector. prou. l. illuſtres. C. de mod. mulct. Nou. 9. Vt Rom. Eccleſ. & d. §. Si quis vero.* item centum librarum auri *in l. vlt. C. ad l. jul. de vi public. in d. c. vn. §. Si quis vero de pac. tenend. Nou. 7. Quia vero veriſimile. & Nou. 105. §. Aliorum autem.* In huiuſmodi mulctam à Camera imperiali anno 1512. 20. Februar. condemnatus eſt, qui ad pontificem Romanum appellauerat à ſententia ab ea lata. quæ extat inter Cameræ Imperialis ſententias, editas à Raphaele Sailero, & Chriſtiano Bart. De hac graui centum librarum

60 61 62

auri pecuniaria pœna loquitur etiam Bulla Caroli Quarti *cap.15.* §. *Personam singularem* & constitutio Friderici Tertij de anno 1442. §. Item wenn dieselbe etc. sic & mentio fit pœnæ quinquaginta marcarum auri in edicto monetali anno 1559. §. Hierauff setzen ordnen und wollen wir von Römischer etc. & quadraginta marcarum auri in constit. anni 1551. §. So haben wir uns etc. in ordinatione Cameræ Imper. *part.2.tit.20.* §. Item nach dem etc. Quibus

63 omnibus † accedit, quod in constitutione *de pace publica* promulgata anno 1495. & confirmata anno 1521. & anno 1548. *tit.* Wie der Landfried zuhalten gebotten und verpönt ist etc. pœna 2000. marcarum auri puri, & quidem cum amissione etiam priuilegiorum ab Imperatore concessorum pacem publicam violanti irrogetur; & mille etiam marcarum auri fiat mentio *in c. vn. in fin. qui sint rebell. & in Constitut Frider. II. de statut. & consuet.* §.1. vbi hæc pœna

64 bannum mille marcarum auri appellatur. Huiusmodi † grauissima pœna mille marcarum auri adiecta est etiam aureæ Bullæ Sigismundi Imperatoris de iure & successione Electorum Palatinorum anno 1414. promulgatæ, & à Friderico 3. priuilegio de iurisdictione Herbipolensi Episcopatui anno 1468. 6. Idibus Iulij concesso & priuilegio à Carolo IV. 2. Nonas Nouem. an. 1357. Imperiali ciuitati Goslariæ dato. Tanta etiam addita est monitorio nomine Imperij contra ciuitatem Erphordianam tanquã Imperio immediate subiectam sub Friderico 3. an. 1482. decreto cui etiam pœna priuationis omnium regalium & priuilegiorũ, quæ à Cæsaribus ei ciuitati concessa fuerunt, annexa est.

65 Inter † priuilegia vero & mandata Imperialia in his pœnis & mulctis ea obseruatur differentia, quod illis plerunq; multo maiores soleant adiici, quam his. Etenim præterquam quod nonnunquam mille marcarum vel librarum pœna illius adiiciatur (vt ex modo dictis duobus priuilegiis & similibus liquet) frequentissime etiam quinquaginta librarum vel marcarum auri in iis fit mentio, imo sæpe idem fit in centum libris. Sic centum marcarum auri pœna addita est priuilegio Archiducum Austriæ ab Imperatoribus concesso, & anno 1521. à Carolo Quinto confir-

confirmato, de quo dictum est *libr. 1. cap. 4. num. 32. & cap. 5. n. 127.* eadem pœna adiecta est Cæsareo priuilegio Ducum Brabantiæ de anno 1349. & Electoris Treuirensis de anno 1562. Item in priuilegio quod ab Imperatoribus ciuitati Rotwilensi datum, & à Maximiliano I. anno *1496.* confirmatum est, & in priuilegio ciuitatis Coloniensis de anno *1521.* ac ciuitatis Oppenheimensis de anno 1349. Atq; hoc ipsum de centum librarum siue marcarum auri pœna in multis aliis Cæsareis priuilegiis obseruatum est. In † mandatis vero Imperialibus, siue in Camera Imperiali siue in aula Cæsaris decernantur, deuenitur raro ad tantam pœnam pecuniariam, nec facile, & nonnisi grauissimis de causis ad quinquaginta libras auri. Regulariter & plerunque Camera Imperialis non excedit summam sex vel octo vel etiam decem marcarum auri, idque vsus siue praxis testatur. Solet autem † in mandatis & priuilegiis Cæsareis ita marcarum siue librarum auri fieri mentio, vt expresse purum aurum requiratur, adeo vt in supra allegato priuilegio, Herbipolensi Episcopatui anno 14*68.* concesso, non solum mille librarum auri fiat mentio, sed & hoc aurum purissimum vocetur. In decisionibus quoque & sententiis Cameræ Imperialis fieri solet condemnatio in marcas auri puri, quarum decisionum maximum numerum in sententiis eius supremi iudicij, à Raphaele Sailero & Christiano Bart editis, videre licet. Sic & in Caroli IV. aurea Bulla, aliisque constitutionibus Imperij, passim pœnis & mulctis librarum siue marcarum auri adiicitur verbum Puri, vel germanice verbum Löttiges. In † Pandectis & Codice cæterisque libris iuris ciuilis ita de pœnis & mulctis agitur, vt verbum *puri* non addi, sed simpliciter auri æque ac argenti, mentio fieri soleat. Ratio † est, quod existimatum sit, hoc superuacaneum esse, vt puritas auri expresse requiratur in pœnis, quia omnis pœna & mulcta auri de auro puro intelligitur, nec in auro præstari censetur, nisi purum sit. Aurum † tamen & argentum prorsus simplex, & ab omni sorde & mistura purum, inueniri negant plerique artifices, idque ita se habere tradunt etiam Plinius

66 67 68 69 70

lib.

lib.3.c.3. Budęus *de asse.li.3.* Molin. *de vsur.contract.quæst* 99 & præter eos in eadem sententia esse Albert. Brun. Georg. Agricol. Bilibald. & reliquos Dd. communiter, scribit Budel. *de monet.lib. 1.c.21.n.25.* contra quam sententiam idem disputat, & contrariũ defendit *ibidem & per totum illud caput & c.10.n* 28.29.30.31. Quod autem † de mandatis, priuilegiis, decisionibus Cameræ Imperialis & Constitutionibus Imperij purum aurum requirentibus dixi, intelligendum est de eo, quod hodie pro puro habetur, & sic etiam de iis aureis numis, qui vt puri in Imperio comprobati sunt, & quibus cudendis nihil ex alia materia per mixturam accessit, idq; ex notoria consuetudine manifestum est, & constitutionibus Imperij, Mandatis & priuilegiis recte paretur, paritioque in Camera Imperiali & passim pro sufficienti habetur, quádo iuxta eiusmodi puritatem fisco vel aliis soluitur, quod præstandum est.

71

Atque ex his quidem, quæ hactenus dicta sunt, planum fit, cuiusmodi sint illa pœnarum mulctarumq́ue compendia, quæ fisco Cæsareo debentur, & Imperatoris sunt, ideoq; à Friderico I. *in hoc c.vn.* inter regalia numerantur. Quemadmodum † vero reliqua regalia aliis etiam superiorem non agnoscentibus competunt, & ab inferioribus etiam per concessionem, vel præscriptione consuetudineue acquiri possunt, vt *lib.1.cap 4.& 5.* ostensum est, sic dicendum est, non solum Imperatori aliisque superiorem non agnoscentibus pœnarum mulctarumq́ue compendia deberi, sed & inferiores per prædictos modos ea habere posse, idq́ue vsus etiam abunde testatur. Præterea de iis quoque pœnis & mulctis, quæ non alij, quam Imperatori siue fisco eius præstantur, variæ reperiuntur exceptiones & casus speciales, in quibus ea præstatio locum non habet, licet regulariter in dubio, & quando simpliciter irrogatæ sunt, fisco applicentur, nec alius ad eas admittatur *l.1.C.de mod.mulct.* Dec. & alij Dd. *in rubr. de iudic.* Rebuff. *in l. Aliud fraus.§. inter mulctam vers. secundo potest intelligi ff.de verb.signif.* Peregr. *de iur.fisc.li.1.tit.8.n.9.* addens illud etiam per Bartolum & alios Dd. à se *n.* 8. allegatos teneri.

72

73

Ex

Ex † prædictis exceptionibus & casibus specialibus est, 74 quod *in l. mulctarum C. de mod. mulct.* excipiatur ille casus, quo operi & cursui publico mulctarum compendia deputãtur, & permittitur, vt hæc deputatio à iudice fiat. Eodem † pertinet *l. vlt.* 75 *C. de offic. rector. prouinc.* vbi si iudices in prouinciis non faciant id, quod de inhabitandis palatiis præscribitur, mulctam quinquaginta librarum ipsi cum officialibus suis siue apparitoribus soluere iubentur, non vt fisco inferatur, sed in reparationem palatij conferatur. Sic † in constitutione Imperij de anno 1566. §. Wir 76 setzen/ordnen vnd wöllen auch auff den fall 2c. & de anno 1570. §. Auß sondern ansehenlichen 2c. sancitur, vt Cameræ Imperialis visitatorũ pœna pecuniaria non fisco Imperatoris inferatur, sed in Cameræ Imperialis sustentationem impendatur, ad quam alioqui præter Cæsarem † omnes etiam alij ordines Imperij conferre & contribuere tenentur. 77

Generaliter † vero excipiuntur *in d. l. mulctarum* quælibet 78 necessariæ causæ, permittiturque, vt ob eas non fisco præstetur compendium mulctarum, sed in alium vsum conuertatur, & in specie † ibidem additur excepto etiam in pauperibus, & simili- 79 ter de his Imperatores Valentinianus & Valens *in l. 2. Cod. de Episcop. audient.* aiunt, quod quinquaginta libras argenti, quas clerici ante definitiuam sententiam frustratorie appellantes soluere tenentur, non fisco accedere, sed pauperibus fideliter erogari velint, ex quo loco generaliter tradit Rebuff. *in d. l. aliud est fraus. §. Inter mulctam vers. in quibus mulctis. ff. de verb. signif.* si mulctæ clericis imponantur, eas pauperibus erogandas esse, pro qua sententia allegat ibidem etiam *d. l. mulctarum*, sed minus recte, cum nec clericorum, nec etiam pauperum vlla in ea fiat mentio. Habetur autem in Imperio hodie adeo pauperum ratio in mulctis & pœnis, vt in Cameræ Imper. ordinat. *part. 1. titul. 53.* constitutum sit, omnes eas pœnas & mulctas, de quibus ibidem in titulis, dictum *tit. 53.* antecedentibus, agitur, in vsum pauperũ litigatorum esse erogandas. Et † in reformatione siue ordinat. politica 80 anni 1548. *tit.* Von Landts vnd Kriegsleuten Gotteslesterung/2c. cõ-

ſtitutum eſt, vt pœna contra blaſphemātes ibi conſtituta in pauperes vel in dotem inopum virginum conferatur. Ad eas vero pœnas, quæ in pauperum vſum ex prædicta Ordinatione irrogantur, pertinent & illæ Procuratorū pœnæ & mulctæ, de quib. etiam in Imperij & deputationis Receſſibus, item in viſitationis decretis, Receſſibus & ipſius Cameræ conſultis Memorialibus, & gemeinen beſcheiden agitur, ex quib. cum prædicta ordinatione coniunctis apparet maxima eſſe earum compendia, quæ Fiſco non applicantur ſed in pauperes eorumq; vſum conferūtur. De quib. in ſpecie ad longum videre licet apud Danaiſ. *in Iur. Camer. cap. 245. 246. & 247.* & cumprimis etiam apud Chriſtianum Barth & Raphaelem Seillerum *in ſententiis* ab ipſis editis, quibus infinitę continentur condemnationes in eiuſmodi pœnas ex quamplurimis cauſis & diuerſis temporibus factæ.

81 His exceptionibus accedunt nonnullæ aliæ. Nam † ſic monacho interfecto, non Fiſco ſed monaſterio mulcta debetur, vt communiter receptum ſcribit Kirchouius *in comm. op. n § monachus*, ſic ſi reperti fuerint, cui crimen falſæ monetæ commiſerūt, ex edicto monetali de anno 1559. §. So dañ ein ſolcher ꝛc. ſi in bonis ſuis puniuntur, tertia pars crimen indicāti, reliquæ vero duæ partes Magiſtratui ſub quo delictum commiſſum eſt, vt eo officium ſuum non faciente, Circulo eius monetalis ſtatus debetur, quando lex irrogat pœnam, & pro ea nō accuſationē, ſed actionem inducit, nec exprimit cuius ſit pœna, debetur priuato cui hæc actio competit non fiſco, Peregr. *de iur. fiſc lib. 4. tit. 8. n. 5.* per

82 text. *in l. ſi cui ff. de verb. ſignif.* & creditores † delinquentis in pœnis dicantur fiſco præferri, ne videlicet à fiſco, ſed potius ab his priuatis perſonis, qui creditores ſunt, percipiatur compendium earum. *l. in ſumma. ff. de iur. fiſc.* vbi Modeſtinus generatim reſpondet, id in omnibus pœnis, quæ alioqui fiſco deberentur, locum habere. Eodem pertinet textus *in l. Senatus. §. vlt. & in l. quod placuit. ff eod. tit item in l. vnic. C. pœn. fiſcalib creditores præferr. lib. 10.* Ex

83 quibus † apparet non eſſe diſtinguendum inter creditores, ſed illud in omnibus locum habere, ſiue ſint hypothecarij, ſiue perſonales

sonales & chyrographarij. Ratio † huius iuris specialis est, quod 84 vt ait Iauolen. *in l. nonpossunt. de iur. fisc.* id bonorum cuiusq; sit, quod æri alieno superest, ideoq; non possint vlla bona ad fiscum pertinere, nisi quæ post solutionem creditoribus factam superfutura sunt. Nō tāta igitur est prærogatiua fisci, nec tanti faciendum, quod compendia mulctarum pœnarumq; inter regalia numerentur, vt priuatis hominibus in iure à se antea per contractum quæsito hæc res noceat, & licet aliter se res habere, & fiscus præferen- 85 dus esse videatur, si sint creditores ex causa pœnali ob suam læsionem, & fiscus ex eadem causa pœnali & maleficio cum iis concurrat, vt notant Gulielm. Cun. Iacob. Butrig. Bald. & Alex. *in l. rescriptum ff. de pact.* Negusant, *de pign. 2. part. princ. membr. 4. nu. 115.* tamen nec eo casu fiscum prærogatiua gaudere, sed priuatum creditorem cum fisco ad pœnam admitti debere, verius est, secundum regulam *l. Reos. §. Cum tabulis. ff. de duobus reis. & in l. 1. Cod. si plures vn sentent.* Peregrin. *de iur. fisc. libr 4. tit. 8 num. 12.* eamq; sententiam vt veriorem sua decisione comprobauit Senatus Parisiensis vt testatur Ioan. Gallus *quæst. 130.* & Peregrin. *iam citato loco.* Atque † hinc mandata etiam pœnalia in eiusmodi casi- 86 bus, quibus fiscus & priuatus ex causa pœnali concurrunt, in Camera Imperiali & aula Cæsaris ita decerni solent, vt non totum compendium, sed dimidia pars fisco applicetur, altera vero pars læso præstetur, idque in iis mandatis sic obseruatur, siue clausulam iustificatoriam annexam habeant, siue non, & siue sint executorialia, siue alia, & similiter in priuilegiis suis Cæsar huiusmodi compendium duntaxat pro parte dimidia solet fisco suo applicare, alteram vero reseruare ei, cui priuilegium concessum est, & qui per alium contra hoc priuilegium est læsus. Atque hoc adeo † iuri etiam communi consentaneum est, vt præter dimi- 87 diam pœnæ, quæ læso debetur, etiam quanti interest postulari possit, *l. vnic. ff. si quis ius dicent. non obtemperau.* Tileman. de Benign. *syntagm. 3. decad. 3. Vot. 9. numer. 3.* ideoque de damnis etiam & interesse vlteriores processus recte petantur, Tileman. de Benign. *d. loco.*

88 Non † est etiam tantum huic regali tribuendum, vt compendia pœnarum mulctarumq; ad vsuras earum porrigantur. Nam constitutum est, pœnarum vsuras peti non posse, vt generaliter sonant verba textus *in l. vlt ff. de magist. conuen.* Huic † generali iuri communi subiicitur & hoc regale, nec Imperatori aliqua prærogatiua debetur vt ex Imperatoris Antonini Carocallæ rescripto etiam apparet *in l. 1. C. de fiscal. vsur. lib.* 10. Et sane si vsuræ vsura non debetur, nec esse potest, licet alioqui vicem etiam fructuum obtinere dicatur vsura *l. vsuræ. ff. de vsur.* eo æquius fuerit, pœnæ vsuram non esse. Quare licet ex contractibus vsuræ fisco deberi dicantur *l. cum quidam. §. Fiscus. ff. de vsur.* tamen ratio iuris non patitur, vt hoc porrigatur ad pœnas, vtcunque alioqui in vsuris hac prærogatiua gaudeat fiscus, vt ipse ex contractibus, & cum non succedit in locum priuati, non pendat vsuras. *d. §. Fiscus.*

89

90 Porro † de priuatorum delictorum pœnis pecuniariis tenendum hic est, quod earum vtilitates siue compendia non sint referenda inter regalia, nec Imperatori eiusue fisco, sed priuatis personis, quæ per ea delicta damno affectæ ac læsæ sunt, debeantur, ideoque hic actio earum pœnarum nomine competat, vt de diuersis priuatis delictis videre est *in §. furti autem. & §. fin. Instit. t. de obligat. quæ ex delict. nasc. l. is cuius interest ff. de furt. in prim. & §. fin. Instit. vi bonor. rapt. §. cæterum placuit. & §. fin. Instit. de l. Aquil. l. 2. in princ. & l. inde Neratius. ff. eod. §. pœna autem. & §. vlt. Institut. de iniur.* & multis aliis locis, eoque pertinet, quod tradit Rebuff. *in d. l. aliud est fraus. §. inter mulctam. vers. Quando vero parti ff. de verb. signif.* per text. *in l. fin. ff. de litig.*

91 Sed † & in popularibus actionibus pœna priuatis agentibus adiudicanda esse censetur, text. est in *l. 3. in princ. ff. de sepulchr. viol. l. si vero plures. §. hæc autem actio. ff. de his qui effud. vel deiec. l. si quis id. ff. de iurisdict. l. fin. ff. de litigios.* Atque hoc nimirum illud est, quod ab Vlpian. *in l. vt si cui. ff. de verb. signif.* proditum est, dum vult ex populari etiam causa post litis contestationem agentẽ pro creditore habendum esse. Litis contestationis vero

ideo

ideo meminit Vlpianus, quia † per eam actio popularis nouatur, 92 & efficitur priuatæ personæ propria, quæ antea erat totius populi. *l. aliam. ff. de nouat. l. neque C. de procur.* Verum † in actione popu- 93 lari instituenda alijs præfertur is, cuius priuatim etiam interest, & reliquis tum demum est locus, cum hic agere non vult, *d. l. 3. in princ. d. §. Hæc autem actio.* In † ijs vero actionibus, quæ de priuatis 94 delictis, & ex priuata causa instituuntur, & in popularibus actionibus locum non habet, quod superius de pœna non fisco, sed actori applicanda dictum est, si extra ordinem criminaliter procedatur, vt in vtroque genere prædictarum actionum fieri potest, idque in priuatis delictis conuincitur ex *l. fin. ff. de furt. l. fin. de iniur. & §. fin. Instit. eod.* de popularibus actionibus planum fit ex *l. 3. ff. expilat. hæredit. l. 1. & l. fin. ff. de termin. mot. & simil. loc.* Atque huc quoque referendum est, quod *in d. l. 3. §. diuus. & l. fin. ff. de sepulch. viol.* proditum est, & † si sic accipiantur *d. §. diuus. & d. l.* 95 *fin.* non pugnabunt cum *d. l. 3. in princ. & alijs legibus* de pœna actori adiudicanda supra *citatis.* Cæterum quemadmodum † Phili- 96 bertus Bononius *lib. 1. de legibus in Gallia abrogatis art. 12.* & Rebuff. *in d. l. vt si cui. ff. de verb. signif.* de Galliæ regno testantur, jus de popularibus actionibus constitutum, desijsse in eo regno esse in vsu, quod actiones & accusationes, jus populi concernentes, per solum regium procuratorem instituantur, nec cuilibet populo sit locus: sic & in superiori & inferiori Germania eo res deuenit, vt non per quemlibet ex populo, sed per certam & peculiarem publicam personam nomine fisci agendo & accusando non minus id, quod ad populares actiones, quam quod ad publica judicia spectat, expediatur, ita tamen vt ex populo ijs, qui læsi sunt, nomine eius, quod sua interest, ciuiliter agere liceat, & interdum etiam ad criminaliter agendum tum in ijs delictis, quæ ad populares actiones, tum in his, quæ ad publica judicia pertinent, admittantur, si ipsi sumptus judicij sustinere velint.

CAPVT IX.
De bonis Vacantibus.

SVMMARIA.

1. *Bona vacantia dicuntur eorum, qui sine hærede decedunt.*

2. *Vt bona ob defectum hæredum dicantur vacantia, intelliguntur hæredes, quibus vel ex qualibet sanguinis linea, vel aliquo juris titulo successio defertur.*

3. *Per juris titulum accipiendi sunt, qui non sanguinis jure, sed alio titulo succedere possunt quales sunt adoptiui & arrogati.*

4. *Item coniuges (de quibus ampliatio est* nu.5.) *socij donationis Imperatoriæ, omnesque consortes collegij liciti* n. 8. *Patronus respectu successionis liberti vt & dominus directus vel agnati respectu bonorum feudalium* nu. 9. *Episcopus in successione peregrinorum*, nu.10. *Ecclesia in bonis clericorum*, nu.11. *parentum à liberis neglectorum curam suspicientes*, nu.19 *pluresque alij, de quibus remissiue* nu.12.

6. *Successio affinibus nulla vnquam defertur, adeo vt etiam socero fiscus præferatur*, nu.7.

13. *In successione pupilli tutorem extraneum fisco præferri, quidam tradunt, sed contraria sententia verior est, & communis.*

14. *Successio nutritoribus pupilli non debetur.*

15. *Tutela est munus publicum, cuius onus tutores etiam inuiti subire coguntur.* nu.16.

17. *Immunis regulariter, nemo est à publicis muneribus.*

18. *Extensio de similibus ad similia in materia successionum non facile est admittenda.*

20. *Bona vacantia regulariter fisco debentur, etiam eo casu, quo hæres extat quidem, sed tamen hæreditatem, vel eam adeundo vel se immiscendo, acquirere recusat.* nu.21.

22. *Bona vacantia appellantur etiam caduca.*

23. *Bona caduca generaliter vocantur omnia, quæ ex aliqua causa fisco cedunt, quod exemplis illustratur* nu.24.

25. *Caducum proprie & specialiter id dicitur, quod alicui testamento*

ita re-

ita relictum est, vt jure ciuili quidem capere possit, sed ex aliqua causa non ceperit.

26. Siue id, quod relictum est, sit hæreditas, siue legatum.

27. Bona caduca olim fisco vindicabantur, hodie vero apud hæredem cum onere ijs adscripto manent nu. 28. *nullo autem alio hærede existente etiam hodie fisco, debentur & similiter ea bona, quæ ob hæreditatem non aditam iacentia dicuntur non prius pro vacantibus habentur, quam si nulla spes sit eam adiri posse.* nu. 29.

30. Bona vt efficiantur vacantia, necesse est præcedere discussionem & inquisitionem, facto prius proclamate, vt si quis hæredem se factum esse putet, se ad certum præfinitum diem sistat.

31. Bona vacantia in locum veteris domini Cæsarem dominum nanciscuntur, & inter regalia referuntur, quod à jure communi non est alienum nu. 32.

33. Bona incorporare est ea in fiscum redigere.

34. In bonis vacantibus nullum jus priuatis competit, contra Bodinũ.

35. Bona fisco delata, etiamsi petenti per munificentiam Imperatoris concessa sint, tamen fisci manent, puniunturque Officiales, quorum interuentu & opera tales petitiones admissæ sunt & instructæ. nu. 36.

37. Bonorum vacantium concessio ab Imperatore proprio motu facta valet.

38. Bonorum vacantium concessio in Gallia non valet, etiamsi proprio motu fiat, si ea nondum sint declarata vacantia, idque à jure communi non est alienum nu. 39.

40. Bona vacantia si Officiales ante declarationem occupare velint, etiam priuati, quorum interest, ijs resistere possunt.

41. L. 1. & vlt. C. de petit. bonor. sublat. *declarantur.*

42. Bona vacantia non nisi cum suo onere ad fiscum transeunt.

43. Fiscus à testatore fideicommisso grauatus id præstare debet.

44. A fisco an præstanda sint fideicommissa vel legata, quæ ab hærede præstanda sunt, si huius bona vacantia fiant, late discutitur.

45. In bonis vacantibus succedens fiscus defuncti creditoribus satisfacere tenetur, non tamen vltra vires hæreditarias, etiamsi inuentarium nullum confecerit. n. 47.

46. Hæres

46. Hæres non conficiens inuentarium tenetur vltra vires hæreditarias.

48. Hæreditatem per procuratorem adire potest fiscus in bonis vacantibus.

49. Hæreditas à priuato per procuratorem adiri nequit.

50. Hæreditatis aditio dicitur legis actio siue actus legitimus.

51. Legis actiones per alium expediri non possunt.

52. Hæreditatem aditam rectè repudiat fiscus, non autem priuatus, & non aditam transmittit fiscus, non autem priuatus nu.53.

54. Præscriptione triginta annorum ab hæreditatis petitione repellitur priuatus, fiscus vero quadriennij præscriptione nu.55. *idque ab ea die, qua bona vacare cœperunt, currere incipit*.nu.56.

57. Præscriptio quadriennij licet in vacantibus nondum incorporatis locum habeat aduersus fiscum, tamen secus est in incorporatis vel etiam fisco nunciatis.

58. Præscribuntur in Gallia bona vacantia 30.annis, siue sint incorporata siue non.

59. Bona vacantia non tantum Imperatori & alijs superiorem non recognoscentibus, sed & inferioribus debentur, qui hoc regale ex concessione, vel præscriptione, consuetudine ue acquisiuerunt.

60. Bona vacantia hodie etiam ij, qui iurisdictionem & merum mixtumque Imperium habent, occupare solent.

61. Bona eorum, qui naufragium passi sunt & similia nonnulla aliàs Magistratu occupata non esse bona vacantia.

NOnum regale constituit Fridericus in bonis vacantibus. Eo-
1 rum † vero bona hic pro vacantibus habenda sunt, qui sine hærede moriuntur *l.1. C. de bon. vacantib. l.b.10. l. pen. C. de præpos. sacr. cubic.* idque specialius explicatur *in l. vlt. Cod. de petit. bon. subl.*
2 *lib. 10.* item *in l. vacantia C. de bon. vacant.* vbi † Imperatores expresse requirunt, vt intestatus nullum ex qualibet sanguinis linea vel iuris titulo hæredem reliquerit. Per quamlibet sanguinis lineam intelligitur linea ascendens, item descendens & transuersa, eaque vsque ad 10. gradum restringenda est, neo vltra eum
3 extendenda vt *lib. 1, cap. 3, num. 39.* ostensum est. Per † iuris vero titulum

titulum illi accipiendi sunt, qui non jure sanguinis, vel ex aliqua linea sanguinis, sed alio titulo & jure facultatem succedendi habent, cuiusmodi sunt adoptiui & arrogati, vt legitimi successores *l. 1. §. fin. & l. 2. §. hereditas. ff. de suis & legit. l. cum in adoptiuis, C. de adopt. §. sed hodie, Instit. eod.* Eiusmodi † personæ sunt etiam coniuges, ideoque horum speciatim fit mentio *in d. l. vlt.* & ibidem nō minus his, quam propinquis deficientibus bona censentur vacantia. Et quod coniuges, si superstites sint, deficientibus propinquis pro hæredibus habendi sint, & bona defuncti pro vacantibus haberi nequeant, comprobatur etiam textu in *l. vnic. ff. unde vir & vxor. & in l. vnic. C. eod.* Sane † adeo fauorabilis est coniugum successio, vt ex jure Nouellarum eo casu, quo præmoriens coniunx locuples est, superstes vero inopia laborat, hic superstes vna cum communibus liberis, si tres vel pauciores sint, succedant in quartam, sin plures, in virilem portionem *Nouell. 53. de exhib. & introd. reis, §. quoniam vero & auth. l. praeterea, C. unde vir & vxor.* vbi Dd. & Corn. *324. lib. 4.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 3. num. 4.* Affinibus † vero, nec consanguineis nec etiam coniugibus deficientibus, vlla successio defertur *l. affinibus. C. commun. de succes.* idque † adeo verum est, vt socero etiam defuncti fiscus præferatur, Castrens. Alex. Ias. Dec. & alij Dd. *in l. 1. C. unde vir & vxor.* Peregrin. *d. tit. 3. num. 4.* vbi pro ea sententia allegat etiam Dd. *in l. affinitatis.* & Bald. *in l. fin. col. 4. C. vnd. legit.* reprehenditque ac refutat eundem Baldum vt sibi contrarium aliud sentientem *in d. l. 1.* Is † tamen, cui vnâ cum alio eadem res ab Imperatore donata est, fiscum excludit, si hic socius sine legitimo hærede moriatur. *l. 1. C. si liber. Imper. soc. lib. 10.* Dd. *in l. re coniuncti. ff. de legat. 3. & in l. si mihi & Titio. ff. de verb. obligat.* talesq; generaliter sunt omnes consortes collegij liciti *l. 1. & l. 3. C. de hared. Decur.* siue sint nauicularij *d. l. 1.* siue milites eiusdem legionis vexillationis vel cunei *l. si quis, §. si qui. ff. de iniust. rupt. irrit. fact. testa. l. 2. C. de hared.* siue alij liciti collegij corpora seu membra. Et † similiter Fisco præfertur patronus in successione. *l. si quis presbyter. C. de episc. & cler.* In ijs etiam bonis quæ non allodialia sed feudalia sunt fisci jus ideo nō consideratur nec ei aliquid vt etiamsi nullus

4

5

6

7

8

9

 exiſtat

existat vulgaris hæres qui in ijs succedere possit, tamen ea pro vacantibus haberi nō possint. Rosenth. *de feud. c.3 concl. 60. n.12* Gręuæus *concl. pract. l.b.2. conclus. 66.* vbi pro ratione addit quod in ijs spectādum sit domini directum dominium, cui accedit quod in feudis regalem dignitatem annexam habentibus & alijs feudalibus bonis in infinitum succedatur vt *lib. 1. c. 3. nu. 29.* ostensum est, pertinent huc etiam quæ de feudis damnatorum, & confiscatione eiusmodi bonorū pro qualitate eorū ad solos agnatos vel dominum reuertentium late dicitur infra *nu 39. & aliquot seqq.* Epi-
10 scopus † in successione peregrinorum, vt mortuorum bona erogentur in pias causas. *Auth. omnes peregrini. C commun. de success.* Ec-
11 clesia † in successione clericorum *d. l. si quis presbyter. c. t. de success.*
12 *ab intest. Nou. 121. de eccl. stāst. tit §. interdicimus.* & † plures alij. de quibus in specie videre licet Dd. *in d. l. 1. C de bon. vacant. & in d. l. vnic. C. vnde vir & vxor.* Ioan. de Platea *in d. l. 1. C. de bon. vac. lib. 10.* Schneidw. *ad tit. Instit. de hæred. quæ ab intest. defer. cap. de success. fisci n. 18 & aliquot seqq.* Tiraq *in tract. le mort saisit le vif part. 2. declarat. 15.* Boss. *in tract crimin. tit. de bon. vacant.* Peregr. *de jur. fisc. tit. 3. lib.*
13 *4 n. 5. & seqq. vsque ad n 21.* Etsi † vero Affl *& in hoc c. vnic. in verb. bona vacantia nu. 4.* & plures alij adducti à Tiraq. *in declar. 15 nu 4.* tradant, etiam tutorem extraneum fiscum excludere in successione pupilli ætate pupillari defuncti, tamen rectius contrarium tenent Barr, Angel. Roman. Castrens. *in l nutritoribus. C. comm. de success.* Ias. Ang. & Rom. *in d. l. vnic. C. vnde vir & vxor.* Schneidw. *d. cap. de success. fisc. nu. 21.* Rosenth. *de feud c. 5. nu 3.* vbi *in gloss. c.* addit, hanc sentētiam communem esse, idq; testatur etiam Peregr. *d. tit 3, nu 18. vers. contra vero tenuit.* eaque sententia eo verior est, quod non solum nulla lege tribuatur tutori, vt fisco præferatur,
14 sed & ijs † qui nutritores sunt, *in d. l. nutritoribus.* illud denegetur, & nulla lex innuat, tutores hac in parte prærogatiua eo nomine gaudere, quod nutritores non subiaceant periculo, nec obligen-
15 tur ratione malæ administrationis, tutelæq; † munus publicum
16 esse dicatur *in prin. Instit. de excus. tut.* & † tutores etiam inuiti cogantur subire onus tutelæ & curæ, eoque pertinētis administra-
17 tionis *l. 1 ff. de admnist. tut, l. fin in prin. vers. scientes, C. eod.* & † leges nemi-

neminem velint esse immunem à publicis muneribus *l. nullus. & l. vacuatis. C. de decurion. lib. 10.* nec † est in materia successionum 18 facile extẽsio facienda de similibus ad similia, vt monẽt Peregr. *d. tit. 3. nu. 13. vers. aduerte.* addens rationem, quod hæreditates ex legibus deferantur. Etsi † vero nec tutores, nec nutritores fisco 19 præferantur, tamen illi hoc jus prælationis habent, qui eorum, qui vel à liberis, vel parentibus omnino negliguntur, curam & protectionem habent, idq; adeo verum est, vt non solum fiscum, sed illos ingratos liberos & parentes aliosque excludant, *Nou. 115. vt cum de appell cognosc. § si quis de prædictis & auth. liberi. C. de episcop. aud.* Male tamen Peregrin. *d. tit. 3. nu. 17.* hunc casum refert inter eos, quibus bona pro vacantibus habentur. Nam cum ingratis liberis & parentib. vt indignis hæreditas hoc casu auferatur, pertinet hic casus proprie ad proxime sequens regale, quod est de bonis, quæ vt indignis auferuntur, ideòque à nobis ibi referetur inter speciales causas, quibus bona ita indignis auferuntur, vt tamen fiscus non succedat.

Atque † ex his quidem omnibus manifestum euadit, ex- 20 ceptis certis casibus bona fisco deberi, si vacantia sint, & ea pro vacantibus habenda esse, si nullus ex vlla sanguinis linea vel alio titulo ac Iure hæres existat, siue statim post mortem defuncti nullus appareat, qui hæres sit vel succedere possit, siue † existat 21 quidem succedendi facultatem habens, sed adeundo vel se immiscendo hæreditatem acquirere nolit, vt recte monet Alexan. *ad rubr. ff. de acq. vel amitt. hæred. col. fin. vers. aut fiscus.* & post eum Boss. *de bon. vacant. nu. 2.* Eoque pertinet textus *in l. vnic. §. cum autem. C. de caduc. toll* & quod de bonis vacantibus ait Vlpian. *in Inst. fragm. tit. 28. in verb si nemo sit ad quem bonorum possessio pertinere possit, aut si quidem, sed jus suum omiserit.*

Appellantur † vero hæc bona vacantia etiam caduca, ad- 22 eo vt de his vetus lex Iulia Papia caducaria allegetur ab Vlpian. *in fragment. Instit. modo citato loco.* Nec mirum, cum † bona cadu- 23 ca generaliter etiã in nostro jure vocẽtur omnia ea, quę ex aliqua causa in fiscũ cadunt *l. 3. ff. de his quæ in test. del. l. 2 in fin. ff. si quis aliq. test. prohib. l. cũ fisco. ff. de SCto. Syllan. l. si quis officium & l. dote ff. de rit.*

 nupt.

24 *nupt. cum similib.* Atque † ita hac larga significatione comprehenduntur appellatione caducorum non solum hæc, de quibus agimus, vacantia bona, sed & varia alia, & quidem inter hæc etiam ea, quæ indignis auferuntur, & speciatim ereptitia vocari solent, & bona incestas nuptias contrahentium, eorumque, qui proscribuntur, & sic omnia etiam bona, quæ ad decimum, vndecimum & duodecimum regale spectant.

25 Proprie † vero & speciali significatione Vlpian. *in fragm. Instit. tit. 17.* id caducum esse docet, quod alicui testamento relictum est ita, vt jure ciuili quidem capere possit, sed ex aliqua cau-
26 sa non ceperit, atque ita ab eo ceciderit idque ita † generale, vt pertineat non solum ad hæreditates, sed & ad legata, vt idem Vlpian. *ibid.* satis aperte docet, adducens exempla de *legatis &*
27 hęreditate. Hęc † vero caduca bona olim fisco vindicabantur ex Iul. Papia ideoque apud Vlpian. *in d. titul. 17.* Cuiacius non male emendat, quod in textu est de Antonini constitutione. Verum
28 † hodie constitutione Iustiniani hæc caduca bona & quæ in causa caduci sunt, hoc est, quæ viuo testatore post conditum testamentum deficiunt, fisco non vindicantur, sed apud hęredem remanent, cum onere ijs adscripto *l. vnic. C. de caduc. tollend.* Hæc i-
29 gitur bona hodie † non prius vacantia fiunt, quam si ita caduca fiant, vt hæres nullus alius existat, qua ratione si defecerit, recte dicemus pertinere ad hoc regale, neq; aliud placet Iustiniano *in d. l. vnic. §. cum autem.* Et etiam bona, quę ob hæreditatem nō aditam iacentia dicuntur, non prius pro vacantibus haberi possunt, quam si nulla spes sit hæreditatē adiri posse, ideoq; licet in bonis nullius res hæreditariæ sint antequā aliquis hęres existat per textum expressum *in l. 1. vers. quod autem. ff. de rer. diuis.* tamen si spes aliqua sit futuros, qui hæreditatem adeant, fisco ea non deferuntur, nec eorum, vt vacantium, sed vt iacētium bonorum curator datur, idq; ad petitionē creditorum vel ex officio fit *l. 1. §. cui bona. ff. de jure fisc. l. 1. & l. vacantia C. de bonis vacat.* Menoch. *de arbitr. iudic. quæst. cas. 150. nu. 2.* Gail. *obs. lib. 2. obs. 130. nu. 2.*

30 Tenendum † vero est in vniuersum de vacantibus bonis, vt ea pro vacantibus habeantur, prius discussione & inquisitione

opus

opus esse, ita quidem, vt proclamatio de hac re fiat, & proclamata publice affigantur, eaque ratione publice denuncietur, vt si qui defuncti hereditatem sibi deberi putent, se sistant, qua discussion: & inquisitione præmissa si nemo compareat, bona vacantia esse censebuntur, vt tradunt Bart. & Paul. de Castr. *in l. sancimus. §. Cum autem. C. ad SC Trebellian.* Boss. *tit. de bon. vacan. n. 4. & n. 12.* Eoq; facit *l. si eo tempore ff. de remiss. pignor.* & rescriptum Imperatorium *in l. vlt. C. de bon. vacant.* vbi inter cetera Imperatores volunt, cuius vacans cadensque fuerit patrimonium, quantum vel quale videatur diligenter inquirendum esse, & copiam reclamandi dandam, integrumque debere esse cuilibet, vt, cum præcessit denunciatio, vel alia ratione intellexit de bonis defuncti inquisitionem institutam, suum ius ostendat, eaq; ratione efficiat, ne bona habeantur pro vacantibus.

Etsi † vero bona vacantia, quatenus vacant, nullum heredem vel dominum habent: Tamen in locum veteris domini alium consequuntur, postquam ex inquisitione, & iis quæ requiruntur in excutiendis bonis vacantibus, constat hæc bona reuera esse vacantia. Nam Cæsarem dominum nanciscuntur, eoque pertinet, quod inter regalia referantur à Friderico. Non meminerunt quidem vacantium bonorum Radeuicus, Guntherus, Mutius, Dedochin. Abbas & Carol. Sigon. aliiq; historici, licet alioqui regalia à Friderico in Italia restituta enumerare conentur, sed nobis suffecerit (vt & de mulctarum pœnarumq; compendiis superiori capite dictum est) ab ipso Friderico in sua constitutione diserte *in hoc c. vnic.* ea bona inter regalia poni. Idque Isern. Affl. & alij Dd. *ibidem* tenent, atque his assentiuntur Boss. *in prax. crim. tit. de bon. vacant.* Petr. Gregor. *de republ. lib. 9. c. 1. num. 25. & in suo syntagm. lib. 3. c. 12. nu. 15.* Iacob. *de feud. in verb. cum mero n. 18.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 4. tit. 3. nu. 1.* multique alij. Hoc ius in Gallia vocatur *Droict. de descherance* ait Petr. Greg. *d. cap. 1. num. 15.* Neq; † hoc ius solum à Friderico Imperatore expresse *in hoc cap. vnic.* constitutum est, sed & congruit cum reliquo iure. Nam fisco Imperatorio bona vacantia deberi iam antea constitutum

31

32

fuit *in l.1.l.3.l. vacantia & l.vltim. Cod. de petit.bonor.sublat libr. 10. l. vnic. Cod. vnde vir & vxor.* Atque huc spectat vox incorporatio,cuius mentio fit *in d. rubr. C. de bon. vacant.& incorpor* item *in l.3.eod.titul.*

33 Incorporare † enim bona nihil aliud est, quam ea in fiscum referre & redigere *d.l.3.* Atque hinc quidem colligere licet, etiamsi huius vocabuli *in d.rubr.de bonis vacant.& in d.l.3.* fiat in specie de bonis vacantibus mentio, tamen generaliter pertinere ad omnia bona,quæ in fiscũ coguntur. Quatenus vero diximus Imperatoris esse bona vacantia, & ad eius fiscum spectare non aduersatur quod Vlpian. *in fragm.Instit. tit.* 28. ex veteri lege Caducaria dicit, huiusmodi bona populo deberi. Quia ius populi Princeps habet, & postea cęptum est dici Principi *eiusque fisco* deberi,quod ex veteri lege Caducaria dicebatur populo eiusue ærario deberi.

34 Quandoquidem † vero ea,quæ de fisco & Imperatore dicta sunt, ita se habent, consequitur, priuatos nullum sibi ius in bonis vacantibus vindicare posse,nec recte Ioan.Bodin.*de repub. lib.1.c.18.* asserit,cuique licuisse Romano iure occupare bona vacantia,quemadmodum & eodem loco minus recte per *l.1. ff.pro derelict.*docet,huiusmodi bona & res derelictas ad eos pertinere, quibus imperium aut iurisdictio legibus vel moribus est concessa. Neque enim hoc *d. l.1.* vllo verbo innuit, cum ibi de bonis vacantibus nulla fiat mentio, & de rebus derelictis ita agatur, vt generaliter dicantur esse occupantium. Sane adeo verum est, bona vacantia iure Romano ad fiscum pertinere & de regalibus esse vt *in l.1.C.de bon.vacant.* nominatim ciuitates negentur audiendæ,quæ sibi eorum bonorum ius arrogare nituntur,etiamsi aliquem iussum Imperatoris prætexant. Et † *in l.vlt.C.de petit.bonor sublat.* generaliter omnibus interdicitur, ne petant bona fisco delata,& simul statuitur,etiamsi petenti per munificentiam Imperatoris concessa sint, tamen hunc petentem non posse ea vindicare,sed manere fisci,idque ita sanciatur vt diserte addatur, nec pragmaticam iussionem, nec sacram annotationem, nec

35

quodli-

quodlibet diuinum oraculum vel mandatum à petente impetratum valere. Puniuntur † etiam ex eadẽ Constitutione Quæstor sacri Palatii, Comes rerum priuatarum, Memoriales Palatini, quorum interuentu & opera tales petitiones admissæ sunt, & instructæ, siue subscripserint rescripto, quod petens obtendit, siue alia ratione operam suam interposuerint. Neq; † tamen obscure in eadem constitutione innuitur, si non ad petitionem aliquã, sed ꝓprio motu eiusmodi bona alicui ab Imperatore cõcessa fuerint, valere talem concessionem, idq; ita se habere conuincitur etiam ex *l. 1. C. de pet. bon. subl.* vbi de bonis etiam proscriptorum statuitur, quod idem fisco debeantur, vt peti non possint ab alio, nec subsistat rescriptũ postulãti ab Imperatore concessum & tamẽ subiiciuntur p restrictionẽ de ꝓprio motu hæc verba: *Si quid aũt ex bonis talib. nostro iudicio, nullo tamẽ desiderãte atq; poscente, concedi cuiquam voluerimus, huiusmodi tamen valeat liberalitas.* 36 37

In Regno † Galliæ hodie obseruari, & constitutionib. Regiis consentaneum esse testatur Rebuff. *in l. Sylua cædua. §. stipula. vers. inde bona vacantia ff. de verbor. signif.* vt ne quidem proprio motu à Rege facta concessio bonorum vacantium valeat, si necdum ea bona sunt vacantia declarata & Regi adiudicata. Neque † hoc à iure communi alienum esse existimauerim, licet ille de hoc iure secus esse dicat. Nam supra ostensum est, non prius bona vacantia dici, & consequenter fisco non prius acquiri, quam si præcedat diligens inquisitio, & denunciatio publica, eaque ratione de causa cognoscatur. Ex quo consequitur, si contradictor existat & compareat, nec tamen contradicendi legitimam causam habeat, bona causa cognita & per sententiam declarari vacantia, & sic Imperatori siue eius fisco adiudicari. Eoque pertinet textus elegans *in l. Defensionis. C. de iur. fisc. libr.* 10. vbi generatim de iis bonis, quæ fiscus sibi putat deberi, sancitur, minime hæc bona pertinere ad fiscum antequam causa cognita & per sententiam vacantia declarentur, & sic Imperatori & eius fisco adiudicentur. Similiter Paulus. *receptar. sententiar. libr. 5. titul. 12.* requirit sententiam de huiusmodi bonis, & ostendit, 38 39

officia-

40 officiales non posse occupare ea ante sententiam. Quibus † addendum est, quod rescribunt Imperatores Diocletian. & Maximilian. *in l. prohibitum C. de iur. fisc.* vbi permittunt vt officialibus, quos ibidem Cæsarea, nos appellant, volentibus eiusmodi bona occupare, ii, quorum interest, etiamsi priuati sint, resistere, ac illos repellere possint. Cum igitur hæc ita se habeant, & fisco nihil ex bonis vacantibus debeatur, antequam ea, de quibus diximus, antecesserunt & obseruata sunt, merito censebitur iuri communi esse consonum, vt, iis non interuenientibus Imperatoris concessio bonorum vacantium non subsistat, etiamsi motu proprio fiat. Ideoq; adulatorium esse censetur, dicere principi ipso iure bona vacantia acquiri, vt ait Petr. de Belluga *Specul. Princ. iustit.*
41 *rubr. 14. vers. nunt videamus n.* 4. Neque † obstat *d. l. 1. & d. l. vlt. C. de petit. bon. sublat.* quas pro sua sententia allegat Rebuff. *in d. l. siliua cadua. §. stipulæ. vers. inde bona vacantia.* Quia hæ leges non loquuntur de alio casu, quam quo bona ad fiscum constat pertinere, postquam videlicet ea interuenerunt, quæ de iure communi desiderari diximus.

42 Porro † sciendum est, etiamsi debitæ solennitates & requisita interueniant in bonis vacantibus fisco vindicandis, tamen ea non aliter fisco acquiri, quam cum onere, quod iis anne-
43 xum est. Nam † primum certum est, fiscum à testatore grauatum ad id præstandum teneri *l. Filiusfamilias 114. §. Qui intestato*
44 *ff. de legat.* 1. Deinde † etiamsi non ipse grauatus, sed ab alio tanquam herede fideicommissa legataq; præstanda sint, tamen si hic hæres deficiat, & bona vacantia reddantur, à fisco præstari debent *l. quidam testamento. § Quoties. ff. de legat. 1.* vbi expresse bonorum vacantium fit mentio, & in specie fideicommissis & legatis, quæ heres præstare cogeretur, additur, per fiscum ea præstari, quando vacantia bona ad eum pertinent. Sic & *in l. recusare. § Si fisco Ad Trebellian.* Vlpianus ait, si fisco vacantia bona referantur, nec velit ea agnoscere, & fideicommissario restituere, æquissimum erit, quasi vindicauerit, sic fiscum restitutionem facere. Eodem pertinet, quod proditum est in specie de legatis & fidei-

com-

commissis ab eodem Vlpiano *in fragm. instit. titul. 27. §. Caduca.* Confirmatur etiam hæc sententia textu. *l. dicitur in verb ex quibuslibet aliis causis fisco vindicatis &c. ff. de iur. fisc. in l. in facto. §. 1. ff. de condit. & demonstrat* vbi hæ generaliter extant verba: fiscus iisdem conditionibus parere debet, quibus persona, à qua ad ipsum, quod relictum est, peruenit, sicut etiam cum suo onere hoc ipsum vindicat. Etsi vero sint, qui aduersus hanc sententiam obiiciunt *l. si nemo. ff. de testam. tut l. si nemo. ff. de reg. iur. l. eam quam. C. de fideicommiss. l. quod diuo ff de manumiss. testam. & l. ergo §. Eadem. ff. de fideicommiss. libertat.* tamen hi textus reuera non obstant, nec contrariam sententiam confirmant. Nam quod *in d l. si nemo ff. de testam. tut. d. l. si nemo ff. de regul. iur. & d. l eam quam.* proditum est, non valere ea, quæ in testamento relicta sunt, si hereditas non adeatur, illud ex supra allegatis legibus ita coarctandum est, vt locum non habeat in bonis vacantibus ad fiscum transeuntibus, quoad legatorum & fideicommissorum præstationem, idque eo confirmatur, quod fiscus sit loco heredis, nomenque quasi heredis (vt ait Salicet. *in l. vnic. §. Cum autem, numer. 39. Cod de caduc. tollend.*) sibi assumat. Et sane nisi in vacantibus bonis ita restringendi essent illi textus, sequeretur, in iis etiam bonis, quæ indignis auferuntur, & ad fiscum pertinent, restrictionem eorũ textuum non esse ad se admittendam, cum tamen certum sit, ex iis legata & fideicommissa à fisco deberi *l. cum fisco. ff. ad Syllan.* Quod vero ad *l. quod diuo. & d. §. Eadem* attinet, *in d. §. Eadem* pro *legionis* legendum est *legibus*, vt recte monet Cuiac. *in not. ad Vlpian. in fragm. Instit. titul. 28. in verb. Ex lege Iulia Caducaria & in l. 3. Cod. de bon. vacant. libr. 10.* atque ea lectione seruata respondendum est, & in *d. §. Eadem* & *in d. l. Quod diuo.* non negari, si fiscus bona vacantia accipiat, libertatem testamento relictam seruo deberi, sed illud negari, libertatem ex constitutione D. Marci locum habere, & simul satis aperte innuitur, ex aliis legibus eam deberi, idque fusius explicat Fachinæus *controuers. libr. 6. cap. 22. vers. Ad secundum. & vers. quod igitur.* Eodem pertinet, quod de constitut. D. Marci & legibus Iuliis tradit Cuiac. *in not. ad Vlpian. d. tit. 28.*

tit.28. in verb. ex lege Iulia Caducaria. Etsi vero hanc contrariam sententiam communem dicat Peregrin *d. num. 26. vers. contra tenuerunt.* & Clar. *in sua praxi criminal. libr. 5. §. final. quæst. 78. numer.* 20. tamen nostram etiam sententiam communem esse asserit Salicet. *in d. l. vnic. §. cum autem nu. 33. C. de caduc. tollend.* Quicquid aliter dixerit Richard. Malumb. & Cyn. & post Salicet. de eadem communi opinione testatur Hieron. de Cævall. *in specul. comm. opin quæst. 144. nu. 1.* vbi simul affirmat, hanc sententiam esse veram & iuridicam.

Quemadmodum autem in bonis vacantibus fiscus onus legatorum & fideicommissorum sustinet, vt iam ostensum est,
45 sic † & omnibus creditoribus defuncti fiscus satisfacere tenetur. *l. si maritus in princ. ff. sol. matrim. l. 2. C. ad l. Iul. de vi publ.* Habet tamen hac in re fiscus priuilegium & prærogatiuam suam præ
46 priuatis. Etsi † enim priuati ad hæreditaria onera vltra vires hereditarias teneantur, nisi inuentariũ confecerint, eaq; confectio inuentarij legitimo modo & tempore facta sit *l. fin. §. Etsi præfa-*
47 *tam. C. de iur. delib.* tamen † fiscus, nullo etiam inuentario confecto, de vacante hereditate non tenetur vltra vires hereditarias, vt recte docent Alex. & alij Dd. communiter *ad rubr. ff. de acquir. vel amitt. hered.* Bart. *in l. 1. §. An bona. ff. de iur. fisc.* & Ias. *in d. l. fin. col.* 1. Peregrin. *d. titul 3. numer. 25.* Eaque sententia comprobatur textu *in d. §. An bona l. eius qui ibi,* aut si non vocantur lucrosa. *ff. de testam l. inter eos §. vlt. ff. de fideiuss. l. si debitor. in verb. pro rata portione. C. de sent. pass.* & communiter est à Dd. recepta teste Ias. *in l. scimus. n. 1. C. de iur. delib.* Clar. *in §. fin. quæst. 78. n. 30.* & Farin. *de delict. & pæn. lib. 1. tit. 3. q. 52. n. 183.*

Sane eo minus mirum est, hoc discrimen inter priuatum & fiscum in bonis defuncti obtinere, quod & aliæ inter eos sint
48 differentiæ de huiusmodi bonis siue hereditate. Siquidem † fiscus, defuncto aliis exclusis succedens, per procuratorem here-
49 ditatem adire potest, *l. 1. in fin. ff. de offic. procur. Cæsar.* quod † tamẽ priuatis denegatur, vt qui per alium non possunt adire heredita-
50 tem *l. per procuratorem. ff. de acq. vel amitt. hered.* cum † hereditatis aditio

aditio legis actio siue actus legitimus esse dicatur *l. actus legitimi ff. de reg. iur.* & † huiusmodi actus per alium non expediantur *l. nemo lege. ff. eod. & l. nec adoptare. ff. de offic. procons.* Huic † differentiæ duas alias addit. Boss. *in titul. de bon. vacant. numer. 7.* quod videlicet aditam hereditatem recte repudiet fiscus, non priuatus, item quod † non aditam transmittat, secus vero in priuatis. 51 52 53

Notanda vero est & ea differentia, quæ est in præscriptione. Nam † contra petitionem hereditatis, quæ priuato datur, nō præscribitur, nisi 30. annor. spacio. *l. hereditatis C. de petit. heredit.* sed † aduersus vacantium bonorum siue hereditatis defuncti vindicationem, quæ fisco competit, non solum longissimi, sed & longi temporis præscriptio non est necessaria, sed sufficit quadriennij præscriptio, repelliturq; fiscus, si post elapsum quadriennium velit vindicare totam hereditatem, siue bona vacantia, contra eum, qui iusta possessione ea tenet *§. res fisci. Instit. de vsucap. l. 1. C. de quadrien. præscript. l. 1. §. diuus. de iur. fisc. l. quia autem. §. certe si vacantia. ff. si quis omissa caus. testam. & l. intra ff. de diuer. tempor. præscript.* vbi simul † additur, computari debere hoc quadriennium ab ea die, qua bona vacare cœperunt, id quod proditum etiam est *in d. §. Diuus.* 54 55 56

Præterea † quod solius quadriennij spacio præscribi dixi bona vacantia, restringendum est ad eum solum casum, quo bona vacantia non sunt incorporata, vel etiam nunciata ac delata fisco. *d. §. res fisci l. Quamuis ff. de vsucap.* vbi simul negatur, regulariter aduersus fiscum vsucapionem procedere. Longe alia igitur causa est bonorum vacantium, quæ incorporata sunt, vel nunciata ac delata fisco, quam eorum, in quibus incorporatio aut nunciatio non est facta, vt ostendit etiam Balb. *in tractat. de præscr. in 2. part. 5. part. princ. quæst. 1. num 3.* & tenent Dd. communiter *in d. §. res fisci, & in d. l. quamuis.* Rosenth. *de feud. c. 5. concl. 54. nu. 6.* Petr. Gregor. *in syntagm. lib. 3. c. 12. n. 12.* In † Gallia vero annos annos 30. requiri, simpliciter & nulla distinctione adhibita asserit Chass. *in consuet. Burgund. rubr. 2. Des confiscations. §. 1. gloss. 1. n. 36. vers. vigesimus sextus casus est.* 57 58

Ad † extremum de bonis vacantibus ſciendum eſt, licet iure noſtro hæc bona inter regalia Imperatori competentia referantur, & fiſco eius vindicentur, tamen non ſolum hoc ad alios ſuperiorem nō recognoſcentes, ſed & quoslibet inferiores porrigendū eſſe (vt quoad ciuitates notat Bart. *in l. 1. de bon. vacant.*) eosq; hoc regale habere, ſi id vel ex conceſſione Imperatoris alteriusue ſuperiorem non recognoſcentis, vel ex legitima præ-

60 ſcriptione, conſuetudineue nacti ſint, imo † eo hodie multis locis deuentum eſſe, vt qui iuriſdictionem, & merum mixtumque imperium habent, tamen ſibi idem ius arrogent, & bona vacantia in ſuo territorio ſita occupent. Quid aūt hac de re ex conſuetudine Aurelianenſi obtineat, videre licet apud Pyrrhum *in ſuis commen. ad conſ. Aurel. tit. de ſucc. c. 14.* vbi de cōſuetudine Aurelianenſi hæc adducit verba; *ſi quis ſine herede legitimo deceſſerit, illius territorij domino merum Imperium habenti bona, quæ illicita ſunt, acquiruntur, niſi alienigena ſit, qui extra patrimonium deceſſerit.* Et Tiraq. *in tract. le mort ſaiſit le vif. declarat. 15. n. 12.* generaliter teſtatur, ex multis conſuetudinibus regni Galliæ bona vacantia etiam ad alios pertinere, quam ad fiſcum Principis.

61 Nequaquam † vero vacantibus bonis annumerari & inter Regalia referri poſſunt, bona eorum, qui naufragium paſſi ſunt, cum hoc naturali iuri & æquitati, & non ſolum iuri veteri, ſed & nouiſſimo per Conſtit. Frider. II. *de ſtatut. & conſuetud. §. nauigia,* indeque deſumptæ *auth. nauigia Cod. de furt.* & Conſtit. Crimin. Carol. V. §. 219. Iurique Canonico *in cap. excommunicati de raptor.* repugnet, adeo vt per d. Conſtitut. Frider. II. & Carol. V. omnium locorum conſuetudines huic iuri repugnantes, tanquā irrationales omnino caſſentur & tollantur, prædictoque iure Canonico qui ex naufragiis emolumentum quærunt, & naufragium paſſos ſpoliant, ipſo facto excommunicati ſint, ac mandata ſine clauſula aduerſus eos decerni poſſint. De quib. omnibus & aliis huc pertinentibus latius dictum eſt ſupra *c. 3. nu. 92 vſq. ad 97.* incluſiue vbi ſimul ēt de eā peſſima conſuetudine

quorun-

quorundam locorum dictum est, in quibus Magistratus rerum furtiuarum vel per rapinam abreptarum & apud furem vel raptorem inuentarum, & eo casu quo auriga currum subuertit & aliquis ex improuiso & inopinato inde læditur ipsius aurigæ curtus & equorum bonorumque dominium sibi vendicant.

Capvt X.

De bonis quæ indignis auferuntur.

Svmmaria.

1. Indignis, quæ auferuntur, qualia sint?

2. Indignus quis dicatur, vt ei bona à fisco auferantur?

3. Pœnæ sunt odiosæ, adeoque restringendæ.

4. Indigni plus juris habent & melioris sunt conditionis, quam incapaces.

5. Indigni bona defuncti capiunt, & per solum fiscum ab ijs excluduntur.

6. Incapaces non capiunt, sed statim substitutis vel coniunctis, aut ab intestato venientibus locum faciunt, hic & nu.fin.

7. Bona, quæ indignis auferuntur, recte inter regalia à Friderico referuntur, licet Radeuicus & nonnulli alij scriptores eorum inter regalia non m[e]minerint.

8. Bona indignis ablata etiam olim jure communi ad fiscum pertinebant.

9. Fiscus ab aliquo tanquam indigno rem auferens simul etiam omnes fructus perceptos aufert.

10. Indigni aduersus fiscum non deducunt Falcidiam aut Trebellianicam, imo nec legitimam nu.11.

12. Fisco, quod indignis aufertur, applicantes omnes leges in Gallijs abrogatæ sunt, eod.nu. *Indignis bona varias ob causas à fisco auferuntur.*

13. Indignus redditur hæres si non vindicet mortem defuncti, & quidem quamprimum potest. nu.14. *siue sit hæres suus siue extraneus* nu.15. *siue sit mas siue fœmina* num.16. *Excipiuntur tamen pupilli & minores* nu.17. *item rustici* nu.18. *vt & omnes, qui occisores reperire non possunt* nu.19.

nu. 19. *vel si reperire possunt, testibus, quibus eos conuincant, destituuntur*, num. 20. *plures exceptiones vide* nu. 23. *remissiue.*

21. Fiscus, qui ab indigno hereditatem ob inultam necem auocauit, non tenetur vlcisci mortem defuncti.

22. Hæres non tenetur vlcisci necem defuncti per viam facti.

24. Pœna, quæ heredi olim ob inultam mortem defuncti irrogabatur, hodie de consuetudine non seruatur.

25. De consuetudine Saxonica cura vindicandæ necis defuncti ad solos mares pertinet, & quatenus id procedat.

26. Indignus relictis efficitur, qui testamentum falsum dixit, modo vsque ad sententiam in lite perseuerauerit nu. 27. *Si tamen vnum ex heredibus falso scriptum esse dixerit, ab alio capere poterit: limitatio etiam est in eo, qui testamentum oppugnauit quasi falsum vel nullum, quod factum esset à reo criminis læsæ maiestatis* nu. 28. *De pluribus huius secundæ causæ declarationibus & limitationibus vide remissiue* nu. 29.

30. Indignus relictis esse censetur, qui de hereditate aliis ve relictis incapaci restituendis fidem testatori tacite siue clam accommodauerit, secus si palam, vel simul tacite & palam nu. 31.

32. Indignus ex quorundam sententia censetur, qui vel de numo incapaci restituendo tacite fidem accommodauit, sed hæc sententia reprobatur num. 33.

34. Fraus qua clam fides accommodatur, quomodo probetur remissiue.

35. Vt indignus per fiscum relictis priuatur ille, qui testamentum dicit inofficiosum (modo in lite vsque ad sententiam perseuerauerit num. 36.) *quod infra extenditur quoque ad eos, qui in eadem causa contra testamentum extiterunt vel testes*, num. 43. *vel fideiussores*, num. 44. *vel aduocati aut procuratores voluntarii*, num. 45. *item & ad judices testamentum inofficiosum aut falsum pronunciantes, si sententia per judicem appellationis rescindatur* num. 46. *modo id fiat ex iisdem actis* num. 47.

37. Testamentum vt inofficiosum impugnantis causa durior est, quam falsum esse dicentis, ratio diuersitatis assignatur nu. 38.

38. Testamentum dicens inofficiosum non amittit id, quod extra causam eiusdem testamenti capit, eoque pertinent donata causa mortis, ex testamento non dependentia num. 40. *& relicta in codicillis* num. 41. *nisi*

hi sint

hi sint accessorij ad testamentum & inde dependeant, nu. 41.

48. *Indignus relictis prater alios, quorum antea mentio facta est, censetur, & à fisco excluditur, qui testamentum etiam alio aliquo probroso, quam falsi aut inofficiosi nomine accusauit, qualis non censetur esse, testamentum iure factum esse negans* nu. 49.

50. *Qui contra tabulas bonorum possessionem petit, usque prater testamento relicta perdit etiam mortis causa donata* num. 51. *Codicillis relicta* num. 52. *& generaliter omnia, qua antea extra testamentum habuit* num. 53.

54. *Qui testatorem occidit, etiamsi id vel iussu parentis fecerit, vel eius iussu hareditatem adierit* num. 55. *vel etiamsi alius existat, qui in eodem sit gradu cum interficiente; substitutus vero cum harede instituto concurrens fisco prafertur, nec legata etiam fisco applicantur sed legatario debentur, & quo casu id etiam in pralegatis locum habeat* nu. 56.

57. *Qui testatoris vxorem aut liberos interfecit, non tamen si fratrem vel agnatos* nu. 58.

59. *Qui testatorem grauis delicti reum fecit, aut status controuersiam mouit, quod tamen ad relicta ante litem motam restringitur* numero 60.

61. *Qui aliquem testari prohibuit vel coegit, modo coactio talis sit, qua in constantem virum caderet, & restitutionem in integrum induceret*, num. 62. *vel tempore factionis testamenti interuenerit, vel si pracessit, vsque ad id tempus durauerit*, nu. 63.

64. *Qui testatorem dolo malo ad testandum & sibi aliquid relinquendum induxit, secus si blanditijs*, nu. 65.

66. *Qui à testatore in codicillis vel per epistolam indignus declaratur*, & nu. 69. *etiamsi causa cur indignus sit non addatur*, nu. 67. *vel etiam non expresse quidem indignus vocetur, sed per alia verba eum male meritum declaratio id fiat*, nu. 68.

70. *Cuius negligentia aut culpa testator interijt, puta si medicos vel nullos vel imperitos adhibuerit*, nu. 71. *vel si alimenta denegarit*, nu. 72.

73. *Qui tabulas testamenti aperuit, antequam de seruis sub eodem testatoris tecto commorantibus quastio haberetur.*

74. *Fœmina per stuprum aliumve illicitum coitum cognita, etiamsi à milite ei relictum esse constet*, nu. 75.

76. *Qui*

76. *Qui ex ea prouincia, in qua officium aliquod gerit, sibi vxorem duxit inde oriundam, vel domicilium ibi habentem, quo casu tamen fœminæ relicta non auferuntur,* nu.77. *modo per ignorantiam decepta matrimonium contraxit,* nu.78.

79. *Tutor pupillam suam ducens, pupillæ vero non aufertur si quid à tutore marito fuerit relictum,* nu.80. *Pupillæ autem appellatio, quomodo hic accipiatur, traditur* nu.81. *& quomodo jure Canonico de matrimonio inter tutorem & pupillam, vt & inter præsidem prouinciæ & eam, quæ inde oriunda est, vel ibi domicilium habet, à jure ciuili recessum sit vide* num.82.

83. *Quilibet legibus prohibita matrimonia contrahens, quod in maribus indistincte procedit, fœminas vero juris ciuilis ignorantia excusat,* num.84.

85. *Qui vxorem testatoris stuprauit, etiamsi post mortem testatoris huiusmodi delictum designatum sit, ex sententia Bartoli* nu.86. *quam tamen author improbat* nu.87.

88. *Qui hæreditatem compilauit, in quo tamen pœna non excedit id, quod ex ea compilatum est.*

89. *Qui improbum pactum de viuentis hæreditate fecerit.*

90. *Qui vt filius institutus, post mortem autem testatoris supposititius declaratus est.*

91. *Vendens rem quam scit alienam, emptori, etiam alienam scienti, pretio priuatur à fisco tanquam indignus.*

92. *Fiscus lucra turpia aufert.*

93. *Fisci in multis locis, vbi bona indignis auferuntur, non fit mentio, & tamen hoc perinde accipiendum, ac si expresse fisci mentio facta esset.*

94. *Indignis ablata regulariter cedunt fisco, &* nu. 96.

95. *Regula in dubio standum.*

97. *Ad jus exceptionis transitur, quando nimirum bona, vt indignis adempta, non fisco sed priuatis applicentur.*

98. *Prima exceptio constituitur in vxore ad secundas nuptias intra annum luctus transeunte, quæ vt indigna ita ab omnibus, quæ inter viuos vel per vltimam voluntatem ex bonis mariti ei deberentur, excluditur, vt hæredes ex testamento vel etiam ab intestato admittantur, modo sint ex decem personis edicto prætoris comprehensis* num. 99. *Iure canonico hac*

nico hac pœna cessat, nu.100. *idque in reformatis etiam Ecclesiis comprobatur*, nu.101.

102. Secunda exceptio est in tutore testamentario se à tutela excusante, etiamsi tantum in parte bonorum se excusauerit, nu.103.

104. Tertia est in quibuslibet hæredibus captiuum testatorem redimere negligentibus, nisi forte annum 18. nondum excesserint nu. 105.

106. Quarta est in legatorio vel fideicommissario testamentum in fraudem hæredis celante.

107. Quinta est in hærede restituere hæreditatem rogato, & eandem per prætorem adire coacto, nisi forte conditio, sub qua restituere rogatus est, adhuc pendeat nu.108.

109. Sexta est in fratre vel etiam filio putatiuo hærede instituto, cui hæreditas aufertur, nec tamen ad fiscum sed proximos propinquos transfertur.

110. Septima est in marito vxorem, & in hac illum occidente, licet alias regulariter emolumentum alium interficienti competens fisco vindicetur nu.111.

112. Octaua est in liberis furiosorum parentum, & in parentibus furiosorum liberorum curam non habentibus, hæreditasque illis ablata ei, qui istorum curam suscepit, debetur, & si nemo huiusmodi curam susceperit, fisco applicatur nu.113.

114. Nona est in eo, qui capitales cum defuncto inimicitias exercuit, eiue maledixit.

115. Decima est in eo, qui voluntati defuncti non paret, quo casu quod aufertur alijs personis, de quibus nu 116. & 117. *defertur, & post eas fisco applicatur* nu.118.

119. Vndecima est in matre filio tutorem non petente.

120. Duodecima est in eo, in quo cũ indignitate concurrit incapacitas.

121. Decima tertia est in indigno, qui per mortem vel temporis lapsum excluditur.

122. Matth. de Afflict. reprehenditur, vt & nu.123.124.

125. Exceptio debet esse de regula, & subiecta materia.

Decimo loco bona, quæ indignis auferuntur, inter regalia à Friderico referuntur, idque ita fit, vt simul restrictio addatur his verbis: *nisi quæ specialiter quibusdam conceduntur.* Exceptio-

nis igitur jus Imperator cum regulari jure coniungit. Verum de exceptionis jure postea videbimus, nunc de regulari dispicia-
1 mus. Bona † quæ indignis auferri dicuntur, sunt eiusmodi bona, vt acquirantur quidem ijs, quibus relicta sunt, sed acquisita auferantur & eripiantur; ideoque ereptitia appellentur ab Vlpian.
2 *in fragm. Instit. tit. 17.* Neque † tamen aliter ea pro ereptitijs habentur, & fisco deberi possunt, quam si indigni tales sint, vt expresse lex eos pro indignis habeat, & causæ legibus sint definitæ. Bald. & Corn. *in l. 1. C. de hæred. instit.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 2. tit. 2. nu. 2.* Curt *cons. 182. nu. 7.* Ruin. *cons. 123. nu. 6. lib. 4.* vbi etiam alle-
3 gat pro hac sententia Alexandr. *in d. l. 1.* cum † pœnæ sint odiosæ ideoque restringendæ *c. odia de reg. jur. in 6. §. cum igitur Nou. 2.*
4 *de non elig. secund. nupt.* Et † licet expressæ aliquis per legem indignus declaretur, certaque sit causa, tamen huiusmodi indigni plus juris habent, & melioris conditionis sunt, quam qui incapa-
5 ces dicuntur. Nam † indigni capiunt bona defuncti, nec aliter ijs priuantur, quam si fiscus agendo ijs auferat, vel excipiendo eos repellat, nec per vllos alios à bonis excluduntur vel repel-
6 luntur, *l. his consequenter* & ibi Dd. *ff. famil. ercisc.* Incapaces † vero statim faciunt locum alteri, & ipso jure à bonis repelluntur, eaque deferuntur illis, qui ea caperent, si incapaces in medio non essent, puta substitutis, vel coniunctis aut venientibus ab intestato, siue facto & culpa sua, siue non inhabiles sint ad capiendum *l. vnic. in prin. C. de caduc. toll. l. si in metallum. C. de ijs quæ pro non script. hab. l. si is cui. ff. de alim. legat.* gloss. *in l. si quis mihi bona. § si quis plam. ff. de acq. hæred.* Dd. communiter *in l. 1. C. de hæred. instit.* Paril. *cons. 18. & 19. lib. 2.* Peregrin. *de Jur. fisc. lib. 2. tit. 1. num. 2.* Clar. *in §. Testamentum, quæst. 31.* vbi hanc communem opinionem & conclusio-
7 nem Dd. esse addit. Fridericus † vero merito hæc bona inter regalia numerat, vtcunque Radeuicus Guntherus, Mutius, Dedochinus, Abbas, & Carol. Sigonius eorum inter regalia non
8 meminerint. Nam † & olim ante hanc constitutionem Friderici idem obtinuit, vt videlicet huiusmodi bona Imperatori eiusque fisco vindicarentur, non autem priuatis deberentur, siue essent cohæredes eorum, quibus hæc bona auferuntur, siue alij, nisi cer-

fi certis cafibus, de quibus dicemus expeditis ijs, quæ regulare jus concernunt. Nam ad fiscum pertinere bona, quæ indignis auferuntur, proditum est *in l. Papinianus. §. meminisse. ff. de inoffic. test. l. cum mortem. l. edicto. & l. seq. ff. de jur. fisc. l. Claudius. ff. de his quæ indig. auf. l. hereditas Cod. eod. & quamplurimis alijs locis*. Atque hoc quidem jus, quemadmodum ante Iustiniani etiam tempora obtinuit, sic & ipse mutare noluit, vt testatur in noua sua *constitutione*, quæ extat *in l. vnic Cod. de cad. toll.* idque videre est ibidem *in §. quæ autem antiquis*. Proinde cum hæc bona fisco vindicentur, & inter regalia numerentur, recte Bald. *in l. 1. Cod. de his quib. vt indig.* docet, nec ciuitatibus quidem talia bona deberi per *l. 1. C. de bon. vacant. lib. 10.*

Adeo † vero certum est, fisco deberi bona, quæ vt indignis *9* auferuntur, vt is non tantum ipsam rem sed etiam omnes fructus perceptos auferat *l. heredem & l. eum qui. ff de his quæ vt indig. l. 1. C. eod. l cum quidam §. in tacito. ff. de vsur.* nec † indigni de legatis Fal- *10* cidiam aut Trebellianicam deducant, *l. Marcellus. §. fin. l. recusare. §. si fisco. ff. ad Trebell. l. beneficio. ff. ad l falcid.* & † ne legitimam qui- *11* dem detrahant. *d. l. Papinianus. §. meminisse & l. post legatum. §. qui mortis. ff. de jur. fisc.* In Gallijs leges, quæ quod indignis auferunt fisco applicant abrogatæ sunt, nec obseruantur, vt eos, qui de legibus & moribus Gallicis scripserunt testari asseritur in Codice Fabrian. *lib. 6. tit. 15. de his qui vt indign. defin. 4.* vbi addit in Ducis Sabaudiæ ditionibus adhuc in vsu esse omnes eas leges. Et nos merito etiam negamus eas in Imperio abrogatas esse vel in desuetudinem abijsse.

Causæ † autem variæ sunt, ex quibus bona alicui, vt indigno, *12* auferuntur & fisco vendicantur. Harum tres adducit Matth. de afflict. *in hoc c. vnic. in verb. & quæ vt nu. 2. quæ sint regal* & ante eum easdem attigit Azo *in summa C. de his quib. vt indig. nu. 2.*

Prima † est, si quis necem defuncti non vindicarit, *l. neces- 13 sarios. §. 2. l. cum fisco. l. si sequens. ff. ad Syllan l. 1. l. minoribus. l. cum fratrem. & l. sororem. C. de his quib. vt indign. l. heredem & l. ei qui mortem. ff. eod. l. si quis. §. quod ad causam. ff. ad SC. Syllan* Quod crimen appellari potest crimen ingrati hæredis ex *l. Gaius, in fin. ff. de*

SC. Syllanian. licet alias ad agendum vel accuſandum nemo cogi poſſit, & non agendo vel accuſando non peccetur. *tot. tit. C. vt nemo inuitus.* & *l. diui. ff. de accuſat.*

14 Non † debet autem hæres pro libitu differre vindictam, ſed quam primum ab eo fieri poteſt, eam inchoare & perſequi 15 Iaſ. *in d. l. 1. num. 7.* Atque † hoc jus locum habet tam in extraneis, quam ſuis hæredibus *l. 1.* & *3. §. non tamen.* & *l. non neceſſarius in* 16 *princ. ff. ad SC. Syllan.* & † non ſolum in maſculis, ſed etiam in fœminis *d. l. ſororem. l. propter veneni. §. neptis. ff. ad SC. Syllan.* Rom. *in l. pro hærede. §. fin. ff. de acq. hæred.* Alex. *in l. ſi filius. num. 29. ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* Iaſ. *in l. filiusfam. ff. de leg. 1.* & poſt hos Coler. 17 *deciſ. 159. num. 3.* & *ſeqq.* In † pupillis vero & minoribus 25. annis hoc jus locum non habet *l. ſi ea l. minoribus. C. de his quib. vt indign.* 18 *l. 1. C. in quib. cauſ. in integ. reſt.* vt † nec in ruſticis *l. ſi quis. §.* & *ſi ſciens. ff. ad SC. Syllan.* Alex. & poſt eum Peregrin. *d. lib. 2. tit. 5. nu. 15.* 19 nec † in ijs, qui occiſores reperire non poſſunt, *l. ſi ideo. Cod. de his* 20 *quibus vt indig.* vel † ſi eos reperire quidem poſſunt & norunt, ſed teſtibus ad probandum deſtituuntur, Afflict. *in d. verb.* & *qua.* 21 *nu. 3.* per *l. qui accuſare. C. de edend.* Neque † etiam fiſcus qui ab indigno hæreditatē auocauit, tenetur ipſe vlciſci mortem defuncti Alex. *in d. l. ſororem num. 5.* gloſſ. *in l. recuſare, §. ſi fiſco. verb. quaſi vindicauerit. ff. ad Trebell.* rationem addens, quod bona in pœnam hæredis conſequatur. Iaſ. *in d. l. 1. ſub nu. 4.* Vaſq. *de ſucceſſ. progreſſ. lib. 2. in præf. num. 31.* & *de ſucceſſ. reſolut. lib. 2. §. 20. nu. 30.* Peregr. *d. tit. 5. nu. 19.* vbi ſubijcit, d. gloſſ. eſſe communiter approbatam. & 22 Iaſon. *d. num. 4.* aſſerit, omnes eam ſequi *in d. §. ſi fiſco.* Sed † & in ipſo hærede jus de vindicanda morte defuncti non ad quamlibet vindictam, vel eam, quæ fit via facti, extendendum, ſed ad eam, quæ fit via juris, coarctandum eſt, Afflict. *in d. verb. Et qua num. 2.* Iaſ. *in l. 1. num. 5. C. de his quib. vt indig.* Peregr. *d. loc. num. 20.* 23 apud † quem *ibidem num. 14. 16. 17. 18.* & *21.* vt & apud Iaſ. *in d. l.* 24 *1. num. 1.* plures limitationes videre licet. Inter † has & illa adducitur à Peregr. *d. nu. 21.* quod hodie ex conſuetudine hæres mortem defuncti vindicare non teneatur, nec pœna ablationis bonorum ob inultam necem defuncti de conſuetudine ſeruetur,

ſed ab

ſed ab aula receſſerit, idque aſſerit Clar *pract. crim. lib* 5. §. *fin. q.* 79. *num.* 8. vbi ſubiicit antea idem tradidiſſe Foller, *in pract crimin. fol.* 45. *num.* 32. Et addit quotidie heredes remittere occiſoribus defuncti, & cum iis pacem facere, quia lex eſſet nutritiua peccati, ſi per eam impediretur pax & concordia remiſſioque iniuriarum. De † conſuetudine vero Saxonica in iis, qui volunt vindicare mortem defuncti, inter mares & fœminas diſcrimen obſeruari & ad ſolos illos, non autem etiam ad has pertinere eam curam, teſtatur Weſemb. *in parat ff. ad Syllan num.* 4. Coler. *d. deciſ.* 159. *nu.* 6. Fachſ. *lib.* 1. *differ. iur. ciu. & Saxon. differ.* 63. per Landrecht *lib.* 1. *art.* 42. *&* 64. Heig. *quæſt.* 34. *num.* 14. *&* 15. *part.* 2. vbi tamen ſimul *nu.* 6. *& ſeqq.* oſtendit, hoc non in vniuerſum, ſed extantibus maſculis ita ſe habere, deficientibus vero illis, vel necem parentis vlciſci nolentibus, fœminas & cognatos ad vltionem illam admitti. quemadmodum & cum proximo agnato hæc Iura vindicandi incumbat, eo tardante, & hereditatem omittere volente, vlteriores agnati ad hãc vindictã admittũtur Reuſn. *deciſ.* 20. *n.* 14. *& ſeqq.* Recte ẽt Heig. *d. n.* 34. *n* 42. 43. *&* 44. ſubiicit, nõ eſſe Folleri, Clari & Peregrini ſupra citato teſtimonio de conſuetudine fidendum, quaſi reuera generalis ſit, ſed eos loqui magis de locali ſiue prouinciali conſuetudine aliquo in loco Italiæ exiſtente, & eam ſi generalis eſſet, non tantum alias leges, ſed & multas conſtitutiones in Germania abrogaturam, idq; niſi euidenter demonſtretur, concedendum non eſſe. 25

Secunda † cauſa eſt quando heres dixit defuncti teſtamẽtum eſſe falſum *l.* 2. *C. de his quib. vt indig. l.* 5 *in princ. &* §. *ſi pater. &* §. *fin. & l. heredi. ff. eod. l. eius qui ff. de iur. fiſc.* Hoc † tamen ita exaudiendum eſt, vt dicatur locum ſibi vindicare, ſi in lite qua teſtamentum falſum eſſe aſſeritur, perſeueratum fuerit vſq; ad ipſam ſententiam. Nam ſi antequam iudex rem deciderit, vel pœnitentia ductus liti renunciauerit, vel morte præuentus controuerſiam ad finem producere non potuerit, ei, quod datum eſt, non aufertur, vt apparet ex *l. edicto* §. *eos qui ff. de iur. fiſc. l. alia cauſa. Cod. eod.* facitque huc quod traditur *in l. Papinianus.* §. *Memi-* 26 27

28 *nisse. ff. de inoffic. testam.* Præterea † si quis vnum ex heredibus falso scripto in testamento dixerit, poterit ab alio capere *l. Papinianus. ff. de his quæ vt indign.* Vasq. *de success. resol. libr. 2. §. 20. num. 33. vers. deinde limita.* Borcholt, *in hoc c. 2 nic. num. 76.* Peregrin. *d. lib. 2. titul. 7. num. 17.* Ratio huius limitationis est, quod in alterius heredis persona tota vis testamenti potuerit sustineri per ius accrescendi *l. 1. & 2. l. si duo l. si tu ex parte. l. si solus. ff. de acqu. hered. l. ius nostrum. ff. de reg. iur. l. vnic. §. His ita C. decad toll.* Notanda hic est & ea limitatio, qua negatur hæreditatem auferri vt indigno, qui testamentum defuncti impugnauit quasi falsum ac nullum, quod factum esset à reo criminis læsæ maiestatis Cod. Fabrian. *d. tit. de his qui vt indign. defin.* vbi id in additione *in num.* 1. pluribus confirmatur.

29 Adduntur † autem de hac secunda causa plures declarationes & limitationes à Vasquio *d. nu 33. & 34. vers. octauo limita.* idque facit etiam ita Peregr. *iam citato loco*, vt lectorem remittat ad plures alias limitationes antea *d tit 7.* positas.

30 Tertia † causa est, quando quis accommodauerit fidem tacite testatori de restituenda hereditate, vel legato, vel fideicommisso ei, qui capere non poterat tempore testamenti, neq; tempore mortis, *l. in fraudem. § si quis ei. l. eum qui. ff. de his quæ vt indig. l.* 31 *1. l. edicto. l. non intelligitur ff. de iur. fisc. cum similib.* ideoq; † si heres capax instituatur, & palam rogetur vt incapaci restituat, nullum delictum est nec fisco est locus, sed remanet hereditas apud heredem scriptum *l. 3. § si quis palam. ff. de iur. fisc. l. in tacitis. ff. de legat. 1. l. Lucius. §. in testamento. ff eod.* Atque hoc ad eum etiam casum extendendum est, quo simul & tacite & palam rogatus est restituere hereditatem, cum tunc non accommodata fide non peccet heres, vt tradit Ioan. Garsi. *in tract. de tac. fideicomm numer.* 10.

32 per text. *in d. §. in testamento.* Non † desunt qui adeo certum esse putant, si tantum clam siue tacite quis incapaci restituere rogetur, fisco locum esse, vt non vereantur affirmare, si vel de minimo numo incapaci restituendo fides tacite accommodata fuerit, totam hereditatem heredi auferendam esse, & fisco deberi

beri,in eaque opinione eſt Bald. *in l. etiam quæſt. pen. Cod. ad l. Falcid.* ſed † Palæot. *in tract. de nothis cap. 43. numer. 3.* recte ait, hoc nimis ſeuerum & iniquum eſſe, cum præ ertim pœna delicto par eſſe debeat, *l. Reſcriptum. ff. de his quib. vt indign.* ſatisque ſit in ea ſola parte quem mulctari, in qua deliquit *l. Heres qui. eod. titul. & l. omnes in fin. Cod. Commun. de ſucceſſ.* idque pluribus confirmat Palæoth. *ibid. numer. 5.* & Boſſ. *tit. de his quib. vt indign. numer. 13.* ait, Baldum dicere male, & contra ius, contraque eum eſſe textum *in l. ex facto ff. de vulg. & pupill. ſubſtit.* De † probatione vero fraudis, qua clam fides accommodatur ad reſtituendum quod tacite relictum eſt, tractant præter alios Ioan. Garſ. *in d tract. de tac. fideicommiſſ num 24. & 25.* Palæoth. *d. cap. 43. numer. 9. 10. & 11.* Boſſ. *tit. de his quib. vt in dign. num. 12.* & Salic. *in d. l. etiam. num. 6. & 7. C. ad l. Falcid.*

33

34

Præter tres ſupra adductas cauſas, ob quas bona alicui vt indigno auferuntur, & fiſco vindicantur, & quæ ab Afflict. *in d. verb. Et quæ vt. num. 2.* nobiles cauſæ appellantur, reperiuntur & variæ aliæ, ob quas ſimiliter fiſco locus eſt, & quæ ad hoc decimum regale ſpectant, ideoq; operæ pretium fuerit plures hoc loco adde e.

Quartam † igitur eſſe dicemus, ſi quis teſtamentum inofficioſum eſſe dixerit *l Papinianus §. Meminiſſe ff. de inoff teſtam. & l. edicto §. eos qui ff. de iur. fiſc.* Quibus † locis ſimul obſeruanda eſt de aſſerente teſtamentum inofficioſum eſſe, diſtinctio inter perſeuerantem in lite & non perſeuerantem, quæ ſupra adducta eſt de eo, qui teſtamentum dicit eſſe falſum. Præterea † tenendum eſt, duriorẽ eſſe cauſam illius, qui inofficioſum dixit teſtamentum, quam qui illud falſi incuſauit. Nam ille, quod in teſtamento datum eſt, perdit, ſi cauſa cadat, *d §. meminiſſe.* hic vero ſi teſtamentum falſum quidem eſſe dixerit, ſed reſpectu vnius heredis id fecerit, vt cui aliquid falſo adſcriptũ eſſe dicit, priuatur eo, quod relictum eſt ab eo herede præſtandum, verum illud quod ab alio herede præſtandum eſt, cuius reſpectu non dixit teſtamentum eſſe falſum, ei nequaquam adimitur, vt ſupra oſten-

35

36

37

38 ostensum est. Ratio † huius discriminis est, quod, qui falsum dicit testamentum, non defunctum accusauit, nec eius iudicium impugnauit, sed dixit iudicium eius esse suppositicium, & potius heredem, quam ipsum defunctum impugnauit. *d.l.Papinianus.ff. de his quib. vt indign.* Testamentum vero vt inofficiosum impugnans defunctum quasi dementem & furiosum accusauit *l. Titia in fin. l. mater. vers. secundum quod. ff. de inoff. testam.*

39 De † eo tamen, qui inofficiosum testamentum dicit, obseruanda est ea restrictio, quod non amittat id, quod extra causam eiusmodi testamenti capit, & sic, exempli gratia, retineat donata inter viuos, vel etiam ex causa dotis *l etiamsi ff. de inoff. test.*

40 idemq; † dicendum est in donatis causa mortis, vt quæ etiam ex testamento non dependent, *l post legatum. §. Qui mortis causa ff.*

41 *de his qu b. vt indig* gloss. & Dd. *in d. l. Etiamsi.* item † in relictis in codicillis, cum duæ sint scripturæ diuersæ dispositionis, ideoque impugnans vnam non impediatur capere ex alia. Castrens. *in d.*

42 *l. etiamsi num.* 1. Peregrin. *d lib. 2. titul. 7. num. 7.* vbi † declarando addit, id non habere locum, quando codicilli sunt accessorij ad testamentum, & inde dependent per text *in d. l. post legatum. §.*

43 *Qui principale.* Adeo † vero regulariter ei, qui testamentum vt inofficiosum vel etiam falsum impugnauit, tanquam indigno aufertur quod relictum est, & fisco debetur, vt id etiam locum habeat in eo, qui in tali causa inofficiosi vel falsi testamenti testimonium dicit, si illud validum pronuncietur *d. l. post legatum §.*

44 *His vero,* & † in eo, qui fideiubet pro impugnante testamentum vt inofficiosum vel falsum *d. l. post legatum §. sunt qui putant.* item

45 in † aduocato & procuratore voluntarium officium in tali causa præbente *in d. § sunt quidam. in verb. qui accusatori adfuit, & l. fin. C. de inoffic. test* excipiunt aduocatum fisci, Bart. *in d. l. post legatum. §. aduocatum. & gloss. ibid. in §. his vero.* De qua re etiam est textus

46 expressus *in d. §. Aduocatum* In † iudice vero testamentum inofficiosum vel falsum pronunciante, si eius sententia per iudicem appellationis rescindatur, certum est amittere quod ei re-

47 lictum est. *d. l. post legatum §. Quidam & præsidem* vbi † tamen Bartolus

tolus id recte restringit ad eum casum, quo ex iisdem actis sentẽtia rescinditur, secus si ex nouis probationibus, quia iudici priori imputari non posset de male administrata iustitia.

Quinta † causa est, si quis testamentum alio aliquo probroso, quam falsi aut inofficiosi nomine accusauerit *l cum tabulis. ff. de his quæ. vt indign.* Nec † tamen huc referendum, si quis testamentum iure factum esse negauerit, cum hoc probrosum nõ censeatur, nec pœnam mereatur *d. l. post legatum. §. illa vero. & l. si testamentum. ff. de his quæ. vt indign.* 48 49

Sexta † est, si quis contra tabulas bonorum possessionem petierit *l. 2. in princ. ff. d. tit.* Atque † hæc causa expresse extenditur etiam ad causa mortis donata *in l. sed sub conditione. §. 1 ff. de bonor. poss. cont. tabul. & l. in seruitutem. §. sed & si quid ff. de bon libert.* & ad † ea, quæ codicillis relicta sunt *in d. §. sed & si quid.* Atque hinc † Peregrin. *d. lib. 2. tit 7. num. 14.* generaliter infert, eum, qui bonorum possessionem contra tabulas petit, iis, quæ antea extra testamentum habuerat, priuari. Et ex Bart. *in d. l. post legatum. §. Ei qui.* Alexand. *in l. alia C. quib. vt indig.* & Ias. *in l. & si contra. ff. de vulg & pupil. substit.* addit, quæ hac in re sit ratio diuersitatis inter hanc causam priuationis & eam, quæ ex accusatione falsi & inofficiosi testamenti locum habet. 50 51 52 53

Septima † est, si heres testatorem occiderit *l. Lucius ff. de iur. fisc. l. cum ratio. §. Præterea. ff. de bon. damnat. l. his consequenter. §. 1. ff. famil. ercisc.* vbi iussus patris ita fit mentio, vt gloss. & Bart. *ibid.* aliique Dd. communiter inde concludant, etiamsi iussu patris defunctus interfectus sit, tamen ad fiscum bona occisi pertinere. Cuiac. vero *obseru. 31. libr. 6.* locum eum mutilum animaduertens ita restituit, vt legatur, quamuis iussu patris, cuius in potestate esset, adierit hereditatem, vindicari eam fisco. Sed † siue iussu patris aditam esse hereditatem, siue defunctum interfectum esse dicamus, tamen ea fisco debetur, & non solum occidenti, sed & patri eius aufertur, ne scelere commisso eiusmodi iussus iis prosit. Non † desunt quidem qui hanc septimã causam locũ habere negant eo casu, quo alius est, qui in eodem sit gradu cum interficiente. 54 55 56

ciente. Sed contra rectè sentiunt præter alios Baldus, Salicet. & communiter Dd. *in l. Hereditas C. de his quib. vt indig.* Afflict. *in cap. 1. § si duo fratres. num. 3. de feud.* Marth. Alberic. *in l. si sequens. in pr. ff. ad Syllan.* & hanc contrariam sententiam communem esse asserit Boss. *tit. de his quib. vt indign. num. 16* & Peregr. *d. lib. 2. tit. 3. n. 2.* & addit Boss. *iam citato loco* pro hac sententia etiam iudicatum fuisse eo casu, quo quidam fratres de Medda noctu in lecto patruum suum occiderant existentibus aliis fratribus, quibus nihil de homicidio constabat. Quod si vero substitutus cum herede instituto concurrat aliud de substituto dicendum est. cum hic à fisco non excludatur, sed ei præferatur *l. heres C. de Impub. & al. subst. l. vnic. §. cum autem C. de caduc. tollend. & arg. l. si sequens ff. de SCto. Silan.* quemadmodum & legata à testatore relicta fisco non applicantur sed is ad ea legatariis præstanda tenetur, etiamsi heres vt indignus hereditatem amittat, *l. cum tabulis §. fin ff. de his quæ vt indign. l. hereditates C. eod. l. cancellauerat. l. proxime ff. de his quæ in test. delen.* facit eam huc *l. non intelligitur §. cum ex causa ff. de iur. fisci. l. in facto §. fin. ff. de cond. & demonst.* atq; hoc ita se etiam in priuilegiatis habet in casu *l. eum qui tacitum § pro parte ff. de his quæ vt indign.*

57 Octaua † est si quis testatoris vxorem vel liberos interfecerit *l. his consequenter. §. 1 ff. famil. ercisc.* Et † licet non desint, qui
58 in dubium vocent, an idem dicendum sit de fratre & agnatis testatoris, tamen *in d.* § 1. nulla fit eorum mentio, nec in vlla alia lege ea extensio reperitur.

59 Nona † est, si quis defunctum grauis delicti reum fecerit, aut status controuersiam mouerit, siue ex testamento, siue ab intestato succedere velit *l. 1. l. si inimicitiæ. §. fin. & l. cum tabernaculis.*
60 *ff. de his quæ vt indign.* quod † tamen coarctandum est ad eum casum, quo post litem motam, & non ante, id factum est, vt recte tradit Peregr. *d. lib. 2 tit. 10. num. 1.* vbi addit, id etiam in eo locum habere, qui ab intestato succedit.

61 Decima † est, si quis aliquem testari prohibuerit vel coegerit *l. 1. & tot. titul. ff. & C. si quis aliq. test. prohib. l. in scriptis ff. de his*
62 *quæ vt indign. l. Marcellus. § fin. ff. ad Trebell.* Coactio † vero non

quæ:i-

quælibet id operatur, sed ea, quæ in constantem virum cadit *l. metum ff. quod met causs. c. ad audientiam. & c cum dilectus. ext. eod.* & ob metum induceret restitutionem in integrum *d. l. 1. §. Quod onerandæ. ff. quar. rer. act. non dat. l. fin. §. 1. & 2. ff. Quod met. caus. & l. interpositas. Cod. de transact.* Bald. Salicet. & Corn. *in l. 1. Cod. si quis aliq. test. prohib.* Bart. *in l. fin. num. 4. ff. eod.* Paris. *cons. 67. num. 41. vol. 3.* Quod † si vero metus non interuenit tempore factionis testamenti, sed præcessit, nec vsque ad eam durauit, non habeb t metus cum effectum, de quo supra dictum est, sed perinde est, ac si metus non interuenerit. Innocent *in c. causam matrimonij. de offic. delegat.* quem allegat Bart. *in l. fin. num. 16. ff. si quis aliq. testar. prohib.* acced t Peregr. *d. lib. 2. tit. 6. n. 36.* vbi plures alios pro hac sententia allegat. 63

Vndecima † in eo etiam, qui non metu, sed dolo malo induxit testatorem ad testandum, & sibi relinquendum, constituitur à Dd. communi conclusione, vt testatum facit Peregrin. *d. tit. 6 num. 9.* vbi addit etiam, quod videatur ea conclusio bene probari per text. *in l 2. ff. si quis aliq. test. prohib. & in l. Lucius. §. Sempronia. ff. de leg. 2.* Bagall. *in tr. de dol. lib. 2. diuis. 6. numer. 13. vers. ex aduerso.* Quando † vero quis solis blanditiis & affectatis sermonib. efficit, vt testamentum condatur, & sibi aliquid relinquatur, non habet pœna locum, cum ita testatorem inducere & pellicere liceat *l. fin. si quis aliq. test prohib. l. fin. C. eod.* 64 65

Duodecima † est, si testator in codicillis vel per epistolam declarauit eum, cui aliquid reliquit, esse indignum, vel nihil ex testamento mereri. *l. cum quidam. ff. De his quæ vt indign. l. hereditas.* & ibi communiter Dd. vbi † hoc ita statuitur, vt non addatur expresse nec etiam innuatur, causam, cur indignus sit, nec mereatur quod relictum est, in codicillis vel epistola exprimendam esse, & à Dd. communiter ibidem receptum est, non esse necessariam huiusmodi causæ expressionem. Et † licet heres non expresse indignus appelletur, tamen pro indigno habendum, & fisco locum esse, si testator aliis verbis vsus 66 67 68

fuerit, per quæ satis declaretur & denotetur, eum male meritum esse, tradunt & allegant Bart. *in l. fin. col. fin. ff. si quis aliq. test. prohib.* Bald. *in l. 1. col. pen. C. eod.* Castr. *in l. hereditas. C. eod.* sed hi Dd. id non dicunt.

69 Etsi † vero hereditas dicatur codicillis auferri non posse *l. hereditatem. C. de codicill. §. vlt. Institut. eod.* ideoque *in d. l. hereditas* etiam asseratur, tamen non refragatur, quo minus verum sit, quod de codicillis & epistola ex *d. l. hereditas* iam dictũ est. Quia dum testator in codicillis vel epistola dicit aliquem indignum vel non mereri successionem, non directo & simpliciter hereditatem adimit, sed potius priorem suam voluntatem hac ratione declarat, eaq; conciliatio *in d. l. hereditas* reperitur. Vtrum autem si cancellatio totius testamenti facta sit, fisco locus sit, an vero potius ita heres vt indignus priuetur, vt alij heredes, qui ab intest .to successuri essent, ad hereditatem admittantur, infra alio loco *hoc capite* ostendetur.

70 Decimatertia † est, si manifeste probatum fuerit, aliquem ita se gessisse, vt negligentia & culpa ipsius testator interierit. *l.*
71 *indignum. ff. de his quib. vt indign.* Est † autem etiam huiusmodi cul.a & negligentia, si quis medicos vel nullos vel imperitos adhibuerit *l. quod si nolit. §. si mancipium ff. de Æ dil. edict. l. necessarios. §.*
72 *fin. ff. ad Syllan. l. si seruum. in pr. ff. de verb. oblig.* & † multo magis, si ita crudelis sit, vt non exhibeat alimenta *l. necare. ff. de lib. agnosc.*

73 Decimaquarta † est, si paterfamilias à familia necatus esse dicatur, & heres nihilominus adierit, tabulasque aparuerit, antequam de seruis sub eodem tecto locoue quæstio habita, & innocentes per vltimum supplicium animaduersum sit *l. si ea quæstio. l. minoribus l. cum frater. l. cum Syllaniano, & l. talis C. de his quib. vt indign.*

74 Decimaquinta † est si fœminæ per stuprum aliumue illicitum coitum cognitæ aliquid relinquatur, quo casu etiam illud fisco applicatur, & illi mulieri adimitur *l. Claudius. ff. de his quæ vt*
75 *indign.* etiamsi † à milite relictum esse constet. *l. miles ita. §. Mulier. ff. de test. milit. l. mulierem. ff. de his quæ vt indign.*

Decima-

Decimasexta † causa est, si quis ex ea prouincia, in qua officium aliquod gerit, sibi matrimonio sociârit aliquam inde oriundam vel domicilium ibi habentem *l. aufertur.* §. *1. d. tit.* Atque † hic obseruandum est, discrimen inter virum & vxorem constitui *in d.* §. *1.* cum vir quidem ijs locis puniatur, non fœmina, nec huic aliquid auferatur ex eo, quod relictum est, idque proditum etiam est *in l. præfectus. ff. de rit. nupt.* Obstare † quidem videtur *l. vxori maritus. ff. de vsu & vsufr. legat.* sed hæc lex de ea loquitur, quæ sciuit prohibitionem, atque ita prudens sciensque sua sponte nupsit; textus vero *in d.* §. *1.* pertinet ad eiusmodi fœminam, quæ non ita, sed potius per ignorantiam, & tanquam decepta, matrimonium contraxit gloss. *in d. l. vxori maritus. verb. repeti posse.* & *ibid.* Gothofred. *in not.* Borch. *in hoc cap. vnic. nu. 75.* 76 77 78

Decimaseptima est, si † tutor pupillam suam duxerit *d. l. aufertur.* §. *1. & l. fin. ff. de leg. 1.* vbi † etiam pœna coarctata est ad solum maritum, nec ad fiscum pertinere dicitur, quod vxori à marito relictum est, idque similiter fit *in d. l. præfectus. ff. de rit. nupt.* pupillæ † vero appellatio hic ita accipienda est, vt requiratur in ea, quod non excesserit annum 29. propter textum *in l. si patris C. de interd. matrim.* vbi cum 25. anno coniungitur annus vtilis, cuiusmodi annus est quadriennium *l. vlt. C. de temp. in integ rest.* Ideoque etiamsi tutor rationes reddiderit, tamen matrimonium cum pupilla intra annum 28. ætatis non subsistit *d. l. si patris.* Hodie † vero jure Canonico matrimoniũ de quo in superiori causa agitur, vt & inter tutorem & pupillum valere tradunt Salic. *in l. fin. num. 2. C. de interdict. matr. inter pup. & tut.* Felin. *in c. 1. num. 11. de sponsal.* Abb *in c. fin. num. 2. de sec. nupt.* Angel. Aret. *in* §. *illud. nu. 2. Instit. de nupt.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 2. tit. 10.* & plures alij, inter quos etiã sunt Germaniæ Iurisconsulti Wurmser. *practic. forens. lib. 1. tit. 36. obs. 2. num. 3.* Beust. *in tract. de sponsal. numer. 21. in fin.* & Schneidw. *ad tit. Instit. de nupt. part. 3. nu. 14. vers. octauo ratione tutelæ. & vers. decimo inter præsidem.* 79 80 81 82

Decimaoctaua † potest generaliter statui etiam in alijs, qui legibus prohibita matrimonia contrahunt *l. cum hic status.* §. *fin. ff. de donat. int. vir. & vxor.* idque præter alios ita tradunt Bald. 83

ibid. Angel. *in d.l.fin.* Vasq. *de success. resol. lib. 2. §.20. num. 25. vers. decimo si quis* & Peregr. *d.lib. 2 tit. 10. num. 9.* ex *d.l. aufertur. §.1.* mirum vero est, ab alijs non addi alias leges, cuiusmodi sunt *d.l. præfectus. d.l.fin. & d.l. si patris* cum primis vero huc pertinet *d.l. cum hic status. §. vlt. ff. de donat. int. vir. & vxor.* vbi generaliter de ijs agitur, qui matrimonium legibus prohibitium contrahunt. Etsi
84 † vero *in eo §. vlt.* inter virum & fœminam non distinguatur, tamen hic textus restringendus est ex *d. l. aufertur. §.1. d.l. præfectus d.l.fin. & d.l. si patris* ad maritum, & dicendum, quod ibi traditum est, in vxore non habere locum, idque ita de ea tradunt Vasq. Peregrin. Bald. & Ang. *supra citatis locis*: expendendum tamen simul est, hoc restringendum esse ad eam, quæ ex ignorantia peccauit, & decepta fuit, iuxta distinctionem supra *in causa decima-sexta* adductam.

85 Decimanona † est, si quis vxorem testatoris stuprauerit, ex sententia gloss. *in l. sororem C. de his quib. vt indig.* per textus ab ea adductos. & ex Bartoli aliorumque communi conclusione *in*
86 *d. l. sororem. & l. fideicommissum. C. de fideicomm.* vbi † Bart. *num. 2.* dicit, hoc omni carere scrupulo, si viuo testatore delictum designatum est, eo vero casu, quo post mortem testatoris id factum est, magis dubium esse, quid dicendum sit, verius tamen se putare, quod idem hoc casu statuendum sit per text. *in l. 1. C. de secund. nupt. & l. 1. C. de his quib. vt indign.* idque communiter teneri testa-
87 tur Ioann. Gutierrez *Canonic. quæst. lib. 2. cap. 12. num. 3.* Sed † *d. l. 1. C. de secund. nupt.* loquitur de vidua ante annum luctus nubente, eoque singulari casu, quo bona defuncti fisco non cedunt, sed ad proximos eius hæredes pertinent, vt ostendemus infra, vbi ad exceptionum jus deuentum fuerit.

88 Vigesima † causa est, si quis hæreditatem compilauerit, qua in re tamen pœna non excedit compilationem, sed eatenus punitur quatenus compilauit *l. rescriptum. ff. de his quæ vt indign.* vbi Marcellus eleganti exemplo id illustrans ideo, inquit, si is qui quadringenta habebat, vniuersa quadringenta legârit; & hæres centum subtraxisset, trecentorum quartam retinebit, septuaginta scilicet: & ducenta viginti quinque dabit legatarijs. Ex centum,

tum, quæ surripuit, legatarijs quidem dabit septuagintâ quinque, reliqua, id est viginti quinque, ad fiscum venient.

Vigesimaprima † causa est, si quis improbum pactum, viuente adhuc defuncto, de eius hæreditate fecerit *l. quidam. §. 1.* vel vt est in Florentinis *l. donari. §. fin. & l. seq. ff. de donat. l. 2. in fin. ff. de his quæ vt indig.* Dd. *in l. fin. C. de pact.* 89

Vigesimasecunda † est, si testator instituat aliquem vt filium, qui postea suppositicius post mortem testatoris declaratus est, *l. aufertur in princ. ff. de jur. fisc. & l. si pater. C. de hæred. instit.* 90

Vigesimatertia † est, si quis vendat rem alienam sciens, emptori item scienti, indignus est pretium retinere, adeo vt id fiscus auferat, gloss. Bald. & Salic. *in l. 2. C. de rei domin.* per rationem, quod † turpia lucra fiscus auferat, *l. Lucius. ff. de jur. fisc.* Afflict. in terminis *in c. 1. nu. 33.* per illum text. *de prohib. feud. alien. per Lothar.* 91 92

Atque ex his quidem, quæ hactenus dicta sunt, manifestum euadit, quam plurimas & varias esse causas, ob quas bona vt indignis adimuntur, & fisco vindicantur. Notandum † vero est in ijs causis, de quibus superius diximus, & ob quas bona ita vt indignis auferuntur, vt non priuatis, sed fisco applicentur, fisci nonnunquam nullam fieri mentionem, & tamen perinde hoc accipiendum esse, quasi expresse fisci facta esset mentio: idque ita habet *in l. 1. l. ei qui. l. in fraudem & l. cum tabulis. ff. de his quæ vt indig. l. indignum. & l. cum fratrem. C. eod. l. nam ei. ff. de donat. l. si quis ita. in fin. & l. ex parte. ff. de adim. legat. & nonnullis alijs locis.* Quod † eo verius est, quia regulare jus est, quod quando alicui non vt incapaci, sed vt vere indigno bona adimuntur, ea fisco vindicentur, & inter regalia numerentur, quemadmodum supra ostensum est. In † dubio vero & vbi non satis expresse contrarium cautum est, stari debet regulæ, & secundum eam fieri oportet interpretationem *l. ab ea parte. ff. de probat. l. in suis quoque. §. puto. ff. de hæred. instit. c. ad decimas. de restitut. spol. in 6.* idque adeo verum est, vt Dd. nonnulli dicere soleant, regulæ ita inhærendum esse vt Bononienses Carotio, sicut videre est apud Roland. à Vall. *cons. 81. nu. 4. lib. 1.* & alios Dd. Accedit † quod Fridericus ipse 93 94 95 96

ipse in hac sua constitutione, *de bonis quæ vt indignis auferuntur*, addat hæc verba: *nisi quæ specialiter quibusdam personis conceduntur*, per quæ diserte statuit, vt bona quæ vt indignis adimuntur, non referantur inter regalia, nec fisco sed alijs debeantur, necesse esse, vt hoc specialiter ita lege sit cautum, ea vero speciali expressione cessante, in dubio vult dicendum esse, quod fisco vindicentur ea bona & ad regalia spectent.

97 Verum † vt quale sit hoc jus exceptionis, quo per casus specialiter expressos à regula receditur, paulo plenius excutiamus, sciendum est, quemadmodum Fridericus generatim *in hoc c. vn.* eius juris meminit, sic & Iustinianum eodem modo de hoc jure loqui *in l. vnic. §. quæ antiquis. C. de caduc. toll.* dum aliarum personarum, quam fisci generatim de bonis, quæ vt indignis adimuntur, meminit, & quæ antiquis legibus de ijs personis constituta sunt, seruari vult. Quæ igitur in specie constituta sunt de personis alijs quam fisco, possunt ex legibus, quas Iustinian. *in d. §. quæ autem antiquis* appellat antiquas, depromi, nec solum ex illis legibus, sed & ex parte ex nouo jure, & quidem etiam Nouellarum, quemadmodum patebit ex ijs, quæ de specialibus casibus subijciemus. Operæ pretium enim me facturum existimo, si exceptiones aliquot addidero regulari juri, de quo antea dictū est.

98 Prima † igitur exceptio erit, si vxor post mortem mariti intra annum luctus transierit ad secundas nuptias. Huic enim omnes hæreditates suprema alicuius voluntate relictæ, vel etiam mortis causa donata ita denegantur, vt tamen non ad fiscum, sed ad hæredes vel cohæredes vel ab intestato succedentes pertineant *l. 1. C. de secund. nupt. & Nou. 22. de nupt. §. si qui vero prioribus.* Et similiter nihil ex donatione propter nuptias, vel alijs bonis mariti consequitur, & in his etiam fisco isti hęredes pręferuntur,

99 ea † tamen restrictione vt illud locum habeat in decem personis contentis edicto Prætoris vnde decem personæ, cuiusmodi sunt pater, mater, auus, auia, filius, filia, nepos, neptis, frater, soror. Post quos demum fisco in bonis illius mariti locus est. *d. l. 1. & l. 2.*

100 *C. de secund. nupt. & d. §. si quis vero prioribus.* Verum † etiamsi hoc ita se habeat jure ciuili, tamen jure Canonico inde recessum est,

cum vi-

eum viduæ eo jure intra tempus luctus jure ciuili constitutum nubere liceat *c.pen. de secund nupt. & c fin. eod.* vbi in fine additur, quod in his seculares leges non dedignentur sacros canones imitari. Nititur hoc jus Canonicum authoritate Apostoli Pauli *1. Corinth. cap. 7.* idque ita facit, vt & *in d. cap. pen. & d. c. fin.* hanc authoritatem alleget. Disputant tamen hac in re contra jus Canonicum Iacob. Curt. *coniect. lib. 3. c. 9.* & Connan. *lib. 8. cap. 7.* Sed † hoc jus vsu comprobatum est non solum apud Pontificios, verum etiam in reformatis ecclesijs, idque passim experientia testatum facit. 101

Secunda † est, si tutor cum testamento datus est, se à tutela excusauerit, qui ob hanc excusationem & recusationem, qua detrectat onus tutelæ, priuatur legato sibi relicto, vt indignus, nec tamen hoc ad fiscum transfertur, sed filio cuius vtilitates desertæ sunt, relinquitur, vt ait ICtus *in l. post legatum. §. amittere ff. de his quæ vt indig.* idem proditum est *in l. si legatarius in fin. Cod. de legat. & l. tutor petitus. §. 1. l. Nesennius Apollinaris & l. sed hac nimium. ff. de excus. tut.* Atque † hoc *in l. etiam si ff. de leg. 1.* ita ampliatur, vt licet tutor in parte bonorum se excusauerit, tamen totum quod ei relictum est, auferatur, & ad eum, de quo diximus, filium siue pupillum pertineat. 102 103

Tertia † est, si liberi aut parentes, agnati aut cognati, vel etiam extranei hæredes in redemptione testatoris captiui negligentes se præbuerint. Nam his, si hæredes nihilominus scripti sint, succeßio tanquam indignis denegatur, nec tamen fisco debetur, sed ecclesiæ eius ciuitatis, vt eam hæreditatem conferat & expendat in redemptionem captiui *Nou. 115. vt cum de appell. c. 3. §. si vnum. & auth. si captiui. C. de episc. & cler.* In † quibus locis obseruandum est, simul exceptionem, quo ad hanc pœnam, statui in minoribus 18. annis, & sic eam pœnam non solum ad maiores 25. annis, sed etiam ad minores ex hoc jure pertinere modo, decimum octauum annum excesserint. 104 105

Atque ex hac tertia exceptione notandum etiam illud est, de quo superius aliquid attigimus, quod videlicet non solum in antiquis legibus, sed & nouo jure reperiantur casus, in quibus bo-

na vt indignis ita auferuntur, vt non fisco sed alijs applicentur.
Atque est hoc nouum jus tertiæ exceptionis eiusmodi, vt secu-
tum sit nouam constitutionem Iustiniani quæ extat *in d. l. vnic. C. de caduc. toll.* vbi antiquarum legum meminit, ex quibus alijs
etiam personis, quam fisco, talia bona debentur.

106 Quarta † est, si legatarius vel fideicommissarius testamen-
tum, in quo sibi aliquid relictum est, ad defraudandum hæredem
celauerit, illudque postea in lucem prodierit. Hic enim etiam,
ne calliditatis suæ fructum percipiat, tanquam indignus ab eo,
quod relictum est, repellitur, idque ita fit, vt non fisco vindice-
tur, sed quasi non scriptum remaneat apud hæredem scriptum
l. si legatarius. C. de legat.

107 Quinta † est, si hæres institutus rogatus sit hæreditatem re-
stituere, & per prætorem adire eam coactus fuerit. Hic, vt con-
temnens defuncti voluntatem eiusq; preces per hanc volunta-
tem expressas, ita punitur, vt nihil ex voluntate defuncti conse-
quatur, nec tamen, quod illi aufertur, ad fiscum pertinet, sed ad
fideicommissarium transit *l. si patroni. § qui fideicommissam. cum ali-*
108 *quot §§. seqq. ff. ad SC. Trebell.* vbi † ex verbis Papiniani colligitur,
id eo casu maxime locum habere, si post impletam conditionem
hæres institutus adire hæreditatem coactus fuerit, pendente ve-
ro cõditione, durum esse idem probare, vt ibi ait idem Papinian.

109 Sexta † est, si quis aliquem instituerit vt filium vel fratrem,
quem falso putabat filium vel fratrem esse. Huic putatiuo filio
vel fratri ita aufertur hæreditas, vt in reliquos proximos propin-
quos, & non ad fiscum transferatur *l. si pater tuus & l. nec apud. C.*
hæred. Instit.

110 Septima † est, in marito vxorem & vxore maritum occi-
dente. Marito enim dos, quam de jure lucrari poterat, mortua v-
xore aufertur, & hæredibus vxoris debetur, & econtra vxori adi-
mitur, quod ex bonis mariti lucrari poterat, & hæredibus mariti
competit, *l. si ab hostibus. § fin. ff. solut. matrim.* Et licet Bart. *in l. fi.*
in fi. ff. de his quæ vt indign. distinguendo inter pactum & statutum
tradat, id in ijs quidem, quæ ex pacto, non autem quæ ex statuto
debentur, locum habere, tamen cõtrarium verius est, vrgente id

juris

juris ratione & textu *in d.* § *fin.* simpliciter & indistinctè loquente. Atq; hæc contraria sententia communiter à Dd. contra Bartolum est recepta, teste Claro *in* §. *homicidium nu. 22. vers. sed quid si maritus.* præterea generatim † quidem expediti juris est, ei, qui alium interficit, auferri emolumentum, quod alias post mortem defuncti ex bonis eiusdem erat percepturus *l. cum ratio.* §. *praterea. ff. de bon. damnat. l. Lucius. ff. de jur. fisc. l. his consequenter.* §. 1. *ff. famil. ercisc.* Sed vt ex ijsdem locis apparet, totum hoc fisco vindicatur, ideoque hoc ipsum superius retulimus ad regulare jus, & diximus, vnam esse ex ijs causis, ob quas fisco applicantur ea, quæ vt indignis auferuntur, merito ergo, quod speciatim de marito vxorem, & hac eum occidente eorumque hæredibus diximus, ad singulare siue exceptionis jus pertinere dicitur. 111

Octaua † est, si liberi furiosorum parentum, vel etiam parentes furiosorum liberorum curam non habeant, & alius eos in curam suam recipiat. Quo casu liberi à parentum & parentes à liberorum successione arcentur, & hęc ipsa successio transfertur ad alium, à quo post denunciationem liberis vel parentibus negligentibus factam cura suscepta est, idque ita se habet, etiamsi hic omnino extraneus sit. *Nou. 115. vt cum de appellatione.* §. *si quis de prædictis parentibus. & auth. liberi furiosi. C. de episc. aud.* Atque hic obseruandum est, hanc exceptionem non minus ac tertiam non esse ex antiquis legibus, sed ex nouo jure, & quidem Nouellarum. Non † obscure tamen ex *d.* §. *si quis ex prædictis parentibus.* colligitur, si non extiterit alius, qui curam furiosi habere voluit, fisco hæreditatem vindicari, idque annotat etiam gloss. *in d. auth. liberi furiosi. in verb. neglexerint.* Atque huc facit text. *in l. indignum. de his quæ vt indig.* 112 113

Nona † est, si quis inimicitias exercuerit capitales cum defuncto, vel ei maledixerit, quo casu eo, quod sibi legati vel fideicommissi particularis nomine relictum est, ita vt indignus redditur, vt non fisco cedat, sed apud hæredem remaneat. *l. 3.* § *fin. de adim. legat. l. si inimicitiæ in prin. ff. de his. quæ vt indig.* & ibi gloss. expresse dicens, illud apud hæredem remanere. Idem tradit Bart. *ibid. nu. 1.* & eum sequitur Alexand. *in l. hæreditas. nu 5. C. eod.* 114

115 Decima † est in eo, qui non paret præcepto defuncti. Nam quod huic ideo aufertur, non statim cedit fisco, sed alijs defertur
116 *l. non oportet. C. de his quib. vt indig. & Nou. 1. cap. 1.* vbi † simul præscribitur, quo ordine ad substitutos cohæredes, fideicommissarios vniuersales & alios, qui in testamento comprehensi sunt, pertineat id, quod contumaci aufertur, & simul additur, post eos, qui testamento comprehensi sunt, admittendos esse hæredes legitimos siue ab intestato venientes, vt mirum sit Irnerium horum in *Auth. hoc amplius. C. de fideicommiss.* quam ex *d. Nouell. 1. cap. 1.* desumpsit, non meminisse. Iulianus vero in sua *Epitome illius Nouellæ* ita eorum mentionem facit, vt etiam eos in specie appellet
117 agnatos & cognatos. Obseruandum † vero est & illud ex eadem Nouel. *legitimis hæredibus deficientibus, vel quod auferetur accipere nolentibus, quemlibet extraneum, à quo voluntati testatoris satisfiat, vocari atque hoc ipsum fisco præferri.* Ex quo manifestum euadit, quantopere Iustiniano curæ fuerit, vt voluntas defuncti effe-
118 ctum sortiatur. Si † vero extraneus noluerit implere, quod testatori placuit, tum demum fisco locus erit, vt ibidem à Iustiniano constituitur.

119 Vndecima † est, quod mater debito tempore filio tutorem non petens, vt indigna priuetur eius successione *l. 2. §. similiter. ff. ad Tertull. & l. omnem. C. eod.* & tamen bona eius filij non fisco vindicentur, sed ijs debeantur, ad quos pertinerent, si mater non esset *d. l. 2. § fin.*

120 Duodecima † est, si in vna persona cum indignitate concurrat incapacitas, quo casu incapacitatis causa ita attenditur, vt fauore eorum, ad quos incapace excluso pertineret hæreditas, fiscus, non habito respectu indignitatis, excludatur & illi admittantur. Ripa *in l. 1. nu. 155. ff. de vulg. & pupill. subst. & resp. 2. in 4. dubio. lib. 1.* Socin. jun. *cons. 3. nu. 14. & 24. lib. 1.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 2. tit. 2. num. 26.* vbi hanc rationem addit, quod in concursu harum causarum fortior sit causa incapacitatis.

121 Decimatertia † est, quod eo casu, quo indignus per mortem vel temporis lapsum excluditur, fisco non sit locus, sed successio à defuncto proueniens remaneat penes illos, apud quos man-

mansisset, si indignus non fuisset in medio, vt docent Paul. Castr. & Alex. *in l. Hereditas. C de his quib. vt indig.* Boss. *tit. eod. n.* 18. & Peregr *d. tit.* 2. *nu.* 28. Addi vero his omnibus tanquam in iure Exceptionis fundatis possunt quæ supra de substituto legatis & prælegatis causæ septimæ *nu.* 56. Apparet autem ex iam dicta vltima & multis aliis supra adductis exceptionibus ab eo, quod indigno aufertur fiscum ita excludi, vt plerunq; iis deferatur, quibus deberetur si indignus non fuisset in rerum natura.

Atque hæ quidem sunt præcipuæ exceptiones huius regulæ: adduntur † vero & nonnullæ aliæ à Matth. de Afflict. *in hoc cap. vnic. verb. Et quæ indignis.* Sed non omnes ab eo adducti casus speciales sunt eiusmodi, vt huc quadrent, & iis fidendum sit. Tale est quod *ex l. si quis incestis. C. de incest. nupt.* ab eo traditur, *in vers. secundus casus.* Nam ea lex pertinet ad incestas nuptias, & loquitur de bonis incestas nuptias contrahentium, ad quæ peculiariter spectat vndecimum regale, in quo Fridericus bona etiam eorum, qui ita incestum committunt, vt matrimonium incestum contrahant, inter regalia vult referri, atq; inde non solum illud consequitur, quod hoc decimum regale, in quo nunc versamur, non pertineat ad ea bona, sed & fisco Imperatorio hæc debeantur, ideoq; alienissimum sit à iure exceptionis, de quo nunc agimus, si cum Matthæo de Afflict. dicere velimus, hæc bona esse etiam inter casus speciales referenda. Tale † etiam est, quod *in d. vers. secundus casus* tradit idem Matth. de Afflict. ex *l. 1. C de natural. lib.* quæ est Constantini Magni & antiquata per *Nou. 117. vt lic. matr. & au. §. illo indubitanter.* vnde ex *d. l. 1.* hodie non est constituenda exceptio. Sic † & tale est, quod *ibid. vers. Octauus casus est* tradit de eo, qui incapax est. Nam † exceptio debet de regula & subiecta materia. Hic vero subiecta materia est indignitas, non incapacitas, & regulare ius est de iis, quæ vt indignis auferuntur, cum de incapacib. regulariter certi iuris sit, quod ij statim faciãt locum alteri, & ipso iure à bonis repellantur, eaq; non fisco cedant, sed illis deferantur, qui ea caperent, si incapaces in medio non essent, cuiusmodi sunt substituti vel coniuncti, vel alij ab intestato,

122

123

124

125

testato venientes. Eo vero minus mirum est ius regulare quo indigni puniuntur & fisco applicatio fit tam multis Exceptionib. de quibus supra in specie dictum est restringi & limitari, quod etiam supr. *cap.* 8. *de mulctarum pœnarumq; compendijs* ostensum sit permultos speciales casus esse in quibus eiusmodi compendia contra regulare ius non fisco applicantur sed ad alios pertinent.

CAPVT XI.

De bonis contrahentium incestas nuptias.

SVMMARIA.

1 *Nuptiæ prohibitæ sunt vel incestæ, vel inutiles.*

2 *Nuptiæ incestæ quæ?*

3 L. Sororis ff. de rit nupt. & l. si adulterium §. incestum. Ad l. Iul. de adulter. *declarantur.*

4 *Nuptiæ inutiles quæ?*

5 *Incestus est duplex, iuris gentium, & ciuilis.*

6 *Incestus iuris gentium quis?*

7 *Incestus iuris ciuilis quis?*

8 *Incestæ nuptiæ nec matrimonij, nec vllius iustæ coniunctionis nomen merentur, easq; contrahentes vir & vxor non dicuntur.*

9 *In incestis nuptijs nulla censetur esse dos, nec donatio propter nuptias, adeo, vt etiamsi promittantur, tamen nulla actio de ijs competat, quod & in omnibus lucris nuptialibus, quæ coniunx vnus ex alterius bonis consequi posset, locum habet,* n. 10.

11 *Ex incestis nuptijs procreati liberi, non sunt in potestate parentum.*

12 *Incestas nuptias contrahentes etiam in liberis iustis ex alio matrimonio natis ius patriæ potestatis amittunt.*

13 *Incestuosi liberi ne quidem naturalium liberorum nomen merentur, siue horum in legibus & statutis, siue in vltimis voluntatibus fiat mentio,* nu. 14.

15 *Ince-*

15 *Inceſtas nuptias contrahentes non ſuccedunt liberis.*

16 *Inceſtuoſi liberi non ſuccedunt parentibus, nec vllis tranſuerſalibus, ſiue ex vtroq; ſiue vno tantum parente coniunctis,* n. 17.

18 *Inceſtuoſi liberi nec inter viuos, nec ex vltima voluntate patris aut matris, per ſe, vel interpoſitam perſonam, quicquam capere poſſunt.*

19 *Inceſtuoſis liberis ex parentum bonis iure ciuili denegantur quoq; alimenta, iure tamen Canonico aliud obtinet.* n. 20. *idq; etiam in foro ſeculari ſeruandum eſt,* n. 21. *niſi liberi aliunde alimenta habeant, aut honeſte acquirere poſſint,* n. 24.

22 *Inceſtuoſis parentibus de iure etiam ciuili alimenta à liberis ex alio matrimonio legitime natis praſtanda ſunt, & quæ ſit ratio.* n. 23.

25 *Cauſa ceſſante ceſſat effectus.*

26 *Inceſtas nuptias contrahentes infamia notantur, & iure Canonico habentur pro excommunicatis ipſo iure,* nu 27. *Priuantur etiam iure ciuili dignitate, & honeſtiores in exilium mittuntur, humiliores vero etiam inflicti ne verberum puniuntur,* n. 28.

29 *Quibus additur, quod de pœna capitali per* Nou. 154. *in prouincijs Oſdroena & Meſopotamia ob frequentiam delinquentium conſtitutum eſt.*

30 *Inceſtas nuptias contrahentium bona omnia fiſco vindicantur, & ſi liberi vel alij deſcendentes extent, his debentur,* n. 31. *idq; vtroq; caſu ipſo iure fit,* n. 36. *licet ad poſſeſſionem auocandam requiratur ſententia declaratoria facti,* n. 37.

32 *Inceſtarum nuptiarum pœna ex quorundam ſententia etiam in nuptiis inutilibus locum habet, contraria tamen verior eſt, & communiter approbata,* n. 33.

34 Nou. 12. §. Sancimus &c *declaratur.*

35 *Inceſtarum nuptiarum pœna an locum habeat in nuptiis de ſolo Canonico iure inceſtis? & quatenus per* d. Nou. à lege ſi quis inceſti C. de inceſt. & inutil. nupt. *recedatur.*

38 *Inceſtas nuptias contrahentium bona de regalibus eſſe, cum reliquo etiam iure communi, quod Friderici conſtitutionem* in hoc c. vn. *anteceſſit, congruit.*

39 *De inceſtis nuptiis quomodo ſecundum reliquum ius commune reſtringi*

restringi debeat quod à Friderico sine distinctione constitutum est.

40 *Per* Nouell. 134. *quibus Nouellis, quoad publicationem bonorum, non sit derogatum?*

41 *Incestarum nuptiarum pœna, quoad publicationem bonorum, ad sponsalia de futuro eo casu, quo nuptiæ incestæ forent, non est extendenda, &* num. 47.

42 *Sponsalia quid sint?*

43 *Nuptiarum prohibitionem ad sponsalia non trahi, non est rarum.*

44 *Non sponsalia, sed matrimonium contrahere prohibetur in prouincia officium administrant cum aliqua exinde oriunda, vel domicilium ibi habente.*

45 *Ad nuptias secundas, si intra annum luctus transeat fœmina, punitur, non autem si tantum sponsalia contrahat.*

46 *Donatio inter virum & vxorem, non autem inter sponsum & sponsam est prohibita.*

48 L. Oratio ff. De sponsalib. *declaratur.*

49 *Incestarum nuptiarum pœna an habet locum in matrimonio sine sponsalib. de præsenti contractis, si pœnitentia ducantur contrahentes, nec carnalis copula fuerit secuta?*

50 *Nuptias non concubitus sed consensus facit.*

51 c. Etsi necesse. de donat. inter vir. & vxor. *declaratur.*

52 *In nuptiarum pœnis in foro seculari ius ciuile attenditur, licet alias in causis matrimonialibus ius Canonicum huic præferatur.*

53 *Incestus per illicitam copulam absq; nuptiis commissus non eadem, qua incestæ nuptiæ punitur pœna. &* nu. 55. & 64. *eaque sententia communiter est recepta* nu. 65.

54 *De incestu sine matrimonio commisso nulla certa pœna iure ciuili expresse constituta est.*

59 L. si quis viduam ff. de quæstionib. *declaratur.*

57 L. si adulterium in princip. ff. ad l. jul. de adulter. *declaratur.*

58 *Adulterij pœna qualis hodie sit in viro, item in muliere* numer. 59.

60 *Adul-*

60 *Adulterij pœna olim non erat grauior quam relegationis.*

61 *Ius nouum non facile ad consequentia trahi debet.*

62 *In incestu locum habere pœnam mortis est communis, sed minus vera Interpretum sententia, & licet admitteretur ea, tamen inter incestum iuris gentium, & iuris ciuilis distinguendum esset* numer. 63.

66 *A nuptiarum iure prohibitarum pœna excusationem præbet ignorantia siue error facti, non tantum in muliere sed & in viro,* n. 67.

68 *Ignorantia facti præsumitur.*

69 *Ignorantia facti iuramento probari potest.*

70 *Fallit, si specialis aliqua præsumptio eam alleganti aduersetur. nisi constet hanc non esse concludentem: Ignorantia crassa & supina in delictis non excusat. pœna tamen in ea mitior merito est cum ordinaria.*

71 *Ignorantia siue error iuris non eodem loco, quo error facti haberi debet.*

72 *Ignorantiam iuris etiam à pœna incestus excusare communis est Interpretum sententia, sed à veritate aliena* n. 73.

74 *Ignorantia iuris ciuilis, non etiam iuris gentium fœminam, maritum vero ne quidem ignorantia iuris ciuilis à pœna incestus excusat.*

75 *Irnerius reprehenditur, quod* in auth. incestas C. de incest. nupt. *vocabulum legis vel iuris omiserit.*

76 *Ignorantia iuris in lucris non in damnis nocere dicitur, quod quomodo accipiendum vide* n. seq.

77 L. Iuris ignorantia & l. Error facti ff. de iur. & fact. ignor. *explicantur.*

78 *Ignorantia iuris à pœna 50. aureorum non excusat libertum sine venia patronum in ius vocantem, vt nec eum, qui, quod suum est alij possidenti per vim aufert,* n. 79.

80 *Ignorantia iuris lapsus fœminam, quæ nondum eluxit, ducens de iure ciuili notatur infamia.*

81 *Ignorantia iuris fœminis in damnis & dispendijs prodesse censetur.*

82 *Scientia iuris potius quam ignorantia præsumitur, si clam matrimonium fuerit contractum.*

83 *Ad regalia referendum esse, quod Princeps virginibus aut mulieribus abuti, vel eas inuitas aut inuitis parentibus aliis matrimonio iungere possit, male quosdam existimare.*

VNdecimum regale sunt bona contrahentium incestas nuptias. Sunt † incestę nuptię, sunt etiam inutiles, & ad vtrúq; hoc nuptiarum genus spectat *Rubrica C. de incest. & inutil. nupt.* & leges ibidem subiectæ. Incestæ † nuptiæ esse censentur, quæ ob sanguinis coniunctionem vel affinitatem prohibentur *l. fin. ff. de rit nupt. l si quis viduam ff de quæst. c. lex illa 36. quæst.* 1. Neque aliud vult Vlpian. *in fragment. Institut. tit.* 5. dum ait, si quis eam, quam non licet, vxorem duxerit, incestum matrimonium contrahit. Nam hæc Vlpiani verba coarctanda sunt ad ea, quæ ibi antecedunt, vbi loquitur de iis, iter quos est sanguinis vel affinitatis coniunctio, ideoque quæ mox subiicit de incesto matrimonio, perinde accipienda sunt, ac si dixisset, incestum matrimonium contrahi, si quis eam, quam ob sanguinis vel affinitatis coniunctionem non licet, vxorem duxerit. Consimili † ratione licet Paulus *in l. sororis. de rit. nupt.* generaliter respondeat, quod incestus dicatur committi si quis aliquam duxerit ex iis, quas legibus aut moribus prohibetur vxores ducere: tamen hoc responsum restringendum est ad eas, cum quibus consanguinitatis vel affinitatis ratione matrimonium contrahere prohibemur. Et cum eadem restrictione accipiendum est responsum Papiniani *in l. si adulterium. § . incestum ff. ad l. Iul. de adult.* dicentis, incestum per illicitam matrimonij coniunctionem committi. Reliquæ † nuptiæ, quibus consanguinitatis vel affinitatis impedimentum non obstat, sunt illæ, quæ inutiles dicuntur. Sic iure ciuili interdicitur matrimonium inter tutorem & pupillam *tot. titul. Cod. de interd. matrimon. int. tut. & pupill.* & tamen hæ nuptiæ non censentur esse incestæ, sed potius inutiles dicuntur, & generali appellatione illicitarum & prohibitarum nuptiarum continentur, idque de aliis similibus casibus, in quibus matrimonium legibus est prohibitum, dicendum est, *l. qui contra C. de incest. & inutil. nupt.*

Incestæ

Incestæ † nuptiæ duplici iure dicuntur prohiberi, & pro 5 incestis haberi, nimirum iure gentium, & iure ciuili. Est enim incestus alius iuris gentium, alius iuris ciuilis. *d.l fin.ff. de rit. nupt. l.fin.§.fin.ff. de condict.sin.caus.& d.l.si adulterium* §.1.*ff ad l.Iul.de adult.* Ex † quibus & similibus locis simul liquet, incestum iu- 6 ris gentium esse, si quis aliquam duxerit ex ascendenti vel descendenti linea. Iure † ciuili vero incestum committi, cum con- 7 tra prohibitionem legis ducitur ea, quæ in transuersa linea coniuncta est, & vtrumq; genus incestus affinitatis ratione etiam committi.

Pœnæ contrahentium incestas nuptias sunt multiplices & variæ. Nam † matrimonium omnino nullum est, nec vllius iu- 8 stæ coniunctionis nomen meretur, contrahentesque vir aut vxor non dicuntur. §.*si aduersus. Instit. de nupt. l.si quis incesti. Cod. de incest.& inutilib. nupt.* nulla † etiam censetur in eiusmodi nuptiis 9 dos vel donatio propter nuptias esse, nec vllo modo subsistit dotis vel donationis propter nuptias promissio, ita vt exigi non possit, nec vlla actio de iis competat *l.incestæ ff. de nup. d.§. si aduersus. & d.l si quis incesti.* idque † de omnibus lucris nuptialibus, 10 quæ vnus coniunx ex alterius bonis alias consequi possit, dicendum est *d. l. qui contra. Cod. de incest. nupt.* Et quemadmodum matrimonium nullum, item dos & donatio propter nuptias nulla esse censetur, sic † & liberi ex tali coniunctione nati non 11 sunt in potestate parentum, perindeque habentur ac si nulli essent liberi, *d.l.si quis incesti. & d.§.si aduersus.* ideoq; nec in potestate parentis sunt *d.§.si aduersus.* facitq; textus *in princ Inst. de patr.potest.* Imo † & in liberis iustis, ex alio matrimonio natis, parentes 12 ius patriæ potestatis amittunt. *Nou.12 § si vero contigerit.* & † ne 13 naturalium quidem liberorum nomen merentur ex incestis nuptiis nati *Nou.74. Quib mod nat fil.legit.§.fin. Nou.89.quib.mod.natur.effic sui.§ fin.& auth ex complexu.Cod.de incest.nupt.* idq; † ita se 14 habet non solum in legib. & statutis, sed & si in testamentis aliisq; vltimis voluntatibus eorum fiat mentio Bart. & Alex. *in lib. ex facto.§.si quis rogatus.ff.de Trebell.* Abb.Felin. & Dec. *in c. in præsentia. de probat.*

 Non

15 Non † succedunt etiam parentes huiusmodi liberis Bart. *in l.fin.ff.de his quib. vt indig.* Angel. *in §.præferuntur.num.18 Instit.ad SC.Tertull.* Chassan. *in consuetud.Burgund.tit. Des succession.Rubric.7. §.1.num.*1.& Forster. *de success.lib.6.cap.50.num.10.& 11.* Ioan.Ba-

16 ptist. *in l.si qua illustris.num.77. C.ad SC.Orphician.* nec † econtra libri succedunt parentibus etiamsi sit mater vel alius ascendens per lineam maternam *l.si quis incesti.Cod de incest.nupt.d. Nou.12.§. Sancimus.d Nou.*89.*§.fin.* gloss. *in §.nouissime.vers.admitti.*&ibi Angel. *Inst.ad SC.Orphician.* Bald. *cons.*267.incip. *ad euidentiam.nu.*10. *lib.*1.*& cons.*457.*num.7.lib.5.* Afflict. *decis.*96.*num.*4.Ioan.de Anan. *cons.*95.*num.1.* Crauett. *cons.184.num.*3.Socin.Iun. *cons.69 num.*4.

17 *libr.1.* neque † etiam fratribus, sororibus vel aliis transuersalibus ex vtroque, aut ex vno parente tantum coniunctis, Angel. *in §. vulgo.num. 9. Inst.de success.cognat.* Hostiens. *in summ titul. Qui fil. sint.legit.circ.princ.* Afflict. *d.decis.97.numer.2.&* 4.Alex. *cons.*174. *num.2.lib.5.* Ioan.de Anan. *d.cons.95.num.1.vers.deinde superuenit.* Forster.late in *d.c.50.numer.10.& seqq.* Schrader. *de nupt.num.114.*

18 neque † ex donatione inter viuos, vel etiam ex vltima voluntate patris vel matris per se, vel etiam interpositam personam capere aliquid possunt *d.l si quis incesti.* Crauett. *cons.20.* incip. *diuino subsidio num.*3.Forster. *d.c.50.n.2.* Corn. *cons.93.nu.*24.*& cons.*236.*num.* 5.*lib.2.*

19 Accedit † his quod alimenta etiam liberis ex huiusmodi matrimonio natis denegentur ex parentum bonis *d. Nou.89. §.*

20 *fin.* Cæterum licet hoc iure ciuili ita se habeat, tamen † iure Pontificio aliud obtinet *cap. cum haberet de eo qui dux.in matrimon. quam per adulter.* quod ius certe naturali æquitate est suffultum, quia durissimum est liberos ob parentum delicta pœnam luere, atque ita vt necessariis etiam alimentis defraudentur, *l.crimen. ff.de pœn.l.spurij.ff.de decur.* vbi Papinianus ait, spurios & ex incestunatos decuriones fieri posse, quod non sit impedienda dignitas eius, qui nihil admisit, ideoque multo minus ex naturali æquitate necessaria alimenta huiusmodi personis deneganda sunt, cum præsertim ea denegans necare videatur *l.necare ff. de lib.*

delib.agnosc. Quo † fit vt Interpretes ob hanc naturalem æquitatem frequentiori consensu(de quo testatur Gail. *obs. 88. num. 4. lib. 2.*) statuant, Ius Canonicum hac in parte in foro etiam seculari seruandum, & proinde sic à judicibus pronunciandum, idque passim praxi receptum esse videmus, & ait Beust. *de matrim. quæst. 60. vers. Et licet jus ciuile.* saxonicos Iudices Consistoriales in ea re jus Canonicum seruare. Parentibus † vero, qui incestas nuptias contraxerunt, à liberis, ex alio matrimonio legitime natis, alimenta præstanda sunt jure etiam ciuili, nec hic necesse est, recurrere ad jus Canonicum extantibus huiusmodi liberis. Nam id diserte cauetur *in d. Nou. 12 §. si vero contigerit.* vbi in patris persona hæc additur ratio, quod † licet legum contemptor & impius, tamen pater sit, quæ ratio si tanti est momenti, vt ob eam, naturali æquitate vrgente, alimenta debeantur parentibus, qui tam grauiter deliquerunt, merito dicemus eo verius esse ex naturali æquitate, quod supra dictum est de liberis, qui ex talibus parentibus nati sunt, quia licet ex talibus parentibus nati sint, tamen liberi sunt, & præterquam quod liberi sunt, recte de ijs enunciatur, quod Papinianus ait, *in d. l. spury,* nihil videlicet admisisse eos. Verum licet de jure Canonico eiusmodi liberis præstanda sint alimenta, tamen † si aliunde alimenta habeant, vel honeste acquirere possint, parentes ad eorum præstationem nõ tenentur. *l. si quis à liberis. §. 1. ff. de lib. agnosc.* Bald. *in l. neque mater. num. 3. C. de jur. dot. & in cons. 116. num 1. vol. 2.* Bald. Nouell. *in tract. de dot. part. 6. priu. 16. col. 2. vers. si tamen talis.* Hartm. *practic. forens. lib. 2. tit. 37. obs. 3. nu. 10.* Gail. *d. obs. 88. nu. 9.* Et facit pro hac sententia, quod, cum necessitas alimentorum cesset, dici posset, cessante † causa cessare effectum *c. cum cessante, de appellat.*

21 22 23 24 25

Vt † autem ad plures alias pœnas incestas nuptias contrahentium transeamus, sciendum est, ijs etiam infamiæ pœnam irrogari *c. consanguineorum.* juncta gloss. 3 *quæst. 4.* cui † pœnæ canones & illam adjiciunt, quod ita delinquentes ipso jure sint excommunicati *c. cum habebat. de eo qui dux. in matrim. quam per adult. & clem. eos. de consang. & affin.* Præterea † jure ciuili, & quidem Nouellarum, cingulo, id est, dignitate priuantur, & in exilium

26 27 28

 mit-

mittuntur honestiores, humiliores vero etiam inflictione verberum puniuntur *d. Nou. 12. §. sancimus. & auth. incestas. C. de incest.* 29 *nupt.* quam † pœnam in prouincijs Osdroena & Mesopotamia duriorem esse voluit Iustin. *in Nou. 154. de his qui in Osdroena illicit. contrah. nupt.* §. *1.* vbi sine vlla distinctione personarum capitis pœna plectuntur, qui in illis prouincijs incestas contrahunt nuptias, idque ob frequentiam delictorum, quod nimirum nimis multi se hoc crimine polluerent.

30 His † pœnis omnibus accedit, quod delinquentium bona omnia fisco vindicentur, idque quoad præfatas prouincias speciatim constituitur *in d. Nou. 154.* generaliter vero cauetur *in d. Nou. 12. §. sancimus.* vbi non solum dotis fit mentio, sed & aliarum facultatum, & fisco deberi dicuntur. Constitutum quidem fuit etiam antea aliquid de confiscatione bonorum aduersus eos, qui incestas contrahunt nuptias *in d. l. si quis incesti* sed Iustinianus ab ea per generalem suam constitutionem *in sua Nou. 12.* recedere, & eam exasperare, nouumque jus introducere voluit. Nam *in d. l. si quis incesti.* non solum liberis antea ex legitimo matrimonio natis, sed & nonnullis alijs personis reseruantur bona coniugum, & quidem liberis vsque ad tertium gradum, inter ascendentes vero patri, matri, auo & auiæ; inter collaterales fratri, sorori, patruo & amitæ. At *in d. Nou. 12.* ad ea bona non admittuntur alij quam filij, nepotes & alij descendentes. Ascendentes vero & collaterales omnino ab ijs bonis expressis verbis excluduntur. Præterea *in d. l. si quis incesti* non statim si desiderantur illæ personæ, de quibus ea lex loquitur, adimuntur bona & fisco vindicantur, sed coniuges vsque ad finem vitæ ea retinent. At † *in d. Nou.* 31 *12.* ita auferuntur bona, vt dicantur ea statim fisco vindicari, & si liberi legitimi extant confestim ad hos deuolui.

32 Non † desunt autem, qui in dubium vocant, an publicatio bonorum & reliquæ supra enumeratæ pœnæ incestarum nuptiarum locum etiam habeant in alijs nuptijs legibus prohibitis, quas inutiles vocari supra diximus. Ex his Interpretibus est gloss. *in auth. incestas. C. de incest. nupt & in d. Nou. 12. § sancimus.* quibus locis tenet, eas pœnas ad omnes nuptias pertinere, & adstipulantur

pulantur ei nonnulli alij Dd. pro ea ſententia adducti à Boer. *deciſ.264. nu.12.* Sed † antiquiſſimus Interpres Martinus in contraria ſententia fuit, vt teſtatur gloſſ. *in d. §. ſancimus & d. auth. inceſtas*, Et Iacobus de Rauen. Cyn. Bald. Alberic. de Roſat. Salic. & alij Dd. communiter *in d. auth. inceſtas* eandem contrariam ſententiam amplectuntur, per diſtinctionem dicendo, quod pœnas, de quibus *in d. §. ſi aduerſus. & in d. l. qui contra.* agitur, omnes illi incurrant, qui quocunque modo prohibitas nuptias contrahunt, reliquæ vero pœnæ, de quibus *in d. Nou. 12. & d. auth. inceſtas.* agitur, illis irrogentur, qui nuptias inceſtas contrahunt. Atque eſt hæc ſententia verior, eamque communem etiam eſſe aſſerunt Aldobrand. *in d. §. ſi aduerſus. num. 35.* Salicet. *in d. auth. inceſtas.* & Boer. *ſupr. citato loco.* Neque † obſtat *in d. §. ſancimus*, verbum *illicitas*, quia eſt illud veteris Interpretis in vulgari verſione, & debet potius reſpici ad verbum Græcum ἀθέμιτος quo Iuſtinianus vtitur, & ad ea, quæ *in d. §. ſancimus.* à Iuſtiniano per declarationem ſubijciuntur, dum prohibitas nuptias, de quibus ibi agitur, naturæ contrarias vocat, & eas eſſe dicit, quas lex inceſtas, nefandas & damnatas appellat, & in quibus talis eſt coniunctio, à qua etiam nonnulla bruta animalia ahorreant. Atque hinc *in d. auth. inceſtas.* verbum *Illicitas* non eſt additum, ſed Irnerius ſtudioſe ſolo verbo *Inceſtas* vti voluit, & Iulianus etiam in ſua Epitome, nec verbum *Illicitas* nec aliud, nuptias alias quam inceſtas denotans, addere voluit.

33

34

Quæſtionis † vero eſt, an hoc nouum jus ciuile de inceſtis nuptijs etiam ad nuptias, quæ ſecundum juris Canonici diſpoſitionem & ob gradus eo jure prohibitos inceſtæ ſunt, extendendum ſit? Et quidem huiusmodi extenſionem eſſe faciendam tenent Abbas & Præpoſit. *in c. & neceſſe. extr. de donat.* Ioan. Andr. ad Speculat. *in tit. de ſucceſſ. ab inteſt. § 1. col. 4. verſ. & quia de gradibus.* Couarru. *de ſponſal. part. 2. cap. 6. §. 8. num. 8.* qui addit communem eſſe opinionem, idque aſſerit etiam Dec. *conſil. 158. num. 1. in fin.* & poſt eum Villalob. *commun. opin. lib. 1. verb. nuptiæ inceſtæ.* Sed verior eſt contraria ſententia ob rationes adductas à Peregrino *de jur. fiſc. lib. 5. tit. 1. nu. 16.* eamq; veritatem eſſe aſſerit Bald. *in d. auth.*

35

in d. auth. incestas. Communiter vero etiam hanc sententiam approbari dicit Salic. *in d. auth. incestas.* & Boer. *decis. 263. nu. 11.* Eandem sententiam communiorem esse testatur post Follerium à se allegatum Soarez. *in thesaur. recept. sentent. in verb. nuptijs incestis.* & Clar. *in §. incestus. num. 3.* atque est etiam benignior & mitior, vt eam appellat Clarus *iam citat. loc.* approbataque est & rationibus confirmata aliquando votando in Camera Imperiali, vt videre est apud Gilman. *rer. judicat. lib. 1. decis. 59. num. 59. 60. 61. 62. & 63. vers. hanc diuersitatem*, vbi additur hanc sententiam esse tutiorem. Etsi vero *in l. si quis incesti C. de incest. & inutil. nupt.* permittatur, vt incestas nuptias contrahens donec vixerit bona sua retineat, tamen Iustinian per hanc Nouell. inde recedere voluit.

Dictum quidem est supra in specie de pœna publicationis bonorum, quod *in d. Nov. 12.* ita bona contrahentibus incestas nuptias dicantur auferri, vt statim ad liberos legitimos, si extent, deuoluantur, & similiter si illi deficiant, statim fisco vindicentur. Atque eo pertinent in ea Nouell. §. *sancimus.* hæc verba: *mox eis*
36 *suarum rerum casum imminere.* Ideoque † Interpretes communiter statuunt, ipso jure coniuges in hanc pœnam incurrere, de qua communi sententia testatur Eman. Soarez. *in thes. comm. opin. in verb. nuptijs incestis.* Bermon. *de concubin. nu. 11. & seq.* Boer. *decis. 264. num. 12.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 5. nu. 16.* & Couarru.
37 *in epit. lib. 4. decret. part. 2. cap. 6. num. 6.* Tenendum † tamen simul est, opus esse ad auocandam possessionem sententia declaratoria facti, per quam declaretur crimen commissum, nec ante bona delinquentibus adimuntur *c. cum secundum. de hæreticis in 6.* Boss. *de crim. læs. maiest. num. 74.* Felin. *in c. Rudolphus. num. 63. de rescript.* Socin. jun. *consil. 69. num. 28. lib. 1. & cons. 68. num. 59. lib. 3.* Beroius *cons. 154. num. 5. lib. 3.* Peregr. *d. t. t. 5. num. 8.* Gail. *lare de pac. publ. lib. 3. cap. 3. nn. 8. 9. 10. 11.* Wurmb. *lib. 1. tit. 50. obs. 3. num. 3.* Couarru. *in epit. lib. 4. decretal. part. 2. cap. 6. num. 6.* Alex. *in l. si quis maior. C. de transact.* dicens omnia jura mundi pœnam aliquam ipso jure imponentia debere intelligi secuta declaratoria sententia super facto. Quod generale dictum ex Grammat. *decis. 15. num. 8.* adducit etiam Mynsing. *obs. 77. nu. 3. cent. 6.* & Gail. *obs. 51. nu. 6. lib. 2.* Atque hoc eo

hoc eo magis hic attendendum est quod Camer. Ordinar. *p. 2. tit. 9. §. 2.* expresse statuatur etiam si quis ipso jure & facto bannitus sit; tamen Cęsarem vel Cameram parte vel fiscali petente vel etiam ex officio pœnam bannumq; denunciare & in huiusmodi pœnam declarare. Atq; hæc quidem omnia cum ita se habeant, eo minus mirum videbitur, quod Fridericus Imper. *in hoc c. vnic. Quæ sint regal.* bona etiam contrahentium incestas nuptias inter regalia numerari voluerit. Nam † ex ijs quæ modo dicta sunt, planum fit *in hoc c. vn.* Constitutionem Friderici congruere cum eo jure, quo iam antea placuit publicationis bonorum pœna afficiendos esse, qui in contrahendis nuptijs se crimine incestus polluunt, etiamsi huius quoque regalis Radeuicus, Guntherus, Mutius, Dedochinus, Abbas & Sigonius non meminerint. Proinde † licet Fridericus *in hoc c. vnic.* simpliciter bona contrahentium incestas nuptias inter regalia referat, ideoq; ad fiscum Imperatorium pertinere velit: tamen id eo sensu & restrictione accipiendum est, qua *in d. Nou. 12. §. sancimus.* ea bona fisco dicuntur vindicari, hoc est, vt non prius hæc bona, quam deficientibus ijs, de quibus supra dixi, descentibus ad Imperatorem eiusque fiscum pertineant. Atque hanc esse Friderici mentem eo verius est, quod non minus respectu bonorum, quæ habent contrahentes incestas nuptias, quam eorum quæ habent alij damnati & proscripti, adijciantur constitutioni Friderici hæc verba: secundum quod in nouis constitutionibus cauetur, vbi per nouas constitutiones intelligitur jus nouellarum. 38 39

Cæterum † de hoc Nouellarum jure quæritur, an non ab eo, quod quoad contrahentes incestas nuptias de publicatione bonorum *in d. Nouell. 12.* constitutum est, recessum sit per *Nouell. 134. vt nulli jud. lic. hab. loc. seruat. §. vlt.* vbi de ijs criminibus, in quibus ex antiquo jure publicatio bonorum locum habere potest, constituitur, ne huic pœnæ locus sit, donec extiterint delinquentium liberi vel etiam vsque ad tertium gradum parentes, excipiturque solum læsæ maiestatis crimen. Atque huc pertinet *auth. bona damnatorum, Cod. de bon. proscript.* Communiter est Interpretum sententia per eam Nouell. quod de publicatione 40

bonorum *in d. Nou. 12.* constitutum est, non esse abrogatum, idq; de hac sententia, quod nimirum communis sit, testatur Nicol. Boer. *decis. 164. nu. 15. & 16.* Atque est hæc sententia sanior, quam eorum, qui contra sentiunt. Etenim Iust. *in d. §. vlt.* ita de criminibus loquitur, vt veteribus legibus derogare noluerit quoad publicationem bonorum, nec verisimile est, eum hac in parte suis Nouellis voluisse derogare. Ideoque per *d. Nouell. 143.* neq; illud jus de publicatione bonorum abrogatum est, quod sancitum est in *Nouell. 117. vt lic. matr. & auia &c. §. Quia vero ex consensu.* vbi si quis reliquerit vxorem suam voto quodam castitatis & tamen postea vel alias nuptias contraxit, vel alia ratione se contaminauit rem cum fœmina habendo, bona filijs quidem extantibus debentur, ijs vero deficientibus fisco vindicantur. Quemadmodum autem *d. Nou. 134* non obstat juri *d. Nou. 12.* neq; eam abrogat, sic eidem Nouellæ non refragatur *Nouell. 17. de Mandat. Princip. §. oportet autem.* Nam quod ibi cognationi vniuersæ seruantur bona damnatorum, non pertinet ad eos casus, in quibus expresse & nominatim constituta est pœna publicationis bonorum, sed potius referri debet ad alios casus, in quibus per leges speciales prouisio non est facta, idque ita tradit etiam Cuiac. *ad d. Nou. 12.* eaque communis etiam est Interpretum sententia, quod videlicet per *d. Nou. 17.* non sit derogatum *d. Nou. 12.* Atque ex his omnibus satis liquet, verum manere, quod in constitutione nostra Friderici de bonis contrahentium incestas nuptias respiciendum sit ad jus Nouellarum, quod est in *d. Nou. 12.*

41 Porro † autem licet in dubium vocetur, an publicationis bonorum pœna, de qua nunc agitur, in ijs locum habeat, qui sponsalia eo gradu contrahunt, quo nuptiæ essent incestæ: tamen verius est, ad eos huiusmodi pœnam non pertinere. Nam Iustin. *in d. Nou. 12.* nullo verbo innuit, se sponsalia contrahentibus pœnam, de qua loquitur, irrogatam velle. Similiterque *in d. l. si quis incesti. C. de incest. nupt.* nulla fit mentio sponsaliorum, & Fridericus ipse *in hoc c. vn. Quæ sint regal.* stricte de ijs, qui incestas nuptias contrahunt, loquitur, quatenus bona eorum inter regalia nu-

42 merari voluit. Præterea † constat sponsalia nihil aliud esse, quam men-

mentionem & repromiſſionem futurarum nuptiarum vt ICtus loquitur *in l. 1. de ſponſal.* ideoque † non eſt rarum, quod in ijs 43 etiam caſibus, in quibus ratione matrimonij prohibitio fit, jus de eo conſtitutum ad ſponſalia non trahatur, ſed ad ſolos matrimonij terminos ſtricte reſtringatur. Sic † enim qui officium in prouincia adminiſtrat, licet vxorem inde oriundam vel ibi domicilium habentem ducere prohibeatur: tamen in ſponſalibus res ſe habet ſecus, *l. ſi quis officium. ff. de rit. nupt.* Sic † fœmina punitur 45 quidem, ſi intra tempus luctus poſt mortem mariti ad matrimonium tranſiliat, *l. 1. C. de ſecund. nupt.* ſed ſi ſola ſponſalia contraxerit, antequam illud tempus effluxit, euadit huiusmodi pœnam *l. ſolet. §. 1. ff. de his qui not. infam.* Sic † denique, vt alia omittantur, licet inter coniuges conſtante matrimonio interdicta ſit donatio, tamen hoc ad ſponſum & ſponſam produci non poteſt *l. cum hic ſtatus. §. ſi ſponſam. & l. inter eos. ff. de donat. int. vir. & vxor.* Non mirum igitur fuerit, ſi dicamus ob inceſta ſponſalia non incurri pœnam, de qua nunc agimus, nec bona ſponſalia huiusmodi cõtrahentium inter regalia referri debere. Et † facit pro hac ſententia elegans textus *in l. fin. in princ. & §. fin. ff. de condict. ſin. cauſ.* Nam eo loco *in prin.* de ea, quę auunculo ſuo nuptura erat, & tantum ſponſalia contraxerat, reſpõdetur, quod dotem iam datam repetere poſſit, nedum ea dos, vel alia bona ſponſi vel ſponſæ fiſco vindicentur vel etiam innuatur, alia ratione eos puniendos eſſe. Similiter *in d. §. fin.* nouerca cum priuigno, vel nurus cum ſocero ſponſalia contrahens, nec ad ipſas nuptias progrediens, condictionem ad pecuniam dotis nomine datam repetendam habere dicitur. Denique hæc ſententia, quod confiſcatio bonorum vel ſimilis grauis pœna in ijs, qui ſponſalia tantum contraxerunt, non habeat locum, apud Interpretes eſt receptiſſima. Videtur † quidem magnopere obſtare *l. oratio. ff. de ſponſal.* vbi 48 matrimonio prohibito, cenſentur etiam ſponſalia prohibita & illicita. Verum reſponderi poteſt cum glo. *in clem. vn. in verb. contrahere. de conſang. & affin.* licet ſponſalia etiam prohibeantur, non tamen ſequi, eandem eſſe ſtatuendam pœnam, cum inter huiusmodi ſponſalia & matrimonia magna ſit differentia. Atq; ita

respondent etiam Schneidw. *ad tit. Instit. de nupt. part. 3. num. 17.* Beust. *in tract. de matrim. nu. 64. vers. sciendum tamen est.*

49 Sed † quid dicemus eo casu, quo matrimonium siue, vt canones etiam loquuntur, sponsalia de præsenti contracta sunt, & tamen ad copulam carnalem necdum deuentum, sed qui ita contraxerunt, pœnitentia ducuntur? Sane hæc quęstio magis est dubia, quam superior. Et quidem Anton. de Butr. Abb. Præpos. & alij Canonistæ *in c. etsi necesse. de donat. int. vir. & vxor.* existimant, idem in matrimonio siue sponsalibus de præsenti, quod in sponsalibus de futuro, statuendum esse, si copula carnalis necdum interuenerit. Adstipulantur his Ioan. Fab. *in d. §. si aduersus.* Bald. Nouell. *in suo tract. de dot. part. 11. nu. 3. & 7.* & Didac. Couarr. *in epit. lib. 4. decret part. 2. c. 6 num. 20.* Eandem sententiam à communi Interpretũ schola approbari testis est Francisc. Viu. *comm. opin. lib. 1. in verb. matrimonium contrahentes.* Et certe est hæc sententia vt receptior, sic & humanior, quod ad illud, à quo natura in huiusmodi incestis nuptijs abhorret, id est, copulam carnalem, non sit deuentum. Si tamen ad juris rigorem & veritatem respicere, & quid huic magis consonum sit, expendere libeat, contraria sententia meritò meo judicio sanior habenda est.

50 Nam † nuptias non concubitus, siue copula carnalis, sed consensus facit *l. cui fuerit. ff. de condit. & demonstr. l. nuptias. ff. de reg. jur. cum simil.* nec vel *in d. Nou. 12.* vel *in d. l. si quis incest. C. de incest. nupt.* vel vllo alio in loco, in quo de pœnis incestas nuptias contrahentium agitur, inter eum casum, quo copula carnalis subsecuta est, & eum, quo solus consensus in contrahendo matrimonio interuenerit, distinguitur respectu pœnæ, quæ incestas nuptias contrahentibus infligitur. Et similiter Fridericus *in d. c. vn.* simpliciter & sine distinctione loquitur de nuptiis, ostenditque, vt publicationi bonorum locus sit, & bona inter regalia numerentur, non esse opus concubitu siue carnali copula, sed sufficere,

51 quod nuptiæ sint contractæ. Neque † his refragatur text. *in d. c. etsi necesse de donat. int. vir. & vxor.* Etenim nec eo loco eiusmodi distinctio reperitur inter matrimonium solo cõsensu initum, & copula carnali confirmatum. Et præterea quatenus Pontifex

vult.

vult marito restitui castra, fœminæ respectu incestarum nuptiarum donata, loquitur in specie de rege, ob cuius potentiam, & quia de castris agebatur, facilius scandalum metuebatur, nisi restitutio fieret, vt Tancredus eum locum interpretatur. Nequid interim dicam, quod † in pœnis nuptiarum non tam quid ius Pontificium, quam quid leges statuant, in foro seculari attendi debeat, licet alias in causis matrimonialibus ius canonicum preferri debeat iuri ciuili, si hoc ab illo discrepet. 52

Notandum † vero est eius incestus, qui per copulam carnalem sine nuptiis committitur, longe aliam esse pœnam, quam incestarum nuptiarum, nec ad eum incestum referendum esse, quod Fridericus per suam constitutionem sanxit *in hoc cap. vnic.* quod † iure ciuili nulla reperiatur certa pœna de hoc incestu nominatim & expresse constituta. Et † licet non desint, qui idẽ de eo incestu, quod de incestis nuptiis, statuendum esse teneãt, tamen contra sentiunt Afflict. *in d. c. vnic. in verb. Bona committentium incestas nuptias num. 1. in fin. & num.* 4. Bartol. Socin. *cons. 12. nu. 23. lib.* 1. Iacob. de Aren. Cyn. & Bald. *in d. auth. incestas* & post eos à se allegatos Peregrin. *de iur. fisc. lib. 5. titul.* 1 *num.* 17. Clar. *in § incestus. num. 2. vers. si vero incestas.* Thessaur. *decis.* 100. *num 1.* Veriorem etiam hanc sententiam ex infra deducendis apparebit, idq; eo certius est, quod vt modo dictum est, iure ciuili nulla reperiatur certa pœna nominatim & expresse constituta: Martianus † quidem *in l. si quis viduam. de quæstionib.* de pœna deportationis loquitur, sed tali casu, quo quis adulterium, vel stuprum cum incestu coniunxit, nec solum incestum commisit. Et † licet Papinianus *in l. si adulterium in princ. ff. ad l. jul. de adult.* similiter de pœna agat, tamen id ita facit, vt non addat, qualis debeat esse pœna, & ipse quoque de ea facti specie loquitur, in qua adulterium vna cum incestu est designatum. Et vt maxime dicamus cum glossa ad illum textum, inde colligi, quod incestus eadem sit pœna, quę adulterij, tamen verum manebit longe aliam esse pœnam huius incestus sine nuptiis commissi, quam incestarum nuptiarum. Nam † in adulterio hodie est pœna gladij ex *l. Quamuis. Cod. ad l.* 53 54 55 56 57 58

Iul. de adult. quod confirmatur in viro per *Nouell.* 134. *vt null indic. lic. hab. loc. seruat. §. si quando.* Atque id ita fit, vt adiiciatur, si vxorem habeat, amitti dotem & donationem propter nuptias, vel quartam indotatis vxoribus debitam, reliqua vero bona seruari liberis & parentibus vsque ad tertium gradum, & iis deficientibus vindicari fisco. Fœmina † vero ex ea Nouella verberibus cæsa detruditur in monasterium data potestate marito intra biennium eam inde reuocandi, quo tempore transacto, aut viro præmortuo, raso capite monastico habitu induitur, atque ita in monasterio omni vitæ tempore manere iubetur. Cæterum † olim *ex de l. iul.* pœna adulterij erat relegatio, Brisson. *in commentar. ad hanc l. jul. de adult. in verb. qui stuprum adulterio coniungit.* Idem docent Cuiac. *lib. 6. obseru.* 11. *& obseru.* 18. *lib.* 20. Wesemb. *in parat. ff. ad l. jul. de adult. numer.* 19. Hotom. *illustr. quæst.* 23. Donell. *ad l. transigere num.* 30. *C. de transact.* Anton. Fab. *lib.* 2. *coniectur.* 20. vbi addit, recentiores Interpretes ita communiter sentire, eamque sententiam veram esse, haud obscure conuincitur ex *d. l. si quis viduam.* vbi deportationis in insulam pœna dicitur locum habere eo casu, vbi adulterium cum incestu concurrit, ideoque grauius est delictum, quam si simplex esset adulterium vel incestus, & si minor pœna respectu prædictæ deportationis in simplici adulterio consideretur, merito dicetur relegationem eam esse, nec recte sentiunt, qui eiusmodi adulterij pœnam veteri iure deportationem fuisse tradunt, quorum tamen sententiam magis communem esse asserunt Marsil. *pract. crimin. §. opportune num.* 40 Clar. *in §. adulterium. numer.* 7. *versic. de iure autem ciuili.* Etsi vero in adulterio de pœna veteris iuris recessum est per nouas constitutiones, vt superius dictum est, tamen cum hæ constitutiones de solo adulterio loquantur, nec † ius nouum facile ad consequentiam trahi debeat, non erit etiam hoc ius ad incestum porrigendum, nec † recte sentiunt Dd. qui idem hodie de incestu, quod de adulterio dicendum esse, & non minus in incestu, quam in adulterio pœnam mortis locum habere putant, licet hęc Dd. sententia communiter sit approbata, vt testatur

tur Cauarr *in epit.lib. 4.decretal.part.2.cap 6.§.8 n.2.* Griland. *de diuers.crim.libr.3.quæst.5.* quem allegat Clarus *in §.incestus numer. 2.* Et sane, vt maxime † pœna æque grauis diceretur habere locum in incestu ac in adulterio, tamen distinctio adhibenda esset inter incestum, qui iure gentium, & eum, qui iure ciuili dicitur committi, cum de huiusmodi graui pœna simpliciter de incestu nihil sit constitutum. 63

Atque † ex his quidem, quæ hactenus dicta sunt, manifestum euadit, inter incestum sine matrimonio commissum, & incestas nuptias magnam esse differentiam, & hoc vndecimum regale ad solas incestas nuptias pertinere, idq; eo confirmatur, quod stricte earum tantum fiat mentio & *Nou.12.* vnde pœna, de qua hic à Friderico agitur, desumpta est, & in qua hoc regale consistit, non de delicto extra matrimonium, sed per ipsum contractum matrimonij commisso loquatur. Atque hanc sententiam communiter à Dd. esse receptam testatur Thessaur. *d.decis. 100.nu.1.* & reuera eam communem esse, vel inde apparet, quod communiter Dd. teneant, idem hodie de incestu, quod de adulterio, quoad pœnam, dicendum esse, vt supra ostensum est, & ex iis, quæ supra non solum de adulterio, sed & in specie de variis pœnis incestarum nuptiarum dicta sunt, manifestum fit, maximam esse differentiam inter pœnas incestarum nuptiarum, & adulterij. 64 65

Verum vt ad alia transeamus, cum de incestu, qui per copulam carnalem sine nuptiis committitur, & de incestis nuptiis egerimus, quæritur, quid quoad pœnam statui debeat eo casu, quo errore quis deliquit. In † qua quæstione primum de errore facti tenendum est, excusationem mereri eos nec in pœnam iure cōstitutam incurrere, qui ex huiusmodi ignorātia siue errore peccant *l.qui contra.C.de incest.nupt.* vbi † diserte de nuptiis iure prohibitis habetur, non solum in fœminis, sed etiam in viris pœnam legis haud habere locum, atq; hoc in incestis etiam nuptiis ita se habere receptissimum esse ait Didac. Corruu. *in sua epitom. lib.4.decretal.part.2.cap.6.§.8. nu.21.* Et facit pro hac sententia etiam 66 67

68 iam textus *in c. 2. Qui fil. sint legit.* Præsumitur † vero eiusmodi facti ignorantia *l. Verius ff. de probat §. Quod autem. Inst. de legat. cap. præsumitur.* & ibi Dd. *de reg. Iur. in 6.* Bald. *in l. 1. num. 2. vers. Oppono quod non sit necesse. C. ad Macedon.* Dec. *in l. si per errorem. num. 10. ff. de*
69 *iurisdict. omn. iudic.* & † si opus est, probari potest iuramento eam allegantis Ias. *in l. 3. §. iurari nu. 13. ff. de iureiur.* Abb. Felin. & Dec. *in c. cognoscentes. de constit.* Menoch. *de arbitrar. iudic. quæst. cas. 186. n. 2. 3. 4. & cons. 74. num. 17.* Paris. *cons. 95. num. 46. lib. 1.* Ruin. *cons. 1. n. 4. lib. 5.* Gail. *lib. 1. obs. 48. num. 23.* Gilman. *rer. iudicat. libr. 1. decis. 19. num. 67.* ex quo loco apparet, illud in specie de incestis nuptiis
70 per votum Camerale etiam comprobatum esse. Non † est tamē admittenda illa probatio, quando factum publice est notum Felin. *in c. quosdam nu 6. vers. tertio est aduertendū de præsumpt.* Mascard. *de probat. concl. 881. numer. 11.* vel allegationi specialis aliqua præsumptio iuris aduersatur Felin. *in d. c. cognoscentes n. 18.* & *ibid.* Dec. *n. 18 vers. similiter arbitrari.* Marant. *in l. is potest. nu. 247. ff. de acquir. hered.* Cacheran. *decis. 71. n. 3.* Menoch. *d. cas. 186. n. 7.* Roman. *cons. 47. n. 10.* Bursat. *cons. 119. n. 10.*

Si tamen hæc non sit concludens, probatio per Iuramentum locum habebit Abb. *in c. 2. n. 9 de Constit & in c. vlt. num. 9. qui matr accusar. poss.* & post eum Mascard. *d. concl. 881. num. 9.* Si autem constiterit esse crassam & supinam ignorantiam, non auditur se fundans in præsumptione ignorantiæ, vt quæ probabilis esse debet Menoch. *de arbitrar. Iudic. quæst. cas. 116.* Decian. *in tract. Crim. c. 25. n. 7.* & facit quod eiusmodi ignorantia crassa & supina scientiæ comparetur *c. eos de temp. ordin. in 6. c. Cum inhibitio §. 1. de Clandest. desponsat.* Ias. *in l si seruus plurium § si quis ante n. 7. vers. quarto ff. de leg. 1.* Felin. *in c. à nobis nu. 1. de Except.* & post eos Mascard. *de probat. concl. 879. nu. 31.* Non obstat tamen ea ignorantia, quo minus excusationem aliquam mereatur & mitius puniatur quam qui sciens deliquit, cum talis ignorantia à dolo excuset *l. 1. ff. si ager vectig.* Bald. *cons. 98. lib. 3.* & Tiraq. *tr. de pœnis temper. & remitt. caus. 13. num. 30.*

Etsi vero ignorantia facti excuset à pœna incestarum nu-

pria-

ptiarum, tamen ſecus ſe res habet in ignorantia ſeu errore iuris. Nam † in omni parte, vt ait Neratius ICtu *in l. In omni. ff. de iur. & fact. ignor.* error in iure non eodem loco, quo facti ignorantia, haberi debet, cum ius finitum & poſſit eſſe, & debeat, facti vero interpretatio plerumque etiam prudentes fallat. Vulgus tamen † Interpretum ita de hac iuris ignorantia diſputat, vt frequentioribus calculis exiſtiment, huiuſmodi etiam errorem excuſare delinquentes, & efficere vt euitetur pœna de inceſtis nuptiis conſtituta. De qua communi opinione Interpretum teſtatur ex Bald. Nouell. Didac. Couarr. *modo citato loco*, vbi & ipſe hanc communem ſententiam amplectitur, eo præſertim caſu, quo ignorantia non eſt craſſa, communem etiam eam ſententiam dicit Beuſt. *De matrim. num. 64. verſ. ſciendum tamen eſt.* Solet ab Interpretibus pro hac ſententia adduci *l. ſi adulterium. §. 1. ff. ad l. Iul. de adulter.* Verum † vt hæc lex ei ſententiæ non ſuffragatur, ſic & eadem ſententia à veritate iuris eſt aliena, cum, vt modo oſtenſum eſt, longe alia ſit ratio ignorantiæ iuris quam facti, paſſimq; in iure noſtro hoc diſcrimen inter hæc duo inculcetur, & † ex ipſo textu *iam allegata l. ſi adulterium. §. 1.* euincatur, virum in inceſtu nulla ratione excuſari ob errorem iuris gentium vel etiam iuris ciuilis, & fœminam quoque tantum in inceſtu iuris ciuilis excuſationem mereri, ob inceſtum vero iuris gentium eã non minus quam virum puniri. Et ſane in ignorantia iuris ciuilis differentiam conſtituendam eſſe inter virum & fœminam, & hanc quidem excuſari, non autem illum, ſatis expreſſe ſancitur *in d. Nou. 12. § ſancimus.* his verbis: *Muliere quoq; ſi legem ſciens, hanc quidem neglexerit, inceſtis autem nuptiis ſemetipſam tradiderit, ſub eadẽ conſtituenda pœna.* Proinde † non recte *in d. Auth. inceſtas* id ab Irnerio generalius per verba: *fœmina quoq; talia ſcienter peccante*, adiectum, nec vlla iuris vel legis mẽtio facta eſt, vt inde colligi poſſet, ſolam fœminam iuris & facti ignorantia excuſari, cum tamen econtra certum ſit, non ſolum fœminam, ſed & virum errore facti excuſari, vt ſupra oſtenſum. Ideoq; merito *in d Nou. 12. Sancimus* tantum ratione iuris & non facti reſtrictio ſiue exceptio in fœmina conſtituitur.

71 72 73 74 75

76 Sed † patrocinari prædictæ sententiæ Dd. videntur *l. iuris ignorantia & l. Error facti ff. de iur. & fact. ignor.* quibus locis proditum est, iuris ignorantiam in lucris quidem nocere, sed in damnis non nocere. Ex quo consequi videtur, si iuris error maribus non nocet in damnis, non etiam publicationem bonorum, similemue pœnam, locum habere aduersus eos, si per iuris errorem

77 peccarunt. Verum † respondendum est *d. l. iuris ignorantia & d. l. Error facti.* ita accipiendas esse, quasi Papinianus, qui vtriusq; legis est author, dicat, ipsum iuris errorem non adficere damno, &, vt non nocet, sic non efficere etiam, ne quis sit in damno, & pœna aliqua liberetur, atque hic earum LL. intellectus per *l. si. uti in fin. C de præscript. 30. vel 40. annor. & similia nonnulla loca* illustratur & confirmatur, in quibus, quod alias non competeret, iuris error non dat ei, qui errauit. Libet autem alia exempla addere, ad nostram materiam & quæstionem propius accedunt, & ni-

78 mirum ad delicta spectant. Vnum † est *in l. 2. C de in ius voc.* vbi libertus sine venia patronum in ius vocans incurrit pœnam edicti, 50. aureorum videlicet, etiamsi ius ignorans id fecerit, quo casu damnum quidem incurrit libertus, quod ex suis bonis cogatur 50. aureos soluere, & sic iuris ignorantia ei nocere videtur, quod tamen negandum est, & potius dicendum, iuris errorem non eximere eum pœna, in quam citra eam etiam ignorantiam patrono sine venia in ius vocato incurrisset. Nocet itaque

79 ei sic iuris error, quatenus non prodest. Aliud † exemplum est *in §. 1. Instit. vi bonor. rapt.* vbi is, qui id, quod suum est, alij possidenti vi aufert, punitur, etiamsi per iuris imprudentiam id faciat. Atque ita hæc iuris ignorantia non prodest raptori eo casu,

80 quo alias citra eam puniendus esset. Est † & aliud exemplum *in l. liberorum. §. vlt. ff. de his qui not. infam.* vbi vxorem ducens, quæ necdum eluxit, infamis redditur licet iuris ignorantia interueniat, quia videlicet hæc ignorantia ei prodesse non debet, nec à pœna eum eximere. Ex quibus omnibus satis perspicuum est, in proposita quęstione eum virum, qui per errorem incestas nuptias contrahit pœnam iure constitutam incurrere, etiamsi iu-

ris

ris errore peccatum sit. Secus vero se res habet in fœminis, cum iis † iuris ignorantia in damnis & dispendiis prosit *l. fin. C de iur. & fact. ignor.* eoque pertinent *l. quamuis C. eod. & d. l. Error facti ff. eod.* dum negatur in lucris & compendiis eiusmodi ignorantia iis prodesse, & sic innuitur, in damnis ob eam illis subueniri, atque hinc expresse etiam à pœna incestarum nuptiarum eximuntur per *d. Nou.* 12. vt supra ostensum est. 81

Non † præsumitur autem eiusmodi iuris ignorantia, sed potius scientia, si non palam, sed clam matrimonium fuerit contractum *l. fin. ff de rit. nupt. c. fin. §. si quis vero. ext. de clandest. despons.* gloss. *in l. qui contra. in verb. errore. C. de incest. & inut. nupt.* Batt. *in d. l. si adulterium cum incestu. num 9.* Paris. *cons. 47. numer. 26. vol. 4.* Roman. *cons. 506. num. 5. in fin. & sing 722.* Socin. iun. *cons. 3. nu. 49. lib. 2.* late Tiraq *de vtroq. retr. vol. 2. in praef. nu. 14.* Schrad. *in tract. selectiss. & practicab. qu. tit. de nupt. 10. n. 122.* 82

Atque hæc quidem hactenus de hoc regali vndecimo. Quibus † addere libet non deesse, qui in dubium vocent, an non & illud inter regalia referendum sit, quod Princeps possit virginibus & mulieribus abuti vel eas inuitas, vel inuitis parentibus, aliis matrimonio iungere, Petr. Gregor, *de repub. lib. 9. cap. 1. num. 45.* vbi addit, quosdam putare hoc principi licere & esse illud ipsum regalibus annumerandum. Verum hæc opinio impia & absurda est, maxime inter Christianos, recteque refutatur à Petr. Gregor, *d. cap. 1. numer. 47. 48. 49. & 50.* 83

CAPVT XII.

De bonis damnatorum & proscriptorum.

SVMMARIA.

1 *Damnatorum bona de iure tum veteri, tum nouo ad regalia pertinent.*

2 *Damnati & proscripti tam veteri quam nouo iure coniunguntur.*

3 *Proscriptorum appellatione ex communi Dd. sententia intelliguntur deportati.*

6 *Damnatorum appellatione qui veniant?*

5 *Deportatorum bona etiam iure antiquo fisco vindicabantur.*

6 *Relegatorum bona ita demum, si per sententiam eis specialiter adempta sint, fisco vindicantur.*

7 *Damnatorum & proscriptorum bona cedunt fisco; etiamsi id sententia non sit expressum.*

8 *Confiscare potest solus princeps, & in summa administrationis potestate positi, quod tamen de confiscatione extraordinaria intelligendum,* num. 10.

9 *Confiscatio ordinaria quibuslibet magistratibus merum imperium habentibus competit.*

11 *Confiscatio in casibus lege, statuto vel consuetudine non expressis, nonnisi ex graui causa fieri debet.*

12 *Mandata etiam sine clausula aduersus lege prohibitam confiscationem, ab inferiori magistratu factam, decerni possunt.*

13 *In confiscatione bonorum quomodo iure veteri habita fuerit ratio liberorum, vel etiam iure nouo.* num. 14.

15 *Confiscatis ob delictum mariti bonis, vxor de iure Nouellarum dotem donationem propter nuptias, vt & quartam, indotatis vxoribus debitam saluam retinet.*

16. *Idque quoad dotem & donationem propter nuptias etiam ante obtinuit, & in dote confessata etiam, quando tempus ad opponendam non numeratæ dotis exceptionem lapsum est, locum habet*, nu. 17.

18. *Ex confiscatis mariti bonis vxori debentur alimenta.*

19. *Ex confiscatis coniugis bonis deducitur quicquid alteri coniugi, ex lege, consuetudine aut pacto debebatur, idque limitatur in vxore tribus casibus, quibus eo lucro priuatur.*

20. *Legitima liberorum non venit in confiscationem ex magis communi Dd. sententia.*

21. *Legitima filijs jure naturæ deberi dicitur.*

22. *Legitima statuto vel consuetudine ne quidem ex certa & probabili causa tolli potest secundum communiorem æquiorem & in Camera Imperiali multoties approbatam sententiam.*

23. *Collaterales in bonis damnatorum ac proscriptorum fisco præferuntur ex sententia Irnerij, quem Dd. communiter sequuntur* num. 24. *contrariam sententiam aliorum dissentientium veriorem esse auctor* nu. 25. 26. & 27. *demonstrat.*

28. L. si quis incesti C. de incest. nupt. *abrogata per* Nouell. 12.

29. *Irnerius in Auth. excipiendis aliquoties lapsus est.*

30. *Sententia contra prædictum jus nouum lata non valet, nec ab ea appellare necesse est.*

31. *Friderici constitutio* in hoc c. vn. *in bonis damnatorum & proscriptorum, intelligenda est secundum* Nouell. 134. §. fin.

32. Nou. 134. §. fin. *& inde desumpta* auth. Bona damnatorum *an locum habeat in criminibus, in quibus per veteres leges pœna publicationis bonorum expresse infligitur?*

33. *Annotatio bonorum sitne per* d. auth. Bona damnatorum *abolita?*

34. *Annotata bona non ob reorum crimen sed secutam contumaciam publicantur, adeo, vt etiamsi innocentiam postea probarint, & ob id absoluti sint, non tamen ea recuperent.*

35. *Annotatorum bonorum publicatio ex constitutione Friderici* in c. 1. §. si quis hominem, *tantum in mobilibus locum habet.*

36. *Annotationis bonorum forma qualis à Carolo Quinto sit præscripta.*

37. *Fisco non vendicantur bona, quæ non transeunt in extraneum hæredem.*

38. *Fiscus pro extraneo hærede habetur, quatenus de aliorum bonis agitur.*

39. *Feudum in confiscationem bonorum non venit.*

40. *In feudo agnati non succedunt, nisi à communi stipite descedant.*

41. *In feudo nouo nec frater fratri succedit, siue eadem siue diuersa inuestitura inuestitus sit.*

42. *Feudum ex constitut. Imperij vasallo ad pœnam banni condemnato ad dominum excluso fisco redit, fructus autem damnum passo conceduntur.*

43. *Agnati post mortem vasalli banniti statim à domino feudum antiquum repetere possunt.*

44. *In confiscationem non veniunt bona à testatore vel alia ratione extra familiam alienari prohibita, idque etiam in crimine læsæ majestatis locum habet,* nu. 45.

46. *Emphyteusis Ecclesiastica non transit ad hæredes extraneos, atque ideo nec in confiscationem venit, idque etiam in crimine læsæ majestatis procedit* nu. 47.

48. *Emphyteusis etiam à priuato ea conditione, ne ad extraneos perueniret, concessa, in confiscationem non venit.*

49. *Emphyteusis ecclesiastica si talis sit, vt ad extraneos hæredes transire possit, an in confiscationem veniat, adeo controuertitur, vt tam negatiua, quam affirmatiua sententia ab Interpretibus communior appelletur, affirmatiua tamen vt verior ab autore defenditur,* nu. 50.

51. *Fiscus jure priuati vtitur, nisi specialiter exceptus reperiatur.*

52. *Quod in fisco statutum est, ad priuatum extenditur, nisi in ipso aliud statutum reperiatur.*

53. Nouell. 120. §. 1. *declaratur.*

54. *Nouellarum vetus Interpres aliquoties lapsus est, eiusque versioni Haloandrina est præferenda, licet nec huic vbique sit fidendum.*

55. *De peculio castrensi filiusfamil. libere disponere potest, in eoque patrisfam. loco habetur.*

56. *Confiscatis bonis filij peculium eius castrense in confiscationem venire quidam tradiderunt, contrarium tamen æquius, verius & receptius est* nu. 57.

58. *Con-*

58. Confiscatis bonis filij pater in peculio castrensi fisco ex singulari priuilegio patriæ potestatis præfertur.

59. Idem est in quasi castrensi peculio.

60. In confiscationem veniunt etiam castrense & quasi castrense peculium ob crimen læsæ majestatis.

61. Idque in aduentitio etiam peculio ita se habet, licet regulariter ob crimen aliquod commissum in eo secus sit nu. 62. & 65.

63. In peculio aduentitio pater habet vsumfructum, nec filius proprietatem alienare potest.

64. Confiscatio censetur esse quædam alienatio.

66. L. si stipulauerit. §. jubet. ff. ad l. jul. de adult. *declaratur.*

67. L. clarum C. de auct. præstand. *explicatur.*

68. In confiscationem peculium aduentitium filij etiam, quando patri vsusfructus non acquiritur, non venit, eaque sententia non solum verior, sed & æquior & communior est nu. 69.

70. In confiscationem bonorum patris delinquentis an veniat vsusfructus qui ei in bonis filij aduentitijs debetur, & nu. 72.

71. Vsusfructus quoad fructuum perceptionem ab vsufructuario recte alienatur.

73. In confiscationem bonorum filij non venire profectitium peculium eius, vera est & receptissima Dd. sententia, nu. 75. *eaque procedit etiam, quando pater liberam eius administrationem ei concessit* nu. 76. *aut is crimen læsæ majestatis perpetrauit* nu. 79.

74. Peculium filij profectitium pleno jure ad patrem pertinet.

77. In confiscationem etiam bonorum patris delinquentis non venit peculium profectitium.

78. Fallit in crimine læsæ majestatis.

80. Confiscatione non comprehenduntur futura & post eam acquisita, licet crimen læsæ majestatis commissum sit nu. 81.

82. Confiscationi non subijciuntur jura conditionalia.

83. Idque etiam in crimine læsæ majestatis procedit, & intelligendum est de juribus conditionalibus prouenientibus ex vltima voluntate, nu. 84. *non vero ex contractu, cui conditio adjecta est,* nu. 85. *modo ea conditio sit casualis vel mixta, non potestatiua,* nu. 86. *nec de præsenti vel præterito, sed de futuro,* nu. 87.

88. Con-

88. *Confiscatio in omnibus, quæ aliis ex contractu debentur, iis non præiudicat, nec hæc in eam veniunt.*

89. *Confiscatio præscriptione excluditur, adeo vt nec fiscus contra eam in integrum restituatur.*

90. *In confiscatione per præscriptionem excludenda quantum tempus requiratur?*

91. L.2.C.de vectigal.& commiss.*in quibus terminis loquatur.*

92. L.2.C.de apostat.*declaratur.*

93. *De confiscatione bonorum an verum sit, quod quidam asserunt, eam hodie per totum mundum abolitam esse, nisi crimen læsæ maiestatis sit commissum, vel speciali consuetudine, statuto ve aliud introductum.*

94. *Confiscatio quatenus hodie in Imperio locum habeat.*

95. *In confiscationibus consuetudines, per quas casibus jure non expressis ea introducta est, vel adhuc introduceretur, per eandem constitutionem sunt cassatæ.*

96. *Confiscatio non habet locum, si quis ex statuto ad mortis pœnam condemnaretur, nisi id in eo expressum sit.*

97. *Confiscandi potestatem judici, cui generale arbitrium concessum est, data non censeri & quantopere hodie iis casibus, quibus publicatio locum habere potest, peccetur contra saluberrimam Imperatorum constitutionem, quæ est* in l.1. C.de bonor. petit. sublat. lib.10.

DVodecimum regale à Friderico constituitur in bonis damnatorum & proscriptorum, licet & huius regalis non meminerit Radeuicus, Guntherus, Mutius, Dedochinus, Abbas, & 1 Sigonius. Sed † vt ex legibus antiquis hoc regale originem habet, sic & juri nouo est consentaneum, eoque pertinent hæc Friderici verba: *secundum quod in nouis constitutionibus cauetur.* 2 Coniunguntur † vero & veteri, & nouo jure, condemnati & proscripti, & in vtrisque idem placuit seruandum esse, quoad publicationem bonorum. Vnde & Fridericus eos coniungit. Ad vtrosque pertinet *tit. Cod. de bon. damnat. seu proscript.* Item *tit. ff. de bon. damnat.* vbi *damnatorum* appellatione comprehenduntur etiam 3 proscripti. Intelliguntur † vero appellatione *proscriptorum* deportati ex communi sententia & interpretatione Dd. *in auth.*

Bona

Bona damnatorum. C. de bon. proscript. seu damnat. & in hoc cap. vnic. Quæ sint regal, inter quos etiam est Boreholt. *ibidem num. 81.* alioqui † per damnatos non solum denotantur, qui mortis naturalis pœna afficiuntur, sed & qui ita damnantur, vt maximam vel mediam capitis diminutionem subeant. Ideoque Callistratus *in l. 1. ff. de bon. damn.* damnatione, inquit, bona publicantur, cum aut vita adimitur, aut ciuitas, aut seruilis conditio irrogatur. Et Gordeanus Imperator *in l. in metallum. C. de bon. proscript. seu damn. In metallum*, inquit, *damnatus pœna seruus efficitur, & ideo huiusmodi sententiam passi bona vindicantur rationibus fisci.* Quæ cum ita sint, non mirum fuerit, quod in deportatis in insulam idem, quod in alijs damnatis, statuatur, quoad publicationem bonorum, bona videlicet eorum fisco vindicari. Idque † jure antiquo multis locis cauetur *l. sed si alia & l. cum ratio. §. fi. ff. de bon. damnat. l. 2. l. 3. l. de bonis. C. de bon. proscript. seu damnat. l. deportatorum. C. de pœn. cum similib.* Relegatorum † bona, non quatenus damnati sunt ad relegationem, fisco vindicantur, sed ita demum, si peculiariter per sententiam ijs adempta fuerint. *d. l. deportatorum & d. l. cum ratio. §. fin. & l. seq. §. bona relegati. ff. de bon. damnat.* In † damnatis vero & proscriptis siue deportatis, quorum appellatione relegati non continentur, non est necessaria expressio publicationis bonorum, sed sufficit aliquem damnatum vel proscriptum esse, sequiturque ea publicatio ipsam sententiam damnationis vel proscriptionis vt ex *d. l. damnatorum, & alijs locis* liquet.

4 5 6 7

De † ijs vero quibus confiscare liceat, vel non, expressus est text. *in l. vnic. C. ne sin. juss. princ. cert. judic. lic. con. fisc.* vbi hæc extant verba: *Nulli judicum liceat (exceptis qui in summa administrationis positi sunt potestate) proscriptionis tempestate totius substantiæ aliquem percellere, nisi ad nostras aures hoc ipsum referatur.* Ex quibus verbis liquet, vt ipsi Principi jus confiscandi competit, sic eius loco idem habere eos, qui in summa sunt administratione ac magistratu, reliquis vero nequaquam illud competere, nisi expressum iussum & concessionem Principis habeant.

8

Dd. † vero inter ordinariā & extraordinariam confiscationem communiter distinguētes, quod de summis magistratibus

9

ibi sancitum est, ad quoslibet judices merum imperium habentes extendunt, qui ordinariam confiscationem lege videlicet, consuetudine, vel statuto introductam habent. Ita tenent Ias. & Bart. *in l. imperium. ff. de jurisd. omn. judic.* Luc. de Penn. *in l. 1. col. pen. C. de priuil. scholar.* Iacob. de S. Georg. *in tract. de feud. in verb. cum mero & mixto imperio. num. 8.* Boer. *decis. 264. nu. 2.* Guid. Pap. *decis. 76. nu. 1. vers. Tamen quilibet habens merum imperium* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. 5. nu. 115.* Rol. à Vall. *cons. 48. nu. 26. vol. 2 & cons. 78. nu. 12. eod. vol.* Atque huc pertinet, quod de pœna confiscationis statuitur in crimine monopolij Imperij ordinatione politica *Tit.* die monopolia vnd schädliche fürkauffe belangend/ꝛc. §. Hierauff haben wir/ ꝛc. & §. vnd wo die/ ꝛc. & de eo, qui sibi ipsi metu pœnæ mortem consciscit, Caroli Quinti Imperatoris constitutione criminali *art. 135.* In his enim constitutionibus confiscatio, quæ per eas, tanquam certam legem, comprobatur, expresse ijs con-
10 ceditur, qui merum imperium habent. Extraordinariam † confiscationem, quæ videlicet in casibus lege, statuto vel consuetudine non expressis irrogatur, soli Imperatori & alijs superiorem non recognoscentibus summisq; magistratibus competere tradunt Bald. Ang. Salic. Ioan. Fab. & alij Dd. *in d. l. vnic.* Rosenth. *de feud cap. 5. concl. 62. num. 1. & 4.* Boer. *decis. 264. nu. 1.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 25. § quandoque vers. interdum vero lex § item &*
11 *supremis.* (vbi addit omnes id notare *in d. l. vnic.*) *& nu. 32.* vbi † simul innuit, huiusmodi confiscationem non nisi ex graui causa fieri posse, quod etiam tradit Rosenth. *in d concl. 62. nu. 1. & nu. 2.*
12 vbi plures alios Dd. pro confirmatione adducit. Atq; † hoc quidem adeo verum est, vt mādata etiam sine clausula decernantur aduersus lege prohibitam cōfiscationem ab inferiori magistratu factam, decision. seu præiudic. Camer. Imper. *in verb. Mandata sine clausula fol. 191. § Mandata sine clausula* da eins/ꝛc. vbi inter cætera de eo etiam casu, quo sibi ipsi quis mortem cōsciuit, & bona eius confiscata fuerunt, adducitur Cameræ Imperialis præiudicium.

Obseruandum vero est, in confiscatione bonorum singulariter liberorum & tandem etiam parentum contra fiscum ha-
13 bitam fuisse rationem. Sed † cum durum videretur, vt liberis omnino

omnino exclusis fisco bona damnatorum & proscriptorum vindicarentur, placuit Imperatoribus Theodosiano & Valentiniano, vt non plus ex ijs bonis quam dimidia pars confiscaretur, reliquum liberis reseruaretur *l. vlt. C. de bon. proscript. & damnat.* Adrianus eo casu, quo plures extant liberi, omnia bona, excluso fisco, voluit ijs deberi *l. cum ratio. §. si plures, de bon. damnat.* Iustinianus † vero *in Nou. 134. §. fin.* simpliciter nullo habito respectu numeri liberorum, & quidem vsq; ad tertium gradum ijs reseruari voluit bona damnatorum & proscriptorum, atque hoc non putauit satis esse, sed præterea voluit deficientibus liberis, eodem jure gaudere parentes vsque ad tertium gradum. Atque † his quidem & illud eodem loco adijcit, si damnati vel proscripti vxores habeant, ijs reseruandam esse dotem & donationem propter nuptias, nec fisco aliquid juris in illis competere, & si vxores indotatæ fuerint, quartam ijs jure debitam ex facultatibus eorum præstandam esse. Quæ omnia congruunt cum illis, quæ *in eadem Nouella §. si quando.* aduersus eos, qui ob adulterium damnati sunt, constituuntur, quorum videlicet bona ita confiscari Iustin. vult, vt potior habeatur ratio descendentium & ascendentium vsque ad tertium gradum, quam fisci, & respectu dotis ac donationis propter nuptias ac quartæ idem obtineat in vxoribus damnatorum, quod de vxoribus aliorum damnatorum & proscriptorum dictum est.

14

15

Et † quidem de dote & donatione propter nuptias idem ante *d. Nou. 134.* jure proditum fuisse ex multis legibus manifestum est, ex quibus sunt *l. ob maritorum. C. ne vxor. pro marit. l. res vxoris. C. de donat. int. vir. & vxor. l. quisquis. §. vxores. C. ad l. Iul. majest. l. si quis. C. de bon. proscript. l. sancimus. C. de pœn. l. 1. C. de vi publ.* Atque † est hoc jus adeo fauorabile, vt locum etiam habeat in dote confessata, quando lapsum est tempus ad opponendam exceptionem non numeratæ dotis Bart. & Salic. *in d. l. si quis. C. de bon. proscript.* Affl. *&. decis. 402. num. 10.* plures alios allegans. Rol. à Vall. *cons. 31. nu. 43. vol. 1. & cons. 20. nu. 16. & cons. 74. num. 10. vol. 4.* Bald. Nouell. *in tract. de lucr. dot. part. 10. col. 7. in princ. vers. Nisi primo* communem esse dicens, quod etiam affirmant Rol. à Vall. *d.*

16

17

18 *consil.31.num.44. & d.consil.20 num.16.* Ad † alimenta etiam vxoris illud jus extendendum esse, Camera Imperialis aliquando decidit, vt testatur Gail. *de pac.public.lib.2.cap.16.num.19.* vbi hanc sententiam etiam æquiorem & fauorabiliorem dicit, & *ibid.* vt & *num.seq.* tanquam veriorem defendit, licet *d.nu.19.* testetur con-
19 trariam esse communiorem. Illud † vero minus dubium est, quod ea, quæ non solum ex lege, sed etiam ex consuetudine vel pacto aliquo alicui coniugum debentur ex coniugis delinquentis bonis confiscatis deducantur, & coniugi non delinquenti debeantur, Rol. *de lucr. dot. qu.59.* Barr. *in l. quinque legibus.ff. de bon. damnat.* Socin.sen. *consil.121. col.4. vol.4.* Peregrin. *d.tit.1.num.83.* Angel. *in malef. in verb. Et eius bona publicamus. vers. An vxor.* Idem tradit Gail. *lib.2.obs.86.num.14.* vbi pro hac sententia adducit textum *in d.l.res vxoris.Cod.de donat.int.vir.& vxor. & in c.significauit ext.eod.* additque ita pro vxore in Camera Imperiali 5.Iul. ann. 68. in causa Horion contra Episcopum Leodiensem judicatum esse & similiter vxore ob crimen damnata & dotem amittente maritus lucro nuptiali, quod ipsi respectu dotis & matrimonij competit non priuetur *l.sancimus.C.de pœnis.* Barr.& Alex. alijque Dd. *in l.si finita.* §. *si de vectigalibus.ff. de damn.infecto.& in l.si maritus.ff.solut.matrim.* Gail. *de pac.publ.lib.2.cap.16.num.26.* Ideoque id econtra merito se habet, quod delinquente marito, de dote & lucro nuptiali modo dictum est. Priuatur tamen vxor etiam dote & lucris nuptialibus eo casu quo sciens nubit ei, qui bannitus est Gail. *d.cap.16.nu.21.* vel etiam inopi Gail. *ibid.num.23.* vbi post alios *num 2.* addit tertium casum in ea, quæ sciens matrimonium contrahit cum hæretico. Et facit pro confirmatione, quod non ab alio, sed à se ipsa læsa intelligatur *l. inter causas.* §. *abesse.ff. mandat. l.si legibus. C.de episcop. audient.* Bald. *in auth.quod locum nu. 10.Cod.de collat.* Ias. *in l.si constante.num.171.ff.solut.matrim.* Horion
20 contra Episcopum Leodiensem judicatum esse. Quantum † vero ad liberos attinet de quibus supra *num.13.* dictum est, ijs etiam locis, quibus ex statuto vel consuetudine bona omnia damnatorum confiscantur, illique excluduntur, legitima debetur, nec in confiscationem venit Paul.Pic. *in repet. l.post contractam. nu.23. & 32.* &c.

& 32. & ibid. Hannib. *nu.* 52. *ff. de donat.* Fabian. de Gioch. *in Auth. nouissima. num.* 262 *C. de inoff. testam.* Tiraqu. *in repet. l. si vnquam in verb. donatione largitus. num.* 332. *cum seqq. C. de reuoc. donat.* Fernand. *in l. in quartam. part.* 1. *nu.* 265 *ff. ad l. falcid.* Franc. Bec. *cons.* 8. *nu.* 25. Angel. *cons.* 357. *num.* 2. *&* 3. Rosenth *d. c.* 5. *concl.* 68. *num.* 4. eamque sententiam magis communem esse testantur Pegrin. *d. tit.* §. 1. *n.* 34. §. *contrariam opinionem. versic. Et horum opinio* Farinac. *de delict. & pœn. lib.* 1. *tit.* 3. *q.* 24 *nu.* 34. Clar. *in* §. *fin. quæst.* 78. *nu.* 26. & æquiorem ac fauorabiliorem esse asserit Farinc. *d. nu.* 34. & Peregrin. *d.* §. *contrariam opinionem. versic. vnde in portione.* vbi simul addit, secundum eam sancte & laudabiliter decisum fuisse venetiis, in excelso & religiosissimo decemvirum consilio, & facit etiam pro hac sententia, quod † legitima liberorum iure naturæ deberi dicatur *in l. cum ratio. in princ. ff. de bon. damnat. l. rescripto. in fin. vnde liberi. Nou.* 1. *de hered. & falcid.* §. *Primum itaq;.* atq; hoc ipsum & aliquot alias rationes pro eius sententiæ confirmatione adducit etiam Roland. à Vall. *cons.* 97. *nu.* 10. *& seqq. vsq; ad nu.* 20. *lib.* 2. Sane † tantus est huius legitimæ fauor, tantiq; facienda prædicta ratio in iure naturali fundata, vt etiamsi expresse statuto ea legitima auferatur, tamen ea debeatur, cum statuto vel etiam consuetudine adimi nequeat, idq; adeo verum sit, vt eam ne quidem ex certa rationabili causa omnino tolli posse magis communiter teneant Dd. vt testantur Ias. *in auth. Nouissima nu.* 56. *C. de inoff. test.* Alex. *cons.* 211. *nu.* 8. *lib* 7. Cagnol. *in l. iura sanguinis. num.* 5. *ff. de reg. iur.* Boer. *decis.* 188. *nu.* 6. & hanc sententiam æquiorem esse dicant Socin. *cons.* 150. *nu.* 3. *lib.* 1. & Alex. *d. num* 7. Gail. *obs.* 122. *n.* 10. *lib.* 2. vbi addit Cameræ Imperialis decisione etiam multoties esse comprobatam, & de eadem decisione testatur Mynsing. *obs.* 43. *n.* 2. *cent.* 5.

21

22

Cæterum † vt ad illa, de quibus in specie & expresse *in d. Nou.* 134. agitur, redeamus, Irnerius ex §. *fin. eiusdem Nou.* excepit, & in Codicem Iustinianeum transtulit *d. authent. Bona damnatorum. C. de bon. proscript. & damnat.* idque ita fecit, vt eius, quod Iustin. de dote, , donatione propter nuptias & quarta vxori indo-

23

tatæ debita ſtatuit, recte meminerit, quod vero de ſolis deſcendentibus & aſcendentibus ſancit, diſerte etiam ad alios conſanguineos, qui ſunt in tranſuerſa linea vſque ad tertium gradum, 24 porrigat, & † Dd. noſtri non attendentes quid Iuſtin. ipſe dicat *in d. §. fin.* ſed ad verba Irnerij *in d. auth. Bona damnatorum* reſpicientes communiter concludunt, iuri nouo eſſe conſentaneum, quod collaterales in bonis damnatorum & proſcriptorum vſque ad tertium gradum excludant fiſcum. De qua communi opinione conſtat ex iis, quæ à Dyn. Bald. & aliis Dd. communiter traduntur *in d. auth. Bona damnatorum.* & teſtantur Aretin. *in l. eius qui. §. Si cui. numer. 3. verſ. ſed quæritur. ff. de teſtament.* Cagnol. *in l. ea ſola numer. 7. ff. de regul. iur.* ac poſt hos Clarus *in practic. crimin. §. fin. quæſt.* 78. *num. 1. verſic. ſed quicquid ſit* & Pere- 25 grin. *de iur. fiſc. lib 5. tit. 1. num.* 4. Verum † quemadmodum contraſentiunt Iacob. de Beluiſ. *in d. §. fin.* Fabian. de Giochis *in repet. auth. nouiſſima numer.* 264. *C. de inoffic. teſtam.* & plures alij Dd. adducti à Peregrin. *iam citato loco*: Sic reclamat communi opinioni expreſſus textus *in d. §. fin.* & quidem non ſolum Græcus ſed etiam veteris Interpretis verſio, cum qua & Haloandrina concordat, & Iacob. de Beluis. aliique Dd. ſingularem hanc ſententiam approbantes, ob hanc cauſam à communi ſententia receſſerunt, quod in textu eius Nouellæ collateralium non fiat mentio, vt addit Peregrin. *iam citato loco* Clar. ſimiliter *d. num. 1.* Cagnol. *d. numer.* 7. & Farinac. *de delict. libr. 1. tit. 3. quæſt* 25. *nu.* 6. 26 idem de eo textu affirmant. Reclamat † etiam ipſa ratio, quod videlicet maxima ſit differentia non ſolum inter deſcendentes, ſed etiam aſcendentes & collaterales, idque ex reliquo iure e- 27 uidenter patet. Reclamat † denique quod Iuſtin. *in ead. Nou. d. §. ſi quando.* conſtituit in ſpecie de bonis virorum damnatorum adulterij, ex quo loco merito dicitur, eo veriſimilius eſſe, quod Iuſtin. non voluerit *in eadem Nouell. d. §. fin.* aliud conſtituere generatim in damnatis & proſcriptis, de iis, qui in tranſuerſa linea ſunt coniuncti. Taceo quod ius Nouellarum non fa- 28 cile ad conſequentias trahi debeat. Etſi † vero non deſint, qui

putant,

putant, pro communi sententia facere textum *in l. si quis incesti. C. de incest. nupt.* tamen tantum abest, vt inde argumentum sumi possit, vt multo ante *Nou. 134.* ea lex abrogata sit per *Nouell. 12. de incest. nupt.* adeo, vt ex ea *Nouell. 12.* non solum collaterales, sed & ascendentes omnino & nullo habito gradus respectu, ab incestas nuptias contrahentis bonis excludantur, vt superiori capite ostensum est. Cæterum † Irnerium (qui alioqui in authenticis excipiendis bonam nauauit operam) *in d. auth. bona damnatorum.* tantopere, vt iam dictum est, lapsum esse, & cum eodem simul impegisse Dd. eo minus mirum videbitur, quod & non in paucis aliis authenticis errauerit idem Irnerius, & Dd. ea occasione similiter seducti sint. 29

Adeo vero † stricte prædictum ius nouum obseruandum est, vt sententiam contra illud expresse pronunciatam non valere, nec ab ea appellare necesse esse tradant Bald. *in c. 1. n. 3. versic. sed pone iudex de pac. tenend.* & post eum Hyppol. de Marsil. *in repet. l. fin. num. 189. ff. de iurisdict. omn. iudic.* Cagnol. *in l. ea sola num. 7. ff. de reg. iur.* Matth. de Afflict. *in d. c. 1. §. si quis hominem. vers. Vndecimo nota. num. 4. de pac. tenend.* Laudens. *in eod. cap. 1. in princ. nu. 11.* Non. *cons. 104. num. 3.* Dec. *cons. 252. numer. 5.* & ibidem Carol. Molin. *in addit. ad verb. non fuerit.* Borcholt. *in hoc cap. vnic. num. 83.* Rosenth. *d. cap. 5. conclus. 61. num. 1.* Farinac. *de delict. & pœn. lib. 1. tit. 3. quæst. 25. num. 3.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 5. titul. 1 numer. 7.* vbi hanc rationem addit, quod talis sententia sit contra constitutiones lata, idque pluribus confirmat Farinac. *d. qu. 25. num. 5.* Adeo vero illa opinio Interpretibus placet, vt nullum dissentientem reperiam, & ita receptissima dici possit. 30

Quandoquidem † vero Fridericus *in hoc c. vnic.* dum de bonis damnatorum & proscriptorum loquitur, idipsum ad nouas constitutiones coarctat, nec aliud quam Nouellæ ius, quod est *in d. §. fin.* intelligi vult, consequitur, eum in hac sua constitutione non aliter ea bona inter regalia numerare velle, quam cum ea restrictione, de qua Iustin. loquitur *in d. §. fin.* Et quemadmodum Iust. *in d. §. fin.* ab ea restrictione generali separat bona eo- 31

rum, qui læſæ maieſtatis crimine damnantur, & quod veteribus legibus, quæ de publicatione bonorum loquuntur, in eo crimine conſtitutum, confirmat: ſic & Friderico hoc idem placuiſſe dicemus. Idque adeo verum eſt, vt paulo poſt ſub finem ſuæ conſtitutionis nominatim bonorum eius, qui crimen læſæ maieſtatis committit, meminerit, & peculiariter inter regalia numerare voluerit, ideoque cum ad illud regale, quod eſt de bonis committentium crimen læſæ maieſtatis deuentum fuerit, peculiariter & nos de his bonis agemus.

32 Sed † quæritur an in omnibus iis criminibus, in quib. per veteres leges nominatim & expreſſe pœna publicationis bonorum infligitur, receſſum ſit ab iis legibus per nouum ius, quod eſt *in d. §. fin.* & à Friderico comprobatum *in hoc c. vnic.* In hac quæſtione Interpretes communiter in eam deſcendunt ſententiam quod per illud veteres leges non ſint correctæ, ſed tantum ab iis receſſum ſit, in quibus publicatio bonorum tacite & tantum in conſequentiam non autem per ſe & ſpeciali expreſſione ſequitur damnationem & proſcriptionem. De qua recepta Interpretum ſententia teſtatur Bart. *in l. 1. nu. 3. de bon. damnat.* & poſt eum à ſe allegatum Boerius *deciſ. 264. num. 15. verſ. ſed contrarium.* Aretin. & Imol. *in l. eius qui § is cui. qui teſtam. fac. poſſ.* Cephal. *conſ. 29. n. 4 lib. 1.* Boſſ. *tit. de public. bon. nu. 1.* Roſenth. *de feud. c. 5. concl. 59. n. 4.* vbi dubitanter addit, hanc opinionem videri veriorem eſſe, Farinac. *d. quæſt. 25. num. 7.* Atque Aretin. & Boſſ. *iam citatis locis* eam periculoſam eſſe aſſerunt, & ſane refragatur huic ſententiæ cumprimis illud, quod Iuſtin. *in d §. fin.* iis, quæ generaliter de correctione cæterarum legum ſtatuit, in ſpecie ſubiicit in læſæ maieſtatis damnatis veteres leges ſeruari debere. Conſtat enim ob crimen læſæ maieſtatis ex *l. quiſquis l. Maieſtatis. l. pen. & l. vlt. C. ad l. Iul. Maieſtatis* (quæ etiam per veteres leges intelligendę ſunt) ita delinquentes puniri, vt bona etiam omnia publicentur, nec vel aſcendentibus vel liberis etiam aliquid inde debeatur. Et ſic non immerito dixerit aliquis de nouo iure, quod eſt *in d. §. fin.* quo veteres leges abrogatæ ſunt de publicatione bonorum præ-

ter eas, quæ extant de crimine læsæ maiestatis generaliter, excepto hoc ipso crimine, in cæteris obtinere, quod publicatio bonorum non aliter locum habeat, quam cum ea restrictione, quæ de ascendentibus & descendentibus, item de dote & donatione propter nuptias & quarta vxori indotatæ debita *in d. §. fin.* dicta sunt, nec generatim excipiendas esse eas leges, quæ nominatim pœnam publicationis bonorum irrogant. Per veteres vero leges ius Nouellarum non esse intelligendum, quod dictam *Nou.* 134. antecessit, superiori capite monuimus, idq; Iustinianus satis aperte innuit, quatenus stricte veterum legum meminit.

Quæstionis † vero est, an & illud, quod *in tit. ff. & C. de requirend. reis* proditum est, de annotatione bonorum rei fugientis, & pœna publicationis ei, si intra annum non compareat, irroganda, correctum sit, per *d. Nou. 134. & d. auth. Bona damnatorum inde sumptam.* Et quidem in iis criminibus, in quibus publicatio per eam *Nouell.* prohibita est, illud ius locum non habere sed mutatum esse tenent Iacob. de Beluis *in cap. 1. versic. & nota hic quod propter contumaciam delinquentis. De pac. tenend.* Angel. *in Authen. Bona damnatorum Cod. de bon. proscript.* Salicet. *in l. 1. numer. 6. Cod. de requirend. reis.* Wesembec. *in parat. ff. eod.* Abb. *in cap. veritas. numer. 20. versic. nam hodie. de dol. & contumac.* vbi tamen dubitatiue loquitur, vt & Cyn. *in l. cum absenti. num. 13. C. de requir. reis.* & pro ea sentent a plures citat Rosenth. *d. feud. c. 5. conclus. 60. num. 1.* Contraria vero quod videlicet illud ius per *d. Nouellam* non sit abrogatum, verior est. Nam in ea Nou. agitur de iis, qui per sententiã condemnati sunt, & quidem ob illud ipsum crimen, quod reus commisit. Illi † vero de quibus agitur *in d. tit. ff. & C. de requir. reis.* & quorum bona annotantur, non sunt damnati per sententiam definitiuam, nec ob illud crimen, quod perpetrasse dicuntur, puniuntur, sed ob fugam & contumaciam, contra eos proceditur ad annotationem, & si intra annum non compareant, ob hãc ipsam ita continuatam contumaciam contemptumque iudicis bona eorum publicantur, adeo quidem, vt licet post annum redeant, quoad personam suam quidem de innocentia aud an-

33

34

tur, sed bona confiscata maneant, nec ab iis recuperentur, etiãsi innocentiam probarint, & quoad eam per sententiam absoluti fuerint *l.1 & per tot. tit. ff. de requiren. reis l.2. C. eod. l. absentem C. de accusat.* idq; communiter tradunt Dd. *in d. l.1.* & Gandin. *in tractat. malefic. tit. Quid sit agend. reo absente & contumace. n.1.* Cyril. *in summ. crimin. tit. si reus in ius vocat. non fuerit. rubric. 11. §. 2. in fin* Gail. *de arrest. Imper. c.1. n.5* Farinac *de delict. lib. 1. tit. 1. q. 11. num. 3.* Rol. à Vall. *consl. 68. n. 11. & seq. lib. 2.* Wesemb. *in parat. ff. de requir. reis, nu. 2.* Boss. *eod. tit. in princ.*

Atque hanc sententiam, de supra allegato iure antiquo nõ correcto, amplectitur Alberic. de Rosat. *in d. l. cum absenti. num. 1.* Iacob. de Butrigar. *in l. 1. ff. de bon. damnat.* & eum secutus est Bartol. *ibid. numer. 1. & 2.* qui addit non esse nostrum extendere leges per *l. si vero §. de viro. ff. solut. matrimon.* Eidem sententię accedunt Laudens. *in cap. 1 num 8. vers. vos dicite. de pact. tenend.* & Bald. *in d. auth. Bona damnatorum numer. 3 versic. per hoc patet.* & plures alios ibidem tenere innuit Laudens. iam citato loco, nec tamen simpliciter communem hanc esse ait, sed eam *in d. Auth. Bona damnatorum* communiter approbari asserit. Obseruandum † vero

35 est constitutione Friderici *in d cap. 1. §. si quis hominem. versic. fiuero violator. de pac. tenend.* ita coarctari & corrigi hoc Ius vetus de annotatione & publicatione bonorum contumacis, vt tantum mobilia publicentur, & immobilia heredibus reseruentur, idque ita in violatore pacis publicæ constituitur. Ex constitutione vero criminali Caroli Quinti *art. 206.* bona contumacis rei tam mobilia, quam immobilia heredibus eius reseruantur, nec

36 tamen annotatio bonorum est abolita, sed ea † ita ex illa constitutione fit, vt bona ab Actuario iurato iudice duobusque assessoribus non suspectis præsentibus describantur, & ad eam descriptionem duo vel tres cognati rei profugi à Iudice conuocentur, eaque quæ facile surripi & auferri, vel per moram deteriora fieri, aut interire possunt, iisdem cognatis & assessoribus adhibitis æstimata diuendantur, & pretium cum inuentario apud iudicem in deposito sit. Quibus præter alia additur, durante contumacia

macia vxori liberisq; alimenta ex iis bonis à iudice decreta præstari, nec reo interim ex huiuſmodi bonis quicquam ſuppeditari debere.

Etſi vero ex iis, quæ ſuperius dicta ſunt, de parentibus & liberis vſque ad tertium gradum, item de dote, donatione propter nuptias, quarta vxori indotatæ debita, alimentis & lucris nuptialibus, ex pacto vel conſuetudine alteri coniugum competentibus, manifeſtum euadat, quanta cum reſtrictione accipi debeat, quod bona damnatorum & proſcriptorum referuntur inter regalia, tamen vt eo maior reſtrictio appareat, & eo magis eluceſcat, non ſimpliciter dicendum eſſe, huiuſmodi bona vindicari fiſco, adiicimus nonnulla alia de iis bonis, quæ in confiſcationem bonorum non veniunt, ſiue damnati ſiue proſcripti dicantur delinquentes. Et † quidem primum tenenda eſt hæc regula, quod quæ non tranſeunt in extraneum heredem, non vendicentur etiam fiſco, & conſequenter non poſſint iura huius, de quo agimus, regalis, dici Cæſaris ſiue eius fiſci propria eſſe. *l. iura libertorum ff. de iur. patron. l. eorum. ff. ad l. Iul. Maieſt. l. 2. C. ad l. iul. de vi public.* gloſſ. Bart. Bald. & alij Dd. *in l. 1. Cod. de bon. libert.* idem Bart. & alij Dd. *in l. 3. de interd. & relegat.* Ruin. *conſ. 124. num. 5. vol. 2. & conſ. 29. num. 26. vol. 3.* Dec. *conſ. 442. num* 28. Roland. à Vall. *conſ. 98. num. 16. lib. 2. & conſ. 29. num. 19. lib. 3.* Plot. *conſ. crim. 130. nu. 17. vol. 2.* Socin. ſen. *conſ. 12.* incip. *præmittenda eſt, num. 17. volum. 4.* Gail. *de pac publ. li. 2. c. 14. n. 3.* vbi addit, hanc ſententiam communiter approbatam eſſe. Idem teſtantur Clar. *in pract. crimin. quæſt. 87 n. 7.* Gomez. *variar. reſol. tom 2. c. 15. tit. de ſeru. num. 18 verſic ſecundo quia illa* Emanuel Soarez. *in comm. opin. verb. confiſcatio bonorum. num. 256.* Farinac. *de delict. & pœn. lib. 1. tit 3. q 25. nu. 51.* Alciat. *conſ. 522. ſub. nu. 6.* Ex † quo colligitur, fiſcum pro extraneo quodam herede habendum eſſe, quatenus de aliorum bonis agitur, idq; comprobatur textu *in l. 2. C. ad l. Iul. de vi publ. vel priuat. l. non intelligitur. § cum ex cauſa ff. de iur. fiſc. l. ſi marito. in princ. ff ſolut. matr. l. cum fiſco. ff. ad SC. Syllanian.* Atque hæc eſt communis Interpre-

37

38

cum ſententia teſte Clar.*lib.5.recept.ſent.§.fin.q.78.n.29.*& Gailio *de pac pub.lib.2.c.14.n.3.*

39 Ex † prædicta regula conſequitur feuda etiam in confiſcationem bonorum non venire, ſed pro qualitate eorum ad agnatos vel dominum reuerti, idque communiter à Dd. eſt receptum, vt teſtatur Alexand.*in l.ſi finita.§.ſi de vectigali. numer.30 ff. de damn.infect.* Boer.*deciſ.264.num.7.* Gail.*d.cap.14. num.1.* Curt. iun.*conſil.4. numer.20.* Rub.*conſil.134. numer.3.* cum ad extrane-

40 um heredem non tranſeant, illudque † adeo verum ſit, vt ne quidem agnati ſuccedant, niſi de communi ſtipite defuncti deſcendant, *cap. vnic.§. His vero deficientibus.de ſucceſſ.frat.* ideoque

41 nec † frater fratri ſuccedit in feudo nouo, ſiue vna eademque inueſtitura, ſiue diuerſis fratres inueſtiti ſint *cap.vnic.§.fin.de ſucceſſ.feud. cap. vnic.§.ſi duo fratres.de feud. March.cum ſimilib.* At-

42 que † hinc etiam in conſtitutione Imperij *de pac. publ. ſub rubr.* Die Poen der Landfriedbrecher & in Cameræ Imperialis ordinatione *part.2.titul.9.§.2.* ſancitum eſt, aliquo ad pœnam banni condemnato, & bonis publicatis, feuda fiſco non applicari, ſed ad dominum reuerti, & fructus feudales actori damnum paſſo

43 concedi, idque ita etiam tradit Gail.*d.cap.14 numer.6.* vbi † *num.8.* addit, quod ad agnatos ſucceſſores attinet, illos ſtatim poſt mortem vaſalli banniti feudum antiquum familiæ, ſiue ex pacto & prouidentia, à domino repetere, nouamque inueſtituram poſtulare poſſe.

44 Ex † ſuperiori vero regula de iis, quæ non tranſeunt ad extraneum heredem, conficitur, & illud, bona à teſtatore vel alia ratione extra familiam alienari prohibita, non venire ad confiſcationem, etiamſi ſint allodialia, idque crebrius inter Interpretes, obtinuit vt teſtatum faciunt Rub.*conſ.98. numer.1. & conſ.154.numer.2.* Boſſ. *titul. de bon.public.num.42.verſ.tamen in contrarium* Clar.*in d.§.fin quæſt.78. num.10.* Gail.*d.c.14.num.18.* Peregrin. *de iur.fiſc.lib.5.tit.1.num.98.* Farinac.*d. quæſt.25.num.32.* & Thom. Grammat.*deciſ.105.num.31.* vbi hanc veram dicit eſſe concluſio-

45 nem, & annectit neminem eſſe, qui ei repugnet. Atque † hanc ſenten-

ſententiam etiam in crimine læſæ majeſtatis locum habere apparet ex ijs, quæ tradit Gig. *in tract. de crimin. leſ. majeſt. tit. de pæn. committent. crim. leſ. majeſt. quæſt. 3. nu. 1. & 2.*

Ob † eandem regulam emphyteutica etiam bona, quæ quis ab Eccleſia ex contractu emphyteutico habet, cum ad extraneos non tranſeant. *Nouell. 7. de non alienand. aut permut. Eccleſ.* Bart. *in l. ſi finita. §. ſi de vectigalibus. n. 6. ff. de damn. infect.* Alexand. *in l. etiam, numer. 3. & 4. ff. ſolut. matrim.* Gail. *d. c. 14. num. 16.* merito negantur venire in bonorum publicationem, idque tradunt Felin. & alij Dd. communiter *in c. in præſentia. num. 27. de probat.* Martin. Lauden. *de fiſco quæſt. 3.* Curt. ſen. *conſil. 59. num. 18. verſic. eſt quoque verum.* Gigas *de crim. leſ. majeſt. quæſt. 6. num. 1.* Eamque ſententiam mag s communem eſſe referunt Ruin. *conſil. 161. nu. 7 lib. 1.* Auguſtin. ad Ang. *de malefic. in verb. & eius bona publicamus. num. 16.* Gail. *iam citato loco.* Clarus *in §. emphyteuſis quæſt. 29. in prin. & verſic. Tu dic.* Atque † hoc ita ampliatur, vt etiam in crimine læſæ maieſtatis locum habeat, vt oſtendit Gigas *d. tit. de pæn. committent. crim. leſ. maieſt. quæſt. 6. num. 1. 2. & 3.* Idem † obtinet in emphyteuſi non ab Eccleſia, ſed à priuato conceſſa, ſi eo pacto conceſſio facta ſit, ne ad extraneos peruenire, Bart. *in d. §. ſi de vectigalibus num. 6. de damn. infect.* Auguſtin. ad Angel. *ſub d. num. 16.* Bald. *conſil. 284. vol. 1.* Roland. à Vall. *conſil. 98. nu. 18. vol. 2.* Crauet. *conſil. 117. num. 6.* Socin. ſen. *conſil. 266. num. 23. lib. 2.* Dec. *conſ. 442. num. 31.* Nell. *de bannit. 1. part. 2. tempor. quæſt. 24.* G gas *de crim. leſ. maieſt. quæſt. 6. num. 7.* Peregrin. *d. tit. 1. num. 70.* Eamque ſententiam communiter receptam eſſe dicunt Auguſtin. ad Angel. & Gigas *iam citatis locis.* Idem dicit Clar. *in §. Emphyteuſis. quæſt. 29. num. 1. verſic. aut agitur de Emphyteuſi conceſſa à priuato.*

46 47 48

An † autem, ſi Emphyteuſis Eccleſiaſtica talis ſit, vt ex pacto expreſſo, vel conſuetudine, vel alia ex cauſa ad extraneos hæredes tranſire poſſit, bona emphyteutica ob publicationem bonorum in fiſcum tranſeant, adeo dubium eſſe exiſtimatur, vt & negatiuam & affirmatiuam ſententiam quamplurimi Dd. amplectantur, & vtraque communior à diuerſis interpretibus appelletur. Nam negatiuam communiorem eſſe dicit Clar. *d. q. 29.* 49

versic. Breuiter si Emphyteusis. Econtra vero affirmatiuam reuera communiorem esse asserit Farinac. *d.quæst.25.num.56.in fin.* Verior † autem est hæc affirmatiua sententia, vt quæ in prædicta regula, qua ad extraneos hæredes transitoria ad fiscum etiam transeunt, & vice versa, radicata est, & in dubio regulæ standum, quando de exceptione liquido non constat. *l. suus quoque. ff. de hæred. instit. l. quoties. ff. si quis caut. judic. sist. caus. fact. non obtemper. l. ab ea parte. ff. de probat.* Atque hinc secundum hanc, vt veriorem, Mediolani judicatum esse contra monasterium Monialium S. Redegundæ testatur Boss. *d. titul. de confisc. bon. num. 60. vers. tamen in jure verior.* Nec refragatur huic sententiæ, quod Clar. *in d. vers. Breuiter si emphyteusis.* obijcit, de amissione spei caducitatis, ac priuilegio & potentia fisci. Nam hic loquitur de emphyteusi perpetua & ad quoslibet extraneos transitoria. Ideoque cum raro fiat, vt quis hærede aliquo careat, in priuato etiam eiusmodi emphyteusin habente, nulla talis est spes caducitatis & contra fisci priuilegia potentiamque habet etiam Ecclesia sua insignia priuilegia, constatque † fiscum jure priuati, & consequenter jure communi vti, nisi in eo versemur casu, qui specialiter est exceptus *l. idem. ff. de compensat. l. cum vitiose. ff. de pignor. l. de contractu. C. de rescind. vendit. l. justas C. de jur. fisc. l. fin. C. de vsur.* quemadmodum † etiam econtra priuatus vtitur legibus loquentibus de fisco, ac statuta in fisco præsumuntur communia cum priuato, nisi in priuato aliud statutum reperiatur. *l. item. §. ait senatus. & §. in priuatorum. ff. de petit. hæred. l. 2. C. de pasc. publ. lib. 11.* idque gloss. & scriptores omnes tradere asserit Peregr. *de jur. fisc. lib. 6. tit. 1. nu. 2.* Atque hinc fiscus etiam canonem emphyteuticum soluere aliaque præstare tenetur, ad quæ priuati adstricti sunt, nisi id specia-tim in eo exceptum reperiatur.

Non † obstat etiam textus *Nouell. 120. de alien. & emphyt. §. 1.* Nam licet huiusmodi emphyteusin per pœnitentiam intra biennium reuocari posse ibi statuatur, & multi Dd. id in qualibet Ecclesia locum habere asserant, tamen rectius sentiunt, qui eum textum ad Constantinopolitanam Ecclesiam restringunt, inter quos etiam est Cujac. *ad d. Nouell. 120.* & Alexand. *in d. §. si de ve-*

ctigali-

ctigalibus numer.36. Et licet Clar. *in d. versic. Breuiter.* Boss. *d. num. 60. versic. nec Bart.* & Farinac. *d. numer. 56. in princ.* eum ita allegent, quasi testetur etiam communiter à Dd. eum textum de qualibet Ecclesia intelligi, tamen eius verba satis ostendunt, eum dubitanter id dicere, dum ait, ita videri communiter intelligi. Certum autem esse, quod textus loquatur & intelligendus sit de sola Ecclesia Constantinopolitana, euidenter apparet tum ex alijs verbis, tum maxime etiam ex §. *licentiam.* (vbi de alijs ecclesijs, quam Constantinopolitana Iustinianus agere incipit) & verbis ijs, quæ antecedunt *in vers. Et hoc quidem.* vbi disserte Iustin. ea, quæ in præmissis & sic etiam in *d.* §. *1.* constituta sunt, ad ecclesiam Constantinopolitanam restringit.

Neque obstat, quod *d. versic. Et hoc quidem* videatur pertinere ad illud, quod *in proxime præcedenti* §. statuitur, si ad versionem veteris Interpretis respiciatur, quatenus verbo Hoc vtitur, quia ea versio hac in re non est attendenda, cum pro verbo Hoc debuerit vti pluralis numeri verbo Hæc, vt fit ab antiquissimo Interprete Iuliano Patricio ac Antecessore vrbis Constantinopolitanæ *in sua Epitome*, & ab Haloandro in sua versione, idque vrget in textu græco verbum ταῦτα. Nec † mirum est veteris Interpretis versionem hac in re reprehensionem mereri, quod hic non paucis locis in sua versione lapsus sit: idque ex collatione græci textus cum ea versione habita manifestum euadit, ideoque sæpe rectius loquitur Iulianus *in prædicta Epitome*, & melior est versio Haloandrina, licet & huic non sit vbique fidendum, nec desint loca, in quibus melior est versio veteris Interpretis, & ex græco textu à Scringero edito appareat, Haloandrum, qui alio græco exemplari vsus est, non raro in sua versione impegisse. 54

Verum vt paulo pluribus ostendamus, quæ bona in confiscationem veniant vel non, quæstionis est, quid de castrensibus bonis siue castrensi peculio dicendum sit, an & hæc bona veniant in confiscationem bonorum, si filiusfamilias delictum commisit.

Et sane † hæc eiusmodi sunt bona, quæ extraneos hæredes admit- 55

admittunt, & de quibus filijfamilias respectu etiam extraneorum hæredum libere disponere possunt, cum eorum omni ex parte sint propria, & ipsi in ijs bonis pro patribus familiâs habeãtur, *l.2. l. miles præcipua.§. actionem & l.ex nota.ff. de castrens.pecul.l.* 56 *lis nulla.ff.de judic.cum similib.* vnde † concludendum videtur, damnatorum siue proscriptorum filiorumfamil. bona castrensia vindicari fisco. Atque ita sentiunt Angel.& Rom.*in l.si filiusfam. ff.de damn.infect.* Crot.*in repet. l.frater à fratre.nu.21 ff famil.ercisc.* Nell.*in tract.de bannit.part.1.secundi temporis q.25.*Gomez *variar. resolut.tom.2.cap.5.num.15.versic. His non obstantibus* Gig.*in tract.de* 57 *crim.les.maiest.quæst.12.* Sed † contraria sententia vt in æquitate magis fundata, sic & verior est, ob textum expressum *in l.3. C.de bon.proscript.seu damnat.* vbi Alexand. Seuerus, si filius tuus, inquit, cum esset in tua potestate, in insulam deportari meruit, peculium eius, nec quod in castris acquisiuit, vel quod ei militaturo donasti, auferri tibi debet, neque hæc lex vllo alio jure est correcta & abrogata. Etsi vero nõ desint, qui hunc textum ad alium sensum detorqueant, tamen vt verba sunt aperta, sic maiori Interpretum consensu nostra interpretatio & sententia comprobatur, vt apparet ex illis, quæ tradit Boss. *in tit.de bonor.publicat. num.71.* Item Alex.*in l.3. §.filius.num 3.ff.quod quisque jur.* Peregr. *d.tit.1.num.130.* Couarr. *variar.resolut.lib.2.cap.3.num.7 versic.Ex his patet.* Gail.*de pac.public.lib 2.cap.13.num 37.* Farinac.*de delict.lib. 1.tit.3.quæst.24.num.12.versic. Quibus tamen non obstantibus*, vbi hanc sententiam non solum veriorem & æquiorem, sed & communiorem esse dicit.

Neque obstat, quod modo ex *d.l.2.d.§.actionem & similibus locis* de libertate disponendi, & jure, quod filiofamilias in bonis 58 castrensibus competit, dictum est. Nam † datur hoc peculiariter patriæ potestati, & hæc est eius potestatis prærogatiua, vt pa-59 ter in eiusmodi bonis filij sui fisco præferatur. Idem † igitur recte dicemus de bonis quasi castrensibus, quod videlicet ob delictum filijfamilias in confiscationem bonorum non veniant, licet & de hoc genere bonorum filijfamilias jure communi libere disponere, & ad extraneos hæredes ea transferre possint, *§. vlt.*

Instit.

Instit. de testam. milit. l. vlt. C. de inoffic. testam. l. vlt. C. qui testam. fac. poss. Exceptio † vero quoad vtraque, nimirum castrensia & quasi castrensia bona, statuenda est in crimine læsæ maiestatis, per *l. quisquis. §. filij vero. ff. ad l. jul. maiestat.* vbi filiusfamilias ob crimen læsæ maiestatis omnia sua bona nulla facta distinctione inter ea, quę eius sunt jure communi, vel jure speciali, amittit, atque hanc limitationem præter alios tradunt etiam Gigas *de crim. læs. maiest. lib. 2. tit. de pæn. commit. crim læs. maiest. quæst. 12. in fin.* Peregr. *d. tit. 1. num. 130. versic. limita primo.* Farinac. *d. quæst. 24. num. 14.* Eadem † limitatio in aduentitijs bonis filijfamilias, quoad crimen læsæ maiestatis, constitui potest, Cacheran. *decis. 94. num. 8. versic. contraria tamen & seqq.* hanc limitationem multis confirmans & ad contraria respondens. Farinac. *d. quæst. 24. nu. 9.* Peregrin. *d. tit. 1. nu. 128.* vbi addit hanc limitationem indubitanter veram esse in terminis *l. quisquis C. ad l. jul. maiestat.*

60

61

Quod † vero regulariter supra dictum est juris esse in castrensi vel quasi castrensi peculio, eo magis in aduentitijs bonis dubitatione caret, quod ea bona non sint simpliciter & omni ex parte filij, sed pater in ijs vsumfructum habeat. *§. quod nobis. Instit. per quas person. cuiq. acquir. l. cum oportet. C. de bon. quæ liber.* Confirmatur vero hæc sententia etiam eo, † quod filiusfamilias nullo modo possit alienare proprietatem bonorum aduentitiorum, per contractum vel vltimam volũtatem, sine consensu & voluntate patris *l. fin. §. filius autem. C. de bon. quæ liber.* & † confiscatio ob delictum facta censeatur quædam alienatio, valeatq; argumentũ à contractu vel vltima voluntate ad delictum hac in re sumptum *l. Imperator* & ibi Bart. & nonnulli Dd. *ff. de fideicom. libert.* Gomez. *variar. resolut. tom. 2. c. 15. num. 14.* Atque † hæc sententia tanquam verior à tam multis approbata est, vt communis esse dicatur, cuius rei testes sunt præter alios Gail. *de pac. publ. lib. 2. cap. 13. num. 37. vers. De aduentitio.* Ruin. *cons. 24. nu. 6. lib. 5.* Paris. *cons. 157. n. 1. lib. 4.* Cacheran. *d. decis. 94. nu. 3.* Farinac. *de delict. & pæn. lib. 1. tit. 3. quæst. 24. nu. 5.* Curt. sen. *consil. 59. num. 12.* Couarr. *var. resolut. lib. 2. cap. 8. nu. 7. vers. Ex his patet.* & secundum eam judicatum fuisse testatur Capell. Tholos. *decis. 120. incip. Item fuit quæsitum.*

62

63

64

65

66 Neque † obstat huic sententiæ textus *in l. si postulauerit. §. iub:t. ff. ad l. Iul. de adult.* quia loquitur de extraneo proprietario, non autem de filiofamil. nec de eius bonis, & vult, in extraneo proprietario confiscari posse proprietatem, saluo manente vsufructu alterius, quod eiusmodi proprietarius facultatem habeat proprietatem suam & jus, quod habet in re, alienandi inuito vsufructuario, quod filiofamilias proprietario nullo modo permittitur, ob fauorem patris vsufructuarij. Nihilo magis † aduersatur

67 textus *in l. clarum. C. de auct. præst.* quia ibi erat prohibita alienatio fauore ipsius minoris per delictum priuilegium amittentis, & sic sibi ipsi præiudicantis. Hic vero agitur de alienatione prohibita ratione patris vsufructuarij, vt tertij. Atque ita respondent ad *d. l. clarum.* Bart. Castrens. Alexand. & Imol. *in l. finita. §. si de vectigalibus. ff. de damn. infect.* Salicet. *in l. si filius. num. 3. C. de bon. proscript.* Alciat. *respons. 522. num. 4.* Menoch. *de recup. possess. remed. 9. nu. 78.* vbi simul *num. 79. & 80.* ostendit, non obstare etiam textum *in l. quinque legibus. cum seq. ff. de bon. damnat.*

68 Etsi † vero nonnulli reperiantur speciales casus, in quibus patri de jure non debetur vsusfructus in eiusmodi bonis, sed bona pleno jure filijfamilias sunt, tamē in ijs etiam casibus dicemus confiscationi bonorum non esse locū in eiusmodi bonis, sed patrem præferri fisco. Nā si in castrensibus bonis, in quibus filiusfa. plenū jus habet & libere disponere potest, nec patri vsusfructus debetur publicationi bonorum non est locus, vt supra ostensum est, merito hoc ipsum porrigitur ad aduētitia bona, licet eiusmodi sit casus, quo patri de jure denegatur vsusfructus. Non desunt tamen, qui contra sentiunt, ex quibus sunt Crot. *in repet. l. frater à fratre. nu. 21 ff. de condict. indebit.* & alij Dd. allegati à Peregr. *d. tit. 1.*

69 *nu. 128. versic. dubitabilis tamen.* Sed † altera sententia non solum verior est, sed & æquior, vt asserunt Ruin. *d. cons. 24. num. 11. & 12.* Socin. Iun. *cons. 77. nu. 10. libr. 2.* Farinac. *d. quæst. 24. nu 6. vers. Quibus non obstantibus.* & communiorem esse testatur Peregrin. *um citato loco* per hæc verba. *licet plures contra sentiant.*

70 In † dubium quidem etiam vocatur an, cum patri vsusfructus in bonis aduentitijs filij debetur, hic vsusfructus quoque veniat in

niat in confiſcationem bonorum patris delinquentis? Et ſunt qui ſimpliciter affirmant, ſunt etiam non pauci Dd. qui negatiuam ſententiam tenent, ſed neutra ſententia vera eſt. Nam vſusfructus morte naturali & ciuili etiam, ſi videlicet maximam vel minimam capitis diminutionem delinquens ſubeat, omnino finitur, & cum proprietate conſolidari dicitur, eaque ratione ad proprietarium redit, *§. finitur.* & ibi Dd. *Inſtit. de vſufruct. & l. corruptionem. C. eod.* Ex quo conſequitur, nec ſi quis capitis pœna plectatur, nec etiam ſi ita puniatur, vt maximam vel mediam capitis diminutionem ſubeat, vſumfructum fiſco acquiri, ſed potius ad proprietarium pertinere. Eo vero caſu, quo delinquens ita non punitur, in confiſcationem vſusfructus, vita vſufructuarij durante, veniet *arg. l. ſi poſtulauerit. §. iubet lex. ff. ad l. Iul. de adult.* facitque quod † commoditas & fructuum perceptio ab vſufructuario recte alienari poſſit. *l. arboribus. §. vſufructuarius ff. de vſufr.* & conſequenter recte confiſcetur *arg. l. Imperatores. ff. de iur. fiſc.* Atque † hanc ſententiam, qua prædicto modo diſtinctio adhibetur, amplectuntur etiam Bald. *in d. l. corruptionem. nu. 7.* Alex. *in d. §. ſi de vectigalibus. nu 45. & 51.* Salicet. *in l. ſi quis poſt hac. §. ſi quid etiam quæſt. vlt. nu. 4. verſic. ſed nunc quæro. C. de bon. proſcript.* Boer. *deciſ. 7. num. 4.* addens hanc fuiſſe Cyni ante Bald. *in l. diximus. §. ſi pater. ff. de excuſ. tut.* Plot. *conſ. crimin. 130. num 24. lib. 1.* Menoch. *de recup. poſſ. remed. 9. nu. 244.* Peregr. *d. tit. 1. nu. 129. verſ. Tu vero concluſiue.* Farinac. *d. qu 25. nu. 33.* Franc. Marc. *deciſ. 827. num. 4. part. 1.* Caualcan. *in tract. de vſufr. mulieri relict. nu. 235.* vbi ſimul teſtatur ex Nell. *in tract. de bannit. 1. part. 2. temp. quæſt. 27.* hanc ſententiam eſſe communiter approbatam.

71

72

His † vero, quæ de caſtrenſibus & quaſi caſtrenſibus aduentitijsque bonis filijfamilias delinquentis ſupra dicta ſunt, de profectitijs etiam bonis eius addendũ eſt, multo minus dubitandum eſſe, quod in confiſcationem bonorum filij delinquentis non veniant, cum † pleno jure ad patrem pertineant. *l. ſi plures. §. in arrogato ff. de vulgar. & pupillar. ſubſtit. l. placet. ff. de acquir. hæred. §. cum nobis Inſtit per quas perſon. cuiq. acquir. l. cum oportet. C. de bon. quæ liber.* Ideoque † illud receptiſſima Dd. ſententia eſt comproba-

73

74

75

tum,

tum, dicitque Boss. *d. tit. de bonor. publicat. nu. 71.* quod in hoc nulla sit difficultas, & ex Ruino addit Farinac. *d. quæst. 24. num. 3.* neminem de hac re dubitare, similiterque Gail. *de pac. public. lib. 2. obs. 13. nu. 37. vers. De peculio* asserit, nullam esse dubitationem. At-

76 que † est hæc sententia adeo vera, vt etiam eo casu locum habeat, quo pater filio concessit liberam & absolutam administrationem peculij profectitij, cum per huiusmodi concessionem non censeatur translata facultas per delictum vel alia ratione alienandi, & efficiendi vt alius acquirat, *arg. l. creditor. §. Lucius. ff. mandati. & l. si conuenire. C. de pact. dotal.* & ita sentiunt Ang. Imol. & alij Dd. communiter *in l. si filiusfamilias. ff. de damn. infect.* Boss. *d. num. 71.* Gomez. *variar. resol. tom. 2. cap. 15. num. 16.* vbi *versic. Imo*

77 *quod magis est*, addit, etiamsi † pater committat delictum, propter quod bona eius veniunt confiscanda, non debere confiscari tale peculium profectitium, cuius administrationem habet filius, propter spem succedendi patri, & propter illam præuentionem, quam fecit pater tradendo ei peculium, idque comprobatur per textum singularem *in l. 3. §. sed vtrum. versicul. magis enim. ff. de minorib.* quem allegat etiam Gomez. *ibidem*, & simul refutat Baldum, Cynum & Romanum, non simpliciter hanc sententiam

78 admittentes, sed distinctione vtentes. Fallit † in crimine læsæ maiestatis Alexand. *in l. si finita. § si de vectigalibus n. 46. ff. de damn. infect.* Peregrin. *d. tit. 1. nu. 26.* Gig. *d. tit. de pæn. committent. crim. læs. maiest. quæst. 12. nu. 4.* vbi licet dicat, se hac in re ancipitem esse, tamen concludit, patris bonis confiscatis venire etiam in eam cō-

79 fiscationem peculiū profectitium. Quod si † vero filius ipse hoc crimen perpetrauerit, huiusmodi peculium etiam in hoc crimine in confiscationem nō venit, sed supra dictum jus regulare etiam in eo crimine locum habebit, Crot. *in l. frater à fratre. nu. 19. ff. de condict. indeb.* Gig. *d. tit. de pæn. committent. crim. læs. maiest. quæst. 10. nu. 1. 2. & 3.* Paris. *cons. 157. nu. 37. lib. 4.* Menoch. *cons. 562. nu. 12.* Socin. Iun. *cons. 77. nu. 8. lib. 1.*

Atque ea quidem, quę hactenus de bonis ad fiscum per publicationem non transeuntibus dicta sunt, cum regulariter ita se habeant in bonis, quæ delinquens ante publicationem habuit, multo

multo magis procedunt in bonis futuris, & quæ post publicationem acquisita sunt. Quæritur † vero an & eo casu, quo bona in 80 publicationem reuera veniunt, futura & postea acquisita ea comprehendantur? Et quidem pro negatiua, quod scilicet non comprehendantur, sed damnatus huiusmodi bonis, dum viuit, frui possit, facit text. *in l si mandauero tibi. §. Is cuius bona. ff. mandat. l. eius qui §. 1. ff. de test. l certa forma* & ibi Bart. Ioan. de Plat. & plures alij Dd. *C. de iur. fisc.* Idem tenent Bald. Angel. Alex. & Dec. *in l. 3. §. illud. ff. Quod quisque iur.* Boss. *d. titul. de bonor. public. num. 15. & 66.* Peregrin. *de iur. fisc. lib 5. tit 1. numer. 135.* Wesemb. *in parat. ff. de bon. damn. n. 6.* Gig *de crim. læs. maiest. lib. 2. tit de pœn. commit. crim. læs. maiest. qu. 7. nu. 1.* Angel. *in tract. de malefic. in verb. & eius bona publicamus n. 25.* & hanc esse communem sententiam asserunt Ias. *in l. si stipulatus fuerim. §. cum stipulamur. nu. 7. ff. de verb. obligat.* Menoch. *cons. 101. nu. 13. & 24. vol. 1.* Clar. *in practic. crim. § fin. quæst. 78. nu. 24.* Nell. *in tract. de bannit. 1. part. 2. temp. nu. 18.* Curt sen. *cons. 59. num. 13 vers consequenter.* Horat. Mandos. in addit. ad Roman. *cons. 242. sub verb. Conditionali,* Eman. Soarez. *in comm. opin. verb. Confiscatio bonorum.* Farinac. *de delict. & pœn. lib. 1. tit. 3. q. 25. n. 138.* Et † eandem in crimine læsæ maiestatis locum habere, tradit Boss. *d. loco num. 27 vers. Et si sit condemnatus,* Gig. *d. tit. de pœn. committent. crimē læs. maiest. quæst. 7. num. 1.* vbi simul pro hac sententia, alios Dd. allegat, additq; *nu. 2.* in talem confiscationem bonorum non venire etiam futuram substitutionem. 81

Atque † his consequens est, quod iura conditionalia in 82 confiscationem non veniant, gloss. Bart. Castrens. & alij Dd. *in l. Non ad ea ff. d. condit. & demonstr.* Angel. & Imol. *in l. quoties ff. de nouat.* Clar. *de quæst. 78. nu. 23. vers scias tamen.* Natt. *cons. 472. nu. 5. 6. & 10. lib. 2.* Peregr. *d. num. 132.* Angel. *de malefic. in verb. Et bona eius publicamus. nu. 12.* Plot. inter cons. criminal. *cons. 103. num. 55. vol. 1.* Atque ita communiter teneri testantur Ias. *in l. si quis arbitratu, n. 29. ff. de verb. obligat.* Emanuel Soarez *in comm. opin. verb. Confiscatio bonorum* Boss. *d. tit. d. bonor. publicat. num. 14.* Eaque sententia locum etiam habet in crimine læsæ maiestatis, Menoch. *cons. 526.* 83

 nu. 14.

num.14. plures alios pro hac sententia adducens, Knich. *de Saxon. non prouocand. iur. in verb. Ducum Saxoniæ. c.5. num. 422. & 423.* Verum † licet hæc ita se habeant in iis, quæ proueniunt ex vltima voluntate, nimirum per hereditatem, fideicommissum, vel legatum, cum non transeant ad verum heredem *l. vn. §. fin autem sub conditione. Cod. de caduc. toll. l. 1 l. legata sub conditione l. ita expressim. ff. de condit. & demonstrat. l. si ita legatum §. illi si volet ff. de legat. 1. l. si cum heres in princ. l. si post diem & l. si ita expressim ff. Quand. dies legat. ced.* & fiscus loco heredis habeatur, vt supra ostensum est: tamen secus † est, si ea proficiscantur ex contractu, cum hæc transmittantur ad heredes §. *Ex conditionalibus. Instit. de verb. oblig. l. Necessario. §. Quod si pendente ff. de peric. & commod. rei vendit. l. inter socerum. §. fin. ff. de pact. dotal.* ideoque ad fiscum transeunt, sicut ad heredem *d. §. fin.* Idque † restringendum est ad conditionem casualem & mixtã, cũ potestatiua non transmittantur ad heredes, ideoq; nec ad fiscum, q; creditor censeatur esse in culpa non adimplendo *l. si decem cum petiero*, vbi communiter Dd. *ff. de verb. obl. l. Potior. & l. qui balneum ff. Qui potior in pignor. habeant.* Et † similiter limitatio constitui potest in conditione de futuro, cum secus sit, si sit de præsenti vel præterito, *l. conditio ff. de verb. obligat. l. cum ad præscriptum cum l. seq. ff. si cert. petat.* Gomez. *var. resol. tom. 3. c. 14. n. 2. in fin.* Ioan. de Imol. *in d. l. non ad ea ff. de condit. & demonstr.* Farin. *de q. 25. n. 146.* eamq; limitationem communiter approbatam esse testatur Eman. Soarez, *in thesaur. recep. sent. verb confiscatio bonorum. vers. secus omnino futurum.*

84, 85, 86, 87

88 Generaliter † vero hic etiam de omnibus, quæ aliis ex contractu debentur, tenendum est, quod non veniant in confiscationem, nec ea creditoribus damnati præiudicet, *l. Tutoris. C. ad l. Iul. de vi publ. l. si vt proponis C. de bon. proscr. l. 1. C. de pœn. fiscal.* quemadmodum † nec ea bona tanquam confiscata fisco debentur, sed à damnato eiusque heredibus retinentur, quæ sibi arrogare tanto temporis spacio cessauit, vt per præscriptionem ius suum amiserit, idq; receptissima Dd. sententia est comprobatum, adeo q; adeo verum, vt nec restitutio in integrum fisco aduersus præ-

89

scri-

ſcriptionem detur, vt oſtendit Oddus Peruſin. *in tract. de reſtit. in integr. quaeſt. 3. num. 85. & ſeq.* vbi hanc ſententiam magis communem eſſe addit.

De † tempore vero, quo huiuſmodi pręſcriptio inducitur, licet diuerſæ ſint Dd. ſententiæ, tamen ea ſola mihi placet, & vera eſt, qua 20. annorum ſpatium requiritur, idque ob textum *in l. in omnibus. ff. de diuerſ. tempor. præſcript. l. querela. C. ad l. Corn. de falſ. l. 2. & l. 3. ff. de requirend. vel abſent. damnand.* Nam *in d. l. in omnibus* hæc generalis ſtatuitur regula, quod in omnibus cauſis fiſci 20. annorum præſcriptio cuſtodiatur, exceptis cauſis in quibus minora tempora ſeruari ſtatutum eſt, ſic & *in d. l querela* reſcribitur, falſi querelam 20. annorum præſcriptione excludi, & generaliter adduntur hæc verba: *Sicut cætera fere omnia.* In quibus per verbum *fere* ſimiliter excipiuntur tantum illæ cauſæ, in quibus alia tempora ſeruari ſpecialiter conſtitutum eſt. Eodem pertinet textus *in d. l. 2. & d. l. 3.* vbi Marcianus ait, quam unq; quæſtionem apud fiſcum, ſi non alia ſit præſcriptio, viginti annorum ſilentio præſcribi, Diui Principes voluerunt. Atque contra fiſcum ob delictum ex generali bonorum publicatione ius quęſitum habentem expreſſe & in ſpecie non reperitur alia pręſcriptio conſtituta. Atque hanc ſententiam à gloſſa ordinaria, Bart. & aliis Dd. communiter approbari *in d. l. omnibus.* teſtatur Gomez. *variar. reſolut. tom. 3. cap. 14. num. 5. verſ. vel aliter & ſecundo.* licet ipſe ibidem contra ſentiat, & quinquennium ſufficere putet, motus textu *in l. 2. Cod. de vectigal. & commiſſ.* qui † in ſpecie loquitur de non ſoluente vectigal, & de ſolis illis rebus, quæ ideo in commiſſum ceciderunt, non autem de vlla generali bonorum ob delictum facta publicatione. Sic † & *in d. l. 2. Cod. de apoſtat.* tantum in ſpecie de teſtamento apoſtatæ, & actione contra illud intra quinquennium exercenda, non autem de publicatione bonorum agitur.

Hæc † vero omnia, quæ de publicatione bonorum ſupradicta ſunt, nullum vel exiguum videntur vſum habere, quod multi ſint Dd. qui aſſerunt, hodie per totum mundum, excepto

90

91

92

93

caſu

casu criminis læsæ maiestatis, abolitam esse, nec obseruari confiscationem, nisi speciali consuetudine vel statuto aliud introductum esse constet. Hi Dd. sunt Alberic. *3 part. statutorum quæst. 18. num. 13.* Iacob. de S. Georg. *de feud. in verb. dicti vasalli. col. pen.* Cagnol. *in l. ea sola. num. 6. ff. de reg. iur.* Nouell. *in pract. fol. 176. num. 6.* Ias. *cons. 46. n. 1. vol. 3.* Peregrin. *d. tit. 1. n. 8.* Clar. *d. quæst. 78. in princ.* Farinac. *d. qu. 25. num. 10.* Roland. à Vall. *cons. 97. n. 2.* Decian. *cons. 56. n 64. lib. 2.* Dec. *cons. 257. n. 6. & cons. 422. n. 6.* Cæpoll. *cons. crim. diuers. 17. nu. 35.* Sed animaduertendum est, eos omnes Italos esse, quibus non potuit constare, quid per totum mundum obtineat, & vsu receptum sit. Et licet Emanuel Soarez, Hispanus Iurisconsultus *in thesaur. receptar. sententiar. verb. Bonorum confiscatio.* eius consuetudinis meminerit, tamen id non aliter facit, quam quod Clarum de ea testantem adducat, & prædicti etiam alij Dd. excepto vno atq; altero (cuiusmodi est Alberic. *d. qu. 18. n. 13.* nullum alium de ea consuetudine allegans) non ipsi ex sua scientia illam consuetudinem asserunt, sed vnum vel plures alios de ea adducunt, qui & ipsi non ex sua scientia affirmant, sed aliú aliquem allegant. Sane in Gallia talem consuetudinem non esse, sed contrarium obseruari ex Galliæ Iurisconsultis refert Wesembec. *in parat. ff. de bon. damnat. n. 6.* atq; idem testatur Benedict. *in c. Raynutius. de testam.* Oldrad. *cons. 17 nu. 6. & 7.* Peregrin. *d. tit. 1. num. 20.* In nonnullis tamen particularibus locis eius regni dictam *auth. Bona damnatorum.* seruari, dicit Molin. in addit. ad Dec. *cons. 252 nu. 5. in verb non fuerit.* & Boerius. *decis. 264. n. 15.* vbi etiam consuetudinis totius mundi meminit, sed non aliter, quam alios allegando, inter quos est etiam Guid. Pap. *decis. 437. vers. sed quid dixi,* qui tamen ibi nullam eius consuetudinis mentionem facit. Et in specie de Ducatibus Lotharingiæ & Burgundiæ, quod in iis contrarium obtineat, asserunt Frider. Mindan. & Chassan. & quidem ille de Lotharingia *in tract. de processib. & mandat. lib. 2. cap. 43. nu. 9.* hic de Burgundia *in comment. ad consuet. eius Ducatus rub. 2. §. 1. vers. pro septuagesimo secundo.* vbi pro regula traditur, quod, qui perdit vitam, perdat & bona, contra d. auth. Bona damnatorum.

In

In regno Scotiæ etiam contrarium obseruari & quidem adeo rigide, vt non solum liberi, parentes, aliique, sanguine delinquenti iuncti, à bonis eius omnino excludantur, sed etiam creditoribus denegetur, refert Chopp. *de Doman. Franciæ libr. 1. cap. 7. numer. 15.* addens idem affirmare Boethium in Scotorum rebus gestis.

In † Germania Caroli Quinti constitutione criminali *art. 218.* ita publicatio bonorum prohibita est, vt non solum crimen læsæ maiestatis, excipiatur, sed etiam de aliis casibus addantur hæc verba. oder sonsten in andern fellen. Atq; in hanc constitutionem in iis verbis allegat etiam Heig. *quæst. 33. nu. 52.* vbi simul lectorem remittit ad nonnullos Dd. exempla eorum casuum ex iure communi adducentes. Eiusmodi etiam casus est, de quo agitur in sua constitutione *art. 135.* vbi, si reus, qui ob delictum capitis & bonorum priuationis pœnam meretur, mortem sibi ipsi consciuit, bona eius publicantur, & heredibus ea denegantur, atque ita comprobatur, quod in tali reo de pœna publicationis antea cautum est, *in l. 3. §. idem rescripsit. vers. Ergo ita demum dicendum est. ff. de bon. eor. qui aut. sentent. mort.* Eiusmodi quoque casus est, si crimen monopolij committatur, vt videre est in Imperij ordinatione politica *tit.* die *monopolia* vnd schädliche fürkauffe belangend. §. Hierauff haben rc. & §. vnnd wo die rc. atque huc pertinet quod eadem monopolij pœna statuitur *in l. vnic. Cod. de monopol.* Tales etiam sunt diuersi casus speciales in quibus ratione monetæ delinquentes pro qualitate facti vel etiam personæ in bonis puniuntur & pœna hæc fisco vel etiam aliis applicatur de quibus casibus supra *cap. 7.* latius dictum est. Quatenus † vero in supra allegata constitutione *art. 219.* prohibetur publicatio bonorum. ea prohibitio ita fit, vt omnino damnentur & pro nullis habeantur omnes consuetudines & statuta, quibus pœna publicationis bonorum antea introducta fuit, vel etiam post eam constitutionem introduceretur, idque ad eos casus restringitur, quibus de iure quis ob crimen morte plectitur, non autem bonis priuatur, eoq; sensu accipienda sunt verba so der Vbelthäter

94

95

Leib vnd Gutt nicht verwürcket / quasi diceret, Leib vnd nicht Gutt / atque eo pertinet versio latina Georgij Rhemi, & confirmatur illud eo quod mox subiiciatur, præter pœnam capitis, quam damnatus subit, vxorem etiam & liberos per pœnam publicationis bonorum ad inopiam redigi, & magistratui bona adiudicari.

Etsi vero huiusmodi constitutio in Imperio non extaret, 96 tamen si † ex statuto aliquis ad mortis pœnam condemnaretur, publicatio bonorum locum habere non posset; nisi in statuto hoc ipsum expresse dictum esset Bald. Alex. & Ias. *in l.2. C.qui test. fac.poss.* Idem Bald. *in c.1. in princ. de pac. tenend.* Dec. *cons.252. num.5.* 97 Roland. à Vall. *cons.98. num.4.18 9. ff de iurisdict.* vbi addit, in † generali etiam arbitrio iudici dato non censeri datam potestatem publicanti bona, idq; tradit etiam Bald. *in d.c.1 in princ. versic. sed hic quaero. & in l.1. C.ne sine iussu Princip.* Dec. *d.n.5.* Laudens. *d.c.1. n.12.* Farinac. *de delict. lib.1 tit 3. q.25. n.4.*

98 Optandum † vero esset, vt iis casibus, quibus publicatio bonorum locum habere potest celeberrima & æquissima constitutio Imperatorum Gratiani & Theodosij *in l.1. C.de bon. proscr.* *publ. lib.10.* per quam tales bonorum petitiones iam olim sublatæ sunt, stricte obseruaretur. Quod tamen non fieri, fecit nostrorum temporum iniquitas Cod. Fabriano *lib.9. tit.26. de bon. damn. definit.* 1. vbi additur hodie inter aulicos nihil frequentius esse huiusmodi petitionibus, adeo, vt & plerunq; priusquam de crimine cognitum nedum pronunciatum sit delinquentis bona citius donata reperiantur, quam publicata inuerecunda petentium inhiatione vt loquuntur Imperatores in *d. l. 1.*

CA-

Capvt XIII.

De angariis & parangariis & plaustrorum nauiumque præstatio-nibus.

SVMMARIA.

1 *Angariæ & parangariæ, plaustrorum & nauium præstationes sunt de regalbus.*

2 *Angariarum appellatio manat à Græco verbo ἀγγαρεύω vel ἀγγαρίζω non à verbo latino ango, ut quidam minus rectè tradiderunt.* n. 3.

4 *Græci vocem ἀγγαρήιος à Persis mutuati sunt, eam à voce angaros quod Persis nuncium significat, deducentes.*

5 *Parangariæ non à præpositione per & angariis, ut quidem voluerunt, sed ἀπὸ τοῦ παρὰ & ἀγγαρεία deriuantur* n. 6.

7 *Angariæ & parangariæ quæ sint? &* n. 10.

8 *Veredi & parauerredi qui sint?*

9 *Veredorum & parauredorum rarissime in legibus coniunctim creberrime vero & plerumq; separatim fit mentio.*

11 *Angariarum & parangariarum appellatione non solum equorum & aliorum iumentorum, sed etiam plaustrorum nauiumq; præstationes continentur, licet hæ ab istis interdum separentur* num. 12. *& quare id fiat* n. 14.

13 *Angariarum & parangariarum regale ex concessione vel præscriptione habenti etiam plaustrorum nauiumq; præstationes debentur.*

15 *Angariæ & parangariæ minus rectè à Ioanne Arze iniustissima & grauissima extorsio vocantur.*

16 *Angariæ & parangariæ quomodo differant? & sub,* n 39.

17 *Angariæ quibus muneribus annumerari debeant.* n. 18. & 19.

20 L. vlt. §. 1. ff. de muner. & honorib. *declarantur.*

21 *Muneraper sonalia quæ dicantur?*

22 *Forenses non sunt à muneribus patrimonialibus immunes.*

23 *A muneribus patrimonialibus nec militia, nec ætas, nec vllum priuilegium excusare censetur.*

24 *Ab angarys nulla priuilegia immunitatem præbent, fallit tamen in ecclesia, pijs locis & ecclesiasticis* nu. 26. *& aliis personis, de quibus remissiue* num. 27. *quæ tamen fallentia non procedit, quando angariæ vel parangariæ exiguntur ob Principis expeditionem,* num. 28. *publicæ annonæ transuectionem,* num. 29. *pontium vel viarum instructionem aut restaurationem,* num. 30. *& ob aliam magnam imminentem necessitatem,* nu. 31.

25 L. Ab his oneribus. §. Angariarum ff. de vacat. muner. *declaratur.*

32 *Priuilegia omnia cessant cum vrget necessitas.*

33 *Hactenus dicta etiam in parangariis procedunt.*

34 *Parangariæ qualia munera?*

35 *A parangariis iidem, qui & ab angariis vacationem habent.*

36 *Parangariæ raro ab angariis separantur, sæpissime vero coniunguntur,* nu. 37.

38 *Parangariarum in Digestis nulla fit mentio.*

39 *Per angarias non esse mixtis muneribus annumerandas.*

40 *Angariæ & parangariæ an sordidis muneribus annumerentur.*

41 *Operæ rusticorum, quarum ius nostrum meminit, ab angariis & parangariis separantur, &* n. 46.

42 *Publici cursus, qui hodie postæ vocantur, quo referri debeant & cui has postas constituendi & confirmandi ius competat.*

43 *Inter regalia à nonnullis angariæ & parangariæ non referuntur.*

44 *Angarias & parangarias, de regalibus esse & Imperatori competere cum reliquo etiam iure communi congruit.*

45 *Angariæ & parangariæ possunt etiam superiorem recognoscentibus competere ex concessione, item ex præscriptione.*

47 *Angariæ non competunt solam iurisdictionem, merumq́; ac mixtum Imperium habenti.*

48 *Domini, quibus angariæ & parangariæ aliæue operæ debentur nõ debent.*

debent plus solito à subditis exigere & liberum arbitrium in tyrannidem conuertere.

49. *Operæ subditorum inde terminatæ (ungemessene dienste) debent ad arbitrium boni viri reduci, quia regna principatus & dominia non tam ad dominorum quam subditorum commoda inuenta sunt.*

50. *In operis exigendis dominorum abusus notatur.*

51. *Operæ insolitæ præsumuntur metu extortæ & sic etiam noua consuetudo contra antiquam de eiusmodi operis præsumitur vi & de facto extorta extorquentes autem 50. libris auri mulctantur,* nu. 52.

53. *Subditi si in possessione vel quasi iniuste à domino molestentur, interdicto vti possidetis, vti possunt.*

54. *Operis insolitis vel indebitis si grauentur subditi, superioris officium ad huiusmodi oppressionem & sauitiam reprimendam implorare possunt, imo & judex sine imploratione ne indebite & plus æquo onerentur prouidere debet, & tertius etiam eos etiamsi quiescant aduersus magistratum in ipsorum gratiam juuare & ei resistere potest,* nu. 55.

56. *Angarijs & parangarijs alijsve operis, si subditi plus æquo grauentur ab imperio & potestate, quam domini habent, eximi possunt.*

57. *De operis indebitis adue sus grauantes mandata sine clausula impetrari possunt apud superiorem, & quatenus id præsertim in Cæsaris aula vel Camera fieri possit,* nu. 58. 59. & 60.

61. *Mandata antequam subditis aduersus dominos aut magistratus in Camera Imperiali decernantur, ea in dubio dominis aut magistratui per literas narrata & petitionem subditorum significare solet cum contra subditum pro magistratu semper militat præsumptio.*

62. *Operis & seruitijs indebitis à dominis subditi extraiudicialiter grauati an appellare ad superiorem possint, &* nu. 65.

63. *Appellationes extraiudiciales non sunt proprie appellationes, sed potius ad causam prouocationes & apud ordinarium judicem instituuntur.*

64. *Operas debitas præstare recusantes à dominis puniri & per pignorationes & arresta ad debitam obedientiam reduci possunt, fallit tamen hoc vt* nu. 66.

67. *Subditi coram quo judice à dominis conueniri debeant?*

68. Operas extra territorium & locum habitationis subditi edere non tenentur.

69. Extra operas & seruitia solita an & quando subditi castrum Domini custodire teneantur?

70. Castrum idem non censetur cuius eadem species non consistit.

71. Principali destructo destruitur & accessorium.

72. Surrogatum sapit naturam eius, in cuius locum surrogatur, etiamsi aliquibus ab eo discrepat, nu.73.

74. Operas & seruitia eadem, quæ ad castrum destructum edere tenebantur, subditi ad nouum etiam alibi instauratum præstare tenentur.

75. Operas à subditis sibi debitas domini non possunt pro libitu in pecuniariam præstationem conuertere, nisi ita inter eos conuentum sit, vel necessitas vrgeat & boni viri æstimatio interueniat, nu.76.

77. De operis subditorum plures quæstiones moueri solent, de quibus lector ad alios Dd. remittitur.

78. In angariarum, parangariarum aliarumve operarum præstatione si subditis eripiantur vel deteriora reddantur plaustra, naue, iumenta vel alia ad eiusmodi præstationem necessaria, an & quando domini ad resarciendum damnum teneantur, & nu.79.

1 DEcimum tertium † regale *in hoc vnic.* sunt angaria & paran-
2 garia plaustrorumq; & nauium præstationes. Sunt † autem *angariæ* & *parangariæ* græca vocabula, nec aliter in græco textu *Nouellarum*, vel etiam in libris βασιλικῶν & à græcis eorum Interpretibus appellantur, eaq; appellatio manat à verbo ἀγγαρεύω vel etiam, vt Ferrar. Montan. *de feud. lib.5. cap.7. versic. sunt & alia munera, &c.* loquitur, ἀγγαρειάζω, atq; inde ἀγγαρεία proprie significat compulsionem siue Coactionem violentam, & quod necessario
3 iniungitur, ideoque † minus recte Hartman. Hartman. *practic. obseruat. lib 2. tit. miscellaneor. ex jur. ciuil. cap.2. obs.8. nu.5.* & Ioann. Arze. *in tractat. de nobilit. Hispan. part.1. c.2. nu.23.* tradunt, *angarias* sic dici à latina voce *ango*, quod affligant & constringant ad onus.
4 Alciatus † cum gloss. à se alleg. *in l. neminem nu.2. C. de sacros. eccles.* ait, angaros esse vocem Persicam, & significare nuncium, atque inde Græcos angarias deduxisse, *angarosque*, appellasse *baiulos & onera*

onera subeuntes. Sunt † qui de parangarijs tradunt, eas sic dici à 5 præpositione per & angarijs, eamq; præpositionem augere hoc onus, & ob eam perfectas esse angarias. Ex his sunt Cyn. *in d.l. neminem.num.2. vers. De angaria nulla lex, &c.* Alberic. de Rosat. *ibid. num.1. C. de SS. Eccles.* & Ioann. Arze. *d.c.2 nu.23.* Sed † verius est 6 quod parangariæ à παρὰ & ἀγγαρεία sic appellentur, quod præter angarias sint & aliæ similes præstationes, quæ præstantur, quemadmodum præter veredos sunt & alij, qui parauerederi dicuntur, & præter dotem, quæ græcè φερνὴ vocatur, sunt etiam alia mulieris bona, quæ ideo paraphernalia dicuntur. Atque hæc quidem de deriuatione nominis in angarijs & parangarijs ita se habent.

Sunt † qui angarias ita definiunt, vt dicant eas esse equorum 7 præstationes ad cursum publicum. Inter hos est & Anto. August. ad *d.l. si duos. 6. §. Est autem versic. Philosophos. ff. de excus. tut.* Sed ea definitio pertinet potius ad illam præstationem, qui perveredos & parauereredos præstari dicitur, & cuius mentio fit *in l. vlt. §. patrimoniorum autem. ff. de muner. & honor. l.2. l. in omnibus. l. quoniam. & l. non patimur. C. de curs. public. angar. & parang. lib 12. l. si quis eod. tit. l.2. C. de præpos. sacr. cubic. lib.12. l.3. C. de silent. lib. eod. l maximarum. C. de excus. muner. lib.10. cum simil.* Nam † hi sunt equi vel mu- 8 liones ad publicum cursum destinati, & quidem veredi sunt minores equi cursuales, parauered maiores agminales *l. vlt. §. patrimoniorum autem. ff. de munerib. & honorib. l.1. & l. comperimus, C. de curs. publ. lib.12.* Cuiac. *ad rubr. C eodem* Hotom. *in comment. verbor. iur. in verb. veredi. & in verb. Parauered*, separanturque passim ab angarijs & parangarijs. Etsi vero *in d. § patrimoniorum autem d.l.1. d.l. comperimus, alijsque locis*, equorum tantum fiat mentio, tamen interdum leges etiam mulionū siue mulorum, aut animalium, ad cursum publicum deputatorum, meminisse apparet non solū ex *d. § patrimoniorum autem* sed & ex *l. Parhippum, & l. nemo mulionem. C. de curs. publ. lib.12.* Et quemadmodum hæc animalia ad publicum vsum deputata sunt, sic & propter hunc ipsum vsum prouinciales ea recipere, stabulaq; suis sumptibus ijs præbere tenentur, *d. §. patrimoniorum autem, l. in omnibus C. de cur. publ. lib.12.* Rarissime † vero de his veredis & parauueredis leges ita loquuntur, 9

vt in

vt in vna lege coniungantur, eaque coniunctio fit *in l. vlt. Cod. de curs. publ. lib. 12.* separatim eorum fit creberrime mentio, vt vide- re est *in l. maximarum Cod. de excusat. muner. lib. 10. lib. 2. C. de præpos. sacr. cubic. lib. 12. l. 3. C. de silent. eod. lib. l. 2. l. Parhippum l. in omnibus cum l. seq. l. quoniam l. non patimur l. si quis l. comperimus l. nemo ducum C. de curs. publ. lib. eod. cum similibus.*

10 Atque † hęc quidem cum ita se habeant, angarias vt & par- angarias à veredis & parauerēdis, tanquam solis animalibus, & ad cursum publicum tantum pertinentibus, distinguendo dici poterit, eas esse munus, quod ob negotium aliquod, cui celeriter necessitate ita vrgente vehendis oneribus prouidendum est, pu- blice imponitur. Atque eo pertinet, quod hoc onus nunc exiga- tur in transvectione armorum, *l. vlt. C. de fabricens. lib. 11.* nunc in aliarum rerum transvectione, *l. 1. C. de quib. mun. vel præst. nem. se lic. excus. lib. 10.* junct. *l. maximarum C. de excusat. muner. l. b. eod.* & 11 quidem ob quamlibet necessitatem, continenturque † angaria- rum & parangariarum appellatione non solum equorum & a- liorum iumentorum, sed etiam plaustrorum nauiumque præ- stationes, Cuiac. *in d. l. vlt.* Hotom. *in hoc c. vnic.* & *ibid.* Borcholt. *num. 84.* Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 70. num. 3.* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. cap. 7. vers. sunt & alia munera.* quo pertinet, quod in l. *pen. ff. de veteran.* naues dicuntur angariarij, & quod est in forma cessionis in oratorium collatæ apud Marcolphum his verbis: *Nullas functiones vel exactiones, neque caballorum partus aut parauere- dos, aut carrarum angarias,* quam formam adducit Cuiac. *in d. l. vlt. C. de fabricens. lib. 11.* & fere passim angariarum & parangariarum simpliciter ita fit mentio, vt rarissime in specie & separatim de plaustris & nauibus aliquid adijciatur, & sic in eo ipso satis innua- tur, plaustrorum etiam & nauium præstationes angariarum & 12 parangariarum appellatione comprehendi. Nõnunquam † ve- ro etiam separari plaustrorum & nauium præstationes ab anga- rijs apparet quoad plaustra ex *l. neminem C. de sacros. eccles. l. 2. C. de quibus muner. vel præstat. nem. se lic. excus. lib. 10.* & quoad naues ex *d. l. vlt §. siue autem personalium. ff. de muner. & honor.* eademque ra- tione Frideric. Imperator in specie nauium & plaustrorum et- iam me-

iam meminit, dum *in hoc c. vn.* angarias & parangarias inter regalia numerari voluit.

Neque † tamen inde colligendum est, ei, qui angariarum 13 & parangariarum regale habet, puta ex Imperatoria concessione, vel ex pręscriptione, non deberi pręstationes etiam plaustrorum & nauium, sed expendendum est, quod superius dictum est, fere passim angariarum & parangariarum ita in jure nostro fieri mentionem, vt præstationes plaustrorum & nauium earum appellatione contineantur, ideoque † dicendum est, quod non- 14 nullis locis separatim etiam plaustrorum & nauium fit mentio, maioris declarationis ergo fieri, neque aliud etiam Fridericum voluisse, dum plaustrorum nauiumq; separatim vna cum angarijs & parangarijs meminit. Quia vero angariæ & parangariæ, vt supra dictum est, proprie eiusmodi onus siue munus sunt, quod ob negocium aliquod, cui celeriter necessitate ita vrgente vehendis oneribus prouidēdum est, publice imponitur, & ex constitutione Friderici *in hoc c. vn.* inter regalia referuntur, idque, vt infra ostendetur, reliquo etiam juri consentaneum est; minus † 15 recte Ioannes Arze *in tract. de nobilit. Hispan. part. 1. c. 2. nu. 23. vers. itaque angaria.* has iniustissimam & grauissimam extorsionem vocat. Cæterum † quomodo differant angariæ & parangariæ, infra 16 suo loco dicetur. Quæstionis vero est, vtrum angariæ & parangariæ sint munus siue onus personale, an patrimoniale siue reale? Hanc quæstionem ita excutiemus, vt primum de angarijs, deinde de parangarijs agamus. Et † quidem gloss. *in l. ab his oneribus.* 17 §. *angariorum. ff. de vacat. & excusat. muner. & in l. neminem. Cod. de sacrosanct. eccles.* asserit angarias personale esse munus, subscribunt Andr. de Isern. *in hoc. c. vn. nu. 52.* & *ibid.* Matth. de afflict. *in verb. angaria. n. 1.* Aluarot. *nu. 5.* Præposit. *nu. 6.* & alij Dd. communiter. In eadem sententia sunt Bart. *in l. placet. n. 17. C. de sacros. eccles.* Luc. de Penn. *in l. cum ad fœlicis. in fin. C. de quib. munerib. se nem. excus. lic. lib. 10.* Alciat. *in d. l. neminem. nu. 2.* Alberic. de Rosat. *in rubr. ff. d. muner. & honor. nu. 16.* Innoc. *in c. non minus. nu. 3.* & *ibid.* Abb. *n. 10. de immunit. eccles.* Remig. de Gonny *in tract. de charitat. subsid. quæst. 59. nu. 2.* Hugo *de offic. quat. prælat. part. 4. cap. de muner. excusat. nu. 11.*

vers. angariæ & parangariæ. Gail. *obseru. 52. num. 7. lib. 2. & de arrest. Imper. cap. 10. nu. 4. cum seq. & cap. 11. nu. 27.* Natt. *cons. 185. paucis nu. 4.* Bursat. *cons. 16. multum, nu. 20.* Crauett. *cons. 702.* scriptum cumulate *nu. 15.* eamque communem esse asserit Borch. *in hoc cap. vnic. nu 82.* Videtur etiam huic sententiæ suffragari textus *in l. vlt. §. 1. ff. de munerib. & honorib.* vbi angariarum præbitio diserte dicitur esse munus personale.

18 Verum † angariarum præstationes munera patrimonialia siue realia esse, verius est, atque ita etiam sentiunt Cuiac. *in l 1. C. de quib. munerib. se nem. excus. lic. lib. 10.* Wesenbec. *in parat. ff. de munerib. & honor. num. 3.* Godofred. *in not. ad l. sunt munera. sub tit. o munerib. & honor.* Schoner *feudal. disput. 4. thes. 123.* Borcholt. *in hoc c. vnic. nu. 84.* ab Isernia, Afflict. & alijs *ibidem* contrarium tenentibus dissentiens, Guilhelm. de Cun. etiam *in tractat. de munerib.* angarias munus reale esse tradit per *d. l. sunt munera. & l. 2. Cod. de præposit. sacr. cubic. lib. 12.* & in specie de plaustrorum præstatione addit, eam esse munus reale siue patrimoniale. Hanc autem, non minus quam præstationem nauium, angariarum & parangariarum appellatione contineri, supra ostensum est.

19 Et † sane hanc sententiam veriorem etiam esse, inde liquet, quo huiusmodi onera possessionibus & patrimonijs indici dicatur, textus est de angarijs expressus *in d. l. 2. C. de præposit. sacr. cub. c. 12 & in d. l. vlt. §. patrimoniorum autem. ff. de munerib. & honorib.* vbi hæc extant verba patrimoniorum munera duplicia sunt, nam quædam ex his muneribus, possessionibus siue patrimonijs indicuntur, veluti agminales equi vel mulæ, angariæ atq; veredi, huiusmodi igitur obsequia & hi, qui neque municipes, neque incolæ sunt, agnoscere coguntur. Accedit text. *in d. l. sunt munera* vbi exhibitio angariarum, & nonnulla alia ibidem enumerata, diserte dicuntur esse munera quæ rei proprie cohærent.

20 Nec † refragatur his textus *in d. l. vlt. §. 1.* Quia hic locus (vt monet Cuiac. & Gothofred. ad *l. 2. C. de præpos. sacr. cubic. lib. 12.*) non de ipsa præstatione angariarum accipiendus est, sed de munere siue cura exigendi angarias & compellendi homines vt de possessionibus & patrimonijs suis eas præstent. De quo munere loqui-

loquitur *l.1.C.sump.iniunct.muner.ad omn.colleg.pertin.lib.11. & l.1. C.quom.ciuil.mun.indic.lib.10.* vbi, qui illud habet, appellatur curator ad cogendas angarias creatus. Hoc munus autem personale est, vt euincitur ex iam *citatis locis*, & facit huc, quod † personalia 21 munera dicantur esse, quæ cum animi prouisione & corporalis laboris intentione sine aliquo gerentis detrimento pertractantur, vt ait Iurisconsultus *in d.l. vlt.* §. *1.* vbi simul huic definitioni personalium munerum subijcit inter alia exempla præbitionem angariarum, atque ita abunde ostendit, se quoad angarias non de patrimoniali onere, sed de cura, quæ personæ principaliter incumbit, loqui.

Præstationem vero angariarum non personale, sed patrimoniale munus esse, eo est certius, quod † à patrimonialibus mune- 22 ribus immunes esse negentur etiam forenses, *l. vlt.* §. *patrimoniorum. vers. Huiusmodi igitur.* ibi, neque municipes neque incolæ. *ff. de muner. & honor.* & † quod generaliter nemo vel ob ætatem, vel ob mili- 23 tiam, vel ob priuilegium aliquod ab ijs excusari dicatur *in d.* § *patrimoniorum. versic. ab huiusmodi. ff. de muner. & honor. l. ab his oneribus. in prin. l. sunt munera. ff. de vacat. & excus. muner. l. munera & l. neque tempore C. de muner. patrimon.* & † hoc ipsum de angarijs etiam 24 in specie constitutum sit *d. l. sunt munera. l. neminem. C. de SS. eccl. l. 2. C. à quib. mun. & præst. nem. se excus. lic. lib 10. & l. nullus. C. de curs. public. angar. & parang. lib. 12.* Eodem pertinet text. *in d* §. *patrimoniorum. autem.* vbi angariæ nominatim inter patrimonialia munera ita referuntur, vt simul *ibid. in vers. ab huiusmodi* tam in specie de illis, quam de alijs patrimonialibus muneribus addatur, ab ijs non excusari eum etiam, qui priuilegium aliquod habet.

Non † obstat *d. l. ab his oneribus.* §. *angariorum.* Nam quem- 25 admodum quod *in d. l. vlt.* §. *1.* de angarijs proditum est, ad munus & curam exigendi angarias & cogẽdi homines ad præstationem earum pertinet: sic & textus *in d.* §. *angariorum.* intelligẽdus est de eodem munere & cura, quam munus personale esse supra ostendimus. Quanquam & illud constat, non esse tam generale, quod modo dictum est, neminem ab angariarum pręstatione, vt onere patrimoniali, excusari, vt nõ reperiantur, qui vacationẽ &

26 excusationem ab ijs habent. Sic † enim ecclesia & alia pia loca, personæque ecclesiasticæ vacationem ab ijsdem habere dicuntur in constitutione Frideric.2. *de statut. & consuet.* §. *Item nulla.* & inde desumpta *auth. item nulla. C. de episc. & cleric. l.2.* §. *ad parangariam. C. eod.* eadem immunitas & vacatio dicitur competere silentiarijs & decurionibus *l.2. C. de præpos. sacr. cubic. lib.12.* & cubicularijs sacri cubilis *l. decurionibus. C. de silent. & decur. lib. eod.* item cubicularijs sacri palatij & excubicularijs *l. maximarũ C. de excusat. muner. lib.10. d.l.2.* sic & militibus ea immunitas datur *in l. vlt.* §. *siue autem personalium. ff. de munerib. & honorib. l. ab his.* §. *angariorum. ff. de vacat. muner.* & Dd. *l. medicos. & l. vltim. C. de professor. lib.10.*
27 multisque † alijs *d.l. maximarum* Dd. *in d.l. medicos.* Luc. de penn. *in l. mulieres. C. de dignitat. lib.12.* & alij allegati à Rosenth. *d. cap.5.*
28 *concl. 72. nu.2.* Verum † huiusmodi immunitas ab angarijs & parangarijs, alijsq; similibus muneribus in ecclesijs vel vllis alijs priuilegiatis personis locum non habet, quando angariæ & parangariæ exiguntur ad supremi Principis expeditionem *l. iubemus. C. de SS. eccles. l.2. C. de quib. muner. se nem. excusar. lic. lib.10. l. nullus penitus. C. de curs. publ. lib.12.* vel † ad publicę annonæ transvectionem
29
30 *l. vlt. C. de nau. non excus. lib.11.* vel † ad instructionem & instaurationem pontium, viarum *l. ad instructionem. C. de SS. eccles. l. absit. C. de priuil. dom. August. lib.11.* portusve & murorum *l. aut portus. C. de oper. publ. lib. eod.* vel † aliam aliquam magnã & ineuitabilem im-
31 minentem necessitatem *l.1. C. vt nem. lic. in empt. spec. se excus. lib.10.* vbi statuitur, ne pragmaticam quidem vllam sanctionem ab Imperatore datam alicui patrocinari, & nullius omnino priuilegij
32 prætextu eum excusari posse, ideoq; † per illum textum omnia priuilegia, cum necessitas vrget, tolli ait Tiraq. *in tract. de nobilit. cap.20. nu.169.* & ibidem addit, *alia plura jura eo pertinere.*

33 Quæ † vero hactenus dicta sunt de angarijs, in parangarijs
34 quoq; locum sibi vendicant, & † inter ea cum primis & illud est, quod & hæ inter munera patrimonialia referendæ sint, idq; nominatim non minus de ijs, quam de angarijs abunde innuitur in *d.l.2. C. de præpos. sacr. cubic. in verb. neque possessiones eorum angarias siue parangarias, &c. l. maximarum. Cod. de excusat. muner. lib.10. in verb.*

verb. vt patrimoniis dignitatum &c. l. 2. §. Ad parangariam C. de episcop. & cleric. & † similiter quod de specialibus casibus, in quibus im- 35 munitas conceditur, diximus, in parangariis non minus quam angariis obtinet, vt videre est *in d. §. item nulla. & d. Auth. item nulla d. l. 2. C. de præpos. sacr. cubic. d. l. decurionibus. C. de silent. & decurion. cor. lib. 12. & d. l. maximarum.* Eo minus vero mirum idem in parangariis, quod in angariis, locum habere, quod † illæ rarissimæ ab his 36 separentur, eaq; separatio fiat *in d. l. maximarum & d. §. ad parangariam.* aliàs † vero passim, quandocunq; parangariarum men- 37 tio fit, cum angariis coniungantur, vt apparet non solum ex *d. §. item nulla. & d. Auth. item nulla. d. l. 2. C. de præpos. sacr. cubic. d. l. decurionib.* sed etiam ex aliis iuris locis, cuiusmodi sunt *rubr. C. de curs. public. angar. & parang. lib. 12. & l. nullus. C. eod. tit. l. neminem. C. de sacros. eccles. l. nulla. C. de episc. & cleric. l. 2. C. de quib. mun. vel præstat. & hoc c. vnic.* vbi Fridericus inter regalia cum angariis parangarias nominatim coniungere voluit. Notandum † vero est, quod in di- 38 gestis nulla fiat mentio parangariarum, sed solarum angariarum; & in reliquis libris iuris tandem etiam parangariarum cœperit fieri mentio. Et licet Rofred. *de ord. iud. rubr. Quid sit angaria & parangaria n. 2.* afferat, *d. l. fin. §. patrimoniorum. ff. de muner. & honor.* expresse quoq; de *parangariis* loqui, tamen illud verbum ibi non reperitur, siue ad Florentinarum Pandectarum, siue ad aliorum librorum textum respiciatur.

Atque † hæc quidem omnia, quæ supra de parangariis æ- 39 que ac de angariis dicta sunt, cum ita se habeant, non recte Isern. Afflict. Aluarot. & plures alij Dd. communiter *in hoc c. vnic.* docent, parangarias etiam eiusmodi munus esse, quod præstetur non respectu patrimonij, sed personæ, & quidem sumptibus propriis, vel etiam soluatur pecunia vltra personalia seruitia, & sic nec personale, nec patrimoniale, sed mixtum munus sit. Etenim ex *d. l. 2. C. de præpos. sacr. cubic.* & aliis supra adductis abunde euincitur, parangarias non minus quam angarias respectu possessionum & patrimoniorum præstari, nec à Dd. adducitur textus, ex quo colligi possit, parangarias munus esse mixtum. Nam licet

Aluarot. afferat pro corroboratione eius opinionis textum *in l. vlt §. patrimonior. ff. de muner. & honor.* tamen hic textus tantum abest vt illi opinioni patrocinetur, vt nulla omnino in eo fiat mentio parangariarum, & potius contrarium inde eliciatur, cum diserte angariæ ibidem numerentur inter mera patrimonialia munera, & tam à mixtis, quam à meris personalibus separentur, nec hac in parte vlla appareat inter angarias & parangarias diuersitas, vel etiam diuersitatis ratio. Differre alioqui angarias & parangarias in eo, quod illę sunt qua cursus publicus dispositus est, hæ vero alio versum, siue in obliquum, ostendit Cuiac. *ad rubric. Cod. De curs. publ. libr. 12.* dicens etiam Græcos *libr. 56. βασιλικῶν* idem docere his verbis: Καὶ ἔςιν ἀγγαρεία μὲν, ἡ πάροδος ἡ διὰ τῆς δημοσίας ὁδοῦ, τῆς καὶ δρόμον ἐχούσης ὡς τυχὸν ἐντεῦθεν ἐπὶ τύρον. Παραγγαρεία δὲ ἡ διὰ τῆς ἐκπλαγιασίας ὁδοῦ, ὡς τυχὸν ἐντεῦθεν ἐπὶ ἡλιούπολιν, quæ verba omnia (exceptis his in fine additis: ὡς τυχὸν ἐντεῦθεν ἐπὶ ἡλιούπολιν, hoc est, *veluti ex hoc loco Heliopolin vsque*) etiam extant in *synopsi* βασιλικῶν *libr. 5. titul. 1. cap. 5.* & à Leunclaio latine ita translata sunt; Est autem angaria transitus per viam publicam, quæ & cursum habet, velut ex hoc loco Tyrum vsque: Parangaria vero transitus per viam transuersum. Eandem vero differentiam angariarum & parangariarum adducunt & approbant Borcholt. *in hoc c. vnic. num. 84. vers. distant vero* Gothofred. *in suis notis ad d. rubr. C. de curs. publ.* Gilcken. *in l. placet nu. 13. vers. eademq; & hic separatio. Cod. de sacros. eccles.* Schard. *in lexico suo in verb. angarus in fi. & in verb. Angaria. vers. differentiam autem.* Comprehenduntur vero sub hac differentia angariarum & parangariarum, etiam plaustrorũ & nauium præstationes. Nam licet paucis locis plaustrorum & nauium separatim fiat mentio, tamen plerumque hæ præstationes illarum appellatione continentur, & tantum maioris alicuius declarationis causa fit, quod nonnunquam ab iis separentur, vt supra ostensum est, ideoque Cuic. etiam, licet *in l. vlt. C. de fabricens. lib. 11.* dicat, angarias ibi à nauibus separari, tamen cum, vt ibidem addit, & naues angariari dicantur, & earum vt & plaustrorum præstatio alias appellatione angariarum & parangariarum

rum comprehendatur, voluit prædictam differentiam constituere, & in ea Græcorum sententiam comprobare. Etsi † vero non desint, qui & in eo differentiam constituunt, quod solæ parangariæ, non autem angariæ in iure sordida munera esse dicantur, tamen vtræque inter sordida munera referuntur *in l. 2. C. de præpos. sacr. cubic. libr. 12.* ideoque non recte Remigius de Gonny. *in tract. de charitat subsid. quæst. 59. n. 2.* vtrasque inter munera non sordida refert, idque refutatur etiam per *l. Maximarum. C. de excusat. mun. libr. 10.* qui textus expresse parangariarum inter sordida munera meminit, idque *ibidem & in d. l. 2.* fit etiam de parauerediis. 40

Obseruandum † autem est operas rusticorum, de quibus ius nostrum loquitur, separari ab angariis & parangariis. De eiusmodi operis agitur *in tit. C ne oper. à collat exigant. libr. 10. & in l. 1. l. 2. C. ne rustic. ad obseq. euoc. lib. 11.* vbi hæ operæ etiam obsequium appellantur. Ab his operis angariæ & parangariæ diserte separantur *in l. decernimus sub fin. C. de aquæduct. lib. 12. & in l. 4. C. Theodos. de extraord. siue sordid. muner.* vbi Constantinus Magnus *manu sua*, inquit, *Rectores scribere debebunt quid opus sit, et in qua necessitate per singula capita, vel quantæ angariæ, vel quantæ operæ, vel quæ in quanto modo præbendæ sint.* Sic etiam *d. tit. Cod. Ne oper. à coll. exigant. et d. tit. Cod. Ne rustic. ad obseq. euoc.* omnino, & quidem diuersis etiam libris, separantur à *d. ti. C. de curs. public. angar. et parangar.* in quo ex professo de angariis & parangariis agitur, non minus quam de cursu publico de † quo quantum ad hodiernum Imperij statum attinet, obseruandum est, quod ad eum referri possint cursus illi publici, qui hodie postæ vocantur, & quibus qui præsunt magistri postarum appellari solent, pertinetque ius instituendi & confirmandi huiusmodi postas siue cursus publicos ad Imperatorem, atque ideo anno 1579. cuidam generales per Belgiam & Italiam disponere volenti à Cæsare pro iuris sibi competentis tuitione inhibitum fuit, Arnold. Clapmar. *de arcan. Imper. cap. 21.* Thom. Michael. *in disputat de Iurisdict. thes. 12. lit.* b. vbi addit, antea anno 1576. 1577. L. T, eiusque substituto officium Magistri 41 42

gistri postarum à Cæsarea maiestate confirmatum, ac reliquis priuatis & ciuitatum postis generali diplomate officio interdictum fuisse. Non desunt autem Dd. qui quantum ad angarias & parangarias, vt & prædictas subditorum operas attinet, de iis ita loquuntur, quasi nullum inter has & illas sit constituendum discrimen, & illæ harum appellatione contineantur. Sed repugnat illa, de qua supra dictum est, separatio ex diuersis legibus ac titulis adducta, cum præsertim licet *d. titul. de curs. publ.* inscriptus etiam sit de angariis & parangariis, & in eo ex professo de iis agatur, multæque legis contineantur, tamen in nulla lege vlla operarum fiat mentio. Et sane Fridericus *in hoc c. vnic. Quæ sint regalia* solas angarias & parangarias nominatim inter regalia numerat, nec operarum illarum regalium enumeratione vllam fieri voluit mentionem. Atque hinc Isern. *in hoc c. vn. nu. 52.* ait, in regno Siciliæ in Baroniis & feudis multas esse operas & seruitia, sed illa non esse regalia, nisi sint in domaniis regum & principum. Ra-
43 deuicus † nec angariarum, nec parangariarum quidem nominatim inter regalia meminit, quemadmodum nec Guntherus, nec Dedoch. Abbas, nec Mutius, nec Carolus Sigonius. Sed vt de nonnullis aliis regalibus ab iisdem omissis, iam antea suis locis diximus, sufficit ipsa Friderici constitutione & ipsius Friderici verbis *in hoc c. vnic.* exprimi, & ibidem omnium Interpretum communi sententia comprobari quæ regalium numero censeri
44 debeant. Deinde † ex reliquo etiam iure abunde constat, soli Imperatori deberi angarias & parangarias, eoq; pertinent *l. neminem. C. de SS. Eccles. l. 2. C. de quibus munerib. & præstat. nem. se excus. lic. l nemo ducum l. 2. l. nullus euectione. C. de curs. publ. lib. 12. cum similibus.* Si tamen Imperator alicui inferiori harum copiam fecerit, vtetur & hic, cui ea copia siue concessio facta est, libere angariis & parangariis *d. l. nullus euectione. & d. l. iudicibus. C. de curs. public. angar. & parang.* Tales esse de iure præfectum prætorio & magistrũ officiorum, recte ait Isern. *in hoc c. vnic. num. 53. per l. 2. & d. l. iudicibus. C. de curs. public.* Tales etiam dicuntur esse legati ad Imperatorem missi, *l. his tantummodo C. eod.* Senatores à Cæsare euocati, ab

coue

eoue discedentes, *l. euectionum. Cod. eod.* publicas functiones prosequentes, *d. l. iudicibus.* Agentes in rebus, *l. Parhippum. Cod. de curs. public.* & nonnulli alij ex iis, qui enumerantur à Cuiac. *in d. l. nullus euectione.* Præfecti vero Prætorio & Magistri officiorum tanta est prærogatiua & potestas, vt ipsi etiam loco Imperatoris possint copiam angariis & parangariis vtendi aliis facere. *d. l. iudicibus.* Reperiuntur † hodie etiam alij superiorem recognoscentes, qui ex concessione hoc regale habent, & sunt † etiã quibus ex præscriptione illud competit. Qui † vero hoc regale ex concessione vel præscriptione non habent, angarias & parangarias exigere non possunt, etiamsi habeant iurisdictionem, merumq; ac mixtum imperium, Boss. *de extraord exact. nu* 2. vbi pro ea sententia etiam allegat Bald. *in l. cum multa in fin. Cod. de bon. quæ lib.* & dicit idem tradere Iacob. de S. Georg. *in sua inuest. verb cum mero & mixto imperio chart. antepen.* 45 46 47

Cauendum † vero dominus, quibus angariæ & parangariæ vel prædictæ aliæ operæ (de quibus ob frequentem earum vsum & affinitatem nonnulla addemus) debentur, ne plus solito à subditis exigant, studioque nouitatis eos grauent, liberumque arbitrium in tyrannidem & cyclopicã sæuitiam conuertant, eoque pertinent *l. cum satis §. caueant. Cod de agricol. & censit libr. 11. l. 1. & 2. Cod ne rustic. ad obseq. eod. lib. l. 1. Cod. in quib caus. col. censit. domin. accus. poss. libr.* 11. & monet Gail. *in tractat. de arrest. Imper. cap.* 10. *numer.* 7. Idem facit Husan. *in tract de propriis hominib. cap* 6. *numer.* 68. *versic. & opera indeterminata,* vbi † de iis, quæ incertæ & indeterminatæ sunt, ac circumscriptum aliquod tempus non habent, sed ex arbitrio & libera voluntate dominorum dependent, totiesque præstari debent, quoties exiguntur, & vngemessne dienste in Germania vocantur, inter cætera tradit, eas ad arbitrium boni viri reduci ac coarctari debere, idque tradit etiam Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus.* 71. *numer.* 4. & Beust. *in rubr. ff. de iureiur. numer.* 41. Atque est hic merito contra insolita & nimis grauia seruitia expendendum, quod regna principatus & dominia, non tam ad dominorum quam subditorum commoda in- 48 49

uenta sunt, *1.q.1.c. Ecce & c.seq.* idq; ita asseritur in voto Cameralis referentis quod extat apud Rosacorb. *pract. obs.c.37.n.12.*

50 Quantus † tamen abusus hac in parte passim sit, & quam susque deque habeantur, quæ iura constituerunt, res ipsa & experientia loquitur, & diuersi Interpretes testantur. Sic Coler. *in tractat. de process. executiu. pa t.1.cap.9. num.58.* conqueritur, quod subditi per integram septimanam continuis laboribus onerentur, in diebus festis autem tabulariorum vices subire cogantur. Et Ferrar. Montan. *in collectan. in usus feudor. libr. 6. cap.3. sub vers. Exposuimus.* ait, ruricolas, præterquam quod arma quoque sumere, aut alias in bellicis expeditionibus facere cogantur, quæ lixarum atque calonum sunt, tamen domi nunquam non vrgeri, & si domini permittant, vt respirent, per ministros tamen aut Officiales illis nullam quietem dari qui ita etiam precibus instare soleant, vt ipsorum rogare violenta species sit iubendi, & sic misellii isti homines tam extra ordinem quam iis quæ ordinarie debent, quotidie grauentur. Similes querelæ de hoc abusu sunt apud Patid. de Puteo *in tractat. Syndic. titul. de Regum Princ. Duc. & Baron. excess.* Zas *singul. intellect. lib.1. cap.3. num.70. & seq.* Boss. *in tract. crimin. titul. de angar. & extraord. exact. numer* 1. & plures alios.

Non immerito igitur quæritur, quomodo, & quibus remediis huiusmodi afflictis & miseris hominibus aduersus illum

51 abusum, & dominorum sæuitiam succurri possit? Et † primum quidem iuris præsumptionem pro se habent, quod videlicet insolita seruitia per vim & merum extorta præsumantur, Boer. *decis.*132. *numer.* 4. Iacob de S. Georg. *de feud. in verb. cum mero & mixto imperio num.16. versic. addito quod ad præmissa & in tract. de homag. sub num.*43. Coler. *de process. execut. part.1. cap.9 nu* 58. Chassan. *in consuetud Burgund. rubric.1.§.4. numer.14. & 15.* Husan. *de propr. homin. cap.6. numer.68.* Bald. *in cap.1. in princ. qual. vas. iura deb. fidel. consi.*182. *col 3. in pr. ante vers. quod si dicatur* dicens Dd. *in d.l.1.* velle etiam nouam consuetudinem de grauaminibus & seruitiis contra antiquam præsumi per impressionem obtentam & extortam.

Hartm.

Hartm. Hartm. *lib.2, tit.54. obs.43. num.2. vers. nec releuabit* Schrad. *de feud. part.10. sect.5. n.109.* vbi etiam communem hanc esse Dd. sen entiam testatur. Atque hoc votando in Camera Imperiali aliquando consideratum fuit in causa Fiscalis contra quendam Abbatem & Ducem, Beningn. *Syntagm.2. decad.4. vot.1. num.37.* Eiusmodi † vero seruitia extorquentes quinquaginta libris auri mulctari tradit Anton. Sola *in Constitut. antiq. subaud. Decret. in casib gloss.2. num.2.* per *l. fin. C. de alluuion.* Atq e † habent subditi ordinaria remedia iuris, quibus contra dominum vti possunt, & inter hæc est interdum Vti possidetis, quo recte vtuntur, si in possessione vel quasi à domino molestentur, Bald. *in l.1. Cod. commun. de manumiss.* Bart. & Alexand. *in l.1. §.1. ff. Vti possidet.* idque ita aliquando in Camera Imperiali obseruatum fuit, eiusque rei meminit Gilman. *Rer. iudicatar. libr.2. decis.3 num.5.* 52 53

Potest † etiam is, qui in debitis seruitiis à domino grauatur, omisso ordinario Iuris remedio, officium superioris implorare, vt domini oppressionem & sęuitiam reprimat, Specul. *tit. de exact. nu.3. & tit. de denunciat. nu.13.* Petr. Surd. *cons.83. n.8.* Gail. *lib.1. obs.17. nu.3.* Hartman. Hartman. *d. obs.43. nu.1.* Coler. *d. num.58. vers. contra quæ iniusta ac indebita seruitia.* Imo † etiamsi subditi de sæuitia domini ipsimet non conquerantur, nec per alium id fieri curent, tamen potest & debet iudex ex officio sine vlla imploratione iis subditis prouidere, ne indebite & plus æquo onerentur & vexentur *l. illicitas. § ne potẽtiores ff. de offic. præsid.* Vasq. *illustr. controu. cap.8. num.18.* Bald. *in c.1. §. Publici latrones. de pac. tenend.* Ioan. Fab *in §. fin. Instit. de his qui sui vel al iur. sunt.* Guid. Pap. *decis.62.* dicens ita de stylo curiæ Parlamẽti Delphinatus seruari. Thom. Grammat. *decis.104. n.15.* Gail. *d. obs.17. n.7. vers. Et procedit ista conclusio. & obs.62. in fin. lib.2. & in tract. de pac. publ lib.1. c.2. n.22.* Myns. *obs.8. num. fin. cent.5.* vbi subiicit, id veluti memoratu dignum diligenter obseruandum. 54 55

Permittitur etiam tertio si subditus quiescat in ipsius gratiã magistratui siue iudici limites iuris excedẽdi & via facti vtẽti

resistere, & læsũ iuuare *l.3.in pr.& l.si quis in seruitute in fin.ff.de furt.* Atque hæc quidem eo veriora sunt quod non solum Innocentius *c.deberet.de sentent.excommun. lib.6.* scribat. Clerico atq; laico licere se defendere contra iudicem etiam ordinarium, qui ordinario ordine iudicij non seruato iniuriam facit in rebus vel personis, sed et Diocletianus & Maximilianus *in l. prohibitum, Cod.de iur.fisc. lib.10.* his verb. rescripserint: *Sancimus licere vniuersis quorum interest, obijcere manus his, qui ad capienda bona alicuius venerint: vt etiamsi officiales ausi fuerint, à tenore datæ legis desistere, ipsis priuatis resistentibus ab iniuria facienda arceantur*, cum quo rescripto concordant text. *in l omnes C.de Decurion.lib.10.& l.contra C.de execut. & exact. lib.12* & plura alia Imperatoria rescripta.

56 Præterea † adeo odiosum & omni iure prohibitum est, subditos vltra modum angariis & parangariis alijsque operis grauari, vt ob huiusmodi asperitatem & sæuitiam subditi ab imperio & potestate, quam domini in eos habent, eximi posse tradant Roman.*cons.37.num.1.* Bald.*in d.l.1.* §. *dispiciamus ff.de his qui sui vel alien.iur.sunt.* Guid.Pap.*d.decis.62.num.1.* Mynsing.*d obs.8.*

57 *num.5.* Gail. *d.obs.17.num 2.& 4.* & † mandata etiam sine clausula contra eos, qui subditos ita grauant, apud superiorem impetrari possint. Mynsing.*d.obs.8 nu.12.* Gail.*d obs.17.nu.1.& in tract.*

58 *de arrest.Imp.cap.10. num.7.* Idq; † contra immediate Imperio subiectos recte fit in Camera vel aula Cæsarea. Gail. *d.c.10.numer.7.* Mynsing.*d.num.12.* eaque ratione decretum fuit anno 1580. 27. Augusti in causa Weilmünster contra Nassow/ & extant huiusmodi plura prȩiudicia. Neque hoc solum iuri communi est consentaneum, sed & in Cameræ ordinatione *part.2.titul.21.* fundatum, cum ibi inter alios casus, quibus mandata sine clausula decernuntur, & ille sit, qui omni iure probibitus est. Debet † ta-

59 men iudex in huiusmodi mandatis sine clausula contra dominos decernendis prudẽtia magna vti, ne subditi aduersus magistratum aut dominos armentur & ad inobedientiã inuitentur, vt monet Gail. *d.obs.17.nu.6.* Ideoque in constitutione Imperij *de* *anno*

anno 1594. §. So soll auch zum 5. *&c.* sancitum est, mandata sine clausula subditis contra magistratum suum facile, & cum de narratis verisimiliter non constat, haud esse decernenda. Loquitur † Gail. *d. obs. 17. nu. 8.* ita de eiusmodi mandatis non facile decernendis, vt velit causas decernendi illa, non solum graues sed etiam notorias esse. Sed hoc à praxi Camerali alienum est, & pugnat cum prædicta constitutione, ex qua sufficit, vt de causis, ob quas subditi Mandatum sine clausula petunt, verisimiliter constet, ideoque vt plene eæ causæ statim probentur, vel notoriæ sint, non est necesse. Caute † vero fit à Camera Imperiali, quod in dubio magistratui per literas narrata & petitionem subditorum significare soleat, & ita intelligat, quid magistratus respondeat, quo responso accepto mandatum vel denegat, vel si verisimiliter causas à subditis adductas animaduertat, decernit. Eo vero minus mirum à Camera ad magistratum scribi & eum prius audiri quod præsumptio semper militet pro magistratu *l. iniuriarum §. is qui accus. non poss. c. sicut nobis in fin. de sentent. & re judic.* Quod tamen ita ex *d. l.* iniuriarum *d. c. sicut nobis & alijs juris textibus* restringendum est, vt locum non habeat, quando satis constat judex parte non audita & juris ordine non seruato contra subditum procedit.

60

61

Quod si † vero subditi à domino extraiudicialiter prædictis seruitijs immoderatis & insolitis eos grauã ead superiorem appellare vellent, hoc remedio frustra vtentur, cum huiusmodi extraiudiciales † appellationes in negotijs, non tertiũ sed ipsum dominum contra subditos concernentibus, non sint proprie appellationes, sed magis prouocationes ad causam, & vim conuentionis habere dicantur. *c. cum sit Romana. §. si vero. de appellat.* Panorm. *in cap. cum inter. num. 17. de except.* Mynsing. *cent. 4. obs. 43. num. 3.* Gail. *obs. 120 num. 3 & 4. lib. 1.* vbi ex Innoc. *in c. cum super. num. 5. in fin. de sentent. & re judic.* addit, ordinarium † judicem & non appellationis adeundum, quando à grauamine extraiudiciali appellatum est. Atque hanc sententiam de huiusmodi extraiudiciali appellatione non admittenda decisione Cameræ Imperialis approbatum esse testatur Mynsing. *d. num. 3.* & Gail. *d. nu. 4.*

62

63

64

d.nu.4. qui diuersa præiudicia allegat & in specie de subditis, qui à Principe suo extraiudicialiter grauati sunt, & ad Cameram appellarunt, plura præiudicia adducuntur *in libro praiudiciorum & decisionum Cameræ in verb. appellatio extraiudicialis. §. subditus si à Principe. & in verb.* Außträge der vnterthanen *§. fin.*

Quemadmodum autem alia remedia, de quibus superius dictum est, subditis aduersis dominos, à quibus grauantur, competunt; sic & † si subditi operas dominis debitas denegent, & sic 65 hos dominos suos grauent, rebellesque se ea in parte exhibeant, habent & hi viam, qua sibi succurratur, cum eos punire, & per pignorationes & arresta ad debitam obedientiam reducere possint *arg. l. si quis forte. §. si quis comitum. ff. de pœn.* Gail. *d. cap. 10. nu. 1. & 4. & d. obseru. 17. num 8.* vbi addit, communem hanc esse Dd. conclusionem, *& d. c. 10. in princ.* testatur, moribus Germaniæ receptum esse, vt contra subditos contumaces per arresta bono-66 rum & personarum procedatur. Verum † si subditi diu in quieta possessione libertatis fuerint, vel etiam res magis à parte dominorum, quam subditorum dubia sit, pignorationes vel arrestationes locum non habent, sed domini jure (vt non semel *ego* vidi) experiendum erit, neque † hi alium judicem habent, quam 67 suum superiorem, cuius modi in ijs dominis, qui immediate Imperio subiecti sunt, est Camera Imperialis, Mynsing *obs. 1. cent. 3.* Gail *obs. 1. nu. 18. lib. 1.* Cuius rei multa Cameræ extant præiudicia, & nonnulla à Mynsing. & Gail. *dictis locis* adducuntur.

68 Inter † ea autem seruitia, ad quæ præstanda subditi tenentur, & ab ijs recusari non possunt, referendum non est, si adea extra territorium & locum habitationis præstanda vocentur *l. quod nisi & l. operæ enim. ff. de oper. libert.* Ferrar. Montan *in coll. d. feud. lib. 6. c. 3. §. ordinaria seruitia.* Afflict. *in constit. Regni Siciliæ part. 3. notab. 6. fol. 47.* Zas. *in l. si non de con. dict. indeb.* & referens *nu. 43.* in voto Camerali, quod extat apud Rosacorb. *pr. Eticar. obs. cap. 35.* Husan. *de propr. hominib. cap. 6 nu. 89.* (vbi æquius esse dicit) Iacob. de S. Georg. *tit. de rhoydis. num 7.* dicens se ita sæpius consuluisse. Rosenth. *d. cap. 5. concl. 71. nu. 5.* vbi præiudicia Cameræ Imperia-69 lis de hac re addit. Ad † custodiam etiam castrorum subditi non tenen-

tenentur, sed illa sumptibus dominorum fieri debet, Zas. *in l. divortio. §. impendia. nu. 10. in fin ff solut. matrimon.* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 6. c. 3. vers. Qua de causa.* Chass. *in consuetud. Burgund. rubr. 3. §. 4. nu. 25.* Fulu. Pacian. *in tract. de probat. c. 37. nu. ult. lib. 2.* Papon. *in consuetud. Burbon. tit. de jurisdict. & justit. §. 5.* Iacob. de S. Georg. *in tract. de homag. nu. 43. vers. an autem*, idque in electorali constitutione Saxonica *part. 2. constit. 51.* de jure communi ita se habere asseritur, & per eandem comprobatur, & Moller. *in suo commentar. ad eam nu. 1.* ait, cum recepta Dd. traditione congruere. Exceptio vero statuenda est in tempore belli publici, Ferrar. Monta. Fulu. Pacian. & Iacob. de S. Georg. *dictis locis* Boer. *decis. 2. 2. nu. 7. in fin.* Mansuer. *tit. de tall. collect. excub. & alijs imposit. n. 22.* Moller. *d. loco. nu. 2.* item si aliter pactis conuentum, vel consuetudine aliud receptum sit Boer. & Moller. *dictis locis.* Atq; hi speciales casus expresse comprobantur etiam dicta *constitut. 51.* vbi & duo alij casus adduntur, nimirum si incendiarij grassentur, vel dominis à diffidatoribus periculum immineat, subjiciturq; simul de his & prioribus casibus, ita subditos in ijs vltra solitas operas & seruitia ad custodiam castrorum teneri, vt tamen durante custodia victus vsitatus, nimirum panis & caseus, præbeatur, nisi forsan de ea re etiam in contrarium extet consuetudo. Atque hæc de omnibus ijs casibus communi Interpretum traditioni consentanea, & Electorem Saxoniæ *in d. constit. 51.* eam traditionem secutum esse, addit Moller. *d. loco.*

Destructo vero aliquo castro, ad quod subditi seruitia præstare tenebantur, & nouo alibi instaurato, in dubium quidem vocatur, an eo eadem seruitia præstare teneantur, cum † idem castrum esse non censeatur, cuius species eadem non consistit, *l. proponebatur. in fin. ff. de judic.* & † destructo principali destruatur etiam accessorium, *l. vsusfruct. ff. quib. mod. vsusfr. amitt. l. pater. §. Tusculanus. ff de legat 3. l. cum principalis. ff de reg. jur. & c. accessorium eod. in 6.* Sed cum econtra expediti juris sit, surrogatum † sapere naturam sui surrogati, *l. si cum. § qui iniuriarũ. ff si quis caut. jud. sist. & c. l. duobus. §. 1. ff. de jureiur.* idq; † adeo verum sit, vt, licet surrogatum in aliquo casu discrepet ab eo, in cuius locũ surrogatur, tamen hu-

70 71 72 73

men huius naturam in omnibus alijs suscipiat Castrens. *consil.72. num.3. in fin. part.1.* Dec. *consil.50. num.2. versic. & licet surrogatum.* Gabriel, *commun. conclus. lib.6. conclus.2. num. 28.* plures alios alle-
74 gans, verius † est, quod subditi eadē seruitia ad nouum castrum edere teneantur, Alb. *in d.l. vsusfructus, num.5.* Boer. *d.decis.212. num.14* Gabriel *d.conclus.2.num.27.* Iacob. *de rhoydis, num.50.* Gail. *obs.61 nu 8.lib.2.* Bellon. *cons.1.nu.8.* Ferrar. Montan. *d.cap.3.§.sed quid si castrum.*

Porro cum nonnunquam dominis, & ipsis etiam subditis, commodius & vtilius sit, vt pro seruitijs debitis pecunia vel alia pensio soluatur, non rarum est, vt pro seruitijs vel omnibus, vel nonnullis, domini pecuniam accipiant, idque passim experientia testatum facit, & de jure communi etiam hoc fieri potest. Iacob. de S. Georg. *de homag. num 31.* post Baldum *in l 1. in fin. C. de oper. libert.* Ioan. Koppen. *quæst.13. num.2.* Sed quęritur an domini eiusmodi seruitia in pecuniariam præstationem pro libitu con-
75 uertere, & subditos ad eā cogere possint? Et † quidem, quemadmodum quilibet homo de jure communi pro possessionibus & prædijs suis operas perpetuas promittere ac præstare potest, Ioan. Koppen. *d. decis.13. num.5.* Iacob. de S. Georg. *de rhoyd. n.5.* Coler. *de process. execut. part.1. num. 57.* sic etiam si inter dominum & subditos conuenit, vt certa pensione annua perpetuo sint operæ in posterum redemptæ, res plana est, standumque est pacto *l.1.ff. de pact. l 1. ff. de constit. pecun. cū similib.* Ferrar. Montan.
76 *d. cap.3. §. proinde certa.* Husan. *d. cap.6. num.76.* Si † vero de huiusmodi conuentione non constiterit, non licebit domino seruitia in pecuniariam præstationem commutare, nisi necessitate vrgente & boni viri æstimatione interueniente. Bald. *in l.1 in fin. C. de oper. libert* Ferrar. Montan. *d. § proinde certa.* Iacob. *de homag. num 31.* Husan. *d. cap.6. num.77.* Necessitate vero illa cessante merito cessabit etiam commutatio seruitiorum in pecuniariam præstationem, & si subditus seruitia præstare malit, dominus ijs, quemadmodum antea præstari solita sunt, contētus esse debet, cū ipsa causa cessante cesset etiā effectus, *c. cum cessante. de appellat. l. Titio Seio §. vsuras. ff. de leg. 2. l. 1. C. de condict. ob caus.* atque ob

eandem

eandem rationem econtra dicendum est, etiamsi subditus ab ipsis seruitijs liber esse, & in pecunia pro ijs soluenda perseuerare malit, tamen eum ad illa teneri, si ideo pecuniaria præstatio antea facta est, quod ob longum interuallum locorum vel alia de causa seruitijs ijs dominus vti non potuerit, vel non indiguerit, eique loco eorum pecuniam accipere commodius fuerit, atque ea causa postea omnino cessauerit, & dominus ideo seruitia sibi exhiberi maluerit.

De † pluribus vero quæstionibus, quæ ad operarum materiam pertinent, consuli poterunt Husan. *d. cap. 6.* Iacobin. *in tract. de rhoyd.* Ferrar. Montan. *d. cap. 6.* Quibus illam quæstionem addemus, si in præstatione angariarum vel parangariarum aliarumq; operarum diripiantur vel deteriora reddantur plaustra, naues, iumenta vel alia ad huiusmodi præstationem necessaria, an princeps vel alius dominus, cui eæ debentur, teneatur subditis hoc damnum resarcire? Et † quidem si ab ipso principe aliove vbi angariæ parangariæ aliæque operæ debentur domino damnum illatum sit suis subditis, minus dubij res habet, dicendumque est, eum, cum proprium factum interuenerit, ad satisfactionem teneri, siue ob necessitatem siue alia de causa id fecerit, vt recte docent Isern. Afflict. & nonnulli alij *in hoc cap. vnic.* facitque pro confirmatione eius, quod princeps rem subditi auferens ad refusionem precij tenetur, etiamsi id ob publicam vtilitatem vel necessitatem fiat *l. item si verberatum. §. 1. ff. de rei vendic. l. venditor. §. si constat. ff. commun. prædior. l. 2.* & ibi Bald. *nu. 4. C. ex quib. caus. seru. pro præm. libert. accip.* Bart. *in l. fin. §. vlt. n. 1. ff. de pign.* Ias. *in l. Barbarius. nu. 36. ff. de offic. prætor.* Felin. *in c. quæ in ecclesiarum nu. 28.* & *ibid.* Dec. *nu. 91. de constit.* Roman. *cons. 310. nu. 4.* Ang. *cons. 139. nu. 3.* Alex. *cons. 196. nu. 2. lib. 2.* Gail. *obseru. 56. nu. 8. lib. 2.* addens id æquitati, rationi, & iustitiæ consentaneum esse. Maior † vero difficultas in eo est, quid dicendum sit, si non ab ipso principe vel alio, sed ab hostibus vel etiam prædonibus, aut alijs naues, plaustra, iumenta vel alia, ad angariarum, parangariarum aliarumq; operarum præstationem necessaria, diripiantur vel deteriora reddantur? Lucas de Penn. *in l. fin. C. de nauib. non excus. lib. 11.* re-

77

78

79

ſpondet, hoc etiam caſu à principe vel alio domino damnum ſubdito reſarciendum eſſe. Ego vero cum Alciato & Molinæo *in l. neminem C. de ſacroſanct. eccleſ.* crediderim dominum non teneri, quod ſubditi non cenſeantur plauſtra, iumenta, naues operamve ſuam locaſſe, ſed obligationi ab ipſa lege ſibi impoſitæ ſatisfacere, & regulariter nemo ex facto alterius obligetur, ſed cuique ſuum tantum factum noceat *l. de pupillo. §. plurium. ff. de nou. oper. nunc. l. factum cuique. ff. de reg. jur.* atque ideo cum à ſubditis, de quibus in hac quæſtione loquimur, locatio non ſit facta, non obſtat quod *in l. merces. §. culpa. ff. locat.* proditum eſt, conductorem ad damnum ab inimicis ſuis rei conductæ illatum reſarciendum teneri. Præterea etiamſi ſtatuamus locationem vere factam eſſe, tamen conductor non tenebitur, ſi ab hoſtibus vel prædonibus alijsve nõ ob priuatas ſed publicas inimicitias motis damnum illatum ſit. Nam quod de damno ob inimicitias rei conductæ illato ex *d. §. culpa.* dictum eſt, ſuas recipit reſtrictiones, inter quas ſunt, quæ & hic locum habere poſſunt, & eſt inter illas cum primis ea, qua negatur conductorem ad damnum præſtandum teneri, ſi id ob publicas inimicitias datum ſit, vt declarat Bald *in l. pen. §. nam is in licinia. ff. ſolut. matrimon.* per *d. l. ſi merces. § vis maior. l. item quæritur. §. exercitu & l. hæc diſtinctio. ff. locat.* atque huc facit, quod generaliter expediti juris ſit, quod prædonum vel hoſtium aliorumque publicorum inimicorum incurſus & impetus caſibus fortuitis annumeretur, ideoque nec à conductore, nec ab vllo alio præſtetur *d. l. item quæritur. §. ſi quis ſeruum. l. ex conducto. § ſi vis l. proinde. ff. locat. l. contractus. ff. de reg. jur. l. quæ fortuitis* & ibi Bald. *nu. 5. verſ. Item poteſt exemplari C. de pignorat. act.* Affl. *d. deciſ. 55. nu. 2. in fin.* Atque hæc quidem ita ſe habere eo minus mirum eſt, quod conductor ne quidem ad damnum ob priuatas inimicitias datum teneatur, ſi ſine vlla culpa illius inimicus factus ſit is, qui damnum intulit. Nam non debet eſſe in poteſtate aliena cõditionem alterius nihil delinquentis facere deteriorem, vt inquit ICtus Venuleius *in l. 2 ff. quod vi aut clam.* quo pertinet etiam *l. non debet alteri ff. de reg. jur. cum ſimilib.* Et licet non deſint qui tradunt ob priuatas inimicitias conductorem ad damnum reſarciendum

endum

endum indistinctè teneri, siue ex culpa eius, siue aliunde & sine ea exortæ sint Bart. *in d.§.culpa in prin.* & *ibid.* Salic.*nu.3.* Alberic. de Ros.*nu.6.vers.sed quare.* Ruin.*cons.23. nu.5.lib.1. & cons.85.n.10. lib.eod.* Gozadin.*cons.27.num.20.& 21.* Crauett.*cons.933.num.18.* Francis. Ripa *de peste tit. de priuileg. contract. caus. post num. 89.* allegans text.*in l.cotem ferro.§.qui maximas.ff.de publican. & vectig.* & Anchoran. *consil. 414.* tamen prædicta prior sententia sanior est, eamque amplectitur, & contrariam absurdam esse, naturalique æquitati repugnare asserit Cyn.*in d.l.pen.in prin.ff.solut.matrimon.* & eundem secutus Bald.*ibid.§.1.nu.2.vers.Dn.Cynus.* Accedit his Raph.Fulgos.*in d.l.si merces.§.culpa.vers.ergo sentit,* adijciens id videri sibi satis iustum & rationabile. Angel.*in d.l.pen.in princ. nu.3. vers.sed dominus Cynus.* dicens simul eam esse etiam æquiorem, & *ibid.* Castrens.*nu.4.* addens, contrariam sententiam esse iniquam & inhumanam, Alexand.*n.1.* vbi & Imolam idem tenere scribit.

Capvt XIV.

De extraordinaria ad expeditionem Imperatoris collatione.

Svmmaria.

1. Per extraordinariam collationem an intelligi debeat fodrum?

2. Fodrum inter regalia referri.

3. Fodrum vnde appelletur.

4. Fodrum quatenus inter regalia refertur, annonam militarem significat.

5. Fodrum tanquam collationem annonæ militaris etiam apud priscos Franciæ reges in vsu fuisse, tandemque pecuniariam indictionem locum eius successisse.

6. Collatio extraordinaria, de qua in hoc c. vnic. Quæ sint regal. *agitur, secundum Afflict. Aluarott. & communiter Dd. est illud, quod in iure nostro appellatur superindictum.*

7. Superindictum, superindictio & superindictitij tituli quid sint.

8. *Interdictio quid sit?*

9. *Superexactio quid sit?*

10. *Fœlicissimæ expeditionis, cuius respectu collatio facta* in d. c. vn. *inter regalia refertur, quibus locis reliqui juris fiat mentio.*

11. *Collatio, quæ ob eiusmodi expeditionem fit, sicut* in hoc c. vnic. *expresse extraordinaria appellatur, sic & collecta Imperij, quæ hodie ob expeditionem contra Turcam indicitur, non pro extraordinario munere habenda est, &* nu.15.

12. *Munera extraordinaria quæ sint?*

13. *Cacheranus* decis.95.nu.94.*declaratur.*

14. *Munera extraordinaria pro necessitate publica indicta æquiparantur ordinarijs & realibus, ad hoc vt ab omnibus præstentur.*

16. *Collectandi ius de regalibus esse verius est, & licet quidam negent, tamen plures alij* nu. 17. *relati id affirmant, eorumque sententia est communis* nu. 18. *generali consuetudine recepta* nu. 19. *& in Camera Imperiali votando ac decidendo sæpius comprobata* nu.20.

21. *Collectæ censentur esse vera symbola ac notæ superioritatis seu sublimioris eminentiæ.*

22. *Collectas vrgente necessitate etiam illi qui regalia non habent sed tantum jurisdictionem, exigere possunt, si vnanimi decreto communitatis ac conuentione cum ea habita imponantur.*

23. *Consentienti & volenti non fit iniuria.*

24. *Renunciare juri suo cuilibet liberum est.*

25. *Collecta an & quando pro elocanda filia indici possit? &* nu.26.

27. *Ciuitates, vniuersitates ac villæ plerunque arcam communem habent.*

28. *Ciuitates, vniuersitates ac villæ necessitate vrgente communi vel partis maioris consensu ac conuentione quadam sibi collectas imponere, nec tamen creditoribus eam impositionem cedere possunt.*

29. *Collectæ impositio à ciuitate vel vniuersitate vrgente necessitate facta executionem paratam habere dicitur.*

30. *Non est tamen de regalibus.*

31. *Subcollectæ quæ per status Imperij regalia habentes à subditis suis exiguntur, postquam contra Turcam in imperio collectæ sunt indictæ, non sunt de eorum regalibus.*

32. *Colle-*

32 *Collecta prouincialis est de regalibus siue ex concessione ac priuilegio siue ex consuetudine vel præscriptione immemoriali illud collectandi ius acquisitum sit.*

33 *Forenses collectandi consuetudinem decem annorum spatio introduci posse, licet quidam asserant, tamen immemoriale tempus requiri verius est.* n. 34.

35 *Extensio & augmentum rei censentur eiusdem esse naturæ & iuris, cuius est res principalis.*

36 *Statutum inferioris, vt forenses teneantur ad collectas an valeat.*

37 *Extra territorium ius dicenti impune non paretur.*

38 *Forensibus ob concessionem & priuilegium Principis collectas magistratus imponere potest, non vero iure communi.*

39 *Priuilegio non indiget is, cui aliquid iure communi competit.*

40 *Imperatoris & totius Imperij interest, ne imperio subiecti oneribus & exactionibus facile onerentur.*

41 *Statua & decreta, quibus forenses collectis grauantur, ambitiosa videri.*

42 *Consuetudo licet regulariter decennio introducatur, id tamen in regalibus non procedit.*

43 *Temporis immemorialis quanta vis sit.*

44 *A consuetudine ad statutum hic non posse argui, nec locum habere, quod ea paribus passibus ambulare dicuntur.*

45 *Collectandi regale habentes ab omni inuocatione, & abusu in impositione collectarum sibi temperare debent.*

46 *Iidem suum marsupium ante omnia excutere debent, nec ad placitum collectas exigere possunt.*

47 *Collecta non nisi ex iusta causa, quæ videlicet in publica vtilitate & necessitate fundata sit, imponi potest.*

48 *Collectæ imponi possunt, si collectandi ius habentes singulari necessitate premantur, & propriis reditibus huic necessitati occurrere nequeant.*

49 *In Collectis illis qua cautela præiudicio et abusui subsiditi occurrere poßint.*

50 *Collectæ an & quatenus in nonnullis casibus per inferiores dominos à subditis exigi possint, remissiue.*

51 *Collectari subditi pro elocanda filia de iure communi non possunt, si nec ex conuentione obligati sint, nec consuetudo extet.*

52 *Collectam pro elocanda filia imponi posse, generali Germaniæ consuetudine receptum esse, quidam testantur, quod declaratur,* n. 53.

54 *Collecta pro filij nuptijs exigi non potest.*

55 *Collectari subditi pro filia spuria elocanda non possunt, etiamsi alias, ex consuetudine vel conuentione ad collectam pro filia elocanda teneantur.*

56 *Collectæ, quando de iustis causis, in publica vtilitate vel etiam vera ius collectandi habentis necessitate fundatis, non apparet, censentur esse odiosæ & interpretatio contra eas fieri debet,* nu. 57. *indicandumq́; etiam est & semper inter duas causas in vno actu concurrentes attendi debet ea, quæ in collectis & alijs minus grauet, metuq́; & vi à subditis præsumuntur extortæ, adeo vt in ijs etiam præscriptio tacita sub murmuratione interrumpi dicatur* n. 58.

59 *Collectarum vsus quantopere hodie interuertatur, & ad quæstum transferatur, &* n. 60.

61 *Collectas soluere tenentur subditi & incolæ, etiam minores 25. annis,* n. 62. *recens vt habitent venientes, si necessitas collectandi post aduentum emergat legatarius si post mortem testatoris collecta indicta sit.* n. 63. *post collectam impositam recedentes,* n. 64. *bonis suis cedentes,* nu. 65. *is propter quem collectæ imponuntur,* num. 66. *bona litigiosa possidentes,* nu. 67. *bannitus pro bonis retentis vel postea acquisitis,* nu. 68. *fiscus pro re confiscata,* nu. 69.

70 *Forenses collectari non possunt &* nu. 72. *fallit aliquot casibus, de quibus,* nu. 73. 74. & 75.

71 L. forma. §. Si vero ff. de censib. *declaratur.*

76 *collecta est onus fructuum.*

77 *Collectas solui à possessore fructusq́; suos faciente.*

78 *Collectas possessor ipsius gentilitiæ domus præstat, ita tamen vt à consortibus viriles partes repetere possit.*

79 *Ad collectas tenetur vsufructuarius, creditor rem possidens,* n. 80.

(quas

(quas tamen à debitore repetit, n. 81.) *maritus de rebus dotalibus,* n. 82. *vxor de paraphernalibus* n. 83. *emphyteuta*, n. 84. *libellarius*, n. 85. *conductor ad longum tempus*, n. 86. *colonus partiarius pro parte fructuum,* nu. 87.

88 *Pauperes, quorum opera ac industria vix alimentis sufficiunt, ad collectas non tenentur, vt nec res steriles possidentes,* n. 89.

90 *Nec etiam corpore infirmi, si non plus quam nuda alimenta ex fructibus facultatum habeant.*

91 *Sic & artifices nihil possidentes ad collectas non tenentur, si tantum ex artificio necessariam corporis sustentationem habent.*

92 *Idem procedit in iis, qui facultatibus lapsi sunt, fallit in his, & pauperibus, si ad pinguiorem fortunam peruenìant,* n. 93. *quod declaratur,* n. 94.

95 *Patrem numero liberorum duodecim oneratum, à collectis excusari, licet quidam negent, tamen contraria sententia est verior, æquior, receptior,* n. 96 *& in praxi seruatur, variarumq; curiarum decisionibus comprobata est.* n. 98.

97 *Immunitatis ius ob sobolis procreationem in parente duodecim liberorum Reipublicæ causa est fauorabile.*

99 *Immunitatis concessio ob numerum liberorum semel obtenta, durat, etiamsi postea aliquis liberorum moriatur, ex communi Dd. sententia de cuius ampliationibus & limitationibus remissiue,* n. 102.

100 *Priuilegij causa cessante ipsum etiam priuilegium cessat, nisi aliqua rema neant reliquiæ,* n. 101.

103 *Protectores in clientelam receptos collectare nequeunt, armis tamen & vi eos contra iniuriam aliorum & vim maiorem defendere possunt, & debent,* nu. 104.

105 *Protectionis ius nullam iurisdictionem tribuit, & ne quidem ipso Imperatore in clientelam suam aliquem recipiente ordinariæ alterius iurisdictioni derogatur,* n. 106.

107 *Ecclesiastica persona nec à protectoribus, nec à domino territorii collectari possunt, fallit si pro refectione viarum & pontium collecta imponatur,* num. 108. *si impositio fiat ob bellum imminens.* num. 109.

aliam-

aliamue publicam necessitatem vel vtilitatem, nu. 110. *si in fraudem collectarum bona sint in eas translata,* nu. 111. *si post impositionem, pro certis annis successiuis factam, r s in eas transeat,* num. 112. *si negotiationem exerceant,* num. 113. *si res in eas sub conditione, vt pro ea collectas soluant, translata sit,* num. 114. *si bona antea onere collectæ affecta ad eas perueniant,* num. 115.

116 *Res transit cum suo onere,*

117 *Immunitas à collectis an & quatenus competat nobilibus, Iureconsultis, scholaribus & nonnullis alijs, remissiue.*

118 *An & quanti temporis præscriptione ea immunitas acquiratur, & an vera sint eius præscriptionis requisita à nonnullis Dd. tradita?*

119 *Immunitas à collectis priuilegio etiam acquiritur.*

120 *Immunitatis concessio simpliciter facta ad bona post eam acquisita ex quorundam sententia non extenditur, contrarium tamen verius & communiter à Dd. approbatum est,* nu. 121.

122 *Immunitatis concessio ita restringenda est, ne alij grauentur, & vt portio priuilegiati de solutione collectæ detrahatur,* nu. 123.

124 *Idq; ita se habet, etiamsi à supremo Principe per priuilegium quis exemptus sit.*

125 *Non comprehendũtur tali immunitatis concessione collectæ ob bellum vel aliam necessitatem aut vtilitatem publicam indictæ, etiamsi eiusmodi verbis generalibus facta sit, vt immunitas ordinarijs ab extraordinarijs muneribus concedatur.*

126 *Eaq; sententia non solum vera, sed & æquitati consona, magis communis, & in Camera, totiusque Germaniæ consuetudine comprobata est.*

127 *Immunitatis concessio contra indictionem collectarum Imperij ob Turcicam expeditionem ex Recessibus quoque Imperij non attenditur.*

128 *Ad collectam imperij omnes etiam ecclesiastici tenentur, ac ne quidem hospitalia pinguioris fortunæ excipiuntur.*

129 *Principibus alijsq; statibus ex Recessibus Imperij onus collectas ob Turcicam expeditionem ex suis prouentibus soluendi remissum est, & singulariter indultum, vt eas à suis subditis exigere possint.*

130 Licet

130 *Licet secus foret de iure communi si id ita specialiter non esset cautum.*

131 *Collectas eiusmodi olim ex Recessibus etiam Imperij non tantum subditi, sed & Principes alijq́ status Imperij ex suis prouentibus soluere tenebantur.*

132 *In Imperatoris pradijs quid de collectis iuris sit?*

133 *Priuilegium immunitatis iure communi comprehendere collectas ob bellum, aliamue necessitatem vel vtilitatem publicam indictas, si expresse & in specie à talibus immunitas concessa sit, item si vel ex solis coniecturis de oneribus etiam belli cogitatum esse colligi possit*, num. 134. *si concessio hac verba vniuersalia geminata: ab omnibus & quibuscunque oneribus, ordinarijs & extraordinariis, contineat*, num. 135. *si ex contractu oneroso immunitas concessa fuerit* n. 136. *si publica vtilitas vel necessitas amplius non duret* n. 137.

138 *Collecta pro rebus praestanda sunt, non tantum si immobiles, sed & si mobiles sint.*

139 *Collecta oneri etiam mercatorum merces subiecta sunt.*

140 *Idq́ ita non solum in mercibus, sed & aliis mobilibus locum habet, si fructus siue quaestus ex iis percipiatur, non vero si sint ociosa*, numer. 141.

142 *Collectandi modus ita seruandus est, vt possibilitas locorum & personarum attendatur.*

143 *Collecta omnis, quae ob personale munus non indicitur, pro facultatum viribus exigi debet.*

144 *Eadem per as & libram aqualitate seruata pro modo facultatum imponenda est.*

145 *Si vnus prae alio grauetur, appellari potest.*

146 *Collecta non iuxta rei valorem, sed quantitatem fructuum exigenda est.*

147 *Idque habita ratione non antiqui status, sed praesentis temporis fieri debet.*

148 *Bona si sint aucta, maior, sin diminuta, minor collecta est soluenda.*

149 *Moderatores in Imperio ex aquo & bono, an & quatenus collectis*

 Impe-

Imperij causæ moderationis iustæ sint, & quantum iis detrahi debeat, cognoscunt.

150 Debent etiam si circa procedendi modum aliquid dubij incidat, Cæsarem consulere, ita tamen vt causam Principalem ipsi decidant.

151 Ab eorum sententia ad Cæsareos commissarios & Electores, aliosq; deputatos status, aut ab his ablegatos appellari potest.

152 Atq; in hac appellatione summarie proceditur.

153 Æqui & boni toties in Constitutionibus ac Recessibus Imperij in materia collectarum mentio fit, vt in nulla alia materia tam crebro id fiat.

154 Æs alienum in æstimatione bonorum est detrahendum, & ex eo, quod restat, collecta præstanda.

155 Bona cuiusq; intelliguntur, quæ ære alieno deducto supersunt.

156 In collectis imponendis eius tantum, quod exigi potest, in æstimatione bonorum debitoris ratio habenda est, si forte à debitore facultatibus lapso integrum debitum solui non possit.

157 Collectarum aliorumq; munerum patrimonialium nomine amplius inquietari non debet, qui creditoribus bona sua in solutum dedit.

158 Collecta ab aliquo sæpius quam semel exigi nequit.

159 Onere vel præstatione duplici vnius rei nomine nemo grauari debet.

160 Bona fides non patitur, vt idem bis exigatur.

161 Idem licet bis promissum sit, id tamen non amplius quam semel quis præstare tenetur, quando vero collecta simplex multiplicatur idem tenetur ad multiplicatam qui tenebatur ad simplicem.

162 Ad duplicem præstationem & onus quis obligatus esse censetur, si ex diuersis causis & obligationibus aliquid præstare teneatur.

163 Collectarum exactores si per negligentiam quædam omiserint, puniuntur & de suo soluere coguntur, n. 164.

165 Collectarum debitores ad solutionem recte compelluntur & executiue sine iudicij strepitu contra eos procedi potest.

166 De iisdem executiue etiam contra forenses eo casu, quo collectari possunt, recte proceditur.

167 Executiue in collectis ita procedi potest, vt pignora capiuntur vel mulcta

mulcta imponatur. nu. 168. *vel res ipsa, pro qua collecta debetur, eiusque fructus auferantur & distrahantur pro quantitate oneris,* num. 169. *vel ipsa persona, quæ ad collectas tenetur, capiatur & in custodia detineatur, & pendente etiam lite prima vel secunda instantia contra refractarios earum debitores procedi potest,* n. 170.

171 *Collectarum debitor, licet de iure communi capi & detineri possit, tamen incarceratio contra eum locum non habet. idem de muliere dicendum est.*

172 *Forenses, cum subditi non sint, iure communi eo casu, quo bona eorum oneri collectarum subiecta sunt, ne quidem sine carceratione capi & detineri possunt.*

173 *In collectarum exactione executiue non ex abrupto, sed ita procedi potest, vt Proclama præcedat, & abunde prius significetur, eas esse soluendas.*

147 *Ob collectarum solutionem non factam agrorum cultura prohiberi nequit, adeo vt mandata sine clausula contra prohibentem vel impedientem eam obtineri possint,* n. 177.

175 *Agricolæ sationibus vel frugibus insistentes non sunt ad onera extraordinaria trahendi.*

176 *Ne agrorum cultura impediatur executio in bobus aratoriis & instrumentis ad agriculturam deputatis fieri non potest.*

178 *In collectæ executione non executiue, sed causa cognita procedi debet, si non omnino certum sit, quod quis ad eam teneatur. nec valent statuta, quibus per ciuitatem vel alium statum Imperij statuitur ob collectam omnino non, vel etiam pro parte solutam, bona publicanda esse.*

179 *Ob collectas temporis præteriti, quarum dilatio præsens periculum non habet, non debet executiue, sed ordine iuris seruato procedi.*

180 *Pœna dupli à subditis collectas Imperij non soluentibus per Principem vel alium Statum Imperij pignorando vel alia extraiudiciali executiua via exigi non potest, sed superior adeundus est.*

181 *Idq; ita fieri potest, vt in Camera mandatum pœnale petatur, reiq; excipiendo, si sub- & obreptionis exceptiones habeant, audiantur, antequam sententia de ea pœna pronuncietur.*

182 *Collectas si princeps aliusue Status Imperij à subditis non exigat, nec exactas soluat, in pœnam banni, & priuationis regalium priuilegiorumque incurrit.*

183 *Ita tamen vt prius contra eos in Camera procedatur, & exceptiones debitæ iis non denegentur.*

184 *Pœna prædicta in Principibus aliisq; Statibus potest, habita ratione circumstantiarum, in pecuniariam conuerti.*

185 *De collectis Imperij ita etiam sæpe procedi solet apud superiorem, vt nulla pœna petatur, sed actio aliqua ordinata petitorij vel possessorii inter ipsos Imperii Status, & nonnunquam etiam inter eos & fiscalem instituatu. Possunt huc etiam referri quæ supra* lib.1.c.7. *non solum de petitorio & ordinario summarioq; possessorio, sed & in specie de personalibus actionibus dicta sunt.*

DEcimum quartum regale est extraordinaria ad expeditionem Imperatoris collatio, quam Fridericus *in hoc c. vn.* vocat collationem extraordinariam ad fœlicissimam numinis regalis expeditionem idq; ita etiam ab eodem Friderico *in cap. 1. in pr. de prohib. feud. alien. per Frid.* fit, vt conqueratur eam expeditionem, per alienationes feudorum in Imperio impediri. Quæ verò extraordinaria sit ad eam expeditionem collatio, variant Interpp. † Cuiac. Hotom. Charondas & Gothofred. *in hoc c. vn.* fodrum per eam intelligi volunt. Et † sane Radeuicus in vita Friderici *lib. 2. c. 5.* de hac ipsa constitutione, quæ in hoc c. vn. extat, agens, inter regalia refert etiam fodrum. Idem facit in vita eiusdem Friderici, & de eadem constitutione agens, Carolus Sigonius *de Regn. Italiæ lib.* 12. Item Guntherus *lib. 8.* vbi inquit:

1, 2 (margin)

Vectigal portus, cudendæ iura monetæ
Cumq; molendinis, telonia, flumina, pontes,
Id quoq; quod Fodrum vulgari nomine dicunt,
Et capito litium, certo sub tempore censum
Hæc ligures sacro tribuerunt omnia fisco.

Sed & ipse Fridericus in sua constitutione *de Pace constantiæ.* §. *Nobis autem.* huius fodri ita meminit, vt fodrum regale appel-

ſet, ſignificans tale id eſſe, vt ad regalia ſpectet. Ab Ottone Friſingenſi etiam de geſtis huius Friderici *lib. 2. cap. 3.* proditum eſt, fodrum ad fiſcum regalem pertinere. *Mos enim*, inquit, *antiquus ex quo Imperium Romanum ad Francos deriuatum, ad noſtra vſque deductus eſt tempora, vt quotiescunque reges Italiam ingredi deſtinauerint, gnaros quoslibet de familiaribus ſuis præmittant, qui ſingulas ciuitates ſeu oppida peragrando ea, quæ ad fiſcum regalem ſpectant, quæ ab accolis fodrum dicuntur, exquirant.* Huius fodri etiam fit mentio in Conſtitutione Conradi II. *De benefic.* §. *Fodrum. Fodrum*, inquit, *de Caſtellis, quod noſtri anteceſſores habuerunt, habere volumus, illud, quod non habuerunt, nullo modo exigimus.* Fodrum † vero ſic haud dubie appellatur à germanico vocabulo Futter / quod pabulum eſt equorum. Et † quatenus inter regalia refertur, ſignificat annonam militarem, vt explicatur in appendice Annoni *lib. 5. cap. 3.* & Fridericus *in hoc cap. vnic.* regale, de quo nunc agimus, vocat talem collationem extraordinariam, quæ ad expeditionem pertineat, ideoque militaris eſt, cuiusmodi eſt illa collatio, cuius meminit Vlp. *in l. ſtipendentes.* §. *ſi quid cloacarij. ff. de vſufr.* vbi inter alia onera, quę ſubit vſufructuarius, agit etiam de collatione, quę fit ex fructibus ob tranſitum exercitus. Petrus de Vineis Cancellarius Imperatoris Friderici II. *epiſt. ſuarum lib. 2. cap. 29.* vbi Capitaneo regni de fodro ſcribit, ita huius fodri meminit, vt interpretetur eſſe frumentum, hordeum, & res alias victui neceſſarias ad Imperatoris exercitum, & haud obſcure ex eius verbis colligitur, quod fodrum voluerit nihil aliud eſſe, quam extraordinariam quandam annonæ collationem militarem, ſiue ad expeditionem Imperatoris pertinentem. Fuiſſe † autem eiusmodi militarem collationem etiam apud priſcos Franciæ Reges in vſu, & fodrum vocatum, tandemque vt populus eo onere leuaretur, temporibus Caroli M. in locum eius collationis pecuniariam indictionem ſuffectam eſſe, refert Choppin. *de Doman. Franciæ lib. 1. tit. 13. nu. 18. & lib 2. tit. 14. nu. 359.* Atque hæc quidem hactenus de fodro.

3

4

5

Matth. † de Afflict. Aluarot. & plerique alij *in hoc cap. vnic.* extraordinariam collationem de qua Fridericus loquitur, inter- 6

pretantur eſſe illud, quod in jure noſtro ſuperindictum vocatur,
nec fodri vllam faciunt mentionem, atque eſt hæc ſententia vel
potius interpretatio communis apud Dd. Eiq; accedit Borchol.
7 *in hoc cap. vnic. num. 85.* Superindictum † vero eſt extraordinaria
præſtatio, ſiue munus vltra ſolitam collationem indictum *l. 1. C.*
de indiction. lib. 10. l. vnic. C. de ſuperindicto lib. eod. l. euidenter Cod. de
excuſat. muner. eod. lib. l. 3. C. de ſilent. lib. 11. & augmentum indictio-
nis eſſe dicitur ab Arcadio & Honorio *in l. vlt. C. Theod. de collat.*
fund. patr. nuncupatur etiam ſuperindictio *in l. 1. C. de priuileg. do-*
mus auguſt. lib. 11. eodemque pertinet quod *in l. vltim. C. eod tit.* ſi-
militer conſtitutum eſt de ſuperindictitijs titulis. Hi enim nihil
aliud ſunt, quam ſuperindictitia onera ſiue ſuperindictio, vt ap-
paret ex collatione *l. 1. eod.* cum ea *l. vlt.* vbi idem de ſuperindi-
ctitijs titulis, ſancitum eſt quod *in d. l. 1.* de ſuperindictionibus.
8 Indictiones † vero, quarum reſpectu ſuperind cta & ſuperindi-
ctiones ſic dicuntur, annonæ etiam appellantur *in l. 2. C de annon.*
& tribut lib. 10. & onera annonarum ac contributionum *in l. fine.*
§. Lucius ff. de adminiſtrat. tut. ideoque recte dicetur, eas eſſe anno-
narias & tributarias collationes, & ſimul attendendum eſt ex *l.*
quaro. ff. de vſufruct. leg. d. §. Lucius. d. l. 2. & 3. C. de annon. & trbut.
lib. 10. Nouell. 128. de collatorib. §. nullus autem, eas proprie non per-
ſonarum, ſed poſſeſſionum onus eſſe. Extat etiam *in C. lib. 10.* Ti-
9 tulus *de ſuperexactionibus.* Sed † eæ ſunt, quicquid vltra debitum
inique per ſuperexactores exigitur, vt apparet ex *l. vnic. d. tit. de*
ſuperexact. vbi ſuperexactio etiam crimē appellatur, & dupli pœ-
10 nam luit per eam peccans. Eius † vero feliciſſimæ expeditionis,
cuius reſpectu collatio facta *in hoc c. vnic.* inter regalia refertur, fit
etiam alijs locis Iuris noſtri mentio, ex quibus ſunt *l. jubemus. C de*
SS. eccleſ. l. 1. de quib. muner. ſe nem. excuſ. lic. lib. 10. l. nullus penitus C. de
curſ. publ. lib. 12. & d. c. 1. in princ. de prohibit. feud. alienat. per Frid. Et
11 † quemadmodum ea collatio, quæ ob eiusmodi expeditionem
Imperatoris fit, expreſſe *in hoc c. vnic.* extraordinaria appellatur,
quod non ſtato & certo tempore, ſed extra ordinem neceſſitate
vrgente indicatur, ſic collecta etiam Imperij, quæ ab Imperato-
re hodie propter expeditionem contra Turcam iniungitur, non
pro or-

pro ordinario, sed extraordinario munere merito habenda est. Nam huiusmodi collectæ certam prestationem non habent, sed extra ordinem vrgente necessitate ita indicuntur, vt stato tempore ac certo stabilique modo non recurrant, & antequam imponuntur, vna cum Principibus & alijs ordinibus Imperij deliberetur, eorumque consensus ac voluntas accedat, ac nonnunquam discrepantia inter eos sint suffragia, eoque magis in ijs collectis varietur. Extraordinaria † vero munera sunt, quæ certam 12 ac vniformem, determinatamq; præstationem non habent, sed prout res ob occurrentem necessitatem exegerit, prestantur, idque euincitur ex textu *in hoc c. vnic. & in l. qui muneris. ff. de muner. & honor. l. in honoribus. §. vacationum vers. qui muneris. ff. de vacat. muner. l. fin. C de munerib. patrimonial. lib. 10.* Atq; hanc sententiam contra alios dissentientes amplectuntur Barr. & Angel. *in l. vnic. nu. 40. C. de mulierib.* & *ibidem in addit.* ad eum Alex. *num. 27 & 40.* Idem Bart. *in l. in honoribus. §. vacationum. ff. de vacat. muner. & in l. placet. C de SS. eccl.* & ibidem Bald. *in 2. notabili.* Ias. *n 27. &* Thom. Parpalias, *num. 104.* Lucas de penna *in l. 1. col. 1. in fin. C. de indict.* Cacheran. *decis. 95. nu. 47.* Alex Rauden. *cons. 54. num. 60.* Lag. *in method. jur. ciuil. part. 6. cap. 8. de immunitat. num 5.* Ioan. Iacob. de Leonard. inter consilia Bruni *cons. 117. nu 3. fol. 335. vol. 1.* Paris. *cons. 25. nu 6. vol. 1.* Gail. *obs. 53. nu. 9. & nu. 10. lib. 2.* Rosenth. *de feudis c. 5. concl. 72. nu. 6.* Frider. Mindan. *de mandat. lib. 2. c. 43. nu. 4* Schoner. *disput. feudal. thes. 86.* Paurmeist. *de jurisd. Roman. Imp. cap. 10. nu. 16. lib. 1.* Georg. à Breitenbach inter consilia vatior. German. Iurisc. *tom. 5. cons. 15. num. 7. 9. & 38.* Quibus accedunt, quæ habentur pro eadem sententia in votis Cameralibus apud Gilman. *in symphorē. supplicat. tom. 1. part. 2. tit. 6 vot. 7. in princ. & vot. 3. num. 4.* & apud Meichs. *decis. Camer. Imperial. tom. 2. lib. 1. decis. 6. n. 83.* & licet nonnulli in contraria sententia sint, tamen hanc sentētiam communem esse asseritur *in d. vot. 7.* & Cacher. *d. n. 43. in fin.* magis cōmunem & veram esse dicit. Neq; obstat, si dicamus ordinarium esse potius, q̄ extraordinarium munus, si principis voluntate vel lege constitutioneve indicatur. Nā vt extraordinarium munus sit, cū principis voluntate, lege vel constitutione cōcurrit, ꝙ ex impro uiso, si-

uiso, sine certa determinatione, nec certo stato tempore vel modo
13 do iniunguntur, secundum *jura & Dd. supra adductos*. Nec † refragatur, quod Caeheran. *decis. 95. num. 44.* onera extraordinaria, quando pro vtilitate necessitateve publica indicuntur, ordinarijs & realibus æquiparari dicat, & pro ea sententia alleget Affl. *d. in hoc cap. vnic. in verb. Extraordinaria num. 23.* & Paris. *consil. 25. nu.*
14 *74. & 75. vol. 1.* Nam † id non simpliciter asserit, sed ea restrictione & respectu, quod vt patrimonialia, sic & hæc extraordinaria ab omnibus præstentur, & eo modo illis æquiparentur, nec à supradicta sententia recedit, quam *num. 43.* veram & magis communem ipse dixit, quemadmodum & Paris. *d. consil. 25. num. 5. &*
15 *91.* eam tuetur. In † specie vero de collecta Imperij, quæ contra Turcam indicitur, quod munus sit extraordinarium, traditur à Rosenth. Frider. Schoner. *supra allegatis locis.* Hartman. *lib. 2. in miscellan cap. 2. obseru. 8. num. 14.* & à Rulant *de commiss. part. 4. lib. 2. cap 6. num. 18.* vbi addit in Camera Imperiali consideratum esse in causa Pfaltz Newburg contra, Augspurg / Greineisen contra Speyer & simil. Neque ideo minus pro extraordinario munere haberi debet, quod creberrime hodie indicatur, & quasi continuetur. Nam illa, de qua dictum est, incertitudo & variatio in tempore & modo nihilominus in huiusmodi collecta manet, vrgensque necessitas causam præbet, & cum hæc ita se de extraordinatia habeant, merito reliqua onera Imperij, quæ non variantur, sed certam formam ac præstationem habent, & certis temporibus recurrunt, ordinaria esse censentur.

An autem de jure collectandi dici possit, quod de regalibus sit, à Dd. controuertitur, discrepantesque sunt de ea re sen-
16 tentiæ. Negatiuam † tenet Ias. *in l. de quibus num. 47. ff. de legib. &*
17 plures alij Dd. Sed † contraria verior est, ob text. *in l. vnic. C. de superindict. lib. 10. l. placet. C. de excusat. mun. lib. eod. & in hoc cap. vnic. Quæ sint regal.* facitque inter cætera pro maiori confirmatione, quod infra *num. 21. 34. 35 36. & 37.* subijcietur, quemadmodum & de limitationibus eiusdem sententiæ *num. 22. & aliquot seqq. vsque ad num. 32.* dicetur. Atque hanc contrariam sententiam vt veriorem amplectuntur Isern, Bal. & alij omnes *in hoc cap. vnic.* Salicet. *in l.*

in l. 3. num. 3. C. de nou. vectigal. instit. non poss. Alberic. de Rosat. *in rubr. ff. de muner. & honor. num. 56. & 57.* Bald. *in l. cum multa. num. 5. vers. non obstant contraria. C. de bon. quæ liber.* Ang. *in l. 4. §. actor. nu. 1. ff. de re judic.* Gaiz. *in tractat. de expens. cap. 12. num. 64.* Thom. Parpalias *in l. placet. num. 30. C. de SS. eccles.* Chassan. *in consuet. Burgund. rubr. 1. §. 4. in princ. nu. 10. versic. Et istud jus.* Clar. *in §. feudum quæst. 29. num. 1. versic. Nam huiusmodi* Alexand. *consil. 145. num. 1. vol. 2.* Menoch. *d. consil. 32. num. 30. & 70.* Alciat. *consil. 493. nu. 4.* Syluan. *consil. 9. num. 15.* & præter hos aliosque plures in eadem sententia sunt ex Germaniæ ICtis Mynsing. *respons. 1. num. 97. & 98. decad. 11.* (dicens simul ideo nemini, etiamsi ei merum & mixtum imperium cõcessum fuerit, licere collectas imponere subditis Ferrar. Montan. *de feud. part. 2. lib. 6. cap. 5.* Schneidwin. *de feud. part. 2. nu. 109. & part. 5. num. 119.* (negans simul expresse merum & mixtum imperium ac omnimodam jurisdictionem habentes collectare posse) Wesenbec. *consil. 27. num. 20. vers. alijs tamen magis, & nu. 24.* addens de potioribus etiam regalibus esse. Idem *consil. 45. nu. 8. & 20.* Modest. Pistor. *consil. 4. nu. 1. vol. 1.* & apud eundem Lipsense Collegium juridicum *consil. 9 num. 18. vol. 1.* Borcholt. *in hoc cap. vnic nu. 53.* addens, ex veriori sententia merum mixtumque imperium & omnimodam jurisdictionem habentem, non posse imponere collectas Vult. *de feud. lib. 1. cap. 5. numer. 7.* Knichen. *de Saxon. non prouocand jur. cap. 5. in verb.* Steuer. *num. 80.* Rulant. *de commissar. part. 4. lib. 2. cap. 6. num. 1.* Schoner. *disput. feudal. 4. thes. 87.* Ioan. Koppen. *quæst. 32. num. 4. & 8.* dicens collectas esse potius speciem regalium, quam partem vel speciem jurisdictionis & à specie regalium non posse inferri ad speciem jurisdictionis Schurff. *consil. 59. num. 2. cent. 1.* vbi licet addat, etiam ijs hoc jus competere, qui habent merum & mixtum Imperium, tamen *num. 26.* nullam meri & mixti Imperij mentionem faciens, simpliciter dicit, illud jus esse de regalibus & ad regalia pertinere, simulque affirmat hoc certum esse, & pro confirmatione eiusdem sententię allegat textum *in hoc cap. vnic.* eamque † commu- 18 nem esse, & ex eadem hoc jus non competere ijs, qui tamen merum Imperium & omnimodam jurisdictionem habent, asserit

Clarus *in §.feudum.quæst.29.num.1.* post Paris.*consil 25.num.2.lib.1.* ac † generali consuetudine eam receptam esse testatur Wesenb. *d.consf.45.num.20.* idque eo confirmatur, quod in inuestituris Imperialibus, quibus principes inferiores inuestiuntur, inter alia regalia etiam collectarum mentio fieri soleat, & in oppignorationibus ac venditionibus cum pacto de retrouendendo, quæ ab huiusmodi principibus fiunt alijs regalia non habentibus, plerumque excipiantur & reseruentur inter alia regalia etiam collectæ, etiamsi merum & mixtum Imperium omnimodaque jurisdictio ijsdem in eiusmodi oppignorationibus & venditionibus concedantur. Sæpius † etiam in Camera Imperiali votando ac decidendo hanc sententiam esse comprobatam apparet ex ijs, quæ habentur apud Meichsner. *decis.Camer.Imper.tom.2 lib.1. decis 6.nu.129. §.quamuis enim, & num.40. & tom 3. decis.1.num.13.* Gilman.*rer.judicat. Cam.Imp.lib.2. decis.14.num.27. & in Symphor. supplicat.tom.1.part.2.tit.6.vot.1.nu.33. & vot.4.nu.20.35.42. & vot. 6.nu.11. & 142.* Tileman, de Benign.*syntag.2.decad.1.vot.5.num.33. & vot.6.nu.4. & 5.* & apud Rulant.*d.c.6.num.1.* vbi dicit ita obseruatum esse in causa Augspurg contra Pfaltz Newburg. Jngelheim contra Pfaltz. & des Städtleins Wangens contra alle Bawren zu Labes. Quibus † omnibus pro maiori confirmatione accedit, quod collectæ censeantur esse vera symbola ac notæ superioritatis seu sublimioris eminentiæ *l.nulli C. de episc. & cler.c.2. de censib.* Petr.Greg.*de republ.lib.9.c.1.num.11.vers.non negatur.* Knichen.*de territor.jur.cap.3.nu.108.109.* Syluan.*consf.9.nu.15.* Mandell.*consf.61. nu.3.* Pruckm.*consf.27.nu.35.* Quomodo vero hoc, quod facultas collectandi de regalibus sit, restringi debeat, & quatenus ad ea non pertineat, ex ijs, quæ infra dicentur, patebit.

19

20

21

22 Obseruandum † igitur hic est, quod illi etiam qui non habent regalia, sed tantum Iurisdictionem, vrgente necessitate à suæ jurisdictioni subiectis collectas exigere possint, si vnanimi decreto communitatis, ac conuentione cum ea habita imponatur Iacob *de homag.nu.33. & 35.* Bald. *in l. his quibus in pr. vers. Quæ propter nobiles.C.de fideicommiss.libert.* Alberic.de Rosat. *in rubr.ff. de muner. & honor.num.57. vers. Aut quæritur de collect.1,* Molin. *in* conjue-

consuetud. Paris.*tit.1.§.5.num.55. & seq.* Schneidw *d.part.5 nu.119. vers. si tamen comites.* dicens, eos debere esse contentos oneribus & muneribus impositis tẽpore concessionis bonorum, nec subditos vltra grauare debere, posse tamẽ collectas imponere si habeant hanc potestatem ex pacto vel conuentione vel etiam cõsuetudine. Ioan. Koppen, *qu.32.n.8. vers. Licet verum sit.* Wesenb. *cons.45.nu.21. vers. Nam quando.* vbi ait Dd. quando dicunt eum, cui concessum est merum & mixtum imperium & omnis jurisdictio, indicere collectas posse, accipiẽdos esse cum collecta voluntarie per modum jurisdictionis communi decreto cõmunitatis ob necessitatem vniuersitatis imponitur, non vero quoties per modum præcepti & indictionis ac imperij à superiori decernitur, quia hoc collectandi jus est de regalibus. Non est igitur ea collectatio, quæ supra dicto modo voluntarie constituitur ab ijs, qui jurisdictionem habent, de regalibus. Eo minus vero mirum est, nihilominus prædictam voluntariam impositionem collectę ab ijs fieri posse, quod † subditis volentibus & consentientibus 23 non fiat injuria *l. 1. §. si conueniat. ff. depos. l. cum donationes. Cod. de transact.* & † in cuiuslibet libero arbitrio & voluntate sit, vt suo 24 juri renunciet *l. si quis in conscribendo C. de pact.*

Atque † hinc est, quod licet inter Interpretes juris contro- 25 uersum sit, an & quatenus collecta indici possit pro elocanda filia, tamen certum sit, recte huiusmodi collectæ impositionem fieri, quando in subditis voluntaria est, & eorum conuentio interuenit, siue imponentes hanc collectam regalia habeant, siue jurisdictionem tantum, Iacobin. de S. Georg. *de feud. verb. qui quidem inuestiti, nu.75.* Petr. de Vbald. *de collect. in princ. nu.1.* Rosenth. *de feud. cap.5. conclus.77. nu.4.* Ioan. Koppen. *d. decis.32. nu.10.* vbi asserit, hoc omni dubio carere, & ex Boer. *decis.126. nu.1. & 3.* hanc sententiam communiter receptam esse addit, idemque † obti- 26 net, si consuetudine vel præscriptione hoc jus collectandi pro filia elocanda acquisitum sit, Iacobin. de S. Georg. *in d. verb. qui quidem inuestiti. nu.75. & 76.* Boer. *d. decis.126. nu.3.* Alberic. *in l. fin. nu.8. C. de jurisd. omn. judic.* Alex. *cons.35. nu.3. lib.2.* Ioan. Koppen. *d. quæst.32. nu.13.* Rosenth. *d. loco.* Menoch. *de arbitrar. judic. quæst.*

 lib.2.

lib.2.caſ.181.numer.3. Weſenbec.*d.conſil.45.num.20.* eamque ſententiam communem eſſe dicunt Boer. & Ioan. Koppen. *iam allegatis locis.*

Quemadmodum autem ab ijs, qui non habent regalia, ſed tantum Iuriſdictionem, ex conuentione cum ſubditis legitime recte collectas imponi, nec hoc de regalibus eſſe, ſupra diffinita, recte collectas imponi, nec hoc de regalibus eſſe, ſupra dictum eſt, ſic illud etiam attendendum eſt in ea collectarum impoſitione, quæ fit ab aliqua ciuitate, vniuerſitate, vel villa neceſſitate vrgente. Nam † habent plerumque quælibet ciuitates, vniuerſitates ac villæ arcam communem *l.1. §.quodſi nemo.ff.quod cuiusque vniuerſitat.nom.* & † neceſſitate, cui alia ratione occurrere nequeunt, vrgente, communi vel partis maioris conſenſu ac conuentione quadam ſibi collectas imponere poſſunt, Barr.*in d. §.quodſi nemo.nu.2. & in l.4 §.actor.in princ.ff.de rejudic.* & *ibidem.* Ang *nu.1.* Natta.*conſ.105.nu.6.* Iaſ.*in l.quominus.n.156.ff.de flumin.* Boſſ.*tit.de princip.& priuil.eius.num.95.& ſeq.* Thomas Parpal.*in d. l.placet.nu.30. C.de SS. eccleſ.* dicens plus in hac re poſſe communitatem quam principem. Franc.Marc.*qu 428.nu.22.*& præter hos aliosq; plures exteros idem tenent ex Germaniæ ICtis Weſenb. *conſ.26.*Schurff.*conſ.59.nu.2.cent.1.*Borcholt.*in hoc c.vnic.nu 51.& ſeq.*Iacob Omphal.*de offic.& poteſt.Princip.cap.22.* Rulant.*d.part. 4.lib.2.cap.6.nu.16.*Roſenth.*d.cap.5.concl.75.nu.1.*Doctores collegij juridici Ingolſtadienſis inter cõſilia variar.vniuerſit. & ICtor. Germaniæ *conſ.1.num.43.tom.1.* atque ita votatum eſt in Camera Imperiali in cauſa Teutſchẽmeiſters cõtra Oettingen/ Meichſner. *deciſ.Cam.Imp.tom.2. lib.1.deciſ.6.n.42.* creditoribus tamen facultas imponendi collectas, per quas ijs neceſſitate vrgente ſolutio fieri debet, cedi non poteſt, Bal.*in l.etiam.n.3. C.de execut.rei judic.* Thom.Parpal.*in d.l.placet.nu.31.verſ.Itẽ nota aliud quod quamuis ciuitas. C.de ſacroſ.eccleſ.* Tantam † vero vim huiusmodi impoſitio collectæ habet, vt dicatur etiam executionem paratam habere, *l.miſſi C.de exact.tribut. l.publicas C.de ferijs. l.abſtinendum. C.quor. appell.it.non recip. Nouell.17.cap.8.* Roland.à Valle *conſil 32.numer. 5.vol 1.*Borcholt *in hoc cap.vnic.numer.53.*Crauett.*conſil.111.num. 1.& 195.num.1.* Theſaur.*deciſ.164 nu.2.* Rulant.*conſ.32.nu.5.vol.1.*

Menoch.

Menoch.*conſ.75.n.103.*Parlodor.*lib.2.rer.quotid.c fin.n.1.p.2.*Non pertinet † tamen hæc facultas collectandi ad regalia,nec regale appellari poteſt,late Borcholt.*d.n.53.& 54.* Omphal.*d.c.22.* Panorm.*conſ.13.n.5.& conſ.61.n.5.part.2.* Gœden.*conſ.1. de auri & argenti fodin.n.9.*Weſemb.*conſ.45.nu.10.*Menoch.*conſ.119.num.64.* eamq; ſententiam communiter approbatam eſſe aſſerit Borch. *in hoc c.vn.n.54.* 30

Idem † dicendum eſt de ſubcollectis, quæ per ſtatus Imperij regalia habentes exiguntur à ſuis ſubditis, poſtquam contra Turcam in Imperio collectæ ſunt indictæ. Quia huiuſmodi collectæ Imperij per ſtatus à ſuis ſubditis magis in modum executionis, quam iure quodam proprio, & vigore ſuorum regaliū exiguntur, ideoque huiuſmodi ſubcollectatio non eſt de eorum regalibus. Rulant.*d.part.4.lib.2.c 6.num.10* atque ita in Camera Imperiali votatum eſt in cauſa Teutſchmeiſters cōtra Oettingen/ Meich ſ.*deciſ.Cam. imp.tom.2.lib.1.deciſ.6.n.92.* & confirmatur eo, quod ſtatus Imperij eas collectas ita exigant, vt nihil ſibi inde reſeruare poſſint, ſed in certis ciuitatibus, quæ Legſtätte vocantur, totam ſuam portionem definitam ſoluant,idque in Electoribus Imperij etiam locum habeat. Et licet reperiantur in Imperio qui ſuæ ratæ Imperatori ſoluendæ nomine plus, quam præſtare tenentur, à ſubditis exigant, & quod eam excedit, ſibi retineant, tamen hoc male & per abuſum fit, ac ſaluberrimis conſtitutionibus Imperij repugnat, meritoque ſubditis illud reſtituitur. 31

Illa † vero collecta quæ non eſt Imperij ſed ſpecialis ac prouincialis ſtatuum Imperij,de regalibus eorum eſt, habent enim & exercent illud collectandi ius vigore regalium, & iure quodam proprio, nec in imponendis huiuſmodi collectis authoritate ac conſenſu ſuperioris indigent, ſiue dicamus id cōpetere ex conceſſione ac priuilegio, ſiue ex præſcriptione, vel conſuetudine, quib. modis ius collectandi ab inferioribus principibus & aliis recte acquiritur, eoq; quoad conceſſionem facit textus *in c.ſuper quibuſdam §.Præterea.de verbor.ſignif.* ac eſt.illud 32

communissima Dd. sentent a receptum. De præscriptione & consuetudine, eaque immemoriali, probatur id similiter textu in d. §. *Praterea.* & tradunt Innocent. *in cap. si diligenti numer. 9. de prascript.* Iacob. de Aiello *in tractat. de iure adoha num. 24.* Iacobin. de S. Georg. *de feud in verb. Quiquidem inuestiti num. 75. vers. non est dubium.* Guido Pap. *cons. 1. num. 13.* Rosenth. *d. c. 5. conclus. 83. numer. 5.* Sunt vero qui, quantum in specie ad consuetudinem forenses collectandi attinet, minus tempus, quam immemoriale
33 in ea admittunt. Et † sane præter eos, qui quadraginta annos in tali consuetudine requirunt, sunt plures alij, qui solum decennium in ea sufficere existimant, ex quorum numero sunt, Ias. *in l. de quibus num 47. ff. de legib* Felin. *in c. cum nobis num. 6. versic. denuo nota de præscript.* Alex. *cons. 68. nu. 11. vol. 2.* Balb. *in tract. de præscript. 2. part. 5. part. princip. quæst. 6. num. 2. versic. Sed dominus Alexander.* Crauett. *de antiquit. tempor. §. Materia subtilitatis numer. 31.* Parisi. *cons. 25. num 88. volum. 1.* Parpal. *in l. Placet nu. 61. C. de SS. Eccl.* Gail. *obseruat. 52. num. 23. lib. 2.* idque ideo se habere dicunt Ias. Felin. Alexand Crauett. & Parpal. *iam citatis locis*, quod ius collectandi forenses non sit de regalibus siue principi reseruatis. Vedi forenses non sit de regalibus siue principi reseruatis. Ve-
34 rum † immemoriale tempus in consuetudine collectandi forenses requiri, in specie de ea tenent Bart. *in l. cum neque numer. 1. Cod. de incol. lib 10.* Petr. de Vbald *de collect. num. 4. versic. fallit in ciuitatibus* Curt. Iun. *cons. 68. nu. 3. & consil. 90. num 9.* Dec. *consil. 285. num. 6.* Natta *cons. 160 nu. 14.* Laudens. *de fisco quæst. 161.* Corn *consil. 261. lib. 4.* Aretin. *consil. 133. col. 4. vers. ista consuetudo.* Socin. Iun. *consil. 69. num. 20 & 21. lib. 2.* Menoch. *consil. 32 num. 69.* Mynsing. *obseru. 22. nu. 6.* ibi: *aut inueterata consuetudine cent. 5.* iisq; accedit etiam Alexander supra de decennio allegatus *cons. 52. n. 3. lib. 5. & cons. 78. n. 15. lib. 6.* Atq; hęc sententia eo confirmatur, quod ius collectandi sit de regalibus, idque non minus in forensibus, quam subditis locum habeat, siue illud ius principaliter consideretur, siue tanquam extensio & augmentum eius iuris collectandi, quod
35 quis habet in subditis, cum † extensio & augmentum rei censeantur eiusdem esse naturæ & iuris, cuius est res ipsa, cui accedunt

dunt *l. si ex toto, & l. quod in rerum §. si quid post. ff. de legib.* & sic de dotis augmento idem iudicandum sit, quod de ipsa dote. *l. inter socerum §. cum inter ff. de pact. dotal. l. etiam. C. de iur. dot.* eodemque pertinet, quod non solum ius habendi vectigalia, sed & ius augendi & extendendi ea de regalibus sit. Neque vlla hic vera diuersitatis ratio apparet, ob quam facultas collectandi forenses legitime acquisita non sit habenda pro regali. Imo cum maius quiddam sit, posse collectare forenses, quam subditos, difficiliusque in forensibus, quam in subditis admittatur collectarum impositio, vt infra; vbi ad personas, quæ collectas præstare tenentur, deuentum fuerit, ostendetur, eo verius est, ius collectandi tam in illis, quam in his de regalibus esse, & ad acquirendum illud ius per præscriptionem vel consuetudinem non minus in illis, quam in his tempus immemoriale requiri.

Neque † obstat, quod Iason, Felin. Crauett. Parpal. Balb. *dictis locis* & Alexand. *d. consil. 68. num. 11.* suæ opinioni pro maiori confirmatione addant, inferiorem posse statuere ac decernere, vt forenses teneantur ad collectas: quod simpliciter dici non potest, cum non solum notissimi iuris sit, extra territorium ius dicenti impune non pareri *l. fin. ff. de iurisd ict.* sed & † in specie de collectis iuri consonum sit, ideo, quod de regalibus sint, nullum inferiorem, qui regalia non habet, vel in specie regale collectandi legitime non acquisiuit, eas imponere alijs posse, idque etiam ab iis, qui merum mixtumque imperium habent, vel à communitate fieri non possit, nisi ex consensu & conuentione cum iis, quorum interest, ne grauentur, habita, quo casu impositio collectarum de regalibus non est, vt de iis omnibus supra ostensum est. Et † sane cum magistratus ob concessionem & priuilegium Principis dicatur forensibus collectas imponere posse, vt tradunt Luc. de Penna *in l. cum neque num. 3. C. de incol. libr. 10.* Petr. de Vbald. *de collect. numer. 4.* Alexand. *consil. 68. numer. 7. libr. 2.* Bart. *in l. numerum. §. Patrimoniorum nu. 4. ff. de munerib. & honor.* Mynsing. *obser. 22. n. 6. cent. 5.*

36

37

38

Paris.

Parif.*conf 25.nu.52. & 94.vol.1.* Gail.*obseru.52.nu.23.lib.2.* eo ipso negatur, iure communi eum propria authoritate statuere posse, vt extra suum territorium domicilium habentes sine eorum consensu, ac conuentione cum iis habita, ad collectas præstan-
39 das teneantur, cum † is cui iure communi aliquid competit, priuilegio non indigeat, & proprie priuilegium dicatur, quod contra ius vel consuetudinem conceditur, Bart. & alij in *l. beneficium ff. de constit. princ.* Natt. *conf. 163. nu. 3.* Pet. Antibol. *de munerib. part. 2. §. Restat. nu. 1.* Petr. de Vbald. *in d. tract. de collect. num. 45.* vbi addit, ciuitatem & castra non posse imponere collectas forensibus sine principis authoritate, simulque subiicit, Petrum de Perusio consuluisse castrum non posse statuta facere, vt homines alterius castri subeant onera, quæ personis imponuntur, licet bona eorum in districtu talis castri sita sint. Facit etiam pro hac sententia quod ius collectandi sit proprium supremi Principis,
40 vt supra ostensum est, & † eius intersit suo imperio subiectos huiusmodi oneribus & exactionibus non facile premi & grauari *l. cum ratio §. si plures ff. de bon. damnat. c. 1. in princ. de prohib. feud. alien.*
41 *per Frideric.* Et † sane hic locum etiam habere videtur, quod est *in l. Ambitiosa ff. de decret. ab ordin. fac.* ambitiosa scilicet esse huiusmodi statuta & decreta, quibus statuitur vt forenses collectas soluant, & sic proprium commodum fauorque populi captetur.
42 Etsi † vero, vt in specie ad consuetudinem redeamus, nonnulli ex iis, qui decennali consuetudine ius collectandi forenses acquiri posse existimant, ea ratione nitantur, quod decennium ad introducendam consuetudinem sufficiat, tamen nec hoc obstat, quo minus immemoriale tempus in consuetudine collectandi necessarium esse dicendum sit. Nam regulariter quidem id ita se habet, quod consuetudo decennio introducatur, sed hoc fallit in regalibus, cum in iis immemorialis consuetudo re-
43 quiratur, vt supra *lib. 1. cap. 5. nu. 136.* ostensum est. Et † cum tempus immemoriale præter alios effectus vim etiam habeat pacti & contractus, item priuilegij Cæsarei, vt similiter *d. cap. 5. num. 138. & 170.* demonstratum est, dicendum est, per consuetudinem imme-

immemorialem ius collẽctandi forenses ita acquisitum censeri, ac si per pactum, contractumue, vel etiam per priuilegium Cæsareum id factum esset, ideoque † hic à tali consuetudine ad statutum argui & inferri non potest, nec locum habet, quod statutum ac consuetudo paribus passibus ambulare & eandem vim habere dicantur, Bald. *in l.2 nu.4.vers.consuetudo & statutum.Cod. quæ sit longa consu.* Franciscus Niconit.*ad rubr.ff.de nou.oper.nunc.n. 257.* Alexand.*cons.190.n.11.vol.2.* Riminald.*cons.18.n.3.& 9.lib.1.& cons.304.nu.5.lib.2.* Crauett.*cons.151.n.3.* Wesemb.*cons.50.nu.13.& consil.53.n 59.* 44

Porro † quocunq; modo quis legitime hoc regale collectandi subditos vel etiam forenses habet, curæ ei esse debet, vt sibi ab omni innouatione & abusu per impositionem collectarum temperet, *l.sancimus §. Caueant.C. de agric. & censit.* & † suum marsupium ante omnia excutiat, nec ad libitum & placitum eas exigat, Cyn. Bald. Alberic. & Castrensis *in l. neminem ab angariis C.de SS. eccles.* Guid.Pap.*qu.551.in fin.* Iacobin.de S.Georg.*de feud. in verb. Qui quidem inuestiti n.76.* Faber *in l.2. num.2.C. de statuis & imagin.* Isern.*in hoc c.vn.num.59.* & Afflict.*ibid. in verb. Extraordinaria num.1.& 2.* Schneidw.*de feud.part.5.nu.119.* Rosenth. *d.c.5. conclus.97.nu.1.* Ioan.Koppen.*quæst.32.nu.2.* Ferrar.Montan. *de feud. lib.6.cap.5.versic. Quisquis igitur.* vbi eleganter ait, quisquis subsidium collectæ à suis exigere constituit, prius in se descendat, quam id indixerit, quid valeant humeri, quæ sint ærarij vires, nunquid paulo ante hac ope sit adiutus, in quem vsum exacta vertantur, in aleamne an in pompam parum necessariam, tum quid subditi possunt. Iusta † etiam collectandi causa, quæ videlicet in publica vtilitate & necessitate fundata sit, subesse debet, Luc.de penna *in l.fin.n.59.versic. Mihi C.de quib.muner.* & post eum Paris.*cons.25.n.71.lib.1.* Thomat.*in tract.de collect.§. Nescienter nu.3.* Schneidw.*d.loco* Rulant.*de commiss.part.4.libr.2.cap.6.num.17.& 76.& in hoc c.vn.* ita præter alios tradunt. Afflict. & Isern. *iam citatis locis.* quod † tamen ita accipiendum est, vt si ipsimet etiam, qui hoc regale habent, necessitate singulari premantur, & suis 45 46 47 48

viribus & propriis reditibus huic necessitati occurrere non poss. sint, liberum iis sit à suis subditis collectas exigere, quibus sibi succurrant, *argum. l. 1. ff. de alend. lib. cum similibus*, Schneidwin. *d. numer. 119. & 121.* Ferrar *Montan. d. cap. 5. vers. ratio autem iudicandi.* Bursat. *cons. 16. nu. 14.* ibi *pro aduentu principis illiusq. necessitate. libr.* Mynf. post alios à se adductos in *respons.* :. *n. 104. decad. 1 1.* Rosent. *d. concl. 79. n. 1. & 2.* Decian. *resp. 41. n. 60. vol. 2.* Frider. *de mand. iud. lib. 2. c 44. n. 4.* Andr. Knich. *de Sax. non prouoc. iur. c. 5. verb. Steur nu. 288.* Monet † vero Hostiensis *in sua summa rubr. de immun. eccl. n. 5. vers. debet tamen fieri.* vt abusui occurratur, & eiusmodi impositio collectę tanto minus subditis praeiudicet & noceat, scripturam confici & per eam caueri debere, quod non ex debito, sed gratis detur, eoq; facit textus *in c. pontifices.* & ibi gloss. *in verb. Et cum cautela. 7. qu. 1.* neq; haec cautela hodie rara est, appellanturq; huiusmodi scripturae Reuersales, quas tamen domini nonnunquam tanti non faciunt, vt non de nouo facile subditos interpellent, & collectas exigant, necessitatem aeris alieni vel alium obtendentes, ideoq; non desunt subditi qui hoc nomine apud supremum magistratum conquesti sunt, & mandata contra dominos impetrarunt.

49

50 Adducuntur † vero à Dd. sex speciales casus, de quibus tractant, an & quatenus per inferiores dominos subditi collectari possint, de quibus videre licet Parpaliam *in l. placet. num. 55. C. de SS. eccles.* Festas. *de aestim. & collect. part. 2. c. 4. num. 45. & seq.* Speculat *tit. de feud. §. Quoniam nu. 67.* Hostiens. *in sua summa tit. de immunit. eccles. num. 3. vers. publicam vtilitatem.* Chassan. *in consuetud. Burgund. tit. Des iustices. §. 4. in princip. num. 8* Iacobin. *de feud. in verb. qui quidem inuestiti numer. 75.* Thomat. *de collect. §. nescienter numer. pag.* (mihi) 395. Clar. *in §. feudum quaest. 59 per tot.* Rosenth. *d. cap. 5. conclus. 76. & 77.* Alberic. de Rosat. *in suo dictionario in verb. Dominus.* Bursat. *d. cons. 16. num. 27. lib. 1.* Guid. Pap. *cons. 1. num 14.* Frider. *d. lib. 2. cap. 45. num. 5.* Inter † hos etiam est redemptio domini à captiuitate, *arg. c. cum apostolus c. cum prohibemus de censib.* Rosenthal. *d. conclus. 76. num. 5.* Chassan. & Thomat. *dict. loc.* Iacob. de

51

Georg.

Georg. *d.* §. *verb. qui quidem inuestiti num.* 77. Item incursio hostilis, Bart. in l. placet Cod. de excus. mun. Frider. de mandat. Iud. *cap.* 44. *nu.* 5. *lib.* 2. Rosenth. *d. c.* 5. *concl.* 86.

Et si dominus pro elocanda filia subditos collectare velit, de quo casu quamplurimi sentiunt, recte impositionem collectæ fieri, etiamsi ea impositio non sit talis, de qua supra dictum est, hoc est, si ex pacto & conuentione cum subditis habita fiat, eamque sententiam communiter receptam esse asserunt Mynsing. *obseru.* 21. *numer.* 4. *cent.* 5. & Petr. Gregor. *syntagm. iur. lib.* 3. *c.* 7. *n.* 11. nec desunt, quibus ea sententia adeo placet, vt licet negent in reliquis omnibus subditos collectari posse, tamen in hoc casu admittant. Sed ratio quæ de publicæ vtilitatis defectu in plerisque reliquis casibus spectatur, hoc etiam casu attendi debet, cum ad priuatum domini commodum pertineat, quod filia dotetur. Accedit quod nec mater quidem filiam, nec frater sororem dotare teneatur *l. cum plures* §. *pen. versic. sed non dabit dotem sorori ff. de administrat. tut. l. neque matrem. C. de iur. dot.* Quare de iure communi verius est, subditos pro elocanda filia non posse collectari, eamq; sententiam amplectuntur Iacob. *de feud. in verb. qui quidem inuestiti num.* 75. *vers. nam circa subsidium ad filiam.* Salicet. *in l.* 3. *n.* 3. *vers. sed ex his C. nou. vectigal. instit. non poss.* Rebuff. *in l.* 1 *C. de exact. tribut.* per *l placet C. de excus. muner. lib.* 10. Menoch. *d. num.* 3. Brun. *cons. feud.* 31. *nu.* 7. Clar. *in* § *feudum quæst.* 29. *num.* 2. Late Boer. *d. decis.* 126. & Vasq. *illust. qu. lib.* 1. *c.* 7. *num.* 3. atque hanc sententiam etiam communem esse testatur Paris. *cons.* 25. *num.* 2. *vol.* 1. & magis communem dicunt Brun. & Clar. *d. locis.* Etsi † vero de consuetudine generali Germaniæ inde recessum esse asserat Mynsi. *obs.* 21. *n.* 4. *cent.* 5. Kirchou. *comm. opin. cent.* 5. *concl.* 77. Husan. *de propriis hominibus c.* 6. *quæst.* 45. *numer.* 5. Frider. *d. c.* 44. *nu.* 12. Idemque velle videatur Zas. *de feud. part.* 7. *num.* 50. tamen † responderi potest cum Ioan. Koppen. *d. quæst.* 31. *nu.* 9. & Rosenth. *d. concl.* 77. *num.* 2. *lit.* b. id fieri ideo, vel quod collectam imponentes specialiter eatenus sint priuilegiati, vel etiam quod subditi sponte consentiant, & ex conuentione se obligauerint, vel ex

52

53

consuetudine ius collectandi acquisitum sit, idq; confirmatur eo, quod in Camera Imperiali secundum ius commune pronũciatum sit, de qua præiudicium in causa Hanaw. contra Hanaw. extat inter sententias Cameræ editas à Christiano Bart. *tom.* 2. 54 *pag.* 132. Atque † hæc cum ita se habeant in filia, tanto magis repugnaret iuri communi & Cameræ Imperialis decisioni, si pro filij nuptiis aliquid à subditis peteretur, cuiusmodi petitio à Rofredo *de ord. iudiciar. part.* 5. *rubr. sacramentum cuiuslibet Vasalli &c. num.* 3. *versic. pro filio autem*, Iasone *in d. l. placet. in* 2. *lect. num.* 19. Speculatore *in d.* §. *Quoniam num.* 67. *vers. pro filio autem vxorando*, & aliis vnanimi consensu reprobatur, quæ reprobatio eo etiam confirmatur, quod dotis nomen habere non posset, quod pro filio daretur. Reperiuntur tamen hodie, qui per abusum hac in re peccant, dum pro filij etiam nuptiis aliquid petunt, & quod precario obtinuerunt, tandem tanquam legitima consuetudine 55 approbatum, iure sibi competere contendunt. An † autem, si statuatur consuetudinem extare, vel conuentionem certam initam esse, ex qua pro filia elocanda subditis collecta imponi possit, extensio fieri debeat ad spuriam, discrepantes quidẽ sunt Dd. sententiæ, nec desunt, qui affirmatiue respondent, Præpos. *in c.* 1. §. *similiter. n.* 2 *de capit. Corrad.* Chassan. *in consuet. Burgund. tit. des iustices.* §. 4. *verb. Mariage d'une fille. nu.* 5. Laudens. *in c.* 1. *num.* 7. *an apud iudicem &c.* Zas. *de feud. part.* 7. *n.* 50. sed rectius contra sentiunt Iacobin. de S. Georg. *de feud. in verb. qui quidem inuestiti & num.* 76. & 79. Andr. Gail. *obseru.* 88. *nu.* 11. *lib.* 2. Frider. *d. c.* 44 *n.* 13. Nam consuetudo, præsertim iuri communi contraria stricti iuris est, & stricte interpretanda, *argum. l. si vero* §. *de viro ff. solut. matrim. l. Quicquid astringendæ ff. de verb. obligat.* Roman. *cons.* 516. *nu.* 4. Alexand *consil* 68. *n.* 5. & 19. *lib.* 2. Ruin *cons.* 167. *nu.* 10. *vol.* 3. Crauett. *consil.* 170. *nu.* 4. Decian. *respons.* 11. *num.* 181. *vol.* 1. idem dicendum est non solum de stipulationibus, sed & de pactis, quibus vt aliquid fiat placuit *l. si vnus.* §. *ante omnia ff. de pact. l. plenum.* §. *si cum dies ff. de arbitr. l. in lege fundi. ff. de contrah. empt. l. Rutilia polla. ff. eod.* Paris. *cons.* 52. *num.* 9. *vol.* 1. Modestin. Pistor. *consil.* 1 *num.* 29. & *con-*

& conf.35.nu.7.lib.1. & merito alias etiam huiusmodi extenſio de liberis legitimis ad ſpurios odioſa cenſetur.

Quamdiu † vero aliqua ex juſtis cauſis, in vtilitate publica, vel etiam vera jus collectandi habentis neceſſitate, fundatis manifeſte non apparet, collectæ, vt ſeruitutis ſpeciem habentes, omnino odioſæ eſſe cenſentur *arg. l.1. C. vectigal. nou. inſtit. non poſſ.* Ferrar. Mont. *d. cap.5. verſic. ſed de minori*, aſſerens odijs eſſe plenas Ioan. Koppen. *d. quæſt.32. num.2.* dicens valde eſſe odioſas. Tiraquel. *de retr. lign.* §.*15. gloſſ.1. nu.12.* Et † interpretatio contra eas fieri debet, Abbas *conſil.20. nu.3. part.2.* Crauett. *conſ.111. nu.26.* Autor voti Cameralis, quod eſt apud Tilemannum de Benign. *ſyntagm.2. decad.3. vot.1. num.124.* atque in dubio contra eas judicandum eſſe Corne. *conſ.149. num.8. lib.4.* Surd. *conſil.234. num.20.* Fab. de Anna. *conſil.59. nu.83.* & ſemper quando in vno actu duæ cauſæ concurrunt, attendi debet ea, quę in collectis vel ſimilibus minus grauat, Bart. *in l. ſi pupillus in princ. num.7. ff. ſi ex noxali cauſ. agat.* Cacher. *deciſ.4. num.5.* Dec. *conſil.457. num.8.* metuque † & vi à ſubditis collectæ extortæ eſſe præſumuntur, Innoc. *in cap. ſi diligenti. num.5. verſ. item nota quod cum tantum de præſcript.* Luc. de penn. *in l. quemadmodum verſic.159. C. de agric. & cenſit.* & poſt eos à ſe allegatos Maſcard. *de probat. concl.316. in fin.* Ruin. *conſ.111. nu.21. vol.5.* Pariſ. *conſ.25. num.22.* Garz. *de expenſ. cap.9. num.3.* Schrader. *de feud. p.10. ſect.5. nu.117. & ſeqq.* allegans plures alios, Socin. jun. *conſil.98. num.36.* Menoch. *de præſumpt. lib.3. præſumpt.126. num.14.* adeo, vt in ijs etiam præſcriptio tacita ſubmurmuratione interrumpi dicatur, Cæſ. Vrſill. in addit. ad Afflict. *deciſ.282. num.12.* Fulu. Pacian. *lib.1. de probat. c.30. num.80.* Iohan. Bapt. Coſta *de fact. ſcient. & ignorant. deciſ.27. numer.7. cent.2.* Petr. Auguſt. Morla *in empor. jur. p.1. tit. de ſeruitut. quæſt.4. nu.24. & ſeqq.* ac † docet experientia, collectarum vſum quandoque interuerti & ad quæſtum transferri, vt ſcribit Gail. *obſ.52. num.1. lib.2.* & Thomat. *in d.* §. *ne ſcienter. num.6.* vbi † ob eiusmodi cauſam ait, hodie (proh dolor) pellem populorum excoriari, & vix precarium ſpiritum dimitti, idem dicunt Schneidwin. *d. part.5. num.119.* Ferrar. Montan. *d. cap.5. verſic. quiſquis igitur* Ioan. Koppen. *d. quæſt.32. num.2.* Andr.

56 57 58 59 60

Knichen. *de Saxon. non prouocand. jur. cap. 5. num. 295.* Wesenbec. *d. consil. 45. num. 17.* & ante eos dixit Bald. *in l. ex hoc jure. num. 64. ff. de justit. & jur.* Atque huc pertinet etiam, quod non solum collectarum vsus interuertatur & ad alium vsum, quam ad quem principaliter destinatus est, & quidem ad merum quæstum transferatur, sed & huiusmodi vsus cessante causa collectandi, cum tanto maiori detrimento subditorum continuetur etiam juri communi & recessibus Imperij consonum sit, quod cessante causa, collectæ etiam cessent, & collectas ad alium vsum quam destinatæ sunt, verti non posse, adeo verum est, vt in recessu Imperij de anno 1594. ipse etiam Imperator ad eam rem se adstringat, quod collectas ad nullum alium, quam destinatum vsum transferre & vertere velit. Pertinet huc etiam, quod de abusu juris collectandi contra subditos supra *num. 4.* dictum est. Quantopere vero, & quam varijs pœnis ij, qui collectandi jure prædictis modis abutantur, & varia nouarum & iniquarum exactionum genera contra subditos excogitant & ijs extorquent [quorum magnum catalogum recenset Caspar Glockens *dispu. de contributionib. concl. 3.*] diuersis temporibus puniti sint, historici & alij scriptores de superiorem non recognoscentibus & alijs testantur: ac debebát omnes Principes & magistratus ob oculos habere eiusmodi exempla, & quidem simul etiam proborum Principum ac magistratuum, qui vel nullas extra ordinem collectas imponunt subditis vel eorum voluntario consensu ob veram vtilitatem publicam ad hanc impositionem adducuntur, vel postquam male imposuerunt, pœnitentia ducuntur, & se male fecisse profitentur, qualis præter alios fuit Mahometes ille Turcarum Imperator, qui Constantinopolim occupauit, & testamento condito, plurimum sibi dolere, testatum reliquit, quod extra ordinem suis prouincijs imperasset pecuniam, teste Cominæo, qui se testamentum vidisse attestatur. Quæ pietas, quod non Christianus sed Ethnicus fuerit, eo magis admiranda & commendanda est. Ludouicus XII. Galliarum Rex pius, & à subditis inique grauandis abhorrendissimus, cum propter inopiam Regij fisci & patrimonij ex bellis ciuilibus & externis à Ludouico Vndecimo &

Carolo VIII. & ipsius deniq; ductu & auspicijs gestis ortam, grauia onera subditis imponeret, tamen, quia hac in re more maiorum conuocatis regni ordinibus, & exposita necessitate præsenti illorum consensu & approbatione omnia faceret, inque regni vtilitatem nullumque omnino alium vsum collectam pecuniam conuerteret, tantum abest, vt in reprehensionem incurrerit, vt etiam patris patriæ nomen populi suffragio obtinuerit. Quod memorabile & laudatissimum exemplum est collectæ ex justa causa petitę, & simul consensu ordinum regni accedente obtentæ, veriq; eius vsus ac insecuti summi præmij, quo videlicet Rex patris patriæ nomen adeptus est, quale nullum alium Galliarum Regum ante eum obtinuisse, refert Bodin. *de Repub. lib. 1. c. 9.*

Vt autem, postquam præter alia de ijs, qui collectas exigere possunt, & de causis justis collectandi dictum est, ad eas personas, quibus collectæ imponi possunt, & alia transeamus, sciẽdum † est huiusmodi personas esse subditos & incolas, *l. rescripto. §. fin. ff. de muner. & honor. l. incola & his ff. ad municipal.* etiamsi † sint minores, Parpal. *in l. placet. num. 32. C. de SS. eccles.* Frider, *de mandat. jud. lib. 2. cap. 45. num. 16.* ijsque † annumerandi recens in locum aliquem, vt ibi habitent, venientes, si collecta sit imposita ob necessitatem, quæ post eorum aduentum & non ante emersit, Bart. *in l. prouidendum* per illum textum *Cod. de decurion. lib. 10.* Parpal. *in d. l. placet. num. 36.* Laudens. *in tract. de fisc. quæst. 160.* Thomat. *de collectis. § pauperes. numer. 12.* Gail. *de arrest. Imper. cap. 9. numer. 21.* Legatarius, si post mortem testatoris collecta indicta sit, *l. cum seruus. §. hæres. ff. de legat. 1.* Surd. *consil. 146. numer. 13. & 23.* Tiraquell. *de retract. consang. § 6. gloss. 1. nu. 7.* Garz. *de expens. cap. 11. numer. 51. & seqq.* Decian. *respons. 37. numer. 14. & 15. vol. 2.* & † volentes post collectam impositam recedere, *l. incola iam* & ibi Bart. *numer. 1. ff. ad municipal. arg. l. is cum quo. ff. de aqua pluu. arcend.* Speculat. *tit. de censibus. § nunc dicendum numer. 13.* Franc. Lucan. *de fisc. & eius priuileg. part. principal. 3. §. 1. numer. 21.* Bald. *in l. 1. num. 1. in fin. Cod. de Incol. lib. 10.* Zas. *in l. ait prætor. §. hoc edictum. numer. 4. de damn. infect.* Petr. Antibol. *de munerib. part. principal. 3. §. 1. numer. 31. vers. sed quid erit, & §. 4. numer. 99.*

61 62 63 64

Roman.

Roman. *consil. 161. num. 3.* communem hanc opinionem esse addens, Parpal. *in d. l. placet. num. 34.* idem de communi opinione asferens Gail. *d. num. 21.* Bonis † suis fraudulenter cedentes *arg. l. si pater. & l. propter honorem. C. qui bon. ced. poss.* Ias. *in l. in emphyteuticarijs num. 26. C. de jur. emphyteut.* Brun. *in tract. de cess. bon. quaest. 9. nu. 3. & 5.* Auster. ad Capell. Tholos. *61. num. 3. quaest. 134. in princ.* Bald. *in l. 1. C. de sentent. quae pro eo quod interest*, Parpal. *in d. l. placet. nu. 46. vers. & pariter.* Bart. *in d. l. is cum quo. nu. 2. ff. de aqua & pluu. arcend.* Compensatione contra collectas vti, & in ea se fundare volentes, siue sit illiquidum, siue etiam liquidum, quod iis debetur *l. ob negotium ff. de compensat. l. non vtique. §. si autem. ff. de administr. rer. ad ciuit. pertinent. l. in ea quae*, vbi Castrens. *l. si ex venditione. l. fin. C. de compensat.* Thomat. *de collect. §. exposuimus. num. 19.* Is † propter quem collectae impositio facta est, Dyn. *in l. ab omnibus. §. si Titio.* ac ibid. Bart. *num. 1. & 2.* Angel. *num. 4.* Bald. *nu. 1.* Castrens. *nu. 4.* & Alberic. de Rosat. *num. 7. ff. de leg. 1.* Speculat. *in d. §. nunc videndum. num. 14.* & *ibid.* Ioannes Andreae *in addit.* Nicolaus Festas. *in tract. de aestimo & collect. part. 2. cap. 4. nu. 49.* bona † etiam controuersa & litis dubiae euentui subiecta possidentes, text. *in l. de limitibus. §. haec de reditibus* & ibi Bart. *num. 41. Cod. de agric. & cens. lib. 11.* Parpal. *in d. l. placet. num. 81. versic. & quando pendet lis* Thomat. *in d. §. pauperes. num. 31. in fin. & in § sane. num. 28.* bannitus † probonis, quae vllo modo retinet vel postea acquirit, Bald. *in d. l. placet. num. 30. versic. quaero an exbanniti & in l. fin. num. 2. versic. sed nunquid C. si propter public. pensitat.* Bart. *in l. inter quos. §. damni. num 3. ff. de damn. infect.* Castrens. *in l. si seruus plurium. §. si quis ante. num 3. ff. de leg. 1.* Iul. Ferret. *de gabell. num. 485.* Nicolaus Festas. *d. cap. 4. nu. 35.* imo † & fiscus pro re confiscata, etiamsi is, cuius bona confiscata sunt, in aestimo reperiatur, & de praeteritis collectis soluendis agatur, Festas. *d. cap. 4. num 34.* Roman. *consil. 73. num. 5.* Socin. *consil. 119. col fin. versic. vndecimo* Calcan. *consil. 68. num. 5.* Thomat. *in d. tract. de collect. §. exactis. nu. 18.* forenses † etiam ratione bonorum in alieno territorio sitorum ad praestationem collectarum obstrictos esse secundum plurium opinionem, ait Mynsing. *obseru. 21. nu. 1. cent. 5.* vbi etiam in specie aliquot Dd. pro eadem opinione allegat,

allegat, idque facit etiam Gabriel *commun. conclus. lib.6.tit.de jur. immunitat.conclus.2.num.2.* contrarium tamen verius est *l.cum nec C.de Incol.l.libertas.§ sola.ff.de municip. l.praeterea.§.patrimonium & l.rescripto.§.fin.ff.de muner.& honor.* quem textum Dd.communiter pro hac contraria sententia allegant. Eamque sententiam comprobant etiam Mynsing. *cent.5. obs.22.num.3.* Gail. *de arrest. c.10.num.5.* Schurff. *cent.1.consil.59 nu.26.* Et facit pro ea, quod nec honores, nec commoda percipiant, ideoque collectis merito non grauentur, Natta. *consil.160.num.7.& 8.* Mynsing. & Schurff. *dd.ll.* Neque † refragatur *l forma.§ si vero.ff.de censib.* quia attendendum est, eam loqui non de collectis, sed censu, qui à collectis differt, & de quo certum est, quod de agris in alieno territorio sitis domino territorij solui debeat, idque probatur non solum ex text. *in d.§. si vero,* sed & facit eodem *l.fin. C.de exact. tributor. lib. 10.& l.omnes Cod.sine cens.vel reliq.* & traditur à Bart. Ias. & alijs Dd. *in d. l.placet.* Atque † hanc posteriorem sententiam frequentioribus calculis à Dd. receptam esse testantur Parpal. *in d. l. placet. num.56.* Mynsing. *d.obs.22. num.2. & 5.* Gabriel *d.conclus.2.num.3.* Fichard. *consil.143.num.4. lib.2.* vbi addit idem testari Corn. *consil. 203.num.3 vol 1.* 71 72

Hoc † jus tamen fallit in ijs casibus, quibus concessione ac priuilegio Principis, vel praescriptione aut consuetudine immemoriali jus collectandi forenses acquisitum est, vt supra est ostensum. Similiter † fallit eo casu, quo collecta ob communem vtilitatem ipsos etiam forenses ratione suarum rerum & possessionum concernit, cum juri etiam naturali sit consentaneum, vt eum sequantur incommoda & onera, quem sequuntur commoda *l.nam natura ff.de condict. indeb.1. §.fin.ff.de aq.pluu.arcend. l.secundum naturam.ff.de reg. jur.* & facit pro hac sententia *l.ad instructiones C.de sacros.eccles.* vbi ecclesiasticae etiam personae ob huiusmodi communem vtilitatem, ex qua ratione bonorum commodum percipiunt, collectas soluere tenentur, de qua re infra suo loco dicetur. 73 74

In † ijs quoque forensibus, quorum bona in catastro territorij conscripta sunt, limitationem constituendam esse, praeter 75

Eeee alios

alios tradunt Fastaſ. *de jur. collect. and. & aſtim. part. 2. cap. 3. num. 47.* Pariſ. *conſil. 25. numer. 94. vol. 1.* Dec. *conſil. 285. numer. 5.* Curt. Iun. *conſil. 42. numer. 4.* Burſat. *conſil. 17. numer. 13.* Natta. *conſil. 286. num. 6.* Weſenbec. *conſil. 72 numer. 12.* Surd. *conſil. 162. num. 30.* Thomas. *de collect. §. exactis, numer. 36. & 37.* Rulant. *de commiſſar. part. 4. lib. 2. cap. 6. numer. 70.* Mynſing. *obſeruat. 22. numer. 7. verſic. quid item ſi prædia cent. 5.* Gail. *obſeruat. 52. numer. 24. lib. 2.* Idque adeo in jure fundatum eſt, vt is, qui alias immunis à collectis eſt, ſi ſemel ſciat ſua bona in communi cataſtro territorij conſcripta eſſe, & intra decēdium appellationis remedio non vtatur, cenſeatur renunciaſſe ſuo priuilegio, & oneri collectarum ſe ſubiecisse, *argumen. l. ſi adſcribatum, & l. hi qui ad. Cod. de appellat.* Iaſon. *in l. 3. numer. 59. ff. de conſtitut. princip.* Ang. *in l. 1. § ſi quis tutor. ff. quand. appell. ſit.* Lancellot. *de attentat. p. 2. cap. 4. limit. 25 numer. 4.* Cacheran. *deciſ. 91. numer. 5. & 9.* Ant. de Amat. *deciſ. 159. numer. 9.* Burſat. *d. conſil. 17. numer. 79.* Bertrand. *conſil 227. num. 20. verſ. Nono vol. 3.* Pacian. *conſil. 7. numer. 34.* quemadmodum econtra exemptio ab onere collectarum eo ipſo probari cenſetur, ſi bona in cataſtro ſiue æſtimo non reperiantur, & ſic de defectu regiſtrationis hac in re conſtet, Anton. Sola. *in conſtit. Sabaud. de jur. emphyt. gloſſ. 1. p. 3. fol. 109. numer. 9. circ. fin.* Surd. *conſil. 234. numer. 8.* Pacian. *conſil. 7. num. 95. & ſeq.* Quæritur vero an quod de conſuetudine quoad forenſes modo dictum eſt, in lege etiam municipali ſiue ſtatuto, quo cauetur, vt forenſes de ſuis facultatibus collectas ſoluant, locum habeat? De hac quæſtione ſupra *num. 44.* egimus, vbi ſententiam negatiuam defendimus.

76 Obſeruandum † vero eſt de ſupra dictis & alijs omnibus, qui ſoluere collectas tenentur, quod collecta ſit onus fructuum, *l. ſi pendentes. §. ſi quid. ff. de vſufruct. l. ſi ſine. §. Lucius. ff. de adminiſtra. tutor. l. neque ſtipendia. ff. de impenſ. in reb. dotat. fact.* Bellon. *conſil. 12. numer. 6.* Dec. *conſil. 156. numer. 3.* Roman. *conſil. 73. numer. 5. & in l. inter quos. §. damni. ff. de damn. infect.* Bald. *in l. ad inſtructiones. num. 3. Cod. de SS. eccleſ.* Cacheran. *deciſ. 83. numer. 4.* ideoque † æquum

77 eſſe cenſeatur, vt poſſidens fructusque ſuos faciens, collectam ſoluat, etiamſi alius in æſtimo adhuc reperiatur Alex. *conſil. 14. num. 1.*

num.8.vol.6. Festas.*d.part.2.cap.1.num.37.* plures alios allegans, & post Curt. Iun. *consil. 42. num. 1.* communem hanc esse regulam asserens. Atque huc pertinet, quod in constitutione Imperij de anno 1594. §.Demnach dann/2c. statuitur, ipsos possessores nouos ditionum contribuere solitarum, onera earum sustinere debere, quod † si vero territorium aliquod inter plures commune sit, 78 possessor domus gentilitiæ collectas præstat, ita tamen, vt à consortibus viriles partes in Camera repetere possit, vt sancitum est in constitutione de anno 1576. Ex † prædicta regula de possessoribus & fructus percipientibus illud etiam consequitur, quod ad 79 prçstationem collectarum tanquam oneris fructuum teneantur merus vsusfructuarius, *l.hactenus* & ibi Alberic. de Rosat. *nu.3.ff. de vsufruct.l.si pendentes.§.si quid cloacarij eod.tit. l.quæro.* & ibi Bart. *in princ.ff. de vsufruct. legat.* Francisc.Lucan. *de fisc.part.princ.3. §.1. nu.25.* Cacheran. *d.decis.83.nu.4.* Hartman. Pistor.*quæst.46.nu.33. lib.1.* Caualcan. *de vsufr.nu.160. vers. hinc est & decis.44.num.54. & seq.* Iohan.del.Castill.*de vsufr.c.56.nu.14.* Garz.*de expens.d.c.11.nu. 47.* Bellon.*d.cons.12.nu.7.* Fab.Turret.*cons.53.nu.4.* Bald.*cons.237. nu.2. versic. tamen ad collectas vol.5.* Alexand.*consil.35.nu.12. vol.4.* creditor † solo pignoris jure rem possidens, Bart. *in l. inter debi-* 80 *torem.nu.1.ff.de pact.* Bald.*in l.summa.nu.1. C.de pignorib.* Parpal.*in d.l.placet.nu.54.versic. Et tandem* (addens † post Bald.*in d.l.summa,* 81 *nu.2.* collectas à debitore per creditorem repeti posse) Thomat. *in d. § pauperes, nu.37.* maritus † ratione rerum dotalium, Bart. *in* 82 *l.vn.vers.Item quærit gloss. C.de mulieribus & in quo loco lib.10.* Guid. Pap. *decis.396. nu 2.* Ioan. de Amic.*consil.69.nu.14.* Alex.*cons.148. per tot. lib.6.* vxor † de rebus paraphernalibus, Bald. *in l.licet in pr.* 83 *C.de jur.dot.* Guid.Pap.*d.decis.396.nu.3.* Parpal.*d.nu.54.versic Item & secundo.* emphyteuta † de rebus emphyteuticis, Lucas de 84 penn.*in l.1. C.de indict.lib.10.* Ias. & Dec. *in l.2. C de jur.emphyteut.* Ant.Sola.*in constit.Sabaud.de jur. emphyteut.d.glo.2.nu.26.* Garz.*de expens.c.12.n.69.* Ioan.de Amic.*cons.8.nu.6.* Laurent.Syluan.*cons. 47.nu.9.* Alex.*cons.4.nu.3.vol.1.* Rulant.*de commiss.part.4.lib.2.c.6. n.62.* Et licet nõnulli Dd. dissentiant, ex quibus sunt Bart.*in l.priuata,n.2.C.de excusat.mun.lib.10.* Francisc.Lucan.*d part princ 3.§.1.*

 nu.27.

num.17. Parpal.*in d.l.placet.nu.74.* Thomat.*in d.§.pauperes.nu 29.*
tamen ſuperior ſententia non tantum eſt verior, ſed & eam com-
muniter receptam eſſe teſtantur Curt.Sen. *conſil.36.in fin.* Nico-
laus Feſtaſ.*d.part.2. cap.4.num.24.* Iul.Clar.*in §.emphyteuſis quaeſt.*
85 *46.nu.1.* atque † hoc ipſum locum habet etiam in libellario, Ni-
colaus Feſtaſ.poſt Socin. & Ruin. à ſe allegatos. *d.cap.4.num 25.*
86 Rulant *d.nu.62.* & † in conductore ad longum tempus, Parpal.
in d.l.placet.nu.48. Natt.*conſ.36.nu.3.vol.1.* Vincent.Caroc.*d.locat.*
conduct.part.2.tit.de collectis.nu.7. vbi hanc ſententiam commu-
nem eſſe teſtatur, idq; affirmat etiam Soarez *in theſaur.commun.*
opin.in verb.conductor ad longum tempus. idque communiter rece-
ptum eſſe teſtatur Ioan.Gutier.*canonicar.quaeſt.lib.2.c.12.nu.3.*

Inquilini vero & coloni, qui ad longum tempus non con-
duxit, alia ratio eſt, & quidem de inquilino, quod non ipſe ſed
dominus, qui penſionem percipit, ad collectas teneatur, tradunt
Roland.à Vall.*conſil.66 num.32.vol.1.* poſt Luc.de penna *in l.1 C.*
de annon.& tribut.lib.10.& in l.2.C.de praed.naucular.lib.11. Rulant.
87 *d.cap.6.num.61.* Idem † dicendum eſt de colono, qui pecuniam
ſoluit, non autem ſi partiarius ſit, qui ratione fructuum pr[illegible]
eorum tenetur, Franciſ.Lucan.*d.part.3.§.1.num.17.verſ.* [illegible]
vero. Corſet.*in ſingular.in verb.locatio.* Rulant.*d.num.61.* [illegible]
lonus Vincent.Caroc. *d.tit.de collect.numer.9.* S.chard.[illegible]
de contractib.n.11. allegans text.*in l.ſi ſine.§.Lucius.ff.de admini*[illegible]
tutor. Roland.à Vall.*d.conſ.66 n.29.poſt.* Luc.de penna *in l.*[illegible] *quaeſt.*
17.C.de quib.munerib.ſe nem.excuſ.lic.lib.10. additque Rolandus de
partiario id eo confirmari, quod & ad decimas teneatur huius-
modi colonus pro ſua parte fructuum, & dominus praedij pro
parte, qui ad ipſum perueniunt, per *c.à nobis.& c.tua.de decim.* In-
88 ter † eos vero, qui ad collectas non tenentur, ſunt cum primis
etiam pauperes, quorum videlicet opera ac induſtria vix a[illegible]
tis ſufficiunt, textus eſt elegans *in l.cura.§.inopes.ff.de munerib.&*
honorib. cuius verba ſunt: *inopes onera patrimonij ipſa non habentes ne-*
ceſſitate non ſuſtinent, eoque pertinet, quod in conſtitutionibus
89 Imperij inopiae rationem habendam eſſe ſtatuatur, atque † hinc
eſt, quod nec ſteriles res poſſidentes ob ſterilitatem, quaſi pau-
perta

pertatem, de iis rebus collectas soluant *l.forma ff. de censib.* Alberic. de Rosat. *in rubr. ff. de muner. & honorib. nu.* 102. Lucan. *de fisc. & eius priuileg. part.* 3. §. 1. *nu.* 13. *vers. item quae sunt* Natt. *cons.* 418. *nu* 7. Bellon. *consil.* 12. *nu.* 7. Mynsing. *respons.* 1. *num.* 30. *decad.* 15. plures alios allegans, ideoque † & eadem immunitate gaudent, qui facultatibus diuites, corpore autem infirmi sunt, si fructus earum facultatum vix ad alimenta eiusmodi personarum sufficiant, Petrus de Vbald. *in tr. de collectis n* 12. vbi † addit, idem procedere in artificibus nihil possidentibus idque confirmatur eo, quod licet tales personae pauperes proprie dici non possint, secundum notata *in c. licet. de censib.* tamen iis necessaria pro sustentatione corporis reseruari debeant *arg. l. suo victu & l. pen. de oper. libert. & cap. non mediocriter de consecr. dist.* 5 His † annumerandi sunt ij, qui facultatibus lapsi sunt, Bald. *in l. etiam nu.* 17. *versic. aut collecta imponitur C. de execut. rei iudic.* Alexand. *in l. si se non obtulit. nu.* 17. *ff. de re iudic.* Ias. *in l. Auus neptis nu.* 13. *ff. de pact.* Franc. Lucan. *d part.* 3. §. 1. *nu.* 7. Gail. *de arrest. imper. cap* 9. *nu.* 20. Eoque pertinet constitutio Imperij de anno 1548. §. Vnd demnach solche *in f.* quod † si vero hi vel alij pauperes ad pinguiorem fortunam peruenianr, non erunt immunes, cum enim cessante causa cesset effectus *cap. cum cessante de appellat. l. quod dictum ff de pact. l. adigere §. quamuis de iur. patron.* cessante paupertate cessabit etiam excusatio & immunitas, atque haec sententia firmatur textu, *in l. ab his oneribus §. auctis de vacat. & excusat. muner.* eamq; tenent Thomat. *de collect. §. pauperes num.* 2. Ias. *in l. sciendum § si fu*[illegible] *dum nu.* 6. *& seq ff. qui satisd. cogant.* Tiraquell. *in tractat cessante causa &c. part. princ* 1. *nu.* 193. Viv. *commun. opin. lib.* 1. *in verb. immunitus concessa pr pter*, communem esse dicens. Petrus Andibol. *in tract muneribus part.* 3. *in princ. num.* 45. qui † simul *nu.* 48. addit, id procedere quoad collectas post quaesitum patrimonium indictas, non vero quoad collectas iam ante indictas.

90 91 92 93 94

An autem quemadmodum ij, quos ob tenuitatem fortunae, & bonorum defectum à collectis excusari supra dictum est, sic & ij, qui numero duodecim liberorum onerati sunt, & eorum

educationi ex facultatibus suis vacare coguntur, à collectis im-
95 munes sint, discrepantes sunt Dd. sententiæ: Negant † præter
alios Bald. & Rebuff. *in l. si quis decurio. Cod de decur. libr.* 10. Albe-
ric. de Rosat. *in l. 2. in princ. numer* 4. *ff. de vacat. & excusat. muner.*
Chassan. *in consuetud. Burgund. rubr.* 1. *§.* 4. *num.* 56. Contrariam
96 vero † sententiam amplectuntur Bart. Ioann. de Plat. & Luc. de
Penn. *in d. l. si quis decurio.* idem Bart. *in l. semper §. legem ff de iur. im-
munit.* Angelus Aretin. *in prin. Instit. de excusat. tutor. numer.* 1. pro
qua sententia facit *d. l. si quis decurio.* eamque verissimam esse asse-
rit Thessaur. *decis.* 267. *numer.* 3. addens textum *in l. 1. C. de his qui
num. liberor & in d. l. 2. §. Numerus ff. de vacat. & excusat. muner.* cum
similibus, generaliter de numero liberorum non excusante lo-
quentibus, continere regulam, numerum liberorum non excu-
sare, si videlicet exiguus sit, & licet *d. l. semper §. legem versic. demon-
stratur.* sedecim liberorum mentionem faciat, tamen id fieri po-
nendo exemplum in eo numero, & ampliari etiam in numero
97 12. liberorum, ita vt nulla sit inter decurionem & priuatum dif-
ferentia. Quæ † ampliatio eo etiam confirmatur, quod non so-
lum onus educationis 12. liberorum sit magnum & graue, sed &
ob sobolis procreationem hoc ius reipublicæ causa sit fauorabi-
98 le, latamque interpretationem requirat, *l. hoc modo ff. de condit.
& demonstrat. cap odia de reg. iur in 6.* ideoque † hanc sententiam
benigniorem esse testatur Angel. Aret in *d. nu. 1. vers. ex quo infert.*
& æquissimam esse affirmat Thessaurus *d. loc.* eandem commu-
nem etiam esse testantur Ioan. de Anan. *cons. vlt. nu. 2 vers. sed in
aliis* & ibid. Ludovic. Bologn. *in addit. nu. 6.* Roland. à Valle *consil.
66. nu. 35. vol. 1.* Festa s. *de æstim. & collect. part. 4. cap. 3. nu. 73. vers. sed
opinio Bartoli.* magisque communem esse dicit Franc sc. Viv. *com-
mun. concl lib. 1. vers. Pater habens* 12. *filios*, & receptissimam eam es-
se, addit Thessaur. *d. loco.* Et quemadmodum Purpuratus inter
consilia feudalia varior, *cons. 38. nu 4. vers. præmissis tamen* dicit, ab
ea in iudicando non esse recedendum, & Angelus *d. loc.* eam sen-
tentiam in practica seruari, & hoc perpetuo notandum esse ad-
dit.

dit, sic etiam variarum curiarum decisionibus comprobata est, nam Angelus eo loco subiicit, secundum eam Florentiæ & Bononiæ se consultore iudicatum esse, sic & Marc. Vertrand. *intr. de iur. liberor. c. 14. col. 2.* testatur Aquis Sextiis eam bis per decisionem Senatus prouincialis comprobatam esse, & à senatu Pedemontano semper secundum eam iudicari nulla facta distinctione inter decurionem & priuatum ait Thessaurus *cit. loc.* Amplia- tur † etiam hæc sententia vt procedat eo casu, quo post immu- 99 nitatem, ob numerum duodecim liberorum semel obtentam, aliquis eorum mortuus est. Alberic. de Rosat. *in l. 2. §. 1. ff. de excus. tutor.* Dec. *in l in omnibus causis id n. 17. & ibid.* Cagnol. *n. 15. ff. de reg. iur.* Idem Dec. *cons. 24 nu. 4. vers. Quinto accedit.* Martin. Laudens. *in tract. de fisco quæst. 198.* & plures alij, quos referunt & sequuntur Ioan. de Anan. *d. cons ult. num. 3. 4. 5. & ibid.* Ludov. Bologn. *in addit num. 6. vers. Præmissis.* Thessaur *d. decis. 267. num. 6. vers. ampliatur quarto.* Atque hanc esse communem opinionem testantur Barthol. Socin. *in l. sciendum §. vlt. & ibid.* Ias *§. pen. numer. 7. ff. de his qui satisd. cog.* Franc. Rip. *in l. ex facto num. 14. & 17. ff. de vulgar. & pupil. subst.* Nicol. Arelatan. in addit. ad Alciat. *in tract. de præsumpt. reg. 1 præsumpt. 36. nu. 2.* Pancirol. *cons. 2. num. 50.* Francisc. Viv *supra citato loco.* atque ita se in facto obtinuisse dicit Albericus de Rosate *in d. §. 1.* eandemq; sententiam decisione senatus Pedemontani sæpius comprobatam esse, testatur Thessaurus *supra citato loco.* Nec † obstat, quod cessante causa priuilegij & ipsum priui- 100 legium cessare debeat, *cap. Cum cessante. de appellat. cap. Abbate. de verb signif.* Nam † vt respondent Ioannes de Anania Bartho- 101 lom. Socinus & Iason. *dictis locis*, id non procedit, quando causa priuilegij non cessat penitus, sed quædam reliquiæ remanent, quo faciunt *l. & ideo §. sed & cum vxore ff. Rer. amotar. l. Vnius §. seruus in caput ff. de quæst. l. fin. ff. de decur.* & tradunt Alberic de Rosat. *in d l. Et ideo numer. 3.* Angel. *in l. Minoribus numer. 2. vers. Nam nullæ reliquiæ. C de his quib. vt indign.* Dyn. *in c. Decet. nu. 3. de reg. iur in 6* Euerhart. à Middelb. *in loc. legal. A cessatione rationis num. 5. vers. Tertio istud limitatur.* Plures † vero ampliationes, & cum 102

iis etiam aliquot limitationes, videre licet apud Thessaur. *d. decis.* *267. n. 1. & seqq. vsq; ad finem*, vbi simul varias decisiones & præiudicia Senatus Pedemontani pro illis ampliationibus & limitationibus adducit.

103 Non † possunt etiam, qui in alterius protectionem seu clientelam recepti sunt, à protectore collectis grauari, Gail. *obs. 54.* 104 *num. 5. lib. 2.* idq; eo confirmatur, quod licet † ius protectionis tantum sit & tam efficax, vt protectores armis etiam & vi contra iniuriam aliorum & vim maiorem defendere possint, & debeant eos, quos in tutelam & protectionem receperunt *l. desertorem §. fin. in fin. de re milit.* Bart. *in proœm ffetorum. in pr. col. 3. in fin. vers. idem dicitur hic* Schurff. *cons. 23. num. 1. & 2. cent. 3.* Gail. *d. obs. 54. nu. 2.* ta-105 men huiusmodi clientes sint instar forensium, & † ius protectionis iurisdictionem non tribuat, text. in *c. Recepimus in fi. & in c. Ex parte, de priuileg.* Ioan. Plat. *in rubr. C. de domest. & protest. lib. 12.* Natt. *cons. 636. nu. 96.* Gail. *d. obs. 54. nu. 1. 2. 3. 4. & seqq.* dicens commu-106 nem. Schurff. *d. cons. 23. nu. 1. 2. & 3.* adeo † vt etiamsi Cæsar ple in clientelam suam aliquē peculiariter recipiat, & de hac re priuilegium largiatur, tamen mediatæ iurisdictioni ordinariæ inferioris magistratus, cui alioqui huiusmodi personæ & bona subiecta sunt, non derogetur, nec præiudicium vllum adferatur, vt addit Gail. *d. obseru. 54. n. 7.* post alios à se allegatos & per text. in *d. c. recepimus.*

107 Ecclesiasticæ † vero personæ neque ab iis, à quibus [illegible] lam protectionem & tutelam receptæ sunt, neque etiam ab iis, in quorum territorio degunt & bona ecclesiastica sita sunt, collectis grauari possunt *l. placet C. de SS. eccles. auth. item nulla communitas. C. de Episc. & Cleric. c. non minus de immunit. eccles.* Alexand. *in l. 1. §. 1. ff. de publican.* Bart. *in l. de his C. de Episc. & Cleric.* eaq; receptissima est Dd. sententia, atq; hoc quidem regulariter ita se habet, & simul circa hoc ius variæ obseruandæ sunt limitationes & pro 108 quidem † primo ad collectas tenentur eiusmodi personæ, pro necessaria refectione murorum, viarum & pontium imponantur *l. ad instructiones*, & ibi Dd. *C. de SS. eccles. l. nemo* & ibi Bart. *C. de annon.*

annon & tribut. lib.10. d. c. non minus vbi Dd. *de immun. eccles.* Petr. Antib. *de muner. part. principal.3. in prin. n.108.* Iul. Ferret. *de gabell. n. 570. & seq.* Alexand. *cons.68. nu.13. vol.2.* Gail. *obs.52. num.15. libr.2.* Eman. Soarez, *in thesaur. receptar. sentent. lic. c. in verb. Clericis immunitas*. vbi id communiter receptum esse testatur post Ripam *in tract. de peste titul. de remed. praeseruat. numer. 234.* & Viv. *commun. opin. lib. 2. opin. 42.* Secundo † si impositio collectæ fiat ob bellum imminens, Iacob. de Aiello. *De iure adohæ. num.46* Bart. *in l. nullus nu.1. C. de curs. publ. libr.12.* Anton. de But. *in cap.1. de immunit. eccles. lib.6.* autor voti Cameralis, quod est apud Gilman. *rerum iudicatar. lib.2. decis.51. num.49.* Ferret. *de gabell. num.529.* Parpal. *in d. l. placet. num.76.* Castrens. *in d. l. ad instructiones. numer.2.* Michael Graff. *commun. opin. lib.1. cap.18 quæst.3.* aliamue † publicam necessitatem vel vtilitatem, *l. iubemus nullam. Cod. de sacros. eccles. & l. fin. Cod. de quib. muner. se nem. excus. lic. lib.10.* Alciat. *in d. l. placet. nu.16.* Thomat. *in d. tract. de collect. §. subiiciunt. n.7.* Hieron. Schurff. *cons.44. nu 16.17. & 18. cent.1.* Gail. *obs.32. nu.7. libr.2.* Frider. *de mand. iudic. 2. cap.45. num.15.* Gutiettez. *praedictar. quæst. lib.1. quæst.3.* Hieron. de Cæuallos *in specul. commun. opin. contra communes quæst.726. nu.18. & 19.* addes. id mente tenendum eo quod sit assiduum & quotidianum. Tertio † si in fraudem collectarum bona sint in ecclesiasticas personas translata, Speculat *tit. de cleric. coniugat. num.16.* Petr. Antibol. *d. part. principal.3. in princ. num. 109. vers. sed quid si fratres.* Thom. Parpal. *in d. l. placet. num.76. vers. item limitetis.* Quarto † si pro certis annis successiuis collecta imponatur, & res interea ad ecclesiasticam personam transeat, Angel. *cons.203. inter ordinamenta num.2.* Felin. *in cap. ecclesia sancta Mariæ num. 77. vers. Tertio nota* Parpal. *in d. l. placet numer.78. vers. Aliam & septimam* Thomat. *in d. §. subiiciunt numer. 8.* Festas. *de æstim. & collect. part. 4. cap. 2. num.36. & seqq.* Quinto † si negotiationem exerceant *cap. fin. de vit. & condit. Cleric. cap. Quanquam de censib. libr. 6.* Papon. *de arrest. lib.5. tit. Tailles & imposts. nu.21.* Frider. *d. nu.15. in fin.* Rulant. *de commissar. part.4. libr.2 cap.6. num.39.* Sexto † si res in ecclesiasticam personam sub ea conditione, vt pro ea collectas soluat, per con-

109 110 111 112 113 114

tractum vel etiam vltimam voluntatem translata sit, Innocent. *in c. Verum de for. compet.* Felin. *d. num. 77.* Bart. *in l. caueri. ff. Commun. prædior.* Bald. *in l. fin. numer. 9. C. sine cens. vel reliq. &c.* Parpal. *in d. l. placet. num. 78.* Festas. *d. cap. 2. num. 31. & 32.* Thomat. *in d. tractat. de collect. §. Non obstant numer. 19.* Septimo † si bona oneri collectæ

115 subiecta, & eo onere affecta, & venditione vel successione alio ve legitimo titulo ad ecclesiasticam personam perueniant Bart. *in l. rescripto §. sciendum numer 5. ff. de munerib. & honor.* Bald. *in ru- bric. ff. de rerum diuis. num. 1. vers. ex his nota & in l. 1. §. Quod si nemo num. 1. ff. quod cuiusque vniuersitat. nom.* Castrens. *in l. rei annonariæ numer. 6. C. sine cens. vel reliq.* Alciat. *in d. l. placet. numer. 8.* Panormit. *in c. quod clericis num. 41. vers. Et pro hoc nota de for. compet.* Dec. *in d. c. ecclesia sanctæ Mariæ num. 215. de constit.* Iul. Ferret. *de gabell. numer. 569. quod etiam procedit.* Franc. Lucan. *de fisco. part. principal. 3. in princ. numer. 31. & 32.* Bertachin. *de gabell. part. 7. numer. 20.* eamq; sententiam communiter ab Interpretibus approbatam esse te- stantur Socin. *cons. 12. vol. 4.* Thomat. *d. §. Subiiciunt numer. 14. in fin.* & magis communem asserit Festas. *d. æstimat. & collect. part. 4. cap. 2. nu. 9.* vsuq; inualuisse testatur Bald. *cons. 180. num. 1. vers. ista opinio vol. 1.* Eadem æqua & iusta esse dicitur ab Anchoran. *consil.*

116 *303. nu. 5. vers. & ista opinio.* quod res transeat cum suo onere *l. alie- natio ff. de contrahend. empt. l. fin. §. Lucius ff. de donat. l. 2. & l. fin. C. sine cens. vel reliq.*

117 An † vero etiam & quatenus nobiles, iureconsulti, medi- ci, scholares & nonnulli alij quorum supra non est facta mentio iure communi à collectis immunes sint videre licet apud Festas. *d. part. 4. c. 3. per tot.* Parpal. *in d. l. placet. n. 66. 70. & 71.* Thomat *in §. Exactis & §. medici per tot. item in §. Pauperes n. 10.* Tiraqu. *de nobilit. cap. 20. num. 165. & aliquot seqq.* Schneidw. *de feud. part. 4. num. 119. vers. Et quando* Roland. à Vall. *d. cons. 66. num. 36. & seqq. vol. 1* Petr. Heig. *quæst. 17. num. 18. 19. 20. & seqq. part. 1.* Rosenth. *d. c. 5. concl. 78. num 13.* Rulant. *d. c. 6. 46. & 50* Frider. *de mandat. iud. lib. 2. c. 45. nu. 14.* Collegium Lipsense inter consilia Modestini Pistor. *consil. 9. num. 43. 44. 45. 46. & 50. vol. 2* Francisc. Marc. *quæst 458. num. 12. & seqq.*

& seqq. part. 1. Guid. Pap. *quæst.* 388. *num.* 1. *& seqq.* Mynsing. *d. resp.* 1. *nu.* 32. 33. 34. *& seqq dec.* 15. Natt. *cons.* 486. *n.* 1. *&* 2. *lib.* 3. Crot. *cons.* 64. *nu.* 11. *& seqq.*

Sunt etiam à collectis immunes, qui præscriptionem contra eas pro se habent vel peculiare priuilegium. Et † quidem præscriptione 40. annorum eiusmodi immunitatem à collectis accedente titulo & bona fide acquiri tradunt Ias. *consil.* 25. *num.* 2. *vers. Nec ad hoc obstat vol.* 3. Curt. iun. *cons.* 60. *nu.* 16. Ruin. *cons.* 217. *numer.* 13. *vers. non obstat, volum.* 1. Modestin. Pistor. *consil.* 4. *num.* 36. *volum.* 1. & communem esse hanc sententiam, dicunt Eman. Soarez. *in thesaur. receptar. sentent. in verb. immunitas & exemptio.* Viv. *commun. opin. libr.* 1. *in verb. immunitas & exemptio.* Bursat. *cons.* 16. *num.* 41. Etsi vero vt præscribens interpellatus & requisitus sit de collectæ solutione, & requisitioni contradixerit seu soluere recusauerit, necessarium esse ad prædictam præscriptionem 40. annorum existiment Alexand. *consil.* 136. *num.* 19. *vers. item ad hoc volum.* 2. Curt. iun. *cons.* 69. *num.* 17. Riminald. *cons.* 10. *num.* 18. *& seqq. vol.* 1. Paris. *cons.* 25. *nu.* 109. *lib.* 1. tamen contrarium † recte verius esse sentiunt præter alios Ruin. *d. nu.* 13. *in fin.* Grauett. *de antiq. temp. part.* 4. §. *Circa præmissa numer.* 36. *&* 38. *& d. cons.* 111. *num.* 21. 22. *&* 23. rationibus etiam hanc sententiam propugnans & addens Alexandrum *in d. cons.* 136. nimium audacter affirmasse, interpellationem esse necessariam, nec Bartolũ & Dd. ab eo allegatos id dicere, Syluan. *cons.* 57. *num.* 16. *& cons.* 59 *nu.* 11. *&* 12. Cothman. *d. cons.* 11. *nu.* 97. 98. *et* 99. Mynsi. *respons.* 1. *nu.* 67. *et* 68. *decad.* 15. vbi plures alios Dd. pro hac sententia de præscriptione 40. annorum allegat, & hanc sententiam communiter à Dd. comprobatam, contrariam vero reprobatam, esse subiicit, & *ibidem vers. et posito.* addit, etiamsi vera esset contraria Dd. sententia, qua interpellatio & recusatio requiruntur, tamen eam absque omni dubio locum non habituram in præscriptione illius temporis, cuius in contrarium non extat memoria, & *num.* 77. adducit etiam Recessum Imperij de anno 1548. & eundem ita allegat Modestin. Pistor. *d.*

 cons.

conſ.4. num.32.& 36. quod ex eo, nullo omnino exiſtente titulo immemorialis temporis præſcriptio in Imperij collectis requiratur.

119 Quemadmodum † autem præſcriptione immunitas à collectis acquiri poteſt, ita idem peculiari priuilegio recte fit *l.ſunt munera*: ibi *præter eos quibus principali beneficio conceſſum eſt. ff.de vacat.muner.l.vn.Cod.de his qui vacat. à princip. acceper. libr.10. l.2.& l.eos Cod.de excuſat. muner. eod. libr.* & tradunt Petr. Antibol. *de muneribus part. principal.3.in prin. numer.30. & 32.* Ioan. Andr. *in cap. peruenit. numer. 2. verſ.ſed non nego. de immunit. eccleſ.* Feſtaſ. *d.part.4.cap.4. numer.50. verſ. iis, & aliis* Mynſing. *d.reſponſ.1.num.51.* qui dicit eam ſententiam omni dubio carere, præſertim ſi huiuſmodi priuilegium à principe ſuperiorem non recognoſcente conceſſum ſit. 120 Etſi † vero huiuſmodi immunitatis conceſſionem ſimpliciter factam ad bona poſt eam acquiſita non eſſe extendendam nonnulli teneant, ex quib. præter alios ſunt Franc. Lucan. *de fiſco part.3.in princ.num.33.* & Petr. Antibol. *d.part.principal.3.§.4.num.114.* 121 tamen † contrarium verius eſt *arg.l.immunitates ff. de iur.immunit.* eamque ſententiam amplectuntur Ioan. de Imol. Bart. Alex. & alij Dd. *in l.damni §.ſiue qui heres ff.de damn.infect.* Iaſ.*in l.qui filiabus nu.13.ff.de legat.1.* Alexand. *conſ.178.num.15.vol.2.* Iaſ.*conſ.170.num.6.lib.2.conſ.25.num.1.libr.3.* & tam multi alij, vt eam communem eſſe teſtetur Feſtaſ. *d part.4.cap.7.numer.64.verſ.ad obiecta.* & magis communem dicat Burſatus *conſ.16.num.77.lib.1.* confirmaturque ea ſingulariter per rationes à Feſtaſ. *d.cap.7.numer.63. & ſeq.* ac Guidone Pap.*queſt.489.num.2.* adductas, qui *num.3.* ita de conſuetudine ſeruari.

122 Siue † autem ad præſentia tantum, ſiue ad futura etiam huiuſmodi priuilegium pertinere dicamus, tamen illud ita reſtringendum eſt, ne alij per illud grauentur *l.nec auus* ibi: *nec in cuiuſpiam iniuriam beneficia tribuere moris eſt noſtri. C.de emancipat. liberor.* 123 ideoq; † portio exempti ſiue priuilegiati de ſolutione collectæ detrahatur & exemptio ſoli eximenti præiudicet, Speculat. *tit.*

tit. de cens. §. *nunc videndum, num. 9.* Alberic. de Rosat. *in l. si vnus.* §. *item si pactus. num. 2.* & ibid. Angel. *numer. 3. ff. de pact.* Castrens. *in l. Auus. num. 4. eod. tit.* Luc. de Penna. *in l. actores. C. de exact. tributor. lib. 10.* Ludouic. Roman *in d. l. si vnus.* §. *sed si generaliter.* & ibid. Bald *num. 3. vers. extra quaero.* Petr. Antibol. *d. part. principal. 3.* §. *4. num. 120. & 121.* Anchoran. *consil. 260. num. 4.* Roland. à Vall. *consil. 76. num. 4. vol. 2.* Bursat. *consil. 262. num. 19. & 35.* Mynsing. *respons. 1. nu. 109. decad. 11.* Quam sententiam communiter à Dd. receptam esse testantur Iason. *in d. l. auus num. 9. vers. sed in contrarium.* Paris. *in c. accedentes. num. 23. de praescript.* Petr. Peck. *in c. qui sentit onus. num. 10. de reg. jur. in 6.* Roland. à Vall. *cons. 76. num. 5. vol. 2.* Bursat. *consil. 16. nu. 67. lib. 1.* eandemque communiorem esse & sibi probari scribit Zasius *in d. l. Auus. num. 3. vers. princeps noster.* Atque † 124 ita iam allegati Dd. de sua & communi receptiorique sententia loquuntur, vt non distinguant inter Principem supremum & superiorem recognoscentem & Festasius *d. part. 4. cap. 2. nu. 75.* speciatim superioris & inferioris principis ita meminit, vt non solum de illo sed & de hoc expresse dicat communem esse praedictam sententiam.

Obseruandum † vero hic est & illud, quod priuilegium im- 125 munitatis non comprehendat collectas, ob bellum vel aliam necessitatem aut vtilitatem publicam indictas, etiamsi eiusmodi verbis generalibus esset conceptum, vt immunitas concederetur ab ordinarijs & extraordinarijs muneribus, textus est *in l. jubemus. C. de sacros. eccles. l. 2 C. de quibus muneri. se nemin. excus. liceat. lib. 10. & l. 1. C. vt nem. se lic. ab empt. specier. excusare. lib. eodem,* quem textum optimum pro ea sententia esse dicit Iason. *in l. si ex toto. num. 8. in fin. ff. de leg. 1.* addens *num. 12.* se hanc tenere pro veritate, & secundum eam cõsulturum & judicaturum, & † eandem ma- 126 gnam aequitatem habere, dicit *ibid. num. 18.* & similiter aequitati consonam esse, asserit Mynsing. *obseruat. 70. num. 3. cent. 4.* vterque etiam ijsdem locis magis communem esse testatur, & multos alios de communi & magis communi attestãtes adducit, Rosent. *d. cap. 5. conclus. 86. num. 3. in gloss.* addit etiam Mynsing. *d. obseru. 70. num. 5.* eam Cameralis iudicij vsu comprobatam, & simul con-

127 suetudine communi totius Germaniæ receptam esse. Quibus † accedit, quod hæc sententia in terminis collectarum Imperij, ob Turcicam expeditionem indictarum, comprobetur & confirmetur constitutionibus ac Recessibus Imperij, quibus priuilegium immunitatis contra indictionem eiusmodi collectarum non admittitur nec attēditur, sed omnes tam priuilegiati, quam 128 non priuilegiati, tam exempti, quam non exempti, ac † tam Ecclesiastici, quam seculares ad collectas adstringuntur, & ne quidem hospitalia pinguioris fortunæ excipiuntur, vt ex ipsis Recessuum verbis planissimum est, & consideratum fuit in causa Magistri Teuthonici ordinis contra Comites ab Oettingen/ Meichsner. *decis. Camer. Imperial. tom. 2. lib. 1. decis. 6. n. 64.* vbi contra priuilegium immunitatis Teuthonici ordinis generaliter asseritur, quod recessus Imperij non admittant priuilegia exem-129 ptionum à collectis. Hodie † vero ex Recessibus Imperij onus prædictas collectas ex suis Cameris & prouentibus soluendi ipsis Principibus & alijs Statibus Imperij remissum est, & singulariter indultum, vt eas à suis subditis exigere, & ex solis eorum facultatibus præstare possint, atque inde Collegium Lipsense inter consilia Modestini Pistor. *cons. 9. num. 8. lib. 2.* infert, quod nisi hoc ita peculiariter constitutum esset, Principes & alij imperij Status ad earum solutionem ex suis Cameris & reditibus tenerentur, cum 130 † alioqui frustratorium jus illud esset, si jure communi subditis collectas ita imponere possent, vt non prius suum marsupium excuterent. Idque con[firmatur] per ea, quæ ex jure communi supra de marsupio ante om[ni]a à principibus alijsque jus collectandi habentibus excutiendo dicta sunt, & quæ *d. cons. 9. nu. 4. 5. & 7.* late à Collegio Lipsensi de eadem re adducūtur. Et † sane quod 131 olim, etiam ex ipsis Imperij constitutionibus non solum subditi Principum & aliorum Statuum Imperij ex suis bonis, sed & ipsimet Principes alijque Status ex suis Cameris & prouentibus ad collectas imperij tenebantur, apparet in primis ex constitutione de anno 1542. §. Vnd nach dem der Churfürsten/ꝛc. (vbi nominatim & in specie etiam ex ipsorum Principatuum & Comitatuum reditibus collecta soluenda esse dicitur) & §. Es sollen auch alle. De Impe-

Imperatoribus † vero tale non fuit cautum, & quod non tene- *132* rentur ad eiusmodi onera sustinenda, juri communi etiam consentaneum est, *l. priuatæ & l. pen. C. de excusat. mun. lib. 10. l. 1. C. de fund. patrimon. lib. 11. l. 1. & l. vlt C. de priuileg. dom. august. lib. eod.* ex quibus locis apparet, Imperatorum prædia priuata ob necessitates etiam publicas extraordinarijs muneribus non esse subiecta, licet ipsi Impp. rescribant, secus se rem habere in ordinarijs *in l. 1. C. de indict. lib. 10. l. 2. & 3. C. de collat. fund. fiscal. l. rem priuatam. l. absit. C. de priuileg. dom. august. lib. eod.* quæ & canonica appellantur *in d. l. 1. C. de indict. lib. 10. & d. l. 1. C. de priuileg. dom. august. lib. 1.*

Porro adducuntur à Dd. aliquot limitationes eius juris communis, ex quo supra generaliter dictum est, priuilegium immunitatis non comprehendere collectas ob bellum aliamve necessitatem & vtilitatem publicam indictas. Eiusmodi † est, si cō- *133* stet expresse & in specie à talibus immunitatem esse concessam Mynſ. *d. obs. 70. n. 9.* Bursat. *cons. 16. nu. 51.* plures alios allegans Luc. de Penn. *in l. 3. C. de munerib. patrimon.* Rosenth. *d. concl. 86. num. 4.* Cacheran, *decis. 39. n. 20.* addens Dd. ita loqui *in d. l. si ex toto.* Eamque limitationem magis communiter à Dd. approbatam esse testatur Bursat. *d. loco.* Secunda † limitatio est, si vel ex solis con- *134* iecturis intelligi possit, fuisse de oneribus belli cogitatū, Aretin. & Castrens. *in d. l. si ex toto. ff. de leg. 1.* Mynſ. *d. obs. 70. nu. 10.* Roland. à Vall. *cons. 76. nu. 24. vol. 2.* Rosenth. *d. concl. 86. nu. 6.* Paris. *cons. 68. n. 18. & 22. lib. 1.* Meichs. *d. decis. 6.* [illegible] *3.* vbi id in prædicta causa Magistri Theutonici ordinis contra Comites ab Oittingen votando adducitur. Tertia † est, si concessio contineat verba vniuersa- *135* lia geminata: ab omnibus & quibuscunq; oneribus ordinarijs & extraordinarijs Bursat. *d. cons. 16. n. 52.* Paris. *cons. 68. n. 29. lib. 1.* Rip. *in d. l. si ex toto n. 16.* Rosenth. *d. concl. 86. nu 5.* Viu. *commun. opin. lib. 1. in verb. immunitas concessa alicui.* Festas. *d. part. 4. cap. 7. nu. 51.* vbi *n. 53.* addit, hanc limitationē esse dubiam. Quarta † est, si ex con- *136* tractu oneroso imūnitas cōcessa fuerit, Ioan. Baptist. Caccialup. *d. S. Seuer. in l. omnes populi nu. 181. ff. de just. & jur.* Cacheran, *decis. 39. nu. 21.* Natt. *cons. 397. nu. 9. & 10.* Mynſ. *d. respons. 1. nu. 24. vers.* Nun aber ist es zu Recht versehen/ *decad. 15.* Ruin. *consil. 196. num. 8. vol. 1.*

Paris.

Paris. *consil. 69. num. 5. vol. 1.* Castrens. *consil. 317. nu. 8. lib. 1.* Neuizan. *consil. 66. num. 44.* Roland. à Vall. *consil. 5. nu. 53. vers. secundo respondetur*, qui etiam hanc esse communem Dd. sententiam testatur *consil. 76. num. 13. vol. 2.* Idemque facit Bursat. *d. consil. 16. num. 70.* & secundum hanc sententiam in ciuitate Senarum iudicatum 137 esse, ait Ioannes Baptist. Caccialup. *supra citato loco.* Quinta † est, si publica vtilitas vel necessitas amplius non duret, cum ea, quæ ob eiusmodi vtilitatem vel necessitatem inducta sunt, non censeantur diutius durare, quam vtilitas vel necessitas durat, *c. quod pro necessitate. 1. q. 1. l. quæ propter*, & ibi Dec. *nu. 3. ff. de reg. iur.* Felin. *in c. quæ in ecclesiarum. num. 29. de constit.* Marsil. *in l. vnic. num. 35. C. de rapt. virgin.* Atque hæc quidem hactenus de ijs etiam personis, quibus collectæ imponi possunt, & quæ ab ijs immunes sunt.

138 Quantum † vero ad res attinet, non solum pro immobilibus, sed & pro mobilibus bonis collectæ præstandæ sunt *l. forma. §. in seruis. ff. de censib. & l. 2. C. de immunit. nem. conced. lib. 10.* & tam de his, quam de illis bonis id tradunt Guid. Pap. *quæst. 87. num. 8. & quæst. 395. num. 3.* Bart. *in l. vnic. num. 31. Cod. de mulierib. & in quolo co.* Festas. *de æstim. & collect. part. 1. cap. 1. num. 13* Parpal *in d. l. placet. num. 91. vers. nunc restat videre.* Mandell. *consil. 40. numer. 1. 2. & 4.* Colleg. iuridic. Lipsens. inter consilia Modestini Pistor. *consil. 21. num. 27. lib. 2.* idque † etiam in mercibus mercatorum se ita ha-139 bet, Butrigar. *in l. placet. vers. Ad hoc quod mercator.* Decian. *respons. 69. nu. 1. & 2. lib. 3.* Roland. à Vall. *consil. 66. nu. 27. vol. 1.* Cothman. 140 *respons. 11. num. 166.* Ita † tamen hæc declaranda & restringenda sunt, vt dicamus ea procedere, si fructus siue quæstus ex mobilibus percipiatur, Andr. de Isern. *in hoc cap. vn. in verb. plaustrorum. numer. 58.* & *ibid.* Afflict. *num. 10.* Decian. *d. respons. 69. numer. 3. & 4.* Mandell. *d. consil. 40. num. 5.* Natt. *consil. 48. nu. 3. & seq.* Collegium Lipsens. *jam citato loco.* Roland. à Vall. *consil. 66. nu. 17. 18. & 27.* Atque huc facit, quod collecta dicatur esse onus fructuum, vt supra 141 ostensum est, ideoque † de mobilibus otiosis ad collectam quis non tenetur, Andr. de Isern. & Afflict. *d. loc.* Luc. de Penn. *in l. 3. C. de fund. limitroph. lib. 11.* Roland. à Vall. *d. nu. 18.* Mynsing. *respons. 1. num. 29. decad. 15.* vbi ait, multos Dd. hoc tradere, & in specie loqui-

loquitur non solum de pecunia, sed & de catenis & annulis aureis, margaritis, lapidibus pretiosis, ornamentis virilibus & muliebribus, ex quibus sola pompa & inanis gloria sequitur, nec vlla alia commoditas percipitur, quod ita etiam tradit Roland. à Vall. *d. nu. 18.* addens generaliter, nec de alijs, quæ vsu consumuntur, collectam solui.

Modus † vero exigendi collectas ita seruandus est, vt attendatur possibilitas locorum & personarum exemplo Tyberij *in l. 1. C. de fund. limitroph.* quam ad hanc rem adducit Lucan. *de fisc. & eius priuileg. part. 3. §. 1. nu. 1.* dicens modum imponendi collectas esse, vt Princeps vel domini terrarũ ad possibilitatem quorumcunque locorum & personarum respiciant, ne subditi in summa paupertate & pauperie degant. Et cum † omnis collecta, quæ non indicitur ob personale munus, pro facultatum viribus exigenda sit, *l. omnes prouinciarum. Cod. de operib. public.* Bart. *in l. 4. §. actor. nu. 2. vers. mihi autem videtur. & nu. 3. ff. de re judic.* Henning. Gœd. *cons. 34. num. 30.* Natt. *cons. 157. num. 5. & cons. 183. num. 1. & 2.* Roland. à Vall. *cons. 66. num. 15. vol. 1.* debet † impositio & exactio collectarum ita fieri per æs & libram æqualitate pro modo facultatum, ne vnus præ alio grauetur *l. fin. Cod. quemadmod. ciuil. mun. indic. l. 3. § præses. ff. de munerib. & honorib. arg. l. 1. & l. 2. ff. ad l. Rhod. de jact. & d. l. omnes prouinciarum.* Gail. *de arrest. Imper. cap. 9. num. 19. & 21.* Thomat. *in d. tract. de collect. § retenta. num. 14.* Grauett. *cons. 872. num. 11.* Collegium juridicum Lipsense inter consilia Modestini Pistor. *cons. 21. num. 21. & 91. vol. 2.* Tileman. de Benign. *sintag. 3. decad. 3. vol. 9. num. 31. vers. Et imponitur* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 6. cap. 5. vers. igitur secundum, & vers. in qua re.* Surd. *consil. 525. nu. 1.* Fab. de Ann. *consil. 60. num. 1. & 2.* Petr. de Vbald. *de collect. nu. 12. vers. in dubio autem.*

142 143 144

Quod † si vero vnus præ alio grauatus fuerit, ab eiusmodi grauamine ad superiorem appellari potest, *l. vnic. Cod. de vacat. muner. lib. 11. & l. qui se grauatos. C. de censib. lib. eod.* Thomat. *in d. tract. de collect. § retenta. n. 23. & 24.* Collegium juridicum Lipsense inter consilia Modestini Pistor. *consil. 9. num. 59. & d. consil. 21. num. 39. & 91.* Crot. *cons. 64. nu. 20. vol. 2.* Alexand. *consil. 336. nu. 11.*

145

lib.2. Cothman. *respons.11. nu.178. lib.1.* Cacheran. *decis 91.nu.5. &*
19. Petr. de Vbald. *de collect. quaest.12. nu.45.* auctor voti Cameralis
in causa Fiscalis contra R. & Ducem B. quod est apud Gilman, *rer.*
judicatar. lib 2. decis. 40. nu. 41.

146 Pertinet † autem ad modum collectandi & illud, vt non
ad valorem rei, sed ad fructus, qui inde percipi possunt, respicia-
tur *l.2. Cod. de praed. nauicular. lib.11.* Alberic. de Rosat. *in rubr. ff. de*
munerib. & honorib. numer. 102. Laudens. *de fisco quaest. 75.* Crauett.
consil. 497. num. 5. Franc. Lucan. *de fisc. & eius priuileg. part. 3 §. 1.*
num. 13. vers. item quae sunt Tileman. de Benign. *d. vot 9 num. 31.* id-
147 que † ita fiat, vt non antiqui status, sed praesentis tempori habea-
tur ratio, siue minores, siue maiores fructus praesenti tempore
sint, quam antea Simon de Proet *consil. 100. cent 3.* Montisp. *cons. 1.*
num. 4. Bursar. *consil. 186. numer. 4.* post Syluanum à se allegatum
Crauett. *consil. 195.* Bald. *3. consil. 397.* eoque pertinet etiam, quod
148 † spectandum esse dicitur an bona aucta sint, vel diminuta, & de
auctis maior, de diminutis vero minor collecta sit *l. forma. §. illam*
aequitatem & §. quae post edictum. ff. de censib. & arg. l. si merces. §. vis
maior. ff. locati l. licet Cod. eod cap. propter sterilitatem ext d. tit. Ferrar.
Montan. *de feud. lib. 6. cap. 5. vers. & eam ob causam* Rulant. *de*
commissar. part. 4. lib. 2. cap. 6 num. 77 Gail. *obs 21. num. 14 18. & 19.*
lib. 1. Atque hanc justam causam releuandi esse, si quid de bonis
discesserit, aut insignis quaedam calamitas accesserit in Recessu
Imperij de anno 1548 §. Vnd demnach solche/ꝛc. *in fine* de collectis
Imperij cautum est, his verbis: Wo ein Stand nach vorigem be-
schehenem Anschlag von etlichen seinen Landen vnd Leuten kommen/
oder jhme vielleicht das seine genommen were/ oder sonsten etwa andern
sein Landschafft vbergeben/ vnd zugestellt hette/ oder was dergleichen
fäll/ vnd erhebliche Vrsachen aller anderer voriger Anschläge halber
sein möchten/ deßgleichen wo jemand dermassen Vnfall vnd Vnglück
mitlerzeit were zugestanden/ dardurch er in solche Beschwerungen vnd
Vnvermögen kommen/ daß er billich im Anschlag sol geringert werden.

149 De † huiusmodi vero causis cognoscunt & definiunt in
Imperio moderatores ex aequo & bono, an videlicet & quatenus
justae sint, & quid, quantumque ex cuiusque collecta demi de-
beat,

beat, per d. Receſſ. de anno 1548. §. Wann dann der/ꝛc. & in alijs de annis 1576. 1589. 1594. §. Vnd dann was ſonſten/ꝛc. *qui §. ſingulis illis tribus conſtitutionibus eſt inſertus.* Et † ſi circa procedendi ordinem modumque aliquid dubij incidat, moderatores Cæſarem conſulere debent, ita tamen vt cauſam principalem ipſi decidant ex conſtitut. de anno 1555. §. Vnd wiewol wir. & † ab eorum ſententia ad Cæſareos commiſſarios & Electores, aliosque deputatos ſtatus, aut ab ijs ablegatos prouocari & appellari poſſit, vt poſt *d.* §. Vnd was ſonſten/ ſubijcitur in prædictis conſtitutionibus, vbi † ſimul additur, quomodo in huiusmodi cauſa appellationis ſummarie procedi & cognoſci debeat. Et ijs omnibus locis repetitur, vt æquum & bonum attendatur. Notandum † eſt toties in hac materia collectarum æqui & boni in conſtitutionibus Imperij mentionem fieri, & id ſpectandum eſſe inculcari, vt in nulla alia materia tam crebro id fiat. Deplorandum vero eſt, quod licet in prædictis cauſis moderationis collectarum æqui & boni ratio habenda, & eo, quo dictum eſt, modo procedi debeat, magnusque ſit numerus eiusmodi cauſarum, tamen difficillime & admodum lente ad earum deciſionem deueniatur, & à Fiſcali interim in Camera Imperiali contra multos procedatur, qui iuxta ſummam in matricula Imperij definitam collectas non ſoluunt, niſi extra ordinem à Cæſare remiſſionem impetrauerint. 150 151 152 153

Quæſtionis † vero eſt, an in æſtimandis bonis, & conſideranda ęſtimatione eorum, attendendum ſit etiam æs alienum, vt nimirum, quantum quis debet, de bonis detrahatur, & duntaxat ex eo, quod reſtat, collecta præſtetur? Reſpondetur merito affirmatiue, idque facit etiam Lucan. *d. part. 3. in princ. nu 9.* confirmatur † hæc ſententia eo, quod bona cuiusque intelligantur, quæ deducto ære alieno ſuperſunt *l. ſubſignatum. §. bona. ff. de verb. ſignif.* Et † ſimiliter econtra, ſi alius alicui quid debeat, & fortaſſe facultatibus lapſus, & ad inopiam adeo redactus ſit, vt integri debiti ſolutionem creditor conſequi nequeat, eius tãtum, quod exigere poteſt, in æſtimatione bonorum pro imponendis collectis ratio habenda eſt, *arg. l. pretia rerum. §. cuius debitor. ff. ad l.* 154 155 156

 Falcid.

Falcid. cuius debitor, inquit ibi ICtus Paulus, soluendo non est,
157 tantum habet in bonis, quantum exigere potest. Sicut † nec is,
qui bona sua creditoribus in solutum dedit, respectu illorum
amplius ratione collectarum aliorumque munerum patrimo-
nialium inquietari debet, *l. cum facultates. C. de his qui num. liberor.*
lib. 10. Lucan. *d. part. 3. §. sunt autem nu. 7. in fin.*

158 Non † potest etiam ab aliquo sæpius quam semel collecta
exigi, Ioan. de Plat. *in l. indictiones. C. de annon. & tribut. lib. 10.* Bald.
in l. etiam. nu. 15. C. de execut. rei judic. Petr. de Vbald. *de collect. nu. 35.*
Crauett. *de antiquit. tempor. part. 4. §. materia singularitatis. num. 33.*
& cons. 24. nu. 7. Roland. à Vall. *cons. 1. nu. 21. vol. 2* Gail. *obs. 53. nu. 3.*
9. & 10. lib. 2. qui vehementer iniquum, contra bonam fidem, &
subditis longe grauissimum esse addit, si quis duobus locis colle-
159 ctaretur. Et † confirmatur hæc sententia eo, quod nemo duplici
onere vel præstatione vnius rei nomine grauari debeat, *l. nauis o-*
160 *nustæ. §. cum autem,* ibi: *Non debet duplici damno onerari. ff. ad l. Rhod.*
161 *de iact. l. Titia. §. qui inuita, ibi: duplici præstatione. ff. de leg. 2.* & † bo-
na fides non pati dicatur, vt idem bis exigatur *l. bona fides ff. de reg.*
162 *jur.* idque † adeo verum sit, vt etiamsi bis idem sit promissum, ta-
men id non amplius, quam semel præstare quis teneatur *l. qui-*
bus. ff. de verb. obligat. Quando vero collecta simplex multiplica-
tur, idem tenetur ad multiplicatum, qui tenebatur ad simpli-
cem, Bart. *in l. 1. vers. quæro vtrum, C. de mulier. & in quo loco lib. 10.*
Bald. *in l. etiam colum. vlt. vers. hoc modo. C. de execut. rei judicat.* Petr.
Bollin. *de re militar. part. 6. tit. 2. num. 2.* quia hoc casu non idem
bis soluitur, sed quod per multiplicationem tanquam aliud &
nouum accedit, præstatur. si † tamen ex diuersis causis & obliga-
tionibus quis aliquid præstare tenetur, ad duplicem præstatio-
nem & onus obligatus esse censetur, Thomat. §. *exactis. num. 19.*
Natt. *consil. 114. numer. 13 & consil. 312. num. 12.* Heig. *quæst. 18. num.*
36. part. 1.

163 Quemadmodum autem modus in exigendis collectis ex-
cedi non debet, per ea, quæ de eo supra adducta sunt, sic † si exa-
ctores negligentes in exactione fuerint & per negligētiam quæ-
dam omiserint puniuntur *l. judices Cod. de annon. & tribut. lib. 10. l.*

missi C.

missi C. de exactor. tribut. lib. eod. Pett. de Vbald. *de collect. nu.* 47. Rulant. *d. c. 6. nu.* 78. Festas. *d part. 3. c. 1. num.* 27. vbi † addit, eos de suo soluere debere, allegans Batt. & Dd. *in l. Mania ff. solut. matrimon.* Socin. *cons.* 273. *col.* 3. *vers. confirmantur ista lib.* 2. Neque † est, quod ad effugiendam pœnam negligentiæ obtendant, se ab iis qui ad collectas tenentur, ob eorum tergiversationem & recusationem vel protractionem non potuisse debito tempore solutionem obtinere, quia † eos compellere & executiue sine iudicij strepitu, & exhibitione libelli contra eos procedere possunt *l. 1. & 2. C. de capiend. & distrah. pignor. tributor. caus. libr.* 10. *Nou.* 17. *de mandat. princip. §. Coges.* Ioan. de Plat. *in l. pen. nu.* 2. *C. de conueniend. fisc. debitor lib.* 10. Bald. *in d. l. etiam C. de execut. rei iudic. & cons.* 238. *nu.* 1. *vol.* 1. Roland. *cons.* 32. *nu.* 3. 4. *&* 5. *lib.* 1. Asin. *in praxi ciuil.* §. 3. *cap.* 31. *num.* 20. Gail. loquens in terminis collectarum Imperij *obs.* 20. *nu.* 6. *lib.* 3. Cacheran. *decis.* 86. *num.* 4. vbi ostendit, pendente etiam cognitione executionem recte fieri, imo † contra forenses etiam eo casu, quo collectari possunt, executiue procedi potest, Bald. *in d. l. etiam nu.* 15. *in fin. C. de execut. rei iudic.* Gail. *obs.* 52. *n.* 22. *lib.* 2. Festas. *d. part.* 3. *c.* 2. *nu.* 47. Rol. *d. cons.* 32. *nu.* 8. *vol.* 1. Castr. *in l. inter debitorem n.* 4. *ff. de pact.*

[164] [165] [166] [167]

Executiue † vero ita recte proceditur, vt pignora capiantur, Festas. *d. part.* 3. *c.* 1. *n.* 10. Gail. *d. obs.* 52. *num.* 20. Tileman. de Benign. *syntagm.* 1. *decad.* 1. *vot.* 7. *n.* 91. Vel † mulcta imponatur, Gail. & Tileman. de Benign. *iam citat. loc.* vel † res ipsa, pro qua collecta debetur, eiusq; fructus auferantur, & distrahantur pro quantitate oneris, Crauett. *cons.* 111. *nu.* 1. Tileman. de Benign. *d. vot.* 7. *nu.* 20. Festas. post Innocentium à se allegatum *part.* 2. *c.* 3. *n.* 10. *&* 13. *& d part.* 3. *c.* 1. *nu.* 11. Roland. *d. cons.* 32. *nu.* 3. 4. *&* 8. vel saltem sequestratio eorum fiat Gail. *d. obs.* 52. *nu.* 20. *&* 22. Vel † ipsa persona, quæ ad collectas tenetur, capiatur, & in custodia detineatur, Tilem. de Benig. *d. vot.* 7. *n.* 21. Festas. *d. c.* 1. *n.* 51.

[168] [169] [170] [171]

Atque hæc quidem ita se habere eo minus mirum est, quod impositio collectarum executionem paratam habere dicatur [vt supra num. 29. ostensum est] & pendente etiam lite primæ

ve s.cundæ instantiæ contra refractarios & morosos eorum debit :res procedi possit,nec id per eiusmodi litis pendentiam impediatur *l.publicas.C.de feriis & abst.C.quor.appell.non recip.* Cothm. *cons.11.n.182.* Cacher.*decis.86.n.4.* Thessaur.*decis.164.n.2.*

Obseruand.e vero simul sunt de via executiua,de qua hactenus dictum est,nonnullæ declarationes & restrictiones, & † primum quidem licet de iure communi debitor collectarum capi & detineri possit, tamen incarceratio contra eum locum non habet,vt additur apud Tileman. de Benign.*in d.vot.7.num.21.* & Festas.*d.loco*,qui tamen addit,id consuetudine non seruari.Facit pro ea sententia de omittenda incarceratione elegans textus *in l.nemo C. de exact.tribut.*

171

172 In † forensibus autem,cum subditi non sint, iure communi eo casu, quo bona eorum collectari possunt, ne quidem simplex captura & detentio sine incarceratione locum habet, Gail. *d.n.22.* De muliere etiam dicendũ est,quod carceratio in ea locũ non habeat per text.generaliter, tam de fiscalibus,quam priuatis debitis loquentem *in Nou.134. vt nulli iudicum §. necessarium* & inde desumptam *Authen.sed hodie C.de offic.diuers.iud.* vbi statuitur nullam mulierẽ pro fisca'ib. vel priuatis suis debitis includi debere, sed ei permittitur, vt ad iudicem ven:at ipsamet vel per procuratorem vel et:am vnum atq; alterum mittat, qui eius negotia expediat, additurq; pœna aduersus Iudices & magistratus hoc ius non obseruantes.

173 Secundo † non potest ex abrupto executiue procedi, sed ita vt pri:s proclama præcedat, & abunde collectas soluendas esse significetur, Crauett. *d.cons.111.num.19. vers.secundo respondeo.* Bertachin. *de gabell. in prælud. num. 12. vers. illud singulariter notandum.* Roland.*d.cons.32.n.38.* post Bald.*cons.vlt.col.2.vol.3.* Festal.*d.c.1.num.8.*

174 Tertio etiamsi per pignorationem, sequestrationem, vel distractionem contra debitores collectarum ita procedi possit, vt supra dictum est, tamen prohibit o fieri non potest, ne quis interim, donec collectas soluerit,agros colat, Rulant. *d.cap.8. nu.8.*

num. 8. vbi addit id notatum esse in Camera Imperiali in causa Procen contra Meckelnburg/& confirmatur eo, quod nemini cultura agrorum prohibenda, *l. 1. Cod. de collat. fund. patrimon.* neque sationibus † vel frugibus insistentes agricolæ ad onera extraordinaria trahendi sint *l. 1. C. de agric. & censit. libr. 11.* & † ne agrorum cultura impediatur in bobus aratoriis, & instrumentis ad agriculturam deputatis, executio fieri non possit *l. executores. & auth. agricultores C. quæ res pign obligar. poss.* ideoque † mandatum sine clausula *ex tit. 23. part. 2. ord. Camer.* obtineri potest contra impedientem culturam agrorum, cum nullo iure illud iustificari possit, & publice intersit, ne cultura agrorum impediatur, atq; hinc eiusmodi mandatum decretum fuit in causa Eisingrim contra ciuitatem Spirensem.

175 176 177

Quarto † non potest executiue de collectis procedi, si non omnino sit certum, quod quis ad collectam teneatur, sed de ea re dubitetur, neque de vlla exceptione peremptoria vel dilatoria aduersus exactionem competentem appareat, quo casu sine via ex cutiua causa cognita procedendum est, *l. 2. C. de offic. ciuil. iudic.* Cacheran. *decis 86. nu. 6 vers. quid dicendum & n. 7.* Angel. *in l. fin. § super publicis nu. 1. vers. & hoc intellige C. vbi quis decur. vel cohort.* Crauett. *supra citato loco* Cothm. *d. cons. 11. n.* 90. nec valent statuta, quibus per ciuitatem vel alium statum Imperij statuitur ob collectam omnino nō, vel etiam pro parte solutam bona publicanda esse, cum non solum à iure communi & constitutionib. Imperij omnino alienum sit, vt ipso facto vel iure eiusmodi bona non soluentis collectas, publicentur, sed & ex criminali Constit. Carol. V. *art. 218.* expresse omnes consuetudines ac statuta damnentur ac cassentur, quib. bona damnatorum publicantur, nec hoc delictum collectæ omnino non vel ex parte non solutæ ad crimen læsæ Maiestatis vel etiam vllum casum in quo adhuc hodie pœna confiscationis bonorum locum habet iuxta ea, quæ supra *c. 12. n. 94.* dicta sunt, referri posset.

179

Quinto † ob præteriti temporis collectas, quarum videlicet dilatio præsens periculum non habet, iuris ordine seruato

178

non

non vero executiua via procedi debet, Lancellot. *de attentat. part. 2. c. 4. limit. 25. num. 5.* Cothman. *d. conf. 11. nu. 192.* Surd. *conf. 168. nu. 57.* Cacheran. *d. decis. 86. nu.* 8. addens id decisione Senatus Pedemontani comprobatum esse, & votando in Camera Imperiali in quadam causa adductum & approbatum fuit, vt videre est apud Gilman. *rerum iudicat. lib. 2. decis. 51. n. 54. & tom. 4. suppl. Cam. Imp. part. 1. vot. 3. n. 67.*

180 Sexto † si in collectis Imperij Princeps, vel alius Imperij Status, ob denegatam solutionem pœnam dupli, quam subditi eas non soluentes incurrunt, consequi velit, non potest pignoratione, captura vel alia extraiudiciali executiua via vti, sed superiorem ad eam pœnam obtinendam adire debet, atque † illud
181 ita fieri potest, vt in Camera mandatum pœnale petatur, reique excipiendo, si sub- & obreptionis exceptiones habeant, audian-
182 tur, antequam sententia de ea pœna pronuncietur. Sic † & licet contra ipsos Principes & alios Status Imperij banni & regalium priuilegiorumque pœna locum habeat, si à subditis collectas Imperij non exigerint, vel exactas non soluerint recessu Imperij
183 de anno 1594. §. Da aber bey einiger. tamen † prius per Fiscalem impetrata citatione ad videndum se declarari in pœnam &c. in Camera proceditur, nec eis debitæ exceptiones denegantur, &
184 est † in arbitrio iudicum vt hæc pœna banni, vel amissionis regalium & priuilegiorum, habita ratione circumstantiarum, in pœnam pecuniariam commutetur, iuxta constitutiones Imperij de anno 1570. §. Es sollen auch ꝛc. de anno 1576. §. Darneben sollen ꝛc. de anno 1582. de anno 1594. & de anno 1603. in quibus tribus posterioribus d. §. Darneben sollen ꝛc. repetitur.

185 Solet † etiam sæpe de collectis & iure collectandi apud superiorem ita procedi, vt nulla pœna petatur, & ordinaria actio petitorij vel possessorij inter Status Imperij, & nonnunquam etiam Fiscalem & eos instituatur, vt praxis Cameralis testatum facit, & ex variis decisionibus votisque Cameræ editis videre licet, cum primis apud Tileman. de Benign. *syntagm. 1. decad. 2. vot. 8. n. 2. & vot. 9. in princ. & syntagm. 2. decad. 1. vot. 5. num. 1. & 4. & vot. 6. nu. 1.*

num. 1. in princ. et verſ. reſtat. et decad. 4. vot. 1. num. 8. 9. 10. 11. 12. et 13. verſ. verum licet, & Ioannem Meichſnerum *deciſion. Camer. Imper. tom. 2. lib. 1. deciſ. 9. num. 9. et* 10. Adrianum Gilmannum *rer. iudicatar. Camer. Imper. lib. 2. deciſ. 14. in princ. et deciſ. 45. num. 12. et 13.* Mynſing. *obſ. 34. num. 6. cent. 3.* Poſſuntq; huc etiam referri, quæ non ſolum de petitorio & ordinario ſummarioque poſſeſſorio, ſed & in ſpecie de perſonalibus actionibus late adducta ſunt ſupra *libr. 1. cap. 7.* quod ad actiones de Regalibus competentes pertinet.

Capvt XV.

De poteſtate creandorum magiſtratuum ad iuſtitiam expediendam.

Svmmaria.

1 *Magiſtratuum creandorum poteſtatem prima lex omnium, quæ à Publico Valerio conſule poſt exactos vrbe Roma Reges latæ ſunt, populo tribuit.*

2 *Talis etiam lex ad populum Venetorum lata eſt.*

3 *Magiſtratuum creandorum poteſtas, quæ olim apud populum Romanum fuit, lege Regia in Imperatorem translata eſt.*

4 *Eandem referri inter regalia.* n. 6. *& quidem maiora,* n. 10.

5 Nouell. *15.* §. Interim. verſ. Iuſiurandum vero, *declaratur.*

6 *Imperatorem eſſe fontem omnis iuriſdictionis, & quomodo ab eo iuriſdictiones fluant, & ad eundem refluant* n. 8.

9 *De magiſtratuum poteſtate Friderici II. elegantiſſima verba.*

11 *Notarios creandi ius etiam eſſe de regalibus, & quidem maioribus,* num. 14.

12 *Notarij dicuntur voluntariam habere iuriſdictionem, appellanturq; iudices chartularij,* n. 13.

15 *Notarij ab Imperatore vel Comite Palatino creati an vbiq; in Imperio & extra illud officium suum exercere possint?*

16 *De notarios creandi abusu, &* num. 19. *eorumq; imperitia,* numer. 17.

18 *Notarius in dubio peritus & legalis esse præsumitur.*

20 *De differentia Notariorum Cameræ Imperiali immatriculatorum & aliorum.*

21 *Notarij an & quando ad exercendum officium suum cogi & an huic pro arbitrio & sine auctoritate Summi Principis renunciare possint.*

22 *De dignitatibus & honoribus, in quibus non minus quam in magistratibus ius creandi & conferendi de regalibus, & quidem maioribus est.*

23 *Non solum constituendi magistratum, & alias dignitates in aliquem conferendi, sed & confirmandi ius est de regalibus.*

24 *Idem ita se habet in iure abrogandi & tollendi.*

25 *Cur à Friderico addantur hæc verba:* ad iustitiam expediendam, & nu. 30.

26 *Lege Iulia de ambitu in pœnam pecuniariam damnatus eam non recuperat, etiamsi in integrum restituatur.*

27 *Impp. quorundam turpes quæstus in magistratibus & honoribus decernendis taxantur.*

28 *Impp. recensentur, qui à quæstu isto alienissimi fuerunt, & sanxerunt, ne quis per quæstum ad dignitates admitteretur.*

29 *Magistratus muneribus inhiantes à iustitiæ tramite deflectunt.*

31 *Magistratus quales esse & qui eligi debeant.*

32 *Magistratuum nundinationes quam sint periculosæ & noxiæ.*

33 *De iuramento à magistratibus præstando.*

34 *Magistratus minores etiam non solum ad leges respicere, sed & æquitatis rationem habere debere, contra communem Dd. sententiam & errorem.*

35 *Æquitatis ratio quod suadet, legibus etiam consentaneum esse censetur.*

36 L. Item

36 *L. Rem non nouam C. de iudic. declaratur.*

37 *In* Auth. Hodie C. de iudic. *ex* Nouel. 15. *describenda Irnerium peccasse.*

38 *In Authenticis ex Nouellis desumptis Irnerium lapsum esse & quidem inter eas in vna etiam plures quam vnum vel duos errores commisisse, authorem in quamplurimis Authenticis ante plures quam 20. annos ostendisse.*

39 *Inter Dd. etiam esse, qui de Irnerij erroribus in authenticis commissis conqueruntur.*

40 *In authenticis illis multa, quæ erronea sunt, non solum communi Dd. sententia, sed & primariarum & supremarum curiarum decisionibus comprobata esse. Nouellas ipsas potius quã Authenticas legendas, & quod sit discrimen inter Auth. & Iuliani patritij antecessoris Constantinopolitani epitomen, item inter eiusdem & veteris interpretis versionem Nouellarum.*

DEcimumquintum regale est potestas creandorũ magistratuum ad iustitiam expediendam. Cum † Reges vrbe Roma exacti essent, prima lex omnium, quæ ad populum latæ sunt à Publio Valerio consule, populo tribuit magistratuum creandorum potestatem, vt rem maximi momenti, & supremum quiddam in republica. Talem † etiam legem ad populum Venetorum latam fuisse, memoriæ proditum est à Contareno *de republ. Venetor.* nec vlla censetur Venetis lex sanctior. Sed † vt ad rempubl. Romanam redeamus, potestatem constituendorum magistratuum penes populum olim extitisse, manifestum est ex solis iis, quæ Modestinus scribit *in l. vn. ad l. iul. de ambit.* Interdum vero Dictatores ideo creati sunt, vt senatum complerẽt, teste Liuio *lib.* 23. sic Fab. Put. dictator 178. senatores in demortuorum locum substituit. Tandem cum lege regia in Imperatores ius populi translatum esset, eo res deuenit, vt soli Imperatori magistratuum creandorum facultas competeret *d. l. vn.* vbi Modestinus ait, legem Iuliam de ambitu hodie cessare, quod ad curam principis creandorum magistratuum potestas pertineat, non ad populi fauorem, ad quem alioquin olim spectabat.

1 2 3

4 Atque † hinc est quod & ipsa potestas constituendorum magistratuum inter regalia à Friderico *l. in hoc c. vnic.* numeretur, eodemque pertinet constitutio eiusdem Friderici I. *in c.1. §. homicidium*, ibi: *ab Imperatore vel eius voluntate constituti vel confirmati. de pac. tenend.* Atque hoc ius non esse nouum, sed cum reliquo iure communi, & quidem veteri, congruere, apparet ex *d. l. vn. ff. ad l. Iul. de ambit. & l. quidam, in verb. princeps enim qui ei magistratum dedit. ff. de re iudic.* Neque † obstat text. *in nou. 15. de defensor. ciuitat. §. interim vers. iusiurandum vero.* Nam quod ibi dicitur, fieri posse à præfectis prætorio, ideo ita statuitur, quod non solum summi post Imperatorem sint magistratus, sed illud iis in specie in defensoribus ciuitatum concessum fuerit. Reuera autem † potestatem constituendi & creandi magistratum esse de regalibus, non solum ex prædictis aliis textibus liquet, sed & à multis traditum & receptum, inter quos sunt Isern. Matth. de Afflict. & alij Dd. *in hoc c. vnic.* Cagnol. *in l. 2. nu. 102. & 103. ff. de orig. iur.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 1. tit. 1. num. 10. & tit. 2. nu. 97.* Choppin. *de Doman. regn. Franc. lib. 3. tit. 9. num. 5. & tit. 20. nu. 1. vers. Huc pertinet.* Crauett. *cons. 338. num. 2.* Menoch. *cons. 302. qui honorum. 29. vers. decimoquinto ex regalibus.* Decian. *in prax. criminal. lib. 8. cap. 23. num. 1.* Petr. Greg. *de publ. lib. 9. cap. 1. nu. 34.* qui addit, ideo, quia regale est, mortuo Rege Galliæ omnia officia regia egere noua successoris confirmatione, quod officia, quæ à Rege dantur, sint sub hac clausula: *Pour en joayr tant qu'il nous plaira*, hoc est, *donec Regi placuerit*, concessa & ibidem subiicit, soluere communiter successores voluntatem priorum sequi per *c. fin. de præbend. in 6.* De regalibus vero esse potestatem constituendorum magistratuum testatum etiam faciunt Radeuic. *libr. 2. cap. 5.* & Carol. Sigon. *de regno Ital. lib. 12.* dum de Friderici constitutione, quæ est in hoc c. vn. loquentes, consulatum referunt inter regalia, per consulatum nihil aliud intelligentes, quam illud magistratuum creandorum ius, de quo nunc agimus, & cuius ipse Frideric. *in d. c. vn.* meminit. Muthius etiam *Chronic. lib. 18.* de eadem Friderici constitutione agens, inter regalia numerat officiorum dignitatum-

tatumque confirmationes, judicium consulum, omniumque magistratuum creationes. Ad Imperatorem igitur recte dicemus pertinere potestatem constituendorum magistratuum & eius esse hoc regale, cum † sit frons omnis jurisdictionis, Ang. *in rubr. ff. de jurisdict. omn. judic. nu. 2.* Marant. *de ord. judic. part. 4. dist. 5 num. 3.* Heig. *quæst. 9. num. 18. part. 1.* Abb. *consil. 8. nu. 4. vers. Nam apud Imperatorem. lib. 1.* ab † eoque jurisdictiones per concessiones, commissiones & confirmationes fluant, ac per appellationes, nullitates & querelas ad eum refluant. Bald. *in cap. 1. num. 11. de allod. & in cap. 1. §. adhæc qui allodium. de pac. juram. firmand.* Curt. Sen. *consil. 65. num. 2.* Abb. *consil. 6. num. 2. vers. omnes enim jurisdictiones lib. 2.* Crauett. *consil. 92. num. 99. & consil. 963. nu. 2.* Vnde † apud Petrum de Vineis *lib. 6. epist. 26.* Imperator Fridericus II. in priuilegio Duci Austriæ concesso, de fulgore, inquit, throni Cæsarei, velut ex sole radij, sic cæteræ prodeunt dignitates, vt primæ lucis integritas memorati luminis non sentiat detrimenta, tantoque magis imperiale sceptrum extollitur, & tanto magis cura regiminis solicitudinis releuatur, quanto tribunal ipsius digniores in circuitu circumspicit consimiles regiones. Hac igitur consideratione commoniti, qui cœlesti prouidentia Romani Imperij moderamur habenas, soli nostri decus tam veterum dignitatum ornamentis fouemus, quam nouis honoribus ampliamus.

7

8

9

Adeo † vero certum est, potestatem creandorum magistratuum regale esse, vt eam inter maiora regalia referant Interpretes, ex quibus sunt Zas. *in epit. feudal. part. 5. num. 14.* Castald. *in tract. de Imperat. quæst. 110. cas. 17.* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. cap. 7. vers. Regalia adhuc.* Sonsbeck. *de feud. part. 8. nu. 19.* & plures alij supra *lib. 1. cap. 2. nu. 34.* allegati. Non † pauci sunt, qui tradunt, quod *in hoc cap. vnic.* de potestate constituendi magistratum sancitum est, in tabellionibus siue Notarijs etiam locum habere, vt videlicet jus eos creandi similiter sit de regalibus, & soli Imperatori, vel cui hoc dedit, competat, Innoc. *in c. cum P. tabellio num. 1. vers. Nobis autem videtur. de fid. instrum.* Andr. de Isern. *in hoc cap. vnic. in verb. ad justitiam expediendam num. 65.* & *ibid.* Aluarot. *numer. 6.*

10

11

 Afflict.

Afflict.*in verb.potestas.n.10.in fin.* Ias.*in l.Imperium.n.28 ff.de jurisd.*
omn.judic. Crau. *d.cons.338. nu.2. vers. Eadem ratione,* & plures alij.
12 Et † dicuntur huiusmodi personæ voluntariam habere jurisdi-
ctionem, Anton.de Petrur.*in l.1.nu.227. vers.licet non habeant con-*
tentiosam.ff.de jure iur. Panor.*in c.P.& G.nu.14. de offic.deleg.* Franc.
Marc.*decis.489.nu 10.part.1.* Marant.*de ord.judic.part.4.distinct.18.*
nu.3. Gail *obseru.1.nu 13.lib.1. & obseru.71.nu.13. vers.Communis est*
lib.2. Paurmeist.*de jurisdict.Imper.Roman.cap.10. nu.15. vers. Tabel-*
liones.lib.1. Rulant.*de commissar.part.2.lib.5.cap.6.nu.24.* Bald.*cons.*
105.factum tale est.nu.3.vers.Et licet isti.vol.3. Castrens.*cons.260.Visis*
13 *compromisso.num.4.in fin.lib.1.* Iudicesque † chartularij vocantur.
Castrens.*in l.1.nu.18.ff.de judic.* Ioan.Ign.*in l.necessarios.§.non alias.*
n.74.vers. Nam & in parisiensi curia.ff.ad SC Sylan. Alex.*cons.92.vi-*
deretur.nu.5. lib.7. Zas.*in parat.ff.de procurat.nu.4.vers. Et coram no-*
tario.& in l.acta.num.2.vers.Notarius tamen.ff.de re judic. Mynsing.
cons.93.nu.30.decad.10. Marant.& Gail. *iam allegatis locis.*

14 Adeo † vero Notariorum creatio de regalibus est, vt inter
maiora etiam regalia numeretur, Camerar.*in cap. Imperialem.de*
prohibit.feud.alienat.per Frider.pag.641. vers.septima conclus. Afflict.
in hoc c.vn.in verb.regalia.nu.32. & ibid. Borcholt.*nu.4.* Zas.*parti.*
num.14. & cons.16.nu.94.lib.2. Sonsbeck *d.part.9.nu.19.* Rosenth.
de feud.cap.5.conclus.15. num.2. Ferrar.Montan.*de feud. lib.2.cap.1.*
& lib.5.cap.7. Pruckman.*ad rubr.quæ sint regal.cap.3.num.2.* alijque
supra *lib.1.cap.2.num.35.* allegati. Et sane ipsa experientia testa-
tur, ne quidem per Electores aliosque principes Imperio subie-
ctos Notarios creari, qui per Imperium ea, quæ ad officium no-
tariatus pertinent, exerceant, nec eorum principum inuestitu-
ris eiusmodi facultas inter alia regalia adijci solet, sed ab Impe-
ratore ipso, vel ijs, qui vulgo Comites Palatini vocantur, talis
15 Notariorum creatio fit. Ideoque † eiusmodi Notarij per to-
tum Imperium officium suum exercere possunt, idque etiam in
alijs locis extra Imperium recte fit, vt testantur quamplurimi
non solum Germaniæ ICti (è quorum numero præter alios sunt
Andr.Gail.*obseru 71.num.13.lib.2.* Rosenth.*de feud.cap.5.conclus.15.*
gloss.a in fin. Petr.Gilken.*in tract.de præscript.part.2.membr.1.cap.3.*
nu.78.

nu.79.& 80.) sed & exteri, ex quibus sunt Speculat. *tit. de instrum. edit.§.restat.nu.23.* de Gallia, Anglia & Hispania loquens, Bart.*in l.1.nu 3. vers.secus si tabellio.ff.de offic. procons.* Alberic.de Rosat.*in l. lecta.nu.11.vers.alij dicunt.ff si cert.petat.* Choppin.*de doman.Franc. lib.3.tit.21.num.4.vers.ac principis quidem Notarius.* Abb.*in c.sicut te. vers.contrarium autem. Ne cleric.vel monach secularib.negot.se immisc.* vbi dicit de facto seruari vt Notarij ab Imperatore creati etiam in terris ecclesiæ consensu partium instrumenta conficere possint, *& nu.13.vers.Et hæc subiungit,* hanc opinionem sibi videri verissimam. Philipp.Franc.*in c.1.§.vlt.n.1.& nu.2. in fi.de for.compet. in 6.* Bellamer.*cons.42.* Dn.Hugo.*nu.8.& 9.* asserens Notarium ab Imperatore creatum Parisijs, & sic in regno Galliæ posse instrumenta conficere, & ita esse inueteratam cõsuetudinem & communem obseruantiam. Ias.*cons.122.in præsenti causa.nu.1.vers.Item collegium Notariorum vol.3.* Roland. à Vall.*cons.91. Neruus præsentis consultationis.nu.18.vol.3.* addens ita sentire Dd. communiter *in c. cum P.tabellio de fide instrum.* Gabriel *commun.conclus.lib.1.tit.de fide instrum.conclus.1.nu.5.* Mascard.*de probat.conclus.920.nu.19.& 21.* & tam multi alij, vt hanc sententiam communiter receptam esse afferat Andr.Gail.*d nu.13. vers.communis est,* vbi simul addit, idem in Notarijs creatis ab ijs, quibus Imperator creandi Notarios potestatem dedit (cuiusmodi sunt Comites Palatini) locum habere, idque ita tradunt etiam Anton. de Butr. *in c.per venerabilem. qui fil.sint legit.* Sebastia.Sap. in addit. ad Abbat. *in c.pen.n.9. de fid. instrum.* Speculat. Bart.Philip.Franc.& Petr.Gilken. *iam allegatis locis.* Mascard.*d.conclus.926.nu.22.*

Quia † vero quam plurimi reperiuntur Comites Palatini, Notarios creandi potestatem ab Imperatore habentes, tanto facilius Notarij creantur, & tanto maior est eorum numerus, nasciturque inde non exiguus abusus (cuius etiam cum singulari reprehensione mentio fit in constitutione Maximiliani I. de anno 1512. in princ.) & † multi reperiuntur ad notariatum omnino inepti & inhabiles, & male officio suo fungentes, adeo vt sæpe eos ipsis testatoribus imperitiores esse dicant Alexand. *in l. filius à patre in princ.nu.3.ff.de liber.& posth.* Cottm. *in suis memoralib. in verb.*

16

17

in verb. notariorum imperitia, Iaſ. *conſil. 97. num. 1. verſ. ſed præmiſſis vol. 4.* Menoch. *conſil. 328. nu. 26.* & inſtar picarum & pſitacorum in palatijs dominorum ſtantium, & ſine intellectu loquentium eſſe aſſerant. Roman. *ſing. 52. incip. quid operatur num. 2.* Cagnol. *in l. librarius num. 2. in fin. ff. de reg. jur.* Euerhard. ſen. *conſil. 26. nu. 4.* Seet. *reſponſ. 9. num. 13. tom. 2. lib. 3.* Pruckman. *conſil. 2. num. 91.* In

18 † dubio tamen Notarius peritus & legalis præſumitur, Pariſ. *conſ. 28. nu. 49. lib. 2.* Socin. jun. *conſil. 101. nu. 11. verſ. præterea lib. 1.* Guid. Pap. *conſil. 51. num. 5.* Neuizan. *conſil. 28. num. 18.* Cranett. *conſil. 727. num. 7.* Menoch. *conſil. 37. num. 110.* Zaſ. *conſil. 21. num. 3. lib. 1.* Non

19 † mirum vero eſt tantam eſſe imperitiam Notariorum, cum ſæpe ſine examine, & quidem ad ſolas etiam commendatitias literas creentur, licet ſingularis rigor in ijs examinandis adhiberi debuerit, quemadmodum in Camera Imperiali in Notarijs fieri

20 ſolet, qui † ibi in matriculam relati poſtea ſoli, non etiam alij, quantumuis admodum periti, proceſſus eiusdem iudicij exequi poſſunt, ordinat. Camer. *part. 1. tit. 39. in princ.* Mynſing. *obſ. 78. cent. 1.* vbi addit, ſe multas executiones proceſſuum ab alijs Notarijs factas in eo judicio vidiſſe caſſari, & Gail. *obſerv. 54. nu. 6. lib. 1.* dicit, ſi alij quam immatriculati Notarij proceſſus Cameræ exequantur, proclama contra citatum non decerni, neque in eius contumaciam procedi. Atque hinc liquet, qualem poteſtatem Camera Imperialis Notarijs dare poſſit. Creandi tamen notarium aliquem jus non habet, atque eſt ea poteſtas, quam Notarijs ſuis immatriculatis dat, tam reſtricta, vt extra proceſſum eiusdem iudicij nihil præcipuum habeant, adeo vt commiſſiones in eo judicio decretas & citationes commiſſariorum deputatorum exequi poſſint alij etiam Notarij, idque eo minus mirum videri debet, quod eiusmodi executio fieri quoque poſſit per quemlibet nuncium, vt recte etiam monet Rulant. *de commiſſar.*

21 *part. 1. lib. 4. cap. 23. num. 7.* Obſeruandum † vero eſt generaliter, Notariorum tale eſſe officium, vt quemadmodum magiſtratus juſtitiam adminiſtrare tenentur, ſic & Notarij operam ſuam denegare non debeant, & ad huiusmodi operam partibus præſtandam juramento etiam adſtringantur, & diplomatis quibus Comitibus

mitibus Palatinis eorum creatio conceditur, adijci soleat, quod eiusmodi juramentum præstare debeant. Et quemadmodum Magistratus juramentum præstant, de administranda justitia, ita & Notarij ad adhibendam in officio summam diligentiam, & se constitutionibus Tabellionum conformes exhibendos, juramento adstricti sint, & cogi possint ad seruiendum partibus, idque expresse sancitum est in prædicta constitutione Maximiliani I. §. *Es ist auch ein Notarius/rc.* & tanquam juri etiam communi consentaneum esse traditur à Bart. *in l. generali. num. 14. vers. sed nunquid tabellio. C. de tabular. & scrib. lib. 10.* Bald. *in rubr. Cod. de fid. instrum. num. 3. & in l. prouidendum num. 4. C. de postuland.* Angel. *in l. 1. §. ait prætor. num. 2. vers. & sic Notarius cogitur. ff. de edend.* Rip. *in l. 1. num. 23. C. eod.* Abb. *in d. c. sicut te. num. 19.* Felin. *in c. quoniam contra. num. 5. & ibid.* Beroj. *nu. 41. de fid. instrum.* Dec. *in l. inuitus. nu. 4. ff. de reg. jur.* Mandos. *de monit. quæst. 55. nu. 6. & 10.* Rosenth. *de feud. cap. 12. conclus. 9. nu. 22.* Rulant. *de commissar. part. 1. lib. 4. cap. 8. nu. 15.* Atque hæc quidem cum ita se habeant, mandata etiam sine clausula & compulsoriales contra Notarios officium suum denegantes, impetrari possint, Frid. *lib. 2. c. 55. n. 4.* Adijcitur vero ab Imperatore Maximiliano *in d.* §. *Es ist auch ein Notarius/rc.* expresse limitatio in eo Notario, qui Doctor, decurio, vel Clericus est, eaq; non minus quam ipsa regula cum jure communi congruit *l. vniuersos C. de decur. lib. 10. c. sicut. ne cleric. vel monach. negot. secular. se immisc.* Roman. *in l. si vero. §. de viro. num. 128. ff. solut. matrimon.* Idque generaliter & indistincte ita constitutum est, ideoque ea notabilis exceptio tam in ijs, qui ab Imperatore, quam qui à Comitibus Palatinis creantur locum sibi vendicat. Et similiter limitatio constitui potest in eo qui multitudine negociorum circa officium notarij concurrentium impeditur, Roman. *in d. §. de viro. nu. 241. vers. secundo probatur.* Felin. *in d. c. quoniam contra num. 5. vers. posset tamen illud limitari. & ibid.* Dec. *nu. 40.* Mynf. *nu. 31.* Illud etiam obseruandum est, Notarios non habere arbitrium & facultatem officio suo sine permissu summi Principis, cuius auctoritate creati sunt, renunciandi, nec signetum suum sine judicis auctoritate mutandi, aut alieno signo instrumentum signandi.

Quam vero necessarius sit Notariorum vsus, ipsa experientia testatur, & ex dicta constitutione Maximiliani I. §. Es ist auch ein Notarius/2c. & §. Es sollen auch/2c. *& alijs locis* liquet, ideoque minister boni publici appellatur *in d.* §. Es ist auch ein Notarius/2c. Atque hinc in auditorio Rotæ Romanę obseruatur, vt, quemadmodum scribit Vestrius *in sua praxi lib. 2. cap. 21. num. 1.* singuli eius Auditores habeant quatuor Notarios, & sic in ea quadraginta octo Notarij, tanquam actuarij, causis adhibeantur, & *quadruplo* plures Notarij sint, quam Auditores siue judices.

22 Vt † autem ad magistratuum creationem redeamus, quemadmodum ea de regalibus est, & à Friderico nominatim *in hoc c. vnic.* inter ea ponitur, sic & idem dici potest de varijs dignitatibus, quod videlicet ad regalia pertineat jus huiusmodi dignitatibus aliquem insigniendi. Inter eas est non solum Ducatus, Marchionatus, vel alia regalis dignitas, sed & ea, quæ nobilitas appellatur, cum jus nobilitandi de regalibus sit, & quidem ad maiora etiam pertineat, vt dictum est supra *lib. 1. c. 2.* Huiusmodi dignitatem habent non solum ij, qui expresse nobiles creati, sed & qui sine tali creatione tantum in aulæ Imperatoriæ senatum assumpti sunt *l. 2. in princ. Cod. de legib. l. quisquis. in verb pars corporis nostri sunt, C. ad l. jul. maiestat. l. 1.* vbi Bart. & Ioan. de Plat. *l. jus senatorum, C. de dignitat. lib. 12. l. senatorum cum l. seq. Cod. eod.* Bon. de Curtil. *de nobilit. part. 3. num. 142.* Choppin. *de doman. Franc. lib. 3. tit. 26. num. 12.* Pruckm. *consi. 2. num. 95.* Tiraquell. *de nobilit. cap. 6. nu. 21.* vbi addit, eo ipso, quod quis in senatum regij parlamenti Parisiensis assumptus est, nobilitatem acquirere. Idem de eo parlamento testatur Choppin. *d. loco.* vbi etiam diuersis temporibus ita judicatum esse testatur, & similiter Tiraquell. *d. loco.* præiudicium adducit. Guido Pap. *decis. 376. num. 1. vers. sed ipsi domini, &c.* in specie etiam de curia regia Delphinatus ait, per solam assumptionem in eam aliquem nobilem fieri. Etsi vero huiusmodi munus siue magistratus ad filios non transeat, etiamsi idonei sint, tamen nobilitas in ijs continuatur, siue ad eiusmodi officia apti sint, siue non, idque commune omnibus nobilibus est, & ita se habet etiamsi mater plebeia fuerit *l. filiam & l. seq. ff. de senator. l. exemplo. C. de decur.*

de decur. lib.10. l.vlt. C.de incol. lib. eod. l.mulieres. C.de dignit. lib.12. Est autem inter eas dignitates & honores, quorum collatio de regalibus est, etiam Doctoratus, adeo vt inter maiora quoque regalia referatur, vt dictum est *lib. 1. cap.2.* vbi jus creandi Licentiatos, Poetas, liberalium artium magistros, & Comites Palatinos ad maiora regalia pertinere ostensum est, idque eo magis in Comitibus Palatinis attendendum est, quod hi ex concessione siue delegatione sibi facta non solum creandi Notarios facultatem, quam ad maiora regalia pertinere diximus, habere soleant, sed & nonnunquam famæ restituere, spurios legitimare, veniam ætatis dare, authoritatem in adoptione, quæ per arrogationem fit, interponere, Nobiles ac Doctores creare, pluraque alia ad Imperatoris potestatem & regalia pertinentia exercere possint, vt à me traditum est *lib.1. cap.4. nu.103. & 104.*

23 Tenendum † vero est de regalibus esse non solum jus magistratum constituendi & prædictas reliquas dignitates & honores conferendi, sed & confirmandi, Panorm. *cons.6. nu.2. vers. ipse etiam Imperator. lib.2.* Curt. sen. *cons.65. num.2.* Crauett. *consil.963. num.2.* item † abrogandi ac tollendi, 24 Crauett. *consil.338. num.1. in fin. & consil.592. num.99. vers. principi porro.* Bald. *consil.333. ad intelligentiam. nu 1. vers. porro ad eum. vol.1.* vbi ait, non solum gradationem sed & degradationem ad principem pertiner, & diserte ponere Senecam *lib. 6. de clementia ad Neron. in princ.* & addit, eum posse dignitates infringere, remouere & transferre. Idque ijsdem verbis ex eo etiam allegat & repetit Crauett. *d. consil. 963. nu.2. vers. jurisdictiones & dignitates.* Idque confirmatur per text. *in l. vlt. §. adeo autem Cod. vbi Senator. vel clariss. ciuilit. vel criminal. conueniant. & in Nouell. 15. de defensorib. ciuitat. §. interim, in fin.* ac per ea, quę de jure bellum tollendi pacemque cum hoste ineundi, monetam reprobandi, & Vectigalia tollendi, immunitatemque ab ijs concedendi dicta sunt *lib. 1. cap. 2. & lib. 2. cap. 1. 7. & 8.* quibus locis ostensum est, illa jura, non minus quam jus bellum indicendi, monetam cudendi, & vectigalia instituendi, de regalibus & quidem maioribus esse.

25 Porro † notandum hic in specie est de magistratibus, Fride-

 ricum,

rieum, dum potestatem eos constituendi inter regalia nominatim refert, simul diserte addere hæc verba: *Ad justitiam expediendam*. Proinde cum & Imperatori tribuatur hæc potestas, & in eadem eo respiciatur, vt justitia expediatur, ostendit eo ipso quam sacrosancta sit hæc maiestatis pars, & quam habeat hoc regale ab
26 omni quæstu esse alienissimum, eoque † singulariter pertinet, quod *in d.l.vnic. §.qua lege.ff.ad l.jul. de ambit.* in qua Imperatoris hanc potestatem propriam esse proditum est, adeo studium ambiendi magistratum damnetur, vt etiamsi lege julia de ambitu damnatus in integrum restituatur, tamen hic pœnam pecuniariam non recuperet, nec repetere possit, etiamsi res videatur ad
27 causam indebiti rediisse. Non † defuerunt tamē olim Imperatores, qui ita inhiarunt turpi quæstui, vt munera in magistratibus constituendis honoribusq; decernēdis acceperint, & huiusmodi etiam magistratus honores vēdiderint, quos Iustinianus optimo jure notat *in præfat. Nou. 8. vt judices sine quoquo suffragio fiant, & in §, itaq; Deo,* Huiusmodi inter alios fuerunt Zeno & Anastasius, qui, licet multo post editam à Theodosio auream constitutionē, quæ extat *in l. vlt. C. ad l. jul. repetund.* rerum potiti sint, tamen non memores huius sanctæ dignitatis, eiusque, de qua agimus, potestatis Cæsareæ maiestatis, nec istius aureæ constitutionis Theodosianæ, omnes magistratus venales habuerunt, & per Sebastianum præfectū suum vltimo licitatori vendiderunt, quemadmo-
28 dum Suid. testatur. Ab † horum Imperatorum moribus abhorrentissimi fuerūt boni Imperatores, inter quos Capitolinus scribit fuisse M. Antoninum. Alexander etiam Seuerus, licet Imperium nūquam grauiori inopia, quam post mortem Heliogabali, naturæ porter..i, cui ille successit, laborasse dicatur; tamē turpes istas nundinationes magistratuū maxime detestatus est, & refert Spartianus, eum aliquando in pleno senatu dixisse: Non patiar mercatores potestatum. Theodosius junior, princeps religiosissimus, peculiarem *in d.l. vlt. C. ad l. jul. repetund.* promulgauit constitutionē, qua grauissime & cū pœnæ adiectione statuit, ne quisquā vel donationis, vel venditionis, vel alio titulo ad honores admitteretur. Et Theod. *lib. 3. tripar. histor.* præter alios Imperatores Marcia-

Marcianum quoq; optimum Principem, qui Theodosio iuniori successit, constitutione cauisse narrat, ne pro magistratu pecunia daretur. Sed & Iustinianus turpe esse duxit, pro magistratu pecuniam numerari, ideoq; huiusmodi mercaturam inhibere voluit *in d. Nouell.* & hanc prohibitionem confirmauit *Nouell. 17. de mandat. princ.* §.1. ibi: *sine omni suffragio*, & Tiberius secundus Iustiniani exemplum secutus hoc ius comprobat & confirmat *Nou. 161. de prouinc. præsid.* Iustinianus vero *in d. Nou. 8.* ita de hac prohibitione istarum nundinationum agit, vt in præfatione graues causas eius prohibitionis exponat, & inter cætera asserat, pro magistratu accipere vel dare omnis nequitiæ principium & finem esse, & quemadmodum pecunia pro honoribus expenditur, sic eos, qui in honoribus obtinendis ea ratione votis compotes redduntur, postea pecuniæ & muneribus inhiaturos, dum magistratu funguntur, quod & Aristoteles sentit *Politic. lib. 2. cap. 9.* & ei hac in re assentitur Princeps prudentissimus & optimus Alexander Seuerus, vt à Lampridio memoriæ proditum est. Sunt, qui idem scribunt Pium Galliæ Regem Ludouicum 12. de hisce nundinationibus sensisse. Quando † vero magistratus ac iudices pecuniæ & muneribus inhiant ad eaq; magis quam ad veram & debitam iustitiæ administrationem respiciunt, affectibus solent indulgere, & deflectere à tramite iustitiæ, quæ constans & perpetua est voluntas suum cuiq; tribuendi *l. 1. de iustit. & iure & in princ. Instit. eod.* Requirit † igitur Fridericus noster in Magistratibus constituendis, vt ad iustitiam tanquam rem sacratissimam expediendam creentur, & ea ratione hoc augustum regale vsurpetur, quod quidem eo rectius & salubriori consilio ab Imperatore factum est, quod nulla maior pestis Reipubl. sit, quam iniustitia, & omnium rerum publicarum & regnorum fundamenta iustitia nitantur. Proinde Fridericus secundus in priuilegio Duci Austriæ concesso: *Cæterum vt pacem*, inquit, *& iustitiam, quæ sunt regnorum fundamenta, possis in prædicto tuo regno cōstantius fouere, præsentium vigore tibi concedimus, vt si quis in prædicto regno tuo manifestus extiterit malefactor, tuo videlicet aut curiæ tuæ iusto*

29

30

iudicis condemnetur. quæ verba Friderici ſecundi extant apud Petrum de vineis *lib.6.c.26.*

31 Atq; hæc cum ita ſint, tales † in hoc regali requiri dicemus magiſtratus, qui ſe merito iuris & iuſtitiæ ſacerdotes profiteri, & de ſe ex Vlpian. *in l.1. in princ.ff. de iuſt. & iur.* hæc renunciare poſſint; Iuſtitiam colimus, & boni & æqui notitiam profitemur, æquum ab iniquo ſeparantes, licitum ab illicito diſcernentes, bonos non ſolum metu pœnarum, verum etiam præmiorum exhortatione efficere cupientes, veram non ſimulatam Philoſophiam affectantes, & vt eo rectius ius & iuſtitia colatur, non quibuslibet hoc munus eſt committendum, ſed probiores minus probis, mediocriter ſenes iunioribus, eruditi indoctis, ditiores iis, qui tenuioris fortunæ ſunt originarij peregrinis, & alij magis idonei minus idoneis, præferendi ſunt.

32 Cumprimis † vero hic de magiſtratus creatione tenendum eſt, quod ab ea alieniſſima eſſe debeat omnis venditio magiſtratus, quia vt recte ait Petr. Greg *d.c.1.n.34.* hac negotiatione, qua officia & dignitates diſtrahuntur, & vendendo in alios transferuntur, nihil poteſt accidere peius, cum pro vno aureo, quo officiarij redimunt officia & iuriſdictionis poteſtatẽ à Principe, inſanitas reuendendi carius iuſtitiam ſubditis occaſiones aucupentur, adeo vt etiam impudenter audeant in ſubditos graſſari, palamq; ſupra ſportulas debitas petere, quod iam principi pro mercatura officiorum dicunt ſe præbuiſſe: quod non tantum prohiberi intereſt Principis & Reipublicę, ſed & minatur ſub verſionem totius legitimi ſtatus. Eodem pertinet, quod veriſſime Bodin. *de repub.lib.6.c.2.* ſcribit his verbis: *Omnium ſordidorum mercaturagenerum, quæ multa ac varia ſunt, nullum ſordidius, nullum turpius, nullum deteſtabilius magiſtratuum & honorũ mercatura; quæ nunquã tolerabilis eſſe poteſt, niſi extremis temporibus vt ſalute Reipublicæ conſulatur.*

Vt aũt huic malo occurreretur & magiſtratib. tanto magis omnis anſa malitioſe in ſuo munere verſandi præcideretur, Iuſtinianus † *in d.Nou.8. vt iudices ſine quoquo ſuffragio*, ſanxit conſtituit, vt ſolenni iuramento obſtringerentur, & ſecundũ formulã iura-

33

menti

menti eidē Nouellæ subiectā iurarēt, se nihil dedisse, vel daturos esse, vel etiā promisisse ad consequendū magistratū, solariis suis contentos esse, & quemadmodū gratis magistratū adepti essent, sic & gratis iustitiā administrare velle, itē paterna affectione & cura subditos complexuros, odioq; vel gratia vel similib. locum nullū daturos, sed iuxta æquitatē & leges iudicaturos esse: Quod postremū de æquitate † videlicet & legib. à magistratib. seruandis ita Dd. communiter interpretantur, vt distinguendum esse putent inter minores & maiores magistratus, quasi hi soli possint æquitatis habere rationē, & de ea re iurent, nō minus quā de legibus, illi vero solis legib. adstricti sint. Quę distinctio nata est ex *auth. Hodie C. de iud.* vbi opera Irnerij ita verba authenticæ concepta sunt, vt excipiantur defensores ciuitatū tanquā minores magistratus, quasi hi soli tantū secundū leges iudicare teneātur, nec æquitatis rationē habere possint, idq; desumpsit Irnerius ex *Nou. 15. de defensorib. ciuit.* §. *Iusiurandū*, vbi tamen ea distinctio non reperitur, sed simpliciter iniungitur defensoribus ciuitatum, vt secundum leges iudicent. Et sane *Nou. 82.* §. *Omnis autem.* sine vlla exceptione de omnibus & maioribus & minoribus iudicibus cauetur, vt id, quod legibus consentaneum est, attendant. Censentur † autem legibus congruum esse & illud, quod æquitatis ratio flagitat, & Iustinianus in *d. Nou.* 8. in qua prædictum iuramentum per formulam eidem additam in magistratibus requirit, non solum de maioribus, sed & de minoribus magistratibus agit. Accedit, quod † idem Imperator *in l. Rem non nouam. Cod. de iudic.* de iuramento à magistratu præstando agens, velit nullam adhiberi distinctionem inter maiores & minores magistratus & iudices, ideoque tam hos quam illos iurare, se id, quod legibus & æquitati consentaneum est, iudicaturos. Id enim per veteres leges, quarum ibi meminit, denotatur, neq; aliud vsus hodie docet. Quæ cum ita se habeant, apparet † inde, Irnerium lapsum esse in concipienda d. auth. Hodie, idque eo minus mirum videri debet, quod † in *Authent. incestas Cod. de incest. nupt. et in Authent. bona damnatorum Cod. de bon. damnat. seu proscript.*

34

35

36

37

38

(vt

(vt supra *c.11. nu.75. & c.12. nu.28.* ostensum est) & in variis etiam aliis authenticis ex Nouellis desumptis & Codici vsq; ad tres eius libros posteriores (in quibus nullla Authentica, ex Nouellis excerpta, reperitur) passim insertis errauerit, & ea ratione sæpe interpretes seduxerit, vt in hoc tractatu antea *in d.c.11. & 12.* obiter monui, & ante plures quam viginti annos docendo in Academia Marpurgensi speciatim de quam plurimis Authenticis Codici insertis ostendi, quo tempore & illud docui, esse inter tales authenticas in quarum etiam vna plures quam vnus vel duo errores ab Irnerio commissi sunt. Huiusmodi sunt *Auth. cassa C. de SS eccles. Auth. sicut alienatio eod. Auth. generaliter C. de Episcop & cler. Auth hodie C. de iud. Auth. nouissime C. de inoffic. testam. Auth. sed nouo C. si cert. petat. Auth. hoc amplius C. de fideicomm. Auth. in testamento C. ad SC. Tertull. Auth. idem est in his C. de bon. quæ lib.*

39 Nec † desunt inter ipsos etiam Dd. qui de vitiis eiusmodi authenticarum eo nomine, quod ab Irnerio tanquam Iuris Interprete, & aliquid mutandi facultatem non habente minus recte ex Nouellis exceptæ sint, mentionem faciunt & eum reprehendunt. Talis est Accursius siue glossa *in auth. quibuscunque, Auth. qui res & Auth. quas actiones in fin. C. de SS. eccles. Auth. Sed nouo C. de episc. & cleric. Auth. Sed & periculum C sine censu vel relig. Auth. ex causa C. de liber. præterit. & in nonnullis aliis Authenticis.* Tales sunt etiam Francisc. Aretin. *in l. eius qui nu.3. vers. sed quæritur ff. de testam.* Ronchegall. *in l. reos §. cum tabulis nu.77. ff. de duob. reis.* Zas. *cons.4 nu.7. vers nec enim noua est isthæc querela lib.1.* Claud. Cantiunc. *de offic. iudic. lib.2. nu.2. & 3.* Didac. Couarr. *in c. si heredes nu.7. vers. Verum quia. de testam.* Pinell. *in auth. Nisi tricennale num.57. sub fin. C. de bon. matern.*

40 Obseruandum † vero simul est, multa esse in diuersis eiusmodi authenticis in Codicem ex libro Nouellarum relatis, quæ licet erronea sint, & ab ipso Nouellarum textu aliena, tamen ex communi errore tantam authoritatē sunt adepta, vt nō solum communi vel crebriori Dd. consensu sint recepta, sed & primariarum & summarum curiarum decisionibus comprobata ac quasi confirmata, eoq; res deuenerit, vt ex parte tanquam leges

leges & constitutiones in ius Canonicum verbotenus translatæ sint, & quod *in c. quia ingredientibus 19. quæst. 2.* dicitur, aperta lege decretum esse, à glossa non referatur ad ius Nouellarum, sed ad *Auth. ingressi. C. de sacrosf. eccles.* tanquam veram & apertam legem.

Ex eiusmodi authenticis cum errore ab Irnerio in iis commisso in ius Canonicum relatis sunt etiam *Auth. hoc ius porrectum Auth. sicut alienatio Auth. quibuscunque Auth. qui res, & Auth. perpetua C. de SS. Eccles.* Atque ex his omnibus liquet, omnino consultum esse, vt ipsæ Nouellę, quæ à nonnullis Dd. Colophon respectu reliqui iuris ciuilis appellantur, teste Reusner. in suo tractatu *de Iurisprudentia* diligenter legantur, nec solis authenticis omnino fidatur, cum præsertim dulciores ex ipso fonte & aqua torrentis, quam riuulis bibantur aquæ, Innocent. *in c. quapropter nu. 2. de elect.* Afflict. *decis. 265. num. 12.* Quibus omnibus de authenticis Irnerii, quæ nihil aliud sunt quam Epitome, illud addo Iuliani patritij & antecessoris ciuitatis Constantinopolitanę Epitomen in multis meliorem esse, quam illam, versionemq; eius similiter in multis esse meliorem, quam veteris interpretis Nouellarum.

Capvt XVI.

De argentariis.

Svmmaria.

Fodinas præcipue vero auri & argenti auctor commendat.

2 *Argentariarum appellatione* in hoc c. vn. *quidam munus argentariorum vel potestatem argentariæ faciendæ venire putant, quæ opinio à Dd. communiter reiicitur & ab auctore refutatur* n. 3.

4 L. Argentarius. §. 1. ff. de edend. *declaratur.*

5 *Per argentarias Fridericus intelligit metalli fodinas, & eas ita etiā*

appellat Henric. VI. in sua constitutione quæ extat apud Goldast. vbi addit eas inter regalia computandas esse.

6 Metallorum varia esse genera & quot sint.

7 Metallorum comes peculiaris olim erat, vt & metallorum procuratores, n. 8.

9 Metallarij qui sint?

10 Metallici qui dicantur?

11 Damnati in metallum & in opus metalli differunt, quæ differentia est in vinculis, n. 12.

13 In metallum vel in opus metalli damnatorum durior est conditio, quam in opus publicum damnatorum.

14 In opus publicum soli liberi homines, in metallum vero vel opus metalli etiam serui damnantur.

15 In opus publicum, non autem in metallum vel opus metalli damnati retinent libertatem.

16 Metalli pœna etiam fœminæ afficiuntur.

17 Metalla in aliis prouinciis vberiora, in aliis rariora, in aliis nulla inueniuntur.

18 Fodinas habentium quibus locis in iure fiat mentio.

19 Metallorum omnium, præcipue vero auri & argenti Germania hodie est sacratissima.

20 Præter argenti fodinas an aliæ etiam regalibus sint annumerandæ & nu. 23.

21 Verba indistincte prolata, simpliciter & sine distinctione accipienda sunt.

22 Fodinam sulphuris etiam sulphuriam, calcis calcariam, auri aurariam vocari.

24 In fodinis omnibus publica vtilitas versatur.

25 Metalla reliqua non minori impendio eruuntur, quam argentum & in illis non minus quam in hoc fisco in legibus ius suum tribuitur, numer. 26.

27 Fodinarum non solum argenti sed & aliorum in aurea Bulla Caroli IV. fit mentio.

28 Fodinas etiam alias quã argenti de regalib. esse, consuetudine Germaniæ, & Dd. communi consensu receptum est.

29 Fodi-

29 *Fodinas solas auri & argenti inter regalia referentes errare.*

30 *Ex fodina ferri siue ferraria in priuato fundo inuenta de iure Saxonico canon metallicus non penditur, licet de iure communi secus sit.*

31 *Ad fodinarum regale pertinent etiam lapides preciosi, gemmæ, & marmora.*

32 *Fodinæ in publico loco inuentæ simpliciter sunt de regalibus.*

33 *Bonorum Imperij, & eorum, quæ propriæ ipsius Principis sunt, differentia.*

34 *Fodinas priuati in suis fundis inuentas recte possident, fructumq́ inde percipiunt &* n.46.47. *refutaturq́ Matth. de Affl.* nu.37. *id in auri & argenti fodinis non obtinere tradens.*

35 *Fodinæ in pupilli fundo repertæ sine decreto alienari non possunt.*

36 *Vsufructuarius in fundo, cuius vsumfructum habet, recte fodinas facit.*

38 *Domino inuito alienam domum vel fundum ingredi non licet, & contra faciens iniuriarum tenetur.*

39 *Metalli eruendi gratia fundum alienum inuito domino ingredi permissum est, modo metallum tale sit, quod vt eruatur, publice intersit* n. 40.& 54. *plures restrictiones vide* n.48.& seqq.

41 *Venandi vel aucupandi gratia alienum fundum inuito domino iure communi ingredi non licet.*

42 L.Venditor.§ si constat ff.comm.præd. *declaratur.*

43 *Ex fodinis in priuato fundo repertis fisco debetur certa portio, quæ vocatur canon metallicus* n.44.

45 *Fodinæ in priuato fundo repertæ tantum respectu portionis, fisco soluendæ, quæ decima est, sunt de regalibus, idque crebriore consensu tradunt ICti.*

48 *Fodere metalla non licet sub alienis ædibus inuito domino, nec etiam cũ magno eius dãno* n.49. *cuiusmodi est læsio superficiei. vbi refutatur etiam obiectio, quæ videtur sumi posse ex* l. Fluminum §. fin. & l. proculus ff. de damn. infect. nu.50.

51 *Fodere metalla in alieno fundo non licet si dominus ipse fodere velit, modo alius eum non præuenerit* n.52.

53 *Fodiendo in suo fundo vicinus meus mihi venam aquæ præcidere potest.*

54 *Metalli in superficie fundi inuenta inuito domino inde eximi non possunt.*

55 *Metalla in alieno fundo citra inuestituram secundum quosdam fodi non possunt, quorum sententia improbatur* n.56. *& quid consuetudine obseruetur* n.58.

57 *Correctio iuris in dubio vitanda.*

59 *Ex metallis in suo fundo repertis domino debetur decima.*

60 *Ea tamen vere non est decima, sed interesse pro quaqua læsione fundi.*

61 *Ex metallis in publico loco inuentis duas decimas fisco deberi asserit Afflictus & alij, sed male* n.62.

63 *A separatis ob diuersitatis rationem non recte infertur.*

64 *Inter opiniones diuersas illa, quæ vltimo loco ponitur, præfertur.*

65 *Fodere si dominus fundi vel alius inuentor, postquam semel cœpit, desinat, vel moram trahat, Principem per metallarios suos fodere posse.*

66 *Fodere nolente domino fundi, si alij cum Principe concurrant, hic illis præfertur.*

67 *Ius potius in aliqua re habens in plurium concursu præfertur.*

68 *In fodiendo si domino fodere nolente concurrant soli priuati, quid statuendum sit, siue communionem res ferat, siue non.*

69 *Per sortem controuersiam non esse dirimendam nisi in casibus specialibus & iure expressis.*

70 *Sortis iudicium cumprimis eo casu, quod de tertij præiudicio agitur, non habet locum.*

71 *Fiscus in residuo, quod ex metallis apud inuentorem, duabus decimis altera fisco, altera fundi domino solutis, manet, reliquis emere volentibus præfertur, modo competens pretium soluere velit.*

72 *Fodinarum siue metallicorum operarum exercitium mandatis suis*

suis Princeps promouere, & ne sibi, quoad decimam, fraus struatur, inspectores constituere potest.

73 *Fodinas incultas jacere permittens ex constitutione Electorali Saxonica earum commodo priuatur, idque juri communi etiam consentaneum est* nu. 74.

75 *Consuetudinem huius vel illius loci quoad decimam, ab inuentoribus soluendam, attendendam esse, & quantum temporis in ea requiratur,* nu. 78. & 79.

76 *Consuetudine generali an receptum sit, vt fodina indistincte tam in priuatis, quam publicis locis inuenta de regalibus sint?*

77 *An consuetudo valeat, vt priuatus à principe deputatus in alieno fundo inuito domino ita metalla fodere queat, ne ei ratione interesse vel damni aliquid præstet?*

80 *Fodinæ Electoribus Imperij ex aurea Bulla Caroli IV. ita competunt, vt à decima etiam immunes sint.*

81 *Sunt hodie & alij principes comites, alijque, qui ex concessione siue priuilegio Imperatoris fodinas tanquam regale habent sine onere decimæ fisco Imperatorio soluendæ.*

82 *A decima fisco præstanda non est immunis, qui inuestitus est mero & mixto Imperio, vel cum omnibus feudi vtilitatibus,* nu. 83.

84 *Secus est, si in specie ipsis fodinis inuestitus sit.*

85 *Verba in dubio sunt accipienda pleniori & vberiori sensu, neue superuacanea sint,* nu. 86.

87 *Verba potius impropriè sunt accipienda, quam vt superfluitas quædam inducatur.*

88 *In fodinis in feudali fundo repertis, vasallo ab Imperatore vel alio ius fodinarum & decimæ non habente, inuestito, idem jus, quod dominis in fodinis, in suo fundo priuato repertis, competit.*

89 *Tempus immemoriale habet vim priuilegij & concessionis Imperatoriæ.*

90 *Fodinarum jus contra ipsum etiam Imperatorem ita immemoriali præscriptione acquiritur, vt nihil decimæ nomine præstetur.*

Decimosexto loco inter regalia numerantur Argentariæ, ideoque hic generatim agemus de fodinis, vt quæ sub hoc regali, vt infra ostendetur, hoc loco comprehenduntur. De † his, 1

 præfer-

præsertim vero de auri & argenti fodinis, cum Rupelio *in tractat.*
de monet. lib. 1. cap. 21. num. 27. dici potest, quod fœlix & fortuna-
ta sit respublica, quæ ijs abundat. Atque hinc apud Cassiodorum
variarum libro 9. cap. 3. Athalaricus Rex singulariter studium in-
ueniendi & eruendi metalla commendans, inter alia ait: *Decet ut*
inter tanta bona nec illa desint, quæ putantur esse præcipua. Cur enim ja-
cebit sine cultu, quod honestum potest esse compendium? Aurum siquidem
per bella quærere nefas est, per maria periculū, per falsitates opprobrium,
2 *in sua vero natura, justitia.* Existimat † autem Eguinarius Baro *in*
hoc cap. vnic. per argentarias intelligendum esse munus argenta-
riorum, vel potius potestatem argentariæ faciendæ, quod pu-
blicam causam munus argentariorum habere dicatur *l. argenta-*
rius. §. 1. ff. de edendo. In eadem sententia est Aluaror. *in d. cap. vnic.*
qui tamen cum dubitatione id asserit. Matth. de Afflict. *in decis.*
331. nu. 19. ait, hanc opinionem esse pessundandam, cæteriq; Do-
3 ctores communiter eam similiter reijciunt. Et † sane non est ve-
risimile, Fridericum de munere argētariorum loqui, tum quod
non solum hoc munus priuatum sit, & tamquam publicum in no-
stro jure argentariç appellatione designari nō soleat, sed & quod
in eo, vel etiam potestate efficiendi argētarias nullibi aliquid Im-
peratori tribuatur, vel fisco aliquid deberi dicatur, tum quod ni-
hil ad eminentiam & dignitatem Imperatoriam pertinens in ta-
li munere ac potestate reluceat, tum denique, quod consuetu-
do quæ optima legū solet esse Interpres, repugnet, vt de ea con-
4 suetudine asserit Afflict. *d. decis. 331. n. 19.* Et † licet Eguinar. Baro,
ex *d. l. argentarius. §. 1.* obtendat, argentariorum officium pu-
cam habere causam, tamen eo nō probatur, hoc munus esse pu-
blicum, quia ideo publicam causam habere dicitur, quod eo-
rum opera communiter omnibus contrahere cum ijs volenti-
bus, & quidem etiam alijs argētarijs, vsui fuerit *l. vn. C. negotiatn.*
ne milit. lib. 12. vbi distractores argenti appellantur, & omnibus
contractibus vtiles esse dicuntur, & sic *in Nouell. 136. de contract.*
argentar. §. secundum vero. communem vtilitatem in contractibus
exhibere, & ob eam se multis periculis immiscere dicuntur, vt
ingruentibus aliorum necessitatibus medeantur. Neq; alio per-
tinet,

tinet, quod *in l. quod priuilegium. ff. deposit.* horum vsus necessarius esse dicitur. Et vt maxime eorum officium reuera nō priuatum, sed publicum munus esset, tamē obstarent reliquæ rationes iam adductæ, quo minus appellatione argentariarum, de quibus Fridericus *in hoc cap. vnic.* loquitur, tale munus designari dicendum esset. Nec refragatur, quod magistratus munus sit publicum, & eius constitutio *in hoc cap. vnic.* inter regalia referatur. Nam ex reliquo etiam iure communi manifeste constat, quòd ante hanc Friderici constitutionem potestas creandi magistratum de regalibus fuerit, & ad solum Imperatorem pertinuerit, eaque post legem regiam eius esse cœperit, *l. vnic. ff. ad l. Iul. de ambit.* Tale vero de argentariorum munere ne minimo quidem verbo vel expresse dicitur, vel etiā tacite innuitur. Manet † igitur verum, 5 Fridericum nullo modo de argentariorum munere, sed de solis fodinis metallorum loqui, dum argentariarum meminit, eaque sententia est Andr. de Isern. Afflict. aliorumque Dd *in hoc c. vn.* inter quos etiam ibidem sunt Cuiac. & Borcholt. & similiter *in l. cuncti. C. de metallar. alijsque locis.* Interpretes plerique omnes sententiam hanc comprobarunt. Atq; hæc sententia eo etiam confirmatur, quod Henricus VI. in sua Constitutione, quæ extat apud Goldast. *Constit. Imper. tom. 3. pag 362. & seq.* de hoc ipso regali agens id argentifodinam appellet & eam ad iura Imperij pertinere, & inter regalia computandam esse addat.

Metallorum † vero, quæ ex terræ venis fodiuntur genera 6 sunt varia, Matth. de Afflict. *in hoc c. vn. ve b. argentariæ. nu. 9.* Luc. de Penn. *ad rubric. C. de metallar. lib. 11.* & ex eo Rebuff. *in l. inter publica § fin ff. de verbor signif.* septem dicunt esse genera metallorum, videlicet aurum, argentum, electrum, æs, stannum, plumbum & ferrum, atq; hoc eodem modo docet Isidor. *lib. 16. c. 16.* Sed plura esse genera metallorum, ex jure cōmuni manifestum est. Eoque pertinet, quod Vlpian. *in l. aut damnum. § est pœna. ff. de pœn.* dicit, metallorum multa esse genera, & in specie varijs juris nostri locis fit mentio metallorum, & loquuntur leges non tantum de auri & argenti fodinis, sed etiam de ære, stanno, plumbo, cupro, alumine aliisque metallis & eorum fodinis. Atq; huc

spectat

spectat eumprimis etiam generalis tit. *C. de metallar. & metall. & procur. eor. lib. 11.* Sic & euincitur ex aurea Bulla Caroli Quarti. §. *præsenti hac constitutione* vbi non tantum auri, argenti, stanni, cupri, ferri, plumbi fit mentio, sed & annectuntur hæc generalia verba: *& alterius cuiuscunque metalli.* Et quidem duodena genera metallorum reperiri, & inter hæc octo perfecta esse, videlicet aurum, argentum, æs, electrum, cuprum, stannum, plumbum, ferrum, reliqua imperfecta, argentum viuum, marmor album, sal subterraneum, & minium, tradit Taboet. *de parad. & summ. mag. priu. sect. 3. fol. 164.* Andr. Knich. *in commentar. de Saxon. non prouoc. jur. cap. 5. nu. 104.*

7 Erat † olim peculiaris comes metallorum, vt apparet ex inscriptione *l. 1. C. de metallar.* & ex eo libro, qui *notitia Romani Imperij* inscribitur, videatur etiam Guido Pancirol. *in notit. Imperij Orient. cap. 47. & Occident. cap. 35.* Wolffgang. Lazius. *in suis commentarijs de Republ. Roman. lib. 2. c. 11.* vbi inter cætera ait, hunc comitem nostra ætate vocari Cameræ Grauium. Sunt qui de huiusmodi Comite etiam allegant text. *in l. 2. & l. 3. C. de metallar. lib. 11.* Sed neque in textu, neque in inscriptione harum legum vlla

8 fit eius mentio, nec aliquid de eo innuitur. Erant † olim, & procuratores metallorum, qui sub Comite metallorum erant. horum procuratorum nominatim meminerunt Imperatores in l. *cum procuratores. C. de metallar.* vbi & in parte rubricæ eorum fit

9 mentio. Qui † metallarij in jure nostro vocantur, non alij sunt, quam qui metallum fodiunt, vt recte ait Bart. *in d. l. 1. in princ.* & horum alij sponte *d. l. 1.* alij conditione tales sunt. *l. vlt. Cod. eod.* Godofred. *ad d. rubric.* Hotom. *in commentar. verb. jur. in verb. metallarij.* Recte Lazius *in comment. Reipub. Roman. lib. 2.* eos ita describit, quasi soli ij appellentur metallarij, qui ad effodienda metalla damnati sunt, & quasi eo pertineat *d. tit. C. de metallar. & l. aut damnum ff. de pœn.* cum *d. l. 1.* diserte de ijs, qui sua sponte tales sunt, & *d. l aut damnum,* non de metallarijs, sed metallicis loqua-

10 tur, & hi alij sint, quam illi. Appellantur † enim metallici, qui pœna metalli damnati sunt, quasi metallo addicti & mancipati *l. in seruorum. §. 1. l. in metallum. & l. aut damnum. § in ministerium ff. de pœn.*

de pœn. Horum *in d. tit. C. de metallar.* omnino nulla fit mentio.

De pœna metalli creberrime fit in nostro jure mentio, & plerunque rei dicuntur in metallum vel in opus metalli damnati, quæ † duo diuersa sunt, vt apparet ex *l. aut damnum.* § *est pœna.* 11 *& § seruos. l. moris. § ista fere & l. capitalium. § diuus. ff. de pœn. l. 3 § 1. ff. de re militari. & l. pen. in fin. ff. de var. & extraord. cognit.* Discrimen † vtriusque pœnæ est in vinculis, quia qui in metallum da- 12 mnantur grauioribus vinculis premuntur, qui in opus metalli leuioribus, & qui sunt refugæ ex opere metalli, in metallum damnantur, ex metallo grauius coercentur, *d. l. aut damnum. § inter eos. & d. l. pen. in fin.*

Durior † igitur est conditio eorum, qui in metallum, quam 13 in opus metalli damnantur, nec tamen eorum, qui in opus publicum damnari dicuntur, tam grauis est pœna, quam eorum, qui pœna metalli afficiuntur, siue in metallum, siue in opus metalli damnatos dicamus. *d. l. aut damnum. § fiscus. l. sunt quidam. & l. capitalium. in princ. vers. deinde proxima. ff. de pœn.* Paul. *recept. sentent. lib. 5. tit. 17.* In † opus publicum damnantur soli liberi homines, 14 non etiam serui, *l. seruus in opus. ff. de pœn.* In metallum vel opus metalli damnantur tam serui, quam liberi homines, *l. metalli supplicium. C. de pœn.* & qui † in opus publicum damnantur, retinent 15 libertatem *d. l. sunt quidam.* qui vero in metallum vel in opus metalli damnantur, tam grauiter puniuntur, vt libertatem etiam amittant, & serui pœnæ fieri dicantur. *d. l. aut damnum. § est pœna. d. l. sunt quidam & l. in metallum ff. de pœnis l. 3. ff. de his quæ pro nō script. hab. l. in metallum. C. de bon. proscript.* Sed hoc genus pœnæ antiquatum est à Iustin. *in Nouell. 22. de nupt. § quod autem.* Non † solum 16 autem viri, sed & fœminæ metalli pœna afficiuntur *d. l. aut damnum. § in ministerio. d. l. capitalium. § Diuus. d. Nouell. 22. § quod autem. & l. vlt. C. de metallar. lib. 11.*

Aliæ † prouinciæ alijs in Imperio Romano vberiora metal- 17 la, vel potius vberiores fodinas metallicas habuerunt, & fuerunt etiam quæ nullas fodinas habuerunt, teste Vlpiano *in d. l. aut damnum. § est pœna.* vbi addit, quæ non habēt, in eas prouincias mittere damnatos, quæ habent metallū. In † specie vero de ijs locis, 18

quæ habent metalla & fodinas mentio fit Galliæ *in l. diuortio. §. si vir. ff. solut. matrim. & l. datis. C. Theodos. de metall. lib. 11.* Italiæ *in d. l. datis* Macedoniæ, Daciæ, Mediterraneæ, Mysiæ seu Dardaniæ *in l. cum procuratores. C. de metallar.* Ponticæ Diœcesis *in l. per annos. C. eod.* Asianæ Diœcesis *in d. l. diuortio. § si vir. & in d. l. per annos.* sic etiam Docimeni, Proconnensis & Troadensis metalli meminerunt *l. per omnes. & l. primipili. C. Theodos. de indulg. deb. lib. 11.* & de Proconnensi metallo loquitur Iustin. *in d. Nou. 22. §. quod autem.*

Meminerunt historici & aliarum prouinciarum ac locorum, quæ fodinas metallicas & olim habuerunt, & adhuc habent. In-

19 ter † hæc loca est etiam Germania nostra, vt quæ est his præsertim temporibus omnium metallorum & cumprimis etiam auri & argenti fertilissima, & fodinis abundat. Atque hinc in varijs constitutionibus Imperij fodinarum Germaniæ mentio fit, & ex parte certum jus de ijs constituitur, prærogatiuaq; etiam aliqua in cudenda moneta, & officinis ad eam rem habendis, conceditur ijs, qui fodinas habent, juxta ea, quæ supra sub septimo regali, nimirum jure monetæ, de hac re dicta sunt.

20 Cæterum † cum varia sint metallorum genera, quæstionis est, an ita per argentarias à Friderico *in hoc cap. vnic.* intelligantur fodinæ, vt non solum argenti fodinæ, sed & aliorum metallorum fodinæ inter regalia numerandæ sint? Qui de argenti fodinis solis Fridericum accipiendum, nec quod de argentarijs statuit, ad alias mineras trahendum esse autumant, non immerito videntur vrgere strictam significationem verbi argentariæ, cum † in-

21 distincte prolata simpliciter & nulla adhibita distinctione accipienda sint *l. 3. ff. de offic. præsid. l. de precio. ff. de publican. in rem act.* Et sane eo verius est argentariam proprie nihil aliud esse, quam ar-

22 genti fodinam, quod in jure † sulphuris fodina vocetur sulphuraria, *l. aut damnum. §. in calcariam. ff. de pœn. l. si quis vxori. §. sulpharariæ. ff. de furt.* calcis fodina calcaria *d. § in calcariam.* cotis fodina cotaria *l. Cæsar. ff. de publican.* ac auri fodina auraria apud alios autores appelletur, Wolffgang. Lazius *in comment. de Repub. lib. 2.* eoq; pertinet, quod Tacit. *in annal. lib. 6. sect. 3.* scribit, Tiberium aurarias sibi seposuisse publicatis Marij Sexti bonis, & adducit

Lazius

Lazius *in d. lib.2.* antiquas inscriptiones, in quibus etiam aurifodinæ nominantur aurariæ.

Sed † rationi consentaneum est, vt idem dicamus obtinere 23 in auro, & alijs mineris, præsertim preciosioribus. Nam in his † 24 iam publica vtilitas versatur, quæ in metallis spectari solet *l. 1. C. de metallar. lib. 11. & l. 3. C. Theodos. eod.* quib. locis generaliter metallorum fit mentio, & simul etiam commodorum Reipublicæ, quæ inde proueniunt. Et sane propter publicam vtilitatem rei damnantur jure nostro non solum in argentifodinas vel etiam aurifodinas, sed & alias, cum pœna metalli sit generalis, pertinens ad quælibet metalla, vt conuincitur ex *d. l. aut damnum. §. est pœna. & similibus locis*, superius de pœna metalli allegatis.

Non † minori etiam impendio & sumptu reliqua metalla ef- 25 fodiuntur, quam argentum, vt de huiusmodi metallis generaliter argumentatur Mynsing. *in cons. 39. nu. 8.* vbi & alios ita argumentantes adducit, & addit, cum salinarum quoque inter regalia meminerit Fridericus *in hoc c. vnic.* eo verius esse, quod de argentarijs ab eo statuitur, ad alias mineras producendum esse.

Præterea † *in d. l. 1. & l. cuncti & tot. tit. C. de metallar. item in l.* 26 *cuncti l. hi quibus, l. priuatorum & tot. tit. C. Theodos. eod.* ea ratione metallorum etiam aliorum, quam argenti fit mentio, vt fisco in ijs jus suum tribuatur, etiamsi ea metalla ex priuatis locis eruantur. Carolus † Quartus quoq; in sua aurea Bulla *cap. 9.* de metalli- 27 fodinis, tanquam ad regalia spectantibus, agens, & in ijs priuilegium Regi Bohemiæ, & alijs Principibus & Electoribus concedens, meminit non solum argentifodinarum, sed & auri, stanni, plumbi, cupri, ferri, annectitque hæc verba: *& alterius cuiuscunque generis metalli.* Accedit † his consuetudo, præsertim Germaniæ, 28 qua non solum argenti, sed & aliorum metallorum fodinæ ad regalia pertinere censeatur, cum ea tamen distinctione, de qua inferius dicemus. Accedunt etiam authoritates Dd. qui tenent, quod de argentarijs statuit Fridericus, ad alias etiã fodinas, præsertim preciosiores, spectare, eorumq; est cõmunis opinio *in d. l. cuncti. C. de metall. & in hoc c. vn.* vt asserit Boss. *in tit. de metall & argentifod. n. 1. vers. tamẽ postea.* vbi & ipse in hanc sententiã descẽdit.

Idem faciunt Cæpolla *de seruit. rustic. prædior. cap. 22. nu. 4.* Matth. de Affl. &. in terminis aluminis *decis. 321.* Paul. de Castr. *in d. l. diuortio. § si vir. nu. 4. § solut. matrim.* Zas. *cons. 16. nu 67. lib. 2.* Ferrar. Montan. *de feud. lib. 5. cap. 7. versic. ex rebus metallicis.* Henning. Gœden. *cons. 2. nu. 1. & 6.* & Mynsing. *d. cons. 39. nu. 7. 8. 9. & 10.* Quæ cum ita sint, idem tribuendum erit fodinis auri, aliorumque metallorum, quod argentarijs, vt ad regalia videlicet referantur.

29 Nec † recte Wesenb. *de feud. cap. 12. nu. 5. & cons. 45. nu. 24. & consil. 60. nu. 30.* solas auri & argentifodinas inter regalia refert, & reliquas à regalibus separandas & excludendas existimat. Refert †

30 quidem Rauchbar. *quæst. 22. nu. 9. versic. verum his non obstantibus.* de ferraria, siue ferrifodina in priuato fundo inuenta in consilio Electores Saxoniæ ita pronunciatum esse, quasi non esset de regalibus, nec vel tota fodina, nec aliquis canon ad Principem pertineret, sed addit, hoc eam potissimum ob causam factum esse, quod diceretur ex manifesta & notoria eius prouinciæ consuetudine nobiles, aliosq; priuatos, huiusmodi fodinam in suis fundis absq; decimarum, vel alterius canonis onere, & sine expressa eius inuestitione excolere non posse, & ex testium depositionibus constaret, vltra 30. annos eam ferrifodinam alijs certa mercede vtendam fuisse concessam, nihilque ex eo vectigalis vel decimæ nomine Principi vnquam præstitum fuisse.

31 Quemadmodum † autem non solum argenti sed etiam aliorum metallorum fodinas appellatione argentariarum *in hoc c. vnic.* comprehendi, & de regalibus esse diximus, sic idem dicendum est de preciosis lapidibus, gemmis & marmoribus, vt sint hæc eiusdem conditionis Affl. &. *in hoc c. vn. in verb. argentariæ. n. 11.* Castrens. *in l. diuortio.* alias *fructus. § si vir. nu. 4. ff. solu. matrim. & cons. 3. nu. 4. & cons. 4. num. 1. vers. secundo debet. & cons. 23. nu. 1. lib. 2.* Cæpoll. *de seruit. rustic. prædior. cap. 22. num. 4.* Boss. *de metall. num. 1.* Hartman. *lib. 2. tit. 24. obseru. 1. num. 5.* Peregrin. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 2. num. 13.* Heig. *quæst. 13. nu 37. part. 1.* Confirmatur hoc textu in *l. cuncti & l. quosdam. C. de metallar. lib. 11.* cum præsertim iste titulus sit generaliter de metallarijs & metallis inscriptus, idq; singulariter ponderat Castrensis *supra citatis loc.* Facit etiam, quod & hæc magno sum-

gno sumptu ac labore reperiantur, Hartman. *d. nu.* 5. vbi & hanc rationem addit, quod in iis etiam vertatur vtilitas publica. Idem tradunt Castrens. & Boss. *d. locis* & Peregrin. *d. tit.* 2. *num.* 14.

Atq; hæc quidem de metallis & aliis huc spectantibus cum ita se habeant, distinctio in iis adhibenda est inter locum publicum Principis & priuatum, siue sit argentum, siue aurum, siue aliud metallum, quod in eiusmodi locis reperitur, & inde effoditur. Nam † si publicus est locus, simpliciter dicemus fodinas metallicas esse de regalibus, Andr. de Isern. Laudens. & nonnulli alij *in hoc c. vn.* Idem tenent Iacobus Rebuffus, Celsus Hugo & alij Dd. communiter *in l. Cunctis C de metallar. lib.* 11. Quibus in hac sententia accedunt Iacob. de S. Georg. *in verb. & cum argentifodinis, num.* 2. *&* 3. Rebuff. *in l. inter publica* §. *fin. ff. de verb. sign.* Florian. *in l. sed si inter duos* §. *quæsitum ff. de vsufr.* Boss. *de metall. & argentifod. n.* 12. dicens hanc rem nullam habere difficultatem Mozz. *de natural feudor. nu.* 34. Peregrin. *d. tit.* 2. *num.* 12. Matth. de Afflict. *decis.* 321. *nu.* 11. *in fin.* Zas. *cons.* 16 *nu.* 67. *lib.* 2. Gœden. *cons.* 2 *nu.* 9. *vers. si autem reperiuntur.* Schneidw. *de feud part.* 2. *nu.* 106. *vers. sed si in publicis.* Petr. Heig. *quæst.* 13. *num.* 19. *part.* 1. vbi addit, in publicis non licuisse scrutari metalla. Et prædicta sententia optima suffulta est ratione, quia effodere aurum, argentum, aliaq; metalla, non solum concernit publicam vtilitatem, sed & ipse locus est publicus Romani Imperij, & quæ in tali loco inueniuntur, non ita Principis sunt, vt proprie eius esse dici possint, ac perinde habeatur, ac si in proprio eius fundo reperta essent. Nam † magna est differentia inter ea, quæ Principis propria sunt, ac ea, quæ vt publica proprie sunt ipsius Imperij, ideoq; illa ab his separantur, & vocantur propria Principis substantia *l.* 3. §. 1. *C. de quadrien præscr.* & priuatum patrimonium *l.* 2. *C. de offic. comit. rer. priuat. l. vlt. C. de agricol. & mancip. dom. lib.* 11. item res priuatæ *l.* 1. *C. de offic. comit. rer. priuat. l.* 2. 3. *&* 4. *C. de fund. rei priu. lib.* 11. *l.* 1. *&* 2. *C. de agricol. & mancip. dominic. lib. eod.* aliisque similibus appellationibus designantur, vt *lib.* 1. *c.* 1. *n.* 29. *&* 30. ostensum est. Quæ vero sunt Imperij & fisci, nominantur patrimonium Principatus, vel fiscale, vel publicum,

32

33

blicum, vel Imperij bona, aliisque similibus appellationibus denotantur, iuxta ea, quæ dicta sunt *d. cap. 1. num. 33.* Proinde cum fructus ad eum, cuius est fundus, spectent, & huiusmodi fructus etiam sint metalla, vt infra ostendetur, pertinent ea, si in loco publico inueniantur, proprie ad Imperium, consequiturque, fodinas ita esse Principis, vt tanquam res Imperij & fisci, ab eiusque patrimonio separatæ totæ & simpliciter de regalibus eius sint, nec hoc ex iure communi ad solam decimam sit restringendum.

Etsi vero fodinæ in publico loco inuentæ simpliciter sint Principis, tamen secus se res habet in priuato loco. Nam † priuati etiam possunt possidere fodinas & fructum inde percipere, cum in eorum fundis inueniuntur. *l. Item si fundi § sed si lapidicinas & l. si cuius.* alias *aquissimum §. inde est quæsitum ff. de vsufr. l. venditor. l. constat ff. commun. prædior. l. fructus*, alias *diuortio. §. si vir. ff. solut. matrim. l. si ex lapidicinis ff. de iur. dot. l. forma. §. Salinæ. ff. de censib. l. generali. § vxori. §. de vsufr. legat. l. Cuncti & l. Quosdam C. de metallar. lib. 11.* Eodemque facit text. *in l. 3. §. vlt. & in l. seq. ff. de reb. eor. qui sub. tut. vel cur. sunt*, vbi diserte asseritur, quod priuatis liceat fodinas possidere, & † Vlpian *in l. Magis puto eod. tit.* hanc ob causam subiicit alienationem earum fodinarum prohiberi, si in pupilli fundo sint, nisi decretũ magistratus interueniat, & † vsufructuarium etiam huiusmodi fodinas in fundo priuato, cuius vsumfructum habet, facere posse apparet *ex d. §. Item si lapidicinas d. §. inde est quæsitum & d. §. si vir.* Constituit † quidem Affl: &. *in hoc c. vn. num. 11.* differentiam inter auri argentique fodinas, & alias, quasi hoc ius non ad illas, sed ad solas has pertineat, & illæ tam in priuato quam publico loco inuentæ simpliciter sint Principis. Sed vt alia taceam, refutatur ea sententia cumprimis per expressos textus *in d §. inde est quæsitum & d. §. si vir.* in quibus nominatim etiam auri & argenti fodinarum fit mentio, & in his idem quod in aliis fodinis statuitur.

Adeo vero, quæ de priuatorum iure in priuatis modo dixi, vera sunt, vt licet † alias inuito domino non liceat alienam domum

34 35 36 37 38

mum vel fundum ingredi, & contra faciens iniuriarum teneatur *l.3.ff.de acquir.rer.dom.& l.iniuriarum ff.de iniur.* tamen † ad metallum eruendum alienum fundum ingredi & ibi fodere permissum sit. *l.Cunctis & l.Quosdam* ac vtrobiq; gloss. & Ioan.de Plat. *C. de metallar.lib.11.* Isern. *in hoc c.vnic.num. 70. &* Afflict. *in verb. argentariæ nu.8.idem decis.321.num.14.* Iacobin. *in verb. Et cum argentifodin.nu.2.* Azo. *in summ.C.de metallar.nu.5.* Hartman. *d.obs.1. nu.2.* addens eo facere etiam text. *in l.omnis in fi.Cod.de aquaduct.libr.11.* God. *cons.2.nu.9.* Boss. *d.nu.1.* Rosenth. *d.concl.88.nu.1.* Schneidw. *de feud.part.2.nu.106.& seq.* Peregrin. *d.tit.2.nu.fin.* Et sane quemadmodum magna habetur ratio publicæ vtilitatis in hac metallaria materia, vt ex *l.1.C.de metallar lib.11.* & ex iis, quæ supra diuersis locis dicta sunt, manifestum euadit, sic † & hic de fundo alieno & inuito domino eadem vtilitas publica, vt ratio decidendi, attendenda est, eamque rationem plerique etiam omnes Dd. iam citatis locis recte adducunt. Atque ideo † non refragatur, quod quis alienum fundum venandi vel aucupandi gratia ingredi inuito domino non possit *l.Quod enim.§.Nec interest ff.de acquir rer.domin.§.Feræ vers.plane. Instit. de rer.diuis.* quia longe alia ratio est fodinarum, quam venationum & aucupiorum, cum quod de publica vtilitate ratione fodinarum modo dictum est, non habeat locum in venationibus & aucupiis, vt quæ priuatam potius quam publicam vtilitatem concernunt. Similiter † non obstat *l. venditor. §.si constat. ff. communia prædior.* non permittens inuito domino in alieno fundo ex lapidicinis lapides cædere, nisi consuetudine aliud receptum sit. Nam non solum eiusmodi lapides minori sumptu & labore parantur, & in superficie reperiri solent, sed & publica vtilitas non æque in iis, atque in metallis & pretiosis lapidibus versatur, vt respondent Castrens. *in d.l.fructus* alias *diuortio.§.si vir.nu.4.ff.solut.matrim.& consil.4.nu.1.in fin.& cons.23.nu.2.lib.2.* Cæpoll. *d.c.22.num.4.vers.Nec obstat.* & Hartman. Hartman. *d.obs.1.n.9.* & alij supra de pretiosis lapidibus citati.

39 40 41 42

Verum † hæc vtilitas publica eam vim & effectum non habet,

43

bet, vt Principi non etiam in fodinis in fundo priuato repertis
regale ius competat, siue fundus ille alicuius proprius, siue alie-
nus sit, siquidem ei fiscoue eius certa ex eiusmodi fodinis debe-
tur portio *d.l.2.& d.l.cuncti.C.de metallar.lib.11.& l.2.l.ob metallum*
l.cuncti.& l.hi quibus.C.Theodos.eod.tit. Eoq; referri solet ab Inter-
pretibus, quod est de publico vectigali metallorum *in d.l. inter*
44 *publica.§.fin. de verb.signif.* Hæc † portio canon metallicus nun-
cupatur *in d.l.2. C.de metall.& d.l.ob metallicum.C.Theodos.eod.* Fit
autem huius portionis siue canonis ita mentio *in d.l.cuncti.Cod.*
de metall.& d.l.Hi quibus & d.l.cuncti. Cod. Theod.eod. vt decima
esse dicatur.

45 Proinde † hanc decimam illam portionẽ esse, quæ fisco ex fo-
dinis debetur, eiusq; respectu fodinas in priuatorum et venis
vbicunq; locorum repertis ad regalia pertinere, & potius hanc
ipsam decimam esse regale in eiusmodi fodinis, tradunt cre-
briore consensu Dd. *in hoc c.vnic.et d.l cuncti, C.de metallar.* Chass.
in consuetud.Burgund.rubr.1.§.1. in verb. Espaues.nu.14. gloss.& Re-
buff. *in l. inter publica.§.fin.ff.de verb.signif.* Petr. Gregor. *in sus-
tagm.lib.3.c.17.nu.4.* Ioan Garzia. *de expens.cap.22.nu.47.* Peregr.
de iur.fisc.lib.4.tit.2.num.11. Boss. *tit.de metall.nu.3.* Choppin *de leg.*
And c.71.num.1. Afflict. *decis.321.num 5.11.et 14.* vbi ait, sententiam
hanc communiter à Dd. esse approbatam; & addit *nu.20.* in quą-
dam controuersia ventilata in sacro Neapolitano concilio, se vt
vnum ex consiliariis votasse pro hac sententia, & in eodem voto
extitisse quinque Dd. & consiliarios eius sacri iudicij, licet in
contraria sentẽtia fuerint Fiscales, de quib. vt fisco ratione offi-
cij magis addictis, id non est mirum, ideoque Isern. etiam *in hoc c.*
vnic.num.71. refert fiscales in eodem regno Neapolitano in ea
contraria sententia esse. Inter eos vero, qui eiusmodi decimam
fisco deberi sentiunt, sunt etiam Germaniæ Iuris consulti Hen-
ning. Gœden. *cons.2.nu.10.et cons.3.nu.8.et 9.* Mynsing. *cons.39.n.12.*
Schneidw. *de feud.part.2.nu.104.105.et 106.et in §.constituitur nu.5.*
Instit.de vsufr. Ferrar. Montan. *de feud.lib.5.cap.7.* Zasius *cons.16.nu.*
6.libr.2. Borcholt. *in hoc c.vnic.nu.87.* Knichen. *de Saxonic. non pro-*
uocand

uocand. iur. cap.5. in verb. Berg: vnd Saltzwerck/ *num. 106.* Schurff. *conf.26.cent.1.* Wesembec. *de feud.cap.12.num.5.& conf.45. num.24. & conf.60.num.30.* Hartman. *lib.2.tit.24. obseru.1.num.8.* Rosenth. *de feud.cap.5.conclus.88.num.7.* Rauchbar. *quæst.22.numer. 51. part. 1.* Iacob. Schultes in addit ad Coler. *decis.98.n.16.* addens Interpretes fere communi suffragio hoc statuere.

Non † obstat huic sententiæ de decima fisco competente ex metallis in priuato fundo repertis; quod *in hoc c. vnic.* nulla distinctio, inter publicum & priuatum fundum adhibeatur, nec decimę vlla fiat mentio. Nam distinctione etiam supradicto modo facta, verum manet, quod fodinæ argenti, & aliæ, sint de regalibus, idque de publico loco simpliciter, in priuato autem ex certa causa respectu decimæ fisco debitæ ita se habeat. Et quod non † sit per hoc c. vnic. reliquum ius correctum, supra de decima citati Dd. tenent, qui ex fodinis in priuato fundo repertis solam decimam fisco deberi tradunt, & expresse præter alios id asserit, Zas. *d.conf.16. nu.67. lib.2.* addens, non debere leges corrigi, quæ priuato ius in suis prædiis concedunt, dicuntq; Isern. *in hoc c.vnic.sub.n.70.* & Affl. *d.decis.321 n.10.* amantibus Deum non esse dicendum, hoc c. vnic. corrigere ius vetus, & in dubio contra fiscum iudicandum esse, reprehenduntq; vtrobiq; fiscales regni Neapolitani contra sentientes. 46 47

Obseruandum vero hic est, quæ supra de metallis, in priuato proprio vel alieno fundo repertis, & decima soluenda dicta sunt, multifariam restringi & varias habere limitationes. Nam primum † de alienis ædibus certum est, quod sub iis metalla fodere non liceat, Textus est expressus *in d. l.quosdam. C. de metallar. lib.11.* vbi ratio additur, quod ipsa fundamenta eiusmodi ædium ita labefactentur, ideoque in specie de marmoribus prohibetur, ne, etiamsi sub ædificiis lateant, perquirantur, & Bartol. ibid. prædictam labefactationem fundamentorum vocat destructionem ædium. 48

Secundo † generaliter tenendum est, quod inuito domino fundi metalla fodi in alieno fundo non possint, si cum magno & 49

non leui damno eius id fiat. Andr. de Iern. *hic num.* 70. Afflict. *d decis.321.num.6.* Rosenth. *d.cap.5.conclus.90.num.2.* Castrens. *in l. si venditor.§.si constat.num 3.ff.commun.prædior.* & *in d.l.diuortio.§. si vir.numer.4 ff.solut.matrimon.* & *cons.23.num.2.versic.constat autem lib.2.* qui vtrobique de læsione superficiei loquitur, vt & Boss. *tit.de metall.numer.1.* Iacob n. *in verb.cum argentifodinis. nu.2.vers. contrariam sententiam* Hartman. Hartmann. *d.obs.24.num.5.* Læsio

50 vero † superficiei merito pro magno damno habetur, idq; confirmatur per *d. l. quosdam.* & eo, quod dominus fundi decimam tanquam interesse & in compensationem incommodi sui consequatur, vt infra ostendetur, deoque etiam illorum Dd. opinio, qui simpliciter damni meminerunt, & admittunt, vt in alieno fundo sine eo fodiatur, nec expresse requirunt, vt superficiei læsio, vel aliud magnum sit damnum, ita restringenda est, vt damni verbo magnum intelligatur. Ex his Dd. sunt gloss. *in d. l. quosdam.* Azo. *in summa.C.de metallar.nu.5.* Affl. *in hoc cap.vnic.verb. argentariæ num.2.* Etsi vero etiam *l.fluminum §.fin.* & *l.proculus ff.de damn.infect.* iis quæ iam dicta sunt obstare videantur, tamen hæc obiectio eo ipso satis refutatur, quod hic agamus de prædio alieno, & quidem vicino, legesq; ac Dd. expresse loquantur de eo, qui in suo fundo tantum quid facit.

51 Tertio † si ipse dominus onus eruendi metalla ex suo fundo subire velit, alius inuito eo ad fodiendum non admittitur, sed dominus ei præferendus est, Matth.de Affl. *in hoc c. vnic.in verb. argentariæ num.7.* & *d.decis.321. numer.14.* Castr. *in d.l. venditor.§.si constat num.3.ff.commun.prædior.* & *in d.l.diuortio §.si vir.nu.4.ff.solut.matrim.* Post. *de metall.* & *argentifodin.num.1.in fin.* Cæpol. *de seruit.vrban.c.22 nu.4.* & dicit Affl. *d.n.7.* hoc esse secundum naturalem rationem, idque comprobat Boss. *d.loc.* Confirmatur etiam hæc sententia eo, quod, cum ob vtilitatem publicam quis ad fodiendum alienum fundum inuito domino ingredi possit, ea causa cesset, si dominus ipse fodere, & publicum bonum hac ratione promouere velit.

Verum † si res non fuerit integra, sed alius præuenerit, fodiendoque sumptus & laborem sustinere cœperit, & venam in suo fundo inuenerit, quæ sub alieno fundo extendatur, hanc ipsam venam in eodem fundo inuito domino persequi poterit, *d.l.cuncti. & l.quosdam C.de metallar. libr.*11. Nec facit negotium, quod metalla fructus fundi esse dicantur, vt supra ostensum est, quia tum demum id ita se habet, cum ea iam reperta sunt, & fodinæ exercentur, eoque pertinet textus expressus *in l.in lege ff. de contrahend.empt.* dicens nullas esse lapidicinas, nisi quæ apparent & cæduntur. Et licet ex *l.venditor §.si constat ff.comm.prædior.* etiam videatur contrarium decidi posse, tamen illam non obstare ex iis, quæ supra de ea dicta sunt, apparet. 52

Amplectuntur autem hanc nostram sententiam etiam Afflict *in hoc c.vnic.in verb.argentariæ.num.*5.*& d.decis.*321.*num.*15. Castrens. *d.cons.*3.*num.*4. *vers.Nec obstat & vers.seq.in fin.* Cæpoll. *d.c.*22.*n.*4. Henning.Gœden.*cons.*3.*n.*18.19.*&* 20.*vers.Igitur videtur.* Hartman.Hartman.*d.obs.*1.*num.*6. Schneidw. *d.part.*2.*num.*107. Boss.*d.tit.de metall.& argentifod.nu.*5. Rosenthal.*d.concl.*90.*num.*7. vbi addit, hic etiam consuetudinem eorum locorum attendendam esse, in quibus præfertur is, qui priorem inuestituram & concessionem nactus est: Atque † aliter etiam de iure communi se res habet in vena aquæ, cum eam vicinus meus in suo fundo fodiendo mihi præcidere possit *l.si in meo ff de aq.pluu.arcend.l.fluminum.& l.Proculus ff.de damn.infect.* Hartman.Hartman.*d.obs.*1.*n.*7 Castr.*d.cons.*3.*n.*4.*vers.vnde potest.* Gœden.*d.cons.*3.*n.*20.*versic.ad contrarium respondetur.* 53

Quarto † non potest quis alienum fundum ingredi ad fodiendum ea, in quibus cessat vtilitas publica, & quæ in superficie inueniuntur *d.l.venditor. §.si constat.ff.comm.prædior.* de qua re supra pluribus actum est. 54

Quinto † videtur facultas ingrediendi fundum alienum & in eo metalla fodiendi etiam ita restringenda esse, vt opus sit concessione Principis vel inuestitura, Boss. *de metall. & argentifod.* 55

fod.n.1. Peregr. *d.tit.2.num.14.* De quibus, vt & de *d.l.1. & tot.tit.C. eod.* dubitatiue loquitur Rosenth. *d.conclus.90. gloss.c.* dum ait eos Dd. videri hoc velle & quod videatur hoc suaderi ex *d.l.1. tit.C. de metallar.*

56. Verum † recte Cuiac. *in d.l.1.* expresse & indistincte ait, ea lege constitui, vt liber cuilibet auri effodiendi pateat aditus, modo fisco portio præstetur, & Bartol. *ibid num.1.* monet, notandum esse, quod cuilibet liceat fodere metallum secundum formam eius legis, idque ibidem Alexand. in addition. ad eum confirmat, allegando Castrens. *in d.l. Diuortio. §. si vir.* qui *num. 4.* generaliter tenet, cuilibet licere fodere in fundo priuato. Et gloss. etiam *in d.l.1. in verb. comparet*, asserit ita eam legem loqui, quasi dicat, *Quicunque vult, hoc faciat.* Neque vlli Dd. *in hoc cap. vnic.* tradunt, concessione vel inuestitura aliqua opus esse, imo Isern. reprehendit Fiscales regni Neapolitani pro fisco in ea sententia existentes, idque etiam facit Afflict. *d.decis.321. num.14.* vbi addit, etiam alios consiliarios Concilij Neapolitani ab iis dissensisse.

Præterea, vt iuris etiam textibus hæc sententia confirmetur, quemadmodum textus *in d.l.1.* vtitur vniuersali verbo *Quicunque*, sic & textus *in d.l.cuncti*, vtitur vniuersali verbo *Cuncti*, etsi ad concessionem vel inuestituram à Principe impetrandam coarctatio fieret, ius reliquum, indistincte inuentionem & fossionem in fundis propriis & alienis admittens, nec vllam authoritatem aut concessionem Principis requirens, corrigeretur, cuius

57 iusmodi † correctio in dubio euitanda est, *l. præcipimus. in fin. C. de appellat.* Et esset contra ea, quibus supra ostensum est, non esse ius vetus de libertate fodiendi metalla in priuatorum fundis & decima fisco præstanda per constitutionem Friderici *in hoc c. vnic.* abrogatum.

58 Illud † alioqui certum est, non deesse loca, in quibus consuetudine receptum est, vt per concessionem vel inuestituram quis id consequatur, idque ita testatur etiam Rosenth. *d.loc.* Generali vero & notoria consuetudine per totam Germaniam obseruari,

seruari, vt in priuato etiam fundo siue alieno siue suo metalla quærere & fodere non liceat sine concessione vel inuestitura Principis, asserit Reinhard. *jur. ciuil. & Saxon. differt. 144. lib. 2.* & Coler. *decis. 89. nu. 3. & 9.* idque testatur etiam Knichen ex Zobel. *different. 42. num. 8. & seqq. part. 2.* & Schneidw. *d. part. 2. num. 105.* Sed prædicta *decis. 89.* non est Coleri, sed Reinhardi ex *d. differ. 144.* de verbo ad verbum Coleri decisionibus, post mortem eius editis, inserta, & Schneidw. *d. loc.* nullam facit eiusmodi consuetudinis mentionem, similiterque omnes reliqui Germaniæ Iurisconsulti supra adducti ita de facultate quærendi & fodiendi metalla in priuato suo & alieno fundo loquuntur, vt eiusmodi consuetudinis contrariæ non meminerint, & Rosenth. dum *iam citato loco* dicit, in aliquibus locis obseruari, vt statim petatur inuestitura vel priuilegium metalla in alienis fundis effodiendi, eo ipso negat eã de priuato fundo & maxime inuentoris ꝓprio consuetudinem esse generalem, idque ita etiam dici potest de Heigio *quæst. 13. nu. 35. part. 1.* vbi de ea re solius consuetudinis Saxonicarum ditionum mentionem facit.

Sexto † si in alieno fundo metalla fodiantur, non solum fisco debetur decima, de qua supra dictum est, sed etiam dominus fundi suam habebit decimam, Textus est expressus *in d. l. cuncti.* atque id ita tradunt etiam gloss. Bart. & Dd. *ibidem* Azo. *in summ. C. de metallar. num. 3.* Gœdẽn. *consil. 2. num. 9.* Schneidw. *d. part. 2. num. 106.* Mynsing. *respons. 39. num. 15. & 16.* Knich. *de Saxon. non prouoc. jur. num. 106.* Hanc † decimam autem non esse vere decimã, sed interesse pro quaqua læsione, tradit Gœd. & Schneidw. *dictis locis.* Quod † si vero in publico fundo metalla reperiantur, duas decimas Principi deberi tradit Isern. *in hoc cap. vnic. num. 70.* gloss. *in prior. opin. in d. l. cuncti.* Azo. *dicto loco.* Verum † tales fodinæ simpliciter sunt de regalibus Principis, & eo respectu totæ ad eum pertinent, vt supra ostensum est. Si pręter decimam, quæ fisco debetur, Principi sola alia decima ideo, quod fundus sit publicus, competeret, consequeretur eum excepta decima fisco debita, non plus juris habere in fodinis, quoad publicum fun-

59 60 61 62

dum, quam priuatum hominem, quoad suum, & totum illud residuum commodum, quod ex fodinis in publico fundo repertis perciperetur, ad inuentorem spectaret, etiamsi maximum esset. Et certe *d.l. cuncti*, duarum decimarum ita meminit, vt expresse 63 de solis priuatorum fundis loquatur, & † constat ob diuersitatis rationem à separatis nō inferri, nec ab vno ad aliud extensionem admitti. *l.fin.ff.de calumniat.l.neque natales. C.de probat.cum simili.* Repugnant etiam superiori sententiæ supra de decima fisco debita allegati Dd. qui de solo priuatorum fundo loquuntur, nec innuunt Principi etiam aliquam decimam deberi, si in eius fundo metalla reperiantur. Neque Bart. & alij Dd. *in d.l.cuncti.* meminerunt duarum decimarum, quæ Principi debeantur, excepta gloss. in priori à se prolata opinione, contra quam tamen al-64 teram adducit, preferturque † inter diuersas opiniones illa, quæ vltimo loco profertur, Felin. *c.1.num.15.de constitut.* Neguzan. *in tract.de pignor.in 4.memb.2.princ.nu.117.* Tiraquell. *de retract.part.1.§.1.gloss.7.num.7.& §.20.gloss.1.num.65.* vbi hoc communiter receptum esse dicit.

65 Septimo si † dominus vel alius inuentor metallorum, postquam semel fodere cœpit, vel omnino desinat, vel moram trahat, Princeps inuito domino fodiendi facultatem habet, idque per metallarios expedire potest, Boss. *tit. de metall. & argentifod. num.5.* Rosenth. *d.cap.5.conclus.89.nu 5.* Atque hoc eo confirmatur, quod publica vtilitas in fodinis versetur, & ipsius etiam Principis ratione decimæ, quę ipsi in priuatis fundis debetur, interest, vt metalla ibi fodiantur. Cuius interesse tanta habenda est ratio, 66 vt si † domino fundi fodere nolente alij cum Principe concur-67 rant, hic illis sit præferendus, cum generaliter juris sit † in concursu plurium anteponendum esse eum, qui potius jus habet *l.si quæ sunt. ff famil hercisc. l.pen.in princ. C.de adopt. cum similib.* idque cumprimis in Principe ex aliqua causa potius jus habente sibi locum vendicet.

68 Quod si † vero fundi domino fodere nolente soli priuati concurrant, & vnus alteri cedere nolit, merito simul admittuntur, si res communionem ferat, cum præsertim non solum de ju-

re com-

re communi scripto de fodinis societas iniri possit *l. 1. in princ. ff. quod cuiusque vniuersitat. nom.* sed & vsus comprobet, plures etiam quam vnum operam & impensas in fodinas recte conferre, & societatem contrahere. Sin autem communio locum habere non possit, & vnus alteri præferri velit, magis dubium est, quid statuendum sit, & sorti quidem res committenda videtur ob *l. cum ambo. ff. de judic. l. si quæ sunt. ff. famil. hercisc. l. generaliter. §. quid ergo si plures. ff. de fideicommiss. libert. l. cum duobus. C. commun. de legat. l. 1. Cod. de his qui se defer. lib. 10 l. 2. in princ. Cod. quando & quib. quart. pars lib. eod.* Existimauerim tamen ad judicis potius officium recurrendum, & hoc sorti præferendum esse, vt judex, ponderatis circumstantijs, certi aliquid statuat, per textum in *§. eadem. Instit. de offic. judic. l. item Labeo. §. 1. l. haeredes. §. pen. l. Mauius §. pen. & vlt. ff. famil. hercisc. l. judicem. ff commun. diuid. l. ad officium. Cod. eod. cum similib.* ex quibus certum est, generaliter & regulariter juri consonum esse, quod ad judicem controuersiarum decisio pertineat, nec in ea sorti aliquid tribuendum sit, proinde † per sortem item non esse dirimendam, nisi in casibus jure expressis, tradunt Bart. *in d. l. 2. num. 6. & ibid* Bald. *num. 3.* Cott. *in memorialib. verb. sors. in princ.* Ioann. Fichard. *consil. 12. num. 21. & seqq. lib. 1.* Ias. *in l. si duobus. num. 9 Cod. commun. de legat.* dicens dictum Baldi de controuersia non per sortem sed judicem terminanda cordi fixum tenendum esse. Alciat. *in l. 2. §. ex his. num. 25. vers. sed ista opinio. ff. de verb. oblig.* vbi ait, id sortis judicium esse periculosum, & subiectum fortunę, non rationi, ideoque non esse trahendum ad consequentias, & Iul. Ferret. *consil. 1. vers. Alij autem.* inter cætera asserit, tutissimum esse, vt sorti nihil committatur, nisi in casibus jure expressis. Sic etiam Oldendorp. *class. 4. act. 22. num. 10. vers. cæterum* ait, quod de jureiurando dicitur, idem circa sortes quoque esse obseruandum, ne scilicet ijs sicut cibo quotidiano, sed velut condimentis vtamur, ad vltimum quæstionis definiendæ subsidium ac necessitatem.

69

Neque obstant hic *d. l. cum ambo*, & aliæ supra allegatæ leges, sortis mentionem facientes, quia loquuntur de casibus singularibus, specialiterque jure expressis, & in quibus judex habita

circumstantiarum rem dirimere non potest. Ponderan-
ratione circumstantiarum rem dirimere non potest. Ponderan-
dum etiam in proposita quæstione singulariter est, quod in fodi-
nis publicæ vtilitas versetur, ideoque tanto periculosius & mi-
nus admittendum sit, vt res sorti committatur, cum fieri possit,
vt per sortem pręferatur, qui ad operam pręstandam, vel ad sum-
ptus sufficienter faciendos minus idoneus sit, cui rei per judi-
cem causa cognita, & circumstantijs consideratis, occurri po-
70 test. Præterea † etiamsi res non concernat publicam vtilitatem,
tamen cumprimis eo casu ad sortis judicium non potest recurri,
quo de tertij præiudicio agitur *l. huiusmodi.* §. *fin. ff. de leg. 1.* & ibi
Bart. *num. 1.* Alexand. *num. 2. vers. propter aliam rationem* Ias. *nu. 10.*
Bald. *in d. l. 2. num. 3. C. quando & quib. quarta pars. lib. 10.* Bart. *in d. l.*
si duobus. num. 1. C. comm. de leg. & ibid. Bald. *nu. 5.* Castrens. *in princ.*
Salicet. *num. 3.* Cyn. *num. 4. in fin.* Angel. *num. 1.* Ias. *nu. 10.* Alberic.
de Rosat. *num. 1.* rationem assignans, quod alienum præiudicium
non sit judicio fortunæ committendum. Carol. Molin. *in consuet.*
Paris. tit. 1. §. *1. gloss. 8. num. 24.* qui simul testatur ita tenere omnes
scribentes *in d. l. huiusmodi.* §. *fin.* Iam vero in proposita quæstione
ipsius Principis, vt tertij, propter decimam sibi debitam inter-
71 est, ne res per sortem dirimatur. Octauo † licet quicquid ex fo-
dinis, in suo vel alieno fundo priuato inuentis, præter decimam,
fisco & domino fundi debitam, residuum est, ad inuento-
rem pertineat, tamen hoc ita restringitur, vt si vendere resi-
duum illud velit, fisco vendere teneatur, & hic alijs præferatur
text. est in *d. l. 1. C. de metallar. lib. 11. in verb. fisco potissimum distrahi*
debere; idque ibi notat. Bart. *in princ.* & Azo *in summ. eiusd. tit. nu. 7.*
atque inter priuilegia fisci refert Chassan. *de glor. mund. part. 5.*
considerat. 24. num. 121. Choppin. *de doman. Regn. Gall. lib. 2. tit. 29.*
num. 4. Debet tamen competens pretium à fisco solui, vt addi-
tur *in d. l. 1.*

72 Nono † competit Principi etiam illa prærogatiua ac pote-
stas, vt metallicarum operarum exercitium mandatis suis pro-
mouere, & inspectores constituere possit, ne fraus aliqua quoad
decimam committatur, *arg. l. si ita.* §. *1. ff. de vsu & habit.* Capell.
Tholos.

Tholos.*decis.19.* Schurff.*consil.26.in fin. cent.1.*Heig.*quæst.13.num.51.part.1.*qui † *ibid.nu.50.*scribit eos, qui non grauiter operas metallicas promouent, sed fodinas incultas jacere permittunt, postea commoda earum fodinarum priuari ex Electorali Saxoniæ constit. metallica. *art.61.66.73.* & † *numer.51.* addit, id recte fieri & ostendit juri communi consentaneum esse per *l. quicunque. C. de omni agr. desert. lib.11.* ex qua olim agrorum desertores puniebantur, & possessionibus, quas reliquerant, priuabantur, de qua re ibidem pro maiori confirmatione addit Menoch. *de recuper. poss. remed.13.numer.76.* Sane cum in eo vt negligentia & abusus in fodinis auertatur, publica vtilitas flagitet juxta ea, quæ supra de hac vtilitate dicta sunt, & nonnullis locis per huiusmodi negligentiam & abusum magnopere peccari experientia testatum faciat, eo magis pœna & publica inspectione contra negligentes & abutentes non solum in Saxonia sed & alijs locis opus est, & in quadam grauissima causa inter principem & alios de huiusmodi negligentia & pœna priuationis fusè disputatum esse scio, eiusque causæ acta legi. 73 74

Decimo † generaliter tenendum est, diligenter & ante omnia attendendum esse, quid huius vel illius loci consuetudine de fodinis, quoad decimam ab interuentoribus soluendam receptum sit. *d.l. venditor.* §.*si constat.ff.communia prædior.l.2. Cod.de metallar.lib.11.*idque præter Dd.*in hoc c.vnic.& in d.l.2.* varijs locis inculcant alij ex quibus sunt etiam Castrens.*in d.§.si constat.nu.3.* Afflict.*d.decis.321.nu.3.& 17.* Mynsing.*d.respons.39.nu.12.16.& 17.* Wesenbec.*d.cons.60.nu.30.*Schneidw.*d.part.2.nu.106.*Rauchbar.*quæst.22.nu.10.part.1.*Ferrar.Montan.*de feud.lib.5.cap.7.versic. ex rebus metallicis.*Gœden.*cons.2.nu.2.*Boss.*tit.de metall. & argentifod. nu.7.*Sic Isern.*in d.c.vnic.nu.70.* refert, in Calabria esse venas metallicas, quę certo modo sunt curię, hoc est fisci. Sic in Germania reperiuntur loca, in quibus non obseruantur ea, quæ supra ex jure cõmuni de fodinis dicta sunt, vt ex parte etiam supra monuimus. Generali † vero consuetudine fodinas omni ex parte regalibus annumerari indistincte tam de ijs, quæ in priuatis, quam quæ in publicis fundis inueniuntur, asserit Iacob. Schultes *in* 75 76

addit. ad d. decis. 98. num. 17. & eam assertionem de tali consuetudine opponit communiori Dd. sententiæ, quá ex fodinis in priuato fundo inuentis tantum decima fisco debetur, & quam ipsemet etiam à Dd. frequentiori consensu fere approbari testatur, additque plerosque ex ijs extra Germaniam vixisse, & eam ad Germanos Iureconsultos nihil attinere, cum tamen Germani eandem sententiam amplectantur, & ex his sint supra adducti celeberrimi Iurisconsulti Henning. Gœden. Mynsl. Schneidw. Ferrarius Montanus, Zasius, Schurffius, Hartmannus Hartmanni, Vulteius, Rosenthal & Rauchbarus, ijque eiusmodi generalis consuetudinis in alijs locis vel etiam in Germania extantis nullam omnino mentionem faciant.

77 Quæstionis † autem est, an valeat & attendenda sit consuetudo, vt priuatus vel etiam aliquis à Principe deputatus in alieno fundo inuito domino ita metalla quærere & fodere queat, vt domino fundi nihil ratione interesse vel damni præstetur ac refundatur? Ad hanc quæstionem respondet Afflict. *in hoc cap. vnic. num. 7. & d. decis. 321. num. 16.* & Alberic. de Rosat. *in d. §. si consuet. num. 2. versic. item quærit*, non valere, addens, ne quidem per rescriptum id fieri posse, & repugnare talem consuetudinem juri gentium ac naturali, & similiter Afflict. *d. locis* negat esse rationabilem, & *d. num. 16.* addit, ex Bald. *in l. sicut. C. de seruit. & aq.* eam esse diabolicam.

78 Quod † si vero consuetudo rationabilis sit & talis, qualem supra de fodinis attendendam esse diximus, quæritur, quantum temporis actuum frequentia accedente requiratur, vt ea pro introducta & præscripta haberi possit? Et quidem 30. annos requiri tradit Afflict. *in hoc cap. vnic. in verb. argentariæ. num. 6. & d. decis. 321. num. 3. & 17.* & post eum Boss. *tit. de metall. num. 7.* Mynsing. *d. respons. 39. nu. 12.* Wesenbec. *d. cons. 61 nu. 30.* Rosenth. *d. conclus. 91. nu 13.* & hanc rationem expresse addunt Afflict. & Mynsing. *dict. locis*, quod consuetudo contra jus non sit attendenda nisi 30. annis sit præscripta. Sed re penitius inspecta non immerito, quis dixerit eam sententiam non esse veram. Nam primum ex jure ciuili nulla lege probatur 30. annos & non plures vel pauciores requiri,

quiri, quando contra jus consuetudo introducitur. Deinde jure ciuili non maius quam decem annorum spatium in consuetudine inducenda requiri supra *lib.1. cap.5.* late ostensum est. Verum hic † simul per exceptionem expendendum est, non solum decennium, sed & 30. annorum spacium non sufficere ad consuetudinem introducendam siue præscribendam in præiudicium Imperatoris vel Imperij de fodinis in publico loco repertis, vel de decima ex fodinis in fundo priuato repertis fisco debita. Nã quando consuetudo tendit cõtra jura Imperij & Principi supremo reseruata (cuiusmodi sunt fodinæ in publico loco repertæ, & decima ex fodinis in priuato loco inuentis, aliaque regalia) temporis immemorialis spatium necessarium est *c. super quibusdam. §. preterea, de verb. signif.* cum alijs *in d. cap.5.* à me adductis. 79

Vndecimo † expresse per auream Bullam Caroli Quarti *c.9.* Principibus Electoribus Ecclesiasticis & secularibus omnes fodinæ, in eorum ditionibus, territorijs & eorum pertinentis, tam inuentæ, quàm inueniendæ conceduntur, idq; ita fit, vt nullam inde decimam præstare teneantur, sed totum illud jus habeant, quod Imperatori competit, idque de ijs notant etiam Gœden. *consil.3. nu.9.* Knich. *de Sax. non prou. jur. in verb. Ducum c.5. nu.108.* Heig. *quæst.13. nu.29. & seq. part.1.* Schneidw. *in §. constituitur. nu 7. Instit. de vsufr.* Wesenbec. *conf.45. num.24.* Rauchb. *quæst. 22. nu.9. lib.1.* Coler. *decis.98. nu.13.* Choppin. *de Doman. Franc. lib.1.* & testatur Simon Pistoris *conf.4. num.7.* quod extat post consilia Modestini Pistor. *vol.2.* idem jus Electorem Saxoniæ ex singulari alio priuilegio habuisse. 80

Duodecimo † sunt hodie & alij Principes, Comites alijque, qui ex peculiari concessione & priuilegio Imperatoris eadem prærogatiua gaudent, vt fodinas tanquam regale habeant sine onere decimæ ab ijs fisco Imperatorio soluendæ. Non † tamen huiusmodi jus concessione consequitur, qui inuestitus est mero & mixto Imperio, Wesenb. *d. conf.45. nu 27.* Gœd. *conf.2. nu.9.* Rosenth. *d. cap.5. conclus.91. nu.3.* vel † de omnibus feudi vtilitatibus & juribus Heig. *quæst.13. nu.30.* Mynsing. *respons.39. num.16.* In † specie vero ipsis metallifodinis inuestito tale jus merito com- 81 82 83 84

petere dicitur, Rosenth. *d. conclus. 91. in fin.* neque aliud velle puto Iacob. *de feud. in verb. cum argentifodinis. num. 3.* dum tradit, de salinis & argentifodinis inuestitum, esse loco ipsius Principis. Et facit, quod vasallus fodinis in specie inuestitus nilo plus juris haberet, quam habuisset jure communi, ex quo ei in priuato fode-
85 re licet, si decimam soluat, vt supra ostensum est. Verba † autem accipienda sunt in dubio pleniori & vberiori sensu *l. 1. §. 1. ff. si ag. vectig. l. legatum. ff. de legat. 3.* Zas. *in l. 3. §. ex contrario. num. 30. ff. de acq. poss. & consil. 12. num. 47. lib. 1.* (vbi ait hanc esse receptissimam
86 juris doctrinam) & † cum effectu, neve superuacanea sint *l. 1. §. Hac verba.* vbi Dec. *num. 1. ff. quod quisque jur. l. si quando. in princ. ff.*
87 *de leg. 1.* adeo † vt potius improprianda sint, quam vt superfluitas quædam inducatur. Cephal. *consil. 369. numer. 64.* Surd. *consil. 325. num. 6.* Grat. *consil. 94. num. 33. lib. 2.* Crauett. *in respons. pro genero. num. 312.*.

88 Si † vero quis nec ab Imperatore, nec ab alio, jus fodinarum & decimæ ex ijs percipiendæ habente, fundo aliquo inuestitus est, & fodinæ in eo fundo inueniuntur, locum habebit, quod supra de decima fisco debita dictum, in eo vero quod reliquum est, vasallus idem percipit, quod alij priuati in suo fundo ex fodinis ibi repertis consequuntur, cum vtile dominium habeat, & fundi etiam incrementa accessionesque ad eum pertineant *c. vnic. §. si quis de manso. si de feud. inuest. controu. fuer.* & vsufructuarius etiam eas tanquam fructum fundi habeat, vt supra ostensum est, atque ideo post solutam decimam fisco debitam residuum sibi reseruabit; extraneo vero inuentore existente decimam duntaxat retinebit, & quod præter alteram fisco competentem superest, illi extraneo, vt inuentori, debetur per text. *in d. l. cuncti.* & ibi à Dd. notat..

89 Decimotertio cum † tempus immemoriale habeat vim priuilegij & concessionis Imperatoriæ, Afflict. *in c. 1. §. si quis per triginta. nu. 10. si de feud. controu. fit int. dom. & agnat.* Alex. *cons. 52. nu. 3. vol. 5.* Mynsing. *obs. 30. cent. 1.* & alij *lib. 1. cap. 5. nu. 135.* allegati, me-
90 rito † & præscriptioni immemoriali eadem vis tribuitur, quam eiusmodi priuilegium ac concessionem habere supra dictū est,

quod.

quod videlicet metalli fodinæ per eam præscriptionem contra Imperatorem etiam ita acquirantur, vt decimæ nomine nihil fisco debeatur, idq; in specie de iis ita tradunt Heig. *quæst*. 30. *n*. 30. *part*. 1. Zas. *cons*. 6. *nu*. 12. *lib*. 2. & confirmatur textu *in d. c. super quibusdam*. §. *præterea. de verb. signif.* & eo ipso, quod generaliter de regalibus iuris sit, contra supremum etiam Principem ea immemoriali tempore præscribi, vt *lib*. 1. *c*. 5. ostensum est.

Capvt XVII.

De palatiis in ciuitatibus constitutis.

Svmmaria.

1 *Palatia, non vero placita hic legendum esse.*

2 *Palatium in legibus ciuilibus pro sede Imperatoria accipitur.*

3 *Palatiis Principis non debent cohærere vlla priuatorum ædificia.*

4 *Palatia de regalibus esse idq; extendi etiam ad bombardas, & alia instrumenta ad eorum tuitionem pertinentia.*

5 *Palatia habere & inhabitare possunt ij, quibus hoc Princeps peculiariter permisit.*

6 *Palatium ex permissu Principis inhabitans debet in eo manere, nec liberum ei est, vt priuatorum domos ad inhabitandum sibi suo arbitrio deligat.*

7 *Prætoria ab inhabitantibus non debent deseri, ne, si priuatorum domos ad inhabitandum sibi deligant prætoriorum reparationem negligant.*

8 *Prætorij appellatione in constitutionibus denotantur domus magnificæ præsidum, iudicumue causa in ciuitatibus extructæ.*

9 *Prætorium veteres appellarunt partem villæ latius exstructam & ipsi habitationi patrisfamilias destinatam.*

10 *Palatium quam variis appellationibus designetur, & quanti Carol. Magn. suum palatium fecerit.*

11 *Palatij sacri comes vnde dicatur?*

12 *De palatinorum & ipsius etiam palatij priuilegiis partim in specie partim etiam remissiue.*

13 *Palatinorum nomen generale est.*

14 *Vox palatium nonnunquam pro Palatinis in Principum constitutionibus accipitur.*

15 *Comites palatini tandem in Germania ad tantam dignitatem sunt euecti, vt qui ad Rhenum sunt, non tantum sint Principes, sed & inter seculares Electores primas teneant.*

16 *Iidem sede vacante vna cum Electore Saxoniæ sunt vicarij Imperij & soli inter Cæsarem & alios ex aurea Bulla Caroli Quarti sunt iudices.*

17 *Comites etiam palatini hodie sunt, qui habent sibi concessam potestatem vel notarios creandi, vel honoribus & famæ restituendi, & plura alia ad supremam Principis potestatem & regalia pertinentia expediendi.*

18 *Hi dignitate regali carent, appellanturque abusiui & improprij Comites palatini.*

19 *Ciuitatum appellatio in hoc c. vn. accipienda est de maioribus.*

20 *Palatia quemadmodum in variis aliis ciuitatibus, sic cumprimis Romæ & Constantinopoli Imperatores habuerunt.*

21 *Palatia sua Imperatores etiam in variis Germaniæ ciuitatibus habuerunt, ex quibus sunt etiam Imperialis ciuitas Aquisgranum* n. 22. *Goslaria* n. 23. *Norinberga* n. 24.

25 *Principes, Comites & alij superiorem Imperatorem recognoscentes hodie eiusmodi castra extruunt, quæ palatiis Imperatoriis magnitudine & splendore non cedunt.*

26 *Palatia de quibus Fridericus loquitur, an & quanto tempore præscribantur.*

1 DEcimoseptimo loco inter regalia à Friderico numerantur palatia in ciuitatibus constituta. Sunt † qui pro *palatia* legunt

gunt *Placita*, verum repugnãt verba textus, & constans omnium codicum lectio, & congruit cum hac Friderici constitutione reliquum antiquitatis Romanæ testimonium, & ipsum ius ciuile. Nam ex antiquitate constat, olim Augustum & alios Impe a'ores Romanos in monte Palatino, qui vna cum aliis sex mont bus siue collibus pomerio vrbis Romæ inclusus fuit, suam sedem & palatium habuisse. In † legibus ciuilibus etiam palatium pro sede Imperatoria haberi, ex diuersis locis constat, eoque pertinet *l. vn. C. de palat. & dom dominic. lib.* 11. vbi Imperatores Theodos. & Valent. *consecratas*, inquiunt, *nobis ædes, id est, inclyta, palatia, ab omni priuatorum vsu & communi habitatione excipimus*, quasi dicant, palatia eiusmodi ædes esse volumus, quæ tantum sint Imperatorum, in quibus nemo, etiam in dignitate constitutus, vllum ius sibi vindicare potest. Eodem spectat text. *in l. Quicunque C. de oper. publ.* vbi statuitur, vt si aliquid ad vsum priuatorum in palatio fabricatum, vel extructum fuerit, hoc ipsum diruatur, negaturque palatium priuatorum parietibus coarctandum. Ideoque † Matth. de Afflict. *in hoc cap. vn. in verb. Et palatia num.* 4. recte monet, palatiis Principis non debere cohærere vlla priuatorum ædificia. Quæ † cum ita sint, non mirum est, palatia in ciuitatibus constituta, à Friderico etiam sua constitutione inter regalia referri, & de regalibus ea esse tenent *in hoc c. vn.* Iser. Afflict & communiter alij Dd. item Boss. *titul. de regal. numer.* 38. Chassan. *de glor. mund part.* 12. *considerat.* 67. Rosenth. *de feud. cap.* 5. *conclus.* 88. *num.* 1. Choppin. *de doman. regni Franciæ lib.* 3. *tit.* 9. *num.* 6 *in tit.* 20. *num.* 1. *versic. huc pertinet.* Vult. *de feud. cap.* 5. *versic.* 17. *Palatia* Menoch. *cons.* 302. *num.* 30. Peregrin. *de iur. fisc. lib* 1. *tit.* 1. *num.* 19. & 26. & *cons.* 3. *num.* 20. vbi addit Decian. *in tractatu criminali lib.* 8. *c.* 2. qui id extendit etiam ad bombardas & alia instrumenta ad eorum tuitionem pertinentia.

2

3

4

Habere † tamen & inhabitare huiusmodi palatia possunt ij, quibus hoc Princeps peculiariter permisit *d. l. quicunque* & est de eadem re text. *in l. vlt. C. de offic. rect. prouinc.* vbi † simul caue-

5

6

tur,

tur, si cui datum est, vt inhabitet palatium, hunc debere in eo manere, nec liberum ei esse, vt priuatorum domos ad inhabitandum sibi suo arbitrio deligat. Cuius rei ratio hæc additur, vt hac necessitate palatia inhabitantes cogantur eorum reparationi prouidere, ideoq; pœna quinquaginta librarum auri adiicitur, quam pendere teneantur illi, qui cum palatia inhabitent, ea non reparant: eaque pœna non fisco applicatur, sed ipsius palatij reparationi reseruanda esse dicitur.

7 Fit † autem ibidem mentio etiam prætoriorum, & de iis similiter statuitur, quod ab inhabitantibus non debeant deseri, ne si priuatorum domos ad inhabitandum sibi deligant, prætoriorum reparationem negligant. Magna tamen est inter palatium 8 & prætorium differentia. Nam † prætorij appellatione in constitutionibus denotantur domus magnificæ præsidum iudicumve causa in ciuitatibus extructæ *l.3. Cod. de oper. public. l.3. Cod. de* 9 *metall. libr.12. l. vlt. C. Theod. de offic. omn. iud.* veteres † prætorium appellarunt partem villæ latius extructam, & ipsi habitationi patrisfamilias destinatam *l. plenum ff. de vsu & habit. l. re coniuncti §.1. & l. Prædiis §.1. ff. de legat.3. l. iniuriarum §. vlt. ff. de iniur.*

10 Palatium † vero est sedes solorum Imperatorum, & sic palatia Καισάρων ἑστίαι, Plutarcho in Galba dicuntur, & ædes Imperatori consecratæ appellantur *in l. vn. C. de palat. libr.11.* similiter palatium nuncupatur aula Cæsaris *in l. ex aula C. de priuileg. cor. qui in sacr. palat. milit. lib.12. & in l. ab omnibus C. Theodos. eod. tit.* & diuina domus *in l.1. C. de off. rect. prouinc.* item palatium sacrum, & sacratissimum *in d. l. vn.* idque ea ratione fit, qua intuitu Imperatoris largitiones sacræ, scrinia sacra, stabulum sacrum, comitatus sacer, vestis sacra, constitutiones sacræ, vel etiam sacratissimæ appellantur. Sane tanti Carolus Magnus palatia fecit, vt etiam augustissimum & inter regalia Principem locum obtinens Ius monetæ cudendæ non alio loco, quam in suo palatio exerceri, & ibi monetas cudi voluerit, vt supra *c.7. num.18.* ostensum est, vbi etiam ipsa verba eius in capitulis *titul. de pace cap.18.* de hac re extantia adducta sunt.

Ab

Ab † huiusmodi palatio Imperatorio habet is comes suam[11] appellationem, qui sacri palatij comes in constitutionibus Principum appellari solet, & *in d. l. 1. C. de off. rect. prouinc.* comes diuinæ domus nuncupatur. Ab hoc palatio etiam palatini dicuntur, qui in palatio Imperatorio militant, & ad aliquod Principis ministerium procurationem sibi commissam habent, de quorum † priuilegiis agitur *in C. de priuileg. eor. qui in sacro palat. milit. lib. 12. & in C. Theodos. eod. tit lib. 6.* quemadmodum & de ipsius palatij priuilegiis tractat. Chassan. *de glor. mund. part. 5. considerat. 24 num. 125. in §. Hinc videmus &c.* inter alia scribit, nos videre palatia Principum importare talem securitatem, vt offendentes aliquem in illis, capitaliter puniantur: & illud obseruari in omnibus Palatiis etiam Pontificis, qui tamen præ aliis misericordia vti debet. Et *ibid. §. Et non solum &c.* addit. non solum ipsum palatium tali gaudere priuilegio, sed etiam confinia palatij, idq; per plura tenere & comprobare Albericum de Rosat. *in l præsenti C. de his qui ad Eccles. confugiunt,* eumque simul dicere ita communiter obseruari, & iudicatum fuisse per Dominos Parlamenti Parisiensis quodam casu.[12]

Nomen † vero palatinorum generale est, vti ex variis locis[13] liquet, cumprimis vero ex *l. 1. C. de priuileg. eor. qui in sacr. palat. milit. lib.* 12. vb. Constantinus Magnus, à palatinis, inquit, tam his, qui obsequiis nostris inculpata officia præbuerunt, quam illis, qui scriniis nostris, id est, memoriæ, epistolarum, libellorumque versati sunt, procul vniuersas calumnias siue nominationes iubemus semotas. Obseruandum † vero est & illud, vocem *Palatium*[14] nonnunquam pro palatinis in Principum constitutionibus accipi, eodem modo, quo verbum *officium* haud raro pro officialibus vsurpatur, vt annotat Cuiac. *ad rubr. de priuileg eor. qui in sacr. palat. milit. lib. 12.*

Palatij † vero Comites tandem in Germania ad tantam[15] dignitatem & eminentiam euecti sunt, vt, qui ad Rhenum sunt, non solum sint Principes, sed & inter seculares Electores primas teneant, & † sede vacante Imperij sint vicarii vna cum Ele-[16]

ctore Saxoniæ, & soli ex aurea Bulla Caroli Quarti *cap.5.* in controuersi s, inter Imperatorem & alios exortis, iudices sint, ita tamen, vt non in sua, sed ipsius Imperatoris causa, vbi & ipse præsens extiterit, iudicium instituatur, & ibidem de causa cogno-

17 scatur. Sunt hodie etiam al j Comites palatij siue palatini, quibus data est potestas notarios creandi, vel famæ & honoribus restituendi, vel etiam spurios legitimandi, pluraque alia ad supremam Principis potestatem & regalia pertinentia, expediendi, de qua eorum potestate actum est *lib.1.cap.5.num* 103 *& seqq.*

18 Appellantur † autem abusiui & improprij Comites palatini respectu eorum Comitum palatinorum, qui Imperii Principes sunt, & quia alio etiam Comitatu, qui regalis dignitas est, carent. Ias. *in l.1.num.12.in fin & ibid.* Rip. *numer* 47. *ff. de offic eius cui mand. est iurisdict.* Bald. Afflict. Aluarot. & Laudens. *in c.1.quis dicat. Dux. Com: March.* Boer. *de autorit.magn.cons n.*110. Decian. *resp.*9. *nu.*22 *vol.*1. Peregr. *cons.*84. *n.*5. *lib.*1:

19 Quod † autem de ciuitatibus *in hoc cap. vn.* à Friderico additur, non ad quoslibet, sed maiores ciuitates pertinet, Chopp. *de doman.Franc.libr.3 titul.*20. *num.*1. Chassan. *de glor. mund.part.*12. *considerat.*67. vbi ait, palatia in magnis ciuitatibus esse debere &

20 solere. Inter † varias eiusmodi ciuitates cumprimis est non solum Roma, sed & Constantinopolis, adeo vt hanc etiam vrbis suæ palatium vocent Impp. Honorius & Theodos. *in d.l.quicunque C.de oper publ.* In prouinciarum ciuitatibus similiter Imperatores habuerunt sua palatia, vt liquet ex *l.vltim.Cod.de offic.rect.*

21 *prouinc.* Sic † etiam in Germania variæ sunt ciuitates, in quibus

22 Imperatores sua habuisse palatia constat. Ex † his est Imperialis ciuitas Aquisgranum, de cuius palatio mentionem præter alios facit Otto Frisingens. *in suo chronico libr.5. cap.33. & lib.6.cap.19.* vbi scribit, Ottonem Primum, qui & Magnus vocatus fuit, in

23 eo palatio coronatum esse. Eiusmodi † ciuitas est etiam Goslaria, vbi domus Cæsarea adhuc Cæsareum palatium vocatur, quod tanti Imperatores fecerunt, vt Henricus Quartus natalem

ſem domini ibi celebrauerit, & aliquot alij ex Imperatoribus ibi ſuam ſedem habuiſſe dicantur, idq; poſteriores Imperatores in ſuis priuilegiis, illi ciuitati datis, profiteantur: Quibus inter cætera & illud in ſpecie additur, eam eſſe nobile membrum Imperij, & ciues Goslarienſes non debere ad aliena iudicia euocari, ſed in eo palatio conueniendos eſſe. Tale † palatium eſt & caſtrum Nurnbergenſe, cuius meminit Fridericus I. in ſua conſtitutione de incendiariis & pacis violatoribus, quam ex Abbate Vtsberg. adducit Cuiac. *de feud. libr.* 5. vbi Imperator vtitur his verbis, in caſtro noſtro Norinberg. In eo ſimiliter aliquot Cæſares ſedem ſuam habuerunt, vt Caroli Quarti auus, Henricus ſtatuerit & mandauerit peculiariter de eo caſtro, ne à ciuitate Norinbergenſi ſeparetur aut alienetur. Quod confirmarunt Carolus IV. Rupertus, & Sigiſmundus. Idq; eo minus mirum videri debet, quod in aurea Bulla Caroli Quarti *cap.* 25. conſtitutum ſit, in vrbe Norinbergenſi primam curiam ab Imperatore habendam eſſe. 24

Quemadmodum † vero Matth. de Afflict. *in hoc cap. vn. in verb. & palatia nu.* 4. conqueritur, hodie in vrbe Neapoli multos nobiles per abuſum ædificare magna palatia, ſic & in Germania eo res deuenit, vt nonnulli Principes Imperatorem ſuperiorem recognoſcentes, Comites & alij eiuſmodi caſtra extruant, quæ palatiis Imperatoriis magnitudine & ſplendore non cedunt; qua in re tamen aliquid dandum eſt iis, quos regalia ab Imperatore habere conſtat, & quidem cumprimis ſi Principes ſint. Huiuſmodi palatia multa & quidem etiam excellentiſſima in Italia eſſe ſcribit Chaſſ. *in tract. de glor. mund. part* 12. *conſiderat.* 67. *in fin. princ. & verſ. plura ſunt.* 25

Addendum † autem his omnibus & illud eſt, quod de palatiis, de quibus Frideric. *in hoc c. vn.* loquitur, Andr. de Iſern. Afflict. & Aluarott. *in d. verb. & palatia* tradant, ea præſcribi non poſſe per *l. ſi quæ loca C. de fund. & ſaltib. rei domin. lib.* 11. *l. fin. C. de ſacroſ. eccleſ. l. præſcriptio C. de operib. publ.* Choppin. *de Doman. Franc. lib.* 3 *tit.* 9. *& tit.* 20. *num.* 1. *verſ. huc pertinet &c.* vbi huiuſmodi pa- 26

latia appellat sacra palatia. Sed quemadmodum Afflict. ibidem hanc addit limitationem, nisi totaliter eiusmodi palatia essent deserta *l. qui agros C. de omni agr. desert. libr.* 10. ita dicendum etiam existimo, illud non esse extendendum ad præscriptionem immemorialem, iuxta ea, quæ de vi eius generaliter præscribendis regalibus *lib.* 1. *c.* 5. dicta sunt. Neque obstat *d. l. si quæ loca* quia nulla ibi fit mentio præscriptionis immemorialis, sed tantum temporis longi. Similiter non refragatur textus *in d. l. fin.* quia is verbis: *nulla temporis præscriptione coarctanda*, additur vox *solita*, & paulo post expresse admittitur præscriptio centum annorum, & *in auth. quas actiones*, quæ ei legi subiicitur, hoc ipsum tempus per correctionem coarctatur ad 40. annorum spatium, excepta Romana ecclesia. Ad *d. l. præscriptio.* respondendum etiam est, licet simpliciter dicatur præscriptionem non obstare, tamen præscriptionem immemorialem iis verbis non includi, cum præsertim vniuersale verbum, *nulla*, vel simile non addatur, & prohibitione præscriptionis, per legem vel statutum aliquod facta, non censeatur comprehensa immemorialis, etiamsi verba prohibitoria eius legis vel statuti sint generalissima *l. seruitutes prædiorum ff. de seru. iuncta. l. ex hoc iure. §. Ductus aquæ ff. de aq. quotid. & æst.* idque tradunt præter alios Pinel. *in auth. tricennale num.* 20. *C. de bon. matern.* Gail. *obs.* 161 *nu.* 2. Balb. *de præscript. part.* 5. *lib.* 2. *part.* 5. *principal. quæst.* 9. *num.* 3. qui communem Dd. doctrinam esse dicit, vt & Vasq. *illustr. quæst.* 82. *num.* 7. *vers. Tenendo partem affirmatiuam.*

CAPVT

CAPVT XVIII.

De piscationum reditu.

SVMMARIA.

1. PRo piscationum *Iacobus Cuiacius & nonnulli alij putant legendum* picariarum, *receptior tamen sententia est, vt piscationum reditus intelligitur* nu 3. *eaque confirmatur* nu.4.5.& 6.

2. *Picariarum etiam siue fodinarum picis reditus de regalibus est.*

7. L.nemo igitur.ff.de rer. diuis.& §.flumina.Instit.eod. *conciliantur cum hoc c.vn.in verb.*piscationum reditus.

8. *Piscationum reditum consuetum tantum quidam de regalibus esse putant, alij tamen contra sentiunt* num.9. *eorumque sententia verior est* num.10.

11. *Fluminis publici vsus jure gentium communis est.*

12. *Piscari etiam cuilibet in flumine publico licet.*

13. *Piscationem alicui prohibens iniuriarum jure communi tenetur.*

14. *Piscationem prohibere alijs non possunt Principes inferiores, nisi ex legitima concessione, consuetudine vel præscriptione jus piscandi habeant* nu. 16.

15. *Princeps etiam supremus piscationem in fluminibus publicis sine iusta causa prohibere non potest.*

17. *Vt piscandi jus per præscriptionem acquiratur, tempus immemoriale requiritur.*

18. *Piscari in diuerticulo fluminis quis alium prohibere potest, qui in eo solus longo tempore piscatus est.*

19. L.præscriptio.ff.de vsucap. *declaratur.*

20. *Piscari quibus casibus quis alium prohibere possit.*

21. *Piscari recte quis prohibetur in priuato alterius flumine, vel priuato stagno aut lacu.*

22. *Piscationes, aucupia & venationes eiusdem censentur esse juris & conditionis.*

23. *Aucupandi vel venandi gratia ne quis alienum fundum ingrediatur, dominus fundi prohibere potest.*

24. *In aucupio & venatione prohibitio non obstat, quo minus prohibitus suum faciat quod capit.*

25. *Fallit quando auctoritate Iudicis prohibitio facta est.*

26. *Aucupari vel venari prohibitus Iniuriarum actione tenetur ob aucupium vel venationem, nisi prohibitio post ingressum in fundum facta sit,* num. 27.

28. *Pisces sunt fructus fluminis stagni & lacus, eorumque pars & instar fructuum pendentium esse censentur.*

29. *Fallit in piscibus custodiæ causa impositis.*

30. *Piscandi jus & pisces comprehenduntur in feudatione, si quis ex legitima præscriptione vel concessione flumen habens, illud alicui in feudum concesserit.*

31. *Aucupandi & venandi Ius an jure communi de regalibus sit? &* num. 44.

32. *Piscandi jus ex hoc* c. vnic. *non pertinere ad regalia, sed tantum reditum piscationum, de consuetudine vero ab hoc jure communi recessum esse* num. 33.

34. *Piscationis reditus & aucupij, venationisque separata sunt.*

35. *Feræ bestiæ licet solo sustineantur, solo non censentur cohærere, idque multo magis in volucribus ita se habet.*

36. *In similibus & affinitatem habentibus ab vno ad aliud argui non potest, si diuersitatis ratio appareat.*

37. *Piscationum reditus esse de regalibus non solum ex hoc* c. vn. *sed & ex reliquo jure constat.*

38. *Aucupij vel venationis reditus aliquis Imperatori vel eius fisco nulla lege tribuitur.*

39. L. si fundi. §. aucupiorum. ff. de vsufr. *declaratur.*

40. c. 1. §. nemo retia, de pac. tenend. *declaratur, &* num. 42.

41. *Interpretatio facienda est secundum subiectam materiam.*

43. *Venationem ex justis causis prohiberi posse.*

45. *In aucupijs & venationibus à jure communi, quo ea cuilibet licita sunt, consuetudine generali recessum est, idque maxime in Germania etiam ita se habet.*

46. *Venationem de regalibus ex eadem consuetudine esse quidam asserunt.*

47. *Vena-*

47. Venationis etiam inter regalia in inuestituris, quibus ea conceduntur, mentio fieri solet.

48. Venatio generaliter & indistincte in inuestituris concessa non tantum inferiorem, sed & superiorem venationem complectitur.

49. Venatio, cuius specialiter non fit mentio, generali concessione seu infeudatione non comprehenditur.

50. Concessione generali non censentur concessa regalia.

51. Venatio concessa non censetur, etiamsi meri & mixti Imperij alicui concessio facta sit, nec ab ea ad venationem recte infertur multoque minus eiusmodi eleuatio fit ad jus forestì vt jus potentius & maius jure venandi.

52. Venationem germanicam esse jurisdictioni nobilium debitam & seruitutem jurisdictionalem, minus recte Zoannetus asseruit.

53. Regalium generali concessione contineri etiam venationem.

54. Regalium generali concessione si nullum in specie excipiatur, an & quatenus regalia contineantur.

55. Venatio praescriptione acquiri potest, modo sit immemorialis.

56. Venatio praescriptione ita acquiri potest, vt duobus Principibus vel nobilibus in vna sylua, vno vel diuersis modis ac formis jus venandi competat.

57. Praescriptum censetur tantum, quantum possessum.

58. Praescriptio stricti juris esse dicitur.

59. Venandi jus habenti Dominus syluae incidendis arboribus nocere non potest.

60. Moderator quilibet est rerum suarum, & in suo fundo quicquid libuerit facere potest, etiamsi alteri noceat nu.61. *limitatur & declaratur* nu.62.& 63.

64. Praesumitur quis non nocendi animo sed ob suum commodum aliquid facere.

65. Venandi jus habens mandatum sine clausula contra vastantem syluam impetrare potest.

66. Venandi jus habens à domino syluae impediri non potest, quo minus eam cingat, ita tamen, vt id suis lignis faciat & furtum committere dicitur, qui muro vel sepimento inclusas feras aufert. nu.67.

68. Syluae dominus ex ea ligna cadere potest moderate, & ita, ne juri venandi officiat.

69. Sylua

69. *Sylua arboribus cadendis moderate vti potest etiam vsufructuarius, & alij proprietatem non habentes.*

70. *Ad venandi jus habentem non pertinere glandis legendae jus, sed ad dominum syluae, & qua ratione ligna cadendo modus excedatur qualiuque excisio vt venationi nociua prohiberi possit ex arbitrio judicis pendere.*

71. *Eidem tamen debentur plerunque inutiles & viles fructus syluestres.*

72. *Alimenta auferens necare censetur.*

73. *Concesso vno, reliqua etiam concessa censentur, sine quibus id expediri nequit.*

74. *Venandi jus habentes cauere debent, ne dominus fundorum immodice noceant.*

75. *Hi etiam feudo priuari possunt, si per venationem subditi male tractentur, & nimis onerentur.*

76. *Per venationem messibus ac segetibus damnum inferentes resarcire illud tenentur.*

77. *Venandi jus non habentibus permissum est, animalia nociua & periculosa venando capere.*

78. *Idque tamen hodie non obseruari, nec deesse, qui licet minorum ferarum venatio concessa sit, aprinam ea concessione contineri negant & quam periculosa sit earum ferarum venatio.*

79. *De remedijs qualia & quam varia ratione juris venandi vel piscandi competere possint.*

DEcimumoctauum regale ita supe ioribus addit Fridericus in sua constitutione, vt nominetur piscationum reditus Cu-
1 iacius pro † *piscationum* putat legendum esse *P. cartarum*, vt quae sunt fodinae picis, siue locus, vbi pix foditur. Et sane in *l. interpublica. §. vlt ff. de* V.S *in pandectis Florentinis* legitur *Picariarum* & sic eo loco vectigal picariarum inter eos reditus, eaque vectigalia referuntur, quae fisco debentur; Haec lectio eodem loco probatur & nonnullis alijs juris Interpretibus, ex quibus etiam est Barnab. Brisson. & picem fossilem inueniri memoriae proditum est a Plinio *lib. 16. cap. 12.* vbi ait Theopompum scribere, quod in Apolo-

niata-

niatarum agro pix fossilis non deterior Macedonica inueniatur. Prçterea † fodinas inter regalia referendas esse ostensum est 2 in decimosexto regali, quod Argentarias appellat Fridericus *in hoc c. vnic.* vt eo minus mirum videatur esse, si quis dixerit, reditum picariarum siue fodinarum picis regale esse, & constitutione Friderici comprehendi. Cæterum † ex receptiori Interpre- 3 tum sententia constitutio Friderici & textus *in d. §. vlt.* accipiuntur non de picariarum, sed de piscationum reditu, & hic reditus inter regalia refertur. Inter hos Interpretes sunt ex recentioribus *in d. §. vlt.* etiam Alciat. Ioann. Brechæus. Petr. Rebuffus & Doctiss. Godęus, qui, cum ante annos viginti idem publice, hanc regalium materiam explicans, in Academia Marpurgensi docuissem, ex dictatis meis needum editis me pro ea sententia allegauit. Atque huic † sententię suffragatur tam aliarum quam flo- 4 rentinarum pandectarum lectio *in d. §. vlt.* cum in ijs legatur Picariarum, & est nonnunquam vulgarium pandectarum lectio verior & melior quam Florentinarum, vt ex diuersis locis planum fit & Cuiac. etiam fatetur.

Suffragatur etiam constans omnium librorum lectio *in hoc cap. vnic. Quæ sint regal.* & sic in ipsa Friderici constitutione. Accedit † quod Radeuicus in vita huius Friderici & de hac ipsa 5 constitutione eius agens. *lib. 2. cap. 5.* inter alia regalia & huius, de quo nunc agimus, regalis ita meminerit, vt piscarias vocet. Idem facit Carol. Sigon. *lib. 12. de Regn. Ital.* in eiusdem Friderici vita, & de regalibus, ad hanc eius constitutionem pertinentibus, tractans. Et rursus idem Sigon. *lib. 7. de regn. Ital. in vita Ottonis Primi,* hoc regale piscarias appellat. Præterea † si de fodinis picis hic lo- 6 cus accipiatur, non male dicetur commissa aliqua ταυτολογία quatenus iam antea de fodinis dixit, vt ostensum est in regali, quod argentarias appellat. Ea vero interpretatio, quoad eius fieri potest, videtur euitanda, ex qua tautologiæ vitium consequitur. In quod eo minus Fridericus incurrere voluit, quod breuissime de regalibus agit.

Non † aduersatur ei sententię, qua piscationum reditus di- 7 citur esse de regalibus, quod *in §. flumina Instit. de rer. diuis. & in*

l. nemo igitur. ff. eod. jus piſcandi dicitur omnibus eſſe commune in portu, fluminibusque. Nam Fridericus loquitur de reditu publico piſcationum, vt recte reſpondet Aluarot. *in hoc cap. vnic.* & poſt eum Iacobin. de S. Georg. *in ſua inueſtitura feudali in verb. Et cum piſcationib. nu. 1.* Atque huc pertinet *d. l. inter publica. §. vlt.* vbi eiusmodi reditus vectigal vocatur, & inter publica vectigalia refertur.

8 Etſi † vero Iſern. Afflict. Aluarot. & Bald. *in hoc c. vnic.* illud ad conſuetum reditum piſcationum reſtringant, *quaſi non aliter ſit de regalibus,* quam ſi à Principe præſcriptione vel conſuetudine acquiſitus ſit, idemq; poſt eos teneant Schrader. *de jurib. incorporalib. §. 25. nu. 11. & 12.* Mandel. *conſ. 16. nu. 11.* Dec. *conſ. 197. num. 3. verſ. nec obſtat textus,* tamen † contra ſentiunt multi alij, inter quos etiam exiſtunt, qui ſimpliciter & ſine diſtinctione tenent, eiusmodi reditum vel jus piſcandi eſſe de regalibus, cuiusmodi præter alios ſunt Zaſ. *in epitom. feudal. part. 5. num. 13.* Petr. à Petr. *de poteſt. princip. cap. 7. nu. 13. & de fideicommiſ. quaeſt. 13. nu. 574.* petr. Gregor. *de republ. lib. 9. cap. 1. num. 19.* Decian. *reſponſ. 2. nu. 163. lib. 2.* Knich. *de Saxon. non prouocand. jur. cap. 5. num. 152.* Rulant. *de commiſſar. part. 4. lib. 2. cap. 9. nu. 3.* & † ſane verius etiam eſſe, quod in ſupremo Principe non ſit opus præſcriptione vel conſuetudine, vt reditus piſcationum ei competat, & ſit de regalibus, inde liquet, quod de tali Principe *in hoc c. vn.* agatur, & quod hoc regale nulla diſtinctio in piſcationis reditu fiat, ſimiliterq; decimum nonum regale, quod huic *in hoc c. vnic.* ſubijcitur, ſimpliciterque & ſine vlla diſtinctione ſalinarum reditus vocetur, ac ſupremus Princeps jure & vi ſupremæ poteſtatis ac eminentiæ ſua regalia habeat, nec adminiculo alio, cuiusmodi eſt præſcriptio, vel conſuetudo vel etiam conceſſio, indigeat, & potius inferiorum, ſiue ſupremum Principem recognoſcentium proprium ſit, vt vel conceſſione ſibi facta vel præſcriptione, ea acquirant.

11 Atque hinc eſt, quod hi (cum vſus † fluminis publici jure gentium communis ſit *l. riparum. ff. de rer. diuiſ. §. flumina & §. riparum. Inſtit. eod. l. 1. §. non autem. ff. de flumin. cum ſimilib.* ideoque 12 etiam † piſcari cuilibet in eo liceat *d. §. flumina.* iniuriarumque actione

actione † teneatur piscari prohibēs *l.iniuriarum.§.vlt.ff.de iniur.*) 13
non † possint piscationes alijs prohibere Iacobin. de S. Georg. *in* 14
tract. de feud. in verb. Et cum piscationibus num.2. Boss. *tit. de aquis & fluminib.num.19.* Zoannet. *de duplici venat. num.93.* Ioan. Fab. *in d. §.flumina. num.4.* Rosenth. *de feud. cap.5. conclus.24. num.1.* Afflict. *in constit. Neapolit. rubr.1. num.9. lib.3.* Guid. Pap. *consil.171. num.1. & decis.514 num.1.* eamque tam multi alij Dd. tenent, vt communiter à Dd. receptam esse asserat Iason. *cons.119.* incip. *videretur col.1. vers. sed istis non refragantibus. vol. 4.* & idem de communi ex alijs testetur Rosenth. *d. loc. gloss.a.* Eandem in Curia Franciæ seruari addit Fab. *supra allegato loco.*

Neque † vero supremo etiam Principi aliter eiusmodi prohibitio permissa est, quam si justa causa subsit, Schrader. *de jurib. incorporalib. §.25. nu.19. & 20.* Peregr. *de jur. fisc. lib.1. tit.1. n.22. in fin.* Ias. *in l. quo minus. num.9. ff. de flumin.* Heig. *quæst 15. num.28. part.1.* Zoannet. *d. nu.93.* Hartman. *tit.46. obs.3. nu.10.* Meurer. *de venat. part.7. fol* (mihi) *83.* Rosenth. post alios à se allegatos *d. cap.5. concl. 23. nu.3.* vbi ait, in hanc sententiam communiter fere itum, & pro confirmatione eius facit, quod Princeps supremus etiam venationem, licet jure gentium non minus quam piscatio permissa sit, ex justa causa prohibere possit, vt infra in specie de venatione ostendetur. Pertinent huc etiam pro maiori confirmatione, quę de nauigationis prohibitione à Principe ex justa causa facienda latius adducta sunt supra *hoc lib.2. cap.3.* 15

Quod † autem modo de ijs, qui superiorem recognoscunt, dictum est, fallit, si vel ex concessione vel consuetudine jus piscandi nacti sint, idque recte addit Rosenth. *d. conclus.24. nu. 1. gloss.a.* & in consuetudine etiam tradit Zoannet. & *d. num.93. in fin.* Iacobin. *in d. verb. Et cum piscationibus nu.3.* Ruin. *cons.28. num. 11. vers. Et confirmatur vol.1.* Chass. *de gloria mundi part.10. considerat. 51.* Idem dicendum est de præscriptione, si per eam hoc regale acquisitum sit. 16

Requiritur † vero ad huiusmodi præscriptionem tempus immemoriale *cap. super quibusdam. §. præterea de verb. signif.* Angel. Aretin. *in d. §. flumina. nu.3. Instit. de rer. diuis.* post Ioan. de plat. à se 17

 allega-

allegatum Cæpoll. *de seruitut. rusticor. prædior. cap. 42. num. 3. in fin.* Schneidwin. *in d.* §. *flumina. numer. 9. vers. 3. nisi quis præscripserit.* Hartm. *tit. 24. obs. 3. nu. 4. vers. vnde licet præscriptio* Sebast. Medic. *de venat. piscat. & aucup. part. 2. quæst. 21. num. 12.* Ioan. Gutierrez. *canonicar. quæst. lib. 2. cap. 28. num. 46.* Ruin. *d. cons. 28. num. 11. & 14. vol. 1.* Bellon. *cons. 49. nu. 5. in fin. & nu. 6.* Forcat. *de occult. jurisprud. dialog. 85. nu. 3.*

18 Longi † temporis tamen vsus, quo quis in aliquo diuerticulo fluminis publici solus piscatus est, & quasi possessionem juris piscandi habet, sufficit, vt alium prohibere possit, ne eo jure vtatur *l. quisquam. ff. de diuers. temporal. præscript.* Neque † obstat *l. præscriptio. ff. de vsucap.* quia Papinianus in ea lege loquitur de eo casu, quo is, qui longo quidem tempore vsus est jure piscandi, postea eo vti & in possessione piscandi esse desiit, eamque solutionem approbant *in d. l. si quisquam* Petr. & Rayner. & post eos Bart. & alij Dd. inter quos Zas. *ibid. num. 4. & 5.* hanc solutionem dicit esse communem, additque eam esse bonam & veram, & facit pro eius confirmatione, quod Papinianus *in d. l. præscriptio.* de ædificio in litore posito, & postea funditus diruto, addit, si hoc ipsum conferatur cum responso Marciani quod est *in l. inuntum in princ. ff. de rer. diuis.* ex qua collatione manifestum euadit, eundem Marcianum *in d. l. si quisquam,* velle, vt ob longum temporis vsum, siue consuetudinem, quis prohibere possit, alium vti jure piscandi, si hic consuetudinem alleget, & in possessione sit, nec desierit vti jure piscandi.

19

20 Plures † vero alios casus, quibus quis alium prohibere possit, ne piscatione vtatur, videre licet apud Cæpoll. *d. cap. 42. nu. 3.* Iacobin. *de feud. in verb. & cum similibus. num. 11.* Sebastian. Medic. *d. quæst. 21. num. 6. & seqq.* Schneidw. *in d.* §. *flumina. num. 3. Instit. de rer. diuis.* Hartman. *d. tit. 24. obs. 3. nu. 7. 8. & seqq.* Ex † his etiam est, si sit priuatum flumen, vel priuatum stagnum, aut lacus *l. iniuriarum.* §. *vlt. in fin. ff. de iniur.* vbi hæc extant verba. *In lacu, qui mei dominij est, vtique piscari aliquem prohibere possum.*

21

22 Neque refragatur, quod † piscationes, aucupia, & venationes eiusdem censeantur esse juris & conditionis *l. item si fundi.* §. *aucu-*

§.aucupiorum & l. vsufructuarium in princ. ff. de vsufr. & certum sit, posse quem aucupari & venari in fundo alieno *§.feræ. vers. nec interest. Inst. de rer. diuis. l. 3. §. 1. ff. de acquir. rer. domin. d. l. iniuriarum §. vlt. ff. de iniur.* Quia hoc ita accipiendum est, si dominus non prohibuerit; Quilibet † enim iure communi in suo fundo prohibere potest, ne aucupandi vel venandi gratia alius eum ingrediatur *§. plane qui alienum Inst. de rer. diuis. l. diuus. ff. de seruit. rusticor. præd. d. l. 3. §. 1. ff. de acquir. rer. dom.* licet † in huiusmodi aucupio & venatione prohibitio hæc non obstet, quo minus prohibitus suum faciat, quod capit, vt in vtramq; partem de hac re disputando ostendit, Roland à Vall. *cons. 9. num. 19. & seqq. lib. 1.* Bart. *in d. l. Diuus n. 1. & ibid.* Castr. *n. 4.* Iacob. de S. Georg. *de feud. in verb. & cum venationibus num. 3.* Francisc. Maro *decis. 530. num. 14. part 1.* Ioan. de Plat. *in d. §. fera n. 26. & ibid.* Ang. Aretin. *nu. 1. vers. in gloss. si ingrediatur.* Mynſ. *nu. 9.* Schneidw. *nu. 7.* Wesembec. *nu. 5. & in parat. ff de acquir. rer. dom. num. 7. vers. effectus, quod capta.* Pruckm. *in §. venatio c. 6. n. 25.* Chass. *in consuet. Burgund. rubr. 13. §. 7 n. 5.* eamque sententiam plerique ex iis communiter receptam esse testantur, quibus accedit Eman. Soarez. *in thesaur. recept. sentent. in verb. venator.* qui ait, esse commune Interpretum dogma, & addit, idem etiam praxi, rerum vera doctrice, esse receptum, facitq; pro hac sententia, quod prohibitio priuati translationem dominij non impediat *l. ea lege,* & ibi gloss. *2. C. de condict. ob caus. & arg. l. filiusfamilias §. diui ff. de legat. 1.* & similiter pro ea facit text. *in l. in laqueum ff. de acquir. rer. dom.* vbi expresse de casu tam factæ, quam non factæ prohibitionis subiicit simpliciter, feram bestiam si in potestatem capientis peruenerit, eius factam esse, vt mirum sit, Cuiacium *obs. 2. libr. 4.* contra sententiam, eum textum pro sua sententia adducere.

Fallit † vero hoc ius eo casu, quo prohibitio auctoritate iudicis facta est. *argum. l. qui fundum §. qui sciens ff. pro empt. l. is cui ff. de verb. oblig.* Ioan. Fab. *in d. §. feræ num. 1.* Iacobin. de S. Georg. *d. n. 3. vers. dicit tamen* Chassan. *d. §. 7. num. 8.* Præterea † potest, qui sine tali auctoritate prohibitus est, iniuriarum à domino fundi con-

ueniri *l. iniuriarum §. fin. ff. de iniur.* Andr. de Isern. *in c. 1. §. nemo re-tia. num.* 31. *& ibid.* Aluarott. *in princ. vers. & ideo ego considerabam. de*
27 *pac. tenend.* Clar. *in §. iniuria numer.* 2. nisi † prohibitio post ingressum facta fuerit *d. §. feræ ibi: præuiderit* & ibi Aretin. *numer.* 1. *&* 5. *§. aptum* ibi: *integra re. Instit. de rer. diuis.* Pruckm. *in d. §. venatio. numer.* 27.

Quod autem supra in specie de piscatione dictum est, prohiberi posse, ne ea in alieno flumine, stagno vel lacu fiat, eo ve-
28 rius est, quod † pisces sint fructus eorum *d. l. item si fundi §. Aucupiorum.* & instar fructuum pendentium pars eorum esse censeantur *l. funes §. pisces* & ibi gloss. & Bart. *ff. de act. empt.* Guid. Pap. *decis.* 91. *numer.* 4. *&* 5. Chassan. *in consuetud. Burgund. §.* 2. *gloss. pen. num.* 4. Molin. *in consuetud. Paris. §.* 1 *gloss.* 8. *numer.* 17. Zas. *de feud. part.* 4. *numer.* 2. Wesembec. *in parat. ff. de acquir. rer. domin. numer.* 7. *versic. piscari autem in alieno.* Hartman. Pistor. *quæst.* 24. *num.* 65. *&* 66. *lib.*
29 1. addens † restrictionem in piscibus solius custodiæ causa impositis, quæ limitatio ab aliis etiam adiicitur, nec habet vllam dubitationem.

30 Quæ † cum ita se habeant, ad eam quæstionem: *an si aliquis alius ex legitima concessione, vel præscriptione flumen habens, aliis illud in feudum contulerit, ius etiam piscandi, & pisces hac infeudatione comprehensi censeantur,* eo facilius est affirmatiue respondere, cum expediti etiam iuris sit, fructus rei feudalis ad vasallum pertinere *c.* 1. *in fin. In quib. caus. feud. amitt.* & hic plus iuris in feudo habeat, quam nudus vsufructuarius, de quo tamen constat, quod ad eum ius piscationis eiusq; reditus spectent *d. §. Aucupiorum.*

Atq; hæc quidem hactenus de piscatione dicta sunt, nisi quod breuiter aliquid etiam de aucupio & venatione sit additū.
31 Quandoquidem † vero aucupium & venatio eiusdem iuris & conditionis cum piscatione esse censentur, vt supra dictum est, ideoque cum hac magnam affinitatem habent; non desunt, qui in ea sunt sententia, quod ea, non obstante libertate aucupandi & venandi iure gentium cuilibet competente, inter regalia referenda sint, idque de iure aucupandi tradunt Mandos. *in tract. de in-*

de inhibit. quæst. 62. numer. 2. Romul. *in repetit. l. 1. numer. 21. ff. de acquir. possess.* Sebast. Medic. *in d tractat. de venat. piscat. & aucup. quæst. 27. numer. 1. part. 1.* & nituntur hi ob prædictam Affinitatem textu *in hoc cap. vn.* Sic & ius venandi esse de regalibus docent Menoch. *consi. 302. num. 31. vers. Vigesimosecundo.* Mynsing. *respons. 1. num. 96. decad. 11.* Heig. *part. 1. quæst. 15. num. 45.* Pruckm. *de venat. c. 1. n. 5.* Meurer. Von Jagt vnd Forstrecht *fol. (mihi) 118. §. Quinimo & vers. immo cum Principi* Mandos. *dict. qu. 62. numer. 2.* Knichen. *de Saxon. non prouocand. iur. cap. 5. numer. 169.* Decian. *respons. 22. numer. 22. volum. 4.* dicens simul omnes hanc sententiam tenere *in hoc c. vn.* qua in re tamen fallitur, cum præsertim Andr. de Isern. Matth. de Afflict. & plerique alij nullam omnino aucupij vel venationis, reditusve inde competentis faciant mentionem.

Prædicti vero Dd. fere omnes, jus venandi & aucupandi de regalibus esse tradentes, suam sententiam ob affinitatem, quam illud cum jure piscandi habet, putant confirmari textu *in hoc c. vn.* nec desunt, qui pro eadem sententia allegant *l. vn. Cod. de venat. ferar. libro. 11.* & eiusdem Friderici Primi, qui huius cap. vn. auctor est, constitutionem *in c. 1. §. Nemo retia de pac. tenend. & eius violator.* Verius tamen est, & aucupandi & venandi jus non esse de regalibus, nec iam allegatas etiam constitutiones huic sententiæ obstare. Nam † quantum ad textum *in hoc c. vn.* attinet, in eo nulla fit mentio juris piscandi, nec illud inter regalia refertur, sed tantum reditus siue vectigal piscationum, ideoque de ipso etiam iure piscandi in fluminibus publicis dici non potest, quod ex hac constitutione Friderici sit de regalibus, & per eam à reliquo jure communi & jure gentium aliter, quam quoad reditum piscationi recessum sit, licet † aliter se res ex generali consuetudine habeat, juxta ea quæ scribunt Mandos. *d. quæst. 62. numer. 6. vers. Et quia hoc iure.* Cujac. *libr. 4. obser. 2. in fin.* idque ipsa experientia passim testatū facit, & pertinet huc, quod, vt similiter vsus docet, in Inuestituris Cæsareis inter alia regalia nominatim etiam piscationum mentio fieri soleat,

32

33

leat, & idem fiat in inuestitura apud Iacob. de S.Georg. *de feud. in verb. Et cum piscationibus.*

34 Obseruandum † etiam est in reditu piscationis, de quo in hoc c.vn.agitur, quod diuersa & separata sint hic reditus, & reditus aucupij venationisque, & est diuersitatis ratio, quod pisces in mari & fluminibus instar fructuum pendentium, & pars maris & fluminum esse censeantur, vt supra ostensum est. De † fe-
35 ris autem bestiis, licet solo sustineantur, tamen dici non potest eas solo cohærere, & partem fundi esse. Absurdius vero esset, asserere quod volucres sint pars vel fructus pendentes huius vel illius fundi. Iam † vero etiamsi duo vel tria similia sint, & affi-
36 nitatem habeant, tamen si in iis aliqua diuersitas, & eius ratio appareat, ab vno ad aliud non potest argui & inferri. *c. per venerabilem §. videbatur vers. verum si veritas. Qui fil. sint legit. c. sicut vrgeri & ibi gloss. 1. quæst. 1. c. Nuptiarum 27. quæst. 1. c. Translato & ibi Abb. Ioann. de Imol. Felin. & alij Dd. De constitut. Euerhard. in loc. legal. A similib. numer. 3. vers. quando autem duo & numer. 11. vers. quarto non procedit.*

37 Præterea † quod piscationum reditus ad Imperatorem pertineat, & fisco eius debeatur, non solum ex hoc c.vn. constat, sed & reliquo iure communi, quod hanc constitutionem antecessit, comprobatur, vt apparet *ex l. inter publica §. vlt. ff. de verb. si-*
38 *gnificat.* De † aucupio vero & venatione nulla reperitur lex, qua reditum aliquem ex iis Imperatori vel eius fisco deberi cautum est.

39 Non † obstat igitur, quod in textu *d. l. item si fundi §. aucupiorum ff. de vsufruct.* fiat reditus aucupij & venationis mentio, quia ibi agitur de solo eo fructu & commoditate, quam priuati ex aucupiis & venationibus accipiunt, eaque reditus appellatur, nec aliquid de Imperatore vel eius fisco expresse additur, vel etiam innuitur. Similiter non refragatur textus *in d. l. vn. C. de venat. ferar. libr. 11.* Quia ibi de venatione ferarum ita agitur, vt nihil aliud statuatur, quam quod cuilibet leones occidere liceat, & feræ bestiæ, quæ ad Comitatum à Ducibus limitum transmittuntur,

tur, non diutius quam septem diebus in singulis ciuitatibus detineri & ali debeant, quemadmodum in equis quinque dies praescribuntur *in l. vn. C. de tractor. & statiu. libr.* 12. additurq; *in fin d. l. vn. C. de venat. ferar.* certa poena eorum, qui feras bestias vltra septem dies in singulis ciuitatibus detinent & alunt. Prohibitam vero esse venationem, vel venandi ius esse de regalibus, vel etiam reditum aliquem ex venatione Imperatori eiusue fisco competere, nullo verbo innuitur.

Plus † difficultatis habet, quod constitutum est in *d. c. 1. §. Nemo retia. de pac. tenend. & eius violat.* adeo, vt, quemadmodum apud Isern. Matth. de Afflict. Aluarott. & alios ibidem videre licet, de eius intellectu Interpretes in aliquot diuersas sententias distrahantur, idque ita Iacobin. de S. Georg. *tract. de feud. in verb. & cum venationibus &c. num. 1.* de ea distractione asserit, vt quinq; diuersas opiniones recenseat, quae eiusmodi sunt, vt Isern. de iis, quas ipse adducit, dicat, Interpretes in his diuinare. Illud vero certum est, nullam *in d. §. Nemo retia* fieri mentionem vllius reditus venationum; nec etiam ius venandi ad regalia referri. Et cũ non Fridericus Tertius, vt nonnulli opinantur, sed idem ille Fridericus Primus eius constitutionis sit auctor, qui hanc, quae est *in hoc c. vn. quae sint regal.* promulgauit, regalibus in eadem constitutione ad longum & in specie enumeratis venationem vel reditum eius adiecisset, vel certe *in d. §. nemo retia.* apertius de hac re locutus fuisset, si venationem ipsam vel reditum de regalibus esse voluisset. 40

Respiciendum vero est *in d. §. Nemo retia.* ad subiectam materiam, de qua in tota ea constitutione, cui ille §. est insertus, agitur, vt † & alias in dubio interpretatio secundum subiectam materiam fieri debet. *l. si vno in princ. ff. locat. l. miles ad sororem. in princ. & l. cum pater §. bona ff. de legat.* 2. Angel. *in l. stipulatio ista habere licere §. sicut autem num. 1. & ibid.* Alexand. *numer. 3. ff. de verb. obligat.* Salicet. *in l. si ex cautione numer. 3. Cod. de non num. pecun.* Castrens. *cons. 2. num. 9. lib. 3.* Goeden. *cons. 55. nu. 24.* Subiecta † vero materia 41 42

eius constitutionis, qua continetur *d. §. Nemo retia.* est de pace
publica tenenda, & violatione eius auertenda, quemadmodum
non solum ex contextu eius constitutionis, sed & ex ipsa rubri-
ca apparet, & erat eo tempore is status Imperij, vt eiusmodi con-
stitutio ob nimis frequentes violationes pacis fuerit necessaria,
idque eo minus mirum est, quod licet fures iure communi *tan-*
tum pœna pecuniaria mulctentur, tamen ea constitutione *in §.*
si quis quinque ob frequentiam furum eius temporis, *& quia per*
eiusmodi etiam furta pax publica violaretur, fures capitali pœ-
na laquei plectantur, idque etiam ob futurum solorum quinque
solidorum fiat. Quæ cum ita sint, dicendum est Fridericum ha-
bita ratione illius temporis voluisse in illa sua constitutione o-
mnibus etiam occasionibus violandi pacem publicam occur-
rere, ideoque cum ex venationibus, quæ in alienis fundis fiunt,
rixæ & pugnæ nascantur, paxque publica eo modo facile viole-
tur, voluit *in d. §. Nemo retia.* venationes exceptis vrsis, apris, &
lupis prohibere, & merito id ad alienos fundos, & simul eius té-
poris circumstantiam restringitur, nec dici potest, venandi fa-
cultatem simpliciter adimi, idq; præter nonnullos alios sentit
etiam Aluarot. *in d. §. Nemo retia.*

Eo vero minus mirum videbitur, ibi habita ratione tempo-
ris, & ob publicam pacem, venationem in alienis fundis prohi-
bitam esse, quod † ex simili etiam alia iusta causa prohiberi pos-
43 sit venatio, idque communiter ibidem tradunt Dd. & præter
hos late Zoannet. *de public. venat. nu. 44. & seqq.* Tiraqu. *ll. de nobi-*
lit. cap. 7. nu. 150. Georg. Molin. *tract. de iur. venand. c. 2. num. 21.* non
solum ICtos, sed & Theologos de hac sententia adducens Se-
bast. Medic. *de venat. piscat. & aucup. part. 1. quæst. 5. numer. 1.* Natt.
cons. 604. num. 2. Petr. Heig. *quæst. 15. numer. 39. part. 1.* Petr. Ant. de
Pet. *tract. de potest. Princip. c. 7. numer. 10. & seqq.* nouem causas iu-
stas prohibendi adducens. Fach. *controuersiar. iur. lib. 1. cap. 1.* plu-
res alios adducens, & addens tredecim Dd. hanc sententiam te-
nentes allegari à Couarruu. *in c. peccatum part. 2. §. 8. de reg. iur. in 6.*
simulque in specie enumerans septem causas, ob quas venatio i

Pri-

Principe poteſt prohiberi. Quod † autem nihilominus ius venandi non minus, quam aucupandi iure communi de regalibus non ſit, vt verius eſſe ex iis, quæ ſupra dicta ſunt, manifeſtum euadit, ſic & eandem ſententiam amplectuntur Tiraquell. *de nobilit. cap. 37. numer.* 150 Benedict. *in cap. Rainutius in verb. & vxorem nomine Adelaſiam num. 898.* Weſembec. *in parat. de acquir. rer. domin. numer. 7.* Vult. *de feud. cap. 5. numer. 7. verſ. an etiam ius venandi.* Obrecht *diſputat feud. 5. theſ. 190.* Renneman. *diſputat 5. Iuriſprud. Iuſtin. theſ. 26. lit. p* Dec. *conſ. 197. n. 3. verſ. ex hiis ſatis liquet.* Roſenth. *d. c. 5. concl. 94. n. 7.* 44

Cæterum † eo hodie deuentum eſt, vt inde generali conſuetudine receſſum ſit, qua non ſolũ in alienis, ſed & in propriis fundis aucupia & venationes priuatis interdicta ſunt, idq; de iure aucupandi aſſerunt Cuiac. *obſeru. 2. circa. fin. libr.* 4. Mandoſ *de inhibit. quæſt 62. num. 3. & 6. verſ. & quia hoc iure.* Gœden. *conſ. 76. num. 14.* Weſembec. *d. num. 7.* vbi *in verſ. aucupium non æque,* addit, aucupium non æque interdictum eſſe ac venationem, quod fiat ſine armis minoreque cum tumultu. In venatione vero etiam hodie aliud conſuetudine obtinere affirmant Mandoſ. *d. verſ. Et quia hoc iure* Dec. & Cuiac. *ſupra allegatis loc.* & de generali Germaniç conſuetudine idem aſſeritur à Collegio Iuridico Lipſenſi inter conſilia Modeſtini Piſtor. *conſ. 14. num. 23. vol. 2.* Gœden. *d. conſ. 76. nu. 13. & 14.* Fach. *d cap. 1. verſ. ſunt autem ex communi* Meurer. *in d. tractat.* Von Jagt vnd Forſtrecht *part. 7. pag.* (mihi) *118. verſ. hodie tamen Principes.* Rulant. *de commiſſar. part. 4. libr. 2. cap. 8. numer.* 3. atque † expreſſe regalium etiam meminerunt, ad eaq; ius venandi ex eadem conſuetudine Germaniæ pertinere teſtatur Heig. *quæſt. 15. num. 45. part. 1.* Knich. *de Saxon. non prouocand. iur. cap. 5. num. 169.* Pruckm. *in §. Venatio cap. 1. num.* 8. & aſſeritur idem in Cameræ deciſ. & præiudic. *in verb. venatio §.* Wildban & in voto Aſſeſſoris Cameræ quod eſt apud Gilmann *. rer. iudicatar. Camer. Imperial. lib. 2. deciſ. 20. numer.* 3. Eo † vero minus de hac conſuetudine in venatione dubitandũ eſt, quod in inueſtituris, quibus regalia conceduntur, eius etiam inter illa mentio fiat, 45 46 47

cum admodum vsitata sit clausula: Et cum venationibus, Mit Wälden / Wiltbanen / Jagten / idque ipsa experientia docet, & testatum faciunt Iacobin. de S.Georg. *de feud. in verb. Et cum venationibus numer 9.* Zoannet. *de publici venat. numer.90.* Collegium Iurid. Lipſ. *d. loco* Thom.Mich. *in disputat.d.iurisdict.thes.51. sub lit. a* consultat. Saxon.*part.4. quæst.8.* Heig. *d. quæst.15. num.45.* Knichen. *d. cap.5. numer.169.* Quæ omnia cum ita se habeant, mirum est Zasium *singular.intellect.libr.1.cap.11. numer.10.& consil. 6.numer.29.libr.2.* ac post eum etiam Gailium *obseruat.66.numer. 1.& 2. libr.2.* simpliciter affirmare, quod ius venandi notissima consuetudine Germaniæ seruitus sit realis, nec vllo verbo innuere, quod consuetudinario iure potius inter regalia referri possit.

48 Quia † vero prædictæ inuestituræ & concessiones plerunque generaliter & indistincte de venationibus concipi solent, non solum inferior, sed & superior venatio iis comprehenditur, & sic ea non solum in minoribus, sed & in maioribus feris concessa censebitur. Nam generaliter & indefinite concepta verba generaliter & sine distinctione accipienda sunt, & quod in genere dicitur, ad omnes species extenditur *l. de pretio ff. de publician. in rem act. l. 1. §. Generaliter ff. de legat. præstand. l.1.§. Hac verba ff. de his quæ in fraud. creditor.* Couarruu. *variar. resolut. libr.1. cap.13.numer.1. & seq.* Claud. Prat. *regular. iur. lib.2. titul.2. num.1.*

49 Heig. *d. quæst. 15. num.63.* Generali † vero aliqua concessione seu infeudatione venatio, cuius specialiter non est facta mentio, non comprehenditur. Schrader. *de feud. part.3. cap. 4. nu.47.* Knich. *de iur. territor. cap.7. num.90.* Rulant. *d.cap.8. num.28.* Pruckman.

50 *in §. venatio cap 2. numer. 11.* cum † expediti iuris sit, quod generali concessione non censeantur concessa regalia *c. per translationem de offic. de legat.* Boſſ. *tit. de regalib. num.25.* Bellug. *in spec. Princip. rubric.14. vers. nunc videamus.* Cacheran. *decis.29. num.5. vers. 1 mo concessit.* Claud. Seiſſel. *tit. qui feud. dar. poss. part.1. vers. Vnde verum est.* Sichard. *in l. quoties. num.9. Cod. famil. hercisc.* Zaſ. *de feud. part.5. num.12. vers. in generali tamen* Schneidw. *de feud. part.2. n.96.* Hen-

Henning. Gœden. *consil. 23. num. 8.* Mynsing. *respons. 39. num. 6. & 7. decad. 4.* Wesenbec. *consil. 45. num. 37. & seqq. & consil. 92. num. 13.* Afflict. *decis. 122. num. 3.* referens decisione Senatus Neapolitani hanc sententiam esse comprobatam, atque est ea adeo communiter à Dd. approbata, vt receptissima dici possit, & ab omnibus eam teneri asserat Molin. *in consuet. Paris. tit.* 1. §. *1. gloss. 5. nu. 55.*

Et † licet concessio meri & mixti Imperij facta sit, tamen venatio non censetur ea concessione comprehensa, Heig. *d. quæst. 15. num. 54.* Pruckman. *in d.* §. *venatio. num. 11.* Rosenth. *d. conclus. 94. num. 8.* Mynsing. *respons. 1. num. 96. decad. 11.* vbi ait, jus venandi diuersam esse speciem à jurisdictione, idemque de mero imperio dicit *respons. 16. num. 35. in fin. & num. 37. decad. 2.* atque hoc eodem reperitur *nu. 69.* in voto Camerali quod extat, apud Gilman. *rer. judicar. lib. 1. decis. 13.* Eoque pertinet, quod non recte inferatur à concessione meri & mixti imperij ad venationem Rulant. *de commissar. p. 4. lib. 1. c. 12. num. 11.* Quemadmodum vero venatio non censetur concessione meri & mixti Imperij comprehensa, nec ab illa ad hanc recte infertur, sic multo magis dicendum est, jus foresti etiam concessione meri & mixti imperij non contineri, nec ab hoc ad illud recte inferri posse, Rulant. *de commissar. d. c. 12. num. 13.* cum jus foresti maius ac potentius sit jure venandi, & simul jus prohibendi & mulctandi complectatur, Rulant. *d. p. 4. lib. 2. c. 8. num. 43.* Certum vero est, quod in Germania nonnulli in aliorum territorio & destrictu jus venandi habeant, licet jurisdictione, mero & mixto imperio destituantur. Minus † recte igitur Zoannet. *in d. tract. de duplic. venat. num. 105.* ait, venationem Germanicam esse jurisdictioni Nobilium debitam, & *nu 107.* eam esse seruitutem jurisdictionis, seu seruitutem jurisdictionalem.

51

52

Tali † vero concessione, qua generaliter & indefinite regalia concessa sunt, recte dicemus etiam venationem contineri, Meurer. *d. part. 7. fol.* (mihi) *118. vers. & sic Principes.* Benedict. *in c. Rainutius. in verb. vxorem nomine Adelasiam, num. 884. de testament.* Meischner. *decis. Camer. Imper. tom. 1. lib. 1. decis. 32. num. 11.* idque eo confirmatur, quod † generali regalium concessione, si nullum

53

54

a specie excipiatur, omnia regalia contineantur, modo ea sin-
gulariter Principi in signum supremæ potestatis & præeminen-
tiæ non sint reseruata, Franc. Rip. *in l. obligatione generali, num 1. & ff. de pignor.* Parif. de Put. *de syndicat. in verb. de excessib. Baron. erga subdit. num. 12. & 13.* Boss. *tit. de regal. num. 29.* Boer. *decis. 50. num. 12. 13. & 15.* Cacheran. *consil. 3. nu. 10. vers. & prædicta procedunt.* Peregr. *consil. 1. num. 11. vol. 1.* & alij *lib. 1. cap. 5. num. 75.* allegati. Certum vero est venationem, etiamsi hodie de consuetudine inter regalia referri possit, vt supra dictum est, tamen non esse de eorum regalium genere, quæ Imperatori singulariter in signum supremæ potestatis & præeminentiæ reseruata sunt.

Quemadmodum † autem concessione acquiri potest jus venandi sic & præscriptio in eo admittitur, modo sit immemorialis Zoannett. *in d. tract. de duplic. venat. num. 82.* Benedict. *d. nu. 884.* Zas. *d. consil 6. num. 2. lib. 2.* Sebast. Medic. *in d. tract. de venat. piscat. & aucup. part. 2. quæst. 1. num. 1.* Gail. *obseruat. 66. num. 7. lib. 1.* Meichsner. *d. nu. 11.* Eaque † acquisitio per præscriptionem non minus quam per concessionem ita fieri potest, vt duobus Principibus vel Nobilibus in vna eademque sylua vno, vel diuersis modis ac formis, jus venandi competat, ita vt vnus in minoribus, alter in maioribus feris jus venandi habeat, idque vsu in Germania multis in locis obseruatur, Gail. *de pignorat. c. 24. nu. 7.* Georg. Moer. *de jur. venand part. 1. num. 68 & part. 2. nu. 8.* Pruckm. *in d. §. venatio cap. 4. nu. 67.* Atque † habet hic locum quod tantum censeatur præscriptum, quantum possessum *l. 1. §. si quis. ff. de itin. actuque priuat. c. auditis* & ibi Abb. *nu. 9.* Felin. *num. 18. de præscript. c. cum olim.* & ibi Abb. *num. 6. eod. tit.* Paris. *consil. 114. numer. 25. lib. 2.* Euerhard. Sen. *cons. 13. nu. 15.* Wesenbec. *cons. 95. nu. 7.* Gœden. *cons. 39. nu. 62.* Schurff. *cons. 29 num. 5. cent. 3.* & † præscriptio stricti juris esse dicatur, Balb. *de præscript. 2. part 3 partis principal. quæst. 2. nu. 11.* Abb. *cons. 101. num. 7. lib. 1.* Roman. *cons. 368. num. 8.* Peregrin. *consil. 35. num. 17. vol. 1.* Zas. *consil. 16. num. 54. lib. 2.* Schurff. *cons. 86. num. 9. cent. 2.* Wesenbec. *cons. 34. n. 25. & cons. 44. nu. 8.* Modestin. Pistor. *cons. vlt. num. 15. lib. 1.*

Siue † autem ex præscriptione, siue ex concessione legitimaali-

ma alicui venatio competat, hoc jus venandi in aliena etiam sylua, in qua est acquisitum, tantum, & tam efficax est, vt non possit dominus syluæ ita jure & domino suo vti, vt jus venandi habenti incidendis arboribus noceat, *arg. l. vlt. ff. de vsu & habitat. l. certo generi. §. si totus ff. de seruit præd. rustic. l. 1. §. Labeo putat. ff. de aqua quotid. & astiu. l. vlt. in fin. C. de seruitut. & aq.* Neque obstat quod quilibet † rerum suarum moderator sit, & in ijs liberum arbitrium habeat, *l. sed & si lege. §. consulit. ff. de petit. hæredit. l. in re mandata. Cod. mandati*, adeo † vt in suo fundo dominus quicquid placuerit, facere possit, etiamsi alteri noceat. *l. fluminum. §. fin. & l. proculus. ff. de damn. infect. l. si meo. ff. de aq. pluu. arcend.* si † modo id principaliter ob suam vtilitatem, non autem animo alijs nocendi faciat. *l. 1. §. denique. ff. de aq. pluu. arcend.* Schurff. *consil. 45. num. 1. cent. 2.* Fichard. *consil. 132. numer. 1. vers. Hæc tamen jura lib. 2.* Nam hæc † dum demum procedunt, quando in fundo, aliave re, tertio nihil juris competit, cum dominus in re sua in præjudicium juris, tertio in ea competentis, nihil facere possit. *l. sed si quid. §. sed nec seruitutem. ff. de vsufruct. l. cum eo. ff. de seruitut. prædior. vrban. l. si quid. l. altius. l. si in ædibus. & l. vlt. in fin. C. de seruitut. & aq. l. 2. C. ad leg. aquil. cum similib.*

60

61

62

63

Non aduersatur etiam quod † quis non præsumatur nocendi animo, sed ob suum commodum aliquid facere *l. merito & ibi* Bart. *num 1. ff pro soc.* Bald. *in l. item lapilli. nu. 5. vers. sed si ad agrum. ff. de rer. diuis.* Ial. *in l. quo minus. nu 33. & ibid.* Rip. *nu. 29. ff. de flumin.* Schneidw. *de feud. part. 2 num. 46. & in §. summa autem diuisio num. 59. Instit. de interdict.* Wesenbec. *consil 67. nu. 15. vers. sed & quilibet & num. 20. in fin.* Modestin. Pistor. *cons. 19. num. 8. vol. 1.* Nam eum dominus sciat, alteri jus venandi in fundo suo competere, simul scit, vel scire debet, se arbores incidendo isti alteri nocere, & vsum illius juris interuertere, ideoque illa præsumptio hic cessat. Adeo † vero certum est dominum syluæ non posse incidere arbores cum iactura & damno jus venandi habentis, vt si sylua vastetur, ab eo, cui illud jus competit, mandatū sine clausula impetrari possit, Gail. *obseru. 64. nu. 8. lib. 2.* qua de re diuersa extant præiudicia Cameræ Imperialis, & in specie à Gailio. *d. loco* adducitur

64

65

præiu-

præiudicium in causa Zollern contra comitem à Fürstenberg Eo-
demque pertinent ex parte & illa præiudicia; quæ adducuntur
in decis. seu præiudic. Camer. in verb. mandata de non vastando.

Quemadmodum vero dominus syluæ jus venandi ex con-
cessione vel præscriptione legitima habenti, incidendis arbori-
66 bus nocere non potest, sic † etiam non habet facultatem impe-
diendi quo minus ille syluam eo inuito in capturam ferarum
circumsepiat & cingat, *l. in lege ff. locati.* Zas. *consil. 6. numer. 1. lib. 2.*
Gail. *obseru. 68. num. 7. lib. 2.* Georg. Moer. *de jur. venand. part. 1. nu.*
70. Rulant. *de commissar. part. 4. lib. 2. cap. 8. nu. 39.* & habetur in vo-
to Assessoris Cameræ, in causa S. Johan Dassenheim contra Ha-
nauw Liechtenberg / quod est apud Thilman. de Benign. *syntagm. 1.*
decad. 3 vot. 2. num. 9. vbi asseritur, necessario sequi, quod, si alicui
concessum sit jus venationis, eidem quoque concessum sit jus
67 des Hagens. Additur † vero simul hæc restrictio, illi, qui habet jus
des Hagens siue cingendi, non esse licitũ ligna ex aliena sylua cæ-
dere ad vsum des Hagẽs in eadẽ sylua, sed si vult cingere siue Ha-
gen erigere, id eũ debere facere suis lignis, cum Hagen siue cinge-
re sit instar retium & cassium, & qui vult vti venatione ipse suis
retibus & canibus eam exercere teneatur, atq; id decisione Ca-
meræ Imperialis comprobatum esse apparet ex sentẽtia ibidem
subiecta & anno 1578. publicata. Adeo vero certum est, etiam, cui
jus venandi competit, syluam inuito etiam domino in capturam
ferarum circumsepiendi & cingendi facultatem habere, vt fur-
tum committat, qui muro vel sepimento circumseptas & inclu-
sas feras aufert, Georg. Molin. *tract. de jur. venand. c. 5. per tot.* Natt.
consil. 375. num. 8. & 9. Grauæ. *practic. concl. lib. 2. concl. 68. considerat.*
1. coron. miscell. n. 2. Rulant. *de commissar. part. 4. lib. 2. cap. 8. nu. 20.*
Iohann. Bonifac. *in tract. de furtis. §. mobilis. num. 13.* Gail. *obseru. 68.*
num. 12. lib. 2. vbi pro confirmatione eius sententiæ rationem ad-
signat, quod huiusmodi feræ à nobis possideantur & custodiæ
nostræ subiectæ sint, ideoque eas capiens, rem alienam inuito
domino contrectet.

68 Potest † vero dominus syluæ ligna ex ea cædere, & arbores
ad vsum vel refectionem ædificiorum, vel ob aliam necessitatem
aliis

alijs vendere, modo id moderate faciat ita ne officiat juri venandi *arg. l.3. verſ. ne tamen. & l. an vſusfructus. ff. de vſufruct. l. diuus in princ. ff. de vſu & habitat. l. ſi vſusfructus municipibus. ff. de vſufr. legat.* Gail. *d. obſ. 67. nu. 9.* Meurer. *d. part. 8. pag.* (mihi) *124. verſ. Et pro iſtis faciunt, &c. in fin. & verſ. ſeqq.* idque eo verius eſt, quod † vſufructuarius etiam, & alij proprietatem non habentes, arboribus cædendis ſylua moderate vti poſſint. *l. ex ſylua. l. arboribus. in pr. ff de vſufr. l. fructus.* alius *diuortio. §. fundum. ff. ſolut. matr.* Garſ. *de expenſ. & meliorat. cap.* 11. *num. 37.* Præterea † pertinet in dubio jus glandis legendæ ad dominum ſyluæ, non autem ad jus venandi habentem, cum in eo jure verſetur domini vtilitas, Gail. *obſ. 68. nu. 1. lib. 2.* Georg. Moer. *de jur. venandi part. 2. cap 3. nu. 23.* qua ratione vero ligna cædendo modus excedatur, & qualis excisio venationi nociua dicatur, & prohiberi poſſit ex arbitrio judicis dependet. Petr. Gilcken, *de præſcript. part. 1. c. 6. nu. 11.* 69 70

Debentur † tamen plerunque inutiles & ſiles fructus ſylueſtres jus venandi habenti, pro vſu & alimentis ferarum, Gail. *d. obſeru. 68. num. 3.* quia niſi hoc fieret, feræ breui fame perirent, & venationis exercitium ceſſaret, cum † alimenta auferens necare cenſeatur *l. necare. ff. de lib. agnoſcend. l. ſi victum. ff. de rejudic.* Et † conceſſo vno (cuiusmodi hic eſt venatio) reliqua etiam conceſſa cenſentur ſine quibus id commode expediri non poteſt *l. 2. ff. de juriſdict. l. 1. §. 1. ff. ſi vſufruct. petat.* 71 72 73

Cauere † etiam debent jus venandi habentes ne dominis fundorum immodice noceant *arg. l. cuius ædificium. ff. de ſeruitut. prædior. vrban. l. ex facto. ff. de vulg. & pupill. ſubſtit. l. 2. §. item varus. ff. de aq. pluu. arcend. c. ſuper eo. de offic. de leg.* nec ſubditi occaſione venationis & propter feras beſtias male tractentur, idque † adeo verum eſt, vt vaſalli ob eiusmodi malam tractationem ſuo feudo, in quo ea fit, priuari poſſint, vt poſt alios à ſe adductos tradit Zoannet, *in d. tractat. de duplici venat. nu. 74.* quod confirmatur per ea, quæ de feudi priuatione & ſubditorum exemptione contra eos, qui male per extorſionem indebitarum operarum eos tractant & grauant, ſupra *c. 13.* dicta ſunt. Damnum † etiam per venationem meſſibus & ſegetibus inferentes reſarcire illud læſis 74 75 76

tenentur. *arg. l. 2. §. vlt. ff. si quadrup. paup. fec. l. item cum mela. §. item cum eo. ff. ad l. aquil. cum simil.* Couar. *in c. peccatum 2. part. §. 8. n. 11. de reg. jur. in 6.* Ioan. Gutierrez. *Canonicar. quæst. lib. 2. quæst. 28. n. 15. & 40.* Zoannet. *in d. tract. de duplici venat. nu. 73.* Georg. Moer. *de jur. venand. part. 1. cap. 4. n. 20.* Gail. *d. obs. 68. nu. 10.* dicens illam sententiam non solum piam, sed etiam juri & æquitati consentaneam esse, & addit Zoannettus *dicto loco*, alioqui mortaliter peccare Principes, nec à tali peccato mortali posse absolui prius, quam ablata eorum quasi voluntate & culpa redderent *per c. si res aliena 14. quæst. 6. c. cum tu. de vsur.* Atq; hæc propter magnum abusum, qui hodie in venationibus cernitur, eo magis sunt attendenda.

77 Permissum † vero etiam est ijs, qui jus venandi non habent, animalia nociua ac periculosa (cuiusmodi sunt leones, vrsi, & lupi) venari pro purganda prouincia *l. vnic. C. De venat. ferar. lib. 11. cap. 1. §. nemo retia* & ibi Aluarot. ac reliqui Dd. *de pac. tenend.* Vincent. de Franc. *decis. 158. numer. 2.* Chassan. *de glor. mundi part. 11. considerat. 50.* Rulant. *de cap. 8. num. 56.* & habetur in voto Assessoris Cameræ, quod est apud Gilman. *rer. judicat. lib. 2. decis. 20. nu. 1.*

78 Hodie † tamen in Germania hoc non obseruatur, nec ab ijs, qui Regalia habent, admittitur. Nec desunt, qui etiamsi alicui maiorum ferarum venatio concessa sit, aprinam ea concessione contineri negant, Matth. Steph. *de jurisd. lib. 2. p. 1. cap. 7. membr. 2. num. 174.* Noe Meurer. *de jure forest. part. 2. fol. 16. & fol. 32.* Quam periculosa vero sit maiorum ferarum venatio, testatum facit præter alia memorabile exemplum in Alexandro Magno, qui vt historici memoriæ prodiderunt non minores feras, sed tigros, pardos, vrsos, elephantes, crocodillos & leones venari solitus est, & cum in sylua quadam asperrima veneretur, solus in leonem ferocissimum incidit, cumque ille de gloria hic de vita certarent, inter se congressi & mutuo complexi in terram prolapsi & ad dimidiæ spatium horæ colluctati sunt, sed leo tandem occubuit, Alexander admodum cruentus euasit. Atque hæc quidem de venandi etiam jure addere volui, plura de hac materia videri poterunt apud varios Interpretes, & cumprimis etiam apud Guilhelm. Benedict. *in d. cap. Rainutius in verb. Et vxorem nomine Adelasiam.* Dd. in

Dd. *in d. l. vnic. & in d. §. nemoretia* Zoannet. *in d. tract. d. duplici venat.* Couarruu. *in c. peccatum part. 2. §. 8.* Sebaft. Medic. *de venat. piscat. & aucup.* Heig. *d. quæst. 15.* Noe Meurer. *in d. tract.* Von Jagt vnd Forstrecht. Iacobin. de S. Georg. *in verb. Et cum venationibus* Rulant. *d. cap. 8.* Pruckman. *in d. §. venatio.* Remedia † vero ratione juris venandi vel etiam piscandi diuersa competere possunt, nimirum petitorium confessoriæ actionis & vti possidetis: & si ea jura habentes in possessione sua per pignorationes turbantur inter eos, qui immediate Imperio subiecti sunt mandata, sine clausula ex constitutione pignoratitia in Camera Imperiali cum annexa citatione obtineri possunt, & in puncto citationis causa interdicto vti possidetis plene ventilatur, idque cumprimis in materia venationis Cameræ stylo & quotidiano praxi obseruatur, cum frequentissimæ sint de jure venandi & eius possessione lites & contentiones inter Principes & alios jus venandi habentes. Mandata etiam sine clausula ex ordinatione Cameræ *part. 2. tit. 23.* occasione juris venandi obtineri possunt, vt in casu vastationis syluæ ab ipso domino in detrimentum illud jus habentis facta dictum est supra *num. 65.* Præterea quando generalis prohibitio venationum fit, illi quorum interest, huiusmodi prohibitionem non fieri aduersus eam remedio appellationis vti, & per hanc viam ad superiorem recurrere possunt Cod. Fabrian. *tit. de appellat. defi. 14.* Grauæus *practic. obseru. lib. 2. conclus. 66. consid. 1. num. 3.* 79

Caput XIX.

De salinarum reditu.

Summaria.

1. *Salinas in priuato loco repertas ad priuatos pertinere & ab ijs possideri posse, & quomodo aliud sit coctile aliud fossile.*

2. *Salinarum in priuato loco repertarum reditus Principis est, & inter regalia referendus, idque cum reliquo jure congruit,* nu. 3.

 4. *Exsa-*

4. Ex salinis reditus apud Romanos etiam ante Imperium fuit constitutus.

5. De salinarum vectigali à Lysimacho constituto memorabile exemplum.

6. Salinarum vectigal quando & qua restrictione in Gallia primum à Rege Phillippos institutum sit.

7. Quemadmodum id, quod ex fodinis priuatorum fisco debetur, vectigal in veteribus legibus appellatur, ita idem fit in salinarum reditu.

8. Salinarium, de quo in cap. super quibusdam, §. præterea de verb. signif. *mentio fit, quid sit?*

9. Salinarum & fodinarum simul varijs locis in jure fit mentio, & idem jus constituitur, idemque fit in aurea Bulla Caroli IV.

10. Salinarum etiam in inuestituris Cæsareis inter regalia fieri solet mentio.

11. Inter salinas & fodinas tamen quod sit discrimen.

12. Salinæ non minus quam fodinæ in publico loco repertæ totæ Principis sunt & inter regalia numerantur, nec hoc respectu alicuius vectigalis fieri dicendum est nu. 13.

14. Fiscus ab omnium vectigalium præstationibus est immunis.

15. In salinis quale priuilegium Electoribus Imperij per auream Bullam Caroli Quarti concessum sit.

16. Salinarum jus Electoribus Imperij ex aurea Bulla competens hodie etiam nonnulli alij Principes & ordines Imperij ex legitima præscriptione vel concessione habent.

17. Salinarum jus quibusdam ante auream Bullam etiam ab Imperatore concessum fuisse ex ijsque esse salinas Hallenses in Saxonia de quibus additur quales & quam præstantes ac vtiles sint.

18. In salinis non minus quam fodinis consuetudo attendi debet.

19. Vt metalli, ita & salinarum pœna in jure nostro est, quæ ob crimen commissum infligitur.

20. Salinarum pœna proprie est solarum fœminarum.

21. Metalli pœna non solum ad fœminas, sed & ad viros spectat, & crebrius leges de ea virorum meminerunt.

Deci-

DEcimumnonum regale vocatur à Friderico Salinarum reditus. Salinarum crebro fit in nostro iure mentio. Quemadmodum autē in decimosexto regali de fodinis diximus, quod à priuatis etiam possideri possint, si videlicet in priuato loco inueniantur, sic † idem recte dixerimus de salinis, quod videlicet 1 ad priuatos pertineant, & ab illis possideri possint, si in priuato reperiantur loco vt *in hoc c. vn.* tradunt Afflict. Aluarott. Praeposit. & Laudens. Iacobin. *in verb. cum argentifodinis & salinis num.* 2. Gœden. *cons.* 3. *Et videtur primum nu.* 2. Rosenth. *de feud. c.* 5. *conclus.* 89. *nu.* 2. Schneidw. *de feud. part.* 2. *num.* 106. & 108. Rauchbar. *q.* 22. *nu.* 4. idque conuincitur *ex l. generali.* §. *vxori ff. de vsufr. legat.* item ex *l. forma* §. *Salinae ff. de censib.* vbi Iurisconsultus *Salinae*, inquit, *si quae sunt in praedijs, & ipsae in censum deferendae sunt*, *tanquam priuatae videlicet, & ad eum pertinentes, cuius sunt praedia.* Eodem facit text. *in l. magis puto* §. 1. *ff. de reb. eorum qui sub tut. &c.* vbi iunctis duabus legibus praecedentibus proditum est, salinas à pupillis, vt priuatis recte possideri, non minus quam fodinas, ideoque alienari haud aliter possunt, quam debita solennitate interueniente, quę alias respectu pupillorum desideratur. Est autem sal aliud coctile, aliud fossile. Atque illud quidem ex aquis salsis, quae vulgo Solen vocatur, coquitur: hoc vero foditur, vel ex montibus eruitur, tantumq; inde emolumentum percipitur, vt Rex Poloniae maiorem partem redituum ex salis fodinis habeat, vti refert Kekerman. *in systlem. polit. c.* 19. *lib* 1.

Scire † tamen oportet, publica authoritate Principis cer- 2 tum ex eiusmodi salinis reditum recte constitui, neque alium priuatum sibi tale aliquod arrogare posse, atque ideo huiusmodi reditum salinarum solius esse Principis, fiscoque deberi, atq; hoc nimirum illud est, quod Fridericus reditum salinarum inter regalia refert in hoc c. vn. Atque hinc huiusmodi reditum de regalibus esse tradunt etiam Aluarot. *in hoc c. vn. n.* 7. Schneidw. *d. part.* 2. *num.* 108. & *in* §. *constituitur nu.* 5. *Instit. de vsufruct.* Rauchbar. *quaest.* 22. *nu.* 4. Rosenth. *d. concl.* 89. *num.* 3. Dec. *cons.* 293. *nu.* 1. & minus recte loquuntur, qui simpliciter docens salinas esse de re-

 gali-

3 galibus, cum † præſertim cum reliquo etiam iure communi congruat reditum ſalinarum eſſe de regalibus, & fiſco deberi, quia in eo vectigal appellatur, & inter publica vectigalia, quæ fiſco debentur, refertur. *l. inter publica §. vltim. ff. de verb. ſignif. l. 1. ff. quod cuiusq; vniuerſ. nomine l. liber homo §. ſi quis ita ff. de hæred. inſtit. l. mulier ff. de captiuis. l. aut damnum §. in miniſterium ff. de pœnis & l. ſi quis ſine C. de vectig. & commiſſ.*

4 Reditus † hic ſalinis apud Romanos ante imperium etiam fuit conſtitutus, vt apparet ex Liuio *lib. 9. decad. 3.* Dum hæc conſules, inquit, diuerſis regionibus agunt, Cenſores interim Romæ M. Liuius & C. Claudius ſenatum recitarunt, Princeps interim lectus Q. Fabius Maximus, notari ſeptem, nemo tamen qui ſella curuli ſediſſet; ſarta tecta acriter & cum ſumma fide peregerunt, viam è foro boario ad veneris & circa foros publicos & ædem Matris magnæ in palatio faciendam locauerunt, vectigal etiam nouum ex ſalaria annona ſtatuerunt, ſextante ſal & Romæ & per totam Italiam erat, Romæ precio eodem, pluris in foris & conciliabulis, & alio alibi precio præbendum locauerunt. Id vectigal commentum alterum ex cenſoribus ſalis credebant populo iratum, quod iniquo iudicio quondam damnatus eſſet, & precio ſalis maxime oneratas tribus, quarum iudicio damnatus erat, credebant. Inde ſalinatori Liuio inditum nomen. *Hæc Liuius.*

5 Memorabile † vero eſt & illud, quod memoriæ proditum eſt ab Athenæo *libr. 3.* δειπνοσοφιςῶν. *c. 2.* à Lyſimacho iam olim in Troade vectigal ſalinarum conſtitutum, & natura tamē id quaſi refugiente ſtatim exaruiſſe ſalinas, & remiſſo vectigali rurſus prodiſſe, idq; refert etiam Chopp. *de doman. Franciæ lib. 1. tit. 15. n.*
6 15. vbi † ſimul ſcribit huiuſmodi vectigal ſalinarum inſtitutum fuiſſe in Gallia primum à Rege Philippo V. ob neceſſitatem bellicam, eumq; ſimul conteſtatum eſſe & edixiſſe, vltra quinquennium ſe illud non prorogaturum.

Præterea etiamſi ſalinæ in priuatorum prædiis repertæ priuatæ ſint, tamen earum nomine aliquid, quod fiſco debeatur, & de re-

de regalibus sit, præstari debet, vt supra dictum est idque eo minus mirum videbitur, quod & ex fodinis, in priuatorum fundis repertis, aliquid fisco præstetur, ideoque ad hoc ipsum ad regalia spectat, vt in decimosexto regali ostensum est. Sane † quemadmodum illud, quod ex fodinis priuatorum fisco debetur, vectigal in veterib. LL. appellatur, *l. inter publica §. vlt. ff. de verbor. signif. l. ff. quod cuiusque vniuers. nomine,* sic etiam, vt supra ostendimus, illud ipsum, quod respectu salinarum in priuatis locis inuentarum fisco soluitur, vectigal nuncupatur, idq; † illud est, quod salinarum vocatur à Pontifice *in cap. super quibusdam §. Præterea de verb. sign.* vt præter alios notat ibidem gloss. *in verb. Pedagia.* & refertur ibidem inter ea, quæ sunt de regalibus. 7 8

Quæ † cum ita sit comparatio fodinarum & salinarum merito constituatur, cum præsertim variis locis nostri iuris salinarum & fodinarum simul fiat mentio, & idem vtrobiq; ius constituitur, vt videre est, *in d. l. 1. ff. quod cuiusq; vniuers. nomine. d. l. magis puto, iunctis duabus L. L. præcedentibus ff. de reb. eorum qui sub. tut. &c. l. sed. & hi ff. de publican. l. aut damnum §. in ministerium ff. de pæn. d. l. inter publica §. vlt. ff. de verb. signif.* Idem fit in aurea Bulla Caroli Quarti *cap. 9.* & † similiter in Cæsareis Inuestituris inter alia regal a salinæ cum fodinis & mineris coniungi solent, vt & fit apud Iacobin. *de feud. in inuestitura in verbis cum argentifodinis & cum salinis.* Inter † fodinas tamen & salinas non solum ratione pœnæ (vt infra in fine huius capitis ostendetur) sed & in eo discrimen est, quod illud, quod fisco præstatur, & de regalibus est, in solis salinis, nullibi autem in fodinis reditus appelletur, & in solis fodinis, decima vocetur (vt supra *cap. 16. num 45.* dictum est) eaque appellatione, quanta ea portio sit, denotetur, quod in salinis nullibi fit. 9 10 11

Porro de salinis in publico loco inuentis tenendum est, eas non † minus quam fodinas & mineras, in tali loco inuentas, non priuatas, sed publicas, ipsiusque Principis esse & inter regalia numerari debere, idque notant Afflict. Aluarott. & Laudens. *in hoc c. vnic. quæ sint regal.* Francisc. Marc. *decis. 139. numer. 2. part. 2.* 12

Iacobin.

Iacobin. *in d. verb. Et cum argentifodinis & cum salinis n. 2.* Schneid. *de feud. part. 2. nu. 108.* Gœden. *d. cons. 3. & videtur primum num. 1.* Si
13 igitur † in publico Imperij fundo reperiantur salinæ, non potest in his vllum vectigal spectari, quasi respectu huius solius vectigalis eiusmodi salinæ sint regalia, quia fiscus ipse siue Princeps percipit vtilitatem ex his salinis prouenientibus, nec vectigal soluere solet iis etiam casibus, quibus alias vectigal huius vel illius rei
14 nomine penditur *l. locatio §. fiscus ff. de publican.* vbi † *fiscus ab omnium vectigalium præstationibus immunis esse dicitur.* Atque ex his quidem, quæ hactenus de priuatis & publicis salinis dicta sunt, planum fit, licet non desint Interpretes, qui simpliciter negant, salinas esse inter regalia numerandas, & rursus qui simpliciter contrarium affirmant, tamen distinctione superiori vtendum
15 esse. Neque † obstat Caroli Quarti aurea Bulla *d. c. 9.* Nam priuilegium ibi Regi Bohemiæ & aliis Imperij Electoribus datum eo spectat, quod illi Principis vt fodinas, sic & salinas, in suis etiam priuatis prædiis repertas, ab omni onere immunes habere possint, & nihil fisco salis nomine præstare teneantur, quemadmodum & eo illud priuilegium pertinere dici potest, quod salinæ, vt regale eorum Principum sint, etiamsi inueniantur in iis locis, quæ Imperij reuera sunt respectu dominij, & quæ ab Imperio iure feudali tenent tanquam vasalli, eaque ratione, quod ipse Cæsar in salinis habet, quoad ipsam proprietatem & vtilitatem in locis etiam publicis, ex concessione Cæsarea ipsi Principes habere censentur in iis locis publicis, quæ ab Imperio habent. Placuit enim Carolo Quarto, vt omne ius, quod in salinis Imperatori debetur, in eos per priuilegium transferretur in omnibus terris, ditionibus & locis, quæ ab iis possiderentur, siue priuata, siue publica essent. Proinde eius Imperatoris aurea Bulla superiorem distinctionem ex iure communi desumptam de Cęsaris iure in priuatis & publicis salinis potius confirmat, quam quod ei aduersetur.

16 Eo † vero tandem deuentum est, vt & alij nonnulli Principes & Ordines Imperij ex præscriptione vel ex concessione

ipsius Imperatoris hoc ius tanquam regale exerceant, salinarumq; etiam expresse in inuestituris fieri soleat mentio. Et † sunt 17 quibus hoc ius salinarum multo ante prædictam auream Bullam ab Imperatore concessum fuit, ex quib. est Archiepiscopus Magdeburgensis, qui ab Ottone Imperatore ante mille annos hoc regale in Saxonicis Hallensibus salinis obtinuit, Heig. *quæst.* 14.*num.27.p.1.* vbi notabile est, quod *num.29.& aliquot seqq.* simul addit, Archiepiscopos hoc regali ita vsos esse, vt salinas subditis concedere voluerint, idq; ita fecerint, vt illas iis in feudum dederint per breue testatum vel coram vulgo **In Wachs oder Cantzleyschrifft**/ partemque minimam Archiepiscopali mensæ destinatam retinuerint, ac postea à multis iam annis etiam harum mensalium salinarum redditus ciuibus hac lege, vt sibi aliqua pars ex iis penderetur, concesserint, factaque sit anno 1479. ab Ernesto Archiepiscopo in eam rem constitutio, qua præcipitur ne mensales salinæ aliis quam ciuibus Hallensib. concedantur ad quam seruandam se singuli successores iuramento adstringunt. Quam excellens vero sit hoc regale salinarum Hallensium, & quam magna & fere immensa eius sit vtilitas, testatur etiam Christ. Barthol. *in sua dedicatoria Epistola, quarto Tomo sententiarum Cameræ Imperialis* præfixa, dum tanquam de re sibi notissima inter cætera scribit, eas salis tantam copiam per plurimas Imperij ditiones ita distribuere, vt ea res fidem excedat, & simul hæc addit verba: *Ibi enim ex certis aquis, quæ ingenti copia per scaturigines subterraneas profundissimas assidue profunduntur, & quatuor fontibus seu puteis altissimis excipiuntur, & noctes diesque continuato labore exhauriuntur neque vnquam deficiunt & singulis diebus ad minimum modij mille, quorum singulis portandis vnius viri robusti vix humeri sufficiunt excoquuntur & conficiuntur.*

Obseruandum † vero, in hac salinarum materia, non minus, quam in fodinis, consuetudinem, quæ hoc vel illo loco est, attendi debere, Laudens. *in hoc cap. vnic, numer.* 2. Schneidwin. *d. part. 2, numer.* 106. & † quantum ad pœnam attinet in iure no- 18 19

stro, vt metalli, sic & salinarum esse pœnam, quæ ob maleficium
20 infligitur, & † hanc ipsam pœnam salinarum, vel qua quis in opus salinarum damnatur, esse propriam fœminarum *l. aut damnum §. in ministerium ff. de pœn. l. mulier ff. de captiu. & postlimin. reuers.*
21 Metalli † quidem pœna etiam ad fœminas spectat, vt videre licet *in Nou. 22. de nuptiis §. quod autem prius. & ibid. §. in ministerium*, sed eadem virorum est pœna & crebrius leges ita eius pœnæ meminerunt, vt de viris loquantur.

CAPVT XX.

De bonis committentium crimen læsæ maiestatis.

SVMMARIA.

1 *Bonorum committentium crimen læsæ maiestatis regale cur hic separetur à regali de bonis aliorum damnatorum & proscriptorum.*

2 *Læsæ maiestatis crimen iniuria etiam maiestatis appellatur.*

3 *Læsæ maiestatis crimen tam atrox & enorme esse censetur, vt dicatur primum & maximum, ac sceleratissimum, omniumque pessimum.*

4 *Abolitione omnium criminum impetrata non censetur criminis læsæ maiestatis abolitio concessa.*

5 *Læsæ maiestatis crimen quid? &* n. 8.

6 *Securitas in hac materia quid?*

7 *Populus Romanus omne Imperium & potestatem lege regia in Principem contulit.*

9 *Læsæ maiestatis crimen variis modis committi, & quinam sint illi.*

10 *Læsæ maiestatis crimen committitur etiam ob solum conatum non secuto effectu, maxime si deuentum fuerit ad actum proximum.*

11 *Læsæ maiestatis crimen modo perduellio appellatur, modo generis nomen retinet.*

12 *Con-*

12 *Confuse tamen etiam in iure de vtroq́ agitur, nec hodie discrimen illud ita stricte obseruatur.*

13 *Læsæ maiestatis crimen ex quorundam sententia non committitur aduersus Reges, aliosq́ Imperatorem vel alium superiorem non recognoscentes.*

15 *Læsæ maiestatis crimen committitur etiam aduersus Principes aliosq́ superiorem non recognoscentes.*

14 *Contra Principes vero & ciuitates superiorem recognoscentes non committitur, & licet quidam consuetudine & facto contrarium obseruari dicant,* numer. 16. *tamen cum illi sint Itali, eorum de consuetudine testimonium non est facile nec de vno loco ad alia extendendum* numer. 17

18 *Læsæ maiestatis crimen in Germania aduersus quosuis Principes inferiores non committi non solum ex Caroli V. Constit. crim.* art. 119 *sed ex aurea Bulla Caroli IV. etiam ostenditur, eoq́ pertinet, quod dignitas quæ in superiorem non recognoscentibus Principibus maiestas appellatur in inferioribus serenitas vel celsitudo vel eminentia vocari soleat.*

19 *Exceptio firmat regulam in casibus non exceptis, quod fallit in iis casibus, qui exceptis non sunt similes* n. 20.

21 *Læsæ maiestatis crimen licet contra Principes superiorem recognoscentes non committatur, tamen aliæ pœnæ leuiores locum habent.*

22 *Pœnam damnationis memoriæ, & eam qua filij etiam delinquentis puniuntur, cessare etiam quando contra alium quam Imperatorum crimen læsæ maiestatis committitur, tam multi tenent, vt non desint, qui de vtraq́ pœna id communiter teneri testentur.*

23 *Læsæ maiestatis crimen etiam contra eos, qui Principi à consiliis sunt, committitur.*

24 *An hoc crimen committatur in consiliarios, si respectu sui & in suum odium, non autem si duntaxat vel principaliter propter Principē vel eius odium offenduntur, & an hoc etiam in iis qui extra aulam Imperatoris viuunt, nec eius lateri adhærent, locum habeat.*

25 *Idem in consiliarios Imperatoris, cessantibus aliis coniecturis, potius ratione particularis odij, quam publici offi.ij, commissum esse præsumendum est.*

26 *In Electores Imperij etiam crimen læsæ maiestatis committitur, siue in odium Imperatoris vel Imperij offendantur siue non.*

27 *Electores Imperij quibus elogiis in aurea Bulla decorentur.*

28 *Læsæ maiestatis crimen contra se commissum tantum pœna ordinaria vltimi supplicij puniri voluit Elector palatinus.*

29 *Læsæ maiestatis crimen ij tantum, qui ratione domicilij vel originis subditi sunt, committunt.*

30 *An & quatenus ciuitas vel vniuersitas illud committat.*

31 *Conscij criminis læsæ maiestatis puniuntur si non reuelent, licet nõ ordinaria, sed mitiori pœna pro arbitrio iudicis ex magis communi Dd. sententia puniantur,* n.32.

33. L. Quisquis §. id quod Cod. ad l. Iul. maiest. *declaratur.*

34 *Conscii criminis læsæ maiestatis si id non reuelent, ex veriori & magis communi Dd. sententia tum demum puniuntur, quando ita sciunt, vt probari possint.*

35 *Vasallus ratione solius feudi non fit subditus.*

36 *Læsæ maiestatis crimen vasallus, qui non est etiam vere subditus, non committit.*

37 *Vasallus si id faciat, quo in subdito crimen læsæ maiestatis committitur, feudo priuatur.*

38 *An feudum ob crimen læsæ maiestatis amissum fisco applicetur, &* n.63. & 67.

39 *Ob læsæ maiestatis crimen vasallus vel alius ipso iure dominium non amittit, fallit in crimine notoriæ rebellionis permanentis* n.43.

40 *Ex prohibitione administrationis non potest inferri ad amissionem dominii, idque ita se habet etiam in prohibitione alienationis,* numer. 41.

42 L. Quisquis in verb. addictis & l. vlt, C. ad l. iul. maiestat. *declarantur.*

44 *Sententia declaratoria ad auocandam possessionem etiam in crimine notoriæ rebellionis opus est, idque Cameræ ordinatione* part.2, t.9. §. 2. *confirmantur.*

45 *Læsæ maiestatis crimen committentiũ extra bona varias esse pœnas, ex qui-*

ex quibus sunt pœna gladij, damnatio memoriæ, nu. 46. *infamia delinquentis eiusque filiorum* num. 47. *deletio insignium & nominum delinquentis*, nu. 48. *amissio omnium priuilegiorum* nu. 49.

50. Ex his etiam est, quod emancipationes liberorum delinquentis non subsistant, nec is debeat lugeri nu. 51. *aut sepeliri* nu. 52. *nec etiam posset pro eo apud Principem intercedi* nu. 53.

54. De pœnis eiusdem criminis circa bona, & nu. seqq.

55. Damnatorum bona licet fisco non vendicentur, si extent ascendentes vel descendentes vsque ad tertium gradum, fallit tamen in hoc crimine.

56. Domus rei ob hoc crimen deuastatur & solo aquatur.

57. Quicquid per vltimam voluntatem vel contrahendo aut alienando agit, nullum est, licet ante accusationem factum sit, idque procedit quoque in manumissionibus nu. 58.

59. Ex testamento vel ab intestato etiam nihil acquirit.

60. Delictum patris licet noceat filijs, tantum in ijs, quæ ab eo proficiscuntur, tamen fallit in hoc crimine nu. 61.

62. Filiorum appellatione in hoc crimine non tantum legitimi sed & naturales comprehenduntur.

63. Feudo si vasallus contra dominum hoc crimen commiserit, non solum filij, sed & agnati priuantur, & ad ipsum dominum, non autem ad fiscum pertinet.

64. In feudo quolibet locum habet, quod ob delictum, contra dominum feudi commissum, non solum filij, sed & agnati ab eo arceantur.

65. Feudum semper censetur concessum ea conditione & qualitate, vt in casu ingratitudinis contra dominum commissæ ad eundem reuertatur.

66. Feudum ad agnatos & non ad dominum, nec etiam fiscum deuoluitur, si delictum in dominum non sit commissum, idq; ita etiam se in crimine læsæ maiestatis habet nu. 67.

68. Læsæ maiestatis crimine commisso filiabus debetur legitima portio in bonis matris testato vel intestato decedentis, ideoque filiorum adeo non habetur ratio, vt in computatione huius legitimæ portionis filiabus debitæ filij partem non faciant nec eorum respectus haberi debeat.

69. Filias hoc crimen committentium ex bonis paternis debere dotari,

 quidam

quidam afferunt, contraria tamen sententia ut verior approbatur num. 70. *& altera refutatur* nu. 71.

72. *Filij adoptiui ob hoc crimen ab adoptante commissum non puniuntur, vt nec filij alij, antequam illud patratum est, emancipati* num. 73. *(nisi emancipatio in fraudem facta sit* nu. 74.) *vel nati* nu. 75. & 76.

77. *Nepotes licet nonnunquam appellatione filiorum contineantur, tamen regulariter & propriè secus se res habet* num. 78. *maxime in odiosis* num. 79.

80. *In læsæ maiestatis crimine, quod est constitutum de filijs, non esse porrigendum ad nepotes.*

81. *De Friderici Imperatoris constitutione quadam quod à* Cyn. *& Alberic.* in l. quisquis C. ad l. jul. maiest. *adducitur, an attendendum sit?*

82. *In læsæ maiestatis criminis pœnas etiam mulieres, id committentes incurrunt, non tamen earum filij* nu. 83. & 86.

84. *Fœminæ sæpe masculorum appellatione continentur.*

85. *Odiosa & pœnalia restringenda sunt.*

87. *Hæreditates, filijs committentium crimen læsæ maiestatis ex aliorum successione delatæ, legitimis hæredibus debentur, non autem fisco applicantur.*

88. L. quisquis. §. vxores C. ad l. jul. maiest. *declaratur.*

89. *Læsæ maiestatis crimen committentium si ij non priuantur ijs rebus, quæ in eos inter viuos donando vel alia ratione fuerunt translata.*

90. *A successione ab intestato vel ex testamento non potest inferri ad actum inter viuos, vt liberi excludantur.*

91. *Læsæ maiestatis criminis pœnæ in filijs cessant, patre plenè in integrum restituto.*

92. *Pœna regulariter suos tantum authores tenet.*

93. L. quisquis C. ad l. jul. maiestat. *in pœnis filijs infligendis hodie consuetudine non obseruatur.*

94. *Principem exempla, qui ob crimen læsæ maiestatis à patre commissum noluerunt filios puniri.*

95. L. quisquis. §. filij C. ad l. jul. maiest. *an per* l. sancimus C. de pœn. *sit abrogata?*

96. *Ius vetus per nouam legem non censetur abrogatum, si in hoc* ...

presse eius juris siue rei, de qua in ea aliquid cautum est, non fiat mentio.

97. Ob læsæ maiestatis crimen à filio commissum pater non punitur.

98. Peculium filij profectitium, imo & aduentitium, castrense & quasi castrense in pœnam publicationis bonorum non venit, nec fisco applicatur, sed patri debetur.

99. Ob læsæ maiestatis crimen à marito commissum dos vxoris non confiscatur, idque adeo verum est, vt domus etiam demolitionem pro ea recuperanda impedire possit nu. 100.

101. Dos dicitur esse in dominio mariti ex subtilitate juris, reuera autem & naturaliter vxor dominium retinet, illudque dominium varios hic enumeratos effectus habet, vt & dominium mariti nu. 103.

102. Dotis nomine marito competit rei vendicatio præter alios effectus hic enumeratos.

104. Vxor & fiscus quoad jus tacitæ hypothecæ paribus passibus ambulant, & prior tempore pôtior est jure.

105. Vxor in dubio, si videlicet de temporis prioritate non constat, fisco tanquam magis priuilegiata præfertur.

106. Læsæ maiestatis crimine à marito commisso bona vxoris etiam alia, quam dos, siue receptitia siue paraphernalia sint, in confiscationem non veniunt.

107. Idque procedit etiam in donatione propter nuptias, & lucro vxori inde debito, vt & in quarta vxori inopi & indotatæ ex bonis mariti competente nu. 108.

109. Hæc quarta in locum dotis succedit, & ijsdem priuilegijs gaudet.

110. Surrogatum sequitur naturam sui surrogati.

111. In crimine læsæ maiestatis propter eius enormitatem varia & multa esse singularia, & quænam præter supra adducta sint illa?

112. In hoc crimine vt multa sunt singularia, sic singulariter à judicibus obseruandum est, vt tam in eo, quam in alijs, stricta fiat interpretatio, benigniorque sententia præferatur.

113. In eodem crimine à judicibus cauendum est, ne inter eius singularia & hoc referatur, quod ob atrocitatem & enormitatem extensio fieri debeat.

Vigesi-

VIgeſimum regale ſunt bona committentium crimen læſæ
1 maieſtatis: Etſi † vero Fridericus inter ſuperiora regalia de
bonis proſcriptorum & damnatorum mentionem fecerit, & id
regale duodecimo loco poſuerit, tamen cum hoc regale ratio-
2 ne bonorum multo ſit plenius, ac † crimen commiſſum iniuria
ſit ipſius maieſtatis, vt appellatur, *in l. paſcha. C. Theodoſ. de indulgen.*
3 *crimin.* adeoque † cenſeatur eſſe atrox & enorme, vt dicatur pri-
mum & maximum *in l. religio. Cod. Theodoſ. eod. tit.* ac ſceleratiſſi-
mum *in l. vlt. C. ad l. jul. maieſtat.* & omnium peſſimum *in Nou. 12.*
4 *de nuptijs. §. ſi igitur.* nec abolitione † omniũ criminum impetra-
ta, huius abolitio cenſeatur conceſſa; Marſil. *in l. vnic. num. 130. C.*
de rapt. virg. Decian. *in tractat. criminal. lib. 7. cap. 27. num. 28.* puta-
uit Imperator Fridericus ſe recte facturum, ſi *in hoc cap. vnic.* pe-
culiariter & ſeorſum huius criminis meminiſſet, bonaque illud
committentium fiſco deberi, & inter regalia referenda eſſe o-
5 ſtenderet. Vlpian. *in l. 1. ad l. jul. maieſtat.* ait, crimen † læſæ maie-
ſtatis eſſe illud, quod aduerſus populum Romanum vel eius ſe-
6 curitatem committitur. Securitatem † Dd. noſtri ſaluum con-
ductum nuncupant. Budæus tranquillitatem Interpretatur, vt &
7 Duaren. *lib. 2. diſp. cap. 22.* Quandoquidem † vero populus Ro-
manus omne Imperium & poteſtatem lege Regia in principem
contulit. *l. 2. §. nouiſſime. de orig. jur. l. 1. ff. de conſtit. princip. §. ſed &*
quod princ:pi Inſt. de jur. natural. gent. & ciuil. l. 1. §. ſed in hoc ſtudium.
C. de vet. jur. enucleand. Et Imperatoris tantum fit mentio, *in l. nul-*
lus l. quisquis & l. maieſtatis C. de tit. ideoque quod Vlpian. *in d. l. 1.*
ad l. jul. maieſtat. de populo Romano profert, ad principem refe-
8 rendum eſt, & † recte dicimus hodie læſæ maieſtatis crimen eſſe,
quod aduerſus Imperatorem eiusve ſecuritatem deſignatur. Id-
9 que † varijs modis fit, puta, ſi quis arma ſumpſerit aduerſus prin-
cipem *d. l. 1. in princ.* ſi quis ſine licentia principis exercitum de-
ſeruerit, vel inſidias ſtruxerit Paul. *lib. 5. ſentent. tit. 29. §. 1.* vel ar-
matus cum armatis aduerſus prouinciam vel vrbem aliquam
Imperij Romani inſurrexerit, aut ita contra eam venerit vt loca
aut templa eius occupentur *d. l. 1. §. 1. ff. ad l. jul. maieſt.* vel prouin-
ciam aut ciuitatem aliquam Imperij hoſtibus prodiderit *l. pen. ff.*
eod. tit.

eod.tit. l.2. ad tit. si quis obsides sine jussu Principis interfecerit d. l. 1. si quis sine licentia Principis tenuerit arcem vel, vt Dd. nuncupant, fortalitium in confinibus Imperij l.3. ad l.jul. maiestat. l.2. Cod. de fund. limitroph. lib.11. si quis sine licentia Principis bellum gesserit, exercitumve comparauerit d. l. 3. si quis hostem commeatu, vel pecuniam mutuo dando vel arma ei vendendo juuerit, l. 4. ff. ad l.jul. majestat. vel eum fugientem sciens susceperit, eumque occultarit l. metrodorum. junct. l. eorum. ff. de pœnis. si quis monetam sine permissu Principis cuderit vel probam monetam adulterauerit l.2. Cod. de fals. monet. Constit. Carol. V. artic. 111. vel insidias structas Imperatori non reuelauerit d. l. quisquis. §. si id quod & §. seq. C. ad l.jul. majest. l. vnic. §. pœnas C. de rapt. virg. si quis hostili animo statum ac pacem publicam Imperij turbauerit vel violauerit, l fin. ff. eod. cuiusmodi hodie sunt, qui peccant aduersus saluberrimam constitutionem Imperij de pace publica, si ita ea pax violetur, vt ad diuersus Imperatorem vel Imperium armatus contumaciter quis insurgat, vel contra Imperij prosperitatem aliquid seditiose machinetur, Imperatori & Imperio rebellando, Gail. de pac. public. cap. 19. num. 16. lib. 1. Sunt & alij modi quibus committitur crimen læsæ maiestatis, de quibus videre licet vlterius d. l. 1. 2. 3. 4. 5. 6. & 10. ff ad l. jul. majestat. l. quisquis C. eod. l. C. de priuat. carcerib. & apud Dd. in d. l. quisquis. & in extrauag. quoniam nuper. Qui sint rebell. Francisc. Lucan. de jur. fisc part. principal. 2. tit. de crimin. læs maiest. num. 1. 2. 3. & seqq. Foller. in pract. criminal. part. 1. secunda part. verb. Item quod commisit crimen læsæ majestatis Gig. in tract. de crim. læsæ majestat. tit. qualiter & à quib. &c. Decian. d. lib. 7. cap. 9. & 33. Cum † his modis illud singulariter concurrit, 10 quod hoc crimen committatur ob solum etiam conatum, non secuto effectu, d. l. quisquis, & aurea Bulla Caroli Quarti cap. 24. Francisc. Lucan. d. loc. num. 3. Clar. in §. læsæ majestat. crimen. numer. 15. Rosenth. de feud. cap. 10. conclus. 35. num. 86. Loffred. consil. 21 nu. 8. Boer. de seditios. præsuppos. 6. num. 10. & præsuppos 7. num. 42. Knich. de Saxon. non prouocand. jur. cap. 5. num. 430. communemque hanc opinionem esse testantur dictis locis Rosenthal & Clarus, qui addit, hoc maxime locum habere, si fuerit deuentum ad actum

 proxi-

proximum, idque communi omnium sententia receptum videri refert Couarruu. *in clement. si furiosus part. 2. relect. num. 7.* & post eum Clarus. *d. num. 15.*

11 Etsi † vero hoc læsæ maiestatis crimen pro atrocitate sua modo perduellio appelletur, modo generis nomen retineat, *l. cum filius. §. fin. ff. de leg. 2. l. vlt. ff. ad l. jul. maiestat.* Hotom. *in §. publica autem Instit. de publicis judic. & in commentar. verb. jur. in verb. perduelles* Decian. *in pract. crimin lib. 7. cap. 6. nu. 4.* Theodor. Petr. 12 *in thesaur. controuersar. conclus. criminal. concl. 77. lit. a.* tamen † confuse de vtroque *in Pandectis, Codice, & d. §. publica autem.* agitur neque *in hoc c. vnic. quæ sint regalia* vel etiam in aurea Bulla Caroli IV. vlla fit mentio perduellionis, sed tantum criminis læsæ maiestatis. Non est etiam id discrimen amplius ita stricte in vsu, neque hic superstitiose, vt ait Mynsing. *in §. publica autem. Instit. de public. judic.* innitendum est.

13 Quod † autem de Imperatore supra dictum est, ad reges aliosque Imperatorem vel alium superiorem non recognoscentes non esse extendendum tenent multi, ex quibus sunt Bart. *in l. num. 2. in fin. ff. ad l. jul. maiestat.* Angel. *in l. 1. num. 3. C. ne ex delict. defunct.* August. Ariminens. in addit. ad Angel. *in tract. de malefic. verb. Et hai tradito la tua patria num. 4. & 5.* Dec. *consil. 4 u. num. 26.* Cæpoll. *consil. 7. in fin.* Ruin. *cons. 3. nu. 12. vol. 5.* Socin. jun. *cons. 105.* 14 *nu 10 & seq.* Sed † quia in huiusmodi Regibus & alijs superiorem non recognoscentibus eatenus, quatenus superiorem nullum habent, eadem ratio militare censetur, & huiusmodi identitas rationis idem jus constituat, *l. idem. ff. ad l. aquil. & l. à Titio. ff. de verb. oblig.* verior est contraria sententia, eamque amplectuntur Castrens. *in l nemo. num. 6. C. de episcop. aud.* Salicet. *in d. l. quisquis. num. 4.* Decian. *in praxi criminal. lib. 7 cap. 4. num. 6.* plures alios allegans. Isern. *in hoc c. vnic. in verb. Et bona committentium crimen læsæ maiestatis. nu. 77.* Affl. *ibid. num. 44.* Ang. Aretin. *in §. publica. nu. 1. vers. quod credo verum. Instit. de publ. judic.* Thom. Grammat. *decis. 6. num. 18.* Menoch. *consil. 99. num. 77. & 78.* Quibus accedit Mynsing. *resp. 44 num. 10. & 11.* Laudens. *de crim. læs. maiest. quæst. 1.* & tot. alij DD. vt Gigas *in tract. de crimin. læs. maiest. tit. qualiter & à quib.*

à quib. crimen læsæ maiestat. committat. quæst. 28. in princ. dicat, Doctores nemine excepto, quod viderit, ita concludere. Et licet econtra verum sit, multos aliter sentire, vt ex ijs, quæ supra pro altera sententia allegata sunt, apparet, tamen hãc contrariam sententiam communem esse testantur Boss. *de crimin. læs. maiest. num. 51.* Socin. jun. *consil. 76. num. 1. & consil. 126. num. 15. vol. 3.* Clar. *in d. §. læsæ maiest. crimen. nu. 2.* Soarez. *in thesaur. recept. sententiar. verb. maiestatis læsæ,* & vero communem hanc esse asserit Decian. *d. lib. 7. cap. 4. num. 6. verum breuiter,* allegans simul nonnullos eam sententiam de facto obseruari dicentes. Eandem etiam in eo, qui non reuelando tractatum contra Principem superiorem non recognoscentem crimen læsæ maiestatis committit, tanquam veriorem & magis communem, in Camera Imperiali ab Assessoribus frequentiori consensu approbatam esse testatur Mynsing. *obs. 41. nu. 3. cent. 5.*

Sunt autem inter Dd. qui scribunt contra Principes etiam superiorem recognoscentes crimen læsæ maiestatis committi. Verum † hæc sententia à jure nostro, & eius ratione omnino est 15 aliena, cum, vt ait Mynsing. *d. respons. 44. num. 12.* maiestatem, id est, supremam potestatem non habeant, & sic eadem ratio in ijs non militet, quæ in Imperatore & alijs superiorem omnino non recognoscentibus locum habet, atque ideo hanc sententiam vt veriorem amplectuntur. Angel. Aretin. *in d. §. publica autem. nu. 1. vers. sin autem.* Nell. *in tract. de bannit. 1. part. secundi tempor. num. 16. vers. in contrarium est veritas.* Clar. *in d. §. læsæ maiestatis crimen. nu. 3:* Salicet. *in d. l. quisquis. num. 4.* Mynsing. *d. respons. 44. num 12.* Boss. *de crimin. læsæ maiestatis. num. 51. & 52.* Borch. *in hoc cap. vnic. nu. 89.* Wesenbec. *in parat ff. ad l. jul. maiest. num. 6. vers. porro quia tantum,* eamque magis communem esse testantur. Myns. *d. respons. 44. num. 12.* Alciat. *respons. 467. num. 4.*

Obstare vero huic sententiæ videntur *l. 3. Cod. de episcopal. audient. l. 1. §. 1. vers. cuius opera & consilio. ff. ad l. jul. maiestat. c. felicis vers. sicut reus criminis læsæ maiestatis de pœn. in 6.* Sed re penitius inspecta apparebit hæc reuera nullum negociũ facere, nec aduersari. Nam *in d. l. 3.* simpliciter quidem domini fit mentio, & sta-

tuitur quod is, qui crimen læſæ majeſtatis aduerſus eum commiſit, veniam ſperare non debeat. Sed ſi hoc generaliter exaudiendum eſſet, ea abſurditas ſequeretur, quod ad quemlibet etiam ſubditum in eo peccantem illud extenderetur, eaque ratione maieſtas ſupremi Principis plurimum minueretur. Quare cum vt abſurditas euitetur, quoad eius fieri poteſt, interpretatio fieri debeat, *l. ſcire oportet. §. aliud. ff. de excuſat. tutor. l. 1. ff. ne quid in loc. ſacr.* Butigell. *in l. 1. num 6. ff ſi cert. petat.* Cacheran. *deciſ. 169. num. 5. & 6.* & ea, quæ ſimpliciter proferuntur, ad id, quod rationis eſt, coarctanda ſint, *d. l. 1. §. quod ait. ff. ne quid in loc. ſacr.* Zaſ. *in l. quoties in ſtipulationibus. num. 8. ff. de verb. oblig. & conſil. 14. num. 54. & 57. lib. 1.* Marc. de Mant. *ſing. 105. num. 2.* merito illud, quod in *d. l. 3.* de domino conſtitutum eſt, reſtringitur ad eum dominum, in quo vere maieſtas eſt, & in quem de jure reuera crimen læſæ maieſtatis perpetratur, cuiusmodi eſt Imperator, de quo textum loqui eo verius eſt, quod ibi agatur de tali domino, à quo venia, ſi velit, dari, & pœna capitalis remitti poſſit, quod ſolius ſupremi Principis proprium eſt, *l. relegati in fin. l. moris. § ſed enim l. ad beſtias. ff. de pœn. l. 1. §. fin. ff. de quæſt.* Molin. *in conſuetud pariſ. tit. 1. § 1. gloſſ. 1. in verb. Lefief. nu. 55.* Peregr. *de jur. fiſc. lib. 4. tit. 8. n. 20.* late Cacheran. *deciſ. 101. nu. 1. 2. 3. & 4.* Quod autem ad *d. l. 1. §. 1. verſ. cuius opera & conſilio.* attinet, cautum quidem ibi eſt, crimen læſæ maieſtatis committi ab eo, qui dolo conſilium iniuit, vt magiſtratus populi Romani, vel imperium poteſtatemque habens trucidetur. Verum prædicti Principes ſuperiorem recognoſcentes non ſunt tarum ſed ſuoles magiſtratus, cum non ad tempus, nec Imperatoris, ſed ſuo nomine perpetuique magiſtratus eſſe cenſeantur. Quibus pro maiori refutatione huius obiectionis accedunt, quæ infra ex aurea Bulla Caroli Quarti dicentur.

Ad textum *in d. c. felicis de pœn. in 6.* reſponderi poteſt, non mirum eſſe, quod ibi à Pontifice ſtatuatur, læſæ majeſtatis crimen etiam in Cardinales committi, cum illi non ſolum in ſumma dignitate ſint, Iacob. de Nigr. *in l. 1. num. 10. in fin. & ibid.* Paul. Orian. *nu. 22. verſ. verum his omnibus obſtat ff. de offic. eius cui mand. eſt juriſd.* Claud. de Seyſſel, *tit. qui feud. dar. poſſ. verſ. non am ponit.* Chaſſan.

Chassan. *de glor. mund. part. 4. considerat. 8.* sed & censeantur esse Pontificis consiliarij *c. fundamenta §. debet de elect. in 6. c. Ecclesiasticis 12. quaest. 2. c. Parochia 16. quaest. 1.* & de iis quoad Pontificem dici possit, quod respectu Imperatoris de consiliariis *in d. l. quisquis*, & de Electoribus Imperij in aurea Bulla Caroli Quarti *cap. 24.* dicitur, partem videlicet eos Cardinales esse corporis Pontificis, Lancell. *in templo ind. li. 2. c. 1. §. 2. in verb. obligationes in Pontifice repetunt, n. 7. & c. 2. §. 2. n. 4.*

Est † vero de consuetudine & facto contrarium obseruari 16 dicant Castrens. *in d. l. nemo num. 6. vers. quicquid sit de iure*, & post eum Bost. *d. loco num. 51. & 56.* Roland. à Vall. *cons. 74 num. 3. vol. 3.* tamen † cum illi Dd. Itali sint, eorum testimonium de consuetu- 17 dine non facile ad alia loca extendendum est, cum Dd. simpliciter de consuetudine attestantes intelligendi sint de loco, in quo domicilium habent, vel diu versati sunt, Natt. *cons. 218. nu. 4. vers. Bene fateor. lib. 1.* Alex. *cons. 5. num. 8. lib. 3* Dec. *cons. 472. nu. 16.* Grauett. *cons. 462. num. 9.* Menoch. *cons. 238. num. 23.* Surd. *cons. 74. num. 14.* Honded. *consultat. 101. nu. 39.* Rauiens. *respons. 18. n. 76. lib. 2.* eoque pertinet quod Caepoll. *cons. crim. 17. nu. 19.* de eadem consuetudine loquens in Italia de consuetudine id seruari dicat. Et sane † in Germania se rem aliter habere, & verius etiam esse, 18 quod crimen laesae maiestatis contra Principes aliosque, Imperatorem superiorem recognoscentes, non committatur, nec *d. l. Quisquis*, locum habeat, apparet ex constitutione criminali Caroli Quinti *art. 219.* vbi consuetudines de bonis ob crimina publicandis cassantur & prohibentur, crimenque laesae maiestatis ita excipitur, vt Imperator vtatur verbis: Unserer Majestet/ & sic satis innuat in se, non in alios committi crimen laesae maiestatis. Et constat auctoritatem siue dignitatem, quae in Imperatore vel aliis superiorem non recognoscentibus maiestas appellatur, in Principibus inferioribus Serenitatem & Celsitudinem vel eminentiam, & non maiestatem appellari solere Petr. Gregor. *de Repub. lib. 8. c. 4. in princip.* Pertinet huc Aurea Bulla Caroli Quarti *cap. 24.* cum expresse excipiantur soli septem Principes Electo-

res, contraque eos non minus quam Imperatorem crimen læsæ
19 maiestatis committi statuatur, & † exceptio firmet regulam in casibus non exceptis *l. nam quod liquido §. fin. ff. de pen. leg. l. quæsitum §. denique ff. de fund. instruct. legal. l. Lucius §. Pluribus ff. ad SC. Trebell.*
20 quod † tamen nôn habet locum in iis casibus, qui exceptis non sunt similes *c. cum delicta* & ibi Abb. *de confirm. vtil. vel inutil.* Alexand. *in l. certi condictio §. si numos ff. si cert. petat.* Angel. *in l. 1. §. si is qui ff. ad Trebellian.* Euerhard. *in loc. legal. ab except. ad regul. nu. 5. vers. tertio dicta theorica* plures alios allegans. Ideoque inde, quod exceptio firmet regulam in casibus non exceptis, non potest ex aurea Bulla inferri & colligi, quod aduersus Principes aliosque Imperatorem superiorem non recognoscentes crimen læsæ maiestatis non committatur, nec *d. l. Quisquis* locum habeat, cum præsertim constet auream Bullam in Imperio inter solos Principes Imperij & status ei subiectos promulgatam esse. Pro confirmatione vero eius sententiæ, qua negatur hoc crimen contra Principes inferiores committi, facit etiam illud, quod Archiduces Austriæ ex peculiari priuilegio *art. 34.* hanc etiam prærogatiuam & præeminentiam habeant, quod illud contra eos committatur, & eiusmodi priuilegio opus non esset, si contra Principes etiam superiorem recognoscentes, læsæ maiestatis crimen committeretur, cum præsertim Austriæ Principes tanquā Archiduces vna cum Electoribus inter alios excellant.

21 Obseruandum † vero est, licet regulariter contra Principes superiorem recognoscentes crimen læsæ maiestatis non cōmittatur, & pœnæ istius criminis cessent, tamen alias leuiores locum habere & illis surrogari, Mynsing. *d. respons. 44. num. 12. & 13.* Wesembec. *in parat. ff. ad l. iul. maiestat. numer. 7. vers. Porro quia tantum*, vbi ait, eas arbitrio iudicis committi, idque tradit etiam
22 Guido Pap. *quæst. 480. nu. 1.* Et † quantum in specie ad pœnam damnationis memoriæ & eam, qua filij etiam delinquentis puniuntur, attinet, multi ex iis, qui non solum contra Imperatorem, sed & alios superiorem recognoscentes vel etiam non recogno-

cognoſcentes crimen læſæ maieſtatis committi ſentiunt, eas pœnas in iis perſonis, quę contra hos delinquunt ceſſare tenent, adeo vt non deſint qui de vtraq; hac pœna communiter id teneri teſtentur. Nam de pœna damnatæ memoriæ id teſtatum faciunt Boer. *de ſeditioſ. præſuppoſ 6. nu 20.* Alciat *d. conſ. 467. num. 1.* & Clar. *d. §. Læſæ maieſtatis, nu. 16. verſ. quod tamen.* De pœna vero, qua filij puniuntur, id aſſerunt Hieron. Gig. *de crim. laeſ. maieſt. titul. de pœn quas filij incurrunt q 23. num. 9.* Soaretz *in theſar. receptar. ſententiar. in verb. maieſt.* Ruin. *conſ. 3. n. 12. verſ. Et etiam dictum Saliceti vol. 5.* Clar. *d. §. Læſæ maieſtatis. n. 14.*

Controuerſum † vero eſt apud Dd. quid de iis, qui Principi, in quo crimen læſæ maieſtatis locum habet, à conſiliis ſunt, ſtatui debeat, an videlicet etiam eo caſu, quo hi offenduntur, crimen læſæ maieſtatis commiſſum eſſe cenſeatur. Hæc quæſtio affirmatiue deciditur *in d. l. Quiſquis*, vbi expreſſe conſtituitur in iis, qui Principi à conſiliis vel in eius conſiſtorio ſunt, crimen læſæ maieſtatis committi, idemque additur de illis, qui in ſacro palatio militant, & ſubiiciuntur etiam ibidem pœnæ, quæ hoc crimen committentibus & eorum liberis infliguntur. Hæc deciſio in regno Neapolitano eo tempore, quo Andreas de Iſernia, nobiliſſimus iuris feudalis Interpres & in eodem regno conſiliarius regius, occiſus eſt, iudicando comprobata fuit, vt teſtatur Clar. *d. loc. num. 5.* & Afflict. *ſuper part. 1. conſtitut. regni Neapolit. rubr. 29. num. 6. & in hoc cap. vn. in verb. Et bona committentium crimen læſæ maieſtatis num. 22.* vbi addit eum anno 1353. Neapoli interfectum eſſe. 23

Etſi † vero ipſe Andr. de Iſern. (de quo modo dictum eſt) *in hoc c. vn. nu. 80. & ſeqq.* Afflict. *in d. verb. Et bona committentium crimen læſæ maieſtatis. num. 37.* Gig. *de crim. laeſ. maieſt. lib. 1. tit. qualiter & à quibus &c. quaſt. 14. num. 6. & ſeqq.* Capic. *deciſ. 130. num. 13. verſic. hoc intelligendum eſt* Grauet. *conſ. 6. num. 79.* Menoch. *conſ. 99. num. 9.* Weſembec. *conſ. 57. num. 6.* Roland. à Vall. *conſ. 15. num. 13. & 14. vol. 4.* & alij ab eo allegati hoc ius ad eos conſiliarios, qui non reſpectu ſui & in ſuum odium vel iniuriã, ſed duntaxat vel princi- 24

paliter

paliter intuitu Principis, vel in eius odium offenduntur, restringendum esse sentiat, tamen verius, & tum textui, tum iuris rationi magis consentaneum esse existimo, illam restrictionem non esse admittendam. Nam textus *in d.l. Quisquis* simpliciter & generaliter de consiliariis offensis loquitur, nec odij in principem vel consiliarios vllam facit mentionem, vt nec aurea Bulla Caroli Quarti *cap.* 24. (vbi de eodem iure & d.l. quisquis agit) odij meminit. Ratio vero, cur in consiliarios etiam crimen læsæ maiestatis committatur, hæc est, quod sint pars corporis Imperatoris *dicto lege quisquis. & dicto capite vigesimo quarto.* Quæ ratio locum habet tam in iis, quæ respectu sui & in suum odium vel iniuriam, quam in iis, qui duntaxat vel principaliter propter principem vel in eius odium offenduntur. Atque hanc contrariam sententiam præter alios amplectuntur Bald. *in c. 1. num. 7. de offic deleg.* August. Arimin. in addit. ad Angel. *in tract. de malefic. in verb. Che hai tradito la tua patria &c. nu.* 5. Petr. Gregor. *in syntagm. iur. lib. 35. cap. 3. num* 5. Clar. *in §. Læsæ maiestatis num.* 5. Et quia prædicta ratio sibi etiam locum vindicat in iis, qui in aula Imperatoris non viuunt, nec eius lateri adhærent eademque ratio ius constituit *l. illu 1 ff. ad l. Aquil. & l. Titius ff de verb. oblig.* nec *in d.l. quisquis* inter & hos & in aula viuentes distinguendum esse vllo verbo innuit consequitur & in iis, qui extra & in aula viuunt idem statuendum esse. Fatendum tamen est alteram humaniorem esse, idque de eadem dicit etiam Laudens *in tract. de crim. læs maiest. q. 21.*

25 & † cessantibus aliis coniecturis in dubio præsumendum est potius ratione particularis odij, quam publici officij delictum cōmissum esse; Farinac. *de delict. & pœn. lib. 1. tit. 3. q. 17. n. 43.* Roland. à Vall. *cons. 1. n. 36. & seqq. vol 3.*

26 In † electores vero Imperij, licet superiorem recognoscant, crimen læsæ maiestatis, ex Aurea Bulla Caroli Quarti *d. cap.* 24. committi, & quidem sine vlla distinctione, siue nimirum in odium vel respectu Imperatoris vel Imperij offensi sint, siue non, eo verius & certius est, quod non solum Principes sint, & pars corporis Imperatotis in eadem Bulla appellentur, totaque

d.l.

d.l. Quisquis. de verbo ad verbum ei Bullæ inserta sit, sed † & iidem in hac Bulla palmites Imperiales, septem candelabra lucentia in vnitate spiritus septiformis, quibus illuminari debet sacrum Imperium, item columnæ & latera solidæque bases Imperij, & propinquiora Cæsaris membra vocentur, quæ velut columnæ immobiles sacrum ædificium circumspecte prudentiæ solerti pietate sustentant, quorum præsidio dextra Imperialis prudentiæ roboratur, quorum prudentia orbi fluctuanti subuenitur, vt de his & similibus elogiis videre est *ibid. cap. 2. §. Et quia cap. 3. in princ. cap. 12. 24. & vlt.* Elector † vero palatinus recessit, quoad pœnas ab hac Aurea Bulla & *d.l. quisquis*, voluitque crimen læsę maiestatis contra se commissum tantum puniri pœna ordinaria vltimi supplicij ex secundo l. Iuliæ capite *l. 1. 2. & 3. ff. ad l. iul. maiestat.* per suam constitut. *part. 5. titul.* 11. Knichen. *de Saxon. non prouocand. iur. in verb. Ducum Saxoniæ cap. 5. numer. 435. & 436.* addens se haud scire, an vnquam Electores exercuerint tantam seueritatem, de qua est in aurea Bulla & *d. l. quisquis*, nec ego memini me vnquam illud audiuisse.

27

28

Porro † autem de iis personis, à quibus crimen læsæ maiestatis committitur, tenendum est, non esse hoc extendendum ad non subditos, cum soli ij, qui ratione domicilij vel originis subditi sunt, hoc crimen committant *Clement. pastoralis §. Rursus in verb. non subfuit. de re iudicat.* eaque sententia non solum vera est, sed & communis esse dicitur à Gig. *d. titul. & à quibus quæst. 68. numer. 2. in fin.* Decian. *d. libr. 7. cap. 8. numer. 5.* Gail. *de pac. publ. cap. 13. num. 18. lib. 2.* & à pluribus aliis allegatis à Rosenth. *de feud. cap. 5. conclus. 69. num. 4. gloss. 4.* & reuera receptissima est, ac secundum eam se vidisse sæpius iudicari scribit Clar. *in d. §. Læsæ maiestatis numer. 6.* Atque † hæc sententia locum habet non solum in singulis hominibus subditis, sed & in ciuitate vel vniuersitate subdita, si quid ab ea præcedente communi deliberatione & consilio fiat, per quod crimen læsæ maiestatis committitur text. est in *l. 1. §. 1. vers. quoue cætus conuentusue fiat ff. ad l. iul. maiestat. & in Extrauag. ad reprimendum versic. ad hoc, si qua commu-*

29

30

Vuuu nitas

eamque sententiam tam multi amplectuntur, vt merito
nitas. communiter recepta dici possit, quod etiam testatur Decian. *d.*
libr.7.cap.8.nu.9. vers. Ego tamen. Atque † est hoc ius de subdi-
31 tis adeo rigidum, vt etiam conscij criminis læsæ maiestatis pu-
niantur, si non reuelent *d.l.quisquis §. Id quod.* vbi etiam commu-
niter Dd. id tradunt, & communem esse hanc sententiam testa-
tur Gabriel *commun.conclus.libr.7. conclus.37.nu.1.* & reuera rece-
ptissima dici potest, ideoque Mynsingerus *obseruat.40.nu.1.cent.*
5. ait, vulgare hoc esse dogma, & in illud Dd. ex æquo omnes
consentire. Atque hoc dogma eo verius est, quod idem locum
habeat in consciis nonnullorum aliorum criminum cuiusmodi
est parricidium *l.vtrum.ff. ad l.Pompei.de parricid.* Veneficium *l.1.*
§.Quod si quis & ibi Ioan. Ign. *nu.2.ff.ad syllan.* raptus *l.vn.§.pœnas.*
32 *Cod.de rapt.virg.* Non † tamen ordinaria sed mitiori pœna pro
arbitrio iudicis delinquentes puniendi sunt, ex magis communi
sententia, de qua testatur Roland.*cons.88 nu.10.libr.2.* vbi & hu-
maniorem eam esse dicit, confirmaturque hæc sententia textu
in l.metrodorum ff.de pœn. vbi sola relegatione in Insulam punitur,
qui non prodit committentem crimen læsæ maiestatis. *Obsta-*
33 re † quidem videtur textus *in d.§. Id quod.in verb.similiter eorum*
censemus. Sed attendendum est eum textum vti his verbis: *Sa-*
tellitibus consciis ac ministris &c. & sic loqui de iis, qui simul sunt
criminis participes & ministri, Menoch. *de arbitrar.iud. quæst.lib.*
2.cent.4 cas.355.n.14. vbi addit, ita interpretari glossam *in l. vtrum*
ff. ad l. Pompei. de parricid & Cæpoll. *cons.3. col.6.* intelligere con-
scium pro consocio.

34 Neq; † etiam de iis consciis hoc ius accipiendum est, qui
tantum secreto sciunt & probationibus destituuntur, sed de iis
qui ita sciunt, vt etiam probare tractatum possint, *arg.l.nostri in*
fi.Cod.de calumn.& clement. nolentes §. Notarii de heret. cum ne-
mo illud quo sibi periculum creare posset, reuelare teneatur *l.*
officii ff.de pœn. & ab æquitate ac humanitate alienum sit, aliquem
ex sola scientia grauem pœnam subire. Atque hanc sententiam
contra Bartolum & plures alios distinctionem inter eum, qui
probare

probare tractatum possit, vel non, haud admittentes tenent Dec. & Cagnol. *in l. culpa caret ff. de reg. iur.* Rip *in tract. de peste quaest. 11.* Marsil. *sing. 164.* Menoch. *d. cas. 355 nu. 10.* Mynsing. *d. obseru. 40. nu. 3. 4. 5. cent. 5.* Socin. Iun. *cons. 105. nu. 43. lib. 3.* & non solum veriorem, sed & magis communem esse a t Cagnol. *in d. l. culpa caret. n. 21.* omnesq; fore tenere asserit Menoch. *d. loco.*

Quoniam vero soli subditi crimen læsæ maiestatis committunt, in dubium à Dd. vocatur, an non vasalli, qui iuramento domino tantum ratione feudi sunt obstricti, & hostiliter aduersus eum aliquid moliuntur, hoc crimen incurrant, cum † quis propter vasallagium & ratione solius feudi non fiat subditus *d. clement. pastoralis §. Denique* iuncto §. *Rursus. de re iudic.* Afflict. *in c. 1. in princip. qualit. vasall. iur. domin.* Capyc. *decis. 162. num. 12.* Roffred. *consil. 5. nu. 42.* Gail. *de pac public. libr. 2. cap. 13. nu. 20. & de pignorat. cap. 15. nu. 3.* ideoque † vasallum, qui non est etiam vere subditus, non committere crimen læsæ maiestatis, non solum probatur textu *in d. clem. pastoralis*, sed ēt tenent communiter ibidem Dd. & Afflict. *in d. cap. 1. nu. 1.* Gomez. *variar. resolut. tom. 3. cap 2. nu. 10. vers. vnum tamen*, Cephal. *consil. 75. nu. 37. & 56.* Peregrin. *de iur. fisc. lib. 5 tit. 1 nu. 111. vers. sciendum. in fi.* Gail. *d. cap. 13. nu. 19.* & communem esse dicit Bursat. *cons. 215. nu. 183. &* Clar. *in d. §. Læsa maiestatis nu. 6.* Verum † vtcunque hæc ita se habeant, tamen vasallus si id faciat, per quod in subdito crimen læsæ maiestatis committitur, non erit immunis à pœna, sed ob huiusmodi factum priuatione fundi punitur Afflict. *in cap. 1. §. Item si fidelis nu. 26. & 27. in §. fin. nu. 20. in fi. quib. mod. feud. amittat. & in hoc cap. vnic. in verb. Et bona committentium crim. læs. maiestat. nu 9.* Gig. *de crimin. læs. maiestat. titul. de pœnis committentium crimen læs. maiestat. qu. 5. & qu. 25. nu. 3.* Roland. à Vall. *cons. 1. nu. 30. vol. 3.* Bald. *consil. 149. nu 6. vol. 3.* Marian. Socin. *cons. 68. nu. 47. & 89. vol. 3.* & quamplurimi alij allegati à Rosenth. *de feudis cap. 10. conclus. 37. in gloss. dd.* An † autem ad fiscum vel potius ad dominum aut agnatos huiusmodi feudum pertineat, infra *n. 63. 64. 65. 66. & 67.* dicetur.

35

36

37

38

Neque † tamen ipso iure vasallus vel etiam alius hoc crimen committens dominium amittit, textus est *in l. res quæ vers. Et defuncto ff. de iur. fisc.* & melior magisque expressus *in l. quæsitum in princ. ff. qui & à quibus manumiss.* vbi diserte habetur, quod Reus criminis læsæ maiestatis ante damnationem dominus maneat. Et facit, quod sola administratio Reo huius criminis adimatur, ideoque, alienationes, quæ donando vel alio modo fiunt, irritæ sunt *l. ex iudiciorum. ff. de accusat. l. donationes §. vltim. & l. post contractum ff. de donat. & l. vlt. vers. sic & diui ff. ad l. iul. maiestat.* idque ideo fit, ne in fraudem fisci, cui bona applicabuntur, aliquid fiat. *l. in fraudem ff. de iur. fisc.* atque † ideo ex prohibi-

40 tione administrationis inferri non potest ad amissionem ipsius dominij, cum † filiofamilias non obstante eo, quod peculij ad-

41 uentitij dominum habeat & retineat, non sit permissa eius alienatio, *l. vlt. §. filius autem. C. de bonis quæ liberis.* & similiter pupillo prodigoque alienatione bonorum interdictum sit, licet eorum dominium habeant *l. is cui ff. de verb. obligat l. 3. Cod. de in integr. re-*

42 *stit. §. nunc admonendi. Institut. quib. alien lic.* Neque † obstat huic sententiæ, quod in *d. l vlt. Cod. ad l. iul. maiestat.* reus læsæ maiestaris in bonis suis ex eo tempore, quo crimen hoc contraxit, punitus esse dicatur, ideoq; ante sententiam suis bonis priuari videatur. Nam ibi notanda est vox *Quodammodo.* qua innuitur, quod non simpliciter & absolute, sed quodammodo punitus sit, idque certum esse eo confirmatur, quod ab eo tempore, quo hoc crimen commissum est, bona sua alienare nequeat. Similiter non refragatur *in d. l. quisquis in pr.* verbum *addictis.* Nam licet inde colligi posse videatur, quod bona ante sententiã fisco addicta sunt, tamẽ attendendum est, quod ibidem eo ipso, quod reus iudicis sententia gladio feriri iubetur, satis expresse simul eius temporis fiat mentio, quo bona eius fisco addicta sunt. Et si vero non pauci in ea opinione sint, quod ipso iure huius criminis rei dominio rerum suarum priuentur, tamen multi alij hanc sententiam nostram amplectuntur, adeo vt hanc communem conclusionem, & contrariam communiter reie-

ctam

ctam esse dicat Peregrin. *de jur. fisc. lib. 5. tit. 1. num. 171. vers. sed horum.* vbi simul nominatim multos allegat hanc sententiam tenentes, idque facit etiam Gigas *de crim. las. maiestat. tit. de pœnis committentium crim. las. maiest. quæst. 25.* Quibus accedunt Fachin. *variar. controuers. lib. 9. cap. 35.* Rosenth. *d. conclus. 35. nu. 81.* Anton. Faber. *lib. 7. coniectur. cap. 20.* Gail. *de pac. publ. lib. 2. cap. 19. num. 13. & lib. 2. cap. 3. num. 15. vers. Imo multi* qui † *nu. 16.* addit, hoc fallere in 43 crimine notoriæ rebellionis permanentis, quod ita publice committitur, vt ignorari nequeat, & periculum sit in mora, de quo textus est *in extrauagan. quoniam nuper. Qui sint rebelles.* ex quo textu, vt & ex *l. amissione, §. deficiunt.* limitat etiam illud jus Rosenth. *in d. conclus. 35. num. 81. & 82.* simulque † subijcit, declaratoria ta- 44 men sententia ad auocandam possessionem opus esse, idque in hoc crimine læsæ maiestatis generaliter quoque tradunt Ioan. Igneus *in l. necessarios. § non alias. num. 52. ff. ad Syllan.* Gail. *d. cap. 3. num. 15.* Mynsing. *obs. 77. num. 3. cent. 4.* Schurff. *cons. 13. nu. 7. cent. 2.* Borch. *de feud. cap. 8. num. 157.* eamque sententiam magis communem esse addit Gail. *d. loco.* Atque inde eo minus recedendum est, quod Cameræ Ordinar. *p. 2. tit. 9. §. 2.* expresse statuatur, etiamsi quis ipso jure & facto bannitus sit, tamen Cæsarem aut Cameram parte vel fiscali petente, vel etiam ex officio pœnam bannumque denunciare, & in huiusmodi pœnam declarare, vt & supra dictum est *cap. 11. num. 37.* vbi etiam simul additum ex Alexandro *in l. si quis maior, C. de transact.* Grammat. *decis. 15. num. 8.* Mynsing. *obs. 77. num. 3. cent. 6.* & Gail. *obs. 55. num. 6. lib. 2.* omnia jura mundi pœnam aliquam ipso jure imponentia debere intelligi secuta sententia declaratoria super facto. Vt autem specialius ad alias pœnas criminis læsæ maiestatis transeatur, tenendum est, varias esse huiusmodi pœnas, easque vel vulgares siue communes, vel singulares. Et similiter aliæ extra bona delinquentis sunt, aliæ eiusmodi, vt in bonis eius sint, ad quas hoc regale, de quo nunc agimus, proprie pertinet, cum nominentur bona committentium crimen læsæ maiestatis. Extra † bona sunt pœna gladij 45 *d. l. quisquis. in princ. & §. publica autem Instit. de public. judic.* (vbi hæc vocatur animæ amissio.) Pertinet huc etiam, quod hærede de

restituenda post mortem suam hæreditate rogato, si ob crimen læsæ maiestatis condemnatus sit, irrogata præter pœnam capitis bonorum quoque omnium publicatione, nullum ex ea condemnatione præiudicium fiat fideicommissario, cuius vtique potior quam fisci causa esse debet *l. Statius Florus 48. §. Cornelius Felici. ff. de jur. fisc.* damnatio † memoriæ, *l penult. & vlt. Cod. ad l jul.* 46 *maiestat.* infamia † delinquentis & filiorum, *d. l. quisquis. § filij vero c. fœlicis.* ibi. *sicut reus criminis læsæ maiestatis perpetuo fit infamis. de* 47 *pœn. in 6.* deletio † insignium & nominum delinquentis, *arg. l.* 48 *eorum.* & ibi Bart. *ff. de pœn.* Gig. *de crim læsæ maiestatis tit. de rebellib. quæst. 23. num. 1. & 2.* Chassan. *de gloria mundi part. 1. conclus. 42.* Gail. *de pac. publ. cap. 13. nu. 16. vers. tanta est. lib. 2.* Bart. *in l. 2. C. de operib. public.* Laudens. *de crimin. læsæ maiestat. quæst, 41.* amissio † omnium 49 priuilegiorum, Gig. *de crimin. læs. maiest. tit. de rebellib. num. 7.* Boss. *tit. de crim. læs. maiest. num. 118.* Curt jun. *consil. 137. num. 14.* & quod emancipationes † liberorum delinquentis nullius momenti sint, 50 *d. l. quisquis. §. emancipationes.* nec † is debeat lugeri, *l. liberorum. §.* 51 *non solum. ff. de his qui notant. infam.* aut † sepeliri, *l. 1. vers. hodie autem. ff. de cadauerib. punitor.* neque † etiam pro eo supplicando a- 52 53 pud Principem intercedi possit *d. c. felicis. de pœn. in 6. d. l. quisquis. §. denique,* vbi & hi intercedentes puniri dicuntur.

54 Ad † bona vero quod attinet, circa illa similiter variæ re- 55 periuntur pœnæ perpetrantis crimen læsæ maiestatis. Et † primum quidem licet Iustinianus *in Nouell. 134. vt nulli lic. loc. haber. seruat. §. fin.* generaliter statuat de bonis damnatorum & proscriptorum, quod fisco non vendicentur, si exstant ascendentes vel descendentes vsque ad tertium gradum, tamen in specie & singulariter ibidem subjicit de crimine læsæ maiestatis, quod velit nullis descendentibus vel ascendentibus locum esse, sed bona omnia fisco ob hoc crimen vendicari, idque ita statuit, vt dicat se veteres leges in hoc crimine obseruari velle. Ex his vero veteribus legibus non solum descendentibus & ascendentibus vsque ad tertium gradum non reseruantur bona, sed & ijs, qui primo gradu sunt, & quidem etiam filijs adimuntur bona, & fisco applicantur, idque generaliter constituitur etiam *in d. l. quisquis l. maiestatis.*

iestatis.l.penult.& vlt.C.ad l.jul.maiest. ideoque & hę leges vna cum alijs, ex quibus bona delinquentium publicantur, per veteres illas leges denotantur. Atque hinc planum fit plenius esse hoc de quo nunc agimus, regale, quam duodecimum, quod est de bonis damnatorum & proscriptorum, & quod secundum Iustiniani constitutionem, quæ extat *in d.Nouell.134. §.fin.* accipiendum esse, in explicatione eius regalis diximus.

Adeo vero & textibus juris fundatum, & rationi consentaneum est, hoc, de quo nunc agimus, regale plenius esse, vt quo ad ipsa bona placuerit vlterius etiam & magis, quam iam dictum est, puniendos esse eos, qui crimen læsæ maiestatis committunt. Nam † domus delinquentis deuastatur & solo æquatur *d.c.fœlicis de pœn.in 6.* Afflict. *in hoc c. vnic. in verb. & bona committentium. num.20.* Gig. *d.tit.de pœn.committ.crim.læsa maiestatis 35.* Decian. *d. lib.7.cap.40.numer.37.* idque obseruatum fuit in regno Neapolitano in ijs, qui occiderunt Andream de Isernia, vt refert Matth. de Afflict. *d.loco.* Et † quicquid delinquens per vltimam voluntatem, vel etiam contrahendo & alienando agit, omnino nullum est, etiamsi ante accusationem factum sit *l.ex judiciorum.ff.de accusat.d.l.quisquis.§.emancipationes.d.l.maiestatis & l.vlt.C.ad l.jul. maiestat.* Grammat. *decis.105. num.48.* Iacob. de Aren. Dyn. Bart. Imol. & alij Dd. *in l.post contractum.ff.de donat.* Gigas. *d tit.de pœn. committent.crim.læs.maiestat.quæst.24.num.1.* Et † ne quidem ab eo factæ manumissiones seruorum, quantumuis libertatum maximus sit fauor, subsistunt *d.§.emancipationes.* Neque ab † vllo homine etiam ex testamento vel ab intestato aliquid per eum acquiri potest, *d cap.fœlicis. de pœn.in 6.* Francisc. Lucan. *de priuileg. fisc.part.principali 2.numer.20.* Socin. *consil.22.num.7.vol.1.* Gig. *d. tit.de pœn.committent.crim.læsa maiestatis quæst.31.num.1.& 2.* Atque † his accedit illud speciale, quod licet alias, quādo delictum patris filio nocet, id tantum in ijs, quę à patre proficiscuntur, non vero in alijs, quæ ipsi filio aliunde obueniunt, locum habeat, *l.2. ff.de interdict.& releg.arg.l.emancipatum.ff.de senator.* tamen † *in d.l. quisquis.§.filij.* expresse de filijs eorum, qui crimen læsæ maiestatis committunt, statuatur eos à materna etiam, auita, & omnium propin-

56 57 58 59 60 61

propinquorum hæreditate esse alienos, nec aliquid testamento extraneorum capere posse, addanturque hæc verba: *Sint perpetuo egentes pauperes, & tales, vt his perpetua egestate sordentibus sit & mors solatium & vita supplicium.* Atque hæc omnia comprobantur per auream Bullam Caroli Quarti supra allegatam.

62 Filiorum † vero appellatione hic comprehenduntur non solum legitime nati, sed & naturales tantum, juxta ea, quæ communiter tradunt Dd. *in d. §. filij* & Clar. *in d. §. læsæ maiestatis nu. 11.* hanc sententiam magis communem esse dicens post Claudium à se allegat. *in l. ex facto. §. si quis rogatus num. 11. ff. ad Trebellian.* Præ-

63 terea † ratione bonorum feudalium tam grauis est pœna publicationis & priuationis bonorum, vt si in dominum feudi crimen læsæ maiestatis commissum sit, non solum filij, sed & agnati delinquentes à feudo excludantur, idque ad ipsum dominum non autem ad fiscum pertineat, Gail. *de pac. publ. lib. 2. cap. 13. num. 16.* Boss. *de crimin. læs. maiest. num. 142.* Decian. *d. lib. 7. cap. 41. num. 25.* vbi testatur hanc sententiam communiter à Dd. esse approbatam, additque Gail. *d. loco* se meminisse ita aliquando obseruatum esse. Atque † hanc sententiam in crimine læsæ maiestatis

64 veritati consonam esse, eo certius est, quod in quolibet etiam alio delicto, quod contra ipsum dominum feudi directo perpetratur, non solum delinquens & eius filij pœnam priuationis subeant, sed etiam agnati ab eo arceantur, siue nouum sit feudum, siue antiquum, & ex pacto & prouidentia, *cap. 1. §. fin. quæ fuit prim. caus. benefic. amittend. cap. 1. an ille qui interfec. fratr. domin. &c.* idque frequentiori Dd. calculo receptum esse asserunt Gail. *d. cap. 13. num. 10. & 12. vers. & licet* Curt. Iun. *de feud. part. 5. num. 2. vers. sustinendo tamen.* Alexand. *consil. 30. nu. 9. vol. 6.* Gozadin. *cons. 84. numer. 3.* Bursar. *consil. 149. numer. 9. vers. verum prior opinio.* Menoch. *consil. 99. num. 144.* & communem esse hanc sententiam dicunt Zas. *de feud. part. 10. num. 101. vers. sed quia.* Ioan. de Anan. *consil. 32. num. 5. vers. his non obstantibus.* Dec. *consil. 606. nu. 15.* Paris. *consil. 21. num. 52. lib. 1.* Rub. *consil. 76. num. 3. & 4.* Farinac. *de delict. lib. 1. tit. 3. quæst. 25 num. 78.* Peregrin. *de jur fisc. lib. 5. tit. 1. num. 108.* Rosenth. *de feud. cap. 11. conclus. 19. num. 4. in gloss. d.* & plures alij, quos

quos allegat Farinacius *d. loco*, eoque † facit ratio, quod feudum 65 semper censeatur concessum ea conditione & qualitate, vt in casu ingratitudinis contra dominum commissæ ad eundem reuertatur, ideoque agnati conqueri non possint, si amittant feudum statim ab initio ea conditione & qualitate affectum.

Quando † vero in ipsum dominum delictum non com- 66 mittitur, & tamen hoc tale est, vt priuatio feudi locum habeat, non ad eum, vel etiam fiscum, sed ad agnatos pertinebit *d. cap. 1. §. fin. qua fuit prim. caus. benefic. amittend. d. cap. 1. an ille qui interfecer. fratr. domin.* idque præter multos alios tradit Gail. *d. obseru. 13. nu. 6. 7. & 9.* addens nullam habere dubitationem. Atque hoc etiam de consuetudine Germaniæ obseruari asserit Zas. *d. part. 10. num. 99.* (quem facultas juridica Lipsensis variat. vniuersitat. & Dd. *consil. 48. nu. 34. tom. 4.* ita allegat vt eam consuetudinem non neget.) & Mynsing. *respons. 44. num. 31. decad. 5.* Eo vero minus tum hoc, tum etiam superiori casu dicendum est, ad fiscum feudum, quod ob delictum vasalli amittitur, transire, quod non solum textus feudales fisci non meminerint, sed & ea, quæ singulari jure ad aliquem spectant, ad fiscum non transeant *l. iura liberto- rum. ff. de jur. patron. l. eorum. ff. ad l. jul. maiestat.* & in specie etiam feudum ad hæredem extraneum non pertineat *c. 1. an agnat. vel fil. def. &c.* cuius hæredis loco fiscum esse constat *l. non intelligitur. §. cum causa. ff. de jur. fisc. l. 1. Cod. de bon. libertor. l. 2. C. ad. l. jul. de vi public. cum similibus* à me supra *cap. 12. num. 38.* allegatis. Et † quo- 67 niam hæc ita se generaliter habent, nec crimen læsæ maiestatis excipitur, dicendum in specie etiam est de hoc crimine, non aduersus dominum sed alium commisso, feudum ita amitti, vt ad agnatos pertineat, idque eo certius est, quod *d. l. jura libertorum.* & *d. l. eorum.* speciatim & expresse in crimine læsæ maiestatis de fisco non admittendo in eo, quod alij jure singulari in bonis delinquentis competit, loquantur. Circa ea vero quæ de domino & agnatis dicta sunt, obseruãda est etiam restrictio, de qua in crimine fractæ pacis ex Imperij constitutione sub rubr. Die poen der Landfriedbrecher/ꝛc. & ordinat. Camer. *part. 2. tit. 9. §. 2.* supra *d. cap. 12. num. 42.* dictum est.

Obseruandum vero hic simul est, varias esse restrictiones & limitationes, quibus illud jus, quod extat *in d. §. filij* & de quo hactenus ampliando etiam dictum est, singulariter coarctatur &

68 restringitur. Nam † primum *in d. l. quisquis. §. ad filias* statim textui *in d. §. filij.* subjicitur exceptio in filiabus delinquentis, quod videlicet ijs debeatur legitima portio in bonis matris, siue testato siue intestato decedat, vocaturque hæc legitima falcidia, & simul additur ratio diuersitatis inter filios & filias, *quod mitior circa filias debeat esse sententia*, quia pro infirmitate sexus minus sunt ausuræ. Atque ideo filiorum adeo non habetur ratio, vt in computatione huius legitimæ portionis filiabus debitæ filij partem non faciant, nec eorum respectus haberi debeat, ac filiabus rata saltem portio non totus triens vel semis ex bonis maternis assignetur Ant. Cont. *in d. l. quisquis. § 3. C. ad l. jul. maiest.* Filiarum vero in hoc crimine conditionem minus durum esse, quam filiorum eo minus mirum est, quod non solum in filijs delicti patris exempla vel etiam pœnæ vindicta metuenda sit, sed & non æque per filios vt per filias memoria ac nomen patris delinquentis retineatur ac conseruetur, eæque finis familiæ suæ esse dicantur. *l. pronunciatio. §. mulier. ff. de verb. signific.* & vt Gaius Iurisconsultus *in l. familiæ appellatione. ff. eod.* ait, fœminarum liberi in familia earum non sint, quia qui nascuntur patris non matris familiam sequuntur.

69 Sed † quæritur an filiæ etiam ex bonis paternis non debeant dotari? Afflictus *in hoc c. vnic. in verb. Et bona committentium crimen læsæ maiestatis, nu. 2.* sine dubitatione affirmat dotem hisce deberi, & pro hac sententia allegat textum *in d. §. ad filias.* ex quo loco id expresse patere asserit, & eandem amplectuntur Boss. *d. tit. de crimin. læs. maiestatis. nu. 134.* Ripa. *in l. ex facto. §. ex facto. nu. 5. in fin. vers. & ideo dicas. ff. ad Trebell.* Roland. *consil. 73. num. 23. lib. 3.*

70 vbi dicit hanc esse communem. Verum † de jure contrarium verius esse existimo. Nam Imperatores *in d. §. ad filias* non solum dotis omnino nullam faciunt mentionem, sed de solis maternis bonis statuunt, quid ex ijs ad filias peruenire velint, quod legitima est, deinde licet *in d. §. filij* nominatim filiorum meminerint, & inde

& inde consequi videatur, ad filias, quod ibi statuitur, non pertinere, tamen attendendum est, ei textui ratione filiarum ita subijci dictum §. *ad filias*, vt Imperatores peculiariter & stricte de filiabus ostendant, quid de ijs per exceptionem obseruandum sit, ideoque hæc exceptio, in legitima facta, confirmat regulam in non exceptis, & sic etiam in dote. Cui accedit quod *in d. l. quisquis §. emancipationes*, nominatim dotes, quę post commissum crimen datæ sunt, nulli momenti esse statuatur. Et cum etiam ibidem *in d. §. vxores.* subijciatur de dotibus, quomodo vxores suas dotes ex bonis delinquentis saluas habere possint, eo verius, quod expresse de dote quoque filiabus ex bonis delinquentis debita aliquid in eadem lege cōstitutum fuisset, si Imperatores voluissent præter legitimam, quam ex bonis maternis loco alimentorum haberent, etiam dotem ex bonis paternis ijs dandam esse.

Nec † obstat, quod pater teneatur dotare filias de jure naturæ *l. fin. C. de dot. promiss.* & jura naturalia immutabilia sint §. *sed naturalia. Instit. de just. & jur.* quia hoc ita se habet, nisi ex certa & justa causa aliud statuendum sit, & cui jure naturæ aliquid debetur, eo ex tali justa causa per ipsam legem indignus esse censeatur, idque in hoc ipso crimine læsæ maiestatis eo confirmatur, quod licet legitima liberis jure naturæ debeatur, tamen hæc ipsa filio *in d. §. filij* in bonis patris delinquentis, & quod multo plus est, simul in bonis etiam matris, non peccantis, omnino auferatur, atque ita quidem id fiat, vt ne quidem per testamentum ex bonis maternis vel minimum, & sic nec legitima, nec eius pars aliqua ei relinqui possit. Accedit quod lex ipsa *in d. §. ad filias* ita filiabus aliunde prouiderit, ne dote & alimentis careant, cum expresse ibi constitutum sit, eas legitimam, quæ ibidem falcidia vocatur, ex bonis maternis loco alimentorum habere debere. Atque ex his omnibus eo planius fit, tantum etiam abesse, vt textus *in d. §. ad filias*, quem pro contraria sententia allegat Afflict. *d. loco*, aduersetur, vt potius illa sententia per eundem textum refutetur; quemadmodum supra ostensum est. 71

Secunda † limitatio constitui potest in filijs adoptiuis, vt qui non sunt de sanguine delinquentis, nec ex eo nati Cyn. & Salic. 72

Xxxx 2 *in d. §.*

73 *in d. §. filij*. Decian. *d. lib. 7. cap. 41. num. 6.* Tertia † limitatio est in filijs ante patratum delictum emancipatis, vt tradunt gloss. *in cap. si quis cum militibus. §. filij vero 6. quaest. 1.* Gig. *d. tit. de poen. quas filij incurr. quaest. 6. in princ.* Afflict. *in constit. regni sub tit. de patre recept. col fin.* August. Ariminens. in addit. ad Angel. *de malefic. verb. Che bai tradito la tua patria. nu. 12. vers. Quinimo.* Decian. *d. c. 41. num. 4.* vbi pro confirmatione huius sententiae inter caetera addit textum *in d. §. emancipationes,* vbi annullantur emancipationes factae post
74 delictum, non autem ante. Sublimitatur † vero ita hoc jus, vt dicatur non habere locum, si emancipatio in fraudem facta sit, vt recte addunt Gigas *d. loc. nu. 3.* & Decian. *d. num. 4.* vbi simul dicit, hanc fraudem ex multis coniecturis probari, & indubitatum esse in omnibus etiam alijs criminibus, in quibus publicatio bonorum concurrit, quod in fraudem facta non subsistant.

75 Quarta † limitatio est in filijs ante perpetratum crimen natis. Nam licet in his, non minus quam ijs, qui postea nati sunt, locum habere id, quod *in d. §. filij.* statuitur, multi existiment, adeo, vt communem eam sententiam esse referant Claud. *in l. si is qui id quod. nu 14. ff. de jurisdict. omn. jud.* Gig. *d. tit. de poen. quas filij incur-*
76 *runt, &c. quaest. 5. nu. 2.* Decian. *d. lib. 7. cap. 41. nu. 8.* tamen † praeferenda est contraria sententia, tum quod verior & melioribus fundamentis subnixa, tum quod communior & magis à Dd. recepta, tum quod aequior & fauorabilior sit.

Nam quod ad veritatem & fundamenta huius sententiae attinet, confirmatur ea per textum *in l. filiam. de senatorib.* vbi delictum senatoris non tollit beneficium dignitatis filijs ante natis quaesitum, & per textum *in l. 2. C. de libert. & eor. liber.* vbi patre liberto ob ingratitudinem contra patronum commissam, in seruitutem redacto filij eius postea nati efficiuntur serui, non vero filij antea nati, item per textum *in cap. non imputantur 1. quaest. 4.* in verbis: *Non imputantur filijs peccata parentum, quae post eorum natiuitatem à parentibus committuntur* & per text. *in c. queris. de consecrat. dist. 4.* ibi. *semel generatus per parentum voluntatem non potest macula aliena iniquitatis astringi, cui nulla sua voluntate consensit.* Eodem faciunt plures alij textus & rationes adductae ab Hieron. de

Czuall.

Cæuall. *in specul opinion. commun. contra communes quæst. 653. num. 15. 16. 17. & aliquot seqq.* vbi simul *num. 31. & seqq.* respondet ad ea, quę obiici posse videntur, affirmatq; *nu. 16.* hanc sententiam de iure communi esse verissimam, & addit *num. 30.* fatuum esse iudicem qui ab hac opinione recederet, eamq; tanquam veritatem esse tenendam, & sequendam in palatiis & scholis, tam in aduocando, quam in consulendo. Eandem sententiam communem esse dicunt Boss. *d. tit. de crim. læs. maiestat. nu. 138.* Anton. Galeaz. *consil. 40. nu. 10.* Oroscius *in l. emancipatum §. fin. ff. de Senator.* Alciat. *cons. 467. nu. 7.* Et licet non desint, qui contrariam sententiam etiam communem esse dicant, vt supra dictum est, tamen hanc sententiam communiorem esse incertus author asserit *in tract. de crim. læsæ maiestatis quæst. 7. nu. 1. in fin.* Idem testatur Hieron. de Cæuall. *d. quæst. 653. nu. 16. & 14.* adeo vt *d. nu. 16.* dicat, semper magis communem & receptam esse. Æquiorem vero & benigniorem dicunt Clar. *in d. §. læsæ maiestatis nu. 12.* Cæuall. *d. quæst. 653. nu. 14. & 40.* & incertus author. *d. loco*, vbi simul ait, id asserere etiam optimę conscientię virum Ioannem de Anania *in c. vergentis. de hæret.* & subiicit idem Cæuall. *dict. numer. 40.* secundum hanc sententiam in supremo Regis Hispaniarum consilio fuisse iudicatum.

Quinta limitatio est in nepotibus delinquentis, cum textus *in d. §. filij* stricte solorum filiorum meminerit, & † licet appellatione *filiorum* nepotes etiam comprehendi censeantur *l. filij appellatione & l. liberorum §. sed & Papirius ff. de verb. signif.* tamen † regulariter & proprie ea appellatio ad nepotes non extenditur *l. quid si nepotes ff. de testam tutel.* idq; communi conclusione approbatum esse testatur author incertus *in d. tractat. de crim. læs. maiest. quæst. 6. nu. 6.* Cumprimis † vero ea communis conclusio in odiosis & pœnalibus locum habet, vt omnes Dd. *in cap. ad extirpandas de fil. presbytr.* notare dicit Decian. *d. c. 41. nu. 7. vers. Et in quacunq.* Atq; † hinc in specie etiam quod textus *in d. §. filij* non sit porrigendus ad nepotes, non solum verius, sed & à tam multis Dd. receptum est, vt communis hæc sententia esse dicatur, teste Go-

77 78 79 80

mezio *variar. resolut. tom. 3. cap. 2. numer. 15. versic. sed in hoc articulo*, vbi addit, eandem veram esse, & author incertus *d. quaest. 6. numer. 5. versic. sed tamen praemissis.* affirmat esse verissimam, & in puncto iuris intrepide tenendam, & sane mitior etiam & benignior est.

81 Etsi † vero Cynus *in d l. quisquis n. 8. & ibid.* Albericus *nu. 4. versic. item quaeritur* referant, constitutione quadam Friderici extensionem poenae *dicti §. filij.* fieri ad nepotes, & omnes descendentes, eo quod Imperator in ea vsus sit verbo *Liberorum*, tamen recte Decianus *d. c. 41. n. 7.* scribit, eam constitutionem non apparere, ideoq; nec attendendã esse. Et vt maxime extaret, & corpori iuris debita authoritate inserta esset, tamen eam huic sententiae non posse obstare, prolixe ostendit auctor incertus *d qu. 6. nu. 13. vers. nunc deueniendum cum n. seqq.*

Sexta limitatio est, si mater crimen laesae maiestatis com-
82 miserit. Nam † licet ipsamet incurrat poenas huius criminis, idq; communiter à Dd. receptum sit, teste Angelo *in tract. de malefic. in verb. Che hai tradito &c. nu. 12.* Gig. *d. tit. de poen. quas filij incurrunt &c. qu. 17. n.* 1. tamen † alia ratio est filiorum, de quibus peculia-
83 riter *in d. §. filij.* agitur, vbi expresse tantum paterni criminis & paterni supplicij fit mentio. Nec obstat, quod *d. l. quisquis.* ita generaliter concepta sit, vt ea tam masculos quam foeminas compre-
84 hensas esse dici possit, & † quod saepe sexu masculino etiam foeminium contineatur *l. qui duos ff. de leg.* 3 Nam hoc ita se habet in ipsa foemina, de qua agitur, & sic etiam in ipsa matre delinquente, nõ autem in eius liberis & aliis personis & *d. l. Quisquis in princ.* quatenus eo verbo *quisquis*, vtitur, tantum loquitur de persona
85 delinquente. Atque † hic merito attendendum est, quod odiosa & cumprimis poenalia potius restringi, quam extendi debeant *c. odia de reg. iur. in 6. l. interpretatione ff. de poen.* quae restrictio hic eo magis locum habet, quod *in d. §. filij.* expsesse & stricte tantum
86 paterni criminis & supplicij mentio fiat. Atque † haec sententia, quod nimirum filij propter crimen laesę maiestatis à matre commissum non incurrant poenas, de quibus agitur *in d. §. filij.* non solum

solum mitiot & æquior est, sed & vere magis communis appellatur à Deciano *d. c.* 41. *nu.* 14. vbi addit, eandem de iure etiam veriorem videri.

Septima † limitatio est, qua pœna *in d. §. filij* ita restringenda est, vt hereditates, quæ illis ex aliorum successione deferuntur, legitimis heredibus debeantur, non autem fisco applicentur. Nam licet contrarium sentiant Boss. *titul. de crimin. læs. maiest. n.* 137. Imol. *in cap.* 2. *nu.* 44. *&* 45. *de testam.* & nonnulli alij, quos allegat Fach. *variar. controu. lib.* 9 *c.* 36. *vers. ex facto proponebatur*, tamen hæc sententia est benignior æquiorque, &, vt recte post Bart. Socinum à se allegatum testatur Peregrinus *de iur. fisc. lib.* 3. *tit.* 9. *nu.* 1. communis, veriorque etiam reuera est, cum filij hereditatibus, quæ ex aliorum successionibus deferuntur, non vt indigni priuentur, sed potius pro incapacibus habendi sint, quia *in d. §. filij* habentur hæc verba: *Ab hereditate & successione habeantur alieni & testamentis aliorum capiant.* 87

Neque † aduersatur textus *in d. l. quisquis §. vxores.* cum in eo non agatur de bonis, quorum dominium matris est, sed quæ ipsius mariti delinquentis sunt, atque ideo cum vxori eiusmodi mariti siue matri filiorum vsusfructus tantum debeatur, ad filios delinquentis vel eorum legitimos heredes pertinere non possunt, sed fisco applicantur. Est autem hæc sententia, qua ex aliorum successione filiis delatæ hereditates fisco applicari negantur, eo verior, quod etiamsi in aliqua persona cum incapacitate concurrat indignitas, tamen incapacitatis causa ita attendatur, vt fauorum legitimorum heredum, ad quos incapaci excluso pertineret hereditas, fiscus non habito respectu indignitatis excludatur, & illi tanquam potiores admittantur, vt ostensum est supra *c.* 10. *nu.* 120. 88

Octaua † est in filiis delinquentis ratione rerum inter viuos donando vel alia ratione in eos translatarum, Roland. à Val. *cons.* 74. *num.* 16 *lib.* 3. Paris. *cons.* 69. *num.* 171. *&* 172. *vol.* 3. quæ sententia confirmatur textu *in d. §. filii*, dum expresse tantum à successione 89

cessione ab intestato vel ex testamento excluduntur, nec aliquid innuitur de exclusione ab iis, quæ inter viuos per donationem vel alio modo acquiri possunt à matre vel extraneis, eoque minus extensio ad actus inter viuos fieri debet, quod ea odiosa sit, & d. §. *filij* corectorium ius contineat, actusq; inter viuos successioni ab intestato vel ex testamento prorsus contrarius sit, & nihil commune hi actus inter se habeant *l. verba contraxerunt ff. de verb.*

90 *signif. & l. conficiuntur C. de iur. codicill. cum similibus.* Ideoq; ab exclusione filiorum à successione ab intestato vel ex testamento non potest inferri ad actum diuersum inter viuos Paris. *d. cons. 69. numer.* 174. per *l. inter stipulantem §. rem sacram ff. de verbor. obligat.* præter quam & alias auctoritates adducit, & simul. *numer.* 117. *& multis seqq.* refutat ea, quæ pro contraria sententia facere videntur.

91 Nona † limitatio est, si pater plene in integrum restituatur, tunc enim & filij ad omnia restituti censentur, & cessant pœnæ eorum, Decian. *d. cap.* 41. *num.* 40. Et post Ioannem de Turre Cremata Gigas *d. tit. d. pœn. quas filij incurrunt &c. quæst. 12. nu. 7.* cum accessorium euanescat, & non subsistat sublato principali *l. cum principalis ff. de reg. iur. cum similibus.* Idque hic eo magis locum habet, quod filiorum restitutio multo fauorabilior sit, maiorique æquitate nitatur, quam restitutio patris, cum non deliquerint filij,

92 & † pœna regulariter suos tantum authores tenere, nec eos egredi debeat *l. sancimus. C. de pœn.*

93 Decima † est in consuetudine, qua non seruatur id, quod de pœnis filiorum maximo rigore statuitur *in d. l. quisquis*, de qua consuetudine ita affirmat Angelus *in l. fallaciter nu. 4. C. de abolit.* idq; dictum & testimonium eius, tanquam viri excellentissimi & magni practici, multum esse à iudicibus ponderandum, ait Socin. *cons. 275. in causa fratrum num. 3.* quem referunt & sequuntur Roland. à Vall. *cons. 74. inhærendo num. 20. lib. 3.* Gig. *d. titul. de pœn. quas filij incurrunt &c quæst. 23, num. 3.* Clar. *in d. §. læsæ maiestatis nu. 14. vers. neq; est hoc loco prætermittendum.* De eadem consuetudine testantur Decian. *d. cap. 41. nu. 48.* & Hieron. de Cæuall. *in specul. commun.*

commun.opin.contra communes.quaest.653.nu.39. Alciat.*consil.467.in proposita quaestione nu.* 13. qui addit *nu.15.* dictam *l. quisquis.* videri magis factam ad errorem, quam ad futuram obseruantiam, nec repertum iri aliquem, qui eam vnquam viderit obseruari, Wesembecius etiam in supplement. ad Schneidwin. *in d §.publica. nu.5.Instit.de publ. iudic.* ait, se dictam *l.quisquis.* quoad poenam liberorum, nunquam vidisse seruari, & ostendit Ferronus *in consuetud.Burdegalens.tit.*8.§. *Decimo.* multis exemplis, Imperatores eius legis seueritatem non esse in totum secutos. Ad † huiusmodi exempla & illud pertinet, quod, vt testantur historiae, Marcus Antoninus Philosophus Faustinae vxori ei persuaderi volenti, vt in liberos Auidij Cassij ob crimen laesae maiestatis saeuiret, clementer responderit: Ego vero & eius liberis parcam, & generi, & vxori, & ad senatum scribam, ne aut proscriptio grauior sit, aut poena crudelior. Memorabile est exemplum Imperatoris Ludouici Bauari, qui, cum fratris sui Comitis Palatini ad Rhenum in Angliam à se fugati filios vidisset, dixit; Pater, non autem filij in me deliquerunt, ideoque non est aequum, vt alieni sceleris poenam luant, sicut refert Trithemius *Chron. Duc. Bauar. rubr. de diuis. Bauar. inferior. fol.*113. pluresque alij allegati à Knich. *de Saxonic.non prouocand.iur.in verb. Ducum Saxoniae cap.*5.*nu.* 407. Atque haec quidem ita se habere eo minus mirum est, quod, vt Hieronymus de Caeuall, Iurisconsultus Hispanus *d. loco* de consuetudine loquens *num*38. post Ioannem Igneum *in l.fin. numer.* 44.*ff. ad Syllanian.* praemittit, dicta *l. quisquis.* si ea, quae de filij ibi rigidissime statuuntur, omnia considerentur, sit odiosa, iniuriosa, iniqua contra naturalem rationem, & iuris diuini humanique dispositionem. 94

Male † vero Budaeus *in d. l. sancimus. circa finem Cod. de poen.* dicit, iure communi etiam à *d. l. quisquis.* recessum esse per eam legem statuentem, quod ex delictis ipsi auctores puniantur. Quae opinio receptissimae aliorum Dd. sententiae, & iuris etiam veritati repugnat. Concordat enim illud ius dictae *l. sancimus.* cum reliquo iure communi, ex quo culpa vnius alteri nocere nō de- 95

bet *l. non debet alteri ff. de reg. iur.* nec vnus alterius odio prægra-
vandus est *l. si quis suo. C. de inoffic. testament.* & nullum patris deli-
ctum innocenti filio in pœna est, vt ait Vlpianus *in l. 2. §. nullum*
ff. de decur. eoq; pertinet præter alia etiam *tit. Cod. ne vxor pro ma-*
rit. vel marit. pro vxor. vel mater pro fil. &c. & titul. Cod. ne fil. pro pa-
tre vel pater pro fil. &c. Absurdum autem esset dicere hoc ius com-
mune obstare, quo minus observandum sit, quod *in d. l. quisquis*
constitutum est, cum præsertim in ea lege de atrocissimo crimi-
ne læsæ maiestatis agatur, ideoque verisimile non sit, Impera-
tores Arcadium & Honorium in *d. l. sancimus.* expresse non fa-
cturos fuisse eius criminis mentionem, si dictam *l. quisquis* abro-
96 gare voluissent, nec † censetur vetus ius per novam constitutio-
nem abrogatum, si in ea expresse eius iuris, siue rei, de qua in eo
aliquid cautum est, non fiat mentio *l. præcipimus in fi. C. de appellat.*
l. sancimus C. de testam.

97 Notandum † vero est, licet ab hoc iure communi in crimi-
ne læsę maiestatis per patrem commisso recessum sit per *d. l. quis-*
quis in filiis eius, tamen si hi tale delictum perpetrauerint, patre
eo iure communi gaudere, nec tales pœnas incurrere, quibus il-
li ob huius delictum grauantur, vt tradunt Salicet. *in d. l. quisquis*
§. filij num 8 vers. Et ideo non credo. Gig. *d. titul. de pœn quas filij incur-*
runt &c. quæst. 22. num. 1. Dec. *cons 4:0. numer. 16.* Menoch. *cons. 26.*
num. 8. & num. 11. vers. secundo in specie. qui *d. num.* 8. vt & Gigas *d.*
loco num. 2. 3 & 4. rationes adducit, ob quas durior hac in re sit
98 conditio filij, quam patris. Et † sane regulariter tantum abest, vt
pater ob filij familias delictum puniatur, vt peculium etiam eius-
modi filij profectitium, immo & aduentitium, castrense, & quasi
castrense, in pœnam publicationis bonorũ eius non veniant, nec
fisco applicentur, vt supra *cap. 12.* ostensum est, vbi id simul *nu-*
mer. 60. 61. & 79. cum ea restrictione factum est, vt licet etiam in
crimine læsæ maiestatis, quoad profectitium peculium filij, lo-
cum habeat, tamen fallat, si peculium filius habeat castrense,
quasi castrense, vel etiam aduentitium, cum hæc peculia in con-
fiscationem bonorum filij veniant. Et de profectitio peculio

notan-

notandum est inter ea, in quibus duriorem diximus esse conditionem filij quam patris, hoc ipsum etiam peculium venire in confiscationem bonorum patris, nec filium illud retinere, vt similiter ostensum est *in d. cap. 12. num. 78.* in quo capite *num.* 81. 83. 84. 85. 86. *&* 87. & illud videre licet, an & quando bona futura & post publicationem acquisita, iuraq; conditionalia in confiscationem veniant.

Vxores † vero etiam crimen læsæ maiestatis perpetrantium tamen abest, vt vllas pœnas incurrant, & illo iure communi non vtantur, vt his etiam ea, quæ maritis delinquentibus in dotem dederunt, salua maneant, idque in specie ita constitutum est *in d. l. quisquis §. vxores.* & communiter à Dd. receptum esse testatur Gail. *de pac. publ. cap.* 16. *numer.* 4 *libr.* 2. ideoque † domus etiam demolitionem, quam ob crimen læsæ maiestatis fieri posse supra dictum est, pro dote sua recuperanda impediri potest, Roman. *consil.* 128. *numer.* 2. Gandin. *in tractat. maleficior. tit. de bon. malefact. numer.* 3. Capyc. *decis.* 130. *num.* 73. *vers. secunda limitatio est.* Videbatur † quidem hic in dubium reuocare posse, quod in iure ciuili dos dicatur esse in dominio mariti *in princ. Instit. quib. alien. lic. vel non l. dotis § si res ff. de iur. dot. l. in rebus. Cod. eod.* ideoq; † præter alios effectus & hoc inde consequatur, quod rei vindicationem maritus habeat de rebus dotalibus *l. doce ancillam C. de rei vendicat.* si dos legata sit, ipse legatarius intelligatur, & actionem ex testamento recte instituat *l. Titio §. Titio genere ff. de condict. & demonstrat.* rei dotalis inæstimatæ furto surreptæ nomine furti agat, *l. interdum ff. de furt. l. de his C. de iur. dot.* seruum dotalem hereditatem adire aut repudiare iubeat, *l. seruus dotalis ff. solut. matrimon.* & seruitus confundatur si fundo dotali seruientem acquirat aut fundum cui suus seruiebat accipiat *l. si marius ff. de fund. dot.*

99

100

101

102

Sed † hic econtra attendenda est decidendi ratio illa, quod licet ex subtilitate iuris per ea quæ iam adducta sunt id ita se habeat, vt maritus censeatur dominus dotis, tamen reuera & naturaliter vxor retineat dominium suæ dotis *d. l. in rebus.*

103

ideoque eius proprium patrimonium esse dicatur *in l.3. §.ergo ff. de minoribus*. eodem pertinet *l. quamuis de iur.dot. l. Lucius §.4. ad municipal.cum similibus*. Et fundo dotali euicto, non vir sed ipsa in suum auctorem agat *l.quamuis ff. de iur.dot*. isque in rebus dotalibus dolum & culpam præstet *l.in rebus ff.de iur. dot. l. Pomponius ff. de pact. dotal.* & cum census eius æstimatur dos, tanquam in bonis eius non existens, non comprehendatur *l. Lucius §.idem respondit constante ff.ad municip.* eandemque lenitatem adhibere debeat in seruos alienos hoc est dotales, quam adhibet in proprios *l.si constante §.maritus ff.solut. matrim.*

Tantam itaque placuit huius dominij, quod est apud vxorem, rationem ducendam esse, vt licet crimen læsæ maiestatis grauissimum & atrocissimum sit, tamen in dote eius pœna locum non habeat, nec hoc, de quo agimus, regale ad dotem porrigendum sit, obtinebitque hic, quod Iustinianus, quoad reliqua crimina de bonis damnatorum & proscriptorum, constituit *in Nouell.134.§.fin.* quatenus etiam dotis meminit, & tam de hac, quam de cæteris rebus leges veteres in crimine læsæ maiestatis obseruari voluit. Neque † obstat, quod fiscus & vxor, quod ad

104 ius tacitæ hypothecæ, paribus passibus ambulent, & prior tempore potior sit iure *l.2. Cod. de priuileg. fisc. l.1. Cod. de iur. fisc. libr.11.* Nam hic agitur de vxore, quæ prior est tempore, dotemque ante commissum delictum dedit, & vel hoc solo nomine dotem

105 repetens merito fiscum excludit, & † in dubio etiam, quando videlicet non constat ex instrumentis prærogatiua vel temporis prioritate, fisco tanquam magis priuilegiata præfertur ex communi Dd. sententia, de qua testatur Gail. *d c.16.n.6. vers. & aliu ex communi.* & notant Dd. *in l.1. ff. solut. matrim.*

106 Atque † hæc quidem cum ita sint, eo magis dicendum est in cæteris bonis vxoris, quæ omni ex parte eius propria sunt, siue receptitia, siue paraphernalia esse constet, fisco nihil iuris competere hoc crimine à marito commisso, dicemusque recte hic locum habere, quod de huiusmodi bonis generaliter non

minus quam de dote *in l. si quis posthac Cod. de bon. proscript. & similibus alijs locis*, proditum est. De † donatione propter nuptias dubitari poterat, non minus quam de dote, quid statui debeat. Et quidem licet maior sit hic dubitandi ratio, quod huiusmodi donatio sit ipsius mariti, & lucrum quod inde proficiscitur, ex eius bonis merito prouenire dicatur, tamen in hac etiam donatione & lucro, quod vxori inde debetur, non obstat crimen læsæ maiestatis, quo minus ea hoc ipsum percipiat, eoq; pertinet textus *in d. §. vxores*. Idem † dicendum est de quarta, quæ vxori inopi & indotatæ ex bonis mariti debetur *Nouell. 117. vt lic. matri & auiæ. §. quia vero 2.* & vocatur à legibus definita pars, *in d. Nouell. 134. §. fin. vers. si vero sine dote.* Idque † ipsa juris ratio vrget, cum succedat in locum dotis, ijsque priuilegijs gaudeat, quibus dos Gail. *d. cap. 16. nu. 17.* atque † hic locum habeat, quod surrogatum sequatur naturam sui surrogati *l. si eum qui iniuriarum. ff. si quis cautionibus, &c.*

107 108 109 110

Etsi † vero hæc communia sint cum ijs, quæ in vxoribus aliorum etiam delinquentium jure communi locum habent, tamen ex ijs, quæ antea in specie dicta sunt, manifestum euadit, quam varia alioqui, & quam multa sint singularia in hoc crimine læsæ maiestatis, propter enormitatem & atrocitatem eius. Et sane hæc enormitas & atrocitas tanta est, vt præter supra adducta plura sint alia specialia & singularia, ex quibus est, quod non solum famosi, licet regulariter jus alios accusandi non habeant, in hoc crimine admittantur, *l. famosi ff. ad l. jul. maiestat. cap. in primis 2. quæst. 1.* sed & recte producantur testes singulares, Afflict. *in hoc cap. vnic. in verb. & bona committent. crim læs. maiestat. nu. 29.* Foller. *in pract. crimin. in verb. item quod commisit crimen læsa maiestat. nu. 3.* Mascard. *de probat. conclus. 462. numer. 16. & 17.* Farinac. *de opposit. contra test. lib. 3. tit. 7. quæst. 64. num. 220.* & inhabiles Abb. & Ioan. de Anania *in cap. licet Heli de simon.* Grammat. *vot. 3. n. 30.* Mascard. *d. conclus. 462. numer. 1. & seqq.* Bellon. *consil. 43. numer. 7.* Farinac. *de opposit. contra testes lib. 2. tit. 6. quæst. 62 limit. 4. num. 83.* seruique in caput domini recte torqueantur *d. l. maiestatis. l. pen. in fin. & l. vlt. §. in hac causa. C. ad l. jul. maiest.* & proditio honesta esse censeatur,

111

quæ per ſeruos in hoc crimine fit aduerſus dominos *l. 2. Cod. Theodoſ. ne præter crim. læſ. maieſtat. ſeruus domini, &c.* item quod in hoc crimine non tantum reus, ſed etiam actor, & eius inſtigator cognoſcendæ veritatis gratia recte torqueantur, in eaque re nulli priuilegiati excuſentur *l. ſi quis nullus. Cod. ad l. jul. maieſtat. l. decuriones. C. de quæſt.* & quod qui ſocios huius criminis occultos, antequam illud committatur, indicat, tanto præmio dignus ſit, vt ipſe hoc nomine veniam mereatur *d. l. maieſtatis*, & ne peti quidem poſſit, vt ſepeliantur huius criminis rei *l. 1. ff. de cadauer. punitor.* vbi ſimul in alijs criminibus regulariter eiusmodi petitio admittitur, adeo vt in corporibus etiam eorum, qui exurendi damnantur, illud fiat, quo videlicet cineres & oſſa collecta ſe-

112 pulturæ tradi poſſint. Cæterum † quemadmodum multa in hoc crimine ſunt ſingularia, ſic & ſingulariter ac attente ab omnibus judicibus obſeruandum eſt, vt in eo, quantum fieri poteſt, non minus quam in alijs criminibus, ſtricta fiat interpretatio, mitior-

113 que ac benignior ſententia præferatur, nec † inter ſingularia referatur, quod ob atrocitatem extenſio fieri debeat, cum præſertim conſuetudine etiam à ſeueritate pœnarum huius criminis ex parte receſſum ſit, & exempla extent Imperatorum, qui & ipſimet illa ſeueritate ab ipſa lege expreſſa vti noluerunt, vt ſupra oſtenſum eſt.

CAPVT XXI.

De theſauris.

SVMMARIA.

1. *AN ab eo, quod jure communi de theſauris conſtitutum eſt, conſuetudine & quidem generali receſſum ſit?*
2. *De theſauris quid jure Saxonico conſtitutum, & quomodo illud conſtitutione Saxoniæ Electoris Auguſti declaratum ſit?*
3. *Theſaurus quid?*
4. L. theſaurus, ff. ad exhibend. *declaratur.*

5. *The-*

5. *Thesaurus non magicis artibus, nec data opera inuentus, vocatur donum fortunæ, item beneficium Dei*, nu. 6.

7. *Pecunia, cuius depositio non est vetus, tantum abest, vt pro thesauro habeatur, vt furti actio eius pecuniæ nomine competere possit, &* n. 14.

8. *Pecunia, cuius depositio vetus non est, qui ante dominus fuit, dominus mansit, & adhuc est.*

9. *Rei vendicatio nomine pecuniæ, cuius depositio vetus non est, cõpetit.*

10. *Præsumitur nemo pecuniam depositam vltra hominum memoriam negligere, suumque jactare.*

11. *Thesaurum aliquam pecuniæ depositionem esse asserenti, onus probandi incumbit.* (possit?

12. *Thesaurum non esse, quomodo per ipsam rei euidentiam doceri*

13. *Thesaurus ex quorundam sententia dici potest, etiamsi multo minus quam immemoriale tempus elapsum sit, modo dominus ignoretur, quæ tamen reijcitur.*

15. *Inuentione alterius rei, quam thesauri, dominium non acquiritur, nisi sit res talis, quæ pro derelicta habeatur, vel alias in nullius bonis reperiatur.*

16. *Actio ad exhibendum contra reconditam pecuniam inuenientem & restituere recusantem institui potest.*

17. *Actio ad exhibendum est præparatoria rei vendicationis & propter vindicationes maxime inducta.*

18. *Rei vendicatio vna cum actione ad exhibendum in eodem libello ita cumulari potest, vt in eadem instantia primum in hac, & post ea in illa procedatur.*

19. *Cum querela inofficiosi testamenti, tanquam præparatoria, coniunctim proponi potest hæreditatis petitio.*

20. *Thesaurus in proprio fundo inuentus totus est inuentoris.*

21. *Thesaurus à seruo communi in fundo domini vnius proprio inuentus totus est eius domini, cuius est fundus.*

22. *Thesaurus in fundo alieno inuentus pro dimidia tantum parte ad inuentorem pertinet.*

23. *Thesaurus à mercenario repertus pro dimidia parte est mercenarij.*

24. *Thesauri in alieno fundo scrutandi facultatem an quis habere possit, si princeps requisitus talem licentiam ei concesserit?*

25. *Domi-*

25. Dominus fundi, in quo ab alio thesaurus repertus est, olim ex con-
stitutione Gratiani, Valentiniani & Theodosij non ad dimidiam, sed tan-
tum quartam eius partem admittebatur.
26. Thesauri in alieno fundo fortuito inuenti pars dimidia est inuen-
toris, siue cum domini voluntate siue sine ea inuentus sit.
27. Thesaurus inuito domino inuentus totus est domini fundi, & in-
uentor non solum nihil inde consequitur, sed & punitur.
28. Thesaurus in alieno fundo data opera inuentus totus est domini
fundi, siue sine eius voluntate siue cum ea id factum fuerit.
29. Thesaurus in loco Caesaris priuato data opera inuentus totus, for-
tuito inuentus pro dimidia parte eius est, altera inuentoris, idque in fisca-
libus etiam locis procedit num. 31. l. 3. §. pen. ff. de jur. fisc. *declaratur.*
32. De thesauro in loco religioso reperto & nu. 38. & 41.
33. Thesaurus magicis artibus inuentus an totus fisco applicetur, idq;
indistincte in quocunque loco ita se habeat nu. 34.
35. Magicis artibus thesaurum inueniens punitur poena capitis.
36. Thesaurum inueniens si partem fisco debitam supprimat, totus fi-
sco applicatur, & inueniens simul alterum tantum soluere cogitur.
37. Thesaurus quatenus inter regalia refertur, etiam alijs superiori-
recognoscentibus, qui ex concessione aut praescriptione vel consuetudinem re-
galia habent, debetur.
39. Loca sacra & religiosa an hodie etiam in nullius bonis, ea vero in
domino ecclesiae sint.
40. Thesauri in ciuitatis loco reperti dimidia pars est ipsius ciuitatis
tanquam domini, altera vero inuentoris.
41. Thesaurus in sacro, religioso vel ciuitatis loco data opera inuentus
totus est ecclesiae vel ciuitatis.
42. Ciuitatis locus appellatur etiam publicus.
43. Thesaurus in re empta inuentus ad emptorem pertinet.
44. Ob thesaurum in re empta repertum, si laesio dimidium justi pre-
cij excedat, an venditor remedium l. 2. C. de rescind. vendit. *intentare*
possit.
45. Thesaurus naturalis vel industrialis fructus non est, nec pars fun-
di, sed res nihil commune cum eo, habens nu. 46.
47. Thesauri necdum inuenti nulla etiam est possessio.

48. De

48. *De thesauro in re feudali vel emphyteutica inuento quid juris sit.*

49. *Thesaurum in re dotali si maritus inueniat, pars dimidia debet restitui vxori, altera vero apud maritum manere.*

50. *Thesaurum si inueniat vsufructuarius, dimidia quidem pars ei, tanquam inuentori, altera proprietario debetur.*

51. *Ad thesaurum non potest fieri illatio ab vsufructu.*

52. *Thesaurus in fundo vsufructuario inuentus, an ad vsufructuarium, quamdiu viuit, spectet?*

53. *Thesauri à creditore, in fundo pignorato inuenti, vna pars non aliter ei, quam vt inuentori, altera vero soli debitori, acquiritur.*

54. *Creditor non aliter fructus percipit, quam vt in sortem imputentur, & eam excedentes restituantur.*

55. *Thesauri partem, quæ debitori debetur, creditor secundum aliquos jure pignoris retinere potest, quorum tamen sententia refellitur* nu. 56.

57. L. si quis in aliena. §. fin. ff. de acquir. rer. domin. *declaratur.*

58. *Inuenire rem, non solum aspicere, sed eam apprehendere significat, nec inuenta censetur, nisi apprehensa sit* nu. 59.

60. *Thesaurum videntes nec apprehendentes dominium eius non acquirunt, &* nu. 64.

61. *Dominium jure etiam gentium sine possessionis apprehensione non acquiritur.*

62. *Thesaurus necdum inuentus in nullius bonis est.*

63. *In nullius bonis existentia sine occupatione non acquiruntur.*

65. L. nunquam. §. 1. ff. de acquir. rer. dom. & l. peregre in fin. princ. ff. de acquir. possess. *declarantur.*

66. L. 1. §. pen. & l. quod meo. §. si venditorem. ff. de acquir. poss. *declarantur.*

67. *Thesauri totius vel partis dominium ab ijs sine apprehensione acquiritur, qui ipsi eum non inuenerunt, modo tamen ijs totus vel pars debeatur.*

68. *Cui thesaurus totus vel pro parte debetur, is contra possidentem rei vindicationem habet.*

69. *Rei vindicatio cuilibet domino siue jure ciuili, siue jure gentium dominium adeptus sit, competit.*

70. De thesauro toto vel parte rei vindicatio ijs etiam competit, qui post inuentionem ab alio factam ipsi eum non apprehenderunt, modo ijs totus vel pars eius debeatur.

71. Thesauri nomine an condictio ex lege competere possit.

POstremo loco Fridericus *in hoc cap. vnic.* inter regalia referri voluit thesauros, certa tamen distinctione adhibita. De his igitur non minus quam de superioribus alijs regalibus agemus. 1 Nam † licet minus vtilis & grata videatur hæc opera, quod insignis & celeberrimus practicus Ferrariensis *in form. libell. action. real. in verb. jure dominij nu. 12.* dicat, se nunquam vidisse, nec audivisse de facto contingere modum acquirendi dominij per inuentionem thesauri, & Couarruuias *in relect. 3. cap. peccatum de reg. jur. in 6.* post Palud. *in 4. sententiar. distinct. 15. quæst. 3. art. 5.* Floren. *2. part. tit. 1. cap. 15. §. 2.* non vereatur asserere, consuetudine fere totius orbis sublatum esse jus commune de thesauris, tamen attendendum econtra potius est, quod alij Dd. de thesauris ita loquantur, vt non faciant eiusmodi consuetudinis generalis mentionem, cum tamen si non omnes, certe aliqui non fuissent omissuri, si idem de tali generali consuetudine affirmare potuissent. Atque ex his Chassan. *in consuetud. Burgund. rubr. 1. §. 1. verb. Espaues. nu. 6. vers. vidimus multos.* testatur, se de thesauris inuentis sæpius vidisse quæstiones occurrere. Extant etiam variæ curiarum diuersarum decisiones, quibus quæstiones de thesauris decisæ sunt, nec pauci sunt Iureconsulti, qui, quid de thesauris juri communi consentaneum sit, ad oblatas sibi quæstiones responderunt, vt ex editis eorum consilijs apparet. Ipse etiam ante quā plurimos annos in eleganti facti specie, in quā de thesauro inuento disputatum fuit, responsum juris conscripsi, secundum quod in supremo Hassiæ dicasterio & in Camera Imperiali ad quam à parte victa appellatum erat, pronunciatum fuit.

2 Etsi † vero jus Saxonicum *lib. 1. art. 35.* ita de thesauris loqui videatur, quasi sine eiusmodi distinctione, qua Fridericus vel reliquum jus commune vtitur, pertineat ad regalia, cum verba eo loco ita sonent: Thesaurus omnis subterraneus profundius

dius meatu aratri jacens ad Imperatoris pertinet maiestatem: tamen glossa ad eum locum dicit, id ex consuetudine accipiendum esse de solo thesauro arte magica inuento, & addit, nonnullos eum locum non de thesauris, sed de venis metallicis accipere. Atque hic posterior intellectus comprobatus est constitutione Saxoniæ Electoris Augusti *part. 2. constit. vlt.* Et ait Heigius *quæst. 13. num. 65. part. 1.* hodie textum illum de metallicis fodinis accipi. De veris autem thesauris *in d. constit. vlt.* additur, jus commune obseruandum esse.

Est autem † thesaurus nihil aliud, quam vetus pecuniæ depositio, cuius memoria non extat, vt iam dominum non habeat. *l. nunquam.* §. *1. ff. de acquir. rer. domin.* Ideoque à Theodorico Ostrogottho Italiæ Rege thesauri vocati sunt depositiuæ pecuniæ ex longa vetustate domino carentes, vt refert Cassiodor. *variar. lib. 6. in l. vnic. C. de thesaur. lib. 10.* ita thesaurus describitur, vt generaliter mobilia ab ignotis dominis tempore vetustiori condita dicantur thesaurus, eiusque descriptionis thesauri meminerunt etiam Welenbec. *in d.* §. *thesauros. num. 2. Instit. de rer. diuis. &c.* & Moller. *ad constit. vlt. num. 4. in l. 2. C. Theodos. de thesaur.* pro mobilibus mentio fit monilium. Quantum † vero ad vetustatem attinet, quæ in thesauro requiritur, videtur obstare *l. thesaurus. ff. ad exhibend.* Verum respondendum est, eo loco impropriè thesauri vocem vsurpari de ea pecunia, cuius depositio non est vetus. Sane † quia veterem depositionem esse oportet, quæ hominum memoriam excedebat, thesaurus non data opera, nec magicis artibus inuentus, vocatur donum fortunæ *in l. si is qui.* §. *1. ff. de acquir. rer. domin.* Eoque pertinent, *in l. fin. C. Theod. de thesaur.* hæc verba: *ducente fortuna,* & sic donum fortunæ vocatur etiam in veteri fabula Menandri, cui titulus est *Thesaurus.* Appellatur † etiam beneficium Dei *in l. vn. C. de thesaur. lib. 10.* atque huc spectant *in d. l. fin. C. Theodos. eod.* illa verba, *Suadente Deo.*

Quod si † vero constet pecuniæ depositionem non esse veterem, tantum abest, vt pro thesauro habeatur, vt furti actio aduersus inuentorem eius pecuniæ nomine competere possit, *d. l. thesaurus. ff. ad exhib.* Nam † qui ante dominus fuit, dominus

3

4

5

6

7

8

mansit & adhuc est, textus & casus est elegans *in l. à tutore. ff. de rei vindicat.* vbi Scæuola, à tutore pupilli, inquit, domum mercatus ad eius refectionem fabrum induxit, is pecuniam inuenit, quæritur ad quem pertineat? Respondi, si non thesauri fuerunt, sed pecunia forte perdita, vel per errorem ab eo, ad quem pertinebat, non ablata, nihilominus eius eam esse, cuius fuerat. Pro-
9 inde † non est dubium rei vindicationem huiusmodi pecuniæ nomine, cuius depositio non est vetus, competere, idque inde patet, quod cuique domino ea actio competat *l. in rem. ff. de rei vindicat. l. dote Cod. eod.* Sic etiam vel ex sola *d. l. à tutore.* id manifestum fit, quia ea lex collocata est sub tit. *de rei vindicat.* atque ita Scæuola, licet non expresse, in sua facti specie voluit rei vidicationi locum esse.

10 Quia † vero aliquid hominum memoriam excedere, & pecuniæ depositionem tam diu negligi non præsumitur, quod nemo suum iactare censeatur *l. cum de indebito. ff. de probat.* asserenti
11 aliquam † pecuniæ depositionem esse thesaurum, onus probandi incumbet, vt recte notat Fab. *in §. thesauros & ibid.* Angel. *nu. 1. Instit. de rer. diuis.* & Ioan. de Platea *in d. l. vn. col. 3. in fin. vers. quæro aliquis fodit pecuniam C. de thesaur.* Socin. *in l. 3. § neratius. nu. 7 ff. de acquir. possess.* Peregr. *de jur. fisc. lib. 4. tit. 2. tit. 10.* Bursa. *cons. 209. nu.*
12 *12. vers. Et scribit Angelus.* Deinde † non esse thesaurum nulla probatione melius, quam ipsa euidentia doceri potest, si nimirum ponderetur & inspiciatur ipsa monetæ repertæ qualitas, & sic ex ipsa forma, vt minus antiqua, doceatur, pecuniam inuentam non esse thesaurum. Quam rationem cognoscendi, an sit thesaurus necne, docet etiam Alciat. *Parerg. lib. 7. cap. 1. nu. 2.* Gars. *de expens. & meliorat. cap. 22. nu. 56. vers. postremo.*

13 Etsi † vero non desint, qui existimant thesaurum dici posse, etiamsi multo minus quam immemoriale tempus, imo solius anni vel minoris etiam temporis spacium elapsum sit, modo dominus ignoretur, tamen hæc sententia non solum omnino singularis est, sed etiam repugnat definitio, cum in ea non solum requiratur, vt dominus ignoretur, sed & vt vetustas temporis accedat, idque eo verius, quod Paulus *in d. l. nunquam. §. 1. ff. de*

acquir.

acquir.rer.domin. Imperator Leo *in d.l.vn.Cod. de thesaur libr.* 10. & Gratianus Valentinianus & Theodosius *in l.2.C.Theodos.eod.* hac de re in sua definitione omnino concordẽt. Cui † accedit, quod non solum dominium per inuentionem pecuniæ, cuius depositio non est vetus, non acquiratur, sed & furti actio contra inuentorem locum habeat, & dominus reuera maneat, qui antea dominus fuit, vt supra ex *d.l. Thesaurus d.l. A tutore* ostensum est, idq; in priori domino indistincte ita se habet, siue constet quis sit dominus, siue ignoretur, atque hoc eo etiam confirmatur, quod vt quis † per rei alterius quam thesauri inuentionem dominium acquirat, necesse sit rem pro derelicto habitam esse, *§. qua ratione Instit. de rer. diuis.* vel alias in nullius bonis reperiri, cuiusmodi sunt lapilli, gemmæ, & alia, quæ in littore maris reperiuntur *§. item lapilli. Instit. de rer. diuis. l. item lapilli ff. eod.* 14 15

Vt † autem redeamus ad eam, de qua supra dictum est, rationem cognoscendi, an pecunia deposita siue recondita sit thesaurus nec ne, sciendum est commode ad eam per actionem ad exhibendam deueniri posse, si nimirum ab inuentore restituere nolente petatur, vt moneta ei, qui thesaurum esse negat, & se dominum esse asserit, publice exhibeatur, & deinceps inspectio eius fiat. Ideoque qui rei vindicatione ad huiusmodi pecuniam, de qua, an thesaurus sit, dubitatur, experiri vult, poterit vti hac cautela, vt prius actionem ad exhibendum, vt præparatoriam, instituat. Est † enim actio ad exhibendum præparatoria, rei vendicationis & propter vendicationes maxime inducta, vt ait ICtus *in l.1.ff. ad exhibend.* Quia vero de thesauro toto vel eius parte etiam rei vendicatio intentari potest, vt in fine huius capitis ostendetur, liberum † erit actori hanc, si id malit, cum ea actione ad exhibendum in eodem libello cumulare atque ita quidem, vt primum procedatur in actione ad exhibendum, & postea in rei vendicatione sub eadem instantia, Godofr. *in suo tract. de ord. iud. & libell. part. 4. tit. ad exhibendum actio, nu. 16.* Idem tradit & pluribus confirmat Zas. *in § si minus nu. 20. vers. Secundo fallit. Instit. de act.* & Oldendorp. *Class. 3 act. 1. nu. 8. vers. ad primam dico.* Et 16 17 18

pertinet huc textus *in l.fin. in fin. C. ad exhibend.* Facit etiam tex-
19 tus *in l.qui de inofficioso ff. de inoff testam.* vbi † cum querela inoffi-
ciosi testamenti, tanquam præparatoria, coniunctim proponi
potest hereditatis petitio. Ideoq; eo minus mirum fuerit, si di-
camus cum rei vindicatione coniungi posse in eodem libello, a-
ctionem ad exhibendum præparatoriam.

Cæterum dispiciamus, quid eo casu, quo statim liquido
apparet, nec negatur, vel per sententiam, aliaue ratione, pecu-
niam inuentam thesaurum esse, constat, iuri consentaneum sit,
& qua distinctione Fridericus *in hoc c. vnic.* thesaurum inter re-
20 galia referat. Iure † communi ante Friderici tempora satis ex-
presse cautum fuit, thesaurum in proprio fundo inuentum to-
tum inuentoris, vt domini fundi, esse, *§. Thesauros Instit. de rer. di-*
21 *uis. & l.vn.C.de thesaur lib.10.* idque † adeo verum est, vt etiamsi
seruus communis in fundo domini vnius proprio thesaurum
inuenerit, totus eius domini sit, cuius est fundus, *l.si is qui in aliena*
§.si communis seruus in domini ff. de acquirend. rer. domin. quod nota-
tu dignum esse asserit Azo *in summ. C.de thesaur.nu.4. vers.in sum-*
22 *ma sciendum est.* Quod † si vero aliquis thesaurum in alieno fun-
do reperiat, pro dimidia parte tantum ad inuentorem pertinet
23 *d.§. Thesauros & d.l.vn.* idque † etiam ita se habet in mercenario
thesaurum inueniente, vt nimirum eius sit dimidia pars *d.l.vnic.*
ver.quod si forte vel arando &c. nisi specialiter ad fodiendum the-
saurum conductus sit, gloss. *in d.§.Thesauros in verb. in suo vers.quid*
si mercenarius & ibid. Angel. Aretin. *nu.3. vers. in eadem glossa.* Ioan.
Fab. *nu.4.* Schneid. *n.8* Frideric. Scot. *resp.5.nu.22. tom.1. lib.6. vbi*
addit ita omnes tenere.

24 Non † desunt quidem, qui existimant aliquem liberam in
alieno fundo thesaurum scrutandi facultatem habere posse, si
princeps requisitus talem licentiam ei concesserit, Heig. *d.quæst.*
13. num. 57. Sed hoc repugnat textui *in d.l. vn.* vbi satis expresse
prohibetur, ne pro huiusmodi licentia supplicetur, ideoque nec
rescriptum, quo huiusmodi facultas concessa est, valet. Reces-
25 sum † etiam est à constitutione Gratiani, Valentiniani & Theo-
dosij

dosij, ex qua dominus fundi, in quo ab alio thesaurus repertus est, non ad dimidiam, sed tantum quartam eius partem admittitur, & reliquum inuentori debetur, quæ constitutio extat *in l. 2. Theodos. de thesaur.* Est † autem dimidia inuentoris, siue cum 26 domini voluntate, siue sine ea in alieno fundo thesaurum fortuito inuenerit, vt communiter à Dd. receptum esse testatur Gomez *in l. 45. Taurin. numer.* 50. & post eum Bursat. *d. consil.* 209 *numer. 3. lib. 2.* Villalob. *in communib. opin. in verb. Thesaurus si inueniatur.*

Quod † si vero inuito domino thesaurum inuentum esse 27 constet, totus erit domini fundi, & inuentor non solum nihil inde consequitur, sed & punitur *dict. l. vnic.* præterea † si data o- 28 pera thesaurus inuentus sit in alieno fundo, totus erit domini fundi *d. §. Thesaurus.* siue sine voluntate domini, siue cum ea id factum fuerit *d. l. vnic.* eaque est communis Dd. sententia vt referunt Gomez. *ad d. l. 45. Taurin. num. 51.* & Villalob. *in communib. opin. in verb. Thesaurus si inueniatur.* Atque huc pertinet et- 29 iam constitutio Friderici *in hoc cap. vnic.* de Cæsaris loco, qui nimirum est in priuato eius patrimonio, dum vult data opera eo loco inuentum thesaurum totum Cæsaris esse, fortuito vero inuenti dimidiam tantum partem eius, alteram dimidiam inuentoris esse, idque congruit cum reliquo iure communi *dict. §. thesaurus.* Nec † facit hic negotium textus *in l. 3 §. pen. ff. de iur.* 30 *fisc.* quatenus ibi de thesauro in Cæsaris loco reperto expresse asseritur, quod pro dimidia parte ad fiscum pertineat. Nam id ita exaudiendum est, vt per fiscum intelligatur ipsius Cæsaris priuatum ærarium. Apparet † autem *ex d. §. thesauros. d. §. pen.* 31 *& hoc cap. vnic.* id, quod de Cæsaris locis priuatis & patrimonialibus dictum est, obtinere etiam in fiscalibus, quod nimirum data opera inuentus thesaurus totus, fortuito inuentus dimidia ex parte sit fisci.

Neque † aliud de thesauro in loco religioso reperto statui- 32 tur *in hoc c. vnic.* & antea sancitum fuit constitutione Diuorum fratrum, cuius meminit Calistratus *in d. §. pen.* Aliud vero ante

eos

eos constitutum fuerat ab Imperatore Hadriano, qui voluit the-
saurum totum non minus ad eum, qui in loco sacro aut religio-
so, quam qui in proprio fundo inuenit, pertinere *d. §. Thesaurus.*
Vbi hoc ita refert Iustinianus, vt nullo verbo innuat, se id im-
probare & velle, vt dimidia tantum pars thesauri inuenti in loco
sacro aut religioso inuentoris sit. Fridericus vero *in hoc cap. vnic.*
maluit, quod à Diuis fratribus constitutum est, sua constitutio-
ne, tanquam nouissimo iure, approbare, & sic abrogare quod de
loco sacro vel religioso est *in d. §. Thesauros.* atq; id de ea constitu-
tione tradunt etiam Borch. *in hoc c. vn. nu. 93. & in d. §. Thesauros &*
ibid. Wesemb. *nu.* 3. & Heig. *nu.* 16. vbi dicit, etiam esse alios iuris
Interpretes, quibus visum est prædicta loca iuris nostri aliter
conciliari non posse, nisi vt dicamus textui *in d. §. Thesauri* per
hoc *c. vn.* derogatum esse.

Est autem his, per quæ ostensum est, quatenus ad Cæsarem
ac fiscum thesaurus pertineat, & de regalibus sit, de quibus *in hoc*
c. vn. agitur, ampliando addendum, quid eo casu statuatur, quo
vel magicis artibus thesaurus inuenitur, vel pars debita ab inuen-
33 tore supprimitur. Et † quidem primo casu totus thesaurus fisco
34 applicatur *d. l. vn. C. de thesaur. lib.* 10 idque indistincte ita se habe-
re, siue videlicet in suo, siue in alieno arte magica inuentus fue-
rit, tradunt Aluarott. *in hoc c. vn. nu.* 8. *vers. vnde conclude* Chassan.
in consuet. Burgund. tit. des iustices §. 1. *in verb. Espaues. nu.* 7. Gars. *de ex-*
pens. & meliorat. c. 22. *nu.* 53. Schneidw. *in d. § Thesauros nu.* 5 *& ibid.*
Mynsing. *n. eod.* Rosenth. *de feud. cap.* 5. *conclus.* 92. *nu.* 3. Schoner. *di-*
sputat. feudal. 4. *thes.* 83 *lib.* 1. eaq; sententia crebrioribus calculis à
Dd. comprobatur. Et loquuntur iam allegati Dd. ita, vt Al-
uarott. Chassan. & Schneidwin. in specie alieni & proprij
fundi meminerint, reliqui autem omnes, & plures alij generali-
bus verbis de quocunque fundo vel loco loquantur. Verum Al-
ciatus *lib.* 7. *parerg. c.* 1. *num.* 1. *vers. Lex enim.* existimat, quod in solo
proprio fundo arte magica inuentus thesaurus ad fiscum perti-
neat, eaq; sententia verior etiam est, & licet Garsia *d. loco* Alcia-
tum refutare conetur tamen ea, quæ adducit, non obstant.

Nam

Nam Imperator Leo *in d.l.vn.* ita de thesauro magicis artibus reperto agit, vt id faciat tantum in priori parte eius legis. In ea vero loquitur solum de thesauro in proprio fundo data opera vel magica arte inuento, & vtroque casu vult thesaurum inuentum fisco deberi. Deinde in posteriori parte non solum tantum loquitur de fundo alieno, sic & licet expresse meminerit thesauri data opera in eo inuenti, tamen magicæ artis nullam facit mentionem, & sic satis aperte casum de thesauro arte magica inuento excludit, cum inclusio vnius sit exclusio alterius. Præterea magna diuersitatis ratio est inter thesaurum in proprio & alieno fundo inuentum, cum in proprio fundo peccans ipse in re sua delinquat, ideo merito in hac ipsa lucro non gaudeat sed priuetur. In alterius vero ipse dominus non peccat, sed alius, & sic merito dominus emolumentum percipit, quod inde proficiscitur, & tamen simul alius ille ob suum delictum pœnam subit, de qua modo dictum est. Et sane si thesaurus in alieno fundo repertus totus in fiscum transiret, ipse etiam dominus fundi alieno facto grauaretur, & priuaretur eo emolumẽto, quod ipsi alias in thesauro in suo fundo per alium reperto deberetur, contra *l. de pupillo §. si plurium ff. de nou. oper. nunc. l. 2. ff. quod vi aut clam. l. non debet alteri & l. factum cuiq; ff. de reg. iur. l. sancimus C. de pœn.* Atque hinc non obstat, quod Garsia *d. loco* obiicit, magicis artibus thesaurum inuenientem, quocunque loco id fiat, puniri. Nam licet cuiusmodi inuentor non solum nullum lucrum ex thesauro percipere possit, sed & puniatur *d. l. vnic.* eaque † pœna capitalis sit, in eo tanquam malefico *l nemo C. de malefic. & mathemat.* Ioann. de Plat. *in d. l. vn. in fin.* Schneid. *in d. §. thesauros nu.* 5. Ferrar. Montan. *de feud. libr. 5. cap. 7. vers. Fridericus quoq; Imperator.* tamen inde inferri non potest, domino fundi emolumentum, quod alias ex inuentione thesauri nancisci potuisset, auferendum esse. Similiter ex iis, quæ supra dicta sunt, corruit, quod Garsia addit, artibus magicis quæsita esse contra iura diuina & humana *cap. illud. 26 quæst. 2.* 35

36 Quantum † vero ad alterum prædictum casum attinet, si videlicet thesaurum inueniés partem fisco debitam supprimat, similiter totus thesaurus fisco applicatur, idq; eo modo fit, vt si-mul ita puniatur, vt alterum tantum ab eo soluatur, textus est ex-pressus *in l.3.§.fin.ff.de iur.fisc* & ibid. id notant Dd.

37 Obseruandum † etiam est id, quod ex constitutione Fri-derici *in hoc c.vn.* ad regalia pertinere dicitur, competere etiam aliis, quam Imperatorij, si videlicet regalia habeant ex conces-sione, aut præscriptione, vel consuetudine, cum is modis rega-

38 lia acquirantur, vt suo loco dictum est. Quantum † vero in spe-cie ad sacra & religiosa loca attinet, quod iure ciuili fisco debe-tur, ad ecclesiam & eius prælatos pertinere quam plurimi Dd. tradunt, ex quibus sunt Ioan. de Plat. *in d. l.vnic.col.3.vers.sed quid, si quis inueniat C.de thesaur. libr.*10. Ioann. Fab. *in d.§. Thesau-ros num.4. vers. sed cum hodie, & ibid.* Angel. Aretin. *num.3.vers. Et aduertas.* Port *num.7.vers.sed tamen.* Schneid. *num.9. vers. sed cum hodie* Wesemb. *nu.6. vers. aliud dixi.* Eandem sententiam ample-ctuntur Ferrar. *in form. libell. actionis real. verb iure dominij vel quasi num.12.in fi.* Conrad. Lag. *in method iur.ciuil.titul.de inuent rer.* Pe-regr. *de iur.fisc. lib.4. tit.2.n.7. vers. Verum cum apud nos* Eaque sen-

39 tentia à Dd. communiter recepta est. Assignant † vero pleri-que hanc rationem, quod loca sacra & religiosa hodie non sunt in nullius bonis, sed in domino ecclesiæ. Eoque facit textus in *cap. ecclesia sanctæ Mariæ. de constitut. & in cap. nulli cap. possessiones. de reb. eccles. alienand.* quibus vt & pluribus aliis locis eiusdem ti-tuli prohibentur alienationes rerum sacrarum, tanquam eccle-siæ propriarum, indeque in huiusmodi sacris & ecclesiasticis rebus tanta habetur huius proprietatis ratio, vt de iure Cano-nico etiam Imperator aliusve summus Princeps de iis disponen-di facultatem habere negetur *in d.cap.ecclesia sanctæ Mariæ cap.vlt. de reb. eccles. alienand cap. laicis & c. non placuit 16. quæst. vlt. cap. con-uenit. 23. quæst.* 8. & ipsi etiam Episcopi, Canonici & Clerici ex bonis ecclesiæ quæsita ad heredes suos non transmittant, sed ea ipsi ecclesiæ applicentur textus ex in *c.1. vers si autem ante, de suc-cess.*

tess. ab intest. c. cum in officijs & c. quia nos in fin. de testam. Atque hæc cum ita se habeant, consequitur inde, ius illud, quo antea loca sacra & religiosa in nullius bonis erant. §. *nullius. Institut. de rer. diuis. l. in tantum § sacra ff. eod.* hodie cessare. Ideoque quemadmodum thesaurus in alieno fundo inuentus ex parte dimidia ad dominum fundi pertinet, & sic eiusmodi pars thesauri, in locis sacris & religiosis ad ecclesiam pertinentibus reperti, hodie est ecclesiæ, vt domini fundi. Idque confirmatur eo, quod non solum alias durior esset conditio ecclesiæ, quam cuiuslibet priuati hominis, sed & quod † in ciuitatis loco reperti thesauri dimidia pars sit ipsius ciuitatis, tanquam domini, altera vero inuentoris *d. §. Thesauros in fin.* Merito † etiam quemadmodum in loco alieno data opera repertus totus est domini, vt supra dictum est, idem in loco sacro vel religioso & in ciuitatis loco obtinere dicendum est, vt nimirum thesaurus, per industriam inuentus, totus sit ecclesiæ ac ciuitatis, cum eadem ratio idem ius inducat *l. illud ff. ad l. aquil. l. A Titio ff. de verb. obligat.* Obseruandum † vero est de ciuitate, quod eius locus appelletur publicus *in d. §. Thesauros in fin. & d. § pen.* idq; abunde *in d. §. Thesauros* inde liquet, quod post verba: *publico loco vel fiscali*, subiiciantur hæc: *fisci vel ciuitatis*, & constet non solum ciuitatis Romanæ, sed & aliarum ciuitatum loca nominari publica *l. Celsus ff. de contrah. empt. l. bona ff. de verb. sign.* quod tamen improprie & abusiue fit in aliis ciuitatibus.

40 41 42

Sunt autem præter prædicta etiam plura alia, de quibus à Dd. in dubium vocatur & disputatur, an & quatenus thesaurus inuentus huius & illius sit, idque fit de re empta, feudali, emphyteutica, dotali, & in qua quis vsumfructum, vel ius pignoris habet. Et † quidem si in re empta thesaurus inueniatur, non ad venditorem sed emptorem pertinet, textus est in *l. à tutore ff. de rei vindic.* Etsi † vero venditorem hoc casu ob inuentum thesaurum se vltra dimidium iusti pretij læsum dicere, & remedium *l. 2. Cod. de rescindend. vendit.* intentare posse tradat Roman. *in l. si quis cum aliter ff. de verbor. obligat.* addatque se ita in curia ob-

43 44

tinuisse, & Francisc. Conan. *commentarior. libr. 3 cap. 4. num. 4.* in ea. sit opinione ; thesaurum hoc casu inter emptorem & venditorem ex æquitate esse diuidendum, tamen verius est, ita thesaurum ad emptorem pertinere, vt totum retineat, *& d. l. 2.* aduersus eum locum non habeat. eamque sententiam amplectuntur Francisc. Aretin. *in d. l si quis cum aliter numer. 8.* Cagnol. *in d. l. 2. num.* 171. Ias. *in l. 3. §. Neratius num.* 8. *vers. & an propter. & ibid. Zas. num. 15. vers. prædicta sunt vtilia. ff. de acquir. possess.* Paris. *cons. 16. num. 84. vol. 4.* Socin. *cons. 48. num. 3. vol. 4.* Bursat. *cons. 209 nu. 6.* Hotoman. *cons. 23. nu. 17.* addens id communi omnium Dd. sententia receptum esse.

Eadem sententia optima etiam suffulta est ratione, quod 45 videlicet thesaurus expresso textu à fructibus fundi separetur, & nec naturalis nec industrialis fructus sit *l. fructus*, alias *diuortio* 46 *§. si fundum, in fin. ff. solut. matr.* nec † etiam pro parte aliqua fundi habere possit, sed res omnino separata sit, nihil cum ipso fundo 47 commune habens *l. 3. §. Neratius. ff. de acquirend. possess.* & † venditor eum tanquam tempore venditionis necdum inuentum non possederit *dicto. §. Neratius.* ideoque à venditore ad emptorem huiusmodi thesaurus transisse non censeatur, vt merito fundi æstimatio inde aucta esse negetur. Adducuntur quidem duo argumenta à Ludouico Romano supra allegato loco, quorum vnum est, quod secundum tempus contractus ratio æstimationis habenda sit in iudicanda læsione *l. si voluntate Cod. de rescind. vendit.* licet ea æstimatio occulta sit & latens *l. non intelligitur. §. diui ff. de iur. fisc.* alterum quod contractus emptionis & venditionis sint similes *l. 2. ff. locat.* in locatione autem pensio augeatur, si conductor maximum lucrum sentiat iuxta gloss. in *l. si merces §. vis maior. ff. locat.* Vtrumque hoc argumentum ita adducit Fachineus *controuersiar. iur. libr. 2. cap. 10. vers. quarto controuertitur.* & simul recte refutat. *versic. Argumenta Romani.* Cui refutationi, quantum ad secundum argumentum attinet, addi potest, quod glossa *in d. §. vis maior.* textum conductori immodicum lucrum, non auferri expressè d centé in a'ie:

in alienum sensum detorqueat, & male de valde modico lucro exponat. Vnde & Castrens. *ibid. num. 5.* dicit eam expositionem esse valde ineptam, & *num. 6. vers. mihi videtur.* pluribus rationibus adductis eandem late refellit. Neque obstat quod *in d. §. vis maior*; statuitur nimiam læsionem fructuum ac sterilitatem conductori damnosam esse non debere, sed ob eam à locatore pensionem remittendam esse, ideoque, vt seruetur æqualitas, hinc inferri posse videatur, etiam ecõtra ob magnam vbertatem pensionem esse augendam. Nam præterquam quod textus *in d. §. vis maior.* quatenus de eo, quod fauorem conductoris concernit, loquitur, in eius damnum detorqueri non debeat *l. nulla. ff. de legib. l. quod fauore. C. eod.* Magna etiam est inter conductorem, ob sterilitatem remissionem pensionis petentem, & locatorem, ob fertilitatem pensionem augere volentem, diuersitas. Nam primo casu conductor agit de vitando damno, & quidem tali, quod, si locatio non interuenisset, ad ipsum locatorem redundasset, cum nec ipse ob sterilitatem ex tali fundo fructus percipere potuisset. Altero vero vterque de lucro captando certat, ideoque conductoris, tanquam rei, conditio melior est *l. si seruum. §. itaque. vers. nam dum quaeritur. ff. de verb. oblig.*

In † re feudali si vasallus thesaurum ipse inueniat, totum, 48 si n alius, dimidiam partem ad hunc vasallum pertinere tradunt Andr. de Isern. *in hoc cap. vnic. num. 93. & ibid.* Aluarott. *nu. 9. vers. quid in feudatario* Præposit. *num. 7.* Schneidw. *de feud. part. 4. nu. 82.* Molin. *de consuetud. Paris. tit. 1. gloss. 10. nu. 48.* Wesenb. *de feud. cap. 12. nu. 6.* & tam multi alij, vt communem hanc sententiam esse affirmet Conrad. Lag. *in method. jur. ciuil. tit: de inuent. rer. circa fin. vers. vnde existunt:* Idem jus obtinere in emphyteuta, vt videlicet alio in fundo emphyteutico thesaurum inueniente dimidia pars ipsi, non autem domino directo acquiratur, & totum habeat, si ipsemet inuenerit, asserunt Andr. de Isern. & Aluarott. *dictis locis.* Speculat. *tit. de emphyteusi. num. 159.* Alberic. de Rosat. *in l. item lapilli. nu. 3. ff. de rer. diuis.* Chassan. *in consuetud. Burgund. tit. Des justices. §. 1. in verb. Espaues. nu. 12.* Angel. Aret. *in d. §. thesauros. nu. 1. vers. quaero: quid si directus & ibid.* Schneidw. *nu. 6. vers. secundo ampliatur.*

 Ioan.

Ioan.Corras.*in l.1.num.17. C.de jur.emphyteut.*Ferrar.*in form.libelli actionis real. in verb. jure dominij.nu.12.* Atque hæc adeo vera esse, vt licet etiam dominus directus in re feudali vel emphyteutica thesaurum inueniat, tamen pars dimidia sit emphyteutæ vel vasalli, perinde ac si in proprio eorum fundo thesaurus repertus esset, doceant Molin.*d.nu.48.*Port.*in d.§.thesauros.nu 6.vers.ex quibus inferunt Dd.*Rosenth.*de feud.cap.5.concl 93.nu.3.*

Sunt tamen nonnulli ex Interpretibus, qui ab ea sententia, qua vasallo & emphyteutæ in acquirendo thesauro, in fundo feudali vel emphyteutico inuento, idem tribuitur, quod alij domino in suo fundo, recedunt, & pro confirmatione suæ sententiæ distinctionem inter directum & vtile dominium communiter à Dd. approbatam, tanquam à juris veritate alienam, reijciunt, vasallumque & emphyteutam non pro vtilibus dominis, sed potius pro vsufructuarijs habendos esse sentiunt. Verum eo hodie deuentum est, vt ea distinctio passim in foro & judicijs sit recepta, & cumprimis à supremarum curiarum judicibus in diuersis regionibus comprobata, idque ex huiusmodi curiarum decisionibus varijs locis editis satis apparet, & in specie de supremo Imperij tribunali certum est, quod Assessores eam plurimis, vel potius vt ait Rosenth. *de feud.cap.1.conclus.6.numer.1.gloss.4.in fin.* infinitis decisionibus secuti sint. Neque vero mirum est hæc ita se habere, cum varia sint, quæ eos judices & Assessores vt id fieret, induxerunt. Nam mouit eos, non solum quod ea frequentissimis suffragijs Dd. docendo & consulendo esset approbata, sed & quod vasallus dominus expresse vocetur *in cap.1.§.insuper. vers. illud quoque præcipimus. de prohibit. feud.alienat. per Frideric.* idque bis ibi fiat, & vtilis rei vindicatio ei competere dicatur *in cap. 1. §. rei autem. de inuestit. de re alien. fact.* & similiter emphyteutæ huiusmodi in rem actio detur *l. 1. §. qui in perpetuum. ff. si ager. vectig. l. 1. §. ait prætor. vers. plane. ff. de superficieb.* idemque dominus appelletur *in l. possessores Cod. de fund.patrimon. lib. 11.* Mouit eos etiam quod *in cap. 1. §. si quis de manso. si de inuestit. controuers. fuer.* vniuersalibus verbis, omne incrementum, si dominus sibi nihil expresse reseruauerit, jure feudi ad vasallum pertinere diserte

ferte & indiſtincte dicatur, nec quoad fructus, vel alia emolumenta; jure feudali aliquid reperiatur exceptum, quod non ad vaſallum, ſed dominum directum pertineat, & quod idem jure communi de emphyteuta dici poſſit. Similiter mouit eos, quod vaſallo & emphyteutæ in feudali & emphyteutico fundo tantum juris competat, vt huiusmodi fundum non ad vitam habeant, quemadmodum vſufructuarius, ſed ad hæredes etiam transmittant *§. adeo Inſtit. de locat. conduct. cap. 1. verſ. huius autem generis. In quib. cauſ. feud. amit.* & vaſallus etiam domino directo non conſentiente in extraneos per ſubinfeudationem legitime factam feudum transferre poſſit. *c. 1. §. ſed & res per quos fiat inueſtit. cap. 1. §. ſimiliter. de leg. Corrad. c. 1. §. ſin vero. qualiter olim feud. pot. alien cap. beneficium. ſi de feud. defunct. controverſ. ſit inter domin. & agnat. cap. Imperialem. §. Callidis. de prohibit. feud. alien. per Frideric.* Præterea mouit eos quod, licet *in cap. 1. ſub fin. in quib. cauſ. feud. amittat* feudum etiam vſusfructus appelletur, tamen id improprie ac lata quadam ſignificatione fieri, & juxta ea, quæ alijs locis juris feudalis de feudo dicuntur, de vtili dominio accipiendum eſſe, Iſern. *nu. 6.* Affl. *&. nu. 87.* Aluarott. *num. 1. verſ. ibi vſusfructus* & alij Dd. communiter ibidem doceant, item quod dominus, vaſallus, & emphyteuta reuera non ſint in ſolidum domini, ſed dominus ratione ſolius directi, vaſallus vero & emphyteuta ratione vtilis dominij pro dominis habeantur, eaque ratione reſtringendum ſit, quod *in l. ſi vt certo. §. fin. ff. de commodat. & l. pen. §. pater peculij. ff. de caſtrenſ. pecul.* duo vel plures in ſolidum domini eſſe poſſe negentur. Taceo plura alia, quibus moti ſunt, inter quæ, quantum ad vaſallos attinet, & illud eſt, quod ex contraria ſententia hæc abſurditas ſequeretur, Comites etiam & Barones, immo & Duces aliosque Principes in regalibus alijsque feudis, quæ ab Imperio vel alijs recognoſcunt, tantum pro vſufructuarijs habendos eſſe, nec vtiles dominos appellari poſſe, cum jure feudali inter eos & alios vaſallos, vt & inter regalia vel alia feuda, hac in re non reperiatur differentia, & quod eſt *in d. cap. 1. ſub fin. in quib. cauſ. feud. amittat,* de omnibus feudis dicatur.

Atq; hæc quidem hactenus de re feudali & emphyteutica dicta

49 dicta sint. In † re dotali vero si maritus thesaurum inueniat, pars
dimidia debet restitui vxori, altera vero apud maritum manere,
non tanquam penes virum, sed tanquam penes inuentorem in
fundo alieno *l. diuortio.* aliàs *fructus* §. *si fundum.* & ibi Castrens. *nu.*
4. in fin. Ias. *num. 5.* Alexand. *nu. 1. ff. solut. matrim.* Wesenbec. *in d.* §.
thesauros nu. 3. Atque hanc esse communem Dd. opinionem te-
statur Conrad. Lag. *d. tit. de inuent. rei in fin. vers. caeterum existimat.*
Neq; aduersatur quod de subtilitate juris dos dicatur *esse in do-*
minio mariti, atque rei vendicatio de rebus dotalibus competat,
& si dos legata sit, ipse legatarius intelligatur & actionem ex te-
stamento recte instituat, vt de ijs & alijs effectibus respectu do-
minij mariti superiori capite dictum est. Nam reuera & natura-
liter vxor retinet dominium suæ dotis, ideoque proprium eius
patrimonium esse dicitur, & varios veri dominij effectus hoc do-
minium habet, vt similiter superiori capite ostensum est.

50 Sic † & vsufructuario, si ipse thesaurum inueniat, dimidia
quidem pars tanquam inuentori debetur, verum altera pars nō
ad eum, sed proprietarium pertinet, cum thesaurus res à fundo
omnino separata sit, & neque pro fructu naturali vel industriali,
neque pro parte eiusmodi fundi haberi possit, vt supra ostensum
51 est, ideoque † ab vsufructu in fundo competente illatio & exten-
sio ad thesaurum in eo inuentum fieri nequeat, Isern. *in hoc c. vn.*
nu 93. vers. idem videtur de vsufructuario Alberic. de Rosat. *in rubr.*
C. de vsufruct. in fin. vers. item nihil quaritur fructuario Ang. Aretin.
in d. §. *Thesauros. num. 2. vers. quid si ille & ibid.* Schneidw. *nu. 8. vers.*
extenditur hac conclusio. Garl. *in tract. de expens. & meliorat. cap. 22.*
52 *nu. 51.* addens ita omnes Dd. tenere. Et † licet Guilhel. Benedict.
in repetit. c. Raynutius. in verb. Caetera bona. num. 30. dicat, huiusmodi
thesaurum in fundo vsufructuario inuentum quoad vsum spe-
ctare ad vsufructuarium, quamdiu viuit, & demum vsufructu fi-
nito vna cum fundo proprietario esse restituendum, tamen id
erroneum esse, & Benedictum, dum copiæ studet, judicio lapsum
esse, asserit Molin. *in consuetud. Paris. tit. 1.* §. *10. gloss. 1. num. 43.* & ve-
riorem, ac pro ea pronunciatum esse, testatur Moller. *ad constit.*
Saxon. part. 2. constit. vlt. nu. 7. in fin. & lib. 4. semestr. cap. 27. nu. 4. vers.
Et hæc

Et hac opinio, plures alios allegans. idque de veritate juris certissimum est, ob supra allegatam rationem & textum.

Creditori † etiam in fundo pignorato thesaurum inuenienti vnam partem eius non aliter, quam vt inuentori, alteram vero soli debitori, tanquam domino fundi, acquiri similiter certissimum est, propter expressum textum *in l. si is qui in aliena. §. fin. ff. de acquir. rer. domin.* & optimam rationem, quod non solum creditor etiam ne quidem vtile aliquod dominium fundi habeat, sed & thesaurus expresse fructus esse negetur, vt modo dictum est, ac † praeterea tanto minus juris habeat, quod ne quidem fructus aliter percipiat, quam vt in sortem imputentur, & sortem excedentes restituantur *l. 1. 2. 3. & vlt. C. de pignorat. act.* 53 54

In dubium † vero illud vocatur, an creditor illam thesauri partem, quae domino debetur, jure pignoris retinere possit, & non prius, quam debito soluto, vna cum fundo hypothecato restituere teneatur? Affirmant Guilhelm. Benedict. *in d. cap. Raynutius in verb. Caetera bona. nu. 30. & 34.* Schneidw. *in d. § thesauros. nu. 8. vers. idem de creditore.* Contrarium † tamen verius esse existimo, propter modo adductam rationem, & quia textus *in d. §. fin.* ita verbo *praestabit*, vtitur, vt coniunctim tam de creditore, quam debitore enuncietur hoc modo: *Partem itaque sibi partem debitori praestabit*, ideoque quemadmodum sine omni dubio creditor statim retinet, & sibi praestat vnam partem, sic & de debitore dicendum est, quod praestatio in eius persona ad aliud tempus non sit differenda, sed statim ei sua pars praestanda. Atq; hanc sententiam praeter plures alios amplectuntur Molin. *in consuetud. Paris. tit. 1. §. 37. gloss. 10. nu. 48. vers. & idem dico de creditore.* Bursat. *d. cons. 209. nu. 7.* Neque † obstat huic sententiae *vers. quae cum ita sint in d. §. fin.* Nam quatenus ibi expresse pars debitoris demum oblato debito restitui debere dicitur, sit illud tantum de illo singulari casu, quo creditor ab Imperatore jus dominij impetrauit, vt apparet ex his verbis: Cum ex Principis authoritate creditor, vt proprium agrum tenere coepit jure dominij. De omnibus vero illis, qui thesaurum vel totum vel ex parte inueniendo acquirere possunt, tenendum est, rem † inuenire non solum aspicere, sed 55 56 57 58

& adſpectam apprehendere proprie ſignificare *l. ſi quis. ff. pro*
59 *derelict. l. falſus. §. quid ergo. & §. ſi iactum. ff. de furt.* & † ſic non cen-
ſeri rem inuentam, niſi apprehenſa ſit *l. ſi Barſatoram 13. C. de fide-*
60 *iuſſor.* ideoque † ijs, qui theſaurum tantum vident, nec appre-
hendunt, nō acquiri eum *d. l. 3. §. Neratius. ff. de acquir poſſeſſ.* vbi id
etiam tenent Angel. *in princ.* Bart. *num. 2.* Caſtrenſ. *num. 1. verſ.*
Tertia eſt opinio & num. 3. Iaſ. *num. 2. 9. & 10.* Alexand. *nu. 2. & 3.* Zaſ.
num. 7. & 15. Alberic. *nu. 2.* quæ ſententia eo etiam confirmatur,
61 quod † non ſolum jure gentium ſine poſſeſſionis apprehenſio-
ne dominium non acquiratur *l. 1. §. 1. ff. de acquirend. poſſeſſ.* & ea,
62 quæ in nullius bonis ſunt, ex † quibus inter alia etiam eſt theſau-
rus necdum ab aliquo inuentus, *l. nunquam. §. 1. ff. de acquirend. rer.*
63 *domin.* ita † acquiri cenſeantur, ſi non ſolum viſus ſiue aſpectus
interueniat, ſed & occupatio accedat *§ feræ verſ. quod enim. Inſtit.*
de rer. diuiſ. l. 3. in princ. ff. de acquir. rer. domin.

64 Etſi † vero non deſint, qui contrarium ſentiant, ita vt Por-
tius *in d. §. theſauros. nu 9. verſ. Vos tenete.* eam contrariam ſenten-
tiam communem eſſe dicat, tamen priorem prẹter ſupra citatos
tenent etiam Aluarott. *in hoc c. vnic. nu. 8. verſ. vtrum autem reperto*
theſauro. Ioan de Plat. *in d. l. vnic. col. 3. verſ. item quæro quando dica-*
tur inueniſſe C. de theſaur. Bart. *in d l. 1. in princ. num. 18. & ibid.* Alex.
num. 76. & 77. ff. de acquirend. poſſeſſ. Bald. *in l item lapilli. num 14. &*
ibid. Alberic. de Roſat. *num. 2.* Alciat. *num. 54 ff. de rer. diuiſ* Ioan.
Fab. *in §. item lapilli. nu. 1. & 2. Inſtit. eod.* & tot al j, vt receptiorem
eam eſſe dicat Barboſa *in l. diuortio. § ſi fundum. nu. 35. ff ſolut. matr.*
& communem eſſe aſſerant Gomez *ad l 45. Taurin. nu. 47.* Socin.
in d. §. Neratius. num. 6. Hermano & Dec. *in d. l. 1. num. 61. verſ. &*
ſubdit. Neque aduerſantur *§. item ſi quis merces. Inſtit. de rer. diuiſ. l.*
clauibus. ff. de contrah empt. l. 1. §. pen. in fin. ff. de acquiren. poſſeſſ. & l. 1.
Cod. de peric. & commod. rei vendit. Nam licet ijs locis poſſeſſio &
per eam dominium rerum in horreo conditarum ab emptore
ſine vlla apprehenſione earum, acquiratur, tamen ibi ex fictio-
ne juris traditio clauium eſt loco traditionis, per quam alias poſ-
65 ſeſſio acquiri ſolet. Similiter † non obſtat etiam *d. l nunquam. §. 1.*
ff. de acquir. rer. domin. quam vt & text. *in l. peregre in fine principij. ff.*
de acquir.

de acquir. vel amittend. possess. nonnulli pro contraria sententia allegant. Nam textus *in d. §. 1.* nullam facit mentionem apprehensionis, vel possessionis, vt aspectus, sed tantum generaliter eius dicitur esse thesaurus, qui eum inuenit, eoque modo etiam alij textus ad hanc quæstionem non pertinentes loquuntur. Nihilo plus negotij facit *d. l. peregre. in fine princ.* quia ibi agitur de pecunia, custodiæ causa in terra recondita, quæ improprie ibidem thesaurus vocatur, & de illa ipsa pecunia dicitur, si quis eam in suo condiderit, possessionem, quam antea habuit, retinere, ideoque non opus esse apprehensione, si vero alius in meo condidisset, non aliter me possidere, quam si ipsam possessionem supra terram adeptus sim, ideoq; vera apprehensio eo casu requiritur. Non † refragatur *l. 1. §. pen. vers. Non est enim & l. quod meo. §. si venditorem. ff. de acquir. possess.* Nam ibi vt Ias. *in d. §. Neratius. num. 9.* & Alberic. de Rosat. *ibid. num. 2.* respondent, agitur de re, quæ non est in nullius bonis, sed in alterius dominio, & volente præsenteque domino in alium transfertur. 66

Obseruandum † vero hic est, quod de necessaria apprehensione possessionis in dominio thesauri ab inuentore acquirendo dictum est, ad alios, qui videlicet non inuenerunt, & tamen totum vel partem iuxta ea, quæ supra adducta sunt, adipiscuntur, non esse extendendum, cum in his nulla apprehensio requiratur, sed dominium statim ad eos pertineat, postquam inuentor possessionem nactus est, *d. §. thesauros vers. At si quis.* 67

Præterea † vt quis thesaurum vel ex parte, vel etiam, quatenus totus ei debetur, ab alio, eam partem vel totum habente, & restituere recusante consequatur, rei vindicationem instituere potest, cum dominium habeat, & † cuilibet domino, siue jure ciuili, siue jure gētium dominium nactus sit, eiusmodi actio competat *l. in rem. ff. de rei vindic.* Atque eam actionem de thesauro recte institui, tradunt etiam gloss. *in d. §. thesauros in verb. domino & ibid.* Angel. Aretin. *num. 3.* & Ioan. Fab. *num. 5.* Ioan. de Plat. *in d. l. vn. col. 3. vers. item qua actione C. de thesaur. lib. 10.* Aluarott. *in hoc t. vnic. nu. 8. vers. sed per quam actionem.* Quia † vero thesauri totius vel partis dominium ab ijs etiam sine apprehensione acquiritur, 68 69 70

qui ipsi non inuenerunt, modo tamen ijs totus vel pars eius debeatur, vt modo ostensum est, dici potest & his competere rei vindicationem cum *d. l. in rem* in quolibet domino locum habeat, siue videlicet traditione ac possessionis apprehensione interueniente, siue casibus de jure permissis sine ea dominium acquisitum sit. Competere vero etiam de thesauro actionem ad exhibendum, & rei vindicationem cum ea cumulari *posse, supra* 71 ostensum est. Non † desunt autem qui & condictionem ex lege de thesauro intentari posse docent. Ex his sunt gloss. & alij supra de rei vindicatione adducti, excepto Ioanne de Platea. Faber vero *loco supra allegato* addit, melius esse agi rei vindicatione, maxime si tertius qui thesaurum non inuenit, eum possideat. Verum quemadmodum Ioan. de Platea, de rei vindicatione loquens, non simul dicit condictionem ex lege competere, sic & verius est eam actionem non habere locum. Nam condictiones sunt actiones personales §. *sic itaque. & §. seq. Instit. de action.* ideoque intentari non possunt nisi aduersus eum qui nobis obligatus est §. *1. Instit. d. tit.* & sic dicendum etiam est de condictione ex lege quod proficiscatur ex obligatione, idque ita se habet, siue per legem nouam inducta est, *l. vnic. ff. de condict. ex leg.* Inuentor vero thesauri domino fundi nullo contractu vel alio actu obligatus est. Præterea condictio ex lege tum demum competit, si de alia actione, quæ institui possit, non apparet *d. l. vnic. ff. de condict. ex leg.* Hic autem constat de certo genere actionis, quod de thesauro intentari possit, vt supra demonstratum est.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM ET VERBORUM, QUÆ IN HIS DVOBVS LIBRIS CONTINENtur, locupletissimus.

Primus numerus librum, alter caput, tertius numerum marginalem denotat.

Appella-

Bona

 inferiore

Ean-

In Col-

 redda-

Excep-

D.

In Da-

Ijdem

Fiscus

G

In Ger-

Impera-

Idque

Iudicia

Magister

M.

 Metalla

Moneta

Münt

Mulcta-

N.

Pœna

Portus

 men

Priui-

Regalia

inter

 In Re-

T.

De

Thesau-

Vsus-

FINIS.

...uice. licet dominus reperia... ...ur quia tra-
...ico preiudicio sicut suffi... citari
procur... ...citatio usufructua
...decre... ...oprietarij. ut. d. l. q̄uis. sed re-
...in... ...quia agitur de magno preiudicio de
...ex quo non latitat. arg. ibi. z. l. fulcinius
...in pos. ea. z sic in his que sunt modici preiudi-
...iri pcurator prima vice licet reperiatur domi-
...preiudicialibus. z sic intellige Cy. z hoc etiam
licet nō alleget Bar. ¶ Itē nota ex ordine gl.
prius requirendum absente domino anteq̄ ve
...tionem domi faciendam. z h est intelligendū
...absenté dimisisse procuratorem. ar. in. l. i.
...alias poterit fieri citatio ad domum nō
...ff. ut. l. aut qui aliter. §. z si forte. ff. qđ vi
...p do. an. discussioné an dimiserit pcura
...riendam. Ego puto aliqualem discussio
...m faciendam sicut dicimus de domino q̄
...dixit hic ex ordine littere. z in. d. §. ait p̄-
...pcuratoré citandū quando causa
...agi possit alias secus. ar. in. c. veni
...in. c. ueritatis. j. eo. ¶ Itē no
...ento domino uel pcuratore debet
...di uel ad ecclesiam. z pōdera q̄
...videtur sufficere alterum. uel
...sit ordinis sicut. s̄. dixi in si-
...m ...i citetur alias ad eccle-

...uidetur q̄ citatio uel intimatio in domo uille fiat ubi
nullus de p̄senti habitat z nō in domo ciuitatis ubi
habet familiā[a]. debet eni īspici ratio legis z nō nuda
uerba. de reg. iur. c. fi. lib. vj. z. l. nō dubiū. C. de legi.
z. l. cū pater. §. dulcissimis. ff. de leg. ij. z sic reduco ꝗ
illa iura ad cōcordiā quod no. ¶ Ulterius no. ex gl.
nō debere pcedi ꝯtra absentem etiā domi citatū nisi
prius requirant amici eius an uelint eū defendere.
ad h. l. ergo. ff. ex qui. cau. ma. z. l. h aūt. ff. ex qui. ca.
in pos. ea. Jo. an. hic trāsit simpliciter cū glo. s̄ Cy.
post pe. in. l. cū pponas. C. de bo. auc̄ iudi. pos. quā
sequit̄ hic Do. An. tenet hoc nō esse necessariū. q̄
nō reperitur hoc de iure ciuili cautū nisi in minori. z
sic loquit̄. l. hoc auté. Non obstat. l. ergo ex qui. cau.
ma. loquit̄ eni de iure speciali ut quando q̄s petit re-
stitutioné aduersus eū qui absens p̄scripserat contra
eū allegās q̄ ñ habuit opportunitaté cōueniēdi eū.
ad hoc eni ut audiat̄ oportet q̄ requisiuerit pcura-
torem suū nel si nō dimisit debuit reqsiuisse amicos
si voluissent eū defendere. secus auté ubi proceditur
cōtra aliqué de iure cōi. sed glo. in. l. ij. ff. ex qui. cau.
in posses. ea. sentit idé esse i maiori etiā quādo proce-
ditur de iure cōmuni. Do. An. illā allegat pro ꝯtra-
ria opi. sed certe expresse tenet quod dixi nisi prius
ille cōparuisset. q̄ tunc cū sit contumax nō est opus
requirere amicos s̄m illam glo. quam no. quia limi-
tat istā opi. glo. nostre in casu in quo esset vera. sed

[a] ¶ familiā. adde Joā. de imo. consilio. cv.